

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
พระสุตตันตปิฎก

เล่ม ๑๘

ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา

ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

ปิฎกวรรคที่ ๑

๑. ปิฎกวิมานที่ ๑

ว่าด้วยทำบุญอะไรจึงเป็นเทพธิดาสวยงาม

[๑] พระโมคคัลลานะถามว่า

ตั้งทองคำของท่านอันใหญ่โต ลอยไปในที่ต่างๆ ได้เร็วดังใจตามปรารถนา ท่านมีกายอันประดับแล้ว ทรงมาลัยนุ่งห่มผ้าสวยงาม มีรัศมีเปล่งปลั่ง ดังสายฟ้าอันแลบออกจากกลีบเมฆ ท่านมีวรรณะเช่นนี้เพราะบุญอะไร อัฐผลย่อมสำเร็จแก่ท่านในวิมานนี้ เพราะบุญอะไร อนึ่ง โภคะอันเป็นที่รักแห่งใจทุกสิ่งทุกอย่าง ย่อมเกิดขึ้นแก่ท่านเพราะบุญอะไร ดูกรนางเทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก อาตมาขอถามท่าน ครั้นเมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ ได้ทำบุญอะไรไว้ ท่านมีอานุภาพรุ่งเรืองอย่างนี้ และรัศมีกายของท่าน สว่างไสวไปทั่วทุกทิศเพราะบุญอะไร .

นางเทพธิดานั้น อันพระโมคคัลลานะถามแล้ว มีใจยินดีได้พยากรณ์ ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า เมื่อดิฉันเกิดเป็นมนุษย์ในมนุษยโลก ได้ถวายอาสนะแก่หมู่ภิกษุผู้มาใหม่ ได้อถิวิาท ได้อัญชลี และให้ท่านตามสติกำลัง ดิฉันมีวรรณะเช่นนี้ เพราะบุญนั้น อัฐผลย่อมสำเร็จแก่ดิฉันในที่นี้เพราะบุญนั้น อนึ่ง โภคะอันเป็นที่รักแห่งใจทุกสิ่งทุกอย่าง ย่อมเกิดแก่ดิฉันก็เพราะบุญนั้น ข้าแต่ ภิกษุผู้มีอานุภาพมาก ดิฉันขอบอกแก่ท่าน เมื่อครั้งดิฉันเกิดเป็นมนุษย์ ได้ทำบุญใดไว้ ดิฉันนั้นอานุภาพรุ่งเรืองอย่างนี้ และรัศมีกายสว่าง-ไสวไปทั่วทุกทิศเพราะบุญนั้น .

จบ ปิฎกวิมานที่ ๑

๒ ปิฎกวิมานที่ ๒

[๒] พระโมคคัลลานะถามว่า

ตั้งอันล้วนแล้วด้วยแก้วไพฑูรย์ของท่าน อันใหญ่โต ลอยไปในที่ต่างๆ ได้เร็วดังใจตามปรารถนา ท่านมีกายอันประดับแล้ว ทัดทรงมาลัย นุ่งห่มผ้าอันสวยงาม มีรัศมีเปล่งปลั่งดังสายฟ้าอันแลบออกจากกลีบเมฆ ท่านมีวรรณะเช่นนี้เพราะบุญอะไร อนึ่ง โภคะอันเป็นที่รักแห่งใจทุกสิ่งทุกอย่าง ย่อมเกิดขึ้นแก่ท่านเพราะบุญอะไร ดูกรนางเทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก อาตมาขอถามท่าน ครั้นเมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ ได้ทำบุญอะไรไว้ ท่านมีอานุภาพรุ่งเรืองอย่างนี้ และรัศมีกายของท่านสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญอะไร นางเทพธิดานั้น อันพระโมคคัลลานะถามแล้ว มีใจยินดีได้พยากรณ์ ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามว่า เมื่อดิฉันเกิดเป็นมนุษย์ในมนุษยโลก ได้ถวายอาสนะแก่หมู่ภิกษุผู้มาใหม่ ได้อถิวิาทกระทำอัญชลี และถวายทานตามสติกำลัง ดิฉันมีวรรณะเช่นนี้เพราะบุญนั้น อัฐผลย่อมสำเร็จแก่ดิฉันในที่นี้เพราะบุญนั้น และ โภคะอันเป็นที่รักแห่งใจทุกสิ่งทุกอย่าง ย่อมเกิดแก่ดิฉันเพราะบุญนั้น ข้าแต่ภิกษุผู้มีอานุภาพมาก ดิฉันขอบอกแก่ท่าน เมื่อครั้งดิฉันเกิดเป็นมนุษย์ ได้ทำบุญใดไว้ ดิฉันนั้นอานุภาพรุ่งเรืองอย่างนี้และรัศมีกายสว่าง-ไสวไปทั่วทุกทิศเพราะบุญนั้น .

จบ ปิฎกวิมานที่ ๒

๓. ปิฎกวิมานที่ ๓

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในปิฎกวิมานที่ ๓

[๓] พระโมคคัลลานะถามว่า

ตั้งทองคำของท่านอันใหญ่โต ลอยไปในที่ต่างๆ ได้เร็วดังใจตามปรารถนา ท่านมีกายอันประดับแล้ว ทรงมาลัย นุ่งห่มผ้าสวยงาม มีรัศมีเปล่งปลั่ง ดังสายฟ้าอันแลบออกจากกลีบเมฆ ท่านมีวรรณะเช่นนี้เพราะบุญอะไร อัฐผลย่อมสำเร็จแก่ท่านในวิมานนี้ เพราะบุญอะไร อนึ่ง โภคะอันเป็นที่รักแห่งใจทุกสิ่งทุกอย่าง ย่อมเกิดขึ้นแก่ท่านเพราะบุญอะไร ดูกรนางเทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก อาตมาขอถามท่าน ครั้นเมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ ได้ทำบุญอะไรไว้ ท่านมีอานุภาพรุ่งเรืองอย่างนี้ และรัศมีกายของท่าน สว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญอะไร .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขททกนิกาเย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
นางเทพธิดานั้น อันพระโมคคัลลานะถามแล้วมีใจยินดีได้พยากรณ์ปัญหา
แห่งผลกรรมที่ถูกถามว่า

ดิฉันมีอานภาพรุ่งเรืองอย่างนี้ เพราะผลกรรมอันน้อยของดิฉัน เมื่อดิฉัน
เกิดเป็นมนุษย์ในมนุษยโลกในชาติก่อน ได้เห็นภิกษุผู้ปราศจากกิเลสฐิติ
มีอินทรีย์ผ่องใส ไม่ขุ่นมัว ดิฉันมีจิตเลื่อมใส ได้ถวายตั้งเก้าท่านด้วยมือ
ทั้งสองของตน ดิฉันมีวรรณะเช่นนี้เพราะบุญนั้น อัฐผลย่อมสำเร็จแก่
ดิฉันในที่นี้เพราะบุญนั้น และโภคะอันเป็นที่รักแห่งใจทุกสิ่งทุกอย่าง
ย่อมเกิดขึ้นแก่ดิฉันเพราะบุญนั้น ข้าแต่ภิกษุผู้มีมหายานภาพ ดิฉันขอบอก
แก่ท่าน เมื่อครั้งดิฉันเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญใดไว้ ดิฉันมีอานภาพ
รุ่งเรืองอย่างนี้ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทิศ เพราะบุญนั้น .

จบ ปฐวิมานที่ ๓

๔ . ปฐวิมานที่ ๔

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในปฐวิมานที่ ๔

[๔] พระโมคคัลลานะถามว่า

ตั้งอันล้วนแล้วด้วยแก้วไพฑูรย์ของท่านอันใหญ่โต ลอยไปในที่ต่างๆ
ได้เร็วดังใจตามปรารถนา ท่านมีกายอันประดับแล้ว ทัดทรงมาลัย นุ่งห่ม
ผ้าอันสวยงาม มีรัศมีเปล่งปลั่งดังสายฟ้าแลบออกจากกلبเมฆ ท่านมี
วรรณะเช่นนี้เพราะบุญอะไร อนึ่ง โภคะอันเป็นที่รักแห่งใจทุกสิ่งทุกอย่าง
ย่อมเกิดขึ้นแก่ท่านเพราะบุญอะไร ดูกรนางเทพธิดาผู้มีอานภาพมาก
อาตมาขอถามท่าน ครั้นเมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้ ท่านมี
อานภาพรุ่งเรืองอย่างนี้ และรัศมีกายของท่านสว่างไสวไปทั่วทิศ
เพราะบุญอะไร .

นางเทพธิดานั้น อันพระมหาโมคคัลลานะถามแล้ว มีใจยินดีได้พยากรณ์
ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามว่า

ดิฉันมีอานภาพรุ่งเรืองอย่างนี้ เพราะผลกรรมอันน้อยของดิฉัน เมื่อดิฉัน
เกิดเป็นมนุษย์ในมนุษยทั้งหลายในมนุษยโลกในชาติก่อน ได้เห็น
ภิกษุผู้ปราศจากกิเลสฐิติ มีอินทรีย์ผ่องใส ไม่ขุ่นมัว ดิฉันมีจิตเลื่อมใส
ได้ถวายตั้งเก้าท่านด้วยมือทั้งสองของตน ดิฉันมีวรรณะเช่นนี้เพราะบุญ
นั้น อัฐผลย่อมสำเร็จแก่ดิฉันในที่นี้เพราะบุญนั้น และโภคะอันเป็นที่รัก
แห่งใจทุกสิ่งทุกอย่าง ย่อมเกิดแก่ดิฉันเพราะบุญนั้น ข้าแต่ภิกษุผู้มี
อานภาพมาก ดิฉันขอบอกท่าน เมื่อครั้งดิฉันเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญใดไว้
มีอานภาพมากรุ่งเรืองอย่างนี้ และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทิศเพราะ
บุญนั้น .

จบ ปฐวิมานที่ ๔

๕ . กุญชรวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในกุญชรวิมาน

[๕] พระโมคคัลลานะถามว่า

กุญชรเป็นยานอันประเสริฐของท่าน ประดับประดาด้วยแก้วหลายชนิด
เป็นสัตว์น่ารัก มีกำลังว่องไวมาก เทียวไปในอากาศได้ มีสีเหมือนกับ
หม้อใหม่ มีเนยเน่ากลมคล้ายใบบัว มีตัวประดับด้วยพวงดอกปทุมและ
พวงอุบลทิพย์งามรุ่งเรือง มีกายอันโปรยปรายไปด้วยเกสรปทุม ประดับ
ด้วยปทุมทอง ตามทางที่ช้างเดิน ไปและหยุดยืนอยู่ มีดอกบัวทองใหญ่ๆ
คอยรับเท้าช้างทุกฝีเท้า และประดับด้วยดอกปทุมและดอกอุบลทอง
เวลาเดินก็ค่อยๆ เดินไป ขณะเมื่อเดินไปมีเสียงกระดิ่งไพเราะ นำเพลิง-
เพลิงใจ คล้ายกับดนตรีเครื่อง ๕ ฉะนั้น บนคอช้างนั้นมีผ้าอย่างสะอาด
เป็นเครื่องลาด ท่านรุ่งเรืองกว่าหมู่เทพกัญญาในเชิงรูปราง การที่ท่านได้
ทิพยสมบัตินี้ ด้วยผลแห่งทาน ผลแห่งศีล หรือผลแห่งการกราบไหว้

(ชนิดไหน) อาตมาถามท่านแล้วขอได้โปรดตอบคำถามนั้นแก่อาตมาด้วย .

นางเทพธิดานั้น อันพระโมคคัลลานะถามแล้วมีใจยินดี ได้พยากรณ์
ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามว่า

ดิฉันได้เห็นพระเถรเจ้าผู้สมบูรณ์ด้วยคุณ ผู้เพ่งฌาน ยินดีในฌาน เป็น
ผู้สงบ ได้ถวายอาสนะที่ลาดด้วยผ้า โปรยดอกไม้งามรอบๆ อาสนะ
ดิฉันมีใจเลื่อมใส ได้ประดับพวงมาลัยปทุมมีใบติดลงครึ่งหนึ่ง และโรย
เกสรปทุมลงครึ่งหนึ่ง ด้วยมือทั้งสองของตน ผลเช่นนี้เป็นผลแห่งกุศล
กรรมนั้น เพราะดิฉันได้ทำสักการบูชาแก่ท่านผู้ประหารกิเลสทั้งปวงได้
ผู้มีกาย วาจา ใจ สงบระงับแล้ว ผู้ประพฤติดุทธธรรมอันประเสริฐ อย่าง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ท่านผู้ประเสริฐด้วยคุณทั้งหลายบูชากันมาแล้ว ดิฉัน ได้ถวายอาสนะด้วย
น้ำใจอันผ่องใส เดียวนี้ดิฉันจึงรื่นเริงบันเทิงใจ เหมือนอย่างที่คุณอื่นเขา
รื่นเริงบันเทิงใจ เพราะเหตุนั้นแหละ ท่านที่มุ่งประโยชน์เด่น ประสงค์
ความสุขอันยิ่งใหญ่คือ เพื่อความเป็นผู้สิ้นอาสวขัยในชาติ อันเป็นอาสน
จึงควรถวายอาสนทาน .

จบ ญชวิมานที่ ๕

๖. นาวาวิมานที่ ๑

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในนาวาวิมานที่ ๑

[๖] พระโมคคัลลานะถามว่า

คุณนางเทพนารี ท่านขึ้นนั่งวิมานเรือ อันบุญกรรมบถด้วยทองคำ เล่น
ในสระโบกขรณีเกิดดอกปทุมอยู่ ท่านมีปราสาทเป็นทวาลย์อันบุญกรรม
จัดแจงเนรมิตให้แล้ว เป็นส่วนๆ โดยรอบทั้งสี่ทิศ รุ่งเรืองเป็นสง่าอยู่
เพราะบุญอะไร ท่านมีวรรณะเช่นนี้เพราะบุญอะไร อัฐผลสำเร็จแก่ท่าน
ในวิมานนี้เพราะบุญอะไร อนึ่ง โภคะอันเป็นที่รักแห่งใจทุกสิ่งทุกอย่าง
ย่อมเกิดขึ้นแก่ท่านเพราะบุญอะไร คุณนางเทพธิดาผู้มีอานภาพมาก
อาตมาขอถามท่าน ครั้นเมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้ ท่านมี
อานภาพรุ่งเรืองอย่างนี้ และรัศมีกายของท่านสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ
เพราะบุญอะไร?

เทพธิดานั้น อันพระมหาโมคคัลลานะถามแล้ว มีใจยินดี ได้พยากรณ์
ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามว่า

ในชาติก่อน ครั้นเมื่อดิฉันยังเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์ในมนุษยโลก
ได้เห็นภิกษุทั้งหลายผู้กระหายน้ำ เหน็ดเหนื่อยมา จึงถวายน้ำฉันโดย
ขมิขมัน อันว่าผู้ใดแล ได้ถวายน้ำฉันโดยขมิขมันแก่ภิกษุทั้งหลายผู้เหน็ด
เหนื่อยกระหายน้ำมา แม่น้ำหลายสายมีน้ำเยือกเย็นเต็มไปด้วยบัวขาว

(ริมฝั่ง) มีไม้จันทน์และมะม่วงอย่างเล็กมีรสหวานอยู่ล้นหลาม ย่อมเกิด

แก่ผู้นั้น ที่อยู่และหมู่ไม้ของผู้นั้น มีน้ำหลายสายล้อมรอบประจำ แม่น้ำ
ทั้งหลายมีทรายมูล น้ำเย็นสนิท ก็เกิดขึ้นแก่ผู้นั้น หมู่ไม้มะม่วง หมูตัน
รัง หมูตันหมากหอม หมูตันชมพู หมูตันราชพฤกษ์ และต้นแคฝอย
ทั้งหลายมีผลดกดี ออกดอกชุลลางเกิดขึ้นล้อมรอบวิมานของผู้นั้น
เขาได้วิมานขึ้นดีเยี่ยมงามหนักหนาเช่นนั้น ว่าโดยภูมิภาคแล้ว มีลักษณะ
ควรสรรเสริญ นี่เป็นวิบากแห่งกรรมนั้นทั้งนั้น คนทั้งหลายที่ทำบุญไว้
แล้วต้องได้ผลเช่นนี้ ดิฉันมีปราสาทเป็นทวาลย์ อันบุญกรรมจัดแจง
เนรมิตให้ จัดไว้เป็นส่วนๆ โดยรอบทิศทั้งสี่ รุ่งเรือง เป็นสง่าอยู่
เพราะบุญนั้น ดิฉันมีวรรณะเช่นนี้ เพราะบุญนั้น อัฐผลย่อมสำเร็จ
แก่ดิฉันในวิมานนี้เพราะบุญนั้น อนึ่ง โภคะอันเป็นที่รักแห่งใจทุกสิ่ง
ทุกอย่าง เกิดขึ้นแก่ดิฉันเพราะบุญนั้น ข้าแต่ภิกษุผู้มีอานภาพมาก ดิฉัน
ขอบอกแก่ท่าน ครั้นเมื่อดิฉันยังเป็นมนุษย์ได้กระทำบุญอันใดไว้ ดิฉัน
มีอานภาพรุ่งเรืองอย่างนี้ และมีรัศมีกายของดิฉันสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ
เพราะบุญนั้น .

จบ นาวาวิมานที่ ๖

๗. นาวาวิมานที่ ๒

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในนาวาวิมานที่ ๒

[๗] พระโมคคัลลานะถามว่า

คุณนางเทพนารี ท่านขึ้นนั่งวิมานเรือ อันบุญกรรมบถด้วยทองคำ เล่น
ในสระโบกขรณีเกิดดอกปทุมอยู่ ท่านมีปราสาทเป็นทวาลย์อันบุญกรรม
จัดแจงเนรมิตให้แล้ว เป็นส่วนๆ โดยรอบทั้งสี่ทิศ รุ่งเรืองเป็นสง่าอยู่
เพราะบุญอะไร ท่านมีวรรณะเช่นนี้เพราะบุญอะไร อัฐผลสำเร็จแก่ท่าน
ในวิมานนี้ เพราะบุญอะไร อนึ่ง โภคะอันเป็นที่รักแห่งใจทุกสิ่งทุกอย่าง
ย่อมเกิดขึ้นแก่ท่านเพราะบุญอะไร คุณนางเทพธิดาผู้มีอานภาพมาก
อาตมาขอถามท่าน ครั้นเมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้ ท่านมี
อานภาพรุ่งเรืองอย่างนี้ และรัศมีกายของท่านสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ
เพราะบุญอะไร?

นางเทพธิดานั้น อันพระมหาโมคคัลลานะถามแล้ว มีใจยินดีได้พยากรณ์
ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามว่า

ในชาติก่อน ครั้นเมื่อดิฉันยังเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์ในมนุษยโลก
ได้เห็นภิกษุผู้กระหายน้ำ เหน็ดเหนื่อยมา จึงถวายน้ำฉันโดยขมิขมัน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ท่านผู้ใดแลได้ถวายน้ำจันโดยขมิ้นแก่นกขมิ้นที่เหน็ดเหนื่อย กระหายน้ำ
มา แม่น้ำหลายสายมีน้ำเยือกเย็น ดาระดาษไปด้วยบัวขาว (ชายฝั่ง)
มีหมู่ไม้จันทน์และมะม่วงขนาดเล็กมีรสหวานอยู่ล้นหลาม ย่อมเกิดแก่
ผู้นั้น ที่อยู่และหมู่ไม้ของผู้นั้นมีแม่น้ำหลายสายล้อมรอบประจำ แม่น้ำ
ทั้งหลายมีทรายมูล น้ำเย็นสนิท ย่อมเกิดแก่ผู้นั้น หมู่ไม้มะม่วง
หมู่ต้นรัง หมู่ต้นหมากหอม หมู่ต้นชมพู หมู่ไม้ราชพฤกษ์ และต้นแค
ฝอยทั้งหลายมีผลดกต้น ออกดอกชูสลับเกิดขึ้นล้อมรอบวิมานของผู้นั้น
เขาได้วิมานขึ้นดีเยี่ยมงามหนักหนาเช่นนั้น ว่าโดยพื้นที่แล้วมีลักษณะ
ควรสรรเสริญ นี่เป็นวิบากแห่งกรรมนั้นทั้งนั้น คนทั้งหลายที่ทำบุญไว้
แล้วต้องได้ผลเช่นนี้ ดิฉันมีวรรณะเช่นนี้ เพราะบุญนั้น อัฐผลย่อม
สำเร็จเกิดจันในวิมานนี้ เพราะบุญนั้น อนึ่ง โภคะอันน่ารักแห่งใจทุกสิ่ง
ทุกอย่างเกิดขึ้นแก่ดิฉันเพราะบุญนั้น ข้าแต่ภิกษุผู้มีอานภาพมาก ดิฉัน
ขอบอกแก่ท่าน ครั้นเมื่อดิฉันยังเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอันใดไว้ ดิฉัน
มีอานภาพรุ่งเรืองอย่างนี้ และรัศมีกายของดิฉันสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ
เพราะบุญนั้น .

จบ นาวาวิมานที่ ๗

๘. นาวาวิมานที่ ๓

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในนาวาวิมานที่ ๓

[๘] พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า

ดูกรนางเทพนารี ท่านขึ้นนั่งวิมานเรือ อันบุญกรรมบถด้วยทองคำ เล่น
ในสระโบกขรณีเกิดดอกประทุมอยู่ ท่านมีปราสาทเป็นเทวาลัยอันบุญ
กรรมจัดแจงเนรมิตให้แล้ว เป็นส่วนๆ โดยรอบทั้งสี่ทิศ รุ่งเรืองเป็น
สง่าอยู่ เพราะบุญอะไร ท่านมีวรรณะเช่นนี้เพราะบุญอะไร อัฐผลสำเร็จ
แก่ท่านในวิมานนี้เพราะบุญอะไร อนึ่ง โภคะอันเป็นที่รักแห่งใจทุกสิ่ง
ทุกอย่าง ย่อมเกิดขึ้นแก่ท่านเพราะบุญอะไร ดูกรนางเทพธิดาผู้มีอานภาพ
มาก อาตมาขอถามท่าน ครั้นเมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้
ท่านมีอานภาพรุ่งเรืองอย่างนี้ และรัศมีกายของท่านสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ
เพราะบุญอะไร

นางเทพธิดานั้น อันพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสถามแล้วมีใจยินดี ได้ทูล
ตอบปัญหาแห่งผลกรรมที่ตรัสซักถามว่าในชาติก่อน ครั้นเมื่อหม่อมฉัน
ยังเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์ ในมนุษยโลก ได้เห็นภิกษุหลายรูปกระหาย
น้ำเหน็ดเหนื่อยมาจึงถวายน้ำจันโดยขมิ้นแก่นกขมิ้น ผู้ใดแลได้ถวายน้ำจันโดย
ขมิ้นแก่นกขมิ้นทั้งหลายผู้เหน็ดเหนื่อยกระหายน้ำมา แม่น้ำหลายสายมี
น้ำเยือกเย็น ดาระดาษไปด้วยบัวขาว (ชายฝั่ง) มีหมู่ไม้จันทน์ และ
มะม่วงขนาดเล็กมีรสหวานอยู่ล้นหลาม ย่อมเกิดขึ้นแก่ผู้นั้น ที่อยู่และ
หมู่ไม้ของผู้นั้น มีแม่น้ำหลายสายล้อมรอบประจำ น้ำเย็นสนิท แม่น้ำ
ทั้งหลายมีทรายมูล ก็เกิดขึ้นแก่ผู้นั้น หมู่ไม้มะม่วง หมู่ต้นรัง หมู่ต้น
หมากหอม หมู่ต้นชมพู หมู่ไม้ราชพฤกษ์ และต้นแคฝอยมากมาย มีผล
ดกต้นออกดอกชูสลับ ก็เกิดขึ้นล้อมรอบวิมานของผู้นั้น เขาได้วิมานดี
เยี่ยมงามหนักหนาเช่นนั้น ว่ากันโดยพื้นที่แล้วมีลักษณะควรสรรเสริญ
นี่เป็นวิบากแห่งกรรมนั้น ทั้งนั้น คนทั้งหลายที่ทำบุญไว้แล้วต้องได้ผล
เช่นนี้ หม่อมฉันมีปราสาทเป็นเทวาลัย อันบุญกรรมจัดแจงเนรมิตมาให้แล้ว
เป็นส่วนๆ โดยรอบทั้งสี่ทิศ งามเป็นสง่าอยู่ เพราะบุญนั้น หม่อม
ฉันมีวรรณะเช่นนี้เพราะบุญนั้น อัฐผลย่อมสำเร็จแก่หม่อมฉันในวิมานนี้
เพราะบุญนั้น อนึ่ง โภคะอันเป็นที่รักแห่งใจทุกสิ่งทุกอย่าง เกิดขึ้นแก่
หม่อมฉันเพราะบุญนั้น หม่อมฉันมีอานภาพรุ่งเรืองอย่างนี้ และรัศมีกาย
ของหม่อมฉันสว่างไสวไปทั่วทุกทิศเพราะบุญนั้น นี่เป็นผลแห่งกรรมนั้น
คือ หม่อมฉันขมิ้นถวายน้ำแก่พระพุทธเจ้า .

จบ นาวาวิมานที่ ๘ .

๙. ปตีปริมาณ

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในปตีปริมาณ

[๙] พระมหาโมคคัลลานะถามว่า

ดูกรนางเทพธิดา ท่านมีรูปงาม มีรัศมีรุ่งเรือง ส่องสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ
เหมือนกับดวงดาวประกายพฤกษ์ ฉะนั้น ท่านมีผิวพรรณเช่นนี้เพราะบุญ
อะไร อัฐผลย่อมสำเร็จแก่ท่านในวิมานนี้เพราะบุญอะไร อนึ่ง โภคะ
อันเป็นที่รักแห่งใจทุกสิ่งทุกอย่าง ย่อมเกิดขึ้นแก่ท่านเพราะบุญอะไร

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
คุณนางเทพธิดา ท่านมีรัศมีสุกใสไพโรจน์ ล่วงเทวดาทั้งหลายเพราะ
บุญอะไร ท่านมีอวัยวะทุกส่วนสดสองสว่างไปทั่วทุกทิศเพราะบุญอะไร
คุณนางเทพธิดาผู้มีอานุภาพอันยิ่งใหญ่ อาตมาขอลาถามท่าน ครึ่งท่านยัง
เป็นมนุษย์อยู่ได้ทำบุญอะไรไว้ ท่านมีอานุภาพรุ่งเรืองถึงเช่นนี้ และรัศมี
กายของท่านสว่างไสวไปทั่วทุกทิศเพราะบุญอะไร?
นางเทพธิดานั้น อันพระโมคคัลลานะซักถามแล้ว มีใจยินดีได้พยากรณ์
ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกซักถามว่า
ในชาติก่อน ครึ่งเมื่อดิฉันยังเป็นมนุษย์อยู่ในมนุษยโลก
เมื่อถึงเดือนมืดมาก ได้เวลาตามประทีป ดิฉันได้ถวายดวงประทีปอันเป็น
อุปกรณ์กำจัดความมืดให้เป็นทาน อันว่าผู้ใด ถึงเวลาเดือนมืดมาก
ได้เวลาตามประทีป ได้ถวายประทีปอันเป็นอุปกรณ์กำจัดความมืดให้
เป็นทาน วิมานอันมีแสงสว่างเป็นผล ประดับด้วยดอกไม้จันทน์ และ
บัวขาวอย่างมากมาย ย่อมเกิดแก่ผู้นั้น ดิฉันมีผิวพรรณถึงเช่นนี้ เพราะ
การให้ประทีปเป็นทานนั้น อัฐผลสำเร็จแก่ดิฉันในวิมานนี้ เพราะการ
ให้ประทีปเป็นทานนั้น อนึ่ง โภคทรัพย์ทั้งหลายอันเป็นที่รักแห่งใจทุกสิ่ง
ทุกอย่าง เกิดแก่ดิฉันเพราะการให้ประทีปเป็นทานนั้น เพราะการให้
ประทีปเป็นทานนั้น ดิฉันจึงมีรัศมีสุกใสไพโรจน์ ล่วงเทวดาทั้งหลาย
มีสิริระว่างทุกๆ ส่วนสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ ข้าแต่ภิกษุผู้มีอานุภาพ
อันใหญ่ยิ่ง ดิฉันขอบอกแก่ท่าน ครึ่งดิฉันยังเป็นมนุษย์ได้ให้
ดวงประทีปใดเป็นทานไว้ ด้วยการให้ประทีปนั้นเป็นทาน ดิฉันจึงมี
อานุภาพรุ่งโรจน์ถึงเช่นนี้ และรัศมีการของดิฉันจึงสว่างไสวไปทั่ว
ทุกทิศ .

จบ ปตีปริมาณที่ ๙

๑๐. ตีลทักขิณวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้เกิดในตีลทักขิณวิมาน

[๑๐] พระมหาโมคคัลลานะถามว่า

คุณนางเทพธิดา ท่านมีรูปงาม มีรัศมีรุ่งเรืองสองสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ
เหมือนกับดวงดาวประกายพลุกพล่านนั้น ท่านมีผิวพรรณเช่นนี้ เพราะบุญ
อะไร อัฐผลย่อมสำเร็จแก่ท่านในวิมานนี้เพราะบุญอะไร อนึ่ง โภคอัน
เป็นที่รักแห่งใจ ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมเกิดขึ้นแก่ท่านเพราะบุญอะไร คุณ
นางเทพธิดา ท่านมีรัศมีสุกใสไพโรจน์ ล่วงเทวดาทั้งหลาย เพราะบุญ
อะไร ท่านมีอวัยวะทุกส่วนสดสองสว่างไปทั่วทุกทิศเพราะบุญอะไร
คุณนางเทพธิดาผู้มีอานุภาพอันยิ่งใหญ่ อาตมาขอลาถามท่าน ครึ่งท่านยัง
เป็นอยู่ ได้ทำบุญอะไรไว้ ท่านมีอานุภาพรุ่งเรืองถึงเช่นนี้ และรัศมีกาย
ของท่านสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญอะไร?
นางเทพธิดานั้น อันพระมหาโมคคัลลานะซักถามแล้ว มีใจยินดี
ได้พยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกซักถามว่า ในชาติก่อน ครึ่งดิฉัน
ยังเป็นมนุษย์อยู่ในมนุษยโลก ได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้ปราศ-
จากกิเลสดี มีน้ำพระหฤทัยใสสะอาดยิ่ง ดิฉันมีความเลื่อมใสขึ้น
อันมิได้ตั้งไว้เดิม ได้ถวายเมล็ดงาเป็นทาน แก่พระพุทธเจ้าผู้พระพัก-
ชิโนยบุคคลด้วยมือตนเอง ด้วยการถวายเมล็ดงาเป็นทานนั้น ดิฉันจึงมี
ผิวพรรณถึงเช่นนี้ อัฐผลจึงสำเร็จแก่ดิฉันในวิมานนี้ อนึ่ง โภคทรัพย์
ทั้งหลายอันเป็นที่รักแห่งใจทุกสิ่งทุกอย่าง เกิดแก่ดิฉันเพราะการให้เมล็ด
งาเป็นทานนั้น ข้าแต่ภิกษุผู้มีอานุภาพอันยิ่งใหญ่ ดิฉันขอบอกแก่ท่าน
ครึ่งดิฉันยังเป็นมนุษย์อยู่ได้ทำบุญ คือ ถวายเมล็ดงาเป็นทานอันใดไว้
เพราะการถวายเมล็ดงาเป็นทานนั้น ดิฉันจึงมีอานุภาพรุ่งโรจน์ถึงอย่างนี้
และรัศมีการของดิฉันก็สว่างไสวไปทั่วทุกทิศ .

จบ ตีลทักขิณวิมานที่ ๑๐

๑๑. ปติพพตาวิมานที่ ๑

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้เกิดในปติพพตาวิมานที่ ๑

[๑๑] พระมหาโมคคัลลานะถามว่า

คุณนางเทพธิดาผู้มีอานุภาพอันยิ่งใหญ่ ท่านได้วิมานอันมีนกกะเรียน
นกยูงทอง นกคู้เหว่าดำ และนกกู้เหว่าขาว ซึ่งมีทิพยยานภาพเทียสงเสียง
อย่างไรเพราะอยู่รอบด้าน ในวิมานนั้นเต็มไปด้วยดอกไม้หอมชื่นใจ วิจิตร
ไปด้วยนานาประการ แวดล้อมไปด้วยเทพบุตรและเทพธิดา อนึ่ง หมู่
นางเทพอัปสรเหล่านี้มีฤทธิ์ นิมิตรรูปร่างขึ้นแปลกๆ กันเป็นอันมาก

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
เพื่อนรำซบร้ออยู่รอบข้าง ให้ท่านมีความร่าเริงอยู่ ดุรณางเทพธิดาผู้มี
อานภาพอันยิ่งใหญ่ ครั้นท่านยังเป็นมนุษย์ได้ทำบุญสิ่งใดไว้ จึงบรรลุ
ความสำเร็จ ท่านจึงมีอานภาพรุ่งเรืองอย่างนี้ และรัศมีกายของท่านสว่าง
ไสวไปทั่วทิศเพราะบุญอะไร?

นางเทพธิดานั้น อันพระมหาโมคคัลลานะซักถามแล้ว มีใจยินดี ได้
พยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกซักถามว่า
ครั้งดิฉันยังเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์ ได้เป็นผู้มีสัจจะมั่นในสามี ไม่
ประพฤตินอกใจ มีความจงรักต่อสามี เหมือนกับมารดารักบุตร แมื่อดิฉัน
จะโกรธเคืองก็ไม่กล่าวถ้อยคำอันหยาบคาย ละทิ้งการพูดเท็จเสีย ดำรง
มั่นอยู่ในความสัตย์ ยินดีในการให้ทาน ตามปกติชอบสงเคราะห์ผู้อื่น
เช่นกับสงเคราะห์ตน มีใจเลื่อมใส ได้ให้ข้าวและน้ำอย่างดีเป็นทาน
ด้วยความเคารพ ด้วยความเป็นผู้ถือสัจจะมั่น เหตุนั้น ดิฉันจึงมีผิวพรรณ
ถึงเช่นนี้ อริสฺสผลจึงสำเร็จแก่ดิฉันในวิมานนี้ และโลกทรรพทั้งหลายอัน
เป็นที่รักแห่งใจทุกสิ่งทุกอย่างบังเกิดแก่ดิฉัน ก็เพราะความเป็นผู้ถือ
สัจจะมั่นในสามีเป็นเหตุนั้น ข้าแต่ภิกษุผู้มีอานภาพอันยิ่งใหญ่ ดิฉันขอ
บอกแก่ท่าน ครั้นดิฉันยังเป็นมนุษย์ ได้ทำบุญสิ่งใดไว้ เพราะบุญอันนั้น
ดิฉันจึงมีอานภาพรุ่งเรืองถึงเช่นนี้ และรัศมีกายของดิฉันจึงสว่างไสวไป
ทั่วทุกทิศ .

จบ ปติพพตวิมานที่ ๑๑

๑๒. ปติพพตวิมานที่ ๒

[๑๒] พระมหาโมคคัลลานะถามว่า

ดุรณางเทพธิดาผู้มีอานภาพอันยิ่งใหญ่ ท่านได้ขึ้นวิมานมีเสา อันแล้ว
ไปด้วยแก้วไพฑูรย์งดงาม มีแสงระยิบตา ในวิมานของท่านนั้นวิจิตรไป
ด้วยนานาประการ อนึ่ง หมุนนางเทพธิดาเหล่านี้ มีร่างกายกระต๊อด
มีฤทธิ์นี้รมิตตนได้ เพื่อนรำซบร้อให้ท่านร่าเริงอยู่รอบข้าง ดุรณาง
เทพธิดาผู้มีอานภาพมาก ครั้นท่านยังเป็นมนุษย์ ได้ทำบุญสิ่งใดไว้
จึงบรรลุความสำเร็จ ท่านจึงมีอานภาพรุ่งเรืองถึงอย่างนี้ และรัศมีกาย
ของท่านจึงสว่างไสวไปทั่วทุกทิศเพราะบุญอะไร?

นางเทพธิดานั้น อันพระมหาโมคคัลลานะซักถามแล้วมีใจยินดี ได้
พยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกซักถามว่า ครั้นดิฉันยังเป็นมนุษย์อยู่ใน
หมู่มนุษย์ ได้เป็นอุบาสิกาของพระจักขุมตถาคตเจ้า เป็นผู้งดเว้นจาก
การฆ่าสัตว์ งดเว้นจากการลักทรัพย์ ยินดีเฉพาะสามีของตน ไม่กล่าว
คำเท็จและไม่ดื่มน้ำเมา อนึ่ง ดิฉันมีใจเลื่อมใส ได้ให้ข้าวและน้ำอย่างดี
เลิศเป็นทานโดยเคารพ ด้วยผลแห่งการถือสัจจะมั่นในสามีเป็นอาทินั้น
ดิฉันจึงมีผิวพรรณถึงเช่นนี้ ด้วยผลแห่งการถือสัจจะมั่นในสามีเป็นเดิม
นั้น อริสฺสผลจึงสำเร็จแก่ดิฉันในวิมานนี้ และโลกทรรพทั้งหลายอันเป็น
ที่รักแห่งใจทุกสิ่งทุกอย่าง จึงเกิดขึ้นแก่ดิฉัน ข้าแต่ภิกษุผู้มีอานภาพ
อันยิ่งใหญ่ ดิฉันขอบอกแก่ท่าน ครั้นดิฉันยังเป็นมนุษย์อยู่ได้ทำบุญสิ่งใด
ไว้ ดิฉันจึงมีอานภาพรุ่งเรืองถึงอย่างนี้ และรัศมีกายของดิฉันย่อมสว่างไสว
ไปทั่วทุกทิศ ก็เพราะบุญสิ่งนั้น .

จบ ปติพพตวิมานที่ ๑๒ .

๑๓. สุตตวิมานที่ ๑

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในสุตตวิมานที่ ๑

[๑๓] พระมหาโมคคัลลานะถามว่า

ดุรณางเทพธิดา ท่านมีวรรณงาม มีรัศมีสว่างไสวฉายแสงไปทั่วทุกทิศ
เหมือนกับดาวประกายพยุภ เพราะทำบุญอะไรไว้ ท่านจึงมีผิวพรรณ
งามถึงอย่างนี้ เพราะทำบุญอะไรไว้ อริสฺสผลจึงสำเร็จแก่ท่านในวิมานนี้
และโลกทรรพอันเป็นที่รักแห่งใจทุกสิ่งทุกอย่าง จึงเกิดขึ้นแก่ท่าน ดุร
ณางเทพธิดาผู้มีอานภาพอันยิ่งใหญ่ อาตมาขอถามท่าน ครั้นท่านยังเป็น
มนุษย์อยู่ ได้ทำบุญสิ่งใดไว้ ท่านจึงมีอานภาพอันรุ่งเรืองถึงอย่างนี้ อนึ่ง
รัศมีกายของท่านสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะทำบุญอะไรไว้?

นางเทพธิดานั้น อันพระมหาโมคคัลลานะซักถามแล้วมีใจยินดีได้พยากรณ์
ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามว่า

ครั้นดิฉันยังเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์ ได้เป็นบุตรสะใภ้อยู่ในตระกูล
แห่งพ่อมัว ได้เห็นภิกษุผู้ปราศจากกิเลสธัมมิอันทรีย่มองใส ไม่ขุ่นมัว
ดิฉันเลื่อมใสได้ถวายขนมแก่ภิกษุรูปนั้นด้วยมือทั้งสองของตน ครั้น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ถวายส่วนขนมถึงส่วนแล้ว ดิฉันจึงมาบ้นเทิงใจอยู่ในสวนนั้นทวัน
ท่านเห็นอยู่นี้ ด้วยการทำบุญเช่นนั้น ดิฉันจึงมีผิวพรรณเช่นนั้น ด้วยการ
ทำบุญเช่นนั้น อัฐผลจึงสำเร็จแก่ดิฉันในวิมานนี้ อนึ่ง เพราะบุญนั้น
โลกทรมย์อันเป็นที่รักแห่งใจทุกสิ่งทุกอย่าง จึงเกิดแก่ดิฉัน เพราะบุญ
นั้น ดิฉันจึงมีอานภาพรุ่งเรืองอย่างนี้ และรัศมีกายของดิฉันจึงสว่างไสว
ไปทั่วทุกทิศ .

จบ สุตติวิมานที่ ๑๓ .

๑๔ . สุตติวิมานที่ ๒

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในสุตติวิมานที่ ๒

[๑๔] พระมหาโมคคัลลานะถามว่า

แนะนำเทพธิดา ท่านมีวรรณะงาม มีรัศมีสว่างไสวฉายแสงไปทั่วทุกทิศ
เหมือนกับดาวประกายพุกขุ เพราะทำบุญอะไรไว้ ท่านจึงมีผิวพรรณ
งามถึงอย่างนี้ เพราะทำบุญอะไรไว้ อัฐผลจึงสำเร็จแก่ท่านในวิมานนี้
และโลกทรมย์อันเป็นที่รักแห่งใจทุกสิ่งทุกอย่างจึงเกิดขึ้นแก่ท่าน ดูกร
นางเทพธิดาผู้มีอานภาพอันยิ่งใหญ่ อาตมาขอถามท่าน ครึ่งท่านยังเป็น
มนุษย์อยู่ ได้ทำบุญสิ่งใดไว้ ท่านจึงมีอานภาพอันรุ่งเรืองถึงอย่างนี้ อนึ่ง
รัศมีกายของท่านสว่างไสวไปทั่วทุกทิศเพราะทำบุญอะไรไว้?

นางเทพธิดานั้น อันพระโมคคัลลานะเถระถามแล้ว มีใจยินดีได้พยากรณ์
ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกซักถามว่า

ครึ่งดิฉันยังเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์ ได้เป็นบุตรสะใภ้อยู่ในตระกูล
แห่งพ่อผัว ได้เห็นภิกษุผู้ปราศจากกิเลสธลี มีอินทรียผ่องใส ไม่ชนมัว
ดิฉันเลื่อมใสได้ถวายข้าวบาร์ลี และขนมถั่วเหลืองแก่ภิกษุรูปนั้นด้วยมือ
ตนเอง ครั้นถวายแล้ว จึงมาบ้นเทิงใจอยู่ในสวนนั้นทวัน ด้วยการทำบุญ
เช่นนั้น อัฐผลจึงสำเร็จแก่ดิฉันในวิมานนี้ อนึ่ง เพราะบุญนั้น โลกทรมย์
ทั้งหลายอันเป็นที่รักแห่งใจทุกสิ่งทุกอย่าง จึงเกิดแก่ดิฉัน ดิฉันจึงมี
อานภาพรุ่งเรืองถึงอย่างนี้ อนึ่ง รัศมีกายของดิฉันสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ
ก็เพราะบุญนั้นๆ .

จบ สุตติวิมานที่ ๑๔

๑๕ . อุตตราวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในอุตตราวิมาน

[๑๕] พระมหาโมคคัลลานะถามว่า

แนะนำเทพธิดา ท่านมีวรรณะงาม มีรัศมีสว่างไสวฉายแสงไปทั่วทุกทิศ
เหมือนกับดาวประกายพุกขุ เพราะทำบุญอะไรไว้ ท่านจึงมีผิวพรรณงาม
ถึงอย่างนี้ เพราะทำบุญอะไรไว้ อัฐผลจึงสำเร็จแก่ท่านในวิมานนี้ และ
โลกทรมย์อันเป็นที่รักแห่งใจทุกสิ่งทุกอย่าง จึงเกิดขึ้นแก่ท่าน ดูกร
นางเทพธิดาผู้มีอานภาพอันยิ่งใหญ่ อาตมาขอถามท่าน ครึ่งท่านยังเป็น
มนุษย์อยู่ ได้ทำบุญสิ่งใดไว้ ท่านจึงมีอานภาพอันรุ่งเรืองถึงอย่างนี้ อนึ่ง
รัศมีกายของท่านสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะทำบุญอะไรไว้?

นางเทพธิดานั้น อันพระโมคคัลลานะเถระถามแล้ว มีใจยินดีได้พยากรณ์
ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกซักถามว่า

เมื่อครั้งดิฉันยังปกครองบ้านเรือนอยู่ ดิฉันไม่มีความริษยา ไม่มีความ
ตระหนี่ ไม่เย่อหยิ่ง ไม่ดีเสมอ ไม่โกรธ ไม่ประพฤตินอกใจสามี
ไม่ประมาทในวันอุโบสถและวันปกติ เข้าจำอุโบสถอันประกอบด้วยองค์
๘ ประการ ตลอดวัน ๑๔ คำ วัน ๑๔ คำ และวัน ๘ คำแห่งปิกษ์ และ
ตลอดปาฏิหาริย์ปิกษ์ ระมัดระวังในนิจศีลและอุโบสถศีลอย่างเคร่งครัด
ตลอดกาลทุกเมื่อ ขณะที่อยู่ในวิมาน ดิฉันมีความสำรวมจำแนกทาน ยินดี
ในสิกขาบททั้ง ๕ คือ งดเว้นจากปาณาติบาตอย่างเด็ดขาด ๑ งดเว้นจาก
ความเป็นขโมยอย่างห่างไกล ๑ ไม่ประพฤติล่วงประเวณี ๑ ระมัดระวัง
ในการพูดเท็จ ๑ สำรวมการดื่มน้ำเมาอย่างเด็ดขาด ๑ ดิฉันเป็นผู้ฉลาดใน
อริยสัจธรรม เป็นอุปาสิกาของพระโคตมผู้มีพระจักษุเปรี๊ยะ ดิฉันนั้น
ผู้ยังยศโดยยศได้ก็เพราะศีลของตนเอง ดิฉันได้เสวยผลแห่งบุญของตน
อยู่ จึงสุขภาพสขใจปราศจากโรค เพราะการกระทำและการประพฤติอย่าง
นั้น ดิฉันจึงมีผิวพรรณถึงเช่นนี้ อัฐผลสำเร็จแก่ดิฉันในวิมานนี้ได้
ก็เพราะการกระทำและการประพฤติอย่างนั้น โลกทรมย์อันเป็นที่รัก
แห่งใจทุกสิ่งทุกอย่าง เกิดแก่ดิฉันก็เพราะการกระทำอย่างนั้น ข้าแต่ภิกษุ
ผู้มีอานภาพอันยิ่งใหญ่ ดิฉันขอบอกแก่ท่าน ครึ่งดิฉันยังเป็นมนุษย์อยู่

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ได้บำเพ็ญกิจและประพฤติสิ่งใดไว้ เพราะการกระทำและความประพฤติ
นั้นดิฉันจึงมีอานภาพอย่างรุ่งโรจน์ถึงเช่นนี้ อนึ่ง รัตติกาลของดิฉันสว่าง
ไสวไปทั่วทุกทิศ ก็เพราะการกระทำและความประพฤตินั้น .

ก็และนางเทพธิดา ได้กราบเรียนต่อไปว่า ขอท่าน ได้กรุณานำไปกราบทูลแด่พระผู้มีพระ-

* ภาควตามคำของดิฉันด้วยเถิดว่า นางอุตตราอุบาสิกา ขอถวายบังคมพระบาทยุคลของพระผู้มีพระ-

* ภาควด้วยเศียรเกล้า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้อที่พระผู้มีพระภาคพึงทรงพยากรณ์ดิฉัน ในสามัญผล
อย่างใดอย่างหนึ่งนั้น ไม่น่าอัศจรรย์เลย แต่ข้อที่พระผู้มีพระภาคทรงพยากรณ์ดิฉันในสกทาคามีผล
นั้นน่าอัศจรรย์ .

จบ อุตตราวิมานที่ ๑๕

๑๖ . สิริมาวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในสิริมาวิมาน

[๑๖] พระวังคีสเถระประสงค์จะให้นางสิริมาเทพธิดา ได้ประกาศบุญกรรมที่นางทำไว้

ในครั้งก่อน จึงย้อนถามนางด้วยคาถาสองคาถา ความว่า

ดูกรนางงามประจักษ์นไตรทศ ผู้มีร่างกายสะอาดสะอ้าน ฉันจะขออนุญาตท่าน
การที่ท่านเข้าถึงความเป็นผู้มีสกลกาย และยานพาหนะอย่างประเสริฐเลิศ
ยิ่ง คือ ท่านมีรถถึง ๕๐๐ คัน บุญกรรมเนรมิตมาให้โดยเฉพาะ ทั้งเทียม
แล้วด้วยม้าอาชาไนยหลายตัว ทกๆ ตัวเครื่องประดับประดา ล้วน
เครื่องสูง มั่นพากันก้มหน้าลง ในขณะที่ท่านจะลงมาจากเทวโลกและ
เห็น ไปตามอากาศได้ มีกำลังจับเชียว ม้าอาชาไนยทุกม้า อันบุญกรรม
ดั่งนายสารภีเร่งแล้วก็พาตัวท่านไปได้ ท่านนั้นขณะที่ยืนอยู่บนรถอัน
เพริศแพร้วที่บุญกรรมตกแต่งมาให้แล้ว ก็สว่างไสวคล้ายกับ ไฟกำลังโชติ
ช่วงอยู่เช่นนี้ เพราะได้ทำบุญสิ่งใดไว้?

นางเทพธิดาอันพระเถระถามแล้ว เมื่อจะประกาศการกระทำของตนให้ประจักษ์

จึงตอบเป็นคาถาความว่า

พระคุณเจ้าพูดถึงหมู่ทวยเทพชั้นปรนิมมิตวสวัตดี ซึ่งเป็นผู้เลิศโดยเชิง
ภพที่อยู่ และโลกสมบัติหมู่ใดว่า เป็นทวยเทพที่เยี่ยมหาที่เปรียบมิได้
ทวยเทพเหล่านั้น ก็มีความสุขสบายแต่ในภพและโลกสมบัติที่ทวยเทพ
พวกอื่นมาเนรมิตให้เท่านั้น เพราะฉะนั้น ทวยเทพที่มีหน้าที่เนรมิต
ภพและโลกสมบัติให้ คือพวกที่พระคุณเจ้าพูดถึงอยู่นี้ จึงได้นามว่า

"นิมมานรดี" เป็นนางฟ้าที่มีร่างกายและผิวพรรณงดงามอันก่อให้เกิด

ความสวยงามเพราะความรัก เดียวนี้มาถึงมนุษย์โลกนี้แล้วเพื่อจะถวาย

บังคมพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เมื่อนางเทพธิดาประกาศความที่ตนเป็นนิมมานรดีเทพ ให้ปรากฏเช่นนี้แล้ว พระเถระ

ใครจะถามถึงบุญกรรมที่นางให้ก่อสร้างไว้ในชาติก่อน จึงได้ถามสองคาถาความว่า

ชาติก่อนแต่จะเป็นนางเทพธิดานี้ ท่านได้สั่งสมสุจริตกรรมอย่างไรไว้

ท่านมีศบบริวารอยู่มากมาย เปี่ยมไปด้วยความสุข สำหรับตัวท่านเล่า
ก็มีฤทธิ์และอำนาจพ้นจากสิ่งธรรมดาสูงเยี่ยม และมักเหาะไปในอากาศ
ได้ (เช่นนี้) เพราะบุญกรรมอะไร อนึ่ง รัตติกาลของท่านก็สว่างไสวไป

ทั่วทุกทิศ และท่านเล่าก็มีมวลเทพเจ้าเกรงกลัวและห้อมล้อมอยู่รอบ

ท่านจุดมาจากคติไหนจึงมาถึงสุดดังนี้ แม่เทพธิดา อนึ่ง ท่านได้ทำตาม

ด้วยอาการยอมรับเอาโอวาทานสาสนีในศาสนปาพจน์ของพระศาสดาองค์

ไหน หากท่านเป็นสาวิกาของพระพุทธเจ้าจริงไซร้ ขอท่านได้โปรดตอบ

คำถามของฉันนี้เถิดด้วย?

เมื่อนางเทพธิดา จะตอบเนื้อความตามที่พระเถระถามอย่างนี้ จึงกล่าวตอบด้วยคาถา
เหล่านี้ความว่า

ดิฉันเป็นพระสนมของพระเจ้าพิมพิสารผู้ประเสริฐ มีศิริ อยู่ในพระนคร
ราชคฤห์ ซึ่งตั้งอยู่ในระหว่างภูเขา อันเป็นนครที่แออัดไปด้วยนักปราชญ์
ดิฉันมีความชำนาญในการพ้อนรำขับร้องขับเย็บ ชาวเมืองในกรุง
ราชคฤห์ เขาพากันเรียกดิฉันว่า "นางสิริมา" พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้
องอาจในจำพวกผู้แสวงหาคุณอันประเสริฐ ผู้แนะนำสัตว์โลกให้เป็นผู้
พิเศษ ได้ทรงแสดงความไม่เที่ยงแห่งของจริง คือ เหตุเกิดของทุกข์
และทางให้ถึงความดับทุกข์ อันเป็นธรรมที่ไม่มีปัจจัยอะไรปรุงแต่ง เป็น
ทางถาวร ทางตรง เป็นทางสุขเกษมแก่ดิฉัน ครั้นดิฉันฟังธรรมอัน
เป็นทางไม่ตาย ไม่มีเหตุปัจจัยอะไรปรุงแต่งได้ ซึ่งเป็นคำสอนของพระ
ตถาคตผู้ประเสริฐแล้ว จึงเป็นผู้สรวมอย่างเคร่งครัดในศีลทั้งหลาย
ดำรงมั่นอยู่ในธรรมปฏิบัติ ที่พระพุทธเจ้าผู้เลิศกว่านรชนทรงแสดงไว้

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา แล้ว ครั้นดิฉันรู้จักบทอันปราศจากอวลี ซึ่งหาเหตุปัจจัยปรุงแต่งไม่ได้ ที่พระตถาคตผู้ประเสริฐทรงแสดงไว้นั้น ดิฉันจึงได้บรรลุสมาธิอันเกิดจากความสงบจิตใจในอรรถาพจน์เอง ดิฉันนั้นจึงได้มีความแน่อนในมรรคผลอันเป็นธรรมชั้นเยี่ยมขึ้น ครั้นดิฉัน ได้ฟังธรรมอันประเสริฐ อันไม่เกิดไม่ตายอย่างวิเศษแล้ว จึงหมดความเคลือบแคลงในพระรัตน-ตรัย มีความรู้พิเศษในการรู้ปริยสัจธรรม หมดความสงสัยในสิ่งทั้งปวง จึงควรเป็นที่บูชาของชนมนุสส ได้รับผลคือความสุขอันมั่นคง เป็นเครื่องตอบแทนมากมาย โดยทำนองตามที่กราบเรียนมานี้ ดิฉันจึงเป็นนางเทพธิดาผู้เห็นนิพพาน เป็นสาวิกาของพระตถาคตผู้ประเสริฐ เป็นผู้ได้เห็นธรรมตามความเป็นจริง เป็นผู้ตั้งอยู่ในผลขั้นแรก คือ เป็นพระโสดาบัน ก็ทุกตีย่อมไม่มีเกิดดิฉันอีก ดิฉันนั้นมาเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ประ-เสริฐ ก็เพื่อจะถวายบังคม และนมัสการภิกษุทั้งหลายที่นำเลื่อมใส ผู้ยินดีในธรรมอันไม่มีโทษ และเพื่อจะนมัสการสถานที่ๆ พระสมณะ ประชุมกัน อันเป็นสถานที่มีธรรมเกษม ดิฉันเป็นผู้มีความเคารพในพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงพระศิริ เป็นพระธรรมราชา ครั้นได้เห็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็นนักปราชญ์แล้ว ก็อิมเฝ้าปลอบปล้ำใจ ดิฉันขอถวายบังคมพระตถาคต ผู้เป็นสารถิของบุคคลที่ควรฝักใฝ่อย่างยอดเยี่ยม ทรงตัดค้นหาเสียได้ ทรงยินดีแล้วในกุศลธรรม ผู้ทรงแนะนำประชุมชน ให้พ้นจากทุกข์ได้ ผู้ทรงอนุเคราะห์สัตว์โลกในทางที่เป็นประโยชน์ อย่างยิ่ง .

จบ สิริวิมานที่ ๑๖ .

๑๗. เปสการียวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในเปสการียวิมาน

[๑๗] นางเปสการีเทพธิดาขมิวนางของตนเองด้วยคาถา กังคาถาความว่า วิมานหลังนี้เป็นวิมานงามรุ่งเรือง มีเสาแล้วด้วยแก้วไพฑูรย์ ใหญ่โต สะอาดสะอาด ล้อมรอบด้วยต้นไม้ทองคำ วิมานหลังนี้เกิดเพราะผลกรรมของเรา นางเทพอัปสรตั้งแสนเหล่านี้ ซึ่งเกิดประจำในวิมาน ก็เพราะกรรมของเรา

สมเด็จพระอินทราชา มีเทวโองการตรัสถามด้วยคาถาสองคาถาถึงความว่า ท่านเป็นผู้เปรียบพร้อม ไปด้วยบริวาร มีรัศมีกายแผ่ชานกว่าเทพเจ้าที่เกิดก่อน พระจันทร์มีรัศมีสุกสว่างยิ่งกว่าหม่ดาวนักษัตรฤกษ์ จันใด ท่านก็รุ่งเรืองสุกใสกว่านางเทพอัปสรทั้งหมด โดยเชิงบริวาร จันนั้นเหมือนกัน แนะนำนางงามผู้มีพักตร์ควรพิศ ท่านมาจากภพไหน จึงได้มาเกิดที่ภพของเรานี้ เทพเจ้าชาว ไตรทศรวมหมดทั้งพระอินทร์ พระพรหม ดูเหมือนจะไม่รู้จักอิมในการดูท่าน?

นางเทพธิดา อันสมเด็จพระอินทราชามีเทวโองการตรัสถามอย่างนั้น เมื่อจะประกาศเนื้อความนั้น จึงกล่าวคาถาสองคาถาความว่า

ขอเดชะ พระองค์ผู้องอาจ พระองค์ตรัสถามหม่อมฉันถึงตระกูลเดิมของหม่อมฉันว่า ท่านจุติมาจากภพไหนจึงได้มาเกิดที่ภพของเรานี้ หม่อมฉันได้จุติมาจากกรุงพาราณสี ซึ่งเป็นบุรีของแคว้นกาสิ เมื่อก่อนขณะที่อยู่ นครนั้น หม่อมฉันเป็นธิดานายช่างหูก ผู้มีใจเลื่อมใสในพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ ซึ่งหม่อมฉันได้ถึงแล้วโดยใกล้ชิด ไม่มีความสงสัย มีสิกขาบทอันได้สมาทานแล้ว ไม่ต่างพร้อยได้สำเร็จอริยผล เป็นผู้แน่อนในทางที่จะตรัสรู้ซึ่งธรรม ของสัมมาสัม-พุทธเจ้า เป็นผู้ผู้มีพระอนามยดี .

สมเด็จพระอินทราชา เมื่อจะทรงอนุโมทนาบุญสมบัติ ของนางเทพธิดานั้น จึงตรัสคาถาถึงความว่า

เราขอแสดงความยินดีต่อท่านผู้มาในที่นี้ได้โดยสวัสดิ์ ท่านเป็นผู้รุ่งเรืองด้วยยศ มีใจเลื่อมใสในพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์อย่างใกล้ชิด ไม่มีความสงสัย เป็นผู้ตั้งอยู่ในสิกขาบทอย่างบริบูรณ์ เป็นได้สำเร็จอริยผล เป็นคนหมดโรค ควรที่จะได้ตรัสรู้ธรรมของพระสัมมา-สัมพุทธเจ้าแน่นอน .

จบ เปสการียวิมานที่ ๑๗ .

รวมพระสูตรที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. ปฐวิมานที่ ๑	๒. ปฐวิมานที่ ๒
๓. ปฐวิมานที่ ๓	๔. ปฐวิมานที่ ๔

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรีคาถา

๕. กุญชรวิมาน	๖. นาวาวิมานที่ ๑
๗. นาวาวิมานที่ ๒	๘. นาวาวิมานที่ ๓
๙. ปถิปริมาณ	๑๐. ตีลทักขินวิมาน
๑๑. ปติพพาวิมานที่ ๑	๑๒. ปติพพาวิมานที่ ๒
๑๓. สุนิสาวิมานที่ ๑	๑๔. สุนิสาวิมานที่ ๒
๑๕. อุตตราวิมาน	๑๖. ลีริมาวิมาน
๑๗. เปสการียวิมาน .	

จบ วรรคที่ ๑ ในอิตถิวิมาน .

จิตตลดาวรรคที่ ๒

๑. ทาสีวิมาน

ว่าด้วยบุญที่ทำให้ไปเกิดในทาสีวิมาน

[๑๘] ท่านพระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า

ท่านผู้เฝ้าล้อมด้วยหมუნางเทพนารี เทียวชม ไปโดยรอบในสวนจิตตลดาวรรคอันนารินรมย์ ประคองท้าวสักกเทวราช ยังทิศทั้งปวงให้สว่างไสว เหมือนดาวประกายพยุภัสร์ ท่านมีวาระเช่นนี้ เพราะกรรมอะไร อธิษฐานยอมสำเร็จแก่ท่านในวิมานนี้ เพราะกรรมอะไร ประการหนึ่ง โภคสมบัติต่างๆ อันเป็นเครื่องปลื้มใจ ย่อมเกิดขึ้นแก่ท่านเพราะกรรมอะไร ดูกรนางเทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก อาตมาขอถามท่าน ครั้นเมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้ ท่านเป็นผู้มีอานุภาพรุ่งเรืองเช่นนี้ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทิศ เพราะบุญกรรมอะไร?

นางเทพธิดานั้น อันพระโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลื้มใจ จึงได้พยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า ครั้นเมื่อดิฉันเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหม่อมมนุษย์ ได้เป็นทาสีหญิงรับใช้ในตระกูลแห่งชนอื่น ดิฉันนั้นเป็นอุบาสิกาของพระสมณโคตม ผู้มีพระจักษุและพระเกียรติยศ เมื่อดิฉันรักษาศีล ทำมณสิการในกรรมฐานอยู่ ๑๖ ปี กรรมฐานกล่าวคือ โพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ ได้สำเร็จเกิดดิฉัน ด้วยอานุภาพแห่งการมณสิการนั้น การออกไปจากกิเลสได้เกิดมีเกิดดิฉัน ในศาสนาของพระสมณโคตมผู้ทรงพระคุณคงที่ เพราะมีมณสิการนี้ในจิตว่า แม้ถึงร่างกายนี้จะแตกทำลายไปก็ตามที่ การที่จะหยุดความเพียรในการเจริญกรรมฐานนี้ เป็นอันไม่มีเป็นอันขาด ขอท่านจงดูผลแห่งความเพียรเป็นเหตุก้าวไปสู่คุณเบื้องหน้า กล่าวคือความสวัสดิ์ ความเกษม ความปราศจากเสียนหนามคือกิเลส สภาวะที่หาเครื่องยึดเหนี่ยวมิได้ ความซื่อตรง และองค์อริยมรรค ที่สัตบุรุษทั้งหลาย มีพระพุทธเจ้า เป็นต้นประกาศแล้ว อันเป็นอุปนิสัยสืบเนื่องมาจากการรักษาศิลป ๕ ประการของดิฉันนั้น อันเป็นเหตุให้บรรลุซึ่งผลอันนี้ ดิฉันเป็นที่โปรดปรานและคุ้นเคยกับท้าวสักกเทวราช เทพบุตรอันมีนามว่าอลัมพะ คัคคะ กิมะ สารวาที ปัสสังยะ โปกขรา และสัพพัชชะ และเหล่าเทพธิดาน้อยๆ อันมีนามว่า วิภา โมกขา นันทา สันนทา โสณทินนา สุจิมหิตา อาลัมพสา มิสสเกสิ และนางบุณฑริก้า ได้ทำการบำเรอปลุกปลื้มเกิดดิฉัน ด้วยดนตรีทิพย์มีประมาณ ได้หกหมื่น และนางเทพกัญญาเหล่านี้ คือ นางเอนิปปสา นางสุปัสสา นางสุกัถา นางมุกทาวที ผู้ประเสริฐกว่า นางเทพอัปสรทั้งหลาย และนางเทพกัญญาเหล่านี้ผู้บำเรอบำเรอ นางเทพอัปสรทั้งหลายเหล่านั้น ได้เข้ามาสู่ที่ใกล้ชิดตามกาลอันควร สนองสนองดิฉันด้วยวาจาที่น่ายินดีว่า เอาเถอะ พวกดิฉันจักพอร่า ขับร้อง จักยังท่านให้รื่นรมย์ ดังนี้ ฐานะที่ดิฉันได้รับในบัดนี้ ย่อมไม่มีแก่ผู้ที่ไม่ได้ทำบุญไว้ ฐานะที่หาความโศกมิได้ นำผลิตพลีนนารินรมย์ เป็นอุทยานใหญ่ของเทวดาชาวไตรทศเช่นนี้ ย่อมเกิดมีสำหรับผู้มีบุญเท่านั้น ผู้ไม่ได้ทำบุญไว้ ย่อมไม่มีความสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ส่วนผู้มีบุญอันได้บำเพ็ญแล้ว ย่อมมีความสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า อันบุคคลผู้ปรารถนา เพื่อสถิตร่วมกับเทวดาชาวไตรทศเหล่านั้น ควรจะบำเพ็ญกุศลไว้ให้มาก เพราะว่าผู้มีบุญอันก่อสร้างไว้แล้ว ย่อมเปรียบพร้อมด้วยโภคสมบัติ ร่ำเรงบันเทิงอยู่ในสวรรค์ .

จบ ทาสีวิมานที่ ๑ .

๒. ลขมาวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในลขมาวิมาน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิจารณ์-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
[๑๙] พระมหาโมคคัลลานเถระ เมื่อขณะท่องเที่ยวอยู่ ณ เทวสถานได้ถามนางเทพธิดา

ตนหนึ่งว่า

ดูกรนางเทพธิดา ท่านเป็นผู้มีรัศมีงามยิ่งนัก ส่องสว่างไสวไปทั่วทิศ
สถิตอยู่ ประจวบตาประจักษ์ ฉะนั้น ท่านมีวรรณะเช่นนี้ เพราะบุญ
กรรมอะไร ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทิศ เพราะบุญกรรมอะไร?
นางเทพธิดานั้น อันพระโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลื้มใจ ได้
พยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า เมื่อดิฉันยังเป็นมนุษย์อยู่
บ้านของดิฉันตั้งอยู่ใกล้กับประตูบ้านชาวประมง ดิฉันได้ถวายข้าวสุก
ขนมกุมมาส ผักตอง และน้ำเครื่องดื่ม เจือด้วยรสต่างๆ แก่พระ
สาวกทั้งหลายผู้แสวงหาคุณอันใหญ่ยิ่ง ซึ่งออกจากประตูบ้านชาวประมง
กำลังท่องเที่ยวไปในบ้านของดิฉันนั้น ประการหนึ่ง ดิฉันเป็นผู้มีจิต
เลื่อมใสในพระอริยสาวกผู้มีจิตอันซื่อตรง ได้เข้ารักษาอุโบสถศีลอัน
ประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ ตลอดวัน ๑๔ คำ ๑๔ คำ ๘ คำ และ
ตลอดปาฏิหาริย์ปิกษุ เป็นผู้สังวรด้วยดีในองค์ศีลทุกเมื่อ เป็นผู้สำรวม
และจำแนกทาน จึงได้ครอบครองวิมานนี้ เป็นผู้เว้นจากปาณาติบาต
เว้นขาดจากการเอาสิ่งของของผู้อื่นด้วยไทยจิต จากการประพฤติดัง
ละเมิดในกาม สำรวมจากมสสาวาท และจากการดื่มน้ำเมา เป็นผู้ยินดี
ในเบญจศีล จลาคในอริยสัจ เป็นอุบาสิกาของพระสมณโคดมผู้มี
พระจักขุ และพระเกียรติยศ ดิฉันมีวรรณะเช่นนี้เพราะบุญกรรมนั้น ฯลฯ
และมีรัศมีสว่างไสว ไปทั่วทิศ ประการหนึ่ง ขอท่านผู้เจริญพึง
ถวายบังคมพระยุคลบาทของพระผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้า แล้วทูลถาม
คำของดิฉันว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อุบาสิกาชื่อลขมา ถวายบังคม
พระบาททั้งคู่ของพระผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ก็การ
ที่พระผู้มีพระภาคพึงทรงพยากรณ์ดิฉันในสามัญผล อย่างใดอย่างหนึ่งนั้น
ไม่น่าอัศจรรย์ แต่การที่พระผู้มีพระภาคทรงพยากรณ์ดิฉัน ในสกทาคามีผล
นั้น น่าอัศจรรย์แท้จริง.

จบ ลขมาวิมานที่ ๒.

๓. อาจามทายิกาวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในอาจามทายิกาวิมาน

[๒๐] ท้าวสักกเทวราชเมื่อจะตรัสถามถึงที่เกิดแห่งหญิงนั้น กะพระมหากัสสปเถระ

จึงตรัสถามสองคาถาความว่า

หญิงชัடன் เป็นคนกำพร้า อาศัยขายคาริเอนของคนอื่นอยู่ มีจิตเลื่อมใส
ได้ถวายข้าวตังแด่พระคุณเจ้าผู้เที่ยวไปบิณฑบาต ซึ่งมาหยุดยืนนิ่งอยู่
เฉพาะหน้า ด้วยมือของตนเอง ครั้นจะจากอัตภาพมนุษย์แล้ว ได้ไป
บังเกิดในจกามาพจรสวรรค์ชั้นไหนหนอ?

พระมหากัสสปเถระถวายพระพรว่า

หญิงชัடன் เป็นคนกำพร้า อาศัยขายคาริเอนของคนอื่นอยู่ มีจิต
เลื่อมใส ได้ถวายข้าวตังแก่อาตมภาพผู้กำลังเที่ยวไปเพื่อบิณฑบาต
ซึ่งมาหยุดยืนเฉพาะหน้า ด้วยมือของตนเองนั้น ครั้นจะจากอัตภาพ
มนุษย์ จุตจากมนุษย์โลกนี้พ้นไปแล้ว ได้บังเกิดเป็นเทพธิดาผู้มี
ฤทธิ์มาก อยู่ ณ ชั้นนิมมานรดี ถึงความสุขอันเป็นทิพย์ ร่าเริง
บันเทิงใจอยู่ในชั้นนิมมานรดีนั้น เหตุสักว่าอาจามทานฯ

ท้าวสักกเทวราชกล่าวสรรเสริญท่านนั้นว่า

น่าอัศจรรย์จริงหนอ ทานของคนกำพร้า ไร้อาติ เป็นทานที่นำมาแต่
ผู้อื่นแล้ว ได้นอบน้อมถวายแก่พระมหากัสสป สำเร็จเป็นทักษิณา
มากถึงเพียงนี้ นางแก้วผู้งามท้าวสรรพางค์ สามิไม่จิตจางในการมอง
ชม ได้รับอภิเษกเป็นเอกอัครมเหสีของพระเจ้าจักรพรรดิ ก็ยังไม่
เทียบเท่าเสียที่ ๑๖ ของอาจามทานนี้ ทองคำแท่งมีปริมาณตั้งร้อยกิติ
ม้ามักลิ้งงะวามีปริมาณตั้งร้อยกิติ ราชรถอันเทียมด้วยม้าอัครตั้งร้อย
กิติ นางราชกัญญาอันประดับประดาแล้วด้วยแก้วมุกดา และแก้วมณี
และต่างหุ้มปริมาณตั้งแสนกิติ ก็ยังไม่เทียบเท่าเสียที่ ๑๖ ของอาจาม-
ทานนี้ คชสารตัวประเสริฐเกิดแต่ป่าหิมพานต์ เป็นคชสารตระกูลมา-
ตังคะ มีงาามงอนดงอนรถ มีสายรัดแล้วด้วยทองคำ มีชายทองคำ
ปกเหนือกระพองศีรษะ มีปริมาณตั้งร้อยเชือก ก็ยังไม่เทียบเท่าเสีย
ที่ ๑๖ ของอาจามทานนี้ ถึงแม้พระเจ้าจักรพรรดิ ได้เสวยราชสมบัติ เป็น
ใหญ่ในมหาทวีปทั้งสี่ ก็ยังไม่เทียบเท่าเสียที่ ๑๖ ของอาจามทานนี้.

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
จบ อาจามหาวิการวิมานที่ ๓

๔. จันทาลวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในจันทาลวิมาน

[๒๑] พระมหาโมคคัลลานเถระ ได้กล่าวคาถาสองคาถาความว่าเนยายจันทาล

ท่านจงถวายอภิชาติพระบาทยุคลของพระสมณโคดมผู้อุดม ด้วยพระ-
เกียรติยศ พระองค์ผู้ประเสริฐกว่าผู้วิเศษทั้งหลาย ได้ประทับยืนอยู่เพื่อ
ทรงอนุเคราะห์ท่านคนเดียวเท่านั้น ท่านจงยังจิตให้เลื่อมใสยิ่ง ใน
พระพุทธานุภาพ ไกลจากกิเลสทั้งมวล เป็นผู้หนักแน่น แล้วจงประคอง
หัตถ์ถวายอภิชาติโดยเร็วเกิด ชีวิตของท่านยิ่งเลือนน้อยเต็มที .
เพื่อจะแสดงประวัติของหญิงจันทาลนั้นโดยตลอด ท่านพระสังคิตกาจารย์จึงกล่าวคาถา

สองคาถานี้ว่า

หญิงจันทาลผู้มีมิตนอันอบรมแล้ว ดำรงไว้ซึ่งสรีระอันเป็นที่สุด อัน
พระมหาเถระตักเตือนแล้ว จึงถวายบังคมพระบาทยุคลของพระสมณ-
โคดม ผู้อุดมด้วยพระเกียรติยศ แต่โคนมได้ชีวิตนางในขณะที่กำลังยืน
ประคองหัตถ์ นมัสการพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ส่องแสงสว่าง คือ
พระญาณในโลกอันมืดมัว .

เพื่อประกาศข้อความไปของตน นางเทพธิดาจึงกล่าวว่า

ข้าแต่ท่านวิบุรุษผู้มีอานุภาพมาก พวกดิฉันถึงแล้วซึ่งความเป็นผู้มีฤทธิ์
อันประเสริฐ ข้ามาขอถวายนมัสการท่านผู้สิ้นอาสวะปราศจากกิเลสสุลี
เป็นผู้ไม่หวั่นไหว .

พระมหาโมคคัลลานเถระจึงกล่าวกะนางนั้นว่า

ท่านทั้งหลายผู้มีรัศมีอร่ามงามรุ่งโรจน์ มากด้วยเกียรติยศ ประดับประดา
ด้วยเครื่องอาภรณ์งามวิจิตรพิสดาร แวดล้อมด้วยหมู่นางอัปสรพากันลง
มาจากวิมาน เนาะแม่เทพธิดาผู้มีคุณอันงาม ท่านเป็นใคร มาไหว้

ฉันอยู่

นางเทพธิดานั้น อันพระมหาเถระถามอย่างนี้ จึงกล่าวคาถา ๔ คาถา ความว่า
ข้าแต่ท่านผู้เจริญ เมื่อดิฉันยังเป็นมนุษย์อยู่ในมนุษยโลก เป็นหญิง
จันทาล อันท่านผู้เป็นวิบุรุษส่งไปเพื่อถวายบังคมพระบาทของพระ-
พุทธเจ้า ดิฉันได้ถวายบังคมพระบาทยุคลของพระสมณโคดมผู้เป็น
พระอรหันต์ มีพระเกียรติยศอันงาม ครั้นได้ถวายบังคมพระบาทยุคล
แล้ว เคลื่อนจากกำเนิดหญิงจันทาลไปบังเกิดในวิมาน อันเพียบพร้อม
ด้วยสมบัติทั้งปวงในเทวราชอุทยานมีนามว่านันทวัน นางเทพอัปสร
ประมาณพันหนึ่งได้พากันมายืนห้อมล้อมดิฉัน ดิฉันเป็นผู้ประเสริฐเลิศ
กว่านางเทพอัปสรเหล่านั้นโดยรัศมี เกียรติยศ และอายุ ดิฉันได้กระทำ
กรรมอันงามมากมาย มีสติสัมปชัญญะ ข้าแต่ท่านผู้เจริญ พวกดิฉันพา
กันมาครั้งนี้ เพื่อถวายนมัสการท่านผู้เป็นนักปราชญ์ ประกอบด้วยคุณ
เอ็นดูในโลก .

นางเทพธิดานั้น ครั้นกล่าวถ้อยคำนี้แล้ว เป็นผู้ประกอบด้วยคุณ
กตัญญูกตเวที ไหว้เท้าทั้งสองของพระมหาโมคคัลลานเถระ องค์อรหันต์
แล้วก็อันตรธานไป ณ ที่นั้นนั่นเอง .

จบ จันทาลวิมานที่ ๔ .

๕. กัททิตถิกาวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในกัททิตถิกาวิมาน

[๒๒] พระผู้มีพระภาคตรัสถามถึงบรรพกรรมที่นางกัททาเทพธิดานั้นได้กระทำไว้
ว่าท่านผู้มีกายอันมีรัศมีสีสรรต่างๆ บ้างเขียว บ้างเหลือง บ้างดำ หงสบาท
และแดง แวดล้อมด้วยกลีบเกสรดอกไม้ มีเกศเกล้าอันแพรวพราวด้วย
พวงมณฑาทิพย์ ดูกรนางผู้มีปัญญาดิฉัน ไม่น่าเล้านี้ย่อมไม่มีในหมู่เทวดา
เหล่านี้ ดูกรนางผู้เลอยศ ท่านได้บังเกิดในหมู่เทวดาชั้นดาวดึงส์ เพราะ
กรรมอะไร ดูกรนางเทพธิดา ขอท่านจงแถลงข้อที่เราถาม ผลเช่นนี้แห่ง
กรรมอะไร?

นางเทพธิดา เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสถามอย่างนี้แล้ว จึงกราบทูลพยากรณ์ด้วยคาถา
เหล่านี้ว่า

หม่อมฉันเป็นอุบาสิกาอยู่ในกิมพิลนคร คนทั้งหลายรู้จักหม่อมฉันชื่อ
ว่า กัททิตถิกา หม่อมฉันเป็นผู้สมบุรณด้วยศรัทธา และศีล ยินดีใน
การจำแนกทานทุกเมื่อ มีจิตอันผ่องใส ได้ถวายผ่านงูหม่ กัดตาหาร
เสนาสนะ และประทีปพร้อมด้วยเครื่องอุปกรณ์ ในพระอารยเจ้าผู้ปฏิบัติ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ชื่อตรง หม่อมฉันได้เข้ารักษาอุโบสถอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการใน
ดิถีที่ ๑๔-๑๕ และดิถีที่ ๘ ของปักษ์ ตลอดปักษ์หริยปักษ์ เป็น
ผู้ส้ารวมแล้วด้วยดีในศีลทุกเมื่อ คือ งดเว้นจากปาณาติบาต เป็นผู้เว้น
ขาดจากการถือเอาสิ่งของของผู้อื่นด้วยโดยจิต จากการประพฤติดิฉินคาม
ส้ารวมจากมสวาท และจากการดื่มน้ำเมา เป็นผู้ยินดีในสิกขาบททั้ง ๕
และเป็นผู้ฉลาดในอริยสัจ เป็นอุบาสิกาของพระพุทธเจ้าผู้มีพระสมันต-
จักขุ มีปกติเป็นอยู่ด้วยความไม่ประมาท หม่อมฉันได้บำเพ็ญสุจริต
ธรรมความชอบสำเร็จแล้ว จุตจากมนุษย์โลกนั้นแล้ว เป็นนางเทพธิดา
ผู้มีรัศมีกายอันรุ่งโรจน์ เทียบเทียมอยู่ในสวนนั้นทวัน อนึ่ง หม่อมฉัน
ได้เล็งดูท่านภิกษุผู้เป็นอัครสาวกทั้งสอง ผู้นุเคราะห์ชาวโลกด้วย
ประโยชน์เกื้อกูลอย่างยิ่ง ผู้เปรียบพร้อมด้วยตบะธรรม เป็นจอมปราษฎ
และได้บำเพ็ญสุจริตธรรมความชอบไว้มาก ครั้นจุตจากมนุษย์โลกนั้น
แล้ว ได้บังเกิดเป็นเทพธิดา ผู้มีรัศมีกายอันสว่างไสว เทียบเทียม
อยู่ในสวนนั้นทวัน หม่อมฉันได้เข้ารักษาอุโบสถ อันประกอบด้วยองค์
๘ ประการ มีคุณอันกำหนดมิได้ นำมาซึ่งความสุขเนื่องนิตย์ และได้
สร้างกุศลธรรมความชอบไว้บริบูรณ์แล้ว ครั้นจุตจากมนุษย์โลกนั้นแล้ว
ได้บังเกิดเป็นนางเทพธิดาผู้มีรัศมีกายอันรุ่งเรือง เทียบเทียมอยู่ในเทพ
อุทยานนั้นทวัน .

จบ กัทธิตถิกาวีมานที่ ๕ .

๖. โสณทินนาวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในโสณทินนาวิมาน

[๒๓] พระมหาโมคคัลลานเถระ ได้สอบถามนางเทพธิดาตนหนึ่งด้วยคาถา
ความว่า ดูกรมแม่เทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก มีรัศมีส่องสว่างไสวไป
ทั่วทุกทิศ สถิตอยู่เหมือนดาวประกายพุกฤษ เพราะทำบุญอะไรไว้ ท่านจึง
มีผิวพรรณงามเช่นนี้ เพราะทำบุญอะไรไว้ อธิษฐานสำเร็จแก่ท่านในวิมานนี้
และโคตรพิภพอันเป็นที่รักแห่งใจทุกสิ่งทุกอย่างจึงเกิดขึ้นแก่ท่าน แนะ
แม่เทพธิดาผู้มีอาภาพมาก อาตมาขอถามท่าน เมื่อท่านยังเป็นมนุษย์
ได้กระทำบุญสิ่งใดไว้ และเพราะบุญกรรมอะไร ท่านจึงมีอาภาพรุ่งเรือง
ถึงเพียงนี้ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ?

นางเทพธิดานั้น อันพระโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
ได้พยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า ดิฉันเป็นอุบาสิกาอยู่ใน
พระนครนาลันทา ขนชาวนาลันทาครู้จักดิฉันว่า โสณทินนาเป็น
ผู้สมบุรณ์ด้วยศรัทธาและศีล ยินดีแล้วในทานบริจาคเสมอ ได้ถวายผ้า
นุ่งห่ม กิตดาหาร เสนาสนะ และประทับพร้อมด้วยเชื้อ ในพระอริยเจ้า
ผู้มีจิตเที่ยงธรรมเป็นอันมาก ด้วยจิตอันผ่องใส ดิฉันได้เข้ารักษา
อุโบสถศีลอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ ทุกวัน ๑๔-๑๕ ค่ำ และ
วัน ๘ ค่ำ แห่งปักษ์ และตลอดปักษ์หริยปักษ์ด้วย เป็นผู้ส้ารวมด้วย
ดีในองค์ศีลทุกเมื่อ เป็นผู้งดเว้นจากปาณาติบาต เว้นห่างไกลจาก
อหินนาทาน และการประพฤติดิฉินคาม ส้ารวมจากมสวาท และจาก
การดื่มน้ำเมา ดิฉันเป็นอุบาสิกาของพระสมณโคดมผู้มีพระจักขุ และ
พระเกียรติยศ เป็นผู้ยินดีในสิกขาบททั้ง ๕ มีปัญญาเฉลียวฉลาดใน
อริยสัจ ดิฉันจึงมีรัศมีงามเช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ
เพราะบุญนั้น .

จบ โสณทินนาวิมานที่ ๖ .

๗. อุโบสถวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในอุโบสถวิมาน

[๒๔] ท่านพระมหาโมคคัลลานเถระ ได้ถามถึงบุรพกรรมของนางเทพธิดานั้นว่า
ดูกรมแม่เทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก มีรัศมีส่องสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ
สถิตอยู่เหมือนดาวประกายพุกฤษ เพราะบุญกรรมอะไร ท่านจึงมีผิวพรรณ
งามเช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญกรรม
อะไร?

นางเทพธิดานั้น อันพระโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
ได้พยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า
ดิฉันเป็นอุบาสิกาอยู่ในเมืองสาเกต ประชาชนเรียกดิฉันว่าแม่อุโบสถ
เป็นผู้สมบุรณ์ด้วยศรัทธาและศีล . . . ได้เป็นอุบาสิกาของพระสมณโคดม
ผู้มีพระจักขุ สมบุรณ์ด้วยพระเกียรติยศ เพราะบุญกรรมนั้น ดิฉันจึง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิจารณ์-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
มีวรรณะงามเช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะ
บุญนั้น .

เมื่อจะแสดงโทษของตน นางเทพธิดานั้นจึงได้กล่าวคาถา ๒ คาถาอีกว่า
ความพอใจได้เกิดมีเกิดขึ้น เพราะได้ทราบถึงที่พสมบัติต่างๆ ใน
นั้นทวนเนื่องๆ เพราะเหตุที่ตั้งใจไว้ ดิฉันจึงได้บังเกิดในนั้นทวน
ขึ้นดาวดึงส์พิภพนั้น ดิฉันมิได้ใส่ใจถึง เพราะวาจาของพระพุทธรเจ้า
เหล้ากอแห่งพระอาทิตย์ ตั้งจิตไว้ในภพอันแล้ว จึงมีความเดือดร้อนใน
ภายหลัง .

เพื่อจะปลูกปลูกใจนางเทพธิดานั้น พระมหาโมคคัลลานเถระจึงกล่าวคาถานั้น ความว่า
คุณแม่เทพธิดา อาตมาถามท่านแล้ว ถ้าทราบอายุของท่าน ผู้อยู่ใน
อุโบสถวิมาน ในโลกนี้ จงบอกว่าสิ้นกาลนานเท่าไร?

นางเทพธิดานั้นตอบว่า

ข้าแต่ท่านจอมปราชญ์ดิฉันดำรงอยู่ในอุโบสถวิมานนี้ สิ้นกาลประมาณ
หกหมื่นปีทิพย์ จุตจากที่นี่แล้ว จักไปบังเกิดเป็นมนุษย์ .

พระมหาโมคคัลลานเถระ ได้ยินนางเทพธิดานั้นให้อาจหาญว่าเรียดด้วย
คาถานี้ ความว่า

ท่านอย่าสะทกสะท้านถึงการอยู่ในอุโบสถวิมานนี้เลย ท่านเป็นผู้อื่น
พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงพยากรณ์ไว้แล้ว ท่านจักถึงคุณวิเศษ คือ เป็น
พระโสดาบัน ทุกคติของท่านก็จักพลันเสื่อมไป .

จบ อุโบสถวิมานที่ ๓ .

๘ . สุนิทธาวีมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในสุนิทธาวีมาน

[๒๕] พระมหาโมคคัลลานเถระ เมื่อจะถามถึงบรรพกรรมของนางเทพธิดานั้น

จึงกล่าวคาถานี้ความว่า

คุณแม่เทพธิดา ท่านเป็นผู้มีวรรณะงามยิ่งนัก มีรัศมีส่องสว่างไสวไป
ทั่วทุกทิศ สถิตอยู่เหมือนดาวประกายพุกกะ เพราะบรรพกรรมอะไร
ท่านจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ
เพราะบุญกรรมอะไร?

นางเทพธิดานั้น อันพระโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
ได้พยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า ดิฉันเป็นอุบาสิกาอยู่ใน
พระนครราชคฤห์ ประชาชนเรียกว่า สุนิทธา เป็นผู้สมบุรณ์ด้วยศรัทธา
และศีล . . . เป็นอุบาสิกาของพระสมณโคตมผู้มีพระจักขุ สมบุรณ์ด้วย
พระเกียรติยศ เพราะบุญกรรมนั้น และจึงมีวรรณะงามเช่นนี้ ฯลฯ
ดิฉันมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญกรรมนั้น

จบ สุนิทธาวีมานที่ ๘ .

๙ . สุตินนาวีมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในสุตินนาวีมาน

[๒๖] พระมหาโมคคัลลานเถระ เมื่อจะถามถึงบรรพกรรมของนางเทพธิดานั้น จึงกล่าว

คาถานี้ความว่า

คุณแม่เทพธิดา ท่านเป็นผู้มีวรรณะงามยิ่งนัก มีรัศมีส่องสว่างไปทั่ว
ทุกทิศ สถิตอยู่เหมือนดาวประกายพุกกะ เพราะบุญกรรมอะไร?
ท่านจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ
เพราะบุญกรรมอะไร?

นางเทพธิดานั้น อันพระโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
ได้พยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า

ดิฉันเป็นอุบาสิกาอยู่ในเมืองราชคฤห์ ประชาชนเรียกดิฉันว่า แม่สุตินนา
เป็นผู้สมบุรณ์ด้วยศรัทธาและศีล . . . เป็นอุบาสิกาของพระสมณโคตมผู้มี
พระจักขุ สมบุรณ์ด้วยพระเกียรติยศ เพราะบุญกรรมนั้น ดิฉันจึงมี
วรรณะงามเช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญ
กรรมนั้น .

จบ สุตินนาวีมานที่ ๙ .

๑๐ . ภิกษาทายิกาวิมานที่ ๑

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในภิกษาทายิกาวิมานที่ ๑

[๒๗] พระมหาโมคคัลลานเถระถามนางเทพธิดานั้น ด้วยคาถาเหล่านี้ ความว่า

คุณแม่เทพธิดา ท่านเป็นผู้มีวรรณะงามยิ่งนัก มีรัศมีส่องสว่างไสวไปทั่ว
ทุกทิศ สถิตอยู่เหมือนดาวประกายพุกกะ เพราะบุญกรรมอะไร ท่านจึง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
มีวรรณะงามเช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญ
กรรมอะไร?

นางเทพธิดานั้น อันพระโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
ได้พยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่พระเถระถามนั้นว่า
ในชาติก่อน ดิฉันเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์ในมนุษยโลก ได้พบเห็น
พระพุทธเจ้าผู้ปราศจากกิเลสฐลี มีอินทรีย์ผ่องใสไม่ขุ่นมัว ดิฉันเกิด
ความเลื่อมใส ได้ทูลถวายภิกษาแด่พระองค์ท่านด้วยมือของดิฉันเอง
เพราะบุญกรรมอันนั้น ดิฉันจึงมีวรรณะงามเช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่าง
ไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญกรรมนั้น .

จบ ภิกษาทายิกาวิมานที่ ๑๐ .

๑๑. ภิกษาทายิกาวิมานที่ ๒

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในภิกษาทายิกาวิมานที่ ๒

[๒๘] พระมหาโมคคัลลานเถระถามนางเทพธิดาตนนั้น ด้วยคาถาความว่า .

ดูกรมเด็จพระธิดา ท่านเป็นผู้มีวรรณะงามยิ่งนัก มีรัศมีสองสว่างไสว
ไปทั่วทุกทิศ สถิตอยู่เหมือนดาวประกายพุกข เพราะบุญกรรมอะไร
ท่านจึงมีวรรณะงามเช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะ
บุญกรรมอะไร?

นางเทพธิดานั้น อันพระโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
ได้พยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่พระเถระถามนั้นว่า
ในชาติก่อน ดิฉันเกิดเป็นมนุษย์ในหมู่มนุษย์ในมนุษยโลก ได้พบเห็น
พระพุทธเจ้าผู้ปราศจากกิเลสฐลี มีอินทรีย์ผ่องใสไม่ขุ่นมัว ดิฉันเกิด
ความเลื่อมใส ได้ทูลถวายภิกษาแด่พระองค์ท่านด้วยมือของดิฉันเอง เพราะ
บุญกรรมอันนั้น ดิฉันจึงมีวรรณะงามเช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสว
ไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญกรรมนั้น .

จบ ทศตภิกษาทายิกาวิมานที่ ๑๑ .

รวมวิมานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. ทาสีวิมาน ๒. ลขุมวิมาน ๓. อาจามทายิกาวิมาน ๔. จันทาลวิมาน ๕. ภัทิต-
* ธิกาวิมาน ๖. โสณินนาวิมาน ๗. อโปสถวิมาน ๘. สุนิทธาวิมาน ๙. สุนินนาวิมาน ๑๐. ภิกษา
ทายิกาวิมานที่ ๑๑. ภิกษาทายิกาวิมานที่ ๒ .

จบ วรรคที่ ๒ ในอิตถีวิมาน .

จบ ปฐมภาณวาร .

ปาริฉิตตถาวรรคที่ ๓

๑. อุฬารวิมาน

ว่าด้วยอุฬารวิมาน

[๒๙] พระมหาโมคคัลลานเถระ ถามนางเทพธิดาด้วยคาถาความว่า ดูกรนาง

เทพธิดา ยศและวรรณะของท่านใหญ่ยิ่ง สว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เหล่า
เทพนารีและเหล่าเทพบุตรทั้งหลายประดับประดาดีแล้ว ฟ้อนรำขับร้อง
ทำให้ท่านราเริง ห้อมล้อมเพื่อบำเรอท่านอยู่ วิมานของท่านเหล่านี้
ล้วนแต่เป็นวิมานทองคำ น่าดูน่าชมมาก ทั้งท่านเล่าก็เป็นใหญ่กว่า
เทพเจ้า เหล่าที่สมบุรณด้วยความปรารถนาทุกอย่าง มีความเป็นอยู่อัน
ยิ่งใหญ่ ราเริงใจอยู่ในหมู่ทวยเทพ ดูกรนางเทพธิดา ท่านอันอาตมา
ถามแล้ว ขอจงบอกผลนี้แห่งกรรมอะไร?

นางเทพธิดาตอบว่า

ดิฉันเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในมนุษยโลก เป็นบุตรสะใภ้ในตระกูลของคน
ทศิล ซึ่งเป็นตระกูลที่มีพ่อมัวแม่มัว ไม่มีศรัทธา เป็นคนตระหนี่
ดิฉันถึงพร้อมด้วยศรัทธาและศีล ได้ถวายขนมเบี้องแก่ท่านซึ่งกำลังเที่ยว
บิณฑบาตอยู่ แล้วจึงได้บอกแก่แม่ผัวว่า มีพระสมณะมาที่นี่ ดิฉัน
เลื่อมใส ได้ถวายขนมเบี้องแก่ท่านด้วยมือของตน แม่ผัวด่าดิฉันว่า
นางสู้ร ทำไม่เธอจึงไม่ถามฉันเสียก่อนว่า จะถวายทานแก่สมณะดังนี้เล่า
เพราะการถวายขนมเบี้องนั้น แม่ผัวเกรี้ยวกราดเอา ทบตีดิฉันด้วยสาก
ดิฉันไม่อาจมีชีวิตอยู่ได้นานจึงสิ้นชีพลง พ้นจากการทรมานอย่างสาหัส
จิตจากมนุษย์นั้นแล้วจึงได้มาเกิดบนสวรรค์ เป็นพวกเดียวกันกับเทพเจ้า
ชั้นดาวดึงส์ เพราะบุญกรรมนั้น ดิฉันจึงมีวรรณะงามเช่นนี้ ฯลฯ และ
มีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญกรรมนั้น .

จบ อุฬารวิมานที่ ๑ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา

๒. อัจฉริมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในอัจฉริมาน

[๓๐] พระมหาโมคคัลลานเถระ ถาถามนางเทพธิดานั้นด้วยคาถาความว่า

คุณนางเทพธิดา ท่านมีศิริ มีผิวพรรณเปล่งปลั่ง มียศและเดช สว่าง
ไสวไพโรจน์ทั่วแผ่นดินรวมทั้งเทวโลกเหมือนกับพระจันทร์และพระอาทิตย์ เป็นผู้
ประเสริฐเหมือนท้าวมหาพรหม รุ่งเรืองกว่าเทพเจ้าเหล่าไตรทศพร้อมทั้ง
อินทร์ อาตมาขอถามท่านผู้ทัดทรงดอกกุบล ยินดีแต่พวงมาลัยประดับ
เศียร มีผิวพรรณเปล่งปลั่งดังทองคำ ประดับประดาอาภรณ์สวยงาม
นุ่งห่มผ้าอย่างดี คุณนางเทพธิดาผู้เลอโฉม ท่านเป็นไกรมาให้อาตมา
อยู่ เมื่อก่อน ครั้งเมื่อเกิดเป็นมนุษย์ในชาติก่อน ท่านได้ทำกรรมอะไร
ไว้ด้วยตน ได้ให้ทานหรือรักษาศีลอย่างไรไว้ ท่านได้เข้าถึงสุดดี มี
เกียรติยศ เพราะกรรมอะไร คุณนางเทพธิดา อาตมาถามแล้วของบอก
ผลนี้แห่งกรรมอะไร?

นางเทพธิดานั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว กล่าวตอบด้วยคาถาความว่า
ข้าแต่ท่านผู้เจริญ พระเถระรูปหนึ่งเข้ามายังบ้านของดิฉันเพื่อบิณฑบาต
ในกรุงราชคฤห์นี้ ทันใดนั้น ดิฉันมีจิตเลื่อมใส เพราะปีติสุดที่จะหา
สิ่งใดมาเทียบได้ จึงได้ถวายท่อนอ้อยแก่ท่าน ภายหลังแม่ผัวได้ถามถึง
ท่อนอ้อยที่หายไป ท่อนอ้อยหายไปไหน จึงตอบว่า ท่อนอ้อยนั้น
ดิฉันไม่ได้ทิ้ง ทั้งไม่ได้รับประทาน แต่ดิฉันได้ถวายแก่ภิกษุผู้สงบบรรพ
ทันใดนั้นแม่ผัวได้บริภาษดิฉันว่า เธอหรือฉันเป็นเจ้าของท่อนอ้อยนั้น
ว่าแล้วก็ขว้างเอาตังฟาดดิฉันจนถึงตาย เมื่อดิฉันจุติจากมนุษย์โลกนั้น
แล้ว จึงมาเกิดเป็นนางเทพธิดา ดิฉันได้ทำกุศลกรรมนั้นไว้อย่างเดียว
เพราะกรรมนั้นเป็นเหตุ ดิฉันจึงมาเสวยความสุขด้วยตนเอง เพียบ
พร้อมด้วยเทพเจ้าผู้รับใช้ ราเริงบันเทิงใจอยู่ด้วยเบญจกามคุณ อนึ่ง
ดิฉันได้ทำกุศลกรรมนั้นเท่านั้น เพราะกรรมนั้นเป็นเหตุ ดิฉันจึงมาเสวย
ความสุขด้วยตนเอง เป็นผู้ที่ทำวสัฏกจะจอมเทพคัมภีร์ครองแล้ว และเป็นผู้
อันเทพเจ้าชาวไตรทศอารักขาด้วย จึงเป็นผู้เพียบพร้อมไปด้วยเบญจ-
กามคุณ ผลบุญเช่นนี้มีใช้น้อย การถวายท่อนอ้อยของดิฉันมีผลอัน
ยิ่งใหญ่ ดิฉันเพียบพร้อมด้วยเทพเจ้าผู้รับใช้ ราเริงบันเทิงใจอยู่ด้วย
เบญจกามคุณ ผลบุญเช่นนี้มีใช้น้อย การถวายท่อนอ้อยของดิฉันมีผล
รุ่งเรืองมาก ดิฉันเป็นผู้ที่ทำวสัฏกจะจอมเทพทรงคัมภีร์ครองแล้ว ทั้งเทพเจ้า
ชาวไตรทศก็ให้อารักขาด้วย ดังท้าวสหัสสนียันในสวนนั้นทวันจะนั้น
ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ก็ดิฉันเข้ามามัสการท่านผู้มีความกรุณา มีปัญญา
รู้แจ้งและถามถึงความไม่มีโรคภัยด้วย เพราะฉะนั้น ดิฉันมีใจเลื่อมใส
ด้วยปีติสุดที่จะหาสิ่งใดๆ มาเทียบเคียงได้ ได้ถวายท่อนอ้อยแก่
พระคุณเจ้าในครั้งนั้น .

จบ อัจฉริมานที่ ๒

๓. ปิลลึงกิวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในปิลลึงกิวิมาน

[๓๑] พระมหาโมคคัลลานเถระ ถาถามนางเทพธิดานั้นด้วยคาถาความว่า

คุณนางเทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก ท่านอยู่บนที่นอนใหญ่เป็นบัลลังก์
อันประเสริฐ อันบุญกรรมตกแต่งให้วิจิตรด้วยแก้วมณีและทองคำ ไร
ยดอกไม้ไว้เกลื่อนกล่น อนึ่ง รอบๆ ตัวท่าน เหล่านางเทพอัปสรมีร่าง
สมทรงแผลฤทธิ์ได้ต่างๆ ฟ้อนรำ ขับร้อง ให้ท่านราเริงบันเทิงใจอยู่
เป็นนิจ ท่านเป็นนางเทพธิดาผู้ศักดิ์สิทธิ์มีฤทธิ์อานุภาพมากจริง เมื่อท่าน
ยังเป็นมนุษย์อยู่ได้ทำบุญอะไรไว้ ท่านเป็นผู้มีอานุภาพอันรุ่งเรืองและ
มีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่ว ทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญกรรมอะไร?

นางเทพธิดานั้นตอบว่า

ดิฉันเมื่อเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในมนุษย์โลก เป็นบุตรสะใภ้ในตระกูลอัน
มั่งคั่งตระกูลหนึ่ง ดิฉันเป็นผู้ไม่โกรธ เป็นผู้ประพฤติอยู่ได้บังคับบัญชา
ของสามี ไม่ประมาทในวันอุโบสถ เมื่อดิฉันยังเป็นสาวอยู่ เป็นผู้รักดี
ด้วยการไม่ประพฤตินอกใจสามีหนุ่ม ดิฉันเป็นที่โปรดปรานของสามี
เป็นอย่างยิ่ง ก็เพราะดิฉันมีน้ำใจผ่องใส ดิฉันได้ประพฤติตนให้เป็น
ที่ชื่นชอบใจของสามีทั้งกลางวันและกลางคืน ชาติก่อนดิฉันเป็นผู้มีศีล
เป็นผู้บำเพ็ญในสิกขาบททั้งหลายอย่างครบถ้วน คือ เว้นขาดจากการ
ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ มีการงานทางกายบริสุทธิ์ ประพฤติพรหมจรรย์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
อย่างสะอาด ไม่กล่าวคำเท็จ และเว้นขาดจากคิมน้ำเมา ดินฉันมีใจเลื่อมใส
ประพฤติตามธรรม ปลอบปล้ำใจ เข้ารักษาอุโบสถประกอบด้วยองค์ ๘
ประการ ในวันที่ ๑๔ คำ ๑๔ คำ และวัน ๘ คำแห่งปิกษ์ และตลอด
ปาฏิหาริย์ปิกษ์ ครั้นดินฉันสมาทานกุศลธรรมอันประกอบด้วยองค์ ๘
ประการอย่างประเสริฐ เป็นอริยะ มีความสุขเป็นกำไร เช่นนี้แล้ว
ชาติก่อนดิฉันได้เป็นสาวริกของพระสุตเจ้า ได้เป็นผู้อยู่ได้บังคับบัญชา
ของสามีเป็นอันดี ครั้นดิฉันทำกุศลกรรมเช่นนี้ ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ใน
มนุษย์โลก เป็นผู้มีส่วนแห่งภพอันวิเศษ พอสิ้นชีพลงแล้ว ดิฉัน
จึงถึงความเป็นนางเทพธิดาผู้มีฤทธิ์ ในอภิสมปรายภพ มาสู่สววรรค์
ห้อมล้อมด้วยหมู่เทพอัปสรในวิมานมีปราสาทอย่างประเสริฐ นารีนรมย์
คณะเทพเจ้าและเหล่านางเทพธิดาทั้งหลาย ซึ่งมีรัศมีชานอก
จากกายตน พวกนี้มาชื่นชมยินดีกับดิฉันผู้มีอายุยืน มาสู่เทพวิมาน .

จบ ปิลลึงกิวิมานที่ ๓ .

๔ . ลตาวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในลตาวิมาน

[๓๒] นางเทพนารี ๕ องค์ มีความรุ่งเรือง มีปัญญา งดงามด้วยคุณธรรม
เป็นธิดาของท้าวเวสสวัณมหाराช คือ นางลดาเทพธิดา ๑ นางสัชชาเทพ
ธิดา ๑ นางปวราเทพธิดา ๑ นางอจนิมุตเทพธิดา ๑ นางสดาเทพธิดา ๑
ต่างเป็นนางบำเรอของท้าวสักกเทวราชผู้ประเสริฐ มีศิริ ได้พากัน ไปยัง
แม่น้ำอันไหลมาจากสระอนินดาต มีน้ำเยือกเย็น มีดอกกุบลนารีนรมย์
ในป่าหิมพานต์ เพื่อสรงสนาน ครั้นสรงสนาน ฟ้อนรำขับร้อง รื่นเรี
งสำราญใจในแม่น้ำแล้ว จึงนางสดาเทพธิดาได้ถามนางลดาเทพธิดาผู้พี่
องค์ใหญ่ว่า
เจ้าพี่จำผู้มีดวงตาเหลืองปนแดง มีร่างประดับด้วยพวงมาลัย อบล มี
พวงมาลัยประดับเคียว ผิวพรรณกึ่งดงามเปล่งปลั่งดังทองคำ มือวิาะ
ทุกส่วนงดงามผ่องใส เหมือนทองคำที่ปราศจากเมฆหมอก มีอายุยืน
ดิฉันขอลามเจ้าพี่เพราะทำบุญอะไรไว้ เจ้าพี่จึงได้มีศมาก ทั้งเป็นที่รัก
และโปรดปรานของพระภัสสรา มีรูปร่างสะสวยยิ่งนัก ทั้งฉลาดในการ
ฟ้อนรำขับร้อง และบรรเลงเป็นเยี่ยม จนพวกเทพบุตรและเทพธิดา
ได้ถามถึงเสมอๆ ขอโปรดได้บอกแก่หม่อมฉันด้วยเถิด?

นางเทพธิดาจึงตอบว่า

ครั้นพี่ยังเป็นมนุษย์อยู่ในมนุษย์โลก เป็นบุตรสะใภ้ในตระกูลมั่งคั่ง
ตระกูลหนึ่ง พี่มิได้เป็นคนมักโกรธ เป็นผู้ประพฤติอยู่ได้บังคับบัญชา
ของสามี ไม่ประมาทในวันอุโบสถ เมื่อพี่ยังเป็นสาวอยู่ เป็นผู้รักดี
ด้วยการไม่ประพฤตินอกใจสามีหนุ่ม พี่เป็นที่โปรดปรานของสามีเป็น
อย่างยิ่ง ก็เพราะพี่มีน้ำใจผ่องใส ได้ทำตัวให้เป็นทีโปรดปรานของสามี
พร้อมทั้งญาติชั้นผู้ใหญ่ และบิดามารดาของสามี ตลอดจนคนใช้ชาย
หญิง พี่จึงได้มีบริวารยศอันบุญกรรมจัดมาให้ถึงอย่างนี้ เพราะกุศลกรรม
นั้น พี่จึงได้เป็นผู้พิเศษกว่านางฟ้าพวกอื่น ในที่ ๔ สถาน คือ อายุ
วรรณะ สุขะ พละ ได้ส่วยความยินดีมิใช่น้อย .

เมื่อนางสดาเทพธิดาได้ฟังดังนี้แล้ว จึงได้พูดกับพี่สาวทั้งสามว่า
ข้าแต่เจ้าพี่ทั้งสาม เจ้าพี่ลดาได้แถลงถ้อยคำน่าฟังมากมีใช่หรือจะ
หม่อมฉันทูลถามถึงเรื่องที่พวกเราชอบสงสัยกันมาก ก็กล่าวแก่ได้อย่าง
ไม่ผิดพลาด เจ้าพี่ลดาควรเป็นตัวอย่างอันดีเยี่ยมสำหรับเราทั้งสี่และ
นารีทั้งหลาย มาเราทั้งปวงพึงประพฤติธรรมในสามีทั้งหลาย เราทั้งปวง
พึงประพฤติในสามี เหมือนอย่างสตรีที่ดีประพฤติต่อกษัตริย์ จะนั้น
ครั้นเราทั้งหลายปฏิบัติธรรม คือ การอนุเคราะห์ต่อสามีด้วยสภาพทั้ง ๔
อย่างแล้ว ก็จะได้สมบัติอย่างที่ว่าเจ้าพี่ลดาพูดถึงอยู่ประเดี๋ยวนี้ พระยา
ราชสีห์ผู้สัจจะไปตามราวไพร่ใกล้เชิงเขา อาศัยอยู่บนบรรพตเขาหลวง
แล้วก็เที่ยวตะครบนับสัตว์ ๔ เท้าให้น้อยทุกๆ ชนิดก็ตกเป็นอาหาร
ได้ ฉะนั้น สตรีที่มีศรัทธาเป็นอริยสาวิกาในศาสนานี้ ก็ฉนั้น เมื่อ
ยังอาศัยภัสสราอยู่ ควรประพฤติต่อกษัตริย์ ๔ ความโกรธเสีย กำจัด
ความตระหนี่เสียได้แล้ว เขาผู้ประพฤติธรรมโดยชอบ จึงรื่นเรีงบันเทิงใจ
อยู่บนสววรรค์ .

จบ ลตาวิมานที่ ๔ .

๕ . กุตติลวิมาน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในคฤตติวิมาน

[๓๓] พระมหาสัตว์นามว่าคฤตติบัณฑิต อันสมเด็จพระอมรินทราธิราชทรงจำแลงองค์เป็น
พราหมณ์โกสิยโคตร เสด็จเข้าไปหาทรงซักถามแล้ว ได้ทูลตอบแสดงความเจ็บใจของตนให้
ท้าวเธอทรงทราบ ด้วยคาถาความว่า

ข้าแต่ท้าวโกสิย ข้าพระองค์ได้สอนวิชาติดพัน ๗ สาย อันมีเสียง
ไพเราะมาก นารี نرمย์ ให้แก่มุสิละผู้เป็นศิษย์ เขาตั้งใจจะติดพัน
ประชันกับข้าพระองค์บนกลางเวที ขอพระองค์ทรงเป็นที่พึงของข้าพระ-
องค์ด้วย .

สมเด็จพระอมรินทราธิราช ทรงสดับคำปรับทุกข์นั้นแล้ว เมื่อจะทรงพลอบอาจารย์ จึงตรัส
ปลุกใจด้วยคาถาความว่า

จะกลัวไปทำไมนะท่านอาจารย์ ข้าพเจ้าจะเป็นที่พึงของท่านอาจารย์
เพราะข้าพเจ้าเป็นผู้บูชาท่านอาจารย์ ข้าพเจ้าผู้เป็นศิษย์จะไม่ปล่อยให้
ท่านอาจารย์ปราชัย ท่านอาจารย์ต้องเป็นผู้ชนะนายมุสิละผู้เป็นศิษย์
แน่นอน .

เมื่อสมเด็จพระอมรินทราธิราชตรัสพลอบใจเช่นนั้น คฤตติบัณฑิตก็โล่งใจ คลายทุกข์
พอถึงวันนัดก็ไปประลองศิลปกันบนเวทีหน้าพระโรง ในที่สุดคฤตติบัณฑิตผู้อาจารย์เป็นฝ่ายชนะ
นายมุสิละผู้เป็นศิษย์เป็นฝ่ายแพ้ถึงแก่ความตายกลางเวที เพราะอาชญาของปวงชน สมเด็จพระ
อมรินทราธิราชทรงกล่าวจาแสดงความยินดีด้วยคฤตติบัณฑิตแล้ว เสด็จกลับเทวสถาน ครั้น
กาลต่อมา สมเด็จพระอมรินทราธิราชตรัสใช้ให้พระมาตลีเทพสารภี นำเวชยันตราขรลงมารับ
คฤตติบัณฑิตไปยังเทวโลกเพื่อให้ติดพันถวาย คฤตติบัณฑิตจึงกราบทูลท้าวโกสิยในทามกลาง
เทพบริษัท เพื่อไต่ถามถึงบรรพกรรมของเทพธิดาทั้งหลาย ณ ที่นั้น เป็นรางวัลแห่งการติดพัน
เสียก่อน เมื่อได้รับพระอนุญาตแล้ว จึงไต่ถามถึงบรรพกรรมของเทพธิดาเหล่านั้นว่า

คุกรแม่เทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก มีรัศมีส่องแสงสว่างไปทั่ว
ทุกทิศ สถิตอยู่เหมือนดาวประกายพุกกะ เพราะบุญกรรมอะไร ท่านจึงมี
วรรณะงามเช่นนั้น ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญกรรม
อะไร?

นางเทพธิดานั้น อันคฤตติบัณฑิตถามเหมือนท่านพระมหาโมคคัลลาน
เถระถามแล้วมีใจยินดี ได้พยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า
ดิฉันเป็นสตรีผู้ประเสริฐในระและนารีทั้งหลาย ได้ถวายผ้าอย่างดี
ผืนหนึ่งแก่ภิกษุรูปหนึ่ง ดิฉันได้ถวายผ้าอันนารีภิกษุอย่างนี้ จึงมาได้
ทิพยวิมานอันน่าปลื้มใจถึงเช่นนี้ เชิญดูริมานของดิฉันนั้นเถิด ยิ่งกว่า
นั้น ดิฉันยังเป็นนางฟ้าที่มีรูปร่างและผิวพรรณน่ารัก ทั้งยังเป็นผู้เลิศ
กว่านางอัปสรตั้งพันนางอีกด้วย เชิญดูผลแห่งบุญ คือ การถวายผ้า
อย่างดีทั้งหลายนั้นเถิด เพราะบุญกรรมนั้น ดิฉันจึงมีวรรณะงาม
เช่นนั้น ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญกรรมนั้น .

๔. วิมานที่จะกล่าวต่อไปนี้ มีความพิสดารเหมือนวิตถายิกวิมาน .

(๑) พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า

คุกรแม่เทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่ว
ทุกทิศ เพราะบุญกรรมอะไร?

นางเทพธิดานั้น อันพระโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
ได้พยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า

ดิฉันเป็นสตรีผู้ประเสริฐในระและนารีทั้งหลาย ได้ถวายดอกมะลิ
อย่างดีแก่ภิกษุรูปหนึ่ง ดิฉันได้ถวายดอกมะลิอันนารีภิกษุอย่างนี้ จึงมาได้
ทิพยวิมานน่าปลื้มใจถึงเช่นนี้ นิมนต์พระคุณเจ้าดูริมานของดิฉันนั้นเถิด
ยิ่งกว่านั้น ดิฉันยังเป็นนางฟ้าที่มีรูปร่างและผิวพรรณน่ารัก ทั้งยังเป็นผู้
เลิศกว่านางอัปสรตั้งพันอีกด้วย นิมนต์พระคุณเจ้าดูผลแห่งบุญ คือ
การถวายดอกมะลิอย่างดีทั้งหลายนั้นเถิด เพราะบุญกรรมนั้น ดิฉันจึงมี
วรรณะงามเช่นนั้น ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะ
บุญกรรมนั้น .

(๒) พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า

คุกรแม่เทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก มีรัศมีส่องสว่างไสวไปทั่ว
ทุกทิศ สถิตอยู่เหมือนดาวประกายพุกกะ เพราะบุญกรรมอะไร ท่าน
จึงมีวรรณะงามเช่นนั้น ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะ
บุญกรรมอะไร?

นางเทพธิดานั้น อันพระโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
ได้พยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ดิฉันเป็นสตรีผู้ประเสริฐในระและนารีทั้งหลาย ได้ถวายจรรยาของหอม
อย่างดีแก่ภิกษุรูปหนึ่ง ดิฉัน ได้ถวายจรรยาของหอมอันน่ารักอย่างนี้ จึง
มาได้ทิพยวิมานอันน่าปลื้มใจเช่นนี้ นิมนต์พระคุณเจ้าดูวิมานของดิฉัน
นี้เถิด ยิ่งกว่านั้น ดิฉันยังเป็นนางฟ้าที่มีรูปร่างและผิวพรรณน่ารัก ทั้ง
ยังเป็นผู้เลศกกว่านางอัปสรตั้งพันนางอีกด้วย นิมนต์พระคุณเจ้าดูผลแห่ง
บุญ คือ การถวายจรรยาของหอมอย่างดีทั้งหลายนั้นเถิด เพราะบุญกรรม
นั้น ดิฉันจึงมีวรรณะงามเช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีส่องสว่างไปทั่วทุกทิศ
เพราะบุญกรรมนั้น .

(๓) พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า

คุณแม่เทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก มีรัศมีส่องสว่างไสวไปทั่ว
ทุกทิศ สถิตอยู่เหมือนดาวประกายพุกกะ เพราะบุญกรรมอะไร ท่าน
จึงมีวรรณะงามเช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะ
บุญกรรมอะไร?

นางเทพธิดานั้น อันพระโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
ได้พยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า

ดิฉันเป็นสตรีผู้ประเสริฐในระและนารีทั้งหลาย ได้ถวายผลไม้อย่างดี
แก่ภิกษุรูปหนึ่ง ดิฉัน ได้ถวายผลไม้อันน่ารักอย่างนี้ จึงมาได้ทิพยวิมาน
อันน่าปลื้มใจถึงเช่นนี้ นิมนต์พระคุณเจ้าดูวิมานของดิฉันนั้นเถิด ยิ่งกว่า
นั้น ดิฉันยังเป็นนางฟ้าที่มีรูปร่างและผิวพรรณน่ารัก ทั้งยังเป็นผู้เลศ
กกว่านางอัปสรตั้งพันนางอีกด้วย นิมนต์พระคุณเจ้าดูผลแห่งบุญ คือ
การถวายผลไม้อย่างดีทั้งหลายนั้นเถิด เพราะบุญกรรมนั้น ดิฉันจึงมี
วรรณะงามเช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะ
บุญกรรมนั้น .

(๔) พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า

คุณแม่เทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก มีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ
สถิตอยู่เหมือนดาวประกายพุกกะ เพราะบุญกรรมอะไร ท่านจึงมีวรรณะ
งามเช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญกรรมอะไร?

นางเทพธิดานั้น อันพระโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
ได้พยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า

ดิฉันเป็นสตรีผู้ประเสริฐในระและนารีทั้งหลาย ได้ถวายอาหารมีรส
อย่างดีแก่ภิกษุรูปหนึ่ง ดิฉัน ได้ถวายอาหารอันน่ารักอย่างนี้ จึงมาได้
ทิพยวิมานอันน่าปลื้มใจถึงเช่นนี้ นิมนต์พระคุณเจ้าดูวิมานของดิฉันนั้น
เถิด ยิ่งกว่านั้น ดิฉันยังเป็นนางฟ้าที่มีรูปร่างและผิวพรรณน่ารัก ทั้งยัง
เป็นผู้เลศกกว่านางอัปสรตั้งพันนางอีกด้วย นิมนต์พระคุณเจ้าดูผลแห่งบุญ
คือการถวายอาหารมีรสอย่างดีทั้งหลายนั้นเถิด เพราะบุญกรรมนั้น ดิฉัน
จึงมีวรรณะงามเช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะ
บุญกรรมนั้น .

พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า

คุณแม่เทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก มีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ
สถิตอยู่เหมือนดาวประกายพุกกะ เพราะบุญกรรมอะไร ท่านจึงมีวรรณะ
งามเช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญกรรมอะไร?

นางเทพธิดานั้น อันพระโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลื้มใจ ได้
พยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า

ดิฉันได้นำของหอม ๕ อย่าง ไปประพรมที่องค์พระสฤปทองคำ สำหรับ
บรรจุพระบรมธาตุของพระกัศสปัสสัมมาสัมพุทธเจ้า นิมนต์พระคุณเจ้า
ดูวิมานของดิฉันนี้เถิด ยิ่งกว่านั้น ดิฉันยังเป็นนางฟ้าที่มีรูปร่างและ
ผิวพรรณน่ารัก ทั้งยังเป็นผู้เลศกกว่านางอัปสรตั้งพันนางอีกด้วย นิมนต์
พระคุณเจ้าดูผลแห่งบุญคือการถวายของหอม ๕ อย่างนั้นเถิด เพราะบุญ
กรรมนั้น ดิฉันจึงมีวรรณะงามเช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่ว
ทุกทิศ เพราะบุญกรรมนั้น .

๔. วิมานที่จะกล่าวต่อไปนี้มีเนื้อความพิสดารเหมือนกับคันทอปัญจกสิวิมาน

(๑) พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า

คุณแม่เทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก มีรัศมีส่องสว่างไสวไปทั่วทุก
ทิศ สถิตอยู่เหมือนดาวประกายพุกกะ เพราะบุญกรรมอะไร ท่านจึงมี
วรรณะงามเช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญ
กรรมอะไร?

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
นางเทพธิดานั้น อันพระโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
ได้พยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า ดิฉัน ภิกษุและภิกษุณี
ทั้งหลาย พวกกันเดินทางไกล ได้ฟังธรรมเทศนาของท่านเหล่านั้น ได้
เข้ารักษาอุโบสถอยู่วันหนึ่ง คืนหนึ่ง นิมนต์พระคุณเจ้าวิมานของดิฉัน
นั้นเกิด ยิ่งกว่านั้น ดิฉันยังเป็นนางฟ้าที่มีรูปร่างและผิวพรรณน่ารัก
ทั้งยังเป็นผู้เลิศกว่านางอัปสรตั้งพันนางอีกด้วย นิมนต์พระคุณเจ้าดูผล
แห่งบุญทั้งหลายเกิด เพราะบุญกรรมนั้น ดิฉันจึงมีวรรณะงามเช่นนี้ ฯลฯ
และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญกรรมนั้น .

(๒) พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า

คุณแม่เทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก มีรัศมีสองสว่างไสวไปทั่วทุก
ทิศ สถิตอยู่เหมือนดาวประกายพุกขุ เพราะบุญกรรมอะไร ท่านจึงมี
วรรณะงามเช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญ
กรรมอะไร?

นางเทพธิดานั้น อันพระโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
ได้พยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามว่า ดิฉันยืนอยู่ในน้ำ มีจิต
เลื่อมใส ได้ถวายน้ำใช้และน้ำฉันแก่ภิกษุรูปหนึ่ง นิมนต์พระคุณเจ้าดู
วิมานของดิฉันนั้นเกิด ยิ่งกว่านั้น ดิฉันยังเป็นนางฟ้าที่มีรูปร่างและ
ผิวพรรณน่ารัก ทั้งยังเป็นผู้เลิศกว่านางอัปสรตั้งพันนางอีกด้วย นิมนต์
พระคุณเจ้าดูผลแห่งบุญทั้งหลายเกิด เพราะบุญกรรมนั้น ดิฉันจึงมี
วรรณะงามเช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญ
กรรมนั้น .

(๓) พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า

คุณแม่เทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก มีรัศมีสองสว่างไสวไปทั่วทุก
ทิศ สถิตอยู่เหมือนดาวประกายพุกขุ เพราะบุญกรรมอะไร ท่านจึงมี
วรรณะงามเช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญกรรม
อะไร?

นางเทพธิดานั้น อันพระโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
ได้พยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า ดิฉันไม่คิดมุ่งร้าย ตั้งใจ
ปฏิบัติเป็นอย่างดี ซึ่งแม่ผัวและพ่อผัวผู้ชั่วร้าย ผู้มักโกรธง่ายและหยาบ
คาย เป็นผู้ไม่ประมาทในการรักษาศีลของตน นิมนต์พระคุณเจ้าดูวิมาน
ของดิฉันนั้นเกิด ยิ่งกว่านั้น ดิฉันยังเป็นนางฟ้าที่มีรูปร่างและผิวพรรณ
น่ารัก ทั้งยังเป็นผู้เลิศกว่านางอัปสรตั้งพันนางอีกด้วย นิมนต์พระคุณเจ้า
ดูผลแห่งบุญทั้งหลายเกิด เพราะบุญกรรมนั้น ดิฉันจึงมีวรรณะงาม
เช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญกรรมนั้น .

(๔) พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า

คุณแม่เทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก มีรัศมีสองสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ
สถิตอยู่เหมือนดาวประกายพุกขุ เพราะบุญกรรมอะไร ท่านจึงมี
วรรณะงามเช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะ
บุญกรรมอะไร?

นางเทพธิดานั้น อันพระโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้ม
ใจ ได้พยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า ดิฉันเป็นหญิง
รับใช้ รับจ้างทำกิจการงานของคนอื่น ไม่เกียจคร้าน ไม่เป็นคน
โกรธง่าย ไม่ถือตัว ขอบแบ่งปันสิ่งของ อันเป็นส่วนของตนที่ได้
มาแก่ปวงชนที่ต้องการ นิมนต์พระคุณเจ้าดูวิมานของดิฉันนั้นเกิด ยิ่ง
กว่านั้น ดิฉันยังเป็นนางฟ้าที่มีรูปร่างและผิวพรรณน่ารัก ทั้งยังเป็นผู้เลิศ
กว่านางอัปสรตั้งพันนางอีกด้วย นิมนต์พระคุณเจ้าดูผลแห่งบุญทั้ง
หลายเกิด เพราะบุญกรรมนั้น ดิฉันจึงมีวรรณะงามเช่นนี้ ฯลฯ
และมีรัศมีสองสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญกรรมนั้น .

พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า

คุณแม่เทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก มีรัศมีสองสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ
สถิตอยู่เหมือนดาวประกายพุกขุ เพราะบุญกรรมอะไร ท่านจึงมี
วรรณะงามเช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญ
กรรมอะไร?

นางเทพธิดานั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบ
ปลื้มใจ จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า
ดิฉันได้ถวายข้าวสุกคฤกมนวัสตแก่ภิกษุรูปหนึ่ง ผู้กำลังเที่ยวบิณฑ-

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
บาตอยู่ นิมนต์พระคุณเจ้าจตุริมานของดิฉันนั้นเกิด ยิ่งกว่านั้น
ดิฉันเป็นนางฟ้าที่มีรูปร่างและผิวพรรณน่ารัก ทั้งยังเป็นผู้เลิศกว่านางอัปสร
ตั้งพันนางอีกด้วย เพราะบุญกรรมนั้น ดิฉันจึงมีวรรณะงามเช่นนี้ ฯลฯ
และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญกรรมนั้น .

ในวิมานเหล่านั้น ๒๕ วิมานที่จะกล่าวต่อไปนี้มีเนื้อความพิสดารเหมือนกับชีโรทนทา-

* ยิกาวิมาน .

พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า

คุกรแม่เทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสว

ไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญกรรมอะไร?

นางเทพธิดานั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบ

ปลื้มใจ จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า ดิฉัน ได้ถวาย

- (๑) น้ำอ้อยยบ ฯลฯ
- (๒) ผลมะพลับสุก ฯลฯ
- (๓) อ้อยท่อนหนึ่ง ฯลฯ
- (๔) แตงโมผลหนึ่ง ฯลฯ
- (๕) ฟักทองผลหนึ่ง ฯลฯ
- (๖) ยอดผักตบ ฯลฯ
- (๗) ผลลิ้นจี่ ฯลฯ
- (๘) เชิงกราน ฯลฯ
- (๙) ผักดองกำหนึ่ง ฯลฯ
- (๑๐) ดอกไม้กำหนึ่ง ฯลฯ
- (๑๑) มัน ฯลฯ
- (๑๒) สะเดากำหนึ่ง ฯลฯ
- (๑๓) น้ำผักดอง ฯลฯ
- (๑๔) แป้งคลุกงาคั่ว ฯลฯ
- (๑๕) ประคตเอาจ ฯลฯ
- (๑๖) ผ้าอิงสะ ฯลฯ
- (๑๗) พัด ฯลฯ
- (๑๘) พัดสีเหลือง ฯลฯ
- (๑๙) พัดใบตาล ฯลฯ
- (๒๐) หางนกยูงกำหนึ่ง ฯลฯ
- (๒๑) รม ฯลฯ
- (๒๒) รองเท้า ฯลฯ
- (๒๓) ขนม ฯลฯ
- (๒๔) ขนมต้ม ฯลฯ
- (๒๕) น้ำตาลกรวด

แก้ภิกขุรูปหนึ่งผู้กำลังบิณฑบาตอยู่ นิมนต์พระคุณเจ้าจตุริมานของดิฉัน
นั้นเกิด ยิ่งกว่านั้น ดิฉันยังเป็นนางฟ้าที่มีรูปร่างและผิวพรรณน่ารัก ทั้งยัง
เป็นผู้เลิศกว่านางอัปสรตั้งพันนางอีกด้วย เพราะบุญกรรมนั้น ดิฉัน
จึงมีวรรณะงามเช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะ
บุญกรรมนั้น .

เมื่อนางเทพธิดาเหล่านั้น เฉลยผลกรรมที่ได้ทำมาเป็นอันต้อย่างนี้แล้ว คุตติลบัณฑิต
ร่าเริง บันเทิงใจ เมื่อจะแสดงความชื่นชมยินดีของตน จึงกล่าวว่า

ข้าพเจ้ามาถึงเมืองสวรรค์วันนี้ เป็นการดีแท้ เป็นฤกษ์งามยามดีที่
ข้าพเจ้าได้เห็นนางเทพธิดาทั้งหลาย ที่เป็นนางฟ้าที่มีรูปร่างและผิวพรรณ
น่ารักใคร่ ทั้งยังได้ฟังธรรมอันแนะนำทางบุญกุศลจากเธอเหล่านั้นด้วย
แต่นี้ไป ข้าพเจ้าจักกระทำบุญกุศลให้มาก ด้วยการให้ทาน ด้วยการ
ประพฤติธรรมสม่ำเสมอ ด้วยการรักษาศีลสังวร และด้วยการฝึก
อินทรีย์ ข้าพเจ้าจักได้ไปสู่สถานที่ๆ ไปแล้วไม่เศร้าโศก .

จบ คุตติลวิมานที่ ๕ .

๖ . ทัทธลวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในทัทธลวิมาน

นางภัททาเทพธิดาผู้พี่สาว ได้ถามนางสัทธาเทพธิดาผู้น้องสาวว่า

[๓๔] ท่านรุ่งเรื่องด้วยรัศมี ทั้งเป็นผู้เรืองยศ ย่อมรุ่งเรืองโรจน์ลวงเทพเจ้าชาว

ดาวดึงส์ทั้งหมด ด้วยรัศมี ดิฉันไม่เคยเห็นท่านเพิ่งจะมาเห็นในวันนี้

เป็นครั้งแรก ท่านมาจากเทวโลกชั้นไหน จึงมาเรียกดิฉันโดย

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ชื่อเดิมว่า กัททา ดังนี้เล่า?

นางสุกัททาเทพธิดาผู้นองสาวตอบว่า

ข้าแต่พิกัททา ฉันชื่อว่าสุกัททา ในภพก่อนครั้งเป็นมนุษย์อยู่ ดิฉัน
ได้เป็นน้องสาวของพี่ ทั้งได้เคยเป็นภริยาร่วมสามีเดียวกับพี่มาด้วย
ดิฉันตายจากมนุษย์โลกนั้นมาแล้ว ได้มาเกิดเป็นเทพธิดาประจำสวรรค์
ชั้นนิมมานรดี .

นางกัททาเทพธิดาจึงถามต่อไปอีกว่า

คุกรแม่สุกัททา เธอได้บอกการอุบัติของเธอในหมู่เทพเจ้า เหล่า
นิมมานรดี ซึ่งเป็นที่ๆ สัตว์ได้สั่งสมบุญกุศลไว้มาก แล้วจึงได้มา
บังเกิด เธอได้มาเกิดในที่นี้ เพราะทำบุญกุศลสิ่งใดไว้ และใครเป็นครู
ผู้แนะนำสั่งสอนเธอ เธอเป็นผู้เรื่องยศ และถึงความสุขพิเศษ ไพบูลย์
ถึงเช่นนี้ เพราะได้ให้ทานและรักษาศีลเช่นไรไว้ คุกรแม่เทพธิดา
ฉันถามเธอแล้ว นี่เป็นผลแห่งกรรมอะไร โปรดตอบฉันด้วย?

นางสุกัททาเทพธิดาตอบว่า

เมื่อชาติก่อน ดิฉันมีใจเลื่อมใส ได้ถวายบิณฑบาต ๘ ที่ แก่สงฆ์
ผู้เป็นทักขิไณยบุคคล ๘ รูป ด้วยมือของตนเอง เพราะบุญกรรมนั้น ดิฉัน
จึงมีวรรณะงามเช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะ
บุญกรรมนั้น .

นางกัททาเทพธิดาได้ถามต่อไปอีกว่า

พี่ได้เลี้ยงดูพระภิกษุทั้งหลาย ผู้ส่ำรวมดี ผู้ประพฤติพรหมจรรย์ ให้
อิมหน้าสำราญด้วยข้าวและน้ำ ด้วยมือของตนเอง มากกว่าเธอ ครั้น
ให้ทานมากกว่าเธอแล้ว ก็ยังได้บังเกิดในเหล่าเทพเจ้าต่ำกว่าเธอ ส่วนเธอ
ได้ถวายทานเพียงเล็กน้อย อย่างไรจึงมาได้ผลอย่างพิเศษ ไพบูลย์ถึงเช่นนี้
เล่า แนะนำแม่เทพธิดา ฉันถามเธอแล้ว นี่เป็นผลแห่งกรรมอะไร โปรด
ตอบฉันด้วย?

นางสุกัททาเทพธิดาตอบว่า

เมื่อชาติก่อน ดิฉันได้เห็นพระภิกษุผู้อบรมทางจิตใจเพื่อคุณอันยิ่งใหญ่
จึงได้นิมนต์ท่านรวม ๘ รูปด้วยกัน มีพระเรวตเถระเป็นประธานด้วย
ภัตตาหาร ท่านพระเรวตเถระนั้นมุ่งจะให้เกิดประโยชน์ อนุเคราะห์แก่
ดิฉัน จึงบอกดิฉันว่า จงถวายสงฆ์เถิด ดิฉันได้ทำตามคำของท่าน
ทักขิณาของดิฉันนั้น จึงเป็นสังฆทาน ดิฉันให้เข้าตั้งไว้ในสงฆ์เป็นทาน
ที่ไม่อาจปริมาณผลได้ว่า มีอยู่เท่าไร ส่วนทานที่คุณพี่ได้ถวายแก่ภิกษุ
ด้วยความเลื่อมใสเป็นรายบุคคล จึงมีผลไม่มาก .

นางกัททาเทพธิดา เมื่อจะรับรองความเช่นนั้นจึงกล่าวว่า

พี่เพิ่งรู้เดี๋ยวนี้เองว่า การถวายสังฆทานนี้ มีผลมาก ถ้าว้าพี่ได้ไป
บังเกิดเป็นมนุษย์อีก จักเป็นผู้รู้ความประสงค์ของผู้ขอ ปราศจากความ
ตระหนี่ ถวายสังฆทาน และไม่ประมาทเป็นนิตย์ .

เมื่อสนทนากันแล้ว นางสุกัททาเทพธิดาก็กลับไปสู่ทิพยวิมานของตนบนสวรรค์ชั้น
นิมมานรดี ท้าวสักกเทวราชได้ทรงสดับการสนทนานั้น เมื่อนางสุกัททาเทพธิดากลับไปแล้ว
จึงตรัสถามนางเทพธิดาว่า

คุกรนางกัททา เทพธิดาผู้นั้นเป็นใคร มาสนทนากับเธอ
ย่อมรุ่งโรจน์กว่าเทพเจ้าเหล่าดาวดึงส์ทั้งหมดด้วยรัศมี?

นางกัททาเทพธิดา เมื่อจะบรรยายข้อที่สังฆทานของเทพธิดาผู้นองสาวว่ามีผลมาก
จึงทูลว่า

ขอเดชะ ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นจอมเทพ เทพธิดาผู้นั้น เมื่อชาติ
ก่อนยังเป็นมนุษย์อยู่ในมนุษย์โลก เป็นน้องสาวของหม่อมฉัน และ
ได้เคยร่วมสามีเดียวกันกับหม่อมฉันด้วย เธอสั่งสมบุญกุศลคือถวาย
สังฆทาน จึงได้ไพบูลย์ถึงอย่างนี้ เพคะ .

สมเด็จพระนเรศวรมหาราช เมื่อจะทรงสรรเสริญสังฆทาน จึงตรัสว่า คุกร
นางกัททา น้องสาวของเธอไพบูลย์กว่าเธอ ก็เพราะเหตุในปางก่อน
คือการถวายสังฆทานที่ไม่อาจจะปริมาณผลได้ อันที่จริง ฉันได้ทูลถาม
พระพุทธเจ้า ครั้งประทับอยู่ ณ ภูเขาชิลนัญญา ถึงผลแห่งไทยธรรม
ที่ได้จัดแจงถวายในเขตที่มีผลมาก ของมนุษย์ทั้งหลายผู้มุ่งบุญให้ทาน
อยู่ หรือทำบุญปรารภเหตุแห่งการเวียนเกิดเวียนตาย จะถวายใน
บุคคลประเภทใดจึงจะมีผลมาก พระพุทธเจ้าตรัสตอบข้อความนั้น
แก่ฉันอย่างแจ่มแจ้งว่า ท่านผู้ปฏิบัติเพื่ออริยมรรค ๔ จำพวก และ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ท่านผู้ตั้งอยู่ในอริยมรรค ๔ จำพวก พระอริยบุคคล ๘ จำพวกนี้
ชื่อว่าสงฆ์ เป็นผู้ปฏิบัติตรงดำรงมั่นอยู่ในปัญญาและศีล เมื่อมนุษย์
ทั้งหลายมุ่งบุญถวายทานในท่านเหล่านี้ หรือทำบุญปรารภการเวียน
เกิดเวียนตาย ทานที่ถวายในสงฆ์ ย่อมมีผลมาก พระสงฆ์นี้เป็น
ผู้มีคุณความดีอันยิ่งใหญ่ ยังผลให้เกิดแก่ผู้ถวายทานในท่านอย่างไพบูลย์
ยากที่ใครจะประมาณว่าเท่านี้ๆ ได้ เหมือนทะเลยากที่จะคาดคะเน
ได้ว่ามีน้ำเท่านี้ๆ ได้ ฉะนั้น พระสงฆ์เหล่านี้แล เป็นผู้ประ-
เสริฐสุด เป็นสวากของพระพุทธเจ้าผู้มีความเพียร เป็นเยี่ยมในหมู่
นรชนเป็นแหล่งสร้างแสงสว่าง คือ ญาณของชาวโลก ได้แก่ นำ
เอาแสงสว่าง คือพระสัทธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงประกาศไว้แล้วมาชี้
แจง ปวงชนที่ใคร่ต่อบุญเหล่าใด ถวายทานมุ่งตรงต่อสงฆ์ ทักขิณา
ของเขาเหล่านั้นชื่อว่า เป็นทักขิณาที่ถวายดีแล้ว เป็นยัญวิธีที่เชนสรวงถูก
ต้อง จัดเป็นบูชากรรมที่บูชาแล้วชอบ เพราะทักขิณานั้นจัดเป็นสังฆทาน
มีผลมาก อันพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายผู้แจ้งโลก ทรงสรรเสริญชน
เหล่าใดยังท่องเที่ยวอยู่ในโลก มาหวนระลึกถึงบุญเช่นนี้ได้ เกิดปีติ
โสมนัส ก็จักกำจัดมลทิน คือ ความตระหนี่พร้อมทั้งความรู้เท่าไม่ถึงการณ์
ความลังเลใจ และการตัดตนเสมอท่าน อันเป็นมูลฐานเสียได้
ทั้งจะไม่เป็นผู้ถูกผู้รู้ติเตียน แต่นั่นก็จะเข้าถึงสถานที่ๆ เป็นแดน
สววรรค์.

จบ ทัททลวิมานที่ ๖ .

๓ . เสวดีวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในเสวดีวิมาน

เมื่อพระรังคิสิเถระจะ ได้ถามถึงบุรพกรรมของนางเทพธิดานั้น จึงสรรเสริญวิมานของ
เธอเสียก่อนเป็นปฐม ด้วยคาถา ๗ คาถา ความว่า

[๓๔] ดูกะแม่เทพธิดา อาตมาได้เห็นวิมานของท่านนี้ อันมั่งและบังด้วย
ชายแก้วผลึก ชายเงินและชายทองคำ มีพื้นที่เต็มไปด้วยต้นไม้
ผลวิจิตรนานาพรรณเป็นระเบียบเรียบร้อย น้ำรินรมย์ เป็นวิมาน
ซึ่งเกิดกับสำหรับบุญ มีขุมประตูล้วนด้วยแก้ว ๗ ประการ ที่ลาน
วิมานเรียงรายไปด้วยทรายทองงดงามมาก มีรัศมีส่องสว่างไปทั่วทุกทิศ
เหมือนพระอาทิตย์มีรัศมีตั้งพื้น ซึ่งกำจัดความมืดมนได้เป็นปกติใน
ยามสทกาล หรือเหมือนกับแสงเปลวเพลิงซึ่งกำลังลุกอยู่บนยอด
ภูเขาในเวลากลางคืน หรือคล้ายกับการลืมหายขึ้นขณะที่ฟ้าแลบในโอกาส
ฉะนั้น วิมานนี้เป็นวิมานลอยอยู่ในอากาศ ก้องกังวาลไปด้วยเสียง
ดนตรี คือ พิณเครื่องใหญ่ กลอง และกังสดาล ประโคม
อยู่มิได้ขาดระยะ สัทสนะเทพนคร อันเป็นเมืองพระอินทร์ ซึ่ง
มั่งคั่งไปด้วยสมบัติทิพย์อันใด วิมานของท่านนี้ก็ฉนั้นนั้น วิมานของ
ท่านนี้ฝังไปด้วยกลิ่นหอมอย่างยอดเยี่ยมหลายอย่างต่างๆ กัน คือ
กลิ่นดอกปทุม ดอกโกมุท ดอกอบล ดอกจงกลณี ดอกคัตถ์
ดอกพุดซ้อน ดอกกุหลาบ ดอกอังกาบ ดอกรัง ดอกอโศก
แย้มกลีบ สังกลิณหอมระริน ทั้งตั้งอยู่ริมฝั่งสระโบกขรณี น้ำ
รินรมย์ เรียงรายไปด้วยไม้हुกวาง ขนุนสำมะรอ และต้นไม้
กลิ่นหอม มีทั้งไม้เลื้อยชูดอกออกช่อหอมระริน ห้อยย้อยเกาะกายลงมา
จากปลายใบต้นตาล และมะพร้าว คล้ายกับชายแก้วมณี และ
แก้วประพาฬจัดเป็นของทิพย์ มีขึ้นสำหรับท่านผู้เรืองยศ อนึ่ง ต้น
ไม้และดอกไม้ผลทั้งหลายซึ่งเป็นต้นไม้เกิดอยู่ในน้ำและบนบก ทั้ง
เป็นรุกขชาติมีอยู่ในเมืองมนุษย์ และไม่มีในเมืองมนุษย์ ตลอด
จนพรรณไม้ทิพย์ประจำเมืองสววรรค์ ก็ได้มีพร้อมอยู่ใกล้วิมานของท่าน
ท่านได้สมบัติทิพย์ทั้งนี้ เป็นผลแห่งการประพฤติทางกาย วาจา ใจ
และการฝึกฝนอินทรีย์อย่างไร เพราะผลกรรมอะไร ท่านจึงมาเกิดในวิมานนี้
ดูกรนางเทพธิดาผู้มีขนตาอนงาม ขอท่านจงตอบถึงผลกรรม เป็นเหตุได้
วิมานที่ท่านได้แล้วนี้ เป็นไปตามที่อาตมาถามท่านแล้วตามลำดับด้วย
เกิด?

ลำดับนั้น นางเทพธิดาตอบว่า

ก็วิมานที่ดิฉันได้แล้วนี้ มีฝูงหงส์ นกกระเรียน ไก่ฟ้า นกกด
และนกเขาไฟ เทยารอนร้องไปมา ทั้งเต็มไปด้วยหมูนกนางนวล
นกกระทา และพญาหงส์ทอง ซึ่งเป็นนกทิพย์ เทยารอนไปมา

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
อยู่ตามลำน้ำ และอีกหนึ่งไปด้วยฝูงนกประเภทอื่นๆ อีก คือ นก
เปิดน้ำ นกค้อนหอย นกคุดเหว้าลาย นกคุดเหว้าขาว มีทั้ง
ต้นไม่ดอก ไม่ต้น ไม่ผล อันเกิดเองหลายอย่างต่างพรรณ
คือ ต้นแคฝอย ต้นหว่า ต้นอโศก พระคุณเจ้าชา ดิฉันได้วิมาน
เหตุนี้ด้วยเหตุผลอันใด ดิฉันจะเล่าเหตุผลอันนั้นถวายพระคุณเจ้า
นิมนต์ฟังเถิด คือ มีหมู่บ้านหนึ่งชื่อว่าพิกคาม ตั้งอยู่ทางทิศ
ตะวันออกของพระนครราชคฤห์ ดิฉันเป็นบุตรสะใภ้ประจำตระกูล
ของบ้านนั้นอันตั้งอยู่ภายในบุรี ชมนมในหมู่บ้านนั้นเรียกดิฉันว่า
เสวดี ดิฉันมีใจขึ้นบาน ได้ก่อสร้างกุศลกรรมไว้ในชาตินั้น คือ
ได้บูชาพระธาตุพระธรรมเสนาบดี นามว่า อุปติสสะ ซึ่งเป็นที่
บูชาของทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลายผู้มากไปด้วยคุณความดีมีศีลเป็นต้น
หาประมาณมิได้ ซึ่งนิพพานไปแล้ว ด้วยเครื่องสักการะหลาย
อย่าง ล้วนแต่รัตนและดอกคำ ก็แหละครั้งบูชาพระธาตุของพระผู้
แสวงหาซึ่งคุณอย่างยอดเยี่ยม ผู้ถึงอนุปัตติเสตนิพพานธาตุแล้ว ซึ่ง
ในที่สุดยังเหลืออยู่แต่พระธาตุเท่านั้น ครั้นดิฉันละกายมนุษย์นั้นแล้ว
จึงได้มาเกิดในดาวดึงส์สวรรค์ชั้นไตรทศ อยู่ประจำวิมานในเทวโลก .

จบ เสวดีวิมานที่ ๗ .

๘. มัลลิกาวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในมัลลิกาวิมาน

พระนารถเถระ ไต่ถามนางมัลลิกาเทพธิดาว่า

[๓๖] ดุรณางเทพธิดา ผู้มีผ้านุ่งห่มและธงล้วนแต่สีเหลือง ประดับประดา
ด้วยเครื่องล้วนเหลือง เธอถึงจะไม่ประดับด้วยเครื่องประดับอันงดงาม
เหลืองอร่ามเช่นนี้ ก็ยังงามโดยธรรมชาติ ดุรณางเทพธิดา ผู้มีเครื่อง
ประดับล้วนแต่ทองคำธรรมชาติ แก้วไพฑูรย์ จินดา มีกายาปกคลุม
ไว้ด้วยร่างแหทองคำเหลืองอร่าม เป็นระเบียบงดงามด้วยสายแก้วสี
ต่างๆ สายแก้วเหล่านั้น ล้วนแต่สำเร็จด้วยทองคำธรรมชาติ แก้วทับทิม
แก้วมุกดา แก้วไพฑูรย์ บางสายก็ล้วนแล้วด้วยแก้วลาย คล้ายตาแมว
บ้างก็สำเร็จด้วยแก้วแดงคล้ายสีแดง บ้างก็สำเร็จด้วยแก้วอันสดใส
สีตานกพิลาป เครื่องประดับทั้งหมดที่ตัวของท่านนี้ทุกๆ สาย ยามต้อง
ลมพัด มีเสียงไพเราะเหมือนเสียงนกยูงพญาหงส์ทองหรือเสียงนก
การะเวก หรือมีจะนั้นก็เสียงเบญจางคคุริยดนตรี ที่พวกคนสรรพพากัน
บรรเลงเป็นคู่ๆ อย่างไพเราะน่าฟังก็ปานกัน อนึ่ง รถของท่าน
งดงามมาก หลากไปด้วยเนาวรัตน์นานาพรรณ อันบุญกรรมจัดสรรมา
ให้จากธาตุนานาชนิด ดมดมองพิจิตรจรัสจรัญยามท่านยืนอยู่เหนือ
สุพรรณรถขับไปถึงประเทศใด ที่ตรงนั้นก็สว่างไสวไปทั่วถึงกัน ดุรณาง
เทพธิดา อาตมาถามท่านแล้ว ท่านจงตอบอาตมาว่า นี่เป็นผลแห่ง
กรรมอะไร?

นางมัลลิกาเทพธิดาตอบว่า

พระคุณเจ้าชา ดิฉันมีร่างกายซึ่งปกปิดไว้ด้วยร่างแหทองคำ วิจิตรไปด้วย
แก้วแดงอ่อนๆ และแก้วมุกดา นับว่าดิฉันคลุมร่างไว้ด้วยตาข่าย
ทองคำเช่นนี้ ก็เพราะดิฉันมีจิตผ่องใส ได้บูชาพระโคตมบรมครู
ผู้ทรงพระคุณหาประมาณมิได้ ซึ่งเสด็จเข้าสู่นิพพานไปแล้ว ครั้นดิฉัน
ทำกุศลธรรมที่พระพุทธเจ้าทั้งหลายสรรเสริญแล้ว จึงสร้างโศก หมด
โรคภัย ได้รับแต่ความสุขกาย สุขใจ รื่นเริงบันเทิงใจเป็นนิตย์ .

จบ มัลลิกาวิมานที่ ๘ .

๙. วิสาลักขิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในวิสาลักขิมาน

สมเด็จพระนารถราชตรัสถามนางสนันทาเทพธิดาว่า

[๓๗] ดุรณามเทพธิดาผู้มีนัยตางาม เธอชื่อไร ได้ทำกรรมอะไรไว้ จึงได้มีหมู่
นางฟ้าแวดล้อมเป็นบริวารเดินวนเวียนอยู่รอบๆ ในสวนจิตรลดาอันน่า
รื่นรมย์ ในคราวที่พวกเทวดาขึ้นดาวดึงส์ ล้วนแต่ขึ้นม้า ขึ้นรถ
ตกแต่งร่างกายวิจิตรงดงาม เข้าไปยังสวนนั้นแล้ว จึงมาในที่นี้ แต่เมื่อ
เธอพอมถึงในที่นี้ กำลังเที่ยวชมสวน รัศมีก็สว่างไสวไปทั่วจิตรลดาวัน
โอภาสของสวนมิได้ปรากฏ รัศมีของท่านมาชมเสีย ดุรณามเทพธิดา
ฉันถามเธอแล้ว ขอเธอจงบอกว่า นี่เป็นผลแห่งกรรมอะไร?

นางสนันทาเทพธิดาผู้เป็นอัครชายาทูลตอบว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิจารณ์-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
 ขอเดชะ ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นจอมเทพ ผู้ทรงบำเพ็ญทานมาแต่เก่าก่อน รูป
 อันทวยงาม คติ ฤทธิ์ และอานุภาพของหม่อมฉัน ย่อมมิได้ด้วยกรรม
 อันใด ขอพระองค์จงทรงสดับกรรมนั้น หม่อมฉันเป็นอุบาสิกามีนามว่า
 สุนันทาอยู่ในพระนครราชคฤห์อันนารินรมย์ ถึงพร้อมด้วยศรัทธา และ
 ศีล ยินดีในการจำแนกทานทุกเมื่อ คือหม่อมฉันมีจิตเลื่อมใส ได้
 ถวายผ้าถุงผ้าห่ม ภัตตาหาร เสนาสนะและเครื่องประทีป ในภิกษุ
 ทั้งหลายผู้เที่ยงตรง ทั้งได้รักษาอุโบสถ อันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ
 ตลอดวัน ๑๔ คำ วัน ๑๕ คำ และวัน ๘ คำแห่งภิกษุ และตลอด
 ปฏิหารยภิกษุ เป็นผู้สํารวมอยู่ในศีลเป็นนิตย์ หม่อมฉันยินดีแล้วใน
 ลีลาบททั้ง ๕ คือ ง้วนจากปาลาติบาต จากความเป็นขโมย
 จากการประพฤตินอกใจ ระมัดระวังจากการพูดเท็จ และเว้น โกล
 จากการดื่มเมา เป็นผู้ฉลาดในอริยสัจจธรรมทั้ง ๔
 เป็นอุบาสิกาของพระสมณโคดมผู้มีพระจักษุ ผู้เรืองยศ บิดาของหม่อม
 ฉันใช้ให้หม่อมฉันนำดอกไม้มาทุกๆ วัน หม่อมฉันได้บูชาที่สถูป
 อันเป็นที่บรรจุพระบรมธาตุของพระผู้มีพระภาคทุกๆ วัน ในวันอุโบสถ
 หม่อมฉันมีใจผ่องใส ได้ถือเอาพวงมาลัย ของหอมและเครื่องลูบไล้
 ไปบูชาพระสถูปของพระผู้มีพระภาคนั้นด้วยมือของตน ข้าแต่พระองค์
 ผู้จอมเทพ รูปอันสวยงาม คติ ฤทธิ์ และอานุภาพเช่นนี้ เกิดมีแก่
 หม่อมฉันเพราะกรรมนั้น มิใช่ว่าผลที่หม่อมฉันได้บูชาพระสถูปด้วย
 พวงมาลัย และที่หม่อมฉันได้รักษาศีล จะให้ผลเท่านั้นก็หามิได้ ยิ่งกลับ
 ให้หม่อมฉันพึงได้สักทาคามิ ตามความปรารถนาของหม่อมฉันอีกด้วย .

จบ วิสาหลักชีวิมานที่ ๙

๑๐. ปาริฉัตตกวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในปาริฉัตตกวิมาน
 พระมหาโมคคัลลานเถระถามนางเทพธิดาตนหนึ่งว่า

[๓๙] คุณนางเทพธิดา ท่านมาเก็บเอาดอกไม้ปาริฉัตตกะ มีสีงามหอมหวานชวนใจ
 อันเป็นดอกไม้ทิพย์ มาร้อยกรองเป็นพวงมาลัยประดับกายขับร้องเล่น
 สำเริงอยู่ เมื่อท่านกำลังพื่อนร่ายอยู่ เสียงอันเป็นทิพย์นำฟังวังเวงใจ
 เปล่งจากอวัยวะใหญ่หน่อยพร้อมๆ กัน ทั้งกลิ่นทิพย์อันหอมหวานชวนใจ
 ก็ฟุ้งซรไปจากอวัยวะใหญ่หน่อยทุกๆ ส่วน เมื่อท่านไหวกายผายผันกลับ
 ไปมา เสียงเครื่องประดับอันท่านประดับไว้ที่ช่องผมทุกๆ แห่ง เมื่อคราว
 ลมพัดพานมาต้องเข้า ก็เปล่งเสียงไพเราะ คล้ายกับเสียงดนตรีเครื่อง ๕
 อன்ற เสียงแห่งมาลัย เครื่องประดับเตียร คือ มงกุฎ ที่ถูกลมพัดต้อง
 เข้าแล้วก็กังวานไพเราะ คล้ายกับเสียงดนตรีเครื่อง ๕ แม้มกลิ่นแห่ง
 ดอกไม้ที่ท่านสอดแซมไว้บนเศียรเกล้า ก็มีกลิ่นหอมหวานชวนให้ชื่นใจ
 หอมฟุ้งไปทั่วสารทิศ ดั่งต้นโอโลกที่มีอยู่บนเขาคันธมาถน์ ฉะนั้น ท่าน
 ย่อมสุดดมกลิ่นอันหอมหวานนั้น ทั้งได้ชมรูปทิพย์ซึ่งมีไซ้ของมนุษย์
 ดูรนางเทพธิดา อาตมาถามท่านแล้ว ขอท่านจงบอก นี่เป็นผลแห่ง
 กรรมอะไร?

นางเทพธิดานั้นตอบว่า

พระคุณเจ้าข้า แต่ก่อน เมื่อดิฉันยังอยู่ในเมืองมนุษย์ ได้น้อมนำ
 เอาดอกไม้ซึ่งมีเกษรงามเลื่อมประภัสสร มีกลิ่นหอมฟุ้ง ไปบูชา
 พระพุทธรูป ครั้นดิฉันทำกุศลกรรมที่พระพุทธรูปเจ้าทรงสรรเสริญแล้ว
 จึงสร้างโศกหมดโรคภัย ได้รับแต่ความสุขกายสุขใจ รื่นเริงบันเทิงอยู่
 เป็นนิตย์ .

จบ ปาริฉัตตกวิมานที่ ๑๐

รวมวิมานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. อุฬารวิมาน	๒. อังจุวิมาน
๓. ปิลลึงกวิมาน	๔. ลตาวิมาน
๕. กุตติลวิมาน	๖. ทัททลวิมาน
๗. เสสวดีวิมาน	๘. มัลลิกาวิมาน
๙. วิสาหลักชีวิมาน	๑๐. ปาริฉัตตกวิมาน .

จบ ปาริฉัตตการวคที่ ๓ .

มัณฺญูชฎการวคที่ ๔

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา

๑. มัญชิภูฏวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในมัญชิภูฏวิมาน

พระมหาโมคคัลลานเถระถามนางเทพธิดาตนหนึ่งว่า

[๓๙] ดูกนางเทพธิดา ท่านยินดีรื่นรมย์อยู่ในวิมานแก้วเล็ก มีภาคพื้น

ดาราฉายไปด้วยทรายทอง กีก้องไปด้วยดนตรีเครื่อง ๕ เมื่อท่านลง
จากวิมานแก้วเล็กอันบุญกรรมแต่งไว้ เข้าไปสู่น้ำไม่ร้อนมิดอกบาน
สะพรั่งตลอดกาลทั้งปวง ยืนอยู่ที่โคนต้นรังต้นใดๆ ต้นรังนั้นๆ ก็
โน้มกิ่งอันงาม ไปรับปรายดอกลงถูกต้องอวัยวะของท่าน ป่าร้างนั้น
อันลมพัดพานแล้วกิ่งก้านสบัดใบไปมา เป็นที่อาศัยแห่งฝูงสฤงษะชาติ
มีกลิ่นหอมฟุ้งไปทั่วทิศานุทิศ ดุจต้นอโศก ฉะนั้น ท่านย่อมสุดดม
กลิ่นอันหอมหวานนั้น ทั้งได้ชมรูปทิพย์อันมิใช่มนุษย์ ดูกนาง
เทพธิดา อาตมาถามแล้ว ขอท่านจงบอก นี่เป็นผลแห่งกรรมอะไร?

นางเทพธิดาตอบว่า

เมื่อชาติก่อน ดิฉันเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในมนุษยโลก เป็นทาสอยู่ใน
ตระกูลเจ้า ได้เห็นพระพุทธรูปประทับนั่งอยู่ มีจิตเลื่อมใส ได้ไปรับ
ดอกโรจฉายมาเป็นอาสนะ และได้โน้มนำพวงดอกโรจฉายร้อยกรองอย่าง
งามถวายพระพุทธรูปเจ้าด้วยมือของตน ครั้นดิฉันทำกุศลกรรม อัน
พระพุทธรูปเจ้าสรรเสริญแล้ว จึงสร้างโสภณวัตถุโรจฉาย ได้รับแต่ความสุข
กายสุขใจ รื่นเริงบันเทิงอยู่เป็นนิตย์ .

จบ มัญชิภูฏวิมานที่ ๑ .

๒. ปกัสสรวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในปกัสสรวิมาน

พระมหาโมคคัลลานเถระถามนางเทพธิดาตนหนึ่งว่า

[๔๐] ดูกนางเทพธิดา ผู้มีรัศมีงามผุดผ่องยิ่งนัก นุ่งผ้าสีแดงงาม มีฤทธิ์มาก

ร่างกายสวยงาม ลูบไล้ด้วยจันท์เงิน ท่านเป็นใครมาไหว้อาตมาอยู่
อนึ่ง ท่านนั่งบนบัลลังก์ไศย ย่อมไพโรจน์ ดังท้าวสักกเทวราชใน
นันทวันนันทยาน บัลลังก์ของท่านนั้นมีค่ามาก งามวิจิตรด้วยรัตนะต่างๆ
ดูกนางเทพธิดาผู้เจริญ เมื่อชาติก่อน ท่านได้ประพฤตีสัจจะอะไร จึง
ได้มาเสวยผลแห่งกรรมเช่นนี้ในเทวโลก อาตมาถามแล้ว ขอท่านจง
บอก นี่เป็นผลแห่งกรรมอะไร?

นางเทพธิดาตอบว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ดิฉันได้ถวายพวงมาลัยและน้ำอ้อยแก่พระคุณเจ้าผู้
เทียบินชบาตอยู่ ดิฉันจึงได้มาเสวยผลแห่งกรรมนั้นในเทวโลก ข้าแต่
ท่านผู้เจริญ แต่ดิฉันยังมีความเดือดร้อนกินแหนง เป็นทุกข์ เพราะ
ดิฉันไม่ได้ฟังธรรมอันพระพุทธรูปเจ้าผู้เป็นธรรมราชาทรงแสดงดีแล้ว ข้าแต่
ท่านผู้เจริญ เพราะเหตุนี้ ดิฉันจึงมากราบเรียนพระคุณเจ้า ซึ่งเป็น
ผู้อุปการะให้แก่มิฉัน ชักชวนดิฉันให้ตั้งมั่นในธรรมทั้งหลาย เทวดา
พวกอื่นที่มีความเชื่อในพระพุทธรูปเจ้า พระธรรมรัตนะ และพระสังฆ-
รัตนะ ได้ฟังธรรมอันพระพุทธรูปเจ้าผู้เป็นพระธรรมราชาทรงแสดงดีแล้ว
ย่อมรู้เรื่องยิ่งกว่าดิฉันด้วยอายุ ยศ ศิริ อำนาจ วรรณะ และมีฤทธิ์
มากกว่าดิฉัน .

จบ ปกัสสรวิมานที่ ๒ .

๓. นาควิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในนาควิมาน

พระวังคีสเถระถามนางเทพธิดาตนหนึ่งว่า

[๔๑] ท่านประดับประดาแล้ว ขึ้นนั่งบนคชสารอันประเสริฐ ประดับไปด้วย

แก้วและทอง มีกระพองปกคลุมด้วยชายทองอันวิจิตร ผูกสายรัด
ประคนทองเรียบร้อย เลื่อนลอยไปในอากาศเวหา ทั่วทั้งสองของคชสาร
มีสระโบกขรณี ๔ เหลี่ยม เต็มเปี่ยมด้วยน้ำใสสะอาด อันบุญกรรม
เนรมิตให้แล้ว ดาราฉายไปด้วยดอกปทุมบานสะพรั่ง ดอกปทุมทุกๆ
ดอก มีหมู่นางเทพอัปสรพากันมาขับระบำรำฟ้อน ชวนให้เกิดความ
รื่นเริงบันเทิงใจ ดูกนางเทพธิดาผู้มีอานุภาพอันยิ่งใหญ่ ท่านถึงความ
เป็นเทพธิดาผู้มีฤทธิ์อย่างนี้ ครั้งเมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ ได้ทำบุญอะไร
ไว้ ท่านมีอานุภาพรุ่งเรือง และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
เพราะบุญกรรมอะไร?

นางเทพธิดาตอบว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ดิฉันได้เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าที่เมืองพาราณสี ได้ถวายผ้าคลุมหนึ่งแด่
พระพุทธองค์ ถวายบังคมพระยุคลบาท แล้วนั่งอยู่ที่พื้นดิน ได้กระทำ
อัญชลีด้วยจิตอันเลื่อมใส พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น มีพระจิวรรณดุจ
ทองคำธรรมชาติ ได้ทรงแสดงทุกขสัจและสมุทัยสัจ ว่าเป็นของไม่
เที่ยง เป็นทุกข์ และทรงแสดงทุกขนิโรธสัจและมคธสัจว่า อันปัจจัย
อะไรๆ ประดังประดังไม่ได้ ให้ดิฉันฟัง เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงได้รู้แจ้งชัด
ในอริยสัจ ๔ ดิฉันเป็นคนมีอายุน้อย ทำกาละจุติจากชาตินั้นแล้ว ไป
บังเกิดในชั้นไตรทศ เป็นผู้เรืองยศ เป็นปชาบดีคนหนึ่งของท่านวสัฏฐะ
นามว่าวสุตตรา ปราภไปทั่วทุกทิศ .

จบ นาควิมานที่ ๓ .

๔. อโถมวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในอโถมวิมาน
พระมหาโมคคัลลานเถระถามนางเทพธิดาตนหนึ่งว่า

[๔๒] ดูกุมารแม่เทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก รัศมีส่องสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ
สถิตอยู่เหมือนดาวประกายพุกฤษ เพราะบุญกรรมอะไร ท่านจึงมีวรรณะ
งามเช่นนั้น ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญกรรมอะไร?
นางเทพธิดานั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบ
ปลื้มใจ จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกลถามว่า
เมื่อชาติก่อน ดิฉันเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในเมืองพาราณสี มีจิตเลื่อมใส
ได้ถวายขนมแห้งแด่พระพุทธเจ้า ผู้เป็นเผ่าพันธุ์แห่งพระอาทิตย์ ด้วย
มือของตน ขอพระคุณเจ้าจงดูผลแห่งก้อนขนมแห้งอันหารสเต็มมิได้
ใครได้เห็นความสุขของบุคคลผู้ถวายขนมแห้งอันหารสเต็มมิได้แล้ว โฉน
จักไม่กระทำบุญเล่า เพราะผลแห่งการถวายขนมแห้งอันหารสเต็มมิได้นั้น
ดิฉันจึงมีวรรณะงามเช่นนั้น ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะ
บุญกรรมนั้น .

จบ อโถมวิมานที่ ๔ .

๕. กัญชุกทายิกาวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในกัญชุกทายิกาวิมาน
พระมหาโมคคัลลานเถระถามนางเทพธิดาตนหนึ่งว่า

[๔๓] ดูกุมารแม่เทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก รัศมีส่องสว่างไสวไปทั่วทุก
ทิศ สถิตอยู่เหมือนดาวประกายพุกฤษ เพราะบุญกรรมอะไร ท่านจึงมี
วรรณะงามเช่นนั้น ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญกรรม
อะไร?

นางเทพธิดานั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบ
ปลื้มใจ จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกลถามนั้นว่า
เมื่อชาติก่อน ดิฉันเกิดเป็นมนุษย์ มีจิตเลื่อมใส ได้ถวายน้ำข้าวอันปรุง
ด้วยพริกและใส่น้ำมันอันเจียวแล้ว และปรุงด้วยดีปลี กระเทียม ขิง
ข่า กระชาย แด่พระพุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์แห่งพระอาทิตย์ ซึ่งประทับ
อยู่ ณ พระนครอันธกวันทะ ดิฉันจึงได้เสวยทิพย์สมบัติเช่นนั้น นางแก้ว
ผู้จกามทิวสรรพางค์ สามิไม่จิตจางในการมองชม ได้รับอภิเษกเป็น
เอกอัครมเหสีของพระเจ้าจักรพรรดิราช ก็ยังไม่เทียบเท่าเสียวที่ ๑๖
แห่งการถวายน้ำข้าวนั้น ทองคำแห่งตั้งร้อยแห่ง ม้าอัครร้อยม้า รถ
อันเทียมด้วยม้าอัครร้อยคัน นางราชกัญญาอันประดับประดาด้วยแก้ว
มุกดาแก้วมณี และกลิ่นพลประมาณตั้งแสน ก็ยังไม่เทียบเท่าเสียวที่ ๑๖
แห่งการถวายน้ำข้าวนั้น คชสารตัวประเสริฐอันเกิดแต่ป่าหิมพานต์เป็น
ตระกูลคชสารมาดั่งคะ มีงาอันงามดั่งงอนรต มีสายรัดแล้วด้วย
ทองคำ ร้อยเชือก ก็ยังไม่เทียบเท่าเสียวที่ ๑๖ แห่งการถวายน้ำข้าวนั้น
ถึงแม้พระเจ้าจักรพรรดิผู้ได้เสวยราชสมบัติเป็นใหญ่ในทวีปทั้ง ๔ ก็ยัง
ไม่เทียบเท่าเสียวที่ ๑๖ แห่งการถวายน้ำข้าวนั้น .

จบ กัญชุกทายิกาวิมานที่ ๕ .

๖. วิหารวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในวิหารวิมาน
ท่านพระอนนทรเถระ ได้ถามนางเทพธิดาตนหนึ่งว่า

[๔๔] ดูกุมารนางเทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก รัศมีส่องสว่างไสวไปทั่วทุก
ทิศ สถิตอยู่เหมือนดาวประกายพุกฤษ เมื่อท่านพื่อนอยู่ เสียงอันเป็น
ทิพย์นำฟัง รื่นรมย์ใจ ย่อมเปล่งออกจากอวัยวะน้อยใหญ่ทุกส่วน ทั้ง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
กลืนทิพย์อันหอมหวานยวนใจ ก็พุ่งออกจากอวัยวะน้อยใหญ่ทุกส่วน
เมื่อท่านไหวกายกลับขึ้นมา เสียงของเครื่องประดับซ้องผمก็ดังเสียง
ไพเราะ ดุจเสียงดนตรีเครื่อง ๕ อเนก เสียงมังกฎที่ถูกลมร่ำเพยพัดให้
หวั่นไหว ก็กังวาน ไพเราะดุจเสียงดนตรีเครื่อง ๕ แม้พวงมาลัยบน
เศียรเกล้าของท่าน มีกลิ่นหอมชวนให้เบิกบานใจ หอมพุ่งไปทั่วทุกทิศ
ดุจต้นอุโลก ฉะนั้น ดูกรนางเทพธิดา อาตมาถามท่านแล้ว ขอท่าน
จงบอก นี่เป็นผลแห่งกรรมอะไร?

นางเทพธิดาตอบว่า

ข้าแต่พระคุณเจ้าผู้เจริญ นางวิสาขามหาอุบาสิกา เป็นสหายของดิฉัน
อยู่ในเมืองสวาวดี ได้สร้างมหาวิหารถวายสงฆ์ ดิฉันเห็นมหาวิหารนั้น
แล้ว มีจิตเลื่อมใสอนโมทนา ก็วิมานอันเป็นที่รักนี้ฉันดิฉันได้แล้ว
เพราะการอนโมทนาด้วยจิตบริสุทธิ์แต่อย่างเดียวนั้น วิมานนี้เป็น
วิมานอัครจรรย์นำคุณาชม โดยรอบสูง ๑๖ โยชน์ เลื่อนลอยไปในอากาศ
ได้ตามความปรารถนาของดิฉัน ดิฉันมีปราสาทเป็นที่อยู่อาศัย อันบุญ
กรรมจัดแจงเนรมิตให้เป็นส่วนๆ งามรุ่งโรจน์ตลอดร้อยโยชน์โดยรอบ
ทิศ อเนก ที่วิมานของดิฉัน มีสระโบกขรณีเป็นที่อาศัยของหมู่สังฆาต
มีน้ำใสสะอาด มีท้าวอันลาดด้วยทรายทอง ดารดาษไปด้วยปทุมชาติ นานา
ชนิดพร้อมทั้งบัวขาว เกสรแห่งบัวทั้งหลายอันลมร่ำเพยพัด ย่อมหอม
ฟุ้งเจริญใจ มีรุกขชาติต่างๆ อันบุญกรรมปลูกไว้ใกล้วิมาน คือ ไม้หว่า
ขนุน ตาล มะพร้าว วิมานนี้ก็ยกสูงไปด้วยเสียงดนตรีต่างๆ และ
ก็ยกสูงไปด้วยหม่านางอัปสร แม้นรชนใดได้เห็นวิมานนี้ด้วยความฝัน
นรชนนั้นก็พึงปลื้มใจ วิมานอันมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ นำอัครจรรย์
นำคุณาชมเช่นนี้ เกิดแต่ดิฉันเพราะกุศลกรรมทั้งหลาย ควรทำบุญโดยแท้ .

พระอนุรุธเถระ เมื่อจะให้นางเทพธิดาบอกที่เกิดของนางวิสาขามหาอุบาสิกา จึงกล่าว
ถามด้วยคาถาความว่า

วิมานอันอัครจรรย์นำคุณาชมนี้ ท่านได้แล้ว เพราะการอนโมทนาด้วย
จิตอันบริสุทธิ์อย่างเดียวนั้น นางนารีอันมีนามว่าวิสาขา ได้ถวาย
ทานและ ได้สร้างมหาวิหาร ไปเกิดที่ไหน ขอท่านจงบอกคติของนาง
วิสาขานั้น แก้อาตมาด้วยเถิด?

นางเทพธิดานั้นตอบว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ นางวิสาขามหาอุบาสิกา เป็นสหายของดิฉัน ได้สร้าง
มหาวิหารถวายแด่สงฆ์และได้ถวายทานแด่สงฆ์ เป็นผู้รู้ธรรมแจ่มแจ้ง
เธอได้บังเกิดในหมู่เทพชั้นนิมมานรดี เป็นประชาบดีของท้าวสุณิ-
มิตวดี ผู้เป็นใหญ่ในชั้นนิมมานรดีนั้น วิชาแห่งกรรมของนางวิสาขา
มหาอุบาสิกาฉันนั้น อันใครไม่ควรคิด ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ดิฉันได้พยากรณ์
ที่เกิดของนางวิสาขาที่พระคุณเจ้าถามว่า นางวิสาขานั้นบังเกิด ณ ที่ไหน
โดยถูกต้องแล้ว ถ้าอย่างนั้น ขอพระคุณเจ้าได้ชักชวนแม่ชนเหล่าอื่นว่า
ท่านทั้งหลายจงปลื้มใจถวายทานแด่สงฆ์เถิด และจงมีใจเลื่อมใสฟัง
ธรรม การได้อัฏฐกัปปาเป็นมนุษย์เป็นการได้ด้วยแสนยาก อันพวกท่าน
ได้แล้ว พระพุทธเจ้ามีพระสุเสียงดุจเสียงพรหม มีพระฉวีวรรณดุจ
ทองคำ เป็นอริบดีแห่งมรรคา ได้ทรงแสดงธรรมใดไว้ว่า เป็นทาง
สวรรค์ ทางนั้นเป็นทางอันประเสริฐ ท่านทั้งหลายจงปลื้มใจถวายทาน
แด่สงฆ์ ที่บุคคลถวายทักษิณแล้วมีผลมาก บุคคลเหล่าใดอันพระ-
พุทธเจ้าเป็นต้นสรรเสริญแล้วว่า กุแห่งบุรุษ ๔ บุรุษบุคคล ๘ เหล่านี้
บุคคลเหล่านั้นเป็นพระทักษิโณยบุคคล สากแห่งพระสุต ทานอัน
บุคคลถวายแล้วในพระทักษิโณยบุคคลเหล่านั้น มีผลมาก ท่านผู้ปฏิบัติ
เพื่ออริยมรรค ๔ จำพวก และท่านผู้ตั้งอยู่ในอริยผล ๔ จำพวก พระ-
อริยบุคคล ๘ จำพวกนี้ ชื่อว่าสงฆ์ เป็นผู้ปฏิบัติซื่อตรง ดำรงมั่นอยู่
ในปัญญาและศีล เมื่อมนุษย์ทั้งหลายผู้มั่งบุญ ถวายทานในท่านเหล่านี้
หรือทำบุญปรารภการเวียนเกิดเวียนตาย ท่านที่ถวายในสงฆ์ย่อมมีผลมาก
พระสงฆ์นี้ เป็นผู้มีความดีอันยิ่งใหญ่ ยังผลให้เกิดแก่ผู้ถวายทาน
ในท่านอย่างไพบูรณ์ ยากที่จะประมาณได้ว่าเท่านี้ๆ เหมือนทะเลยาก
ที่จะคาดคะเนได้ว่ามีน้ำเท่านี้ๆ ฉะนั้น พระสงฆ์เหล่านั้นแล เป็นผู้
ประเสริฐ เป็นสากของพระพุทธเจ้าผู้มีความเพียร เป็นเยี่ยมในหมู่
นรชน เป็นแหล่งสร้างแสงสว่าง คือ ญาณของชาวโลก ได้แก่ นำ
เอาแสงสว่าง คือ พระสัทธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงประกาศไว้แล้วมา

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ชี้แจง ปวงชนผู้ใคร่ตอบุญเหล่าใด ถวายทานมุ่งตรงต่อสงฆ์ ทักขีณา
ของเขาเหล่านั้น ชื่อว่าเป็นทักขีณาที่ถวายดีแล้ว เป็นยัญวิธีที่เข่นสรวง
ถูกต้อง จัดเป็นบูชากรรมที่บูชาแล้วชอบ เพราะทักขีณานั้นจัดเป็น
สังฆทาน มีผลมาก อันพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายผู้รู้แจ้งโลก ทรง
สรรเสริญ ชนเหล่าใดยังท่องเที่ยวอยู่ในโลก มาหวนระลึกถึงบุญเช่นนี้
ได้ เกิดปีติโสมนัส ก็จะกำจัดมลทิน คือ ความตระหนี่ พร้อมทั้ง
ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ความลังเลใจ และการติดนเสมอทาน อันเป็น
มูลฐานเสียได้ ทั้งจะ ไม่เป็นผู้อื่นผู้รู้ดีเทียบ แต่นั่นก็จะเข้าถึงสถานที่
อันเป็นแดนสวรรค์.

จบ วิหารวิมานที่ ๖

จบ ภาณวารที่ ๒.

๓. จตฺรติถีวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในจตฺรติถีวิมาน

พระมหาโมคคัลลานเถระ ได้ถามนางเทพธิดาตนหนึ่งว่า

[๔๕] ดูรนางเทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก ชลฺฯ และมีรัศมีสว่างไสว
ไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญกรรมอะไร?

นางเทพธิดานั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบ
ปลื้มใจ จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามว่า
เมื่อชาติก่อน ดิฉัน ได้ถวายดอกผักตบกำมือหนึ่ง แก่ภิกษุผู้เที่ยวบิณฑบาต
ในปณณกตนครอันประเสริฐ นารีนรมย์ อันประดับแล้วด้วยเสาระเนียด
เพราะบุญกรรมนั้น ดิฉันจึงมีวรรณะงามเช่นนี้ ชลฺฯ และมีรัศมีสว่างไสว
ไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญกรรมนั้น.

ดูรนางเทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก ชลฺฯ และมีรัศมีสว่างไสวไป
ทั่วทุกทิศ เพราะบุญกรรมอะไร?

นางเทพธิดานั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้ม
ใจ จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามว่า

เมื่อชาติก่อน ดิฉัน ได้ถวายดอกบัวหลวงกำมือหนึ่ง แก่ภิกษุผู้เที่ยว
บิณฑบาต ในปณณกตนครอันประเสริฐ นารีนรมย์อันประดับแล้ว
ด้วยเสาระเนียด เพราะบุญกรรมนั้น ดิฉันจึงมีวรรณะงามเช่นนี้ ชลฺฯ
และเป็นผู้มีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญกรรมนั้น.

ดูรนางเทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก ชลฺฯ และมีรัศมีสว่างไสวไป
ทั่วทุกทิศ เพราะบุญกรรมอะไร?

นางเทพธิดานั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบ
ปลื้มใจ จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามว่า
เมื่อชาติก่อน ดิฉัน ได้ถวายดอกบัวหลวงกำมือหนึ่ง ซึ่งมีโคนขาว
กลีบขาว เกิดแล้วที่สระน้ำ แก่ภิกษุผู้เที่ยวบิณฑบาต ในปณณกตนคร
อันประเสริฐ นารีนรมย์ ประดับด้วยเสาระเนียด เพราะบุญกรรมนั้น
ดิฉันจึงมีวรรณะงามเช่นนี้ ชลฺฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะ
บุญกรรมนั้น.

ดูรนางเทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก ชลฺฯ และมีรัศมีสว่างไสวไป
ทั่วทุกทิศ เพราะบุญกรรมอะไร?

นางเทพธิดานั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบ
ปลื้มใจ จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามว่า

เมื่อชาติก่อน ดิฉัน ได้ถวายพวงมาลัยอันร้อยด้วยดอกมะลิตูม มีสีขาว
ดั่งงาช้าง แก่ภิกษุผู้เที่ยวบิณฑบาต ในปณณกตนครอันประเสริฐ นารีนรมย์
ประดับแล้วด้วยเสาระเนียด เพราะบุญกรรมนั้น ดิฉันจึงมี
วรรณะงามเช่นนี้ ชลฺฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญ
กรรมนั้น.

จบ จตฺรติถีวิมานที่ ๔.

๔. อัมพวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในอัมพวิมาน

พระมหาโมคคัลลานเถระถามนางเทพธิดาตนหนึ่งว่า

[๔๖] สวณมะม่วงทิพย์ของท่านนี้นารีนรมย์ ในสวนของท่านนั้นมีปราสาทใหญ่
กว้างขวาง กึกก้องไปด้วยดนตรีต่างๆ และกึกก้องด้วยหมุ่นางอัปสร
อนึ่ง ในปราสาทของท่านนี้มีประทีปทองดวงใหญ่ส่องสว่างรุ่งเรืองเป็น
นิตย์ ปราสาทของท่านแวดล้อมด้วยต้นไม้มีผลเป็นผ้าโดยรอบ สวน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
มะม่วงอันนารัณมยใจ และในสวนมะม่วงนั้น มีปราสาทสูงใหญ่กว้าง
ขวางเกิดขึ้นแก่ท่าน เพราะบุญกรรมอะไร ท่านมีวรรณะงามเช่นนี้ ฯลฯ
และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญกรรมอะไร?

นางเทพธิดานั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบ
ปลื้มใจ จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า
เมื่อชาติก่อน ดิฉันเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในมนุษยโลก มีจิตเลื่อมใส ได้
ให้สร้างวิหารถวายสงฆ์ แวดล้อมไปด้วยต้นมะม่วง เมื่อให้สร้างวิหาร
สำเร็จเรียบร้อยแล้ว จึงทำการฉลอง แวดล้อมต้นมะม่วงด้วยผ้า เอา
ผ้าทำเป็นผลมะม่วงตามประทีปไว้ที่ต้นมะม่วงนั้น อันอุดม และนิมนต์
พระสงฆ์ผู้เป็นหมู่อดมสาวกของพระผู้มีพระภาคให้ฉัน แล้วมอบถวาย
วิหารนั้นแก่สงฆ์ ด้วยมือของตน เพราะบุญกรรมนั้นดิฉันจึงมีสวน
มะม่วงอันนารัณมยใจ และมีปราสาทสูงใหญ่กว้างขวางอยู่ในสวน
มะม่วงนั้น กีก้องไปด้วยดนตรีต่างๆ และกีก้องไปด้วยหมุ่นางอัปสร
และที่ปราสาทของดิฉันนี้ มีประทีปทองดวงใหญ่ส่องสว่างเรืองเป็นนิตย์
ปราสาทของดิฉันแวดล้อมไปด้วยต้นมะม่วง มีผลเป็นผ้าโดยรอบ เพราะ
บุญกรรมนั้น ดิฉันจึงมีวรรณะงามเช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไป
ทั่วทุกทิศ เพราะบุญกรรมนั้น .

จบ อัมพวิมานที่ ๘ .

๙. ปีติวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในปีติวิมาน

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณ

[๔๓] ดูกูรนางเทพธิดาผู้เจริญ ผู้แต่งผ้าล้วนแล้วด้วยสีเหลือง มีรงกัเหลือง
ตกแต่งด้วยเครื่องอลังการเหลือง มีกายอันลูบไล้ด้วยจกเงินทนเหลือง
ทัดทรงดอกบัวหลวง มีปราสาทอันแล้วด้วยทองคำ มีที่นอนและที่นั่งสี
เหลือง ทั้งภาชนะที่รองรับขานีเยะและโภชนีเยะสีเหลือง มีฉัตรสีเหลือง
รศสีเหลือง มีม้าและพัดล้วนแล้วสีเหลือง เมื่อชาติก่อนท่านเป็นมนุษย์
ได้กระทำบุญอะไรไว้ จินตามท่านแล้วขอท่านจงบอก นี่เป็นผล
แห่งกรรมอะไร

นางเทพธิดาตอบว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้น้อมนำเอาดอกบวบขมซึ่งมีรสขม
ไม่มีใครชอบ จำนวน ๔ ดอก ไปบูชาพระสกุ๊ปตั้งจิตอธิษฐานต่อพระบรม
ธาตุของพระบรมศาสดา ด้วยจิตอันเลื่อมใสกำลังตั้งใจไปในพระบรมธาตุ
ของพระศาสดานั้น ไม่ทันได้พิจารณาถึงหนทางที่มาแห่งแม่โค ทันใด
นั้น แม่โคได้ขวิดหม่อมฉันผู้มีความปรารถนาแห่งใจยังไม่ถึงพระสกุ๊ป
ถ้าหม่อมฉันได้สั่งสมบุญนั้น ไซ้ หม่อมฉันพึงได้ทิพยสมบัติยิ่งกว่า
นี้เป็นแน่ ข้าแต่ท้าวผู้มีจวนจอมเทพผู้เทพกฤษณ เพราะบุญกรรมนั้น
หม่อมฉันละอิตถาพมมนุษย์แล้ว จึงได้มาอภิรมย์อยู่กับพระองค์
ท้าวผู้มีจวนผู้เป็นอธิบดีแห่งทิศเทพผู้ทรงเทพกฤษณ ได้ทรงสดับเนื้อความ
นี้แล้ว เมื่อจะทรงยังทวยเทพเจ้าชาวดาวดึงส์สวรรค์ให้เลื่อมใส ได้
ตรัสกะมาตลีเทพบุตรว่า ดูกูรมาตลี จงคุณผลแห่งกรรมอันวิจิตรน่าอัศจรรย์
นี้ ท่านวิทูรแม่มีประมาณน้อยอันนางเทพธิดาทำแล้ว ย่อมเป็นบุญมีผล
มาก เมื่อจิตเลื่อมใสในพระตถาคตสัมพุทธเจ้า ในพระปัจเจกพุทธเจ้า
หรือในสาวกของพระตถาคต ทักขิณ่า ย่อมไม่เชื่อว่ามีผลน้อยเลย มา
เกิดมาตลี แม่เราทั้งหลายพึงรีบเร่งบูชาพระบรมสารีริกธาตุของพระตถา-
คตให้ยิ่งๆ ขึ้นเถิด เพราะการสั่งสมบุญย่อมนำสุขมาให้ เมื่อพระตถาคต
จะยังทรงพระชนม์อยู่ หรือเสด็จปรินิพพานไปแล้วก็ตาม เมื่อจิตสม่า
เสมอผลก็ย่อมสม่าเสมอ เพราะเหตุที่ตั้งจิตไว้ชอบธรรม สัตว์ทั้งหลาย
ย่อมไปสู่สุคติ ทายกทั้งหลายได้กระทำสักการบูชาในพระตถาคตเหล่าใด
ไว้แล้ว ย่อมไปสู่สวรรค์ พระตถาคตเหล่านั้นย่อมเสด็จอุบัติขึ้น เพื่อ
ประโยชน์แก่ชนเป็นอันมากหนอ .

จบ ปีติวิมานที่ ๙ .

๑๐. อจลวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในอจลวิมาน

พระมหาโมคคัลลานเถระถามนางเทพธิดาตนหนึ่งว่า

[๔๔] ท่านมีศิริ วรรณะ ยศ และเดช มีรัศมีส่องสว่างไปทั่วพื้นปฐพี ตลอด
ถึงเทวโลก งามไพโรจน์ ดังพระจันทร์และพระอาทิตย์และเหมือนท้าว

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา มหาพรหม รวมทั้งสมเด็จพระอินทราชา ผู้เป็นใหญ่กว่าทวยเทพชั้น ดาวดึงส์ อาตมาขอถามท่าน ดุรณางเทพธิดาผู้งามทั่วสรรพางค์ ทัด ทรงพวงมาลัยยอบล มีช่องผมอันล้วนแล้วด้วยทอง มีผิวพรรณงดงาม เปล่งปลั่งทอง ตกแต่งประดับประดาด้วยภูษาอันเป็นที่พิภย ท่านเป็นใคร ไหว้เราอยู่ ดุรณาท่านผู้เร่ร่อน ท่านได้บริจาคทาน หรือส้ารรมในศีล อย่างไร จึงได้เข้าถึงสุดดี ดุรณางเทพธิดา อาตมาถามท่านแล้วขอท่าน โปรดบอก นี่เป็นผลแห่งกรรมอะไร?

นางเทพธิดานั้นตอบว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (เมื่อดิฉันอยู่ในมนุษยโลก) พระคุณเจ้าเข้าไป บิณฑบาตตามบ้านจนถึงเรือนของดิฉัน ขณะนั้นดิฉันมีจิตเลื่อมใส เต็มต้น ด้วยปีติหาประมาณมิได้ ได้ถวายท่อนอ้อยแด่พระคุณเจ้า แต่ภายหลัง แม่ผู้มาชักถามดิฉันว่า นางใจร้าย เจ้าเอาอ้อยไปไว้ที่ไหน ดิฉันตอบ ว่า ฉันไม่ได้เอาไปทิ้งและไม่ได้รับประทาน ได้ถวายแก่ภิกษุผู้มีความ สงบด้วยตนเอง แม่ผู้ได้ปรึกษาดิฉันว่า อ้อยนี้เป็นของข้าและข้าก็เป็น เจ้าของ ฉะนั้นแล้ว คราวได้ก่อนคืนขว้างดิฉัน (จนตาย) เมื่อดิฉันตาย จากมนุษยโลกนั้นแล้ว มาบังเกิดเป็นเทพธิดา เพราะเหตุที่ดิฉันทำกุศล กรรมนั้นไว้ ดิฉันจึงได้มาเสวยความสุขด้วยตนเอง ได้ร่วมบำรงบำเรอ อยู่กับเทวดาทั้งหลาย และรำเรงบันเทิงใจอยู่ด้วยเบญจกามคุณอันเป็น ที่พิภย เพราะเหตุที่ดิฉันได้กระทำกุศลกรรมนั้น ดิฉันจึงมาเสวยสุขด้วย ตนเอง อันท้าวเทวราชจอมเทพทรงคัมภีร์ครอง อันเทวดาชาว ไตรทศรักษา เพียบพร้อมด้วยเบญจกามคุณอันเป็นที่พิภย โอ ผลแห่งบุญนี้มีไฉน น้อย การถวายอ้อยของดิฉันมีวิบากมากมาย ดิฉันได้ร่วมบำรงบำเรอ อยู่กับเทวดาทั้งหลาย รำเรงบันเทิงใจอยู่ด้วยเบญจกามคุณอันเป็นที่พิภย ผลบุญเช่นนี้มีไฉนน้อย การถวายอ้อยของดิฉัน มีผลอันรุ่งโรจน์มาก ดิฉันอยู่ในความคุ้มครองรักษาของท้าวเทวราช และชาว ไตรทศทั้งหลาย ดังหนึ่งท้าวสหกันยานในสวนนั้นทวัน ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ดิฉันระลึกถึง พระคุณเจ้าผู้พระคุณอนันต์เพราะหัดดิฉัน จึงเข้ามาสที่ใกล้ถวายนมัสการ ถวายถึงสุขทุกข ดิฉันมีจิตเลื่อมใสเต็มต้นด้วยปีติเป็นล้นพ้น ได้ถวาย ท่อนอ้อยแด่พระคุณเจ้าครั้งเป็นมนุษย์ .

จบ อัจฉริยวิมานที่ ๑๐

๑๑. วันทณวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในวันทณวิมาน

พระมหาโมคคัลลานเถระถามนางเทพธิดาตนหนึ่งว่า

[๔๙] ดุรณางเทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก มีรัศมีสว่างไสว ไปทั่วทุกทิศ สถิตอยู่เหมือนดาวประกายพสุธา เพราะบุญกรรมอะไร ท่านจึงมีวรรณะ งามเช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญกรรม อะไร?

นางเทพธิดานั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้ม ใจ จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า เมื่อชาติก่อน ดิฉัน เกิดเป็นมนุษย์อยู่ในมนุษยโลก ได้เห็นพระสมณะทั้งหลายผู้มีศีล จึง นมัสการทำทักขุแล้วทำให้เลื่อมใส มีความรำเรงบันเทิงใจ ได้ถวาย นมัสการโดยเคารพ เพราะบุญกรรมนั้น ดิฉันจึงมีวรรณะงามเช่นนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศเพราะบุญกรรมนั้น .

จบ วันทณวิมานที่ ๑๑

๑๒. รัชขมาลาวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในรัชขมาลาวิมาน

พระมหาโมคคัลลานเถระถามนางเทพธิดาตนหนึ่งว่า

[๕๐] ดุรณางเทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก กรีดกรายรำไรอยู่ในวิมาน อันก็กก้องไปด้วยเสียงเพลงขับพิภย เมื่อท่านเฝ้าอย่างพื่อนรำอยู่ เสียง พิภยอันไพเราะน่าฟังดังจับใจ ย่อมเปล่งออกจากอวัยวะน้อยใหญ่ทุกส่วน ทั้งกลืนพิภยหอมระรื่นน่าชื่นใจ ย่อมฟังขจรออกจากอวัยวะน้อยใหญ่ ของท่านทุกส่วน เมื่อท่านไหว้กายกลับกลอกไปมา เสียงของเครื่อง ประดับที่ท่านประดับบนช่องผม ย่อมเปล่งเสียงไพเราะกังวานปานดนตรี เครื่อง ๕ และเสียงมงกุฎของท่านที่ถูกลมรำเพยพัด ย่อมเปล่งเสียงดัง เสนาะ ดจดนตรีเครื่อง ๕ แม้พวงดอกไม้บนเศียรเกล้าของท่าน ก็มีกลิ่น หอมระรื่นน่าชื่นใจ หอมตระหลบไปทั่วทุกทิศ ประดุจดอกกุหลาบจะนั้น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ท่านย่อมสุดตมกลืนอันหอมระรื่น ทั้งได้เห็นรูปอันเป็นทิพย์ ดุรณาง
เทพธิดา อาตมาถามท่านแล้ว ขอท่านจงบอก นี่เป็นผลแห่งกรรมอะไร?
นางเทพธิดานั้นตอบว่า

เมื่อชาติก่อน ดิฉันเป็นหญิงรับใช้ของพราหมณ์อยู่ในบ้านคยา เป็นคนมี
บุญน้อย ต่ำทรมาน ชนทั้งหลายเรียกดิฉันว่ารัชชมาลา ดิฉันถูกเจ้านาย
ลงโทษด้วยการด่าว่าเย้ยแค้น และขู่เชือดอย่างหนัก จึงถือเอาหมอนำออก
จากบ้านเพื่อตักน้ำแล้ววางหมอนน้ำไว้เสียข้างทางบ้ายหน้าสุปัฏฐัก ด้วยตั้ง
ใจว่า เราจักตายเสียในที่นี้แหละ ความเป็นอยู่ของเราหาประโยชน์อะไร
มิได้เลย ครั้นแล้วผูกเชือกให้เป็นบ่วงรัดคออย่างแน่น แล้วปล่อยห้อย
ไปตามต้นไม้ คิดว่าจะโคตรลงไปให้ตาย เหลียวไปดูรอบทิศ ด้วย
เกรงว่า จะมีผู้ใดมาแอบดูอยู่บ้าง ได้เห็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็น
ปราชญ์ ผู้ทรงเกือกกุลแก่โลกทั้งปวง ผู้ไม่มีภัยแต่ที่ไหนๆ กำลังประทับ
นั่งช้านานอยู่ที่โคนไม้ ดิฉันนั้นเกิดความสังเวช โลมชาติขุชุ่นไม่เคยมี
มาแต่ก่อน ด้วยคิดว่า ใครหนอจะเป็นมนุษย์หรือเทวดามาบังอยู่ เพราะ
ได้เห็นพระพุทธรูปเจ้าผู้สมควรที่จะเกิดความเลื่อมใสโดยแท้จริง ผู้หลีก
ออกจากปา คือกิเลสแล้วมาสู่นิพพาน ใจของดิฉันก็เกิดความเลื่อมใส
เพราะคิดว่าท่านผู้สรวมอันตรัย ยินดีนิทาน มีใจคงที่เช่นนี้ คงไม่ใช่ผู้อื่น
จักเป็นพระพุทธรูปเจ้าผู้ทรงเกือกกุลแก่สัตว์โลกทั้งปวง ทรงหวาดกลัวต่อภัย
ทรงหลีกเลียงเสียห่างไกล ดังพญาราชสีห์ หลีกเลียงจากภัย เข้าอาศัย
อยู่ในถ้ำฉะนั้น การได้พบเห็นพระพุทธรูปเจ้าเช่นนี้เป็นการยาก ดังดอก
มะเดื่อ อันบุคคลเห็นได้ยากฉะนั้น (ขณะที่ดิฉันกำลังคิดอยู่อย่างนี้)
พระธรรมาจารย์พระองค์นั้น ได้ตรัสเรียกดิฉันด้วยพระวาจาอันอ่อนหวาน
ว่า ดุรณางรัชชมาลา ดังนี้แล้ว มีพระดำรัสสืบต่อไปว่า ท่านจงถึง
ธรรมาจารย์ที่พึงเกิด ดิฉันได้สดับพระวาจาอันปราศจากโทษ ประกอบ
ด้วยประโยชน์บริสุทธิสะอาด เป็นพระวาจาละเอียดอ่อนหวาน ไพเราะ
น่าฟัง สามารถบรรเทาความโศกเศร้าทั้งปวงเสียได้นั้น จึงเข้าไปเฝ้าตาม
รับสั่ง พระธรรมาจารย์ผู้ทรงเกือกกุลแก่สัตว์โลกทุกหมู่เหล่าทรงทราบ
ว่า ดิฉันมีจิตอ่อนเลื่อมใส มีใจบริสุทธิ์แล้ว จึงตรัสสอนดิฉันต่อไปว่า
นี้ทุกข์ นี่เป็นแดนเกิดทุกข์ นี่ความดับทุกข์ นี่ทางให้ถึงความดับทุกข์
เป็นทางหยั่งลงสู่สมัตถธรรม ดิฉันตั้งอยู่ในพระโอวาทของพระธรรมาจารย์
ผู้ทรงพระมหากรุณา จลลิตในเทศนาสั่งสอนสัตว์ จึงได้บรรลุถึงทาง
นิพพานเป็นธรรมอันไม่ตาย สงบระงับ ไม่มีจิตต่อไป ดิฉันเป็นผู้มี
ความภักดีมั่น ไม่หวั่นไหวในพระรัตนตรัยด้วยความเชื่อมั่นเป็นราก
ฐาน เพราะเห็นว่า พระผู้มีพระภาคเป็นผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ พระธรรม
อันพระผู้มีพระภาคตรัสดีแล้ว พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเป็นผู้ปฏิบัติ
ชอบ จึงถวายตัวเป็นสาวิกาผู้เกิดแต่พระอระของพระพุทธรูปเจ้า ดิฉันรื่น
เริงบันเทิงอยู่เป็นผู้ไม่มีภัยแต่ที่ไหนๆ ทัดทรงทิพย์มาลา ตีมน้ำผึ้งทิพย์อัน
มีรสหวานสนิท มีนางฟ้าหกหมื่นบรรเลงดนตรี กระทำความปลาบปลื้ม
ให้แก่ดิฉัน นางเทพอัปสร มีชื่อต่างๆ กัน คือ อาพิมพา คัศรา กิมา
สาธวาทิ สังสยา โบกขรา สผัสสา วิณา โมกขา นันทา สุนันทา
โสณทินนา สุจิมหิตา อาลัมพสา มีสสเกสิ ปณทริกา เอนปีสสา
สปีสสา สุภัททา มฤทกาวที เหล่านี้และเหล่าอื่น ล้วนประเสริฐกว่า
นางเทพอัปสรทั้งหลาย ในทางบำเรอ ให้ปลาบปลื้ม นางเทพธิดา
เหล่านั้น เมื่อถึงเวลา จะเข้ามาใกล้ชิด แล้วกล่าวประเล้าประหลมดิฉัน
ว่า เอาเถอะ พวกดิฉันจะพอรำ ขับร้อง บำเรอท่านให้รื่นรมย์ทีเดียว
ก็เทพอุทยานชื่อนั้นหวัน อันหาความโศกเศร้ามิได้ มีแต่ความรื่นเริง
บันเทิงใจ นับว่าเป็นเทพอุทยานอันใหญ่ยิ่งของเทวดาชาวไตรทศนี้ ไม่
เป็นที่อยู่ของผู้ไม่ได้ทำบุญไว้ แต่เป็นที่อยู่ของผู้ทำบุญไว้เท่านั้น ความ
ผาสุกย่อมไม่มีแก่ผู้ไม่ได้ทำบุญไว้ ทั้งในโลกนี้และโลกอื่น แต่ย่อมมี
แก่ผู้ทำบุญไว้ ทั้งในโลกนี้และโลกอื่น นรชนผู้ปรารถนาจะอยู่กับเทวดา
เหล่านั้น ควรทำกุศลไว้ให้มาก เพราะผู้ทำบุญไว้แล้ว ย่อมเปรียบพร้อม
ด้วยโภคสมบัติบันเทิงใจอยู่ในสวรรค์ ทายกทั้งหลายได้กระทำสักการะ
บูชาในพระธรรมาจารย์เจ้าเหล่าใดแล้ว ย่อมบันเทิงใจอยู่ในสวรรค์ พระ
ธรรมาจารย์เหล่านั้นเป็นทักษิณียบุคคล และเป็นบ่อเกิดแห่งเนืองนาบุญ
ของมนุษย์ทั้งหลาย ย่อมเสด็จอุบัติขึ้น เพื่อประโยชน์แก่สรรพสัตว์
เป็นอันมากหนอ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
จบ รัชขมาลาวีมานที่ ๑๒
รวมวิมานที่มีในวรรค
รวมวิมานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. มัญชัญญวิมาน	๒. ปกัสนวิมาน
๓. นาควิมาน	๔. อโกลวิมาน
๕. กัญชุกทากิวิมาน	๖. วิหารวิมาน
๗. จตุรติถวิมาน	๘. อัมพวิมาน
๙. ปิตวิมาน	๑๐. อจจุวิมาน
๑๑. วันทนิวิมาน	๑๒. รัชขมาลาวีมาน .
- จบ วรรคที่ ๔ ในอิตถิวิมาน .

มหารถวรรคที่ ๕
มณฑกเทวปตติวิมาน
ว่าด้วยบุญกรรมของมณฑกเทพบุตร
พระผู้มีพระภาคตรัสถามมณฑกเทพบุตรว่า
[๕๑] ใครมีวรรณะงามยิ่งนัก รุ่งเรืองด้วยฤทธิ์และยศ ยิ่งทิศทั้งปวงให้สว่าง
ไสว ไหว้เท่าทั้งสองของเราอยู่?

มณฑกเทพบุตรกราบทูลว่า

เมื่อชาติก่อน ข้าพระองค์เป็นกบเที่ยวหาอาหารอยู่ในน้ำ เมื่อข้าพระองค์
กำลังฟังธรรมของพระองค์อยู่ คนเลี้ยงโค ได้ฆ่าข้าพระองค์ ขอพระองค์
ทรงดูฤทธิ์ ยศ อานภาพ ผิวพรรณและความรุ่งเรืองของข้าพระองค์
ผู้มีจิตเลื่อมใสครุหนึ่งเท่านั้น ข้าแต่พระโคตม กิผู้ใดได้ฟังธรรมของ
พระองค์สิ้นกาลนาน ผู้นั้นพึงได้บรรลุนิพพานอันเป็นฐานะ ไม่หวั่นไหว
เป็นสถานที่ที่ไปแล้ว ไม่เศร้าโศกเป็นแน่ .

จบมณฑกเทวปตติวิมานที่ ๑ .

เรวดีวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในเรวดีวิมาน
พระผู้มีพระภาคตรัสกะท่านพระมหาโมคคัลลานเถระว่า

[๕๒] ญาติ มิตร และสหายทั้งหลาย ย่อมพากันชื่นชมยินดีกะบุรุษผู้พลัด
พรากจากกันไปนาน กลับมาโดยสวัสดิ์แต่ที่ไกลว่าเป็นผู้มาแล้ว ฉันใด
บุญทั้งหลายย่อมต้อนรับบุคคลผู้ทำบุญไว้แล้ว จากโลกนี้ไปสู่ปรโลก
ดุจญาติต้อนรับญาติที่รักผู้กลับมาแล้ว ฉันนั้น .

ยักษ์ผู้เป็นทูตของพญายม ปราบถนอมจะจับนางเรวดีโยนลงไปในอุสสทนรก เพราะฉะนั้น
จึงได้กล่าวกะนางเรวดีว่า

แนะนำนางเรวดีผู้แสนจะชั่วช้า ผู้ไม่ให้ทาน ประตุนรกได้เปิดไว้คอยให้
เจ้าเข้าไป เพราะเจ้าว่าว่าพระอริยเจ้า เพราะฉะนั้นเจ้าจึงรีบลุกขึ้นเร็ว
เกิด พวกเราจักพาเจ้าไปโยนลงในอุสสทนรก อันเป็นที่ทอดถอนใจ
ของเหล่าสัตว์นรก พริ้งพร้อมอยู่ด้วยทุกข์ .

ยักษ์ ๒ ตนผู้เป็นทูตของพญายม ครั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว มีนัยน์ตาลูก
แดงใหญ่ โคนันสะพริ้งกลัว จับนางเรวดีที่แขนคนละข้าง หลีกไปใน
สำนักแห่งหมู่เทวดาในดาวดึงส์ .

นางเรวดีอันยักษ์ ๒ ตนนั้นนำไปสู่ภพดาวดึงส์อย่างนี้แล้ว วางไว้ ณ ที่ใกล้วิมานของ
นันทิยเทพบุตร ได้เห็นวิมานอันมีรัศมีเปล่งปลั่งยิ่งนัก ดุจรัศมีพระอาทิตย์ จึงถามยักษ์ทั้ง ๒
นั้นว่า

นิวิมานของใคร มีรัศมีดุจพระอาทิตย์ งามระยับเลื่อมประภัสสรปกคลุม
ด้วยชายทองงามแพรวพราว เคลื่อนกล่นไปด้วยเทพบุตรและเทพธิดา
มีรัศมีรุ่งเรืองดุจรัศมีพระอาทิตย์ มีหม่านางเทพนารีผู้มีสกลกายลูบไล้ ไป
ด้วยจรรณजनันต์แดงอยู่ทั้งภายในและภายนอกวิมานทั้ง ๒ ข้าง ต่างก็พา
กันเข้าไปขับกล่อมด้วยดุริยางค์ดนตรี วิมานนั้นปรากฏมีรัศมีดุจพระ
อาทิตย์ ใครมาเกิดในสวรรค์บันเทิงอยู่ในวิมานนี้?

ยักษ์ ๒ ตนจึงบอกแก่นางเรวดีว่า

วิมานของนันทิยอุบาสกในเมืองพาราณสี ซึ่งเป็นผู้ไม่ตระหนี่เป็นทานา-
ริบตี มีใจโอ้อวดอหังการ เป็นวิมานเคลื่อนกล่นไปด้วยเทพบุตรเทพธิดา
มีรัศมีรุ่งเรือง ดุจรัศมีพระอาทิตย์ มีหม่านางเทพนารีผู้มีสกลกายลูบไล้
ด้วยจรรณजनันต์แดง อยู่ทั้งภายในและภายนอกทั้งสองข้าง ต่างพากัน
เข้าไปขับกล่อมดุริยางค์ดนตรี วิมานของนันทิยอุบาสกนั้น ปรากฏมี
รัศมีดุจพระอาทิตย์ นันทิยอุบาสกนั้นมาเกิดในสวรรค์บันเทิงอยู่ใน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา

วิมานนี้ .

ลำดับนั้น นางเรวดีกล่าวว่า

ฉันเป็นภรรยาของนันทียอบาสก เป็นหญิงแม่เรือน เป็นใหญ่ในสกุล
ทั้งปวง เพราะฉะนั้น บัดนี้ฉันจึงรียนมัยอยู่ในวิมานของสามี ก็พวก
ท่านปรารถนาจะนำฉัน ไปสู่नรก ฉันไม่ปรารถนาจะเห็นนรกนั้น .

ยักษ์ ๒ ตนนั้นเมื่อยอมอนุญาตให้ จึงพาตัวลงไปใกล้อสถนรก แล้วจึงกล่าวว่า
นางเรวดีแสนจะชั่วช้า นรกนี้แลเป็นของเจ้า เพราะเมื่อเจ้าอยู่ใน
มนุษยโลก ไม่ได้ทำบุญไว้ ด้วยว่า บุคคลผู้มีความตระหนี่ซึ่งโกรธ มีธรรม
อันเลวทราม ย่อมไม่ได้ความเป็นสหายแห่งเทวดาผู้เข้าถึงสวรรค์ .

ครั้นยักษ์ทั้งสองกล่าวอย่างนี้แล้ว ก็หายไป ณ ที่นั้นเอง ก็วันนั้น นางเรวดีเห็นนาย
นิริยบาล ๒ คนพากันมาจตุคร่ำตนเพื่อจะโยนลงในคุณรก ชื่อว่าสังสวกะ จึงถามนายนิริยบาล
นั้นว่า

เหตุไรคุณรกและมุตนรกจึงปรากฏมีกลิ่นเหม็น ไม่สะอาด โฉนคุณนี้จึง
มีกลิ่นเหม็นพุ่งไปเล่า?

นายนิริยบาลตอบว่า

นางเรวดี นี่เป็นนรกชื่อสังสวกะ ลีกร้อยชั่วบุรุษ เจ้าจักหมกไหม้
อยู่ในนรกนั้นสิ้นพันปี .

นางเรวดีจึงถามว่า

ฉันทำชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา ใจ เพราะกรรมอะไรฉันจึงตกนรก
สังสวกะอันลีกร้อยชั่วบุรุษเล่า?

นายนิริยบาลตอบว่า

เพราะเจ้าด่าว่าสมณพราหมณ์ และวณิกเหล่าอื่น ด้วยคำมั่วสาป บาป
นั้นเจ้าทำไว้แล้ว เพราะฉะนั้น เจ้าจึงต้องตกนรกสังสวกะลีกร้อยชั่ว
บุรุษ นางเรวดี เจ้าจักหมกไหม้อยู่ในนรกนั้นสิ้นพันปี ใช่แต่
เท่านั้น นายนิริยบาลทั้งหลายจะตัดมือ เท้า หู และแม่มกของเจ้า
อนึ่ง ผูกปากเหล็กย่อมพากันมารุมจิกกินเนื้อของเจ้าให้ดิ้นรนอยู่ .

นางเรวดีจึงวิงวอนว่า

ขอไห้เกิดพอกคุณ ของงได้นำฉันกลับไปส่งยังมนุษยโลกเกิด ฉันจักทำ
บุญให้มากด้วยการให้ทาน การประพฤติธรรมสมาธิสมาธิ ความสัจธรรม
การฝึกฝนตน ขนทั้งหลายทำสิ่งใดแล้ว ย่อมได้รับความสุขและไม่
เดือดร้อนในภายหลัง ฉันจักทำแต่สิ่งนั้น .

นายนิริยบาลกล่าวว่า

เมื่อก่อนเจ้าประมาทมัวเมา เดียวนี้จะมีมารำไรไปทำไมเล่า เจ้าจักต้อง
เสวยผลแห่งกรรมทั้งหลายอันทำไว้เอง .

นางเรวดีสั่งว่า

ถ้าใครจากเทวโลกไปสู่มนุษยโลก พึงช่วยบอกแก่บุตรของฉันอย่างนี้ว่า
จงให้ผ้าถุง ผ้าห่ม ที่นอน ที่นั่ง ข้าวและน้ำเป็นทานในสมณพราหมณ์
ทั้งหลาย ผู้มีอายุอันวางแล้ว เพราะว่า บุคคลผู้ตระหนี่ ซึ่งโกรธ
ด่าว่า มีธรรมอันเลวทราม ย่อมไม่ได้เป็นสหายของหมู่เทวดาผู้เข้าถึง
สวรรค์ .

นางเรวดีได้กล่าวต่อไปว่า

ถ้าฉันไปจากนรกนี้แล้ว ได้กำเนิดเป็นมนุษย์ จักเป็นผู้มีใจโอบอ้อม
อารี สมบูรณ์ด้วยศีล ทำกุศลให้มาก โดยให้ทาน ประพฤติธรรม
สมาธิสมาธิ สำนวณกาย วาจา ใจ ฝึกฝนตน จักสร้างอารามและสพาน
ในที่ลุ่ม ขุดบ่อ ขุดสระน้ำให้เป็นทาน ด้วยจิตอันเลื่อมใส จักรักษา
อุโบสถอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ ในวัน ๑๔ ค่ำ ๑๕ ค่ำ ๘ ค่ำ
แห่งปี และในวันปาฏิหาริย์ปี จักเป็นผู้สำรวมระวังในศีลทุกเมื่อ
และจักไม่ประมาทในทาน เพราะผลแห่งกรรมนี้ฉันได้เห็นเองแล้ว .

พระสังคีติกาจารย์กล่าวไว้ว่า

นายนิริยบาลทั้งหลายพากันจับนางเรวดี ผู้ดิ้นรนรำพันอยู่อย่างนี้ เอาเท้า
ขึ้นเบียดบน เอาหัวลงเบียดต่ำ โยนลงไปนรกอันร้ายกาจ .
เมื่อชาติก่อน เราเป็นคนตระหนี่ ด่าว่าสมณพราหมณ์ หลอกลวงสามี
ด้วยเรื่องเท็จ จึงได้มาหมกไหม้ในนรกอันร้ายกาจนี้ .

จบเรวดีวิมานที่ ๒ .

ฉัตตมานววิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในฉัตตมานววิมาน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
พระผู้มีพระภาค เมื่อจะทรงแสดงวิธีเรียนไตรสรณคมน์แก่จัตตมาณพ จึงได้ตรัสว่า

[๕๓] พระพุทธเจ้าพระองค์ใด เป็นผู้ประเสริฐกว่าเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย
เป็นโอรสแห่งศากยราช เป็นผู้จำแนกแจกธรรม มีกิจอันทำเสร็จแล้ว
ผู้ถึงฝั่ง เป็นผู้พร้อมด้วยกำลังและความเพียร ท่านจงเข้าถึงพระพุทธเจ้า
พระองค์นั้นผู้เสด็จไปดีแล้ว เพื่อเป็นที่พึ่งของตนเถิด ท่านจงเข้าถึง
พระธรรม อันเป็นธรรมคลายความกำหนัด เป็นธรรมไม่หวั่นไหว ไม่มี
ความเศร้าโศก อันปัจจัยอะไรปรุงแต่งไม่ได้ ไม่ปฏิกุล เป็นธรรม
ไพเราะคล่องแคล่ว เป็นธรรมอันพระผู้มีพระภาคทรงจำแนกดีแล้ว
เพื่อเป็นที่พึ่งเถิด บัณฑิตทั้งหลายกล่าวท่าน อันบุคคลให้แล้วในพระ
อริยสงฆ์ผู้สะอาด เป็นคู่แห่งบุรุษทั้ง ๔ เป็นบุรุษบุคคล ๘ เพราะเหตุ
ได้แสดงธรรมว่ามีผลมาก ท่านจงเข้าถึงพระสงฆ์นี้ เพื่อเป็นที่พึ่งเถิด .

พระผู้มีพระภาค เมื่อจะทรงประกาศบุญกรรมอันจัตตเทพบุตรนั้นทำแล้ว ให้ปรากฏ
แก่มหาชน จึงได้ตรัสถามจัตตเทพบุตรนั้นว่า .

วิมานของท่านนี้ มีรัศมีรุ่งเรืองมากมายหาที่เปรียบเทียบมิได้ จันใด
ถึงพระอาทิตย์ พระจันทร์ และดาวนักษัตรฤกษ์ รุ่งเรืองอยู่ในท้องฟ้า
ก็ไม่อาจจะเปรียบเทียบได้ จันนั้น ท่านเป็นใครหนอ มาเกิดใน
วิมานนี้ อนึ่ง วิมานของท่านนี้มีรัศมีรุ่งเรืองตัดเสียซึ่งรัศมีแห่งพระจันทร์
และพระอาทิตย์ มีรัศมีแผ่ไปเกินกว่า ๒๐ โยชน์ และท่ามกลางคืน
ให้เป็นดจกลางวัน วิมานของท่านนี้งามบริสุทธิ์ผุดผ่อง ไม่หม่นหมอง
งดงามไปด้วยดอกปทุมแลบัวขาวเป็นอันมาก กลี้อนกกลาดไปด้วยดอก
โกสุม งามวิจิตรด้วยมาลากรรมหลายอย่างต่างๆ กัน ปกคลุมไปด้วย
ชายทองคำอันบริสุทธิ์ ปราศจากธุลี ดุจพระอาทิตย์แผดแสงสว่างอยู่ใน
อากาศฉะนั้น อนึ่ง ท่านทรงผ้ากัมพลแดง ลางที่ก็ทรงภูษาสีเหลือง
สดใส มีสกลกาย ลูบไล้ด้วยกลิ่นกฤษณา ดอกประยงค์ และ
แก่นจันทร์ คันธชาติ มีผิวพรรณเปล่งปลั่งด้วยทองคำ ท่านจะไปเที่ยว
ในวิมานใด วิมานนี้ก็เต็มไปด้วยเทพบุตรและนางเทพธิดา อันเที่ยวไป
ในที่นั้น ดุจท้องฟ้าอันดาดสายไปด้วยหมู่ดาว ฉะนั้น เทพบุตรเทพธิดา
ในวิมานนั้นมากมายมีวาระต่างๆ กัน ทรงอาภรณ์ทิพย์อันประดับ
ด้วยดอกโกสุมและดอกมะลิ สวมใส่เครื่องประดับผุดผ่อง มีกาย
รุ่งเรืองวิจิตรปกปิดด้วยเครื่องทอง หอมฟุ้งไป นี่เป็นผลแห่งกรรมอะไร
ท่านมาเกิดในวิมานนี้ เพราะผลแห่งกรรมอะไร ก็วิมานนี้อันท่าน
ได้แล้วด้วยประการใด ตถาคตถามแล้ว ขอท่านจงบอกเหตุแห่งการ
ได้วิมานนั้น ด้วยประการนั้นเถิด?

จัตตเทพบุตรกราบทูลว่า

ข้าแต่พระผู้มีพระภาค พระองค์ได้พบกับมาณพคนหนึ่งชื่อจัตตมาณพ
ซึ่งเดินทางมาในทางนี้ พระองค์ทรงเป็นครู ทรงเอ็นดูพราสสอนธรรม
แก่เขา จัตตมาณพนั้นคือข้าพระองค์ ได้ฟังธรรมของพระองค์ผู้เป็น
รัตนอันประเสริฐ แล้วได้ทูลรับรองว่า จักกระทำตามที่พระองค์
พราสสอน อนึ่ง พระองค์ได้ตรัสบอกแก่ข้าพระองค์ว่า ท่านจงเข้าถึง
พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ กับทั้งพระธรรมและพระสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่งเถิด
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ที่แรกข้าพระองค์ทูลปฏิเสธ ภายหลังได้ทำตาม
พระดำรัสของพระองค์เหมือนอย่างนั้น อนึ่ง พระองค์ได้ตรัสบอกว่า
ท่านอย่าได้ประพฤติดมาสัตว์มีประการต่างๆ อันเป็นความไม่สะอาด
เพราะท่านผู้มีปัญญาทั้งหลาย ย่อมไม่สรรเสริญความไม่สำรวมในสัตว์
ทั้งหลาย ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ที่แรกข้าพระองค์ทูลปฏิเสธ แต่ภายหลัง
ได้ทำตามพระดำรัสของพระองค์เหมือนอย่างนั้น อนึ่ง พระองค์ตรัส
บอกว่า ท่านอย่าได้ถือเอาสิ่งของของคนอื่นรักษาหวงแหน และอย่าได้
คบชู้กะการยาของผู้อื่น เพราะข้อนี้ไม่ประเสริฐ ข้าแต่พระองค์ผู้
เจริญ ที่แรกข้าพระองค์ทูลปฏิเสธ แต่ภายหลังได้กระทำตามพระดำรัส
ของพระองค์เหมือนอย่างนั้น อนึ่ง พระองค์ได้ตรัสบอกว่า ท่านอย่า
ได้พูดให้คลาดเคลื่อนจากความจริง เพราะผู้มีปัญญาทั้งหลายมิได้
สรรเสริญการพูดเท็จ ที่แรกข้าพระองค์ทูลปฏิเสธ แต่ภายหลังได้
ทำตามพระราชดำรัสของพระองค์เหมือนอย่างนั้น อนึ่ง พระองค์ได้ตรัส
บอกว่า สัญญาของบุรุษย่อมพินเฟือนไป เพราะน้ำเมาอันได้ดื่มแล้ว
ท่านจงงดเว้นน้ำเมาอันเป็นโทษทั้งหมด ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ที่แรก
ข้าพระองค์ได้ปฏิเสธ แต่ภายหลังได้ทำตามพระราชดำรัสของพระองค์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
เหมือนอย่างนั้น ข้าพระองค์นั้นได้รักษาศีล ๕ ในศาสนาของพระองค์
และได้ปฏิบัติในธรรมของพระศาสดา ได้เดินทางไปถึงระหว่างเขตบ้าน
ทั้งสอง ในท่ามกลางหมู่โจร โจรเหล่านั้นได้มาข้าพระองค์เพราะเหตุ
แห่งโภคทรัพย์ ข้าพระองค์ระลึกถึงกุศลมีประมาณเท่านี้ สิ่งอื่นอัน
ยิ่งไปกว่ากุศลตามที่กราบทูลแล้วนั้น มิได้มีแก่ข้าพระองค์ เพราะกรรม
อันสุจริตนั้น ข้าพระองค์จึงได้เกิดในไตรทิพย์ พรั่งพร้อมด้วยกาม
คุณตามปรารถนา ขอพระองค์ทรงคุณผลแห่งการถึงสรณคมน์ สมาทานศีล
และการปฏิบัติธรรมอันสมควร สิ้นกาลเพียงครุหนึ่งเหมือนดังรุ่งเรือง
อยู่ด้วยฤทธิและยศเกินจะประมาณ ชนทั้งหลายซึ่งมีโภคทรัพย์ต่อยกวา
สมบัติของข้าพระองค์เป็นอันมาก มาเห็นสมบัติอันมากของข้าพระองค์
ย่อมอยากได้ ขอพระองค์ทรงคุณผลแห่งเทศนาอันเล็กน้อย อัน
ข้าพระองค์ฟังแล้ว ข้าพระองค์ยังไปสู่อุคติและได้ประสบความสำเร็จ
ชนเหล่าใดได้ฟังธรรมของพระองค์เนื่องๆ ชนเหล่านั้นเห็นจะได้บรรลุ
นิพพานอันเป็นธรรมไม่ตาย เป็นธรรมเกษม เพราะกุศลมีประมาณ
ไม่น้อย อันชนเหล่านั้นทำแล้ว ขอพระองค์ทรงคุณอันมากมาย
ไพศาล อันข้าพระองค์ตั้งอยู่ในธรรมของพระศาสดาทำไว้แล้ว จิตตเทพ-
บุตรยังปรารถนาให้สว่างไสวดวงพระอาทิตย์ เพราะเป็นผู้มีบุญอันทำไว้แล้ว
ก็ชนบางพวกได้พบได้เห็นแล้วพากันคิดว่า พวกเราจักทำกุศลอย่างไร
จะประพาสได้อย่างไร จึงจะได้ออย่างนี้ (คิดไปๆ เห็นว่าทำได้แสนยาก
คงพลิกแผ่นดินและควักภูเขาสิเนรุราช) ชนเหล่านั้นจึงคิดว่า พวกเรา
ได้ความเป็นมนุษย์อีกแล้ว ควรเป็นผู้มีศีล ปฏิบัติ ประพฤติธรรม
พระองค์เป็นครูของข้าพระองค์ ทรงมีอุปการะและอนุเคราะห์แก่ข้า
พระองค์เป็นอันมาก เมื่อข้าพระองค์ได้พบพระองค์แล้วในวันนั้น ก็ได้
ถูกพวกโจรฆ่าตายในเวลาเช้า ข้าพระองค์เป็นจิตตมาณพได้เข้าถึงสัจจนาม
ขอพระองค์ทรงอนุเคราะห์แก่ข้าพระองค์ ข้าพระองค์จะขอฟังธรรมอีก
ชนเหล่าใดในศาสนานี้ ละกามราคะ ภวราคะ อันเป็นอนุสัยและ
โมหะแล้ว ชนเหล่านั้นย่อมไม่เข้าถึงการนอนในครรรค์ต่อไป เพราะว่า
เป็นผู้บรรลุนิพพาน มีความเย็นเกิดแล้ว .

จบ จิตตมาณวิมานที่ ๓

กั๊กกุสสทายกวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในกั๊กกุสสทายกวิมาน

พระมหาโมคคัลลานเถระ ได้ถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๕๔] วิมานของท่านนี้สูงมาก ทั้งยาวและกว้าง ๑๒ โยชน์ มียอด ๓๐๐ ยอด
มีเสาล้วนแล้วด้วยแก้วมณีและแก้วไพฑูรย์ ปลูกด้วยแผ่นทองคำงาม
วิจิตรอย่างยิ่ง ท่านอยู่ กิน และดื่ม อยู่ในวิมานนี้ อนึ่ง
ทวยเทพผู้มีเสียงอันไพเราะพากันมาบรรเลงพิณพิพาทให้ท่านฟัง เบญจ-
กามคุณมีรสอันเป็นทิพย์ ก็มีพร้อมอยู่ในวิมานนี้ อนึ่ง เหล่าเทพ
นารีผู้ประดับประดาด้วยอาภรณ์ทองคำพากันมาพ้อนรำอยู่ ท่านมีวรรณะ
งามเช่นนี้เพราะบุญกรรมอะไร อัฐผลย่อมสำเร็จแก่ท่านในวิมานนี้
เพราะบุญกรรมอะไร อนึ่ง โภคสมบัติอันเป็นที่ชอบใจทุกสิ่งทุก
อย่าง ย่อมเกิดขึ้นแก่ท่านเพราะบุญกรรมอะไร ดุรเทพเจ้าผู้มีอำนาจ-
ภาพมาก อาตมาขอถามท่าน เมื่อท่านเป็นมนุษย์ ได้ทำบุญอะไร
ไว้ ท่านมีอานุภาพรุ่งเรืองและมีศรีสมบัติสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
เพราะบุญกรรมอะไร?

เทพบุตรนั้นอันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้ม
ใจ จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า ปุมี ๑๐ เท่า
สำเร็จด้วยทองคำ ห้อมล้อมอยู่ที่ประตูวิมาน งามรุ่งเรือง เป็น
การเตือนให้เกิดความระลึกว่า สมบัตินี้เราได้เพราะการถวายแก่ปู่
ข้าพเจ้ามีวรรณะงามเช่นนี้เพราะบุญกรรมนั้น อัฐผลย่อมสำเร็จแก่ข้าพเจ้า
ในวิมานนี้เพราะบุญกรรมนั้น อนึ่ง โภคสมบัติอันเป็นที่ชอบใจ
ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมเกิดแก่ข้าพเจ้าเพราะบุญกรรมนั้น ข้าพเจ้ามีอานุภาพ
รุ่งเรืองและมีศรีสมบัติสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญกรรม
นั้น .

จบ กั๊กกุสสทายกวิมานที่ ๔ .

อีก ๔ วิมานที่เหลือพึงให้พิสดารเหมือนกั๊กกุสสทายกวิมานนี้ .

ทวาราลกวิมาน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในทวารปาลวิมาน
พระมหาโมคคัลลานเถระได้ถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๕๕] วิมานของท่านสูงมาก ทั้งยาวและกว้าง ๑๒ โยชน์ มียอด ๓๐๐
ยอด มีเสาถันแล้วด้วยแก้วมณี ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไป
ทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญกรรมอะไร?
เทพบุตรนั้นอันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า พันปีทิพย์เป็นอายุของ
ข้าพเจ้า เพราะข้าพเจ้าได้ทำกุศลด้วยเหตุเพียงพุดอ่อนหวาน ประ
พฤติด้วยใจ บุคคลผู้ทำบุญด้วยเหตุเพียงพุดอ่อนหวานและยังใจให้
เลื่อมใสเท่านั้น จักดำรงอยู่ในชั้นดาวดึงส์นั้นสิ้นพันปี และพรั่งพร้อมไป
ด้วยทิพย์กามคุณ ข้าพเจ้ามีวรรณะงามเช่นนี้เพราะบุญกรรมนั้น ฯลฯ
และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญกรรมนั้น .

จบ ทวารปาลวิมานที่ ๕ .

กรณีวิมานที่ ๑

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในกรณีวิมาน
พระมหาโมคคัลลานเถระได้ถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๕๖] วิมานของท่านนี้สูงมาก ทั้งยาวและกว้าง ๑๒ โยชน์ มียอด ๓๐๐
ยอด มีเสาถันแล้วด้วยแก้วมณี ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่ว
ทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญกรรมอะไร?
เทพบุตรนั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบ
ปลื้มใจ จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า บุญทั้งหลาย
อันบัณฑิตผู้รู้แจ้ง พึงทำในพระพุทธรูปเจ้าทั้งหลายผู้ปฏิบัติชอบ ซึ่งเป็น
เขตที่บุคคลให้ทานแล้วมีผลมาก พระพุทธรูปเจ้าเสด็จจากปามาสฐาน
เพื่อประโยชน์แก่ข้าพเจ้าโดยแท้ ข้าพเจ้ายังจิตให้เลื่อมใส ในพระ
พุทธรูปพระองค์นั้น จึงได้เกิดในดาวดึงส์ ข้าพเจ้ามีวรรณะงาม
เช่นนี้เพราะบุญกรรมนั้น ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวทั่วทุกทิศอย่างนี้
เพราะบุญกรรมนั้น .

จบ กรณีวิมานที่ ๖ .

กรณีวิมานที่ ๒

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในกรณีวิมาน
พระมหาโมคคัลลานเถระได้ถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๕๗] วิมานของท่านนี้สูงมาก ทั้งยาวและกว้าง ๑๒ โยชน์ มียอด ๓๐๐
ยอด มีเสาถันแล้วด้วยแก้วมณี ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่ว
ทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญกรรมอะไร?
เทพบุตรนั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบ
ปลื้มใจ จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า บุญทั้งหลาย
อันบัณฑิตผู้รู้แจ้งพึงกระทำในภิกษุผู้ปฏิบัติชอบ ซึ่งเป็นเขตที่บุคคลให้
ทานแล้วมีผลมาก ภิกษุทั้งหลายจากปามาสฐาน เพื่อประโยชน์
แก่ข้าพเจ้าโดยแท้ ข้าพเจ้ายังจิตให้เลื่อมใสในภิกษุเหล่านั้น จึงได้
เกิดในดาวดึงส์ ฯลฯ ข้าพเจ้ามีวรรณะงามเช่นนี้ เพราะบุญกรรมนั้น
ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญกรรมนั้น .

จบ กรณีวิมานที่ ๓ .

สุจิตวิมานที่ ๑

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในสุจิตวิมานที่ ๑
พระมหาโมคคัลลานเถระได้ถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๕๘] วิมานของท่านนี้สูงมาก ทั้งยาวและกว้าง ๑๒ โยชน์ มียอด
๓๐๐ ยอด มีเสาถันแล้วด้วยแก้วมณี ฯลฯ และมีรัศมีสว่าง
ไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญกรรมอะไร?
เทพบุตรนั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบ
ปลื้มใจ จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า บุคคลให้
สิ่งใด ผลสิ่งนั้นย่อมไม่มี แต่ย่อมมีผลดีกว่าสิ่งที่ตนให้ ข้าพเจ้า
ได้ถวายเข็ม ๒ เล่ม การถวายเข็มนั้นแล เป็นเหตุให้ข้าพเจ้าได้
สมบัติอันประเสริฐ ข้าพเจ้ามีวรรณะงามเช่นนี้ เพราะบุญกรรมนั้น
ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญกรรมนั้น .

จบ สุจิตวิมานที่ ๘ .

สุจิตวิมานที่ ๒

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในสุจิวิมานที่ ๒
พระมหาโมคคัลลานเถระได้ถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๕๙] วิมานของท่านนี้สูงมาก ทั้งยาวและกว้าง ๑๒ โยชน์ มียอด ๓๐๐ ยอด
มีเสาแล้วด้วยแก้วมณี ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
เพราะบุญกรรมอะไร?
เทพบุตรนั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า เมื่อชาติก่อน ข้าพเจ้า
เกิดเป็นมนุษย์อยู่ในมนุษยโลก ได้เห็นภิกษุผู้ปราศจากกิเลสธัมมามี
อินทรีย์อันผ่องใส ไม่ขุ่นมัว ข้าพเจ้ามีความเลื่อมใสได้ถวายเข็มแก่ภิกษุ
นั้นด้วยมือทั้งสองของตน ข้าพเจ้ามีวรรณะงามเช่นนี้ เพราะ
บุญกรรมนั้น ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะ
บุญกรรมนั้น .

จบ สุจิวิมานที่ ๙

นาครวิมานที่ ๑

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในนาครวิมานที่ ๑
พระมหาโมคคัลลานเถระได้ถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๖๐] ท่านขึ้นนั่งบนคอเทพกษัตรเผือกผ่อง มีางอนงาม ทั้งกำลังวังชา
ว่องไวยิ่ง สมเป็นมิ่งคชสาร ยอดเยี่ยม ผูกสอดไปด้วยสายรัดประคณ
ทองอันเรียบร้อย เลื่อนลอยมาในอากาศเวหา ทั้งทั้งสองของคชสาร มี
สระโบกขรณี ๔ เหลี่ยม เต็มเปี่ยมด้วยน้ำใสสะอาด อันบุญกรรม
ธรรมชาติเนรมิตให้ดาดายไปด้วยปทุมพุ่มสลอน มีดอกอ่อนตมบาน
แย้มเกสร ในดอกปทุมทุกดอกมีหมันนางเทพอัปสร ออกมาบรรเลง
ดนตรี ฟ้อนรำ นำให้เกิดความรื่นเริงใจ ท่านเกิดเป็นเทพบุตร มี
ฤทธิ์อานุภาพอันยิ่งใหญ่ เมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้ ท่านมี
อานุภาพอันรุ่งเรือง และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะ
บุญกรรมอะไร?
เทพบุตรนั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า เมื่อชาติก่อน ข้าพเจ้า
มีจิตเลื่อมใส ได้นำเอาดอกไม้อัน ๘ กำ ไปบูชาที่พระสถูปของ
ของพระผู้มีพระภาคพระนามว่ากัสสป ด้วยมือทั้งสองของตน ฯลฯ
ข้าพเจ้ามีวรรณะงามเช่นนี้ เพราะบุญกรรมนั้น .

จบ นาครวิมานที่ ๑๐

นาครวิมานที่ ๒

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในนาครวิมานที่ ๒
พระวังคีสเถระได้รับอนุญาตจากพระผู้มีพระภาคแล้ว จึงได้ถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๖๑] ท่านขึ้นนั่งบนคอช้างใหญ่เผือกผ่อง มีกระพองประดับไปด้วยชายแก้ว
เป็นคชสารอันอุดม แวดล้อมไปด้วยหมู่เทพนารียังทิศทั้ง ๔ ให้สว่าง
ไสว ดังดาวประกายพฤษ์ เทียวไปมาจากสวนโน้นสู่สวนนี้ ท่านมี
วรรณะงามเช่นนี้ เพราะบุญกรรมอะไร ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่ว
ทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญกรรมอะไร?
เทพบุตรนั้น อันพระวังคีสเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ จึง
พยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า
เมื่อชาติก่อน ข้าพเจ้าเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในมนุษยโลก เป็นอุบาสกของ
พระผู้มีพระภาคผู้มีพระญาณจักขุเป็นผู้ตรวจจากปาณาติบาต อทินนาทาน
ยินดีเฉพาะภริยาของตน ไม่พูดเท็จ ไม่ดื่มน้ำเมา มีจิตเลื่อมใส ได้
ถวายข้าวน้ำให้เป็นทานอันไพบุลย์ ด้วยความเคารพ ข้าพเจ้ามีวรรณะงาม
เช่นนี้ เพราะบุญกรรมนั้น ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ
อย่างนี้ เพราะบุญกรรมนั้น .

จบ นาครวิมานที่ ๑๑

นาครวิมานที่ ๓

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในนาครวิมาน
บัณฑิตตนหนึ่งได้ถามบุพกรรมของเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๖๒] ใครหนอมิเสี่ยงกีกกล้องไปด้วยดุริยางค์และกังสดาล มีคชสาร
เผือกผ่องเป็นทิพยยาน ลอยอยู่ในอากาศ อันบริวารเป็นอันมาก บูชาอยู่
ท่านเป็นเทวดา เป็นคนธรรพ์ หรือเป็นท้าวสักกะ จอมเทวน์ผู้ให้ทาน
ในปางก่อน เราไม่รู้จักท่านจึงขอถาม ไฉนเราจะรู้จักท่านอย่างไร?

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา

เทพบุตรตอบว่า

ข้าพเจ้าไม่ใช่เทวดา ไม่ใช่คนธรรพ์ และไม่ใช่ท้าวสักกะ ผู้ให้ทานในปางก่อน ข้าพเจ้าเป็นผู้หนึ่งในจำนวนเทพเจ้าชาวสุธรรมา .

บัณฑิตถามว่า

คุณท่านสุธรรมเทวัน เราขอทำอัญชลีแก่ท่านโดยเคารพ
ขอรบกวนท่านว่า ท่านได้ทำกรรมอะไรไว้ในมนุษยโลก จึงมาเกิดเป็นเทพบุตรชาวสุธรรมา?

เทพบุตรตอบว่า

ผู้ใดได้ถวายเรือนอันมุงบังด้วยใบอ้อย มุงบังด้วยหญ้า และมุงบังด้วยผ้า
ผู้นั้นครั้นได้ถวายเรือนทั้งสามอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ย่อมบังเกิดเป็น
เทพบุตรชาวสุธรรมา .

จบ นาควิมานที่ ๑๒

จุฬาริमान

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในจุฬาริमान

พระมหากัจจายนเถระถามสุชาตกุมารว่า

[๖๓] ท่านเป็นกษัตริย์ เป็นราชโอรส หรือเป็นพราหมณ์ปาวเนจร สหายชน
อันทำด้วยไม้แก่นอันมั่นคง ยินอยู่?

สุชาตกุมารตรัสตอบว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าเป็นราชโอรสของพระเจ้าอัสสกะ ผู้เป็นใหญ่
ในแคว้นอัสสกรัฐ เทียวไปในป่า ข้าแต่ภิกษุ ข้าพเจ้าจะขอบอกนามของ
ข้าพเจ้าแก่ท่าน ชนทั้งหลายเรียกข้าพเจ้าว่า สุชาต ข้าพเจ้าเที่ยวลัดเลาะ
ไปในป่าใหญ่แสวงหาหน่อเนื้อ ไม่ได้เห็นเนื้อ มาเห็นท่าน ข้าพเจ้าจึงได้
ยินอยู่ .

พระมหากัจจายนเถระกล่าวว่า

คุณท่านผู้มีบุญใหญ่ ท่านมาดีแล้ว อนึ่ง ถึงท่านมาไกลก็เหมือนมาใกล้
ขอท่านจงตั้งก้นจากภษาชนะนี้ล้างเท้าของท่านเสียเถิด น้ำนี้เย็นใสสะอาด
อาตมภาพตักมาจากชอกเขา คุณพระราชาบุตร ขอเชิญท่านดื่ม น้ำจาก
ภษาชนะนี้แล้ว เชิญนั่งบนพื้นอันปลอดเถิด .

สุชาตกุมารตรัสถามว่า

ข้าแต่ท่านผู้เป็นมหาราชา วาจาของท่านนี้ไพเราะเสนาะโสต ไม่มีโทษ
มีแต่ประโยชน์ จับใจนึก ให้เกิดปัญญา และท่านรู้ว่ามีประโยชน์แล้ว
จึงพูด ข้าแต่ท่านฤาษีผู้องอาจ อะไรเป็นความยินดีของท่านผู้อยู่ในป่า
ข้าพเจ้าถามท่านแล้ว ขอท่านจงบอก ข้าพเจ้าฟังถ้อยคำของท่านแล้วจะ
ประพฤติธรรมให้สม่าเสมอ .

พระมหากัจจายนเถระตอบว่า

คุณพระราชากุมาร อาตมภาพชอบการไม่เบียดเบียนสัตว์ทั้งปวง ชอบ
การงดเว้นจากการลักขโมย จากการประพฤติล่วงละเมิดในหญิงที่เขา
หวงห้าม จากการดื่มน้ำเมา และชอบความประพฤติชอบ ความเป็น
พหูสูต ความกตัญญู เพราะธรรมเหล่านี้เป็นเหตุเกิดความสรรเสริญ
วิญญูชนพึงสรรเสริญในปัจจุบันโดยแท้ ความตายของท่านใกล้เข้ามา
แล้ว ท่านจักตายภายใน ๕ เดือน คุณพระราชาบุตร ขอท่านจงรู้เถิด
จงรีบปลดปล่อยตนเสียเถิด .

พระราชกุมารตรัสถามว่า

ข้าพเจ้าพึงไปสู่ชนบทไหน ทำการงานอะไร ทำกิจอะไรของบุรุษ หรือ
พึงเล่าเรียนวิชาอะไรหนอ จึงจะไม่แก่ไม่ตาย?

พระมหากัจจายนเถระตอบว่า

คุณพระราชากุมาร สัตว์พึงไปในประเทศใดแล้ว ประกอบการงานและ
เล่าเรียนวิชา กระทำกิจของบุรุษ จะไม่แก่ไม่ตาย ประเทศเช่นนั้นจะ
ไม่มีเลย แม้ชนทั้งหลายผู้มีทรัพย์มาก มีโภคสมบัติมาก เป็นกษัตริย์
ปกครองแคว้น มีทรัพย์และข้าวเปลือกมากมาย จะไม่แก่ไม่ตาย
ไม่มีเลย ถึงชนเหล่านั้นจะเป็นลูกอันธพาลจะ มีเพลงอาวุธอันได้
ศึกษาแล้ว แก่แล้วกล้า อดอาจ สามารถจะต่อสู้ศัตรูได้ก็ตาม แต่ชน
เหล่านั้นก็ถึงความสิ้นอายุ จะดำรงยืนเหมือนพระจันทร์พระอาทิตย์
ก็หาไม่ เหล่าชนที่เป็นกษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ สุทร คนจันทาล
คนอยากเหยื่อ และชนชาติอื่นที่จะไม่แก่ไม่ตายก็ไม่มี ชนเหล่าใด
เล่าเรียนมนต์อันประกอบด้วยองค์ ๖ ที่เป็นพรหมลิขิตและพวกที่เรียน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิจารณ์-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
วิชาเหล่านี้ แม้ชนเหล่านั้นที่จะไม่แก่ไม่ตายก็ไม่มี อนึ่ง ฤๅษีทั้งหลาย
ผู้สบสักรวมตนบำเพ็ญตบะ ก็จำต้องละทิ้งสรีระไปตามกาล ถึงพระ-
อรหันต์ผู้มีอินทรีย์อันอบรมแล้ว เสร็จกิจแล้ว ไม่มีอาสวะ สิ้นบุญ
และบาปแล้ว ก็ยังต้องทอดทิ้งร่างกายนี้ไป .

พระราชกุมารตรัสว่า

ข้าแต่ท่านผู้เป็นมหาราช ถ้าหากของท่านเป็นสฤงษณ์มีประโยชน์ ข้าพเจ้า
โล่งใจเพราะว่าท่านกล่าวดีแล้ว ขอท่านจงเป็นที่พึ่งของข้าพเจ้าเถิด .

พระเถระกล่าวว่า

ท่านอย่าถึงอาตมภาพเป็นที่พึ่งเลย จงถึงพระพุทธรเจ้าผู้เป็นศากยบุตร
เป็นมหาราชบริวาร ที่อาตมภาพถึงเป็นที่พึ่ง ว่าเป็นที่พึ่งเถิด .

พระราชกุมารตรัสถามว่า

ข้าแต่ท่านผู้เป็นมหาราช พระพุทธรเจ้าผู้เป็นพระบรมครูของท่านพระองค์นั้น
เวลานี้ประทับอยู่ในชนบทไหน แม้ข้าพเจ้าก็จักไปเฝ้าพระพุทธรเจ้าพระ-
องค์นั้น ผู้ชนะมาร หาบุคคลเปรียบปานมิได้?

พระเถระตอบว่า

แม้พระพุทธรเจ้าพระองค์นั้น ผู้เป็นบรมครู เป็นบุรุษอาชาไนย ทรง
สมภพในวงศ์แห่งพระเจ้าโอกกากราช อยู่ในชนบทปริตถิมทิศ แต่
พระองค์เสด็จปรินิพพานแล้ว .

พระราชกุมารตรัสว่า

ข้าแต่ท่านผู้เป็นมหาราช ถ้าหากพระพุทธรเจ้าผู้เป็นบรมครูของท่านพึงยังดำรง
พระชนม์มายุไซ้ ถึงจะประทับอยู่ไกลพันโยชน์ ข้าพเจ้าก็จะไปเฝ้าให้
จงได้ ข้าแต่ท่านผู้เป็นมหาราช ก็เพราะพระพุทธรเจ้า ผู้เป็นบรมครูของท่าน
เสด็จปรินิพพานแล้ว ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธรเจ้าซึ่งเสด็จปรินิพพานแล้ว
เป็นมหาราชบริวาร เป็นที่พึ่ง อนึ่ง ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธรเจ้ากับทั้งพระ-
ธรรมอันยอดเยี่ยม และพระสงฆ์สาวกของพระพุทธรเจ้าผู้ประเสริฐกว่า
นรชน เป็นที่พึ่ง ข้าพเจ้าขอขจรจากป่าดงดิบ อโศกนาถา จะ
ขอยินดีด้วยการยาของตน ไม่พูดเท็จและไม่ดื่มเมา .

พระเถระกล่าวว่า

พระอาทิตย์มีรัศมีตั้งพัน โคจรไปในท้องฟ้าส่องแสงสว่างไปทั่วทิศ
ฉันใด รถใหญ่ของท่านนี้ก็ฉันนั้น วัฏโดยรอบยาวได้ร้อยโยชน์ หุ้ม
ด้วยแผ่นทองคำรอบด้าน งอนรถนั้นวิจิตรด้วยแก้วมุกดา และแก้วมณี
ลอยจำหลักเป็นรูปดอกไม้อดวิไลย ตระการไปด้วยแก้วไพฑูรย์ อันบุญ
กรรมตกแต่งแล้ว งามเพริศแพรวด้วยทองคำและเงิน และปลายงอน
รถนั้นอันบุญกรรมตกแต่งด้วยแก้วไพฑูรย์ แอกรถวิจิตรไปด้วยแก้วทับทิม
สายซีกกลั่นแล้ว ไปด้วยทองคำและเงิน อนึ่ง ม้าเหล่านี้ฝีเท้าองไว
ตั้งใจ งามรุ่งเรือง ท่านยืนอยู่บนรถทองดั่งอาจ ดุจท้าวสักกเทวราช
ผู้เป็นใหญ่กว่าหมู่มหาเทพ ผู้ทรงราชรถอันเทียมด้วยม้าอาชาไนยตั้งพัน
ฉะนั้น อาตมภาพขอถามท่านผู้มียศ ผู้ฉลาด รถอันยิ่งใหญ่นี้ ท่านได้
มาอย่างไร?

สุชาติเทพบุตรตอบว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ชาติก่อน ข้าพเจ้าเป็นราชบุตรนามว่า สุชาติกุมาร
พระคุณเจ้าอนุเคราะห์สั่งสอนข้าพเจ้าให้ตั้งอยู่ในความสำรวม และ
พระคุณเจ้ารู้ว่าข้าพเจ้าจะสิ้นอายุได้ให้พระบรมสารีริกธาตุแก่ข้าพเจ้า โดย
กล่าวว่า ดูกรสุชาติราชกุมาร ท่านจงบูชาพระบรมสารีริกธาตุนั้นเถิด
พระบรมสารีริกธาตุนั้น จักเป็นประโยชน์แก่ท่าน ข้าพเจ้าได้บูชาพระบรม
สารีริกธาตุนั้น ด้วยของหอมและพวงมาลัย ขวนขวายในการทำบุญให้
ท่าน ละร่างมนุษย์นั้นแล้ว ได้ไปบังเกิดในสวณนั้นวัน เดียวนี้
ข้าพเจ้ามีหมู่นางเทพอัปสรพื่อนรำ ขับร้องห้อมล้อม รื่นเริงอยู่ในสวณ
นั้นวันอันประเสริฐ นารีนรมย์ เคลื่อนกล่นไปด้วยหมู่สฤงษณ์ชาติ
นนานาชนิด .

จบ จุฬาริมาณที่ ๑๓ .

มหาริมาณ

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในมหาริมาณ

พระมหาโมคคัลลานเถระได้ถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๖๔] ท่านขึ้นรถม้าอันงามวิจิตรมีไฉนน้อย เทียมด้วยม้าหนึ่งพันมาในที่ใกล้ภูมิ-
สถานอุทยาน ย่อมรุ่งเรือง ดุจท้าววาสุปรีนทนะผู้เป็นใหญ่กว่าเทวดา

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา

แม่แคร่รถทั้งสองของท่านก็ล้วนแล้วด้วยทองคำ ปูเรียบด้วยแผ่นกระดานทองสนทิต มีลูกกรงอันจัดไว้ได้ระเบียบเรียบร้อย ดังสำเร็จด้วยนายช่างผู้มีความเพียร งามไฟโรจน์ดุจพระจันทร์ในคืนเพ็ญ รถของท่านนี้ปกคลุมด้วยชายทอง วิจิตรด้วยรัตนต่างๆ อย่างมากมาย มีเสียงกึกก้องไพเราะ นำเปลิดเปล็น รุ่งเรืองไปด้วยหมู่เทพบุตรและเทพนารี ผู้ถือจามร หนึ่ง คมรถเหล่านี้วิจิตรไปด้วยลวดลายอย่างละเอียด จดว่า เหนรมิตแล้วตั้งใจนึก สว่างไสวด้วยสายฟ้าแลบ นับได้ด้านละร้อย รถนี้ปกคลุมด้วยมาลากรรมอันวิจิตรเป็นอนันต์ กงใหญ่อันมีรัศมีตั้งพัน เสียงแห่งกงเหล่านั้นดัง ไพเราะดุจดนตรีเครื่อง ๕ อันบุคคลบรรเลงแล้ว ที่งอนรถร้อยด้วยแก้วมณีกลมดกมณเฑียร พระจันทร์ งามวิจิตร แต่งด้วยลายทองลายแก้ว ไพฑูรย์งามยิ่งนัก บริสุทธิผุดผ่องทุกเมื่อ มาเหล่านี้ผูกสอดแล้วด้วยแก้วมณี ทั้งสูงทั้งใหญ่ ว่องไว ดังพรหมพลีมีฤทธิ์มาก อ้วนพี มีกำลังเร็วมาก รู้ใจของท่านจึงไปไต่รวดเร็วตั้งใจนึก มาทั้งหมดนี้อัดทนไปด้วยเท้า ๔ รู้ใจของท่าน จึงไปไต่รวดเร็วตั้งใจนึก เป็นมา้อ่อนโยน ไม่ล้าพอง รุ่งเรืองยังใจผู้ขับขี่ให้เบิกบาน เป็นมา้อ่อนนุ่มกว่ามา้อื่นทั้งหลาย ผูกสอดเครื่องประดับอันนายช่างทองทำดีแล้ว สลัดชนทางอยู่ไปมา บางทีก็รั้งยกย่างเท้าไป บางทีก็เหาะไป เสียงแห่งเครื่องประดับเหล่านั้น ดังไพเราะน่าฟัง ดุจดนตรีเครื่อง ๕ อันบุคคลบรรเลงแล้ว เสียงรถเสียงเครื่องประดับทั้งหลาย เสียงบันลือแห่งกลีบผ้า เสียงมา้อำนำร้อง และเสียงเทพเจ้าผู้บันเทิง ดังไพเราะน่าฟัง ดุจดนตรีแห่งคนธรรพ์ในสวนจิตรลดา มีนางเทพอัปสรทั้งหลาย ยืนอยู่บนรถ มีดวงตารุ่งเรืองดังตาลูกเนื้อทราย มีขนตาตก มีหน้ายิ้มแย้มพูดจาอ่อนหวาน มีสรีระปกคลุมด้วยชายแก้ว ไพฑูรย์ มีผิวพรรณอันละเอียดอ่อน ผู้อันคนธรรพ์เทวดาผู้เลิศบุชาแล้ว นุ่งห่มผ้าแดงและผ้าเหลืองอันน่านำกำหนดรักใคร่ มีตากว้างยาว มีดวงตางาม มีสรีระงดงาม หวีเราะเพราะพริ้งเกิดแล้วในตระกูล นางอัปสรทั้งหลาย ยินประนมปราชญ์อยู่บนรถ สอดสวมกำไลทองมีร่างส่วนกลางงดงาม มีลำขาและก้นอันสมบุรณ์ นิ้วมือกลม หน้านาง นาดูน่าชม นางอัปสรบางพวกยืนประนมมืออยู่บนรถ มีช่องผมอันงาม ล้วนแต่เป็นสาวรุ่นๆ มีผมอันสอดแซมด้วยแก้วมาลา ลอนผมเรียบร้อย งดงาม แบ่งออกเท่าๆ กัน นางอัปสรเหล่านั้น มีกิริยาเรียบร้อย มีใจยินดีต่อท่าน นางอัปสรทั้งหลาย ยืนประนมมือปราชญ์บนรถ บางเหล่าสวมพวงมาลัยปกคลุมไปด้วยดอกประทุมและดอกกุบล ตกแต่งแล้วด้วยมาลามาลัย ลูบไล้ด้วยแก่นจันทน์ นางเทพอัปสรเหล่านั้นมีกิริยาเรียบร้อย มีใจยินดีต่อท่าน นางเทพอัปสรทั้งหลาย ยืนประนมมือปราชญ์อยู่บนรถ บางพวกสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ ด้วยเครื่องประดับทั้งหลายที่ประดับแล้วที่คอที่มือ ที่เท้า ที่ศีรษะ ดุจพระอาทิตย์ส่องแสงอภัยในสารทกาล ดอกไม้ และเครื่องประดับที่แขนทั้งสอง อันกำลังลมพัดพานแล้ว ย่อมเปล่งเสียงกึกก้องไพเราะเจริญใจ เป็นเสียงอันเลิศ อันวิญญูชนทั้งปวงฟังฟังดูกรท่านผู้เป็นจอมเทพ ก็เสียงอันเกิดแล้วเพราะรถ ช่างและดุริยางค์ดนตรีทั้งหลาย อันตั้งอยู่แล้วในภูมิสถานอุทยาน โดยสองข้างเหล่านั้น ย่อมยังท่านให้บันเทิงใจ ดุจพิณพิพย์ทั้งหลาย มีรางและคันถือประกอบแล้วเรียบร้อย อันนักคิดพิณบรรเลงอยู่ ย่อมยังชนผู้ฟังให้บันเทิง ฉะนั้น เมื่อพิณเป็นอันมากนี้ มีเสียงไพเราะเจริญใจ อันนางอัปสรทั้งหลายบรรเลงอยู่ แม้เสียงนั้นจับใจยิ่งนัก นางเทพกัญญาทั้งหลาย ผู้ได้ศึกษาแล้ว พวกกันพ่อนรำขับร้องอยู่ในดอกปทุมทั้งหลายเปรียบเหมือนการขับร้อง การพ่อนรำ และการประโคม ย่อมประสานเสียงเป็นเสียงเดียวกัน ฉะนั้น นางเทพอัปสรบางพวกพ่อนรำอยู่บนรถของท่านนี้ และนางเทพอัปสรบางพวกย่อมยังทคติให้สว่างไสว ในช้างทั้งสองในประเทศนั้น ด้วยสรีระของตนและด้วยรัศมีแห่งรัตถาภรณ์ ท่านนั้นเป็นผู้อันหมู่เทพบุตรปลุกปลื้ม บันเทิงใจ อันหมู่ทวยเทพทั้งหลายบูชาอยู่ ดุจท้าวชีราชู เมื่อพิณพิพย์เป็นอันมากนี้ เสียงไพเราะเจริญใจ อันนางอัปสรทั้งหลายบรรเลงอยู่ แม้เสียงนั้นก็จับใจอย่างยิ่ง เมื่อชาติก่อน ท่านได้ทำกรรมอะไรไว้ด้วยตนเอง ชาติก่อน ท่านเป็นมนุษย์ได้รักษาอโภสภ หรือว่าได้ชอบใจการประพฤติธรรม และการสมาทานวัตรอะไร การที่ท่านมีอิทธาณภาพอันไพบุลย์รุ่งโรจน์โชติช่วง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ครอบงำซึ่งหมู่เทวดาอย่างยิ่ง นี้ไม่ใช่ผลแห่งกรรมอันท่านทำแล้ว หรือ
แห่งอุโบสถอันท่านประพฤติแล้วในชาติก่อน มีประมาณนิดหน่อยเลย
นี้เป็นผลแห่งท่าน คือหรืออัฐยสิทธิ์กรรมของท่าน อาตมาถามแล้วขอท่าน
จงบอกผลกรรมนั้นแก่อาตมา?

เทพบุตรนั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า เมื่อชาติก่อน ข้าพเจ้า
ได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้มีอินทริยอันชนะแล้ว มีความก้าวหน้าไม่ต่ำทรมาน
ผู้สูงสุดกว่าระ ทรงพระนามว่ากัสสปเป็นอัครบคคล ผู้เปิดประตูแห่ง
อมตธรรม เป็นเทวดาดีกว่าเทวดา มีมหาปรีดิ์ปลื้มอันเกิดแล้วด้วย
อำนาจบุญตั้งร้อย ผู้เชื่อกับกฤษณขามโอะมะได้แล้ว มีพระรูปงามดจ
ทองสีจิวรรณและทองชมพูท ครั้นได้เห็นพระพุทธเจ้าพระองค์นั้นแล้ว
ก็เกิดความเลื่อมใสทันที ข้าพเจ้าได้เห็นพระพุทธเจ้า ผู้เป็นธงชัยแห่ง
พระธรรม ได้ถวายข้าวและน้ำ อันประกอบด้วยรสอร่อย สะอาด ประณีต
กับทั้งจีวร แก้วพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ในที่อยู่ของตนอันเคลื่อน
กล่นไปด้วยดอกไม้ ข้าพเจ้ามีใจไม่ข้องอยู่ในอะไร ได้อังคาสพระ-
พุทธเจ้าพระองค์นั้น ซึ่งเป็นผู้สูงสุดกว่าหมุ่สัตว์ ด้วยข้าว น้ำ จีวร
ของเคี้ยว ของบริโภค และของควรรลิม จึงรินนมย้อยในสววรรคอันเป็น
เทพบุรีโดยอุบายนี้ ข้าพเจ้าได้ถวายมหาทานที่ควรบูชาอันบริสุทธิ ๓
อย่างนี้เสมอมา ละร่างมนุษย์แล้ว เป็นผู้เสมอด้วย พระอินทร์ รินนมย
อยู่ในเทพบุรี .

โคบาลเทพบุตร ครั้นบอกบุรพกรรมอันตนทำแล้วแก่พระเถระด้วยประการดังนี้แล้ว บัดนี้
มีความปรารถนาเพื่อยังชนแม่เหล้าอื่นให้ดำรงอยู่ในนิสสยสมบัติ เมื่อจะประกาศความเลื่อมใส
ของตนในพระตถาคต จึงกล่าวคาถา ๒ คาถาความว่า

ข้าแต่ท่านผู้เป็นมุนี เมื่อใครๆ หวังซึ่งอายุ วรรณะ สุขะ พละ และ
รูปอันประณีต อย่างพึงมีใจข้องอยู่ในสิ่งอื่น พึงยังข้าวและน้ำอันตน
ตบแต่งดีแล้วเป็นอันมาก ให้ตั้งไว้ในพระพุทธเจ้า เพราะใครๆ ใน
โลกนี้หรือโลกอื่น จะเป็นผู้ประเสริฐหรือเสมอด้วยพระพุทธเจ้า มิได้มี
พระตถาคตเจ้านั้นถึงแล้วซึ่งความเป็นผู้ควรบูชาอย่างยิ่ง กว่าบุคคลผู้ควร
บูชาทั้งหลาย ของชนผู้มีความต้องการบุญ แสวงหาผลอันไพบลย์ .

จบ มหารถวิมานที่ ๑๔ .

รวมวิมานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. มัณฑกเทวปตติวิมาน	๒. เรวตีวิมาน
๓. จัตตมาณวกวิมาน	๔. กักกภูรัสทายกวิมาน
๕. ทวารปาลกวิมาน	๖. กรณียวิมานที่ ๑
๗. กรณียวิมานที่ ๒	๘. สุจิตวิมานที่ ๑
๙. สุจิตวิมานที่ ๒	๑๐. นาควิมานที่ ๑
๑๑. นาควิมานที่ ๒	๑๒. นาควิมานที่ ๓
๑๓. จุฬารถวิมาน	๑๔. มหารถวิมาน .

จบ มหารถวรรคที่ ๕ .

จบ ภาณวารที่ ๓ .

ปายาสิกวรรคที่ ๖

๑. อาคาริยวิมานที่ ๑

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในอาคาริยวิมานที่ ๑

พระมหาโมคคัลลานเถระ ได้ถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๖๔] สวานจิตตลดา เป็นส่วนประเสริฐสูงสุดของชาวไตรทศ ย่อมสว่างไสว

ฉันใด วิมานของท่านนี้ก็มิอุปมาฉันนั้น มีรัศมีรุ่งเรืองลอยอยู่ในอากาศ
และท่านถึงความเป็นเทพเจ้าผู้มีฤทธิ์มีอำนาจมาก ครั้นท่านเกิดเป็น
มนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้ ท่านมีอำนาจรุ่งเรือง และมีรัศมีสว่างไสวไป
ทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญกรรมอะไร?

เทพบุตรนั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า เมื่อเราทั้งสอง คือ
ข้าพเจ้าและภรรยา อยู่ครองเรือนในมนุษยโลก เป็นคู่ชู้ข้าว่าคู่ฉัน มีจิต
เลื่อมใส ได้ให้ข้าวและน้ำเป็นทานอันไพบลย์โดยเคารพ ข้าพเจ้ามี
วรรณะงามเช่นนี้เพราะบุญนั้น ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
อย่างนี้ เพราะบุญนั้น .

จบ อาคาริยวิมานที่ ๑ .

๒. อาคาริยวิมานที่ ๒

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในอาคาริยวิมานที่ ๒
พระมหาโมคคัลลานเถระ ได้ถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๖๖] สวานจิตรลดา เป็นส่วนประเสริฐสูงสุดของชาวไตรทศ ย่อมสว่างไสว
จันใด วิมานของท่านนี้ก็มิอุปมาจันนั้น มีรัศมีรุ่งเรือง ลอยอยู่ใน
อากาศ และท่านถึงความเป็นเทพเจ้าผู้มีฤทธิ์ มีอานุภาพมาก ครึ่งท่าน
เกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้ ท่านมีอานุภาพรุ่งเรือง และมีรัศมี
สว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญกรรมอะไร?
เทพบุตรนั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า เมื่อเราทั้งสอง คือ ข้าพเจ้า
และภรรยา อยู่ครองเรือนในมนุษยโลก เป็นคูบ่อข้าวบ่อน้ำ มีจิต
เลื่อมใส ได้ให้ข้าวน้ำเป็นทานอันไพบูลย์โดยเคารพ ข้าพเจ้ามีวรรณะ
งามเช่นนี้ เพราะบุญนั้น ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
เพราะบุญนั้น .

จบ อาคาริยวิมานที่ ๒

๓. ผลทายกวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในผลทายกวิมาน

พระมหาโมคคัลลานเถระ ได้ถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๖๗] วิมานแก้วมณีของท่านนี้สูง ๑๒ โยชน์ โดยรอบมีปราสาท ๓๐๐ มีเสา
แล้วไปด้วยแก้วไพฑูรย์ ปลูกด้วยเครื่องลาดอันงามยิ่ง ท่านอยู่ ต่อม
บริโกตสุราโภชนาในวิมานนั้น อนึ่ง เทพบุตรผู้มีเสียงไพเราะ พวก
มาบรรเลงพิณพิทยในปราสาทหลังหนึ่งๆ มีนางเทพอัปสร ๖ หมื่นคน
ล้วนเคยศึกษามาแล้ว ทั้งรูปก็งามยิ่ง อยู่ในชั้นไตรทศ พวกนี้มาพ้อนรำ
ขับร้องให้ท่านบันเทิงใจ ท่านถึงความเป็นเทพเจ้าผู้มีฤทธิ์ มีอานุภาพมาก
เมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้ ท่านมีอานุภาพรุ่งเรืองและมี
รัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญอะไร?
เทพบุตรนั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า ผู้ใดมีจิตเลื่อมใส ได้ถวาย
ผลมะม่วงในภิกขุสงฆ์ผู้ปฏิบัติตรงย่อมได้ผลอันไพบูลย์ ผู้นั้นแลไปสู่
สวรรค์ชั้นเทวอยู่ในไตรทิพย์ เสวยผลบุญอันไพบูลย์ จันใด ข้าแต่ท่าน
มหาณิ ข้าพเจ้าได้ถวายผลไม้ ๔ ผล ก็จันนั้นเหมือนกัน เพราะเหตุ
นั้นแล การถวายผลไม้จึงควรเท่าที่เดียว มนุษย์ผู้ต้องการความสุข
ปรารถนาความสุขอันเป็นทิพย์ หรือปรารถนาความเป็นผู้มีส่วนดังงามใน
มนุษย์ จงถวายทานเป็นนิตย์ทีเดียว ข้าพเจ้ามีวรรณะงามเช่นนี้เพราะ
บุญนั้น ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญนั้น .

จบ ผลทายกวิมานที่ ๓

๔. อุปัสสยทายกวิมานที่ ๑

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในอุปัสสยทายกวิมานที่ ๑

พระมหาโมคคัลลานเถระ ถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๖๘] พระจันทร์ส่องแสงรุ่งเรือง ลอยอยู่ในนภากาศอันปราศจากเมฆหมอก
จันใด วิมานของท่านนี้ก็จันนั้น ส่องแสงรุ่งเรืองอยู่ในอากาศ ท่านถึง
ความเป็นเทพเจ้าผู้มีฤทธิ์ มีอานุภาพมาก เมื่อท่านเป็นมนุษย์ได้ทำบุญ
อะไรไว้ ท่านมีอานุภาพรุ่งเรือง และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
เพราะบุญอะไร?
เทพบุตรนั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า เราทั้งสอง คือ ข้าพเจ้า
และภรรยา เมื่อยังอยู่ในมนุษยโลก ได้ถวายที่อยู่แก่พระอรหันต์และมี
จิตเลื่อมใส ได้ถวายข้าวและน้ำเป็นทานอันไพบูลย์โดยเคารพ ข้าพเจ้า
มีวรรณะงามเช่นนี้ เพราะบุญนั้น ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ
เพราะบุญนั้น .

จบ อุปัสสยทายกวิมานที่ ๑

๕. อุปัสสยทายกวิมานที่ ๒

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในอุปัสสยทายกวิมานที่ ๒

พระมหาโมคคัลลานเถระ ได้ถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา

[๖๙] พระอาทิตย์ส่องแสงรุ่งเรืองลอยอยู่ในอากาศ ปราศจากเมฆหมอก
ฉันใด เราทั้งสอง คือ ข้าพเจ้าและภรรยา เมื่อยังอยู่ในมนุษยโลก ได้
ถวายที่อยู่แก่พระอรหันต์ และมีจิตเลื่อมใส ได้ถวายข้าวและน้ำเป็นทาน
อันไพบูลย์โดยเคารพ ข้าพเจ้ามีวาระงามเช่นนี้ เพราะบุญนั้น ฯลฯ
และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญนั้น .

จบ อุปัสสยทายกวิมานที่ ๕

(ข้อความพิสดารเหมือนกับวิมานก่อน)

๖. ภิกขาทายกวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในภิกขาทายกวิมาน

พระมหาโมคคัลลานเถระ ได้ถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๗๐] วิมานแก้วมณีของท่านนี้สูง ๑๒ โยชน์ มีปราสาท ๓๐๐ ยอด มีเสาล้วน
ด้วยแก้วไพฑูรย์ ปลูกด้วยเครื่องลาดทองค้ำงามวิจิตรอย่างยิ่ง ท่านถึง
ความเป็นเทพเจ้าผู้มีฤทธิ์ มีอานุภาพมาก ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไป
ทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญอะไร?

เทพบุตรนั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า เมื่อชาติก่อนข้าพเจ้าเกิด
เป็นมนุษย์อยู่ในมนุษยโลก ได้เห็นภิกษุลำบาก อดอยาก ในกาลนั้น
ข้าพเจ้าได้มอบถวายภิกษาอย่างหนึ่ง พร้อมด้วยภัต ข้าพเจ้ามีวาระงาม
เช่นนี้ เพราะบุญนั้น ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญนั้น .

จบ ภิกขาทายกวิมานที่ ๖

๗. ยวปาถกวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในยวปาถกวิมาน

พระมหาโมคคัลลานเถระ ได้ถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๗๑] วิมานแก้วมณีของท่านนี้ ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
เพราะบุญอะไร?

เทพบุตรนั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า ข้าพเจ้าเกิดเป็นมนุษย์อยู่ใน
มนุษยโลก เป็นคนเฝ้าข้าว ได้เห็นภิกษุผู้ปราศจากกิเลสฐิติ มีอินทรี
ผ่องใส ไม่ขุ่นมัว มีความเลื่อมใสได้แบ่งขนมกุมมาสถวายท่านด้วยมือ
ของตน ครั้นแล้วจึงบันเทิงใจอยู่ในสวนนั้นวัน ข้าพเจ้ามีวาระงาม
เช่นนี้ เพราะบุญนั้น ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศเพราะบุญนั้น .

จบ ยวปาถกวิมานที่ ๗

๘. กุณฑลวิมานที่ ๑

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในกุณฑลวิมาน

พระมหาโมคคัลลานเถระ ได้ถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๗๒] ท่านประดับประดาแล้ว ทัดทรงดอกไม้ นุ่งห่มผ้าทิพย์ สอดใส่ต่างหู
อันงาม มีผมและหนวดอันตัดเรียบร้อย มีมือสวมเครื่องประดับเรื่องยศ
อยู่ในวิมานทิพย์ งามดุจพระจันทร์ในวันเพ็ญ อนึ่ง เทพบุตรผู้มีเสียง
ไพเราะพากันมาบรรเลงพิณทิพย์ ในปราสาทหลังหนึ่งๆ มีนางเทพอัปสร
๖ หมื่น คน ล้วนได้ศึกษามาแล้ว มีรูปงามยิ่ง อยู่ในชั้นไตรทศ พากัน
มาพ้อนรำขับร้องให้ท่านบันเทิงใจ ท่านถึงความเป็นเทพเจ้าผู้มีฤทธิ์
มีอานุภาพมาก เมื่อท่านเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้ ท่านมีอานุภาพ
รุ่งเรือง และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญอะไร?
เทพบุตรนั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า ข้าพเจ้าเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่
มนุษย์ ได้เห็นสมณะทั้งหลายผู้มีศีล ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรรยา
มียศ เป็นพหูสูต บรรลุความสิ้นตัณหา มีจิตเลื่อมใส ได้ถวายข้าวและ
น้ำเป็นอันมากเป็นทาน โดยความเคารพ ข้าพเจ้ามีวาระงามเช่นนี้
เพราะบุญนั้น ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญนั้น .

จบ กุณฑลวิมานที่ ๘

๙. กุณฑลวิมานที่ ๒

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในกุณฑลวิมาน

พระมหาโมคคัลลานเถระ ได้ถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๗๓] ท่านประดับประดาแล้ว ทัดทรงดอกไม้ นุ่งห่มผ้าทิพย์ ฯลฯ ท่านมี
อานุภาพมาก รุ่งเรือง และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะ
บุญอะไร?

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรีคาถา
เทพบุตรนั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า ข้าพเจ้าเป็นมนุษย์อยู่ใน
หมู่มนุษย์ ได้เห็นสมณะมีรูปงาม ฯลฯ ข้าพเจ้ามีวรรณะงามเช่นนี้
เพราะบุญนั้น ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญนั้น

จบ กุณฑลวิมานที่ ๙

๑๐. อุตตริวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในอุตตริวิมาน

พระมหาโมคคัลลานเถระ ได้ถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๓๔] สุธรรมสภาของท้าวสักกเทวราช เป็นที่หนึ่งประชุมของหมู่ทวยเทพ จันได
วิมานของท่านก็มีอุปมาจันนั้น สองแสงสว่างไสว ลอยอยู่ในอากาศ
ท่านถึงความเป็นเทพเจ้าผู้มีฤทธิ์ มีอานุภาพมาก เมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์
ได้ทำบุญอะไรไว้ ท่านมีอานุภาพอันรุ่งเรืองและมีรัศมีสว่างไสวไปทั่ว
ทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญอะไร?

เทพบุตรนั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า ข้าพเจ้าเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่
มนุษย์ เป็นมาณพรับใช้สอยของพระเจ้าปายาสี ได้ทรีพยมามากแล้ว ได้
กระทำการแจกจ่าย อนึ่ง ท่านผู้มีศีลทั้งหลาย เป็นที่รักของข้าพเจ้า
ข้าพเจ้ามีจิตเลื่อมใส ได้ถวายข้าวและน้ำเป็นทานอันไพบูลย์ โดยความ
เคารพ ข้าพเจ้ามีวรรณะงามเช่นนี้ เพราะบุญนั้น ฯลฯ และมีรัศมีสว่าง
ไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญนั้น .

จบ อุตตริวิมานที่ ๑๐

รวมวิมานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. อาคาริยวิมานที่ ๑	๒. อาคาริยวิมานที่ ๒
๓. ผลทายกวิมาน	๔. อุปัสสยทายกวิมานที่ ๑
๕. อุปัสสยทายกวิมานที่ ๒	๖. ภิกขาทายกวิมาน
๗. ยวปาลกวิมาน	๘. กุณฑลวิมานที่ ๑
๙. กุณฑลวิมานที่ ๒	๑๐. อุตตริวิมาน .

จบ วรรคที่ ๖

สุณิกขิตวรรคที่ ๗

๑. จิตตลดาวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในจิตตลดาวิมาน

พระมหาโมคคัลลานเถระ ได้ถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๓๕] สวนจิตตลดา เป็นสวนประเสริฐสูงสุดของชาวไตรทศ ย่อมสว่างไสว
จันได วิมานของท่านก็มีอุปมาจันนั้น ย่อมสว่างไสว ลอยอยู่ในอากาศ
ท่านถึงความเป็นเทพเจ้าผู้มีฤทธิ์ มีอานุภาพมาก เมื่อครั้งท่านเป็นมนุษย์
ได้ทำบุญอะไรไว้ ท่านมีอานุภาพอันรุ่งเรือง และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่ว
ทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญอะไร?

เทพบุตรนั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า ข้าพเจ้าเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่
มนุษย์ เป็นคนขัดสน ไม่มีที่พึ่ง เป็นคนกำพร้า เป็นกรรมกร เลี้ยงดู
มารดาบิดาผู้แก่เฒ่า อนึ่ง ท่านผู้มีศีลเป็นที่รักของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีจิต
เลื่อมใสได้ถวายข้าวและน้ำเป็นทานอันไพบูลย์ โดยความเคารพ ข้าพเจ้า
มีวรรณะงามเช่นนี้ เพราะบุญนั้น ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ
อย่างนี้ เพราะบุญนั้น .

จบ จิตตลดาวิมานที่ ๑

๒. นันทนิวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในนันทนิวิมาน

พระมหาโมคคัลลานเถระ ได้ถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๓๖] สวนจิตตลดา เป็นสวนประเสริฐสูงสุดของชาวไตรทศ ฯลฯ ท่านมีอานุภาพ
อันรุ่งเรือง และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญอะไร?

เทพบุตรนั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า ข้าพเจ้าเป็นมนุษย์อยู่ใน
หมู่มนุษย์ เป็นคนขัดสน ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
เพราะบุญนั้น .

จบ นันทนิวิมานที่ ๒

๓. มณิณวิมาน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในมณีนุถวิมาน
พระมหาโมคคัลลานเถระ ได้ถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๓๓] วิมานแก้วมณีของท่านนี้สูง ๑๒ โยชน์ โดยรอบมีปราสาท ๓๐๐ มีเสา
ล้วนแล้วด้วยแก้วไพฑูรย์ ปลูกด้วยเครื่องลาดทองคำอันงามยิ่ง ท่านอยู่
ดื่ม และบริโภคสุราโภชนาในวิมานนั้น อนึ่ง เทพบุตรผู้มีเสียง ไพเราะ
ก็พากันมาบรรเลงพิณพิพม์ เเบญจกามคุณมีรสอันเป็นที่พิชฌิมอยู่ในวิมาน
นี้ ทั้งเหล่าเทพนารีผู้ประดับประดาด้วยเครื่องทองคำ พากันมาพ้อนรำอยู่
ท่านมีวรรณะงามเช่นนี้ เพราะบุญอะไร ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่ว
ทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญอะไร?
เทพบุตรนั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า ข้าพเจ้าเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่
มนุษย์ ได้สร้างทั้งกรรมไว้ใกล้ทางในป่าใหญ่ และปลูกต้นไม้อันนำ
รื่นรมย์ อนึ่ง ท่านผู้มีศีลเป็นที่น่ารักของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีจิตเลื่อมใส
ได้ถวายข่าน้ำมากมาเป็นทานด้วยความเคารพ ข้าพเจ้ามีวรรณะงามเช่นนี้
เพราะบุญนั้น ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญนั้น .

จบ มณีนุถวิมานที่ ๓

๔. สุวรรณวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในสุวรรณวิมาน
พระมหาโมคคัลลานเถระ ได้ถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๓๔] วิมานของท่านสว่างไสวทุกส่วน ปกคลุมด้วยข่ายทองคำ ผูกขึงข่ายกระดิ่ง
ตั้งอยู่บนภูเขาทอง เสาทุกต้นของวิมานนั้นแปดเหลี่ยม อันบุญกรรม
ทำดีแล้ว สำเร็จด้วยแก้วไพฑูรย์ที่เหลี่ยมหนึ่งๆ มีรัตน ๗ ประการ
อันบุญกรรมเนรมิตแล้ว มีพื้นอันนำรื่นรมย์ใจ วิจิตรด้วยแก้วไพฑูรย์
ทองคำ แก้วผลึก รัปยะ มรกต มุกดา ทับทิม และแก้วมณี วิมาน
นั้นไม่มีริ้วฟุ้งขึ้น หมุกกลอนทั้งหลายมีสีเหลือง อันบุญกรรมเนรมิตแล้ว
ทรงไว้ซึ่งข้อฟ้า บุญกรรมเนรมิตบันได ๔ บันไดในทิศทั้ง ๔ มีห้อง
สำเร็จด้วยรัตนต่างๆ รุ่งเรืองสว่างไสวดุจพระอาทิตย์ มีอัมรินทร์ ๔
จำแนกออกเป็นสวนๆ รุ่งเรืองสว่างไสวไปตลอดทั่วทิศทั้ง ๔ โดยรอบ
ท่านมีรัศมีรุ่งเรืองสว่างเหล่าเทพบุตรผู้มีรัศมีมาก ในวิมานอันประเสริฐนั้น
ดุจพระอาทิตย์อยู่ นี่เป็นผลแห่งทาน ศีล หรืออัญชลีกรรมของท่าน
อาตมาถามแล้ว ขอท่านจงบอกผลกรรมนั้นแก่อาตมา?
เทพบุตรนั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า ข้าพเจ้าเป็นมนุษย์อยู่ใน
เมืองอันรกรินทะ มีจิตเลื่อมใสได้สร้างวิหารถวายพระศาสดาผู้เป็น
พระพุทธเจ้าเฝ้าพันธุพระอาทิตย์ ด้วยมือของตน ข้าพเจ้ามีใจผ่องใส
ได้บูชาด้วยของหอม ดอกไม้ ปัจจัย และเครื่องลูบไล้ แด่พระศาสดา
ผู้อยู่ในวิหารนั้น เพราะบุญนั้น ข้าพเจ้าจึงได้ผลนี้มีอำนาจปกครอง
นั้นทนอุทยาน อันหมุนางอัปสรพ้อนรำขับร้องหอมล้อม รื่นรมย์อยู่ใน
สวนนั้นทวนอันประเสริฐ เป็นที่รื่นรมย์เปลี่ยนไปด้วยหมุนกต่างๆ พรณ .

จบ สุวรรณวิมานที่ ๔

๕. อัมพวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในอัมพวิมาน
พระมหาโมคคัลลานเถระ ได้ถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๓๕] วิมานแก้วมณีของท่านนี้สูง ๑๒ โยชน์ โดยรอบมีปราสาท ๓๐๐ มีเสา
ล้วนแล้วด้วยแก้วไพฑูรย์ ปลูกด้วยเครื่องลาดทองคำอันงามยิ่ง ตัวของ
ท่านก็อยู่ ดื่ม และบริโภคสุราโภชนาในวิมานนั้น อนึ่ง เทพบุตรผู้มี
เสียงอัน ไพเราะ พากันมาบรรเลงเพลงพิณพิพม์ให้ฟัง เเบญจกามคุณซึ่งมี
รสอันเป็นที่พิชฌิมอยู่พร้อมในวิมานนี้ ทั้งเหล่าเทพนารีมีร่างอัน
ประดับด้วยเครื่องทองคำ พากันมาพ้อนรำอยู่ ท่านมีวรรณะงามเช่นนี้
เพราะบุญอะไร ฯลฯ และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญ
อะไร?

เทพบุตรนั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า ข้าพเจ้าเป็นบุรุษรับจ้างของ
ชนเหล่าอื่น เมื่อพระอาทิตย์กำลังแผดแสงในเดือนท้ายแห่งฤดูร้อน
ได้ตักน้ำรดสวนมะม่วงอยู่ ครั้นนั้นภิกษุปรากฏชื่อว่า สาริบุตร ลำบากกาย
ไม่ลำบากใจได้มาทางสวนมะม่วงนั้น ครั้นนั้น ข้าพเจ้าเป็นคนรดน้ำต้น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
มะม่วง ได้เห็นท่านพระสารีบุตรกำลังเดินมา จึงได้กล่าวว่า ข้าแต่ท่าน
ผู้เจริญ ขอโอกาสเถิด ขอนิมนต์ท่านสงวนน้ำ ขอนั้นจะพื้งนำความสุข
มาให้แก่ข้าพเจ้า ท่านพระสารีบุตรวางบาตรและจีวรไว้ เหลือแต่จีวร
ตัวเดียวหนึ่งที่ริมโคนต้นไม้ เพื่อบุญเคราะห์แก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีใจ
เลื่อมใส เอนำอันใสสงวนพระเถระผู้มีจีวรตัวเดียว นั่งอยู่ที่ริม ฦ โคน
ต้นไม้ ต้นมะม่วง ข้าพเจ้าได้รดน้ำแล้ว และสมณะข้าพเจ้าได้สงวนน้ำ
แล้ว ข้าพเจ้าได้ประสพบุญมีประมาณมิใช่น้อย บุรุษนั้นย่อมซาบซ่าน
ไปทั่วกายของตนด้วยความปีติด้วยคิดว่า เราได้ทำกรรมมีประมาณเท่านี้
ในชาตินั้น ละร่างมนุษย์แล้ว ได้มาบังเกิดในสวนนั้นทวัน ข้าพเจ้าอัน
นางเทพอัปสรพากันเพื่อนรำซบร้องหอมล้อม รื่นรมย์อยู่ในสวนนั้นทวัน
อันประเสริฐ เป็นสถานอันรื่นรมย์เคลื่อนไปด้วยหมั่นกนานาพรรณ .

จบ อัมพริมานที่ ๕ .

๖. โคปาลวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในโคปาลวิมาน
พระมหาโมคคัลลานเถระ ได้ถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๔๐] ภิกษุเห็นข้าพเจ้าแล้ว ได้ถามว่า ท่านมีมือสวมเครื่องประดับเรียงยค
รุ่งโรจน์อยู่ในวิมานอันสูง อันตั้งอยู่สิ้นกาลนาน ดูพระจันทร์ รุ่งโรจน์
อยู่ในทิพย์วิมานฉะนั้น อนึ่ง เทพบุตรผู้มีเสียงอันไพเราะพากันมาบรร-
เลงพิณทิพย์ให้ฟัง ในปราสาทหลังหนึ่งๆ มีนางเทพอัปสร ๖ หมื่นนาง
ล้วนได้ศึกษาแล้วมีรูปร่างยิ่ง เทียวไปในไตรทศ พากันมาเพื่อนรำซบร้อง
ให้ท่านบันเทิงใจ ท่านถึงความเป็นเทพเจ้าผู้มีฤทธิ์ มีอานุภาพมาก เมื่อ
ท่านเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้ ท่านมีอานุภาพรุ่งเรือง และมีรัตมสีสว่าง
ไสวไปทั่วทุกทิศ เพราะบุญอะไร?

เทพบุตรนั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งกรรมที่ถูกถามนั้นว่า ข้าพเจ้าเกิดเป็นมนุษย์อยู่ใน
ในมนุษย์ ได้รับจากรักษาแม่โคนมของชนเหล่าอื่น ภายหลังมีสมณะ
มาเลี้ยงสำนักของข้าพเจ้า แม่โคทั้งหลาย ได้ไปเพื่อจะกินถั่วราชมาส และ
ข้าพเจ้าได้ทำกิจสองอย่างในวันนี้ ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ครั้งนั้น ข้าพเจ้า
ได้คิดอยู่อย่างนั้น ภายหลังกลับได้สัญญาโดยอุบายอันแยบคาย จึงวาง-
ขนมกมมาสลงในมือของพระเถระ พร้อมกับกล่าวว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ
ขอจงให้โอกาส ข้าพเจ้าได้รับเข้าไปสู่ไรถั่วราชมาสก่อนกว่าเจ้าของไร
ที่หมโคหิกรณทรัพย์นั้น งูเห่าที่มีพิษมากได้กัดเท้าของข้าพเจ้าผู้รีบไปใน
ไรถั่วราชมาสนั้น ข้าพเจ้าผู้อื่นทุกขบิบบิ้นแล้ว เป็นผู้อดอดใจ ภิกษุฉัน
ขนมกมมาสนั้นเองแล้ว ได้ให้ขนมกมมาสเพื่อบุญเคราะห์แก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้า
กระทำกาละ จิตจากอติภาพนั้น แล้วไปบังเกิดเป็นเทวดา กตกรรม
เพียงเท่านั้น อันข้าพเจ้ากระทำแล้ว ข้าพเจ้าได้เสวยกรรมอันเป็นสุข
ด้วยตนเอง ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ก็ข้าพเจ้าเป็นผู้อันพระคุณเจ้าอนุเคราะห์
แล้วอย่างยิ่ง ขอภิกษาพระคุณเจ้าด้วยความเป็นผู้กตัญญู มุนีอื่นในโลก
พร้อมเทวโลก มารโลก เป็นผู้อนุเคราะห์ยิ่งกว่าพระคุณเจ้ามิได้มี ข้าแต่
ท่านผู้เจริญ ก็ข้าพเจ้าเป็นผู้อันพระคุณเจ้าอนุเคราะห์แล้วอย่างยิ่ง ขอภิก-
ษาพระคุณเจ้าด้วยความเป็นผู้กตัญญู มุนีอื่นในโลกนี้หรือในโลกหน้า
เป็นผู้อนุเคราะห์ยิ่งกว่าพระคุณเจ้า มิได้มี ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ก็ข้าพเจ้าเป็น
ผู้อันพระคุณเจ้าอนุเคราะห์แล้วอย่างยิ่ง ขอภิกษาพระคุณเจ้าด้วยความ
เป็นผู้กตัญญู .

จบ โคปาลวิมานที่ ๖ .

๗. กัณฐกวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในกัณฐกวิมาน
พระมหาโมคคัลลานเถระ ได้ถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๔๑] พระจันทร์ในวันเพ็ญ อันหมู่ดาวนักษัตรเวดล้อมแล้ว เป็นใหญ่กว่า
หมู่ดาว มีรูปกระต่าย ย่อมหม่นเวียนไปโดยรอบฉันได วิมานของท่าน
นี้ก็มีอุปไมยฉันนั้น ย่อมไพโรจน์ยิ่งด้วยรัตมิ อยู่ในเทพบุรี ฤๅพระ-
อาทิตย์อุทัยจะนั้น พ้นวิมานของท่านนารินทร์รมย์ใจ วิจิตรแล้วด้วยไพฑูรย์
ทองคำ แก้วพลีกร ฐิยะ มรกต มุกดา และแก้วทับทิม ลาดด้วยแก้ว
ไพฑูรย์ ปราสาททั้งหลายของท่านงามนารินทร์รมย์ ปราสาทของท่าน
อันบุญกรรมเมตตติแล้ว อนึ่ง สระโบกขรณีของท่าน เป็นสถานนารินทร์รมย์กว้างขวาง อันหมู่ปลาเป็นอันมาก อาศัยแล้ว มีน้ำใสสะอาด

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขททกนิกาเย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
พื้นลาดด้วยทรายทอง คาราคด้วยปทุมชาติสีน่านา เป็นที่รวมอยู่แห่ง-
บัวขาว ครันลมร่าเพยพัด กลิ่นหอมฟุ้งขึ้นใจ ที่สองข้างแห่งสระโบก
ขรณของท่านนั้น มีพุ่มไม้อันบุญกรรมเนรมิตไว้ให้เป็นอย่างดี ประกอบ
ด้วยหมู่ไม้ดอกและไม้ผล หมุนนางเทพอัปสรปกคลุมด้วยสรรพากรณ
หัตถรงมาลาต่างๆ พวกกันมาบำรุง ท่านผู้มีฤทธิ์มาก ผู้นั่งบนบัลลังก์
เชิงทองคำ อ่อนนุ่ม อันบุญกรรมลาดแล้วด้วยผ้าโกเชาว์ ให้รื่นรมย์ใจ
ดงท้าวสวดีเทวราช ท่านสมบุรณด้วยความยินดีในการพื่อนร่า ขับร้อง
และการประโคม รื่นเริงด้วยกลอง สังข์ ตะโพน พิณ และบัณเฑาะว์
รูป เสียง กลิ่น รส ไฉฐัพพะ อันเป็นที่พโยนท่านประสงค์แล้ว
นารื่นรมย์ใจ มีอยู่พร้อมในวิมานของท่าน ท่านมีรัศมีรุ่งเรืองยิ่งกว่า
เทพบุตรผู้มีรัศมีรุ่งเรืองในวิมาน อันประเสริฐนั้น ดุจพระอาทิตย์อุทัย
นี้เป็นผลแห่งทาน คือหรืออัญชลีกรรมของท่าน อาตมาถามแล้ว ขอจง
บอกผลนั้น แก้อาตมา?

เทพบุตรนั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
จึงพยากรณ์ปัญญาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า ข้าพเจ้าเป็นพญาผ้าขาว
กัณฐกะ เป็นสหชาติของพระโอรส ของพระเจ้าสุทโธทนะ ผู้เป็นใหญ่
กว่าเจ้าศากยะทั้งหลายในกรุงกบิลพัสดุ์ เมื่อพระราชโอรสนั้น เสด็จออก
มหาภิเนษกรรมในมัชฌิมยามเพื่อความตรัสรู้ เอาฝ่าพระหัตถ์อันอ่อน
เลืบนางสกุณสี ตบอข้าพเจ้าเบาๆ แล้วตรัสกะข้าพเจ้าว่า จงพา
ฉันไปเกิดสหาย ฉันได้บรรลุพระโพธิญาณอันอุดมแล้ว จักยังโลกให้
ข้ามพ้นจากห้วงน้ำใหญ่คือสังสาร เมื่อข้าพเจ้าฟังพระดำรัสเช่นนั้นแล้ว ได้
มีความร่าเริงยินดีเบิกบาน บันเทิงใจเป็นอันมาก ข้าพเจ้าจึงได้รับคำของ
ท่านด้วยความเคารพ ครั้นข้าพเจ้ารู้ว่า พระมหาบุรุษผู้เป็นพระโอรสแห่ง
ศากยราชผู้เรืองยศ ประทับนั่งบนหลังของข้าพเจ้าแล้ว มีจิตเบิกบาน
บันเทิงใจ นำพระมหาบุรุษออกไปจากพระนคร ไปจนถึงแคว้นของ
กษัตริย์เหล่าอื่น เมื่อพระอาทิตย์ขึ้นแล้ว พระมหาบุรุษมิได้มีความอาลัย
ละทิ้งข้าพเจ้ากับฉันนะอำมาตย์ไว้ ทรงหลีกไป ข้าพเจ้าได้เลียบพระบาท
ทั้ง ๒ ของพระองค์ ซึ่งมีเล็บอันแดง ด้วยลิ้น ร้องให้ แลดูพระลูกเจ้า
ผู้มีความเพียรอันยิ่งใหญ่เสด็จไปอยู่ ข้าพเจ้าป่วยอย่างหนักเพราะมิได้เห็น
พระมหาบุรุษศากยโอรส ผู้มีศิริพระองค์นั้น ข้าพเจ้าได้ตายลงอย่างรวดเร็ว
ด้วยอาณภาพแห่งปิตุและโสมนัสนั้น ข้าพเจ้าจึงได้มาอยู่ยังมานนี้ อัน
ประกอบด้วยกามคุณอันเป็นที่พโย ดุจท้าวสักกเทวราชผู้เป็นใหญ่ในเทพบุรี
ฉะนั้น ความยินดีและความร่าเริงได้เกิดมีแก่ข้าพเจ้า เพราะได้ฟังเสียง
ว่า เพื่อพระโพธิญาณก่อนกว่าสิ่งอื่นๆ จักจักบรรลุความสิ้นไปแห่ง
อาสวะ เพราะกตกรรมนั้นนั้นแล ข้าแต่พระคุณเจ้าผู้เจริญ ถ้าพระคุณ
เจ้าฟังไปในสำนักของพระพุทธเจ้าผู้ศาสดาไซ้ ขอบพระคุณเจ้าจงทูลถึง
การถวายบังคมด้วยเศียรเกล้ากะพระองค์ตามคำของข้าพเจ้า แม้ข้าพเจ้า
ก็จักไปเฝ้าพระชินเจ้าผู้หาบุคคลอื่นเปรียบมิได้ การได้เห็นพระโลก-
นาถเจ้าเช่นนั้น หาได้ยาก .

พระสังคีตการจารย์ได้รจนาคาถาไว้ ๒ คาถา ความว่า

กัณฐกะเทพบุตรนั้น เป็นผู้กตัญญูกตเวที ได้เข้าเฝ้าพระศาสดาฟังพระ-
ดำรัสของพระศาสดาผู้มีพระจักขุแล้ว ได้บรรลุธรรมจักขุกถา คือโสดา
ปัตติผล ได้ชำระทิฏฐิและวิจิกิจฉา สิ้นพตปรามาสของตนให้บริสุทธิ์
ถวายบังคมพระบาททั้งสองของพระศาสดา แล้วอันตรธานไปในที่นั้น
นั่นเอง .

จบ กัณฐกวิมานที่ ๗ .

๘ . อนนทวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในอนนทวิมาน

พระมหาโมคคัลลานเถระ ได้ถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๘๒] ท่านอันหมุนางเทพอัปสรแวดล้อมแล้ว ขึ้นสู่วิมานอันมีรัศมีต่างๆ เป็น
ที่ระยับความกระวนกระวาย และความเศร้าโศกมีรูปอันวิจิตรต่างๆ อัน
บุญกรรมตบแต่งดีแล้ว บันเทิงอยู่ดงท้าวสุนิมิตเทวราชผู้เป็นใหญ่กว่า
เทวดา ไม่มีผู้จะเสมอเหมือนท่าน ไม่มีใครแม้ที่ไหนยิ่งไปกว่าท่านด้วยยศ
บุญและฤทธิ์ เทพเจ้าทั้งหมด และเทพเจ้าชั้น ไตรทศก็พากันมาประชุม
ไหว้ท่าน ดุจมนุชย์และเทวดา ไหว้พระจันทร์ ซึ่งปรากฏในวันเพ็ญ
ฉะนั้น เทพบุตรและนางเทพอัปสรเหล่านี้ พากันมาพื่อนร่าขับร้องอยู่

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา โดยรอบเพื่อให้ท่านเบิกบานใจ ท่านเป็นผู้ถึงความ เป็นเทพเจ้าผู้มีฤทธิ์ ท่านมีอำนาจมาก เมื่อท่านเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้ ท่านมีอำนาจ อันรุ่งเรือง และมีศรัทธาว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญอะไร? เทพบุตรนั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ เมื่อก่อน ข้าพเจ้าเป็นสาวกของพระชินเจ้าทรงพระนามว่าสุเมธ เป็นปุถุชนยังไม่ได้ ตรัสรู้มรรคผล บวชอยู่ ๗ พรรษา เมื่อพระศาสดาทรงพระนามว่าสุเมธ ผู้ชนะมาร มีโอชะอันข้ามได้แล้ว ผู้คงที่ ปรีณิพพานแล้ว ข้าพเจ้านั้นได้ ไหว้รัตนเจดีย์อันหุ้มด้วยชายทองคำ ยังใจให้เลื่อมใสในพระสกุปโน ข้าพเจ้าไม่มีการให้ทาน เพราะข้าพเจ้าไม่มีไทยวัตถุให้ แต่ได้ชักชวนชน เหล่าอื่นในการให้ทานนั้นว่า ท่านทั้งหลายจงบูชาพระธาตุของพระพุทธ-เจ้าผู้ควรบูชาเถิด ได้ยินว่าพวกท่านจักไปสู่สวรรค์ เพราะการบูชา พระบรมธาตุอย่างนี้ กุศลกรรมท่านนั้นอันข้าพเจ้าได้กระทำแล้ว ข้าพเจ้า จึงได้เสวยสุขอันเป็นทิพย์ด้วยตนเอง บั้นเที่ยงใจอยู่ในท่ามกลางหมู่เทพ-เจ้าชาวไตรทศ ข้าพเจ้ายังไม่ถึงความสิ้นไปแห่งบุญนั้น .

จบ อนกัณณวิมานที่ ๘ .

๙ . มัญจุกถาวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในมัญจุกถาวิมาน

[๘๓] พราหมณ์ถามเทพบุตรนั้นว่า

ท่านประดับแล้ว มีต่างหูอันเกลี้ยง ทัดทรงดอกไม้ มีตัวลูบไล้ด้วย จันทน์แดง ประคองแขนทั้งสองข้างคร่ำครวญอยู่ในป่าช้า ท่านเป็น ทุกข์ถึงอะไรเล่า?

มัญจุกถาเทพบุตรตอบว่า

เรือนรถทำด้วยทองคำงามผุดผ่อง เกิดขึ้นแล้วแก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าหาคุณ ของรถนั้นยังไม่ได้ ข้าพเจ้าจึกละชีวิตเพราะความทุกข์นั้น .

พราหมณ์กล่าวว่า

คุณรามาณพผู้เจริญ ท่านอยากได้คุณล้อทำด้วยทองคำ ทำด้วยแก้ว ทำด้วย ทองแดง หรือทำด้วยเงิน ขอจงบอกแก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะให้ท่าน ได้คุณ ล้อนั้น .

มาณพตอบแก่พราหมณ์นั้นว่า

พระจันทร์อาทิตย์ ย่อมปรากฏในวิถีทั้งสอง รถของข้าพเจ้าทำด้วยทองคำ ย่อมงามด้วยคุณล้อนั้น .

พราหมณ์กล่าวว่า

คุณรามาณพ ท่านเป็นคนโง่ ที่ท่านมาปรารถนา สิ่งที่ไม่ควรปรารถนา ข้าพเจ้าเข้าใจว่าท่านจักตาย จักไม่ได้พระจันทร์ และพระอาทิตย์ทั้งสอง เลย .

มาณพกล่าวว่า

แม้การไปและการมาของพระจันทร์ และพระอาทิตย์ยังปรากฏอยู่ รัศมี ของพระจันทร์และพระอาทิตย์นั้น ยังปรากฏอยู่ในวิถีทั้งสอง ส่วนคน ที่ตายแล้วลับไปแล้วย่อมไม่ปรากฏ เราทั้งสองคร่ำครวญอยู่ในที่นี้ ใครจะ โง่กว่ากัน .

พราหมณ์กล่าวว่า

คุณรามาณพ ท่านพูดจริง เราทั้งสองคนผู้คร่ำครวญอยู่ ข้าพเจ้าเองเป็น คนโง่กว่า เพราะข้าพเจ้าอยากได้บุตรที่ตายไปแล้ว เหมือนทารกร้อง ให้ อยากได้พระจันทร์จะนั้น ท่านมารดข้าพเจ้าผู้เร่าร้อนให้สงบ ยังความกระ- ววนกระวายทั้งปวงให้ดับเหมือนบุคคลดับไฟ ที่ลาดเปรียงด้วยน้ำจะนั้น ลูกศรคือความโศกอันเสียบแทงหทัยของข้าพเจ้า อันท่านผู้บรรเทาความ โศกถึงบุตรแก่ข้าพเจ้า ผู้ถูกความโศกครอบงำแล้ว ถอนขึ้นแล้ว คุณ- รามาณพ ข้าพเจ้าเป็นผู้มีลูกศรคือความโศก อันท่านถอนขึ้นแล้ว เป็น ผู้เย็น ดับสนิท จะไม่เศร้าโศก ไม่ร้องไห้ เพราะฟังคำของท่าน ท่าน เป็นเทวดา เป็นคนธรรพ์ หรือเป็นท้าวสักกปรีนทะ ท่านเป็นใคร หรือเป็นบุตรของใคร ไฉนข้าพเจ้าจะรู้จักท่านเล่า?

มาณพกล่าวว่า

ท่านเผบุตรที่ป่าช้าเองแล้ว คร่ำครวญร้องไห้ถึงบุตรคนใดบุตรคนนั้นคือ ข้าพเจ้า ทำกุศลกรรมแล้ว ถึงความเป็นสหายของเทพเจ้าชาวไตรทศ .

พราหมณ์ถามว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขททกนิกาเย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
เมื่อท่านให้ท่านน้อยหรือมากในเรื่องของตน หรือรักษาอุโบสถกรรม-
เช่นนั้น ข้าพเจ้าไม่เคยเห็น ท่านไปสู่เทวโลกได้เพราะกรรมอะไร?

มาณพกล่าวว่า

เมื่อข้าพเจ้าป่วยเป็นไข้ ได้รับทุกข์ มีกายกระสับกระส่ายอยู่ในที่อยู่ของ-
ตน ได้เห็นพระพุทธรูปเจ้าผู้ปราศจากกิเลสฐิติ ผู้ข้ามพ้นความสงสัย
ผู้เสด็จไปได้แล้ว มีพระปัญญาไม่ทรมาน ข้าพเจ้ามีใจเบิกบานเลื่อมใส ได้
ทำอัญชลีแด่พระศาสดา ข้าพเจ้าถึงความเป็นสหายของเทวดาชาวไตรทศ
เพราะทำกุศลกรรมนั้น .

พราหมณ์กล่าวว่า

นาคอจรรยหน่อ ไม่เคยมีมาแล้วหน่อ ผลของอชสิกรรมเป็นได้ถึงเช่นนี้
ถึงข้าพเจ้าก็มีใจเบิกบานเลื่อมใส ขอถึงพระพุทธรูปเจ้าว่าเป็นที่พึ่งในวันนี้
ทีเดียว .

มาณพกล่าวว่า

ขอท่านจงมีจิตเลื่อมใสถึงพระพุทธรูปเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ว่าเป็น
ที่พึ่งในวันนี้ทีเดียว อนึ่ง ท่านจงสมาทานสิกขาบท ๕ อย่าให้ขาดและ
ดำรงพร้อย คือ จงงดเว้นจากการฆ่าสัตว์โดยพลัน จงดเว้นการถือเอาสิ่งของ
ที่เขามิได้ให้ในโลก จงยินดีด้วยภรรยาของตน อย่ากล่าวเท็จ อย่าดื่ม
น้ำเมา .

พราหมณ์กล่าวว่า

บุตรเทวดาผู้ควรบูชา ท่านเป็นผู้ปรารถนาประโยชน์ ปรารถนาสิ่งเกื้อกูล
แก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะทำตามคำของท่าน ท่านเป็นอาจารย์ของข้าพเจ้า
ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธรูปเจ้า พระธรรมอันยอดเยี่ยม และพระสงฆ์สาวก
ของพระพุทธรูปเจ้าเป็นนรเทพว่าเป็นที่พึ่ง ข้าพเจ้าของงดเว้นจากการฆ่าสัตว์
โดยพลัน ของงดเว้นการถือเอาสิ่งของที่เขามิได้ให้ในโลก ยินดีในภรรยา
ของตน ไม่กล่าวเท็จ และไม่ดื่มน้ำเมา .

จบ มัชฌิมนิกายวิมานที่ ๙ .

๑๐ . เสริสสกริมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในเสริสสกริมาน

[๘๔] ท่านพระคัมภีรปติกล่าวว่า

ขอท่านทั้งหลายจงฟังคำเทวดา และพวกพ่อค้ามาพบกัน ในเวลาที่พวก
พ่อค้าหลั่งทางในทะเลทราย อนึ่ง ถ้อยคำที่พวกเทวดาและพวกพ่อค้า
โต้ตอบกัน ฉันทิด ขอท่านทั้งหลายจงฟังคำนั้น ฉันทิดเกิด ยังมี
พระราชาทรงพระนามว่าปายาสี มียศ ถึงความเป็นสหายของภุมมเทวดา
บันเทียงอยู่ในวิมานของตนเป็นเทวดาแต่ได้มาปราศรัยกับพวกมนุษย์ .

เสริสสกะเทพบุตรถามพวกพ่อค้าด้วยคาถาว่า

มนุษย์ทั้งหลายผู้กลัวทางคด หลั่งทางแล้วมาทำไมในป่าที่น่ารังเกียจ เป็น
ที่สัญจรไปแห่งมนุษย์ เป็นที่ก้นดาร์ไม่มีน้ำ ไม่มีอาหาร เดินไป
แสนยาก เป็นท่ามกลางแห่งทะเลทราย ในทะเลทรายนี้ ไม่มีผลไม้
ไม่มีเผือกมัน หาซื้อไม่ได้ จักมีอาหารแต่ที่ไหน นอกจากฝุ่นและทราย
อันร้อนทารุนดังไฟเผา ที่นี้มีอากาศพื้นอันแข็ง ร้อนดังแผ่นเหล็กแดง
หาความสุขมิได้ เท่ากับนรก สถานที่นี้เป็นที่อยู่ดั้งเดิมของพวกหยาบช้า
มีปีศาจเป็นต้น เป็นเหมือนภูมิประเทศถูกสาปแช่งไว้ เออ ก็พวกท่าน
หวังประโยชน์อะไร ไม่ทันพิจารณาคุณและโทษ พวกท่านหลั่งทางเข้ามา
ยังประเทศนี้ เพราะเหตุอะไร เพราะความโลภหรือความกลัวหรือเพราะ
ความหลง .

พวกพ่อค้าตอบว่า

พวกข้าพเจ้าเป็นพ่อค้าเกวียนอยู่ในแคว้นมคธ และแคว้นอังคะ บรรทุก
สินค้านามาก ข้าพเจ้าทั้งหลายมีความต้องการทรัพย์ ปรารถนาอดิเรก लाभ
เพิ่มพูน จึงพากันไปยังสินธุประเทศและโสวีระประเทศ ข้าพเจ้าทุกคน
ไม่อาจจะอดกลั้นความกระหายในเวลากลางวัน และหมายจะอนเเคราะห์
โคทั้งหลาย จึงได้พากันรีบเดินทางมาในราตรี อันเป็นเวลาค่าคืน
ข้าพเจ้าทั้งหลายจึงได้พลัดจากทาง ไปสู่ทางผิดมีตมณฑลคนบอด หลั่งเข้า
ไปในป่าที่ไปไม่ได้แสนยาก อันเป็นท่ามกลางทะเลทราย มีจิตง่วงงาย ไม่
อาจกำหนดทิศได้ บุตรเทพเจ้าผู้ควรบูชา พวกข้าพเจ้าได้เห็นวิมานอัน
ประเสริฐของท่านนี้กับตัวท่าน ซึ่งไม่เคยเห็นมาก่อนจึงหวังว่าจะรอด
ชีวิตได้ยิ่งกว่าก่อน เพราะเห็นวิมานของท่าน กับตัวท่าน พวกข้าพเจ้ามี

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรีคาถา
ความดีใจราเรง ขนลุกขนพอง .

เสริสสกเทพบุตรกล่าวว่า

ดูกรพ่อค้าทั้งหลาย ท่านทั้งหลายเที่ยวไปสู่ฝั่งทะเลทรายข้างนี้ จดฝั่ง-
ทะเลทรายข้างโน้น และไปสู่ทางอันเป็นทางไปยาก ประกอบด้วย
เชิงหวายและหลักตอ ข้ามแม่น้ำและภูเขาทั้งหลายไปสู่ทิศต่างๆ เป็น
อันมาก เพราะเหตุอยากได้โภคทรัพย์ เมื่อพวกท่านไปสู่แคว้นของ
พระราชเจ้าอื่น ท่านไปเห็นมนุษย์ในต่างประเทศ เราจะขอฟังสิ่ง
อัศจรรย์ที่ท่านทั้งหลายได้ฟัง หรือได้เห็นแล้ว ในสำนักของท่าน
ทั้งหลายฯ

พวกพ่อค้าตอบว่า

ดูกรกุมาร พวกข้าพเจ้าไม่เคยได้ยินหรือได้เห็นสมบัติมนุษย์ ในประเทศ
อื่นทั้งหมด ที่น้ำอัศจรรย์ยิ่งไปกว่าสมบัติในวิมานของท่านนี้ พวก
ข้าพเจ้าได้เห็นวิมานของท่าน อันมีรัศมีไม่ทรมาน อันเลื่อนลอยไปได้ใน
อากาศ จึงอึ้งใจนัก ในวิมานของท่านนี้ มีทั้งสระโบกขรณี พวงมาลา
บัวขามมากมาย มีหม้อรุกชาติอันผลิตดอกออกผลอยู่เป็นนิจนิรันดร์ ส่ง
กลิ่นหอมฟุ้งจรไป ในวิมานนี้ มีเสาแก้ว ไพฑูรย์สูงร้อยศอก ประดับ
ด้วยแก้วผลึก แก้วประพาฬ บุษราคัม และแก้วมณีมีเหลี่ยมกว้าง มี
รัศมีแผ่ขานไป วิมานของท่านนี้งามดีมีเสาพื้นหนึ่ง มีอานภาพหาที่เปรียบ
มิได้ เสาเหล่านั้นมีวิมานอันงาม แวดล้อมด้วยกำแพงทอง ด้วยแก้ว
ต่างๆ มีหลังคาอันมุงแล้วด้วยแก้วต่างๆ ชนิด วิมานของท่านนี้มีแสง
แห่งทองชมพูทอแสงขึ้นในเบื้องบน ประกอบด้วยปราสาท บันได
และแผ่นกระดานอันเกลี้ยง งามดี มีนกกและทรวดทรงงดงาม สม่าเสมอ
อันบุญกรรมปรุ้งดีแล้ว น่าดูน่าชม น่ารื่นรมย์ใจยิ่งนัก ภายในวิมาน
แก้วนั้น มีข้าวและน้ำอันสมบุรณ์ ท่านเองก็แวดล้อมด้วยหมูนางเทพ-
อัปสรเสียงกึกก้องด้วยตะโพน เปิงมาง และดุริยางค์เป็นนิจ ท่านเป็นผู้
อันหมู่เทพยดานอบนบแล้วด้วยการชมเชย และกราบไหว้ ปลาบปลื้ม
อยู่ด้วยหมู่เทพนารี บันเทิงใจอยู่ในวิมาน และปราสาทอันประเสริฐน่า
รื่นรมย์ใจ มีอานภาพเป็นอจินไตย ประกอบไปด้วยคุณทั้งปวง ดุจท้าว
เวสสุวรรณผู้เป็นใหญ่ ท่านเป็นเทวดาหรือเป็นยักษ์ เป็นท้าวสักกะ
จอมเทพหรือเป็นมนุษย์ พวกพ่อค้าเกรียนถามท่าน ขอท่านจงบอกว่า
ท่านเป็นเทวดาชื่ออะไร?

เสริสสกเทพบุตรตอบว่า

ข้าพเจ้าเป็นเทวดาชื่อว่าเสริสกะ เป็นผู้รักษาทางกัณดารเป็นเจ้าทะเล-
ทราย ทำตามคำสั่งของท้าวเวสสุวรรณ รักษาประเทศน้อย .

พวกพ่อค้าถามว่า

วิมานนี้ท่านได้ตามความปรารถนา หรือเกิดในกาลบางคราว ท่านทำเอง
หรือเทวดาทั้งหลายมอบให้ พ่อค้าเกรียนทั้งหลายถามท่าน วิมานอันเป็นที่
ชอบใจนี้ท่านได้มาอย่างไร?

เสริสสกเทพบุตรตอบว่า

วิมานอันเป็นที่ชอบใจนี้ มิใช่ข้าพเจ้าได้ตามความปรารถนา มิใช่เกิดขึ้น
ในกาลบางคราว ข้าพเจ้ามิได้ทำเอง และเทวดาทั้งหลายก็มิได้มอบให้
วิมานอันเป็นที่ชอบใจนี้ ข้าพเจ้าได้มาเพราะบุญกรรมอันดีงามของตน .

พวกพ่อค้าถามว่า

อะไรเป็นวัตรและเป็นพรหมจรรย์ของท่าน นี่เป็นวิบากแห่งบุญอะไร
ที่ท่านสั่งสมไว้แล้ว พ่อค้าเกรียนทั้งหลาย ถามท่าน วิมานนี้ท่านได้มา
อย่างไร?

เสริสสกเทพบุตรตอบว่า

ข้าพเจ้ามีนามว่าปายาสี เมื่อครั้งข้าพเจ้าเสวยสมบัติในแคว้นโกศล
ข้าพเจ้ามีความเห็นผิดว่าไม่มี มีความตระหนี่เหนียวแน่น มีธรรมอัน
ลามกมีปฏิกติกล่าวหาว่าขาดสูญ มีสมณะนามว่า กุมารกัสสป เป็นพหูสูต
เป็นผู้เลิศในทางมีถ้อยคำอันวิจิตร ครั้นนั้นท่านได้แสดงธรรมกถาแก่
ข้าพเจ้า ได้บรรเทาทิฏฐิผิดของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าได้ฟังธรรมกถาของ
ท่านนั้นแล้ว ได้ประกาศตนเป็นอุบาสก งดเว้นจากปาณาติบาต จาก
อทินนาทาน สันโดษยินดีด้วยภรรยาของตน ไม่พูดเท็จ ไม่ดื่มน้ำเมา
ข้อนั้นเป็นวัตรและเป็นพรหมจรรย์ของข้าพเจ้า นี่เป็นวิบากแห่งบุญที่
ข้าพเจ้าได้สั่งสมไว้ วิมานนี้ข้าพเจ้าได้มาเพราะบุญกรรมอันดีงามนั้น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
นั้นแล .

พวกพ้อคำถามว่า

ได้ยินว่า ถ้อยคำของนรชนผู้มีปัญญา เป็นบัณฑิต ที่ได้พูดไว้เป็นคำจริง
ไม่กลับกลายเป็นอย่างอื่นว่า บุคคลผู้ทำบุญจะไปในที่ใดๆ ย่อมได้ตาม
ความปรารถนา บันเทิงใจในที่นั้นๆ ความเศร้าโศก ความร่ำไร การ
เบียดเบียน การจองจำ ความเศร้าหมอง มีอยู่ในที่ใดๆ คนทำบาป
ย่อมไม่พ้นจากทุกข์ในกาลไหนๆ ดุรกรรม เพราะเหตุใดหนอ ความ
โหม่นสึ้ง ได้บังเกิดแก่เทวดาผู้เป็นบริวารของท่านนี้และแก่ท่าน ดุจคน
ผู้หลงไหลพินเพื่อน และดุน้ำอันขุ่นในครุเดียวนี้ .

เสริสสกเทพบุตรตอบว่า

นะพ้อทั้งหลาย ปาไมชีกเหล่านี้เป็นทิพยมิกลีนหอมฟุ้งตระหลบไปทั่ว
วิมานนี้ ไชแต่เท่านั้น ปาไมชีกนี้ยังกำจัดความมืดได้ทั้งกลางวันและ
กลางคืน ล่วงไปร้อยปี เปลือกฝักแห่งต้นชีกนี้จึงจะสุกหล่นลงครั้งหนึ่งๆ
เป็นอันรู้ว่าร้อยปีของมนุษย์ล่วงไปแล้ว ดุรพ้อทั้งหลาย ตั้งแต่ข้าพเจ้า
เกิดในเทพนิกายนี้จักตั้งอยู่ในวิมานนี้ตลอด ๕๐๐ ปีทิพย์ แล้วจึงจุติ
เพราะสิ้นอายุ เพราะสิ้นบุญ ข้าพเจ้าสยบซบเซา เพราะความเศร้าโศก
นั้นนั้นแล .

พวกพ้อคำถามว่า

ท่านได้วิมานนี้มานาน จะนับประมาณมิได้ เมื่อท่านเป็นเช่นนั้น
จะเศร้าโศกไปทำไมเล่า ก็เหล่าคนที่มิบุญน้อย เข้าอยู่วิมานนี้ได้น้อย
ควรเศร้าโศกแน่แท้ แต่ท่านมีอายุถึง ๔ ล้านปีของมนุษย์ จะเศร้าโศก
ไปทำไมเล่า ท่านอย่าเศร้าโศกไปเลย .

เสริสสกเทพบุตรกล่าวว่า

ดูกรท่านทั้งหลาย การที่ท่านทั้งหลายกล่าวตักเตือนข้าพเจ้าด้วยวาจาอัน
เป็นที่รักนั้น สมควรแก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะตามรักษาพวกท่าน ท่าน
ทั้งหลายจงไปโดยสวัสดิ์ ยังที่ที่ท่านทั้งหลายปรารถนาเถิด .

พวกพ้อคำถามว่า

ข้าพเจ้าทั้งหลายมีความต้องการทรัพย์ปรารถนาอดิเรกมากเพิ่มพูน จึงไป
สู่สินธุประเทศและโสวีระประเทศ บัดนี้ พวกข้าพเจ้าขอบวงสรวงท่าน
ขอให้ปฏิญาณไว้แก่ท่าน ถ้าพวกข้าพเจ้าได้ทรัพย์สมความปรารถนาแล้ว
จักทำการบูชาเสริสสกเทพบุตรให้ยิ่ง .

เสริสสกเทพบุตรกล่าวว่า

ท่านทั้งหลายอย่าได้ทำการบูชาแก่เสริสสกเทพบุตรเลย สิ่งที่ท่านพูดถึง
ทั้งหมด จักเป็นของท่าน ขอพวกท่านจงดเว้นกรรมทั้งหลายอันเป็นบาป
และจงอธิษฐานการประกอบตามซึ่งธรรม ในหมู่พ้อคำเถรียนนี้ มีอุบาสก
ผู้เป็นพหูสูต สมบูรณ์ด้วยศีลและวัตร มีศรัทธา มีปกติบริจาต มีศีลเป็น
ที่รัก มีปัญญาเครื่องพิจารณา เป็นผู้สิ้นโคธะ เป็นผู้รู้ เมื่อรู้สึกอยู่ไม่
พูดมูสา ไม่คิดเพื่อเบียดเบียนผู้อื่น ไม่ฟังกล่าวคำส่อเสียดให้เขาแตก
กัน พูดแต่วาจาอ่อนหวานละมุนละม่อม มีความเคารพ ยำเกรง
อ่อนน้อม ไม่เป็นคนทำบาป หมกจืดในอริศีล เป็นคนเลี้ยงมารดา
และบิดาโดยธรรม มีความประพฤดิบริสุทธ์ แสวงหาโภคะทั้งหลาย
เพราะเหตุแห่งมารดาและบิดา ไม่ใช่เพราะเหตุแห่งตน เมื่อมารดาบิดา
ล่วงลับไปแล้ว มีจิตน้อมไปในเนกขัมมะ จักประพฤติพรหมจรรย์ เป็น
คนตรง ไม่คดโกง ไม่โอ้อวด ไม่มีมารยา ไม่พูดโยด้วยอ้างเลศ
อุบาสกผู้ทำงานอันบริสุทธ์ตั้งอยู่ในธรรม เช่นนี้ จะพึงได้ทุกข้ออย่าง
ไรเล่า เพราะอุบาสกนั้นเป็นเหตุข้าพเจ้าจึงมาแสดงตนให้ปรากฏ ดุรพ้อ
คำทั้งหลาย เพราะฉะนั้น พวกท่านจึงได้เห็นข้าพเจ้า ก็ถ้าวันอุบาสก
นั้นเสีย พวกท่านก็จักมีดมน ดุจคนตาบอด หลงเข้าไปในป่า จักเป็น
เถาถ่านไป อันคนอื่นเบียดเบียนคนอื่นนั้น เป็นการกระทำได้ง่าย การ
สมาคมด้วยสัปบุรุษ นำมาซึ่งความสุข .

พวกพ้อคำถามว่า

อุบาสกนั้นชื่ออะไร ทำกรรมอะไร มีชื่ออย่างไร มีโคตรอย่างไร ดูกร
เทพเจ้าผู้ควรบูชา ท่านมาในที่นี้เพื่ออนุเคราะห์อุบาสกคนใด แม้พวก
ข้าพเจ้าก็ต้องการจะเห็นอุบาสกนั้น แม้ท่านรักอุบาสกคนใด ก็เป็นลาก
ของอุบาสกคนนั้น .

เสริสสกเทพบุตรกล่าวว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
บุรุษใดเป็นกิลบกมีชื่อว่า สัมภวะเป็นคนรับใช้สอยของพวกท่าน
อาศัยการตัดผมเลี้ยงชีพ ท่านทั้งหลายจึงรู้บุรุษนั้นว่าเป็นอบาสก ท่าน
ทั้งหลายอย่าได้ดูหมิ่นอบาสกนั้น ด้วยว่าอบาสกนั้นผู้มีศีลเป็นที่รัก .

พวกพ้อคำกล่าวว่า

ดูกรเทพเจ้าผู้ควรบูชา ท่านพูดถึงช่างตัดผมคนใด ข้าพเจ้าทั้งหลายรู้จัก
แล้ว แต่ก่อนข้าพเจ้าทั้งหลายไม่รู้จักว่าเป็นเช่นนี้เลย เพราะฟังคำ
ของท่าน แม้ข้าพเจ้าทั้งหลายก็จักบูชาอบาสกนั้นเป็นอย่างยิ่ง .

เสรีสกเทพบุตรกล่าวว่า

มนุษย์ทั้งหมดในโลกนี้ เป็นหนุ่ม แก่หรือปานกลาง มนุษย์เหล่านั้น
ทั้งหมดจึงขึ้นสู่วิมานนี้แล้ว จึงดูผลบุญของคนตระหนี่ .

พระธรรมสังคีตีกาจารย์ได้รจนาคาถาเหล่านี้ไว้ในที่สุดว่า

พวกพ้อคำเหล่านั้นทั้งหมดในที่นั้น พวกกันห้อมล้อมช่างกิลบกนั้นขึ้นสู่
วิมาน ดูวิมานแห่งท้าววสะ ด้วยการกล่าวว่าเราก่อนๆ พวกพ้อคำ
ทั้งหมดนั้น ได้ประกาศความเป็นอบาสกว่า เราก่อนๆ ดังนี้ เป็นผู้ด
เอนจากปาณาติบาต จากอกุศลงาน ท่าน ยินดีด้วยภรรยาของตน ไม่พูดเท็จ
และไม่ดื่มน้ำเมา พวกพ้อคำทั้งหมดนั้น ครั้นประกาศความเป็นอบาสก
แล้ว ผู้นั้นเสรีสกเทพบุตรบอกแล้ว บันเทิงอยู่ด้วยเทวฤทธิ์น้อยๆ
แล้วหลีกไป พวกพ้อคำเหล่านั้นมีความต้องการด้วยทรัพย์ ปราศจาก
อติเรกจากเพิ่มพูน ได้ไปยังสินธุประเทศและโสวีระประเทศ พยายาม
ทำตามความปรารถนาของตน ได้ทรัพย์บริบูรณ์ตามความปรารถนา กลับ
มาสู่ปตลบุตรดังเดิม หาอันตรายมิได้ มีความสวัสดิ์ ไปสู่เรือนของตน
พร้อมด้วยบุตรและภรรยา มีจิตยินดีโสมนัสปลาบปลื้ม ได้ทำการ
บูชาอย่างยิ่งแก่เสรีสกเทพบุตร ให้สร้างเทวาลัยชื่อว่าเสรีสกะ การ
คบหาด้วยสัปบุรุษยังประโยชน์ให้สำเร็จอย่างนี้ การคบหาบุคคลผู้มี
คุณธรรม มีประโยชน์มาก สัตว์ทั้งปวงย่อมได้รับประโยชน์ และมีความ
สุข เพราะคบหาอบาสกคนหนึ่งๆ

จบ เสรีสกวิมานที่ ๑๐

๑๑. สุนิกขิตตวิมาน

ว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในสุนิกขิตตวิมาน

พระมหาโมคคัลลานเถระถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๔๔] วิมานแก้วมณีของท่านนี้ สูง ๑๒ โยชน์โดยรอบ มีปราสาท ๓๐๐ มีเสา
ล้วนแล้วไปด้วยแก้วไพฑูรย์ ปลูกด้วยเครื่องลาดอันงามยิ่ง ท่านอยู่
ดื่ม และบริโภคสุราโภชนาในวิมานนี้ อนึ่ง เทพบุตรผู้นี้มีเสียงอัน
ไพเราะพากันมาบรรเลงพิณพิทย เบญจกามคุณซึ่งมีรสเป็นทิพย์ก็มีอยู่
พร้อมในวิมานนี้ ทั้งเหล่าเทพนารีปกคลุมด้วยเครื่องประดับทองคำ
พากันมาพ้อนรำอยู่ ท่านมีวรรณะเช่นนี้เพราะบุญอะไร อิกฐผลย่อม
สำเร็จแก่ท่านในวิมานนี้ และโภคสมบัติอันเป็นที่รักแห่งใจทุกสิ่งทุก
อย่าง ย่อมเกิดขึ้นแก่ท่านเพราะบุญอะไร ดูกรเทพเจ้าผู้มีอำนาจมาก
อาตมาขอถามท่าน ท่านเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไร ท่านมีอำนาจอันรุ่งเรือง
และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญอะไร?
เทพบุตรนั้น อันพระมหาโมคคัลลานเถระถามแล้ว มีความปลาบปลื้มใจ
จึงพยากรณ์ปัญหาแห่งผลกรรมที่ถูกถามนั้นว่าข้าพเจ้าได้จัดดอกไม้ อัน
มหาชนจัดไว้แล้วไม่เรียบร้อย แล้วได้ประดิษฐานไว้ที่พระสญูของพระ
สคตเจ้า จึงเป็นผู้มีฤทธิ์มากและมีอำนาจมาก พร้อมด้วยกามคุณ
อันเป็นทิพย์ ข้าพเจ้ามีวรรณะเช่นนี้เพราะบุญนั้น อิกฐผลสมบัติอันเป็น
ที่รักแห่งใจทุกสิ่งทุกอย่าง ย่อมเกิดแก่ข้าพเจ้าเพราะบุญนั้น ข้าพเจ้ามี
อำนาจอันรุ่งเรือง และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะ
บุญนั้นๆ .

จบ สุนิกขิตตวิมานที่ ๑๑

จบ สุนิกขิตตวรรคที่ ๗ .

รวมวิมานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. จิตตลดาวิมาน	๒. นันทนวิมาน
๓. มณีภูมวิมาน	๔. สุวรรณวิมาน
๕. อัมพวิมาน	๖. โคपालวิมาน
๗. กัณฐวิมาน	๘. อนนการณวิมาน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรีคาถา
๙. มัญญุกุณฑลิวิมาน ๑๐. เสริสสกวิมาน
๑๑. สุนิกขิตตวิมาน.

จบ ภาณวารที่ ๔.

เปตวัตถุ

๑. เขตตูปมาเปตวัตถุ

ว่าด้วยพระอรหันต์เปรียบเหมือนนา

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ความว่า

[๘๖] พระอรหันต์ทั้งหลายเปรียบด้วยนา ทายกทั้งหลายเปรียบด้วยชาวนา
ไทยธรรมเปรียบด้วยพืช ผลทนาย่อมเกิดแต่การบริจาคไทยธรรมของ
ทายกและปลูกคาหกผู้รับ พืชที่บุคคลหว่านลงในนา นั้น ย่อมเกิดผลแก่
เปรตทั้งหลายและทายกเปรตทั้งหลายย่อมบริโภคนั้น ทายกย่อมเจริญ
ด้วยบุญ ทายกทำกุศลในโลกนี้แล้ว อุทิศให้เปรตทั้งหลาย ครั้นทำกรรม
ดีแล้วย่อมไปสวรรค์.

จบ เขตตูปมาวัตถุที่ ๑.

๒. สุกรเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของเปรตปากหมู

ท่านพระนารทะถามเปรตตนหนึ่งว่า

[๘๗] กายของท่านมีสีเหมือนทองคำทั่วทั้งกาย รัศมีกายของท่านสว่างไสวไป
ทั่วทุกทิศ แต่ปากของท่านเหมือนปากสุกร เมื่อก่อนท่านได้ทำกรรม
อะไรไว้?

เปรตนั้นตอบว่า

ข้าแต่พระนารทะ เมื่อก่อนข้าพเจ้าได้สำรวมกาย แต่ไม่ได้สำรวมวาจา
เพราะเหตุนี้รัศมีกายของข้าพเจ้าจึงเป็นเช่นกับที่ท่านเห็นอยู่นั้น เพราะ
เหตุนี้ ข้าพเจ้าขอล่าวกะท่าน สรีระของข้าพเจ้าท่านเห็นเองแล้ว ขอ
ท่านอย่าทำบาปด้วยปาก อย่าให้ปากสุกรเกิดมีแก่ท่าน.

จบ สุกรเปตวัตถุ.

๓. ปุติมุขเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของเปรตปากเน่า

ท่านพระนารทะถามเปรตตนหนึ่งว่า

[๘๘] ท่านมีผิวพรรณงามดังทิพย์ ยืนอยู่ในอากาศ แต่ปากของท่านมีกลิ่น
เหม็น หมูนอนพากันมาไซ้ขออน้อย เมื่อก่อนท่านทำกรรมอะไรไว้?

เปรตนั้นตอบว่า

เมื่อก่อนข้าพเจ้าเป็นสมณะลามก มีวาจาชั่ว สำรวมกายเป็นปกติ ไม่
สำรวมปาก ผิวพรรณดังทองคำข้าพเจ้าได้แล้ว เพราะพรหมจรรย์นั้น แต่
ปากของข้าพเจ้าเหม็นเน่าเพราะกล่าววาจาเสื่อมเสีย ข้าแต่ท่านพระนารทะ
รูปของข้าพเจ้านี้ท่านเห็นเองแล้ว ท่านผู้ฉลาดอนเควระห้กล่าวไว้ว่า
ท่านอย่าพูดเสื่อมเสียและอย่าพูดมุสา ถ้าท่านละคำเสื่อมเสียและคำมุสา
แล้ว สำรวมด้วยวาจา ท่านจักเป็นเทพเจ้าผู้สมบูรณ์ด้วยสิ่งที่น่าใคร่.

จบ ปุติมุขเปตวัตถุที่ ๓.

๔. ปิฏฐธิตลิกเปตวัตถุ

ว่าด้วยการทำบุญอุทิศให้เปรต

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

[๘๙] บุคคลผู้ไม่ตระหนี่ การทำเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง คือปรารภถึงบุรพเปตชน
เทวดาผู้สิงอยู่ในเรือน หรือท้าวมหาราชทั้ง ๔ ผู้รักษาโลก ผู้มียศ คือ
ท้าวธตรัฐ ๑ ท้าววิรูปหก ๑ ท้าววิรูปักษ์ ๑ ท้าวกุเวร ๑ ให้เป็นอารมณ์
และพึงให้ทาน ท่านเหล่านั้นเป็นผู้อื่นบุคคลได้บูชาแล้ว และทายกก็ไม่
ไร้ผล ความรื่องให้ ความเศร้าโศก หรือความรำไห่อย่างอื่น ไม่ควรทำ
เลย เพราะความรื่องให้เป็นต้นนั้น ย่อมไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ล่วงลับ
ไปแล้ว ญาติทั้งหลายคงตั้งอยู่ตามธรรมดาของตนๆ อันทักษิณาทานนี้
ที่ท่านเข้าไปตั้งไว้ดีแล้วในสงฆ์ให้แล้ว ย่อมสำเร็จประโยชน์แก่บุรพเปต-
ชนโดยทันที สิ้นกาลนาน.

จบ ปิฏฐธิตลิกเปตวัตถุที่ ๔.

๕. ตีโรกขเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของเปรตญาติพระเจ้าพิมพิสาร

พระผู้มีพระภาคตรัสกะพระเจ้าพิมพิสารว่า

[๙๐] เปรตทั้งหลายพากันมาสู่เรือนของตนแล้ว ยืนอยู่ภายนอกฝาที่ตรอก

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
กำแพง และทาง ๓ แพร่ง และยืนอยู่ที่ใกล้บ้านประตู เมื่อข้าว น้ำ
ของกิน ของบริโภคเป็นอันมากเขาเข้าไปตั้งไว้แล้ว แต่ญาติใดๆ ของ
สัตว์เหล่านั้นระลึกไม่ได้ เพราะกรรมเป็นปัจจัย เหล่าชนผู้นั้นเคราะห์
ย่อมให้น้ำและโภชนะอันสะอาด ประณีตสมควรแก่ญาติทั้งหลายตามกาล
จดทานที่มหาบพิตรทรงถวายแล้วจะนั้น ด้วยเจตนาอุทิศว่า ขอทานนี้แล
จงสำเร็จผลแก่ญาติทั้งหลายของเรา ขอญาติทั้งหลายของเราจงเป็นสุข
เถิด ส่วนเปรตผู้เป็นญาติเหล่านั้น พวกเขามาชุมนุมในที่นั้น เมื่อข้าว
และน้ำมียูบริบูรณ์ ย่อมอนุโมทนาโดยเคารพว่า เราได้สมบัติเพราะ
เหตุแห่งญาติเหล่านี้ ขอญาติของเราเหล่านั้น จงมีชีวิตอยู่ยืนนาน
การบูชาเป็นอันพวกญาติได้ทำแล้วแก่เราทั้งหลาย และญาติทั้งหลายผู้ให้
ก็ไม่ไร้ผล เพราะในเปรตวิสัยนั้น ไม่มีกสิกรรม ไม่มีครุฑกรรม ไม่
มีการค้าขายเช่นนั้น ไม่มีการซื้อการขายด้วยเงิน เปรตทั้งหลายผู้ไปใน
ปิตติวิสัย ย่อมเยยวายอศภาพด้วยทานที่ญาติหรือมิตรให้แล้วแต่มนุษย-
โลกนี้ น้ำฝนอันตกลงในที่ดอน ย่อมไหลไปสู่ที่ลุ่ม ฉะนั้น ทานอัน
ญาติหรือมิตรให้แล้วในมนุษยโลกนี้ ย่อมสำเร็จผลแก่เปรตทั้งหลาย
ฉะนั้นเหมือนกัน ห่วงน้ำใหญ่เต็มแล้ว ย่อมยังสาครให้เต็มเปี่ยม
ฉนใด ทานอันญาติหรือมิตรให้แล้ว แต่มนุษยโลกนี้ ย่อมสำเร็จผล
แก่เปรตทั้งหลาย ฉะนั้นเหมือนกัน กุลบุตรเมื่อระลึกถึงอุปการะที่ท่าน
ทำแล้วในกาลก่อนว่า ญาติมิตรและสหายได้ให้สิ่งของแก่เรา ได้ช่วย
ทำกิจของเรา ดังนี้ พึงให้ทักษิณาแก่เปรตทั้งหลาย ความเศร้าโศก
หรือความรำไรอย่างอื่น ไม่ควรทำเลย เพราะความร้องไห้เป็นต้นนั้น
ไม่เป็นประโยชน์แก่เปรตทั้งหลาย ญาติทั้งหลายย่อมดำรงอยู่โดยปกติ
ธรรมดา อันทักษิณานี้แลที่ท่านเข้าไปตั้งไว้ดีแล้วในสงฆ์ ให้แล้ว ย่อม
สำเร็จประโยชน์แก่เปรตนั้นโดยพลัน สิ้นกาลนาน ญาติธรรมมหาพิตร
ได้แสดงให้ปรากฏแล้ว การบูชาอันยิ่งเพื่อเปรตทั้งหลาย มหาพิตรทรง
ทำแล้ว และกำลังกามมหาบพิตรได้เพิ่มให้แก่อภิกษุทั้งหลายแล้ว บุญมี
ประมาณ ไม่น้อยมหาบพิตรได้ทรงชวนชวายุแล้ว .

จบ ตโรกษทเปตวัตถุที่ ๕ .

๖. ปัญจปุตตชาติกเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของเปรตกีนลูกคราวละ ๕ คน

พระสังฆเถระถามว่า

[๙๑] ท่านเปลือยกาย มีผิวพรรณเลวทราม มีกลิ่นเหม็นเน่าฟุ้งไป หมูแมลง
วันพากันตอมเกลือกกลืน ท่านเป็นใครหนอมายืนอยู่ในที่นี่?

หญิงเปรตนั้นตอบว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ดิฉันเป็นเปรต ถึงทุกติ เกิดในยมโลก เพราะทำ
กรรมอันลามกจึงต้องจากโลกนี้ไปสู่เปตโลก เวลาเข้าคลอดบุตร ๕ คน
เวลาเย็นอีก ๕ คน แล้วกินลูกเหล่านั้นหมด ถึงบุตร ๑๐ คนเหล่านั้น
ก็ยังไม้อาจบรรเทาความหิวของดิฉัน หัวใจของดิฉันเร่าร้อนอยู่เป็นนิจ
เพราะความหิวดิฉันไม่ได้ดื่มน้ำที่ควรดื่ม ขอท่านจงดูดิฉันผู้ถึงความ
พินาศเช่นนี้เถิด .

พระเถระถามว่า

เมื่อก่อน ท่านได้ทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา ใจ หรือท่านกินเนื้อ
บุตรทั้งหลาย เพราะวิบากแห่งกรรมอะไร?

หญิงเปรตนั้นตอบว่า

เมื่อก่อน หญิงร่วมสามีของดิฉันคนหนึ่งมีครรภ์ ดิฉันคิดชั่วต่อเขา มีใจ
ประทุษร้าย ได้ทำให้ครรภ์ตกไป เขามีครรภ์ ๒ เดือนเท่านั้น ไหลออก
เป็นโลหิต ครั้งนั้น มารดาของเขาโกรธ เชิญพวงญาติของดิฉันมา
ประชุมซักถาม ให้ดิฉันทำการสวดและขี้เชิญให้กลัว ดิฉันได้กล่าวคำ
สวดและมสาวยอย่างแรงว่า ถ้าดิฉันทำชั่วอย่างนี้ ขอให้ดิฉันกินเนื้อ
บุตรเถิด ฉันทมีกายอันเปื้อนด้วยหนองและโลหิต กินเนื้อบุตรทั้งหลาย
เพราะวิบากแห่งกรรม คือ การทำให้ครรภ์ตกและการพดุมสาทั้งสองนั้น

จบ ปัญจปุตตชาติกเปตวัตถุที่ ๖ .

๗. สัตตปุตตชาติกเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของเปรตกีนลูกคราวละ ๗ คน

พระเถระถามหญิงเปรตคนหนึ่งว่า

[๙๒] ท่านเปลือยกายมีผิวพรรณเลวทราม มีกลิ่นเหม็นเน่าฟุ้งไป หมูแมลงวัน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
พากันตอมเกลือกกลืน ท่านเป็นใครหนอมาขึ้นอยู่ที่นี้?

หญิงเปรตนั้นตอบว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ดิฉันเป็นเปรต ถึงทุกติ เกิดในยมโลก เพราะทำ
กรรมอันลามกจึงต้องจากโลกนั้น ไปสู่เปตโลก เวลาเข้าคลอดบุตร ๗ ตน
เวลาเป็นอีก ๗ ตน แล้วกินบุตรเหล่านั้นหมด ถึงบุตร ๑๔ คนนั้นก็ยังไม่
อาจบรรเทาความหิวของดิฉันได้ หัวใจของดิฉันย่อมเร้าร้อนอยู่เป็น
นิจเพราะความหิว ดิฉันเป็นดอถูกเผาด้วยไฟในที่อันร้อนยิ่ง ไม่ได้
ประสบความเป็นเลย .

พระเถระถามว่า

ท่านทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา ใจ หรือท่านกินเนื้อบุตรเพราะ
วิบากแห่งกรรมอะไร?

หญิงเปรตนั้นตอบว่า

เมื่อก่อนดิฉันมีบุตร ๒ คน บุตร ๒ คนนั้นกำลังหนุ่มแน่น ดิฉันเป็น
ผู้เข้าถึงกำลังคือบุตร (ถือตัวว่ามีบุตร) จึงได้ดูหมิ่นสามีของตน ภายหลัง
สามีของดิฉันโกรธ จึงได้หาภรรยาใหม่ ก็ภรรยาใหม่นั้นมีครรภ์
ดิฉันคิดชั่วต่อเขา มีใจประทุษร้าย ได้ทำให้ครรภ์ตกไป ภรรยาใหม่มี
ครรภ์ ๓ เดือนเท่านั้น ตกเป็นโลหิตเน่า มารดาของเขาโกรธแล้วเชิญ
พวงญาติของดิฉันมาประชุมซักถาม ให้ดิฉันทำการสวดและขู่มิให้ดิฉัน
ให้กลัว ดิฉันได้กล่าวคำสวดและมุลาวาทอย่างแรงว่า ถ้าดิฉันทำชั่ว
อย่างนี้ ขอให้ดิฉันกินเนื้อบุตรเกิด ดิฉันมีกายเปื้อนหนองและโลหิต
กินเนื้อบุตรทั้งหลาย เพราะวิบากแห่งกรรม คือ การทำครรภ์ให้ตกไป
และมุลาวาททั้งสองนั้น .

จบ สัตตปุตตชาดกเปตวัตถุที่ ๗ .

๘ . โคณเปตวัตถุ

ว่าด้วยลูกสอนพ่อ

กুমภีผู้เป็นบิดาถามสุชาตกุมารว่า

[๙๓] เจ้าเป็นบ้าไปแล้วหรือ จึงเกี้ยวพ้ออันเขียวสดแล้วบังคับโคแก่อันเป็น
สัตว์ตายแล้วว่า จงกิน จงกิน อันโคตายแล้วย่อมไม่ลุกขึ้นกินพ้อ
และน้ำมิใช่หรือ เจ้าเป็นทั้งคนพาลทั้งมีปัญญาทราวมเหมือนคนอื่น ที่มี
ปัญญาทราวมจะนั้น?

สุชาตกุมารตอบว่า

โคตัวนี้ยังมีเท้าทั้ง ๔ มีศีรษะ มีตัวพร้อมทั้งหาง นัยนตาก็มีอยู่ตามเดิม
ข้าพเจ้าคิดว่าโคตัวนี้พึงลุกขึ้นกินพ้อสักวันหนึ่ง ส่วนมือ เท้า กาย
และศีรษะของปูไม่ปรากฏ แต่คุณพ่อมาร้องให้ถึงกระดูกของปูที่บรรจุไว้
ในสกลุปดิน ไม่เป็นคนโง่หรือ .

กুমภีได้ฟังคำนั้นแล้ว จึงกล่าวสรรเสริญสุชาตกุมารว่า

เจ้าดับความกระวนกระวายทั้งปวงของเรา ผู้เร้าร้อนอยู่ให้หาย เหมือน
บุคคลดับไฟอันลาดด้วยน้ำมัน ด้วยน้ำจะนั้น ได้ถอนขึ้นแล้วหนอ
ซึ่งลูกศรคือความโศก อันเสียบแล้วที่หทัยของบิดา บิดาผู้มีลูกศรอัน
เจ้าถอนขึ้นแล้ว เป็นผู้เย็นสงบแล้ว ดูรมาณพ ต่อไปนี้บิดาจะไม่
เศร้าโศกจะไม่ร้องไห้ เพราะฟังคำของเจ้า ชนเหล่าใดที่มีปัญญามีความ
อนเคราะห์ต่อมารดาบิดา ชนเหล่านั้นย่อมทำอย่างนี้ ย่อมยังมารดาบิดา
ให้หายจากความเศร้าโศก จะนั้น .

จบ โคณเปตวัตถุที่ ๘ .

๙ . มหาเปสการเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของเปรตกินบุตรฤๅ

ภิกษุรูปหนึ่งถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า

[๙๔] หญิงเปรตนี้กินลูก มูตร โลหิต และหนอง นี่เป็นวิบากแห่งกรรมอะไร
หญิงเปรตนี้ เมื่อก่อนได้ทำกรรมอะไรไว้ จึงมีเลือดและหนองเป็นภักษา
เป็นนิจ ผ้าทั้งหลายอันใหม่และงาม อ่อนนุ่ม บริสุทธิ์ มีขนอ่อน
อันท่านให้แล้วแก่หญิงเปรตนี้ ย่อมกลายเป็นเหล็กไป เมื่อก่อนหญิง
เปรตนี้ได้ทำกรรมอะไรไว้หนอ?

เทพบุตรนั้นตอบว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ เมื่อก่อน หญิงเปรตนี้เป็นภรรยาของข้าพเจ้า มีความ
ตระหนี่เหนียวแน่น ไม่ให้ท่าน นางได้ด่าและบริภาษข้าพเจ้าผู้กำลังให้
ท่านแก่สมณพราหมณ์ทั้งหลายว่า จงกินลูก มูตร เลือด และหนอง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
อันไม่สะอาดตลอดกาลทุกเมื่อ คุฏ มุตร เลือด และหนอง จงเป็น
อาหารของท่านในปรโลก แผ่นเหล็กจงเป็นผ้าของท่าน นางมาเกิดใน
ที่นี้กินแต่คุฏและมุตรเป็นต้นตลอดกาลนาน เพราะประพฤติชั่วเช่นนี้ .

จบ มหาเปสการเปตวัตถุที่ ๙ .

๑๐ . ขลาคยเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของเปรตเปลือย

หัวหน้าพ่อค้าถามหญิงเปรตตนหนึ่งว่า

[๙๕] ท่านเป็นใครหนออยู่ภายในวิมานนี้ ไม่ออกจากวิมานเลย ดูรนางผู้เจริญ

เชิญท่านออกมาเถิด ข้าพเจ้าจะขออุทานผู้มีฤทธิ์?

นางเวมานิกเปรตฟังคำถามดังนั้นแล้ว จึงกล่าวว่า

ดิฉันเป็นหญิงเปลือยกาย มีแต่ผมปิดบังไว้ กระดากอายที่จะออกภายนอก

ดิฉันได้ทำบุญไว้น้อยนัก .

พ่อค้ากล่าวว่า

ดูรนางผู้มีรูปงาม เอาเถะ ข้าพเจ้าจะให้ผ้าเนื้อดีแก่ท่าน เชิญท่าน

นุ่งผ้านี้ แล้วจงออกมามากมาย เชิญออกมามากมายวิมานเกิด ข้าพเจ้า

จะขออุทานผู้มีฤทธิ์มาก .

นางเวมานิกเปรตตอบว่า

ผ้านั้นถึงท่านจะให้ห้อมมือของดิฉันเอง ก็ไม่สำเร็จแก่ดิฉัน ถ้าในหมู่มนุษย์

มีอุบาสกผู้มีศรัทธา เป็นสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ขอท่านจงให้

อุบาสกนั้นนุ่งห่มผ้าที่ท่านจะให้ดิฉันแล้วอุทิศส่วนกุศลให้ดิฉัน เมื่อ

ท่านทำอย่างนั้น ดิฉันจึงจะได้นุ่งห่มผ้านี้ตามปรารถนา ถึงซึ่งความสุข .

พ่อค้าทั้งหลายได้ฟังดังนั้นแล้ว จึงให้อุบาสกนั้นอาบน้ำ ลูบ ไล้แล้วให้นุ่งห่มผ้า แล้ว
อุทิศส่วนกุศลให้นางเวมานิกเปรตนั้น พระสังคิตกัจจายเมื่อจะประกาศเนื้อความนั้น ได้กล่าว

คาถา ๓ คาถา ความว่า

ก็พ่อค้าเหล่านั้นยังอุบาสกนั้นให้อาบน้ำ ลูบ ไล้ด้วยของหอมแล้วให้นุ่ง

ห่มผ้า แล้วอุทิศส่วนกุศลไปให้นางเวมานิกเปรตนั้น ในทันตาเห็นนั้น

เอง วิชาภยอัมภักตเกิดขึ้นแก่นางเวมานิกเปรตนั้น โภชนะ เครื่องนุ่งห่ม

และน้ำดื่ม ย่อมบังเกิดขึ้น นี่เป็นผลแห่งทักษิณา ลำดับนั้น นางมี

สิริบริสุทธิ นุ่งห่มผ้าสะอาด งามดีกว่าแคว้นกาสิ เดินยิ้มออกมาจาก

วิมานประกาศว่า นี่เป็นผลแห่งทักษิณา .

พ่อค้าเหล่านั้นถามว่า

วิมานของท่านงดงาม มีรูปภาพจิตรดี สว่างไสว ดูรนางเทพธิดา

พวกข้าพเจ้าถามแล้วขอท่านจงบอก นี่เป็นผลแห่งกรรมอะไร?

นางเทพธิดานั้นตอบว่า

เมื่อดิฉันเป็นมนุษย์อยู่นั้น มีจิตเลื่อมใส ได้ถวายแบ่งข้าวอันเจือด้วย

น้ำมัน แก่ภิกษุผู้เที่ยวบิณฑบาต มีจิตซื่อตรง ดิฉันแสวงวิบากแห่ง

กุศลกรรมนั้นในวิมานนี้สิ้นกาลนาน ก็ผลบุญนั้น เดียวนี้ยังเหลือ

นิดหน่อย พ้น ๔ เดือนไปแล้ว ดิฉันจักจุติจากวิมานนี้ จักไปตกนรก

อันร้าวร้อนสาหัส มี ๔ เหลี่ยม มี ๔ ประตู จำแนกเป็นห้องๆ ล้อม

ด้วยกำแพงเหล็ก ครอบด้วยแผ่นเหล็ก พื้นนรกนั้นล้วนเป็นเหล็กแดง

ลุกเป็นเปลวเพลิง ประกอบด้วยความร้อน แผ่ไปตลอดร้อยโยชน์

โดยรอบ ตั้งอยู่ทุกเมื่อ ดิฉันจักต้องเสวยทุกขเวทนาในนรกนั้นตลอด

กาลนาน ก็การเสวยทุกข์เช่นนี้เป็นผลแห่งกรรมชั่ว เพราะฉะนั้น ดิฉัน

จึงเศร้าโศกที่จะไปเกิดในนรกนั้น .

จบ ขลาคยเปตวัตถุที่ ๑๐ .

๑๑ . นาคเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของเปรตกินน้ำเลือดน้ำหนอง

สามเณรถามว่า

[๙๖] คนหนึ่งซึ่งฆ่าเผือกไปข้างหน้า คนหนึ่งซึ่งร่ายเวทย์ด้วยม้อัสตรไปท่ามกลาง

นางสาวน้อยขึ้นวอไปข้างหลัง เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทิศต ส่วน

ท่านทั้งหลายมีมือถือนอนเดินร้องไห้ มีหน้าซมไปด้วยน้ำตา มีตัวเป็น

แผลแตกพัง ท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบาปอะไรไว้ ท่านทั้งหลายดื่มกิน

โลหิตของกันและกัน เพราะกรรมอะไร?

เปรตทั้งสองได้ฟังสามเณรถามจึงตอบว่า

ผู้ใดซึ่งฆ่าเผือกชาติภพนี้มี ๔ เท่าไปข้างหน้า คนนั้นเป็นบุตรหัวปีของ

ข้าพเจ้าทั้งสอง เมื่อเป็นมนุษย์เขาได้ถวายทานแก่สงฆ์ จึงได้รับความสุข

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรีคาถา
บ้านเทิงใจ ผู้ใดชรัถเทียมด้วยม้าอัสตร ๔ ม้า แล่นเรียบ ไปท่ามกลาง
ผู้นั้นเป็นบุตรคนกลางของข้าพเจ้าทั้งสอง เมื่อเขาเป็นมนุษย์เป็นคนไม่
ตระหนี่ เป็นทานบดีรุ่งโรจน์อยู่ นารีที่มีปัญญา ดวงตากลมนาม
รุ่งเรืองดุจดาวเนื่อ ขึ้นวอมาข้างหลัง ผู้นั้นเป็นธิดาคนสุดท้ายของข้าพเจ้า
ทั้งสอง นางมีความสุขเบิกบานใจ เพราะส่วนแบ่งทานถึงส่วน เมื่อ
ก่อนเขาทั้งสามมีจิตเลื่อมใส ได้ให้ทานแก่สมณพราหมณ์ทั้งหลาย ส่วน
ข้าพเจ้าทั้งสองเป็นคนตระหนี่ บริภาษสมณพราหมณ์ทั้งหลาย เขาทั้ง
สามนี้ถวายทานแล้ว บำรุงบำเรอด้วยกามคุณอันเป็นทิพย์ ส่วนข้าพเจ้า
ทั้งสองซบซัดอยู่ ดุจไม้้ออันไฟไหม้ ฉะนั้น .

สามเณรถามว่า

อะไรเป็นโทษนะของท่าน อะไรเป็นเพื่อนของท่าน และท่านมีบาปกรรม
อย่างไร ยังอัตภาพให้เป็นไปอย่างไร เมื่อโกตะเป็นอันมากมียูไม่น้อย
ท่านนายสุข ได้เสวยทุกข์ในวันนี้?

เปรตทั้งสองตอบว่า

ข้าพเจ้าทั้งสองดิ้นกันและกัน แล้วกินหนองและเลือดของกันและกัน
ได้ดีหนองและเลือดเป็นอันมาก ก็ยังไม่หายอยาก มีความหิวอยู่เป็น
นิจ สัตว์ทั้งหลายไม่ให้ทาน ละไปแล้ว เกิดในยมโลก ย่อมรำไรอยู่
เหมือนข้าพเจ้าทั้งสองจะนั้น สัตว์เหล่าใด ได้ประสบโกตะต่างๆ แล้ว
ไม่ใช่สอยเอง ทั้งไม่ทำบุญ สัตว์เหล่านั้นจักต้องหิวกระหายในปรโลก
ภายหลังถูกความหิวแผดเผาไหม้อยู่สิ้นกาลนาน ครั้นทำกรรมทั้งหลาย
มีผลเผ็ดร้อน มีทุกข์เป็นกำไแล้ว ย่อมได้เสวยทุกข์ ก็บั่นทอนทั้งหลาย
รู้ทรัพย์และข้าวเปลือกเป็นอย่างหนึ่ง รู้ชีวิตของสัตว์ทั้งหลายในมนุษย์
โลกนี้เป็นอย่างหนึ่ง รู้ทรัพย์และข้าวเปลือกและชีวิตมนุษย์เป็นอีกอย่าง
หนึ่ง จากสิ่งนอกนี้แล้ว ฟังทำที่ฟังของตน ชนเหล่าใดเป็นผู้ฉลาด
ในธรรม ฟังคำของพระอรหันต์ทั้งหลายแล้ว มารู้อดอย่างนี้ ชนเหล่า
นั้นย่อมไม่ประมาทในทาน .

จบ นาคเปตวัตถุที่ ๑๑ .

๑๒ . อรคเปตวัตถุ

ว่าด้วยการไม่ร้องให้ถึงผู้ตาย

พราหมณ์ได้ฟังดังนั้นแล้ว เมื่อจะบอกเหตุแห่งการไม่เศร้าโศก จึงกล่าวคาถา ๒ คาถา
ความว่า

[๙๓] บุตรของเรา ละสรีระอันคร่ำคร่าของตนไป เหมือนงูลอกคราบจะนั้น
เมื่อสรีระแห่งบุตรของเรา ใช้สอยไม่ได้ ละไปแล้ว มีกัลละอันกระทำ
แล้วอย่างนี้ บุตรของเราเมื่อญาติเฝ้าอยู่ ย่อมไม่รู้สึกลถึงความรำไรของ
ญาติทั้งหลาย เพราะฉะนั้น เราจึงไม่เศร้าโศกถึงเขา คติของเขามี
อย่างไร เขาได้ไปสู่สุตินั้น .

นางพราหมณ์กล่าวว่า

บุตรของดิฉัน ดิฉันไม่ได้เชิญมา มาแล้วจากปรโลก ดิฉันไม่ได้อนุญาต
ให้ไป ก็ไปแล้วจากมนุษย์โลกนี้ เขามาอย่างไร เขาก็ไปอย่างนั้น
ทำไมจะต้องไปไรไรในการไปจากโลกนี้ของเขาเล่า บุตรของดิฉันเมื่อ
พวกญาติเฝ้าอยู่ ย่อมไม่รู้สึกลถึงความรำไรของญาติ เพราะฉะนั้น
ดิฉันจึงไม่ร้องให้ถึงบุตรนั้น คติของเขามีอย่างไร เขาได้ไปสู่สุตินั้นแล้ว .

น้องสาวกล่าวว่า

ถ้าดิฉันร้องให้ ก็จะเป็นผู้ซบพอม ผลอะไรจะพึงมีแก่ดิฉัน ในการ
ร้องให้ นั้น ความไม่สบายใจก็จะพึงมีแก่ญาติและมิตรสหายทั้งหลายโดย
ยิ่ง พี่ชายของดิฉันอันญาติเฝ้าอยู่ ย่อมไม่รู้สึกลถึงความรำไรของญาติ
ทั้งหลาย เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงไม่ร้องให้ถึงพี่ชายของดิฉันนั้น คติ
ของเขามีอย่างไร เขาได้ไปสู่สุตินั้นแล้ว .

ส่วนภรรยาของเขากล่าวว่า

ผู้ใดเศร้าโศกถึงคนที่ล่วงลับไปแล้ว ผู้นั้นก็เปรียบเหมือนทหารร้องให้ถึง
พระจันทร์ อันลอยอยู่ในอากาศจะนั้น สามิของดิฉันอันญาติเฝ้าอยู่
ย่อมไม่รู้สึกลถึงความรำไรของญาติ เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงไม่ร้องให้
ถึงเขา คติของเขามีอย่างไร เขาได้ไปแล้วสู่สุตินั้น .

ส่วนนางทาสีกล่าวว่า

ข้าแต่ท่านผู้เป็นวานเครือแห่งพรหม หมอน้ำอันแตกแล้วพึงประสานให้
ติดอีกไม่ได้ ฉันทใด ผู้ใดเศร้าโศกถึงผู้ล่วงลับไปแล้ว ผู้นั้นก็เปรียบ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
เหมือนฉันนั้น นายของดิฉันอันพวกญาติเฝ้าอยู่ ย่อมไม่รู้ถึงถึง
ร้ายของญาติทั้งหลาย เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงไม่ร้องให้ถึงท่าน คติของ
ท่านมีอย่างไร ท่านได้ไปสู่อุตุนั้นแล้ว .

จบ อรรถเปตวัตถุที่ ๑๒ .

รวมเรื่องในอรรถวรรค คือ

๑. เขตตูปมาเปตวัตถุ	๒. สุกรเปตวัตถุ
๓. ปุติมาเปตวัตถุ	๔. ปิฎฐฐิติลิกเปตวัตถุ
๕. ตีโรกทพเปตวัตถุ	๖. ปิฎฐจปตตชาติกเปตวัตถุ
๗. สัตตปตตชาติกเปตวัตถุ	๘. โคนเปตวัตถุ
๙. มหาเปสการเปตวัตถุ	๑๐. ขลตตเปตวัตถุ
๑๑. นาคเปตวัตถุ	๑๒. อรรถเปตวัตถุ .

จบ อรรถวรรคที่ ๑ .

อุพพริวรรคที่ ๒

๑. สังสารโมจกเปตวัตถุ

ว่าด้วยไม่ทำบุญ ไปเป็นนางเปรต

ท่านพระสารีบุตรเถระถามนางเปรตคนหนึ่งว่า

[๙๘] ท่านเป็นผู้เปลือยกาย มีรูปร่างน่าเกลียด ขุบผอม สะพรั่งไปด้วย

เส้นเอ็น ดูกรนางผู้ขุบผอมมีแต่ซีโครง ท่านเป็นใครเล่ามาขี้นอยู่ในที่นี่?

นางเปรตนั้นตอบว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ดิฉันเป็นเปรต เข้าถึงทุกเกิดในยมโลก ได้ทำกรรม

อันชั่วไว้ จึงไปจากมนุษย์โลกสู่เปตโลก .

พระเถระถามว่า

ท่านทำกรรมชั่วอะไรด้วยกาย วาจา ใจ เล่า ท่านไปจากมนุษย์โลกนี้

สู่เปตโลก เพราะวิบากแห่งกรรมอะไร?

นางเปรตนั้นตอบว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขนเหล่าใดเป็นบิดาก็ดี มารดาที่ดี หรือแม่เป็นญาติ
ผู้มีจิตเลื่อมใส พึงชักชวนดิฉันว่า จงให้ท่านแก่สมณเพราะหมณทั้งหลาย
ชนผู้นั้นเพราะเหตุเกิดดิฉันเช่นนั้นมิได้มี เพราะไม่ได้ทำกุศลกรรมมีท่าน
เป็นต้น ดิฉันจึงเป็นเปรตเปลือยกาย ถูกความหิวและความกระหาย
เบียดเบียนเที่ยวไปเช่นนี้ตลอด ๕๐๐ ปี นี่เป็นผลแห่งบาปกรรมของ
ดิฉัน ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า ดิฉันมีจิตเลื่อมใสจะขอไหว้ท่าน ข้าแต่
ท่านผู้แก่แล้วกล้า มีอานุภาพมาก ขอท่านจงอนุเคราะห์เกิดดิฉันเกิด ขอ
ท่านจงให้ท่านอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วจงอุทิศกุศลมาให้ดิฉันบ้าง ขอ
ท่านจงปลื้มดิฉันจากทุกเกิดด้วยเถิด .

ท่านพระสารีบุตรเถระผู้มีใจอนุเคราะห์ รับคำของนางเปรตนั้นแล้ว จึง
ถวายข้าวคำหนึ่ง ผ้าประมาณเท่าฝ่ามือผืนหนึ่ง และน้ำดื่มขันหนึ่ง แก่
ภิกษุรูปหนึ่งแล้ว อุทิศส่วนบุญไปให้นางเปรตนั้น พอท่านพระสารีบุตร
เถระอุทิศส่วนบุญให้ ข้าวน้ำและเครื่องนุ่งห่ม ก็บังเกิดขึ้นทันที นี่
เป็นผลแห่งทักษิณา ภายหลังนางเปรตนั้นมีร่างกายบริสุทธิ์ นุ่งห่มผ้า
อันสะอาด มีค่ามากกว่าผ้าแคว้นกาสิ มีวิธธการอันวิจิตรงดงาม
เข้าไปหาท่านพระสารีบุตรเถระ .

พระสารีบุตรเถระถามว่า

ดูกรนางเทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก ส่องสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ
สถิตอยู่ดวงดาวประกายพุกกะ ท่านมีวรรณะเช่นนี้ เพราะกรรมอะไร
อิฏฐผลย่อมสำเร็จแก่ท่านในวิมานนี้ เพราะกรรมอะไร และโภคะทุกสิ่ง
ทุกอย่างอันเป็นที่รักแห่งใจ ย่อมเกิดขึ้นแก่ท่านเพราะกรรมอะไร ดูกร
นางเทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก เราขอถามท่าน ท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำ
บุญอะไรไว้ อนึ่ง ท่านมีอานุภาพอันรุ่งเรือง และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่ว
ทุกทิศอย่างนี้ เพราะกรรมอะไร?

นางเทพธิดานั้นตอบว่า

เมื่อก่อนดิฉันเป็นเปรต พระคุณเจ้าเป็นมุนีมีความกรุณาในโลก ได้เห็น
ดิฉันขุบผอม ถูกความหิวแผดเผา เปลือยกาย มีหน้าแตกเป็นริ้วรอย
เสวยทุกขเวทนา ได้ให้ข้าวคำหนึ่ง ผ้าประมาณเท่าฝ่ามือผืนหนึ่ง น้ำ
ดื่มหนึ่ง แก่ภิกษุ แล้วอุทิศส่วนกุศลไปให้ดิฉัน ขอท่านจงดูผลแห่ง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ข้าพเจ้าหนึ่งทีพระคุณเจ้าให้แล้ว ดิฉันเป็นผู้ประกอบด้วยกามที่น่า
ปรารถนา บริโภคอาหารมีกับข้าวมีรสหลายอย่าง ตั้งพันๆ ปี ขอพระ
คุณท่านจงดูแลให้การให้ผ้าประมาณเท่าฝ่ามือ ดิฉันได้รับนี้เกิด ข้าแต่
พระคุณเจ้าผู้เจริญ ผ้าในแวนแคว้นของพระเจ้าันทรราชมีประมาณ
เท่าใด ผ้าถุงผ้าห่มของดิฉันมีมากกว่านั้นอีก คือ ผ้าไหม ผ้าขนสัตว์
ผ้าปาน ผ้าฝ้าย ผ้าแม่เหล่านนั้น ทั้งกว้างทั้งยาว ทั้งมีค่ามาก ห้อยอยู่
ในอากาศ ดิฉันเลือกเอาแต่ผืนที่พอใจนุ่งห่ม ขอพระคุณท่านจงดูแล
ให้การให้น้ำขึ้นหนึ่งซึ่งดิฉันได้รับอยู่นี้ สระโบกขรณี ๔ เหลี่ยมเล็ก
อันบุญกรรมสร้างให้ดีแล้ว มีน้ำใส มีธาราบริวาร มีน้ำเย็น มีกลิ่นหอม
หาสิ่งเปรียบมิได้ ดาดาศ ไปด้วยดอกปทุมและดอกอชฏ เต็มไปด้วยน้ำ
อันดาดาศ ไปด้วยเกษรบัว ดิฉันปราศจากภัย ย่อมรื่นรมย์ ชื่นชม
บันเทิงใจ ข้าแต่พระคุณเจ้าผู้เจริญ ดิฉันมาเพื่อจะไหว้พระคุณเจ้าผู้เป็น
ปราชญ์ มีความกรุณาในโลก .

จบ สังสารโมจกเปตวัตถุที่ ๑ .

๒. สารีปตเถรมาตุเปตวัตถุ

ว่าด้วยนางเปตเคยเป็นมารดาพระสารีบุตร

พระสารีบุตรเถรเถรถามหญิงเปตตนหนึ่งว่า

[๙๙] ดูรนางเปตผู้พอมมีแต่ชีโครง ท่านเป็นผู้เปลือยกาย มีรูปร่างน่าเกลียด

ขบพอม มีตัวสพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น ท่านเป็นใครหรือ มายืนอยู่ในที่นี้?

นางเปตนั้นตอบว่า

เมื่อก่อนดิฉันเป็นมารดาของท่าน ในชาติเหล่านี้ ดิฉันเข้าถึงเปรตวิสัย
เพียบพร้อมไปด้วยความหิวและความกระหาย เมื่อถูกความหิวครอบงำ
แล้ว ย่อมกินน้ำลาย น้ำมูก เสมหะอันเขากมทั้งแล้ว และกินมันเหลว
แห่งซากศพที่เขาเผายอยู่ที่เชิงตะกอน กินโลหิตของหญิงทั้งหลายที่คลอด
บุตรและโลหิตแห่งบุรุษทั้งหลายที่ถูกตัดมือ เท้า และศีรษะที่เป็นแผล
กินเนื้อ เอ็น และข้อมือข้อเท้าเป็นต้นของชายหญิง กินหนองและ
และเลือดแห่งปศุสัตว์และมนุษย์ทั้งหลาย ไม่มีที่พึง ไม่มีที่อยู่อาศัย
นอนบนเตียงของผู้ตาย ซึ่งเขาทิ้งไว้ในป่าช้า ลูกเอ๋ย ขออุกจงให้ท่าน
แล้วอุทิศส่วนบุญมาให้แม่บ้าง โฉนหนอ แม่จึงจะพ้นจากการกินหนอง
และเลือด .

ท่านพระสารีบุตรเถรผู้มีจิตอนุเคราะห์ ได้ฟังคำของมารดาแล้ว จึง
ปรึกษากับท่านพระมหาโมคคัลลานเถร ท่านพระอนรุทธะ และท่าน
พระกัปปิณะ แล้วให้สร้างกุฏิ ๔ หลัง ในทิศทั้ง ๔ แล้วถวายกุฏิ
เหล่านั้น ข้าวและน้ำแก่งสงฆ์ อุทิศส่วนกุศลไปให้มารดา ในทันใด
นั้นเอง ข้าว น้ำและผ้า ก็บังเกิดเป็นริบาก นี่เป็นผลแห่งทักษิณา
ภายหลังนางมีร่างกายบริสุทธิ์สะอาด นุ่งห่มผ้าอันมีค่ายิ่งกว่าผ้าแคว้นกาสิ
ประดับด้วยรัตนาภรณ์อันวิจิตรเข้าไปหาท่านพระมหาโมคคัลลานเถร .

ท่านพระมหาโมคคัลลานเถรจึงถามว่า

ดูรนางเทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก ส่องสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ
สถิตอยู่ดวงดาวประกายพยุภ ท่านมีวรรณะเช่นนี้ เพราะกรรมอะไร
อิฐผลย่อมสำเร็จแก่ท่านในวิมานนี้ เพราะกรรมอะไร และโลกะทุกสิ่ง
ทุกอย่างอันเป็นที่รักแห่งใจ ย่อมบังเกิดแก่ท่านเพราะกรรมอะไร ดูร
นางเทพธิดาผู้มีอานภาพมาก อาตมาขอถามท่าน เมื่อท่านเป็นมนุษย์
ได้ทำบุญอะไรไว้ อนึ่ง ท่านมีอานภาพรุ่งเรืองและมีรัศมีกายสว่างไสว
ไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญอะไร?

นางเทพธิดานั้นตอบว่า

เมื่อก่อน ดิฉันเป็นมารดาของท่านพระสารีบุตรเถร ในชาติอื่นๆ เกิด
ในเปรตวิสัย เพียบพร้อมไปด้วยความหิวและความกระหาย เมื่อถูก
ความหิวครอบงำแล้ว จึงกินน้ำลาย น้ำมูก เสมหะอันเขากมทั้งไว้
และกินมันเหลวแห่งซากศพที่เขาเผายอยู่บนเชิงตะกอน กินโลหิตของ
หญิงที่คลอดบุตรและโลหิตแห่งบุรุษทั้งหลายซึ่งถูกตัดมือ เท้า และศีรษะ
ที่เป็นแผล กินเนื้อ เอ็น ข้อมือและข้อเท้าของชายหญิง กินหนอง
และเลือดของปศุสัตว์และมนุษย์ ดิฉันไม่มีที่พึง ไม่มีที่อยู่อาศัย
นอนบนเตียงของคนตาย ที่เขาทิ้งไว้ในป่าช้า ดิฉันเป็นผู้ไม่มีภัยแต่
ที่ไหนๆ บันเทิงอยู่ เพราะท่านของท่านพระสารีบุตร ข้าแต่ท่านผู้เจริญ
ดิฉันมาครั้งนี้ เพื่อจะไหว้ท่านสารีบุตรผู้เป็นนักปราชญ์ มีความกรุณา

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ในโลก .

จบ สาริปุตตเถรมาตเปตวัตถุที่ ๒ .

๓ . มัตตาเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุญกรรมของนางมัตตาเปต

นางติสสาถามหญิงเปรตคนหนึ่งว่า

[๑๐๐] ดูกรนางเปรตผู้ซบพอมมีแต่ชีโครง ท่านเป็นผู้เปลือยกาย มีรูปร่าง
น่าเกลียด ซบพอม มีตัวสะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น ท่านเป็นใคร มาขึ้นอยู่
ในที่นี้?

นางเปรตนั้นตอบว่า

เมื่อก่อน ท่านชื่อติสสา ส่วนฉันชื่อมัตตาเป็นหญิงร่วมสามีกับท่าน
ได้ทำกรรมอันลามกไว้ จึงไปจากมนุษย์โลกนี้สู่เปตโลก .

นางติสสากถามว่า

ท่านได้ทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา ใจ หรือเพราะวิบากแห่งกรรม
อะไร ท่านจึงไปจากมนุษย์โลกนี้สู่เปตโลก?

นางเปรตนั้นตอบว่า

ฉันเป็นหญิงชั่วร้ายและหยาบคาย มักหึงหวง มีความตระหนี่ เป็นคน
โอ้อวด ได้กล่าววาจาชู้จะท่าน จึงไปจากโลกนี้สู่เปตโลก .

นางติสสากล่าวว่า

เรื่องนี้เป็นความจริง แม้ฉันก็รู้ว่า ท่านเป็นหญิงชั่วร้ายอย่างไร แต่อยาก
จะถามท่านอย่างอื่น ท่านมีสรีระเปื้อนฝุ่น เพราะกรรมอะไร?

นางเปรตนั้นตอบว่า

ท่านกับฉันพากันอาบน้ำแล้ว นุ่งห่มผ้าอันสะอาด ตบแต่งร่างกายแล้ว
แต่ฉันแต่งร่างกายเรียบร้อยยิ่งกว่าท่าน เมื่อฉันแลดูท่านคุดอยู่กับสามี
ลำดับนั้น ความริษยาและความโกรธได้เกิดแก่ฉันเป็นอันมาก ทันใด
นั้นฉันจึงกวาดเอาฝุ่นไปปรยลงรดท่าน ฉันมีสรีระเปื้อนด้วยฝุ่น เพราะ
วิบากแห่งกรรมนั้น .

นางติสสากล่าวว่า

เรื่องนี้เป็นความจริง แม้ฉันก็รู้ว่า ท่านเอาฝุ่นไปปรยใส่ฉัน แต่ฉันอยากจะ
ถามท่านอย่างอื่น ท่านเป็นหิดคันไปทั่วตัว เพราะกรรมอะไร?

นางเปรตนั้นตอบว่า

เราทั้งสองเป็นคนหาญ ได้พากันไปป่า ส่วนท่านหาญมาได้ แต่ฉัน
นำเอาผลหมามัธยมมา เมื่อท่านเผลอ ฉันได้ไปปรยหมามัธยมลงบนที่นอน
ของท่าน ฉันเป็นหิดคันไปทั่วทั้งตัวเพราะวิบากแห่งกรรมนั้น .

นางติสสากล่าวว่า

เรื่องนี้เป็นความจริง แม้ฉันก็รู้ว่า ท่านไปปรยผลหมามัธยมลงบนที่นอน
ของฉัน แต่ฉันอยากจะถามท่านอย่างอื่น ท่านเป็นผู้เปลือยกายเพราะ
กรรมอะไร?

นางเปรตนั้นตอบว่า

วันหนึ่ง ได้มีการประชุมพวกมิตรสหายและญาติทั้งหลาย ส่วนท่าน
ได้รับเชิญ แต่ฉันซึ่งร่วมสามีกับท่าน ไม่มีใครเชิญ เมื่อท่านเผลอฉันได้
ลักผ้าของท่านซ่อนเสีย ฉันเป็นผู้เปลือยกายเพราะวิบากแห่งกรรมนั้น .

นางติสสากล่าวว่า

เรื่องนี้เป็นความจริง แม้ฉันก็รู้ว่า ท่านได้ลักผ้าของท่านไปซ่อน แต่ฉัน
อยากจะถามท่านอย่างอื่น ท่านมีกลิ่นกายเหม็นดังคูด เพราะ
กรรมอะไร?

นางเปรตนั้นตอบว่า

ฉันได้ลักของหอม ดอกไม้ และเครื่องลบไล่อันมีค่ามากของท่าน
ท่านทิ้งลงในหลุมคูด บาปนั้นฉันได้ทำไว้แล้ว ฉันมีกลิ่นกายเหม็น
ดังคูด เพราะวิบากแห่งกรรมนั้น .

นางติสสากล่าวว่า

เรื่องนี้เป็นความจริง แม้ฉันก็รู้ว่า บาปนั้นท่านทำไว้แล้ว แต่ฉันอยาก
จะถามท่านอย่างอื่น ท่านเป็นคนยากจนเพราะกรรมอะไร?

นางเปรตนั้นตอบว่า

ทรัพย์สิ่งใดมีอยู่ในเรือน ทรัพย์นั้นของเราทั้งสองมีเท่าๆ กัน เมื่อ
ไทยธรรมมีอยู่ แต่ฉันไม่ได้ทำที่พึงแก่ตน ฉันเป็นคนยากจนเพราะวิบาก
แห่งกรรมนั้น ครั้นนั้น ท่านได้ว่ากล่าวตักเตือนฉัน ห้ามไม่ให้ทำบาป

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรีคาถา
กรรมว่า ท่านจะไม่ได้สุดติเพราะกรรมอันลามก .

นางตีสสากล่าวว่า

ท่านไม่เชื่อถือเราและริษยาเรา ขอท่านจงดูวิบากแห่งกรรมอันลามกเช่นนี้
เมื่อก่อนนางทาสีและเครื่องอาภรณ์ทั้งหลาย ได้มีแล้วในเรือนของท่าน
แต่เดี๋ยวนี้ นางทาสีเหล่านั้นพากันห้อมล้อมคนอื่น โภคะทั้งหลายย่อม
ไม่มีแก่ท่านแน่แท้ เดี๋ยวนี้ กุญ्หมพ็ผู้เป็นบิดาของบุตรเรา ยังไปในตลาด
อยู่ ท่านอย่าเพิ่งไปจากที่นี่เสียก่อน บางทีเขาจะให้อะไรแก่ท่านบ้าง .

นางเปตนั้นกล่าวว่า

ฉันเป็นผู้เปลือยกาย มีรูปร่างน่าเกลียดชบพอม สะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น
การเปลือยกายและมีรูปร่างน่าเกลียดเป็นต้นนี้ เป็นการยังความละอาย
ของหญิงทั้งหลายให้กำเริบ ขออย่าให้กุญ्หมพ็ได้เห็นฉันเลย .

นางตีสสากล่าวว่า

ถ้าอย่างนั้น จะให้ฉันให้ท่านสิ่งไร หรือทำบุญอะไรให้แก่ท่าน ท่านจึงจะ
ได้ความสุขสำเร็จความปรารถนาทั้งปวง .

นางเปตนั้นกล่าวว่า

ขอท่านจงนิมนต์ภิกษุจากสงฆ์ ๔ รูป และจากบุคคล ๔ รูป รวมเป็น
๘ รูป ให้ฉันภัตตาหารแล้วอุทิศส่วนบุญให้ฉัน เมื่อทำอย่างนั้นฉันจึง
จะได้ความสุข สำเร็จความปรารถนาทั้งปวง .
นางตีสสารับคำแล้ว นิมนต์ภิกษุ ๘ รูป ให้ฉันภัตตาหาร ให้ครองไตร
จีวรแล้ว อุทิศส่วนกุศลไปให้นางเปต ข้าวน้ำและเครื่องนุ่งห่มอันเป็น
วิบาก ได้บังเกิดขึ้นในทันใดนั้นนั่นเอง นี่เป็นผลแห่งทักษิณา ใน
ขณะนั้นนั่นเอง นางเปตมีร่างกายบริสุทธิ์สะอาด นุ่งผ้าห่มอันมีค่า
ยิ่งกว่าผ้าแคว้นกาสิ ประดับด้วยผ้าและอาภรณ์อันวิจิตร เข้าไปหานาง
ตีสสาคู่ร่วมสามี .

นางตีสสาคงถามว่า

ดูกรนางเทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก ส่องสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ
สถิตอยู่จุดดาวประกายพยุภ ท่านมีวรรณะเช่นนี้ อัฐผลย่อมสำเร็จ
แก่ท่านในวิมานนี้ และโภคะทุกสิ่งทุกอย่าง อันเป็นที่รักแห่งใจ
ย่อมบังเกิดขึ้นแก่ท่านเพราะกรรมอะไร ดูกรนางเทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก
ฉันขอถามท่าน เมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้ อนึ่ง ท่านมี
อานุภาพอันรุ่งเรือง และมีศรีสมบัติสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะ
กรรมอะไร?

นางมัตตาเทพธิดาตอบว่า

เมื่อก่อน ท่านชื่อตีสสา ฉันชื่อมัตตา เป็นหญิงร่วมสามีกันกับท่าน
ฉันได้ทำกรรมอันลามกไว้ จึงไปจากโลกนี้สู่เปตโลก ฉันอนุโมทนาท่าน
ที่ท่านให้แล้ว จึงไม่มีภัยแต่ที่ไหน คุณพี่ยุติขอท่านพร้อมด้วยญาติทุกคน
จงมีอายุยืนนานเถิด คุณพี่ยุติขอสวมพร้อมด้วยญาติทั้งปวงจงมีอายุยืนนาน
เถิด คุณพี่ยุติประพาศธรรมและให้ท่านในโลกนี้แล้ว จักเข้าถึงฐานะอัน
ไม่เศร้าโศก ปราศจากธุลี อันเป็นที่อยู่แห่งท้าวสวัสดิ ท่านกำจัดมลทิน
คือความตระหนี่พร้อมด้วยรักแล้ว อันใครๆ ไม่ติเตียนได้ จักเข้าถึง
โลกสวรรค์

จบ มัตตาเปตวัตถุที่ ๓

๔. นันทาเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของนางนันทาเปต

นันทเสนอุบาสกถามว่า

[๑๐๑] ท่านมีผิวพรรณดำ มีรูปร่างน่าเกลียด ตัวขรุขระดูน่ากลัว มีตาเหลือก
เขี้ยวออกเหมือนหมู เราไม่เข้าใจว่าท่านเป็นมนุษย์?

นางเปตตอบว่า

ข้าแต่ท่านนันทเสน เมื่อก่อน ฉันชื่อนันทา เป็นภรรยาของท่าน ได้
ทำกรรมอันลามกไว้จึงจากโลกนี้ไปสู่เปตโลก .

นันทเสนถามว่า

ท่านทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา ใจ เพราะวิบากแห่งกรรมอะไร
ท่านจึงไปจากโลกนี้สู่เปตโลก?

นางเปตนั้นตอบว่า

เมื่อก่อนฉันเป็นหญิงดुर้าย หยาบคาย ไม่เคารพท่าน พูดคำชั่วหยาบ
กะท่าน จึงไปจากโลกนี้สู่เปตโลก .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา

นันทเสนถามว่า

เอาละ เราจะให้ผ้าถุงแก่ท่าน ขอท่านจงนุ่งผ้านี้แล้วจงมา เราจักนำท่าน
ไปสู่เรือน ท่านไปเรือนแล้วจักได้ผ้า ข้าวและน้ำ ทั้งจักได้ขมบุตร
และลูกสะใภ้ของท่าน .

นางเปตนั้นตอบว่า

ผ้านั้นถึงท่านจะให้ที่มือของฉัน ด้วยมือของท่าน ก็ยอมไม่สำเร็จ
ประโยชน์แก่ฉัน ขอท่านจงเลี้ยงดูภิกษุทั้งหลายผู้สมบุรณด้วยศีล
ปราศจากราคะ เป็นพหูสูต ให้ฉันหมักด้วยข้าวและน้ำ แล้วอุทิศส่วน
กุศลไปให้ฉัน เมื่อท่านทำอย่างนั้น ฉันจักมีความสุข สำเร็จความ
ปรารถนาทั้งปวง .

เมื่อนันทเสนอบาสกรับคำแล้ว ได้ให้ท่านเป็นอันมาก คือ ข้าว น้ำ
ของกิน ของเคี้ยว ผ้า เสนาสนะ รม ของหอม ดอกไม้ และ
รองเท้าต่างๆ และเลี้ยงดูภิกษุทั้งหลายผู้สมบุรณด้วยศีล ปราศจากราคะ
เป็นพหูสูตให้ฉันหมักด้วยข้าวและน้ำ แล้วอุทิศส่วนกุศลไปให้นาง
นั้นหา ข้าว น้ำ และเครื่องนุ่งห่มอันเป็นวิบาก ย่อมบังเกิดในทันตา
นั้นนั่นเอง นี่เป็นผลแห่งทักษิณา ในขณะนั้นนั่นเอง นางเปตนั้นมี
ร่างกายบริสุทธิ์สะอาด นุ่งหมักผ้าอันดีมีค่ายิ่งกว่าผ้าแคว้นกาสิ ประดับ
ด้วยรัตนาภรณ์อันวิจิตร เข้าไปหาสามี .

นันทเสนอบาสกรับถามว่า

ดูกรนางเทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนักส่องสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ
สถิตอยู่จุดดาวประกายพยุภ ท่านมีวรรณะงามเช่นนี้ อริอุผลย่อม
สำเร็จแก่ท่านในวิมานนี้ และโลกะทุกสิ่งทุกอย่างอันเป็นที่รักแห่งใจ
ย่อมเกิดแก่ท่านเพราะกรรมอะไร ดูกรนางเทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก
ฉันขอถามท่าน เมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไร อนึ่ง ท่านมีอานุภาพ
รุ่งเรืองและมีศรีสวัสดิ์สว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะกรรมอะไร?

นางนันทาเทพธิดาตอบว่า

ข้าแต่ท่านนันทเสน เมื่อก่อน ฉันชื่อนันทาเป็นภรรยาของท่าน ได้ทำ
กรรมชั่วช้าจึงไปจากมนุษย์โลกนี้สู่เปตโลก ฉันอนโมทนาท่านที่ท่านให้
แล้วจึงเป็นผู้ไม่มีภัยแต่ที่ไหนๆ ดูกรคุณพ่อดี ขอท่านพร้อมด้วยญาติทั้งปวง
จงมียายยืนนานเถิด ดูกรคุณพ่อดี ท่านประพฤดิธรรมและให้ท่าน
ในโลกนี้แล้ว จะเข้าถึงถิ่นฐานอันไม่เศร้าโศก ปราศจากรุติ อันเป็น
ที่อยู่ของท้าวสวรรค์ ท่านกำจัดมลทิน คือ ความตระหนี่พร้อมด้วย
รากแล้ว อันใครๆ ไม่ติเตียนได้ จักเข้าถึงโลกสวรรค์ .

จบ นันทาเปตวัตถุที่ ๔ .

๕ . มัญญุกุณฑลปิฏกวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของมัญญุกุณฑลปิฏก

พราหมณ์ถามว่า

[๑๐๒] ท่านตกแต่งร่างกาย ใส่ต่างหูเกลี้ยง ฯลฯ

(เหมือนในมัญญุกุณฑลวิมานที่ ๔ สุนิกขิตตวรรคที่ ๗ ในวิมานวัตถุ)

จบ มัญญุกุณฑลปิฏกวัตถุที่ ๕

๖ . กัณหาเปตวัตถุ

ว่าด้วยบัณฑิตถวายโอวาทแก่กัณหา

โรหิโณยอำมาตย์กราบทูลว่า

[๑๐๓] ข้าแต่พระองค์ผู้กัณหาโคตร ขอพระองค์จงลุกขึ้นเถิด จะมัวทรง
บรรทมอยู่ทำไม จะมีประโยชน์อะไรแก่พระองค์ด้วยการทรงบรรทมอยู่
เล่า ข้าแต่พระเกสวะ บัดนี้พระภาดาพร้อมพระอุทรของพระองค์ ซึ่งเป็น
ดวงพระหทัยและนัยน์เนตรเบื้องขวาของพระองค์ มีลมกำเริบคลั่งเพื่อ
ไปเสียแล้ว .

พระเจ้าเกสวะ ได้ทรงฟังคำของโรหิโณยอำมาตย์แล้ว ถูกความโศกถึง
พระภาดาครอบงำ รีบเสด็จลุกขึ้นทันที จีบพระหัตถ์ทั้งสองของขมฏ-
บัณทิตไว้แน่นแล้ว เมื่อจะทรงปราศรัยจึงตรัสพระคาถา มีความว่า
เหตุไรหนอ เธอจึงทำดูเป็นคนบ้าเหี้ยมไปทั่วนครทวารกะนี้ เพื่อยั่ว
กระต่ายๆ เธอปรารถนากระต่ายเช่นไร ฉันจักให้นายช่างทำกระต่ายทอง
กระต่ายแก้วมณี กระต่ายโลหะ กระต่ายรูปียะ กระต่ายสังข์ กระต่าย
หิน กระต่ายแก้วประพาฬ ให้แก่เธอ หรือว่ากระต่ายอื่นๆ ที่เหี้ยม
หากินอยู่ในป่ามีอยู่ ฉันจักให้เขานำกระต่ายเหล่านั้นมาให้เธอ เธอ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรีคาถา
ปรารณการะตายชนโร?

ฃญบัณทิตกราบทูลว่า

ข้าพระองค์ไม่ปรารณการะตายที่อาศัยแผ่นดิน ข้าพระองค์ปรารณการะ
ตายจากพระจันทร ข้าแต่พระเจ้าเกสวะ ขอพระองค์ได้ทรงพระกรุณา
นำกระต่ายนั้นลงมาประทานแก่ข้าพระองค์เถิด .

พระเจ้าวสุเทพตรัสว่า

คุกรพระญาติ เธอจักละชีวิตที่สดชื่น ไปเสียเป็นแน่ เพราะเธอปรารณการะ
ตายจากดวงจันทร์ ชื่อว่าปรารณการะสิ่งที่ไม่พึงปรารณการะ .

ฃญบัณทิตกราบทูลว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้กัณเหโคตร ถ้าพระองค์ทรงพร้าสอนผู้อื่น จันใด ขอให้
พระองค์ทรงทราบจันนั้นเกิด เพราะเหตุไฉน พระองค์จึงทรง
พระกรแสงถึงราชโอรสที่ทิวคตแล้ว แต่ก่อนมา แม้จันวันนีเล่า
มนุษย์หรืออมมนุษย์ไม่พึง ได้ตามปรารณการะว่า ขอบตรของเรที่เกิดมาแล้ว
จงอย่าตาย พระองค์จะทรงได้โอรสที่ทิวคตแล้วซึ่งไม่ควรได้แต่ที่ไหน
ข้าแต่พระองค์ผู้กัณเหโคตร พระองค์ทรงกรแสงถึงราชโอรสที่ทิวคต
แล้ว ไม่สามารถจะนำคืนมาด้วยมนต์ รากยาไสย หรือหรัพยได้
แม้กัษัตริย์ทั้งหลายมีแวนแคว้นมาก มีหรัพยมาก มีโกละมาก
มีหรัพยและข้าเปลือกมาก จะไม่ทรงชราและไม่สรวรรค ไม่มีเลย
แม้กัษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร คนจัณชาล คนเทหยากเยื่อ
จะไม่แก่และไม่ตาย เพราะชาติของตน ก็ไม่มีเลย ชนเหล่าใดร้ายมนต์
อันประกอบด้วยองค์ ๖ ๑- อันพราหมณ์เกิดแล้ว ชนเหล่านั้นจะไม่แก่
และไม่ตายเพราะวิชาของตน ก็ไม่มีเลย แม้พวกฤาษีเหล่าใดเป็นผู้สงบ
มิตนอันสำรวมแล้ว มิตบะ แม้พวกฤาษีผู้มิตบะเหล่านั้น ย่อมละร่างกาย
ไปตามกาล พระอรหันต์ทั้งหลายมิตนอันอบรมแล้ว ทำกิจเสร็จแล้ว
ไม่มีอาสวะ สันบุญและบาป ย่อมทอดทิ้งร่างกายนี้ไว้ .

พระเจ้าวสุเทพตรัสว่า

เธอดับความกระวนกระวายทั้งปวงของเรา ผู้เร้าร้อนอยู่ให้หายเหมือน
บุคคลดับไฟที่ราดน้ำมันด้วยน้ำนั้น ฉะนั้น เธอบรรเทาความโศกถึงบุตร
ของเราผู้ถูกความโศกครอบงำ ได้ถอนขึ้นแล้วหนอซึ่งลูกศร คือ
ความโศกอันเสียบแทงแล้วที่หทัยของเรา เราเป็นผู้มีลูกศร คือ ความ

๑๑. มนต์อันประกอบด้วยองค์ ๖ คือ กาย ๑ นีรตติ ๑ พยากรณ์ ๑ ไซตคาสตร ๑ สัททคาสตร ๑
๑๒. มนต์คาสตร ๑

โศกอันถอนขึ้นแล้วเป็นผู้เย็น สงบแล้ว เราจะไม่เศร้าโศก ไม่ร้อง
ไห้หึก เพราะได้ฟังคำของเธอ ชนเหล่าใดผู้มีปัญญา ผู้อนเคราะห์
กันและกัน ชนเหล่านั้นย่อมทำอย่างนี้ ย่อมยังกันและกันให้หายโศก
เหมือนเจ้าชายฆฏะยังพระเชษฐาให้หายโศก ฉะนั้น พวกอำมาตย์ผู้เป็น
บริวาริกาของพระราชาใด ย่อมมีเช่นนี้ ย่อมแนะนำด้วยสุภาษิต
เหมือนเจ้าชายฆฏะแนะนำพระเชษฐาของตน ฉะนั้น .

จบ กัณเหเปตวัตถุที่ ๖ .

๗. ธนปาลเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของธนปาลเปรต

พวกพ่อค้าถามเปรตคนหนึ่งว่า

[๑๐๔] ท่านเปลือยกาย มีรูปร่างน่าเกลียด ซบผอม สะพรั่งไปด้วย
เส้นเอ็น เห็นกระดูกซี่โครง แน่เพื่อนยาก ท่านเป็นใครหนอ?

เปรตนั้นตอบว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญทั้งหลาย ข้าพเจ้าเป็นเปรต ทุกขยาก เกิดอยู่ใน
ยมโลก ได้ทำกรรมอันลามกไว้ จึงจากโลกนี้ไปสู่เปตโลก .

พวกพ่อค้าถามว่า

ท่านทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา ใจ หรือ เพราะวิบากแห่งอะไร
ท่านจึงจากโลกนี้ไปสู่เปตโลก?

เปรตนั้นตอบว่า

มีพระนครของพระเจ้าทสันนราช ปราภณนามว่า เอรักจจะ เมื่อก่อน
ข้าพเจ้าเป็นเศรษฐีอยู่ในนครนั้น ประชาชนเรียกข้าพเจ้าว่า ธนปาล-
เศรษฐี ข้าพเจ้ามีเงิน ๘๐ เล่มเกวียน ทองคำ แก้วมุกดา แก้วไพฑูรย์
ก็มีมากมายเหลือที่จะนับ แม้ข้าพเจ้าจะมีหรัพยมากมายถึงเพียงนั้น ก็ไม่
รักที่จะให้ทาน ปิดประตูแล้วจึงบริโภคอาหารด้วยคิดว่า พวกยาก

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
อย่าได้เห็นเรา ข้าพเจ้า ไม่มีศรัทธา เป็นคนตระหนี่เหนียวแน่น ได้ดา
ว่าพวงจาก และห้ามปรามมหาชนผู้ให้ทานทำบุญ เป็นต้น ด้วยคำว่า
ผลแห่งทาน ไม่มี ผลแห่งการส่ำรวม จักไม่มีแต่ที่ไหน ได้ทำลายสระน้ำ
บ่อน้ำที่เขาขุดไว้ สวนดอกไม้ สวนผลไม้ ศาลา และสะพานใน
ที่เดินลำบาก ที่เขาปลูกสร้างให้พินาศ ข้าพเจ้านั้น ไม่ได้ทำความดีไว้เลย
ทำแต่ความชั่วไว้ จิตจากชาติที่แล้ว บังเกิดในปิตติวิสัย เปรียบพร้อม
ไปด้วยความหิวกระหายตลอด ๕๕ ปี ตั้งแต่ตายแล้ว ข้าพเจ้ายังไม่ได้
กินข้าวและน้ำเลยแม้แต่หยดเดียว การสงวนทรัพย์ คือ ไม่ให้แก่ใครๆ
เป็นความพินาศของสัตว์ทั้งหลาย ความฉิบหายก็คือการสงวนทรัพย์ ได้
ยินว่าเปรตทั้งหลายรู้ว่า การสงวนทรัพย์คือการไม่ให้แก่ใครๆ เป็น
ความพินาศ เมื่อก่อนข้าพเจ้าสงวนทรัพย์ไว้ เมื่อทรัพย์มีอยู่เป็นอันมาก
ไม่ให้ทาน เมื่อไทยธรรมมีอยู่ ไม่ทำที่พึงเกตุณ ข้าพเจ้าได้รับผลแห่ง
กรรมของตนจึงเดือดร้อนในภายหลัง พ้นจาก ๔ เดือนไปแล้ว ข้าพเจ้า
จักตาย จักไปตกนรกอันเผ็ดร้อนสาหัส มี ๔ เหลี่ยม ๔ ประตู จำแนก
เป็นห้องๆ ล้อมด้วยกำแพงเหล็ก พร้อมด้วยแผ่นเหล็ก พื้นของนรก
นั้น ล้วนแล้วด้วยทองแดงลูกเป็นเปลวเพลิง ประกอบด้วยความร้อน
แผ่ไปตลอดร้อยโยชน์โดยรอบ ตั้งอยู่ทุกเมื่อ ข้าพเจ้าจักต้องเสวย
ทุกขเวทนาในนรกนั้นตลอดกาลนาน ก็การเสวยทุกขเวทนาเช่นนี้ เป็น
ผลแห่งกรรมอันชั่ว เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงเศร้าโศกที่จะไปเกิดในนรก
อันเร่าร้อนนั้น ข้าแต่ท่านผู้เจริญทั้งหลาย ข้าพเจ้าขอเตือนท่านทั้งหลาย
ขอความเจริญจงมีแก่ท่านทั้งหลายผู้มาประชุมกันในที่นี้ พวกท่านอย่าได้
ทำบาปกรรมในที่ใดๆ คือ ในที่แจ้งหรือในที่ลับ ถ้าพวกท่านจักกระทำ
หรือกระทำการบาปกรรมนั้นไว้ แม้พวกท่านจะเหาะหนีไปอยู่ที่ไหน ก็ย่อม
ไม่พ้นไปจากทุกข์ ขอท่านทั้งหลายจงเลี้ยงมารดา จงเลี้ยงบิดา ประพฤติ
อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในสกุล เป็นผู้เกื้อกูลแก่สมณะและพราหมณ์ ท่าน
ทั้งหลายจักไปสวรรค์ด้วยการปฏิบัติอย่างนี้ บุคคลจะอยู่ในอากาศใน
ท่ามกลางมหาสมุทร หรือเข้าไปสู่ช่องภูเขา พึงพ้นจากบาปกรรมไม่มี
หรือบุคคลอยู่ในส่วนแห่งภาคพื้นใด พึงพ้นจากบาปกรรม ส่วนแห่งภาค
พื้นนั้นไม่มี.

จบ ธนปาลเปตวัตถุที่ ๗

๘. จุฬเสฏฐีเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของจุฬเสฏฐีเปตวัตถุ

พระเจ้าอชาตศัตรูตรัสถามเศรษฐีเปรตว่า

[๑๐๕] ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ท่านเป็นบรรพชิตเปลือยกายชুবมอม เพราะเหตุ
แห่งกรรมอะไร ท่านจะไปที่ไหนในราตรีเช่นนี้ ขอท่านจงบอกการที่ท่าน
จะไปแก่เราเถิด เราสามารถจะให้ทรัพย์เครื่องปลื้มใจแก่ท่านด้วยความ
อุตสาหะทั้งปวง?

จุฬเศรษฐีเปรตกราบทูลว่า

เมื่อก่อนพระนครพาราณสีมีกิตติคุณเลื่องลือไปไกล ข้าพระองค์เป็น
คฤหบดีผู้มั่งคั่งอยู่ในพระนครนั้น แต่เป็นคนตระหนี่เหนียวแน่นไม่เคย
ให้สิ่งของแก่ใครๆ มีใจข้องอยู่ในอามิส ได้ถึงวิสัยแห่งพญายมเพราะ
เป็นผู้ตีสล ข้าพระองค์ล้าปากแล้วเพราะความหิวเสียดแทงเพราะ
บาปกรรมเหล่านั้น เพราะเหตุนั้น ข้าพระองค์ปรารถนาอามิส จึงได้
มาหาหม้อญาติ มนุษย์แม่เหล้าอันมีปกติไม่ให้ทาน และไม่เชื่อว่าผลแห่ง
ทานมีอยู่ในโลกหน้า มนุษย์แม่เหล้านั้นจักเกิดเป็นเปรตเสวยทุกข์ใหญ่
เหมือนข้าพระองค์ ฉะนั้น ธิดาของข้าพระองค์บ่นอยู่เนืองๆ ว่า เรา
จักให้ทานอุทิศให้มารดา บิดา ลุง ป้า น้า อา ปู่ ย่า ตา ยาย
พวกพราหมณ์ กำลังบริโภคน้ำอันธพาลของข้าพระองค์ตักแต่งแล้ว
ข้าพระองค์จะไปยังเมืองอันธพาลินทนคร เพื่อบริโภคอาหาร พระราชาจึง
ตรัสสละเขาว่า ถ้าท่านไปได้เสวยผลทานนั้น พึงรีบกลับมาบอกเหตุที่มี
จริงแก่เรา เราพึงคำอันมีเหตุผลควรเชื่อถือได้แล้ว จักทำสักการบูชาบ้าง
จุฬเศรษฐีเปรตทูลรับพระราชดำรัสแล้ว ได้ไปยังอันธพาลินทนครนั้น
แต่ไม่ได้รับผลแห่งทานนั้นเพราะพราหมณ์ทั้งหลายที่บริโภคน้ำ เป็นผู้
ไม่มีศีล ไม่สมควรแก่ทักษิณ ภายหลังจุฬเศรษฐีเปรตกลับมาสู่นคร
ราชคฤห์อีก ได้ไปแสดงกายให้ปรากฏ เฉพาะพระพักตร์ของพระเจ้า
อชาตศัตรูผู้เป็นใหญ่กว่าหมูชน พระราชาทอดพระเนตรเห็นเปรตนั้น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
กลับมาอีก จึงตรัสถามว่า เราจะให้ท่านอะไร ถ้าเหตุนี้จะให้ท่าน
อิมหนัตถลตถกาลมียุไซริ ขอท่านจงบอกเหตุนี้แก่เรา .

จุฬเศรษฐีปรตกรบาทูลว่า

ข้าแต่พระราชา ขอพระองค์จงทรงอังคาสพระพุทธรเจ้าและพระสงฆ์
ด้วยข้าวและน้ำ และจงทรงถวายจีวร แล้วทรงอุทิศกุศลนั้นเพื่อ
ประโยชน์เกื้อกูลข้าพระองค์ ด้วยการทรงบำเพ็ญกิจอย่างนี้ ข้าพระองค์
จึงพึงอิมหนัตถลตถกาลนาน . ลำดับนั้น พระราชาเสด็จออกจาก
ปราสาทที่นั่น ทรงถวายทานอันประณีตยิ่งแก่สงฆ์ ด้วยพระหัตถ์ของ
พระองค์ แล้วทรงกรบาทูลเรื่องราวแต่พระตถาคต ทรงอุทิศส่วนกุศลให้
จุฬเศรษฐีปรต จุฬเศรษฐีปรตนั้นอันพระราชาทรงบูชาแล้ว เป็นผู้
งดงามยิ่งนัก ได้มาปรากฏเฉพาะพักตร์ของพระราชามีใหญ่กว่าชน
แล้วกรบาทูลว่า ข้าพระองค์เป็นเทวดา มีฤทธิ์อย่างยอดเยี่ยมแล้ว
มนุษย์ทั้งหลายผู้มีฤทธิ์เสมอด้วยข้าพระองค์ไม่มี ขอพระองค์ทรงทอด
พระเนตรดูอานุภาพอันหาประมาณมิได้ของข้าพระองค์นี้เกิด ซึ่งเกิดจาก
ผลที่พระองค์ทรงถวายทานอันจะนับมิได้แก่สงฆ์ อุทิศส่วนพระราชกุศล
ให้แก่ข้าพระองค์ด้วยทรงอนุเคราะห์ ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นเทพแห่งมนุษย์
ข้าพระองค์เป็นผู้อันพระองค์ ยิงพระอริยสงฆ์ให้อิมหนัตถด้วยไทยธรรม
มีข้าวและน้ำ และผ้าผ่อนเป็นต้นเป็นอันมาก จึงได้อิมหนัตถแล้วเนื่องๆ
บัดนี้ ข้าพระองค์มีความสุขแล้ว ขอทูลลาพระองค์ไป .

จบ จุฬเศรษฐีเปตวัตถุที่ ๘

๙ . อังกรเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของอังกรปรต

พราหมณ์พ้อคำคนหนึ่ง เห็นของทิพย์ออกจากมือรุกขเทวดาจึงเกิดความโลภขึ้น ได้
บอกแก่อังกรพาณิชาว่า

[๑๐๖] เราทั้งหลายเที่ยวหาทรัพย์ ไปสู่แคว้นกัมโพชเพื่อประโยชน์สิ่งใด เทพ-
บุตรนี้เป็นผู้ให้สิ่งที่เราอยากได้นั้น พวกเราจึงนำเทพบุตรนี้ไปหรือจกจับ
เทพบุตรนี้ ขมขี้เอาด้วยการวิ่งวอนหรืออุ้มใส่ยานรีบนำไปสู่ทวารกนคร
โดยเร็ว .

อังกรพาณิชาเมื่อจะห้ามพราหมณ์พ้อคำนั้น จึงได้กล่าวคาถาความว่า
บุคคลอาศัยนั่งนอนที่ริมเงาของตน ไมได้ ไม่ควรหิกรานกึ่งของตน ไม่นั้น
เพราะการประทุษร้ายมิตร เป็นความเลวทราม .

พราหมณ์พ้อคำกล่าวว่า

บุคคลอาศัยนั่งนอนที่ริมเงาของตน ไมได้ พึงตัดแม่ลำต้นของตน ไม่นั้นได้
ถ้ามีความต้องการเช่นนั้น .

อังกรพาณิชากล่าวว่า

บุคคลอาศัยนั่งนอนที่ริมเงาของตน ไมได้ ไม่พึงทำลายแม่ใบของตน ไม่นั้น
เพราะการประทุษร้ายมิตร เป็นความเลวทราม .

พราหมณ์พ้อคำกล่าวว่า

บุคคลอาศัยนั่งนอนที่ริมเงาของตน ไม่เหลาใด พึงถอนต้น ไม่นั้นพร้อม
ทั้งรากได้ ถ้าพึงประสงค์เช่นนั้น .

อังกรพาณิชากล่าวว่า

ก็บุรุษพึงพักอยู่ในเรือนของบุคคลใดตลอดราตรีหนึ่ง หรือพึงได้ข้าวน้ำ
ในที่ใด ไม่ควรคิดชั่วต่อบุคคลนั้น แม้ด้วยใจความเป็นผู้กตัญญู สัปบุรุษ
สรรเสริญ บุคคลพึงพักอาศัยในเรือนของบุคคลใดแม้เพียงคืนหนึ่ง พึง
ได้รับบำรงด้วยข้าวและน้ำ ก็ไม่พึงคิดชั่วต่อบุคคลนั้นแม้ด้วยใจ บุคคล
ผู้มีมืออันไม่เบียดเบียน ย่อมแผดเผาบุคคลผู้ประทุษร้ายมิตร ผู้ใดทำ
ความดีไว้ในก่อน ภายหลังเบียดเบียนด้วยความชั่ว ผู้นั้น ชื่อว่าเป็นคน
อกตัญญู ย่อมไม่พบเห็นความเจริญทั้งหลาย ผู้ใดประทุษร้ายต่อคนระผู้
ไม่ประทุษร้าย ผู้เป็นบุรุษบริสุทธิ์ไม่มีกิเลสเครื่องยึดวน บาปย่อมกลับ
มาถึงผู้นั้นซึ่งเป็นคนพาลแน่แท้ เหมือนภูลิอันละเอียดที่บุคคลซัดไป
ทวนลมฉะนั้น .

เมื่อรุกขเทวดาได้ฟังดังนั้นแล้ว เกิดความโกรธต่อพราหมณ์นั้น จึงกล่าวว่า
ไม่เคยมีเทวดาหรือมนุษย์ หรืออิสรชนคนใดจะมาข่มเหงเราได้โดยง่าย
เราเป็นเทพเจ้าผู้มีมหิทธิฤทธิ์อย่างยอดเยี่ยม เป็นผู้ไปได้ไกลสมบุรณ์ด้วย
รัศมีและกำลัง .

อังกรพาณิชาจึงถามรุกขเทวดานั้นว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรีคาถา
ฝ่ามือของท่านมีสีดังทองคำทั่วไป ทรงไว้ซึ่งวัตถุที่บุคคลอื่นปรารถนาด้วย
นิ้วทั้ง ๕ เป็นที่ไหลออกแห่งวัตถุมีรสอร่อย วัตถุมีรสต่างๆ ย่อมไหล
ออกจากฝ่ามือของท่าน ข้าพเจ้าเข้าใจว่าท่านเป็นท้าวสักกะ .

รุกขเทวดาตอบว่า

เราไม่ใช่เทพเจ้า ไม่ใช่คนธรรพ์ ไม่ใช่ท้าวสักกปริณิทัះ ดูกองการ
ท่านจงทราบว่าเป็นเปรต จิตจากโรรจนครมาอยู่ที่ต้นไทรนี้ .

อังกูรพาณิขถามว่า

เมื่อก่อน ท่านอยู่ในโรรจนคร ท่านมีปกติอย่างไร มีความประพฤติ
อย่างไร ผลบุญสำเร็จที่ฝ่ามือของท่าน เพราะพรหมจรรย์อะไร?

รุกขเทวดาตอบว่า

เมื่อก่อน เราเป็นช่างหูกอยู่ในโรรจนคร เป็นคนกำพร้าเลี้ยงชีวิตโดย
ความลำบากยาก เราไม่มีอะไรจะให้ท่าน เรือนของเราอยู่ใกล้เรือนของ
อัสยหเศรษฐี ซึ่งเป็นคนมีศรัทธาเป็นทานาธิบตี มีบุญอันทำแล้ว เป็น
ผู้ละอายต่อบาป พวกยาจกภิกษุมีนามแลโคตรต่างๆ กัน ไปที่บ้านของ
เรานั่น พวกเขากลมถึงเรือนของอัสยหเศรษฐีก็ว่า ขอความเจริญจงมี
แก่ท่านทั้งหลาย พวกเราจะไปทางไหน ท่านเขาให้ที่ไหน เราถูกพวก
ยาจกภิกษุถามแล้ว ได้ยกมือเบื้องขวาขึ้นบอกเรือนของอัสยหเศรษฐีแก่
ยาจกภิกษุเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายจงไปทางนี้ ความเจริญจักมีแก่ท่าน
ทั้งหลาย ท่านเขาให้อยู่ที่นั่น เพราะเหตุนั้น ฝ่ามือของเราจึงให้สิ่งที่น่า
ปรารถนาเป็นที่ไหลออกแห่งวัตถุมีรสอร่อย ผลบุญย่อมสำเร็จที่ฝ่ามือ
ของเราเพราะพรหมจรรย์นั้น .

อังกูรพาณิขถามว่า

ได้ยินว่า ท่านไม่ได้ให้ท่านแก่ใครๆ ด้วยมือทั้งสองของตนเป็นแต่
เพียงอนโมทนาทานของคนอื่น ยกมือขึ้นบอกทางให้ เพราะเหตุนี้ฝ่ามือ
ของท่านจึงให้สิ่งที่น่าใคร่ เป็นที่ไหลออกแห่งวัตถุมีรสอร่อย ผลบุญ
ย่อมสำเร็จที่ฝ่ามือของท่านเพราะพรหมจรรย์นั้น ข้าแต่ท่านผู้เจริญ
อัสยหเศรษฐีผู้เลื่อมใส ได้ให้ท่านด้วยมือทั้งสองของตน ละร่างกาย
มนุษย์แล้ว ไปทางทิศไหนหนอ?

รุกขเทวดาตอบว่า

เราไม่รู้ทางไปหรือทางมาของอัสยหเศรษฐี ผู้เป็นเจ้าของแห่งทาน ผู้มี-
รัศมีขานออกจากตน แต่เราได้ฟังมาในสำนัก ของท้าวเวสสุธินา
อัสยหเศรษฐี ถึงความเป็นสหายแห่งท้าวสักกะ .

อังกูรพาณิขกล่าวว่า

บุคคลควรทำความดีแท้ ควรให้ทานตามสมควร ใครได้เห็นฝ่ามืออันให้
สิ่งที่น่าใคร่แล้ว จักไม่ทำบุญเล่า เราไปจากที่นี่ถึงทวารกนครแล้ว จัก
รีบให้ท่านอันจักนำความสุขมาให้เราแน่แท้ เราจักให้ข้าว น้ำ ผ้า
เสนาสนะ บ่อน้ำ และสะพานในที่เดินยากเป็นทาน .

อังกูรพาณิขถามว่า

เพราะเหตุไร นิ้วมือของท่านจึงงอหงิก ปากของท่านจึงเบี้ยวและนัยน์ตา
ทะล้นออก ท่านได้ทำบาปกรรมอะไรไว้?

เปรตนั้นตอบว่า

เราอันเคยหบดีตั้งไว้ในกาให้ทาน ในโรทานของเคยหบดี ผู้มีอังคิรส
ผู้มีศรัทธา เป็นฆราวาส ผู้ครอบครองเรือนเห็นจากผู้มีความประสงค์
ด้วยโภชนะ มาที่โรทานนั้น ได้หลีกไปทำการบิณฑบาตอยู่ ณ ที่ข้างหนึ่ง
เพราะกรรมนั้น นิ้วของเราจึงงอหงิก ปากของเราจึงเบี้ยว นัยน์ตาทะล้น
ออกมา เราได้ทำบาปกรรมนั้นไว้ .

อังกูรพาณิขถามว่า

แนะนำบุรุษเลวทราม การที่ท่านมีปากเบี้ยว ตาทั้ง ๒ ทะล้นเป็นการชอบ
แล้ว เพราะท่านได้ทำการบิณฑบาตต่อท่านของผู้อื่น ก็โง่น อัสยหเศรษฐี
เมื่อจะให้ท่านจึงได้มอบข้าว น้ำของเคี้ยว ผ้า และเสนาสนะ ให้ผู้อื่น
จัดแจง ก็เราไปจากที่นี่ถึงทวารกนครแล้ว จักเริ่มให้ท่านที่นำความสุข
มาให้แก่เราแน่แท้ เราจักให้ข้าว น้ำ ผ้า เสนาสนะ บ่อน้ำ สระน้ำ
และสะพานทั้งหลายในที่เดินลำบาก เป็นทาน ก็อังกูรพาณิขกลับจาก
ทะเลทราย ไปถึงทวารกนครแล้วได้เริ่มให้ท่าน อันจะนำความสุขมาให้
ตนได้ให้ข้าว น้ำ ผ้า เสนาสนะ บ่อน้ำ สระน้ำ ด้วยจิตอันเลื่อมใส .
ช่างกลับก พ้อครว ขวามคร พวกปาวร้องในเรือนของอังกูรพาณิข

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
นั้น ทั้งในเวลาเย็น ทั้งในเวลาเช้าทุกเมื่อว่า ใครหิวจงมากินตามชอบ
ใจ ใครกระหายจงมาดื่มตามชอบใจ ใครจิกนงหม่นผ้างงงหม่น ใครต้อง
การพาหนะสำหรับเทียมรถ จงเทียมพาหนะในคูแอกนี้ ใครต้องการร่ม
จงเอาร่มไป ใครต้องการของหอม จงมาเอาของหอมไป ใครต้องการ
ดอกไม้จงมาเอาดอกไม้ไป ใครต้องการรองเท้า จงมาเอารองเท้าไป
มหาชนย่อมรู้เราว่า อังกระนอนเป็นสุข ดุกรสินธมมาพบ เรานอนเป็น
ทุกข์ เพราะ ไม่ได้เห็นพวกยาคจ มหาชนรู้เราว่า อังกระนอนเป็นสุข
ดุกรสินธมมาพบ เรานอนเป็นทุกข์ ในเมื่อฉันทพมณีน้อย .

สินธมมาพบได้ฟังดังนั้น จึงกล่าวคาถาความว่า

ถ้าท้าวสักกะผู้เป็นใหญ่กว่าชาวดาวดึงส์ และเป็นใหญ่กว่าโลกทั้งปวง
พึงให้พรท่าน ท่านเมื่อจะเลือก พึงเลือกเอาพรเช่นไร?

อังกุรพาณิขกล่าวว่

ถ้าท้าวสักกะผู้เป็นใหญ่กว่าชาวดาวดึงส์ พึงให้พรแก่เราจะพึงขอพรว่า
เมื่อเราลุกขึ้นแต่เช้า ในเวลาพระอาทิตย์ขึ้น ขอภิกษาหารอันเป็นทิพย์
และพวกยาคจผู้มีศีลพึงปรากฏ เมื่อเราให้อยู่ ไทยธรรมไม่พึงสิ้นไป
ครั้นเราให้ท่านนั้นแล้ว ไม่พึงเดือดร้อนในภายหลัง เมื่อกำลังให้พึงยัง
จิตให้เลื่อมใส ข้าแต่ท้าวสักกะ ข้าพเจ้าพึงเลือกเอาพรอย่างนี้ .

โสณกบฏกล่าวเตือนอังกุรพาณิขว่า

บุคคลไม่พึงให้ทรัพย์สินเครื่องปลื้มใจทั้งหมดแก่บุคคลอื่น ควรให้ทานและ
ควรรักษาทรัพย์สินไว้ เพราะทรัพย์สินเท่านั้นประเสริฐกว่าทาน สกตทั้ง-
หลายย่อมตั้งอยู่ไม่ได้ เพราะการให้ทานเกินประมาณไป บัณฑิตย่อมไม่
สรรเสริญการไม่ให้ทานและการให้เกินควร เพราะเหตุผลนั้นแล ทรัพย์สิน
เท่านั้นประเสริฐกว่าทาน บุคคลผู้เป็นปราชญ์ สมบูรณ์ด้วยธรรม ควร
ประพฤติโดยพอเหมาะ .

อังกุรพาณิขกล่าวว่

ดูกรชาวเราทั้งหลาย ดิหนอ เราพึงให้ท่านแล ด้วยว่าสัปบุรุษผู้สงบ
ระบิพึงคบหาเรา เราพึงยังความประสงค์ของอภิกขุทั้งปวงให้เต็ม เลี้ยง
ดูให้อิ่มหนำ เปียบเหมือนฝนยังที่ลุ่มทั้งหลายให้เต็มจะนั้น สິหน้าของ
บุคคลโดยอ้อมแผ่ใส เพราะเห็นพวกยาคจ บุคคลนั้นครั้นให้ทานแล้วมี
ใจเบิกบาน ข้อนี้เป็นความสุขของบุคคลผู้อยู่ครองเรือน สິหน้าของ
บุคคลโดยอ้อมแผ่ใสเพราะเห็นพวกยาคจ บุคคลนั้นครั้นให้ทานแล้ว
ย่อมปลื้มใจ นี่เป็นความถึงพร้อมแห่งยัญญบุคคล ก่อนแต่ให้ก็มีใจ
เบิกบาน เมื่อกำลังให้ก็ยังจิตให้แผ่ใส ครั้นให้แล้ว ก็มีใจเบิกบาน นี่
เป็นความถึงพร้อมแห่งยัญญ .

พระสังคีตอาจารย์กล่าวคาถาทั้งหลายความว่า

ในเรือนของอังกุรพาณิขผู้มั่งบุญ โภชนะอันเขาให้แก่หมู่ชนวันละ ๖
หมื่นแล่มเกรียนเป็นนิตย พ้อครัว ๓๐๐๐ คน ประดับด้วยต่างหุอันวิจิตร
ด้วยมุกดาและแก้วมณี เป็นผู้ชวนชวายในการให้ทาน พวกกันเข้าไปอาศัย
อังกุรพาณิขเลี้ยงชีวิต มาณพ ๖ หมื่นคน ประดับด้วยต่างหุอันวิจิตร
ด้วยแก้วมุกดา และแก้วมณี ช่วยกันผ่าฟืนสำหรับหุงอาหาร ในมหา-
ทานของอังกุรพาณิขนั้น พวกนารี ๑๖๐๐๐ คนประดับด้วยอสังการทั้งปวง
ช่วยกันบดเครื่องเทศสำหรับปรุงอาหาร ในมหาทานของอังกุรพาณิขนั้น
นารีอีก ๑๖๐๐๐ คน ประดับด้วยเครื่องอสังการทั้งปวง ถือทัพพีเข้ายื่น
คอยรับใช้ในมหาทานของอังกุรพาณิขนั้น อังกุรพาณิขนั้น ได้ให้ของ
เป็นอันมากแก่มหาชนโดยประการต่างๆ ได้ทำความเคารพ และความ
ยำเกรงในภักษัตริย์ด้วยมือของตนเองบ่อยๆ ให้ทานโดยประการต่างๆ
สิ้นกาลนานอังกุรพาณิข ยังมหาทานให้เป็นไปแล้วสิ้นเดือน สิ้นปีก็
สิ้นฤดู และปีเป็นอันมากตลอดกาลนาน อังกุรพาณิขได้ให้ทานและทำ
การบูชาแล้วอย่างนี้ ตลอดกาลนาน ละร่างมนุษย์แล้ว ได้ไปบังเกิด
ในดาวดึงส์ อินทมาณพได้ถวายภิกษาทัพพีหนึ่ง แก่พระอนรุทธเถระ
ละร่างมนุษย์แล้ว ได้ไปบังเกิดในดาวดึงส์เหมือนกัน แต่อินทกเทพบุตร-
รุ่งเรืองยิ่งกว่าอังกุรเทพบุตรโดยฐานะ ๑๐ อย่าง คือ รูป เสียง กลิ่น รส
โผฏฐัพพะ อันนารินรมย์ใจ อายุ ยศ วรรณะ สุข และความเป็นใหญ่ .

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า

ดูกรอังกุระ มหาทานท่านได้ให้แล้วสิ้นกาลนาน ท่านมาในสำนักของเรา
โฉนจึงนั่งอยู่ไกลนัก?

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
เมื่อพระพุทธเจ้าผู้เป็นอุดมบุรุษ ประทับอยู่ที่บิณฑุกัมพลศิลาอาสน์
ภายใต้ต้นปาริฉัตตกฤกษ์ ณ ดาวดึงส์ ครั้งนั้น เทวดาในหมื่นโลกธาต
พากันมานั่งประชุมเฝ้าพระสัมพุทธเจ้าซึ่งประทับบนยอดเขา เทวดาใดๆ
ไม่รู้งไรจนเกินกว่าพระสัมพุทธเจ้าด้วยรักมี พระสัมพุทธเจ้าเท่านั้น ย่อม
รู้งไรจน ล่วงหมื่นเทวดาทิ้งปวง ครั้งนั้น อังกรเทพบุตรนั้นนั่งอยู่ไกล ๑๒
โยชน์ จากที่พระพุทธเจ้าประทับ ส่วนอินทกเทพบุตรนั่งในที่ใกล้พระผู้มี-
พระภาค รุ่งเรืองกว่าอังกรเทพบุตร พระสัมพุทธเจ้า ทอดพระเนตรเห็น
อังกรเทพบุตรกับอินทกเทพบุตรอยู่แล้ว เมื่อจะทรงประกาศทักษิณ-
บุคคลจึง ได้ตรัสพระพุทธพจน์นี้ความว่า ดูกรอังกรเทพบุตร มหาทาน
ท่านให้แล้วสิ้นกาลนาน ท่านมาสู่สำนักของเรา โฉนจึงนั่งอยู่ไกลนัก .
อังกรเทพบุตร อันพระผู้มีพระภาคผู้มีพระองค์อันอบรมแล้วทรงตกเตือน
แล้ว ได้กราบทูลว่า จะทรงประสงคอะไรด้วยทานของข้าพระองค์นั้น อัน
ว่างเปล่าจากทักษิณบุคคล อินทกเทพบุตรนี้ให้ท่านนิคหน้อย รุ่งเรือง
ยิ่งกว่าข้าพระองค์ดูพระจันทร์ในหมู่ดาวจะนั้น .

อินทกเทพบุตรทูลว่า

พืชแม่น้ำมากที่บุคคลหว่านแล้วในนาตอน ผลย่อมไม่ไผ่บุลย์ทั้งไม่ยังชวานา
ให้ปลื้มใจ ฉะนั้น ทานมากมายอันบุคคลเข้าไปตั้งไว้ในบุคคลผู้ทูล ก็ฉนั้น
นั้นเหมือนกัน ย่อมไม่มีผลไผ่บุลย์ ทั้งไม่ยังทลายให้ปลาบปลื้ม พืชแม่น้ำ
น้อยอันบุคคลหว่านแล้วในนาดี เมื่อฝนหลังสายน้ำโดยสม่ำเสมอ ผลย่อม
ยังชวานาให้ปลาบปลื้มใจ แม้ฉนั้นใด ทานแม่น้ำน้อยอันบุคคลบริจาแล้ว
ในทานผู้มีศีล มีคุณความดี ผู้คงที่ บุญย่อมมีผลมาก ฉนั้นนั้นเหมือนกัน
ทานอันบุคคลให้แล้วในเขตใด มีผลมาก การเลือกให้ในเขตนั้น ทายก
เลือกให้ท่านแล้ว ย่อมไปสู่สวรรค์ ทานที่เลือกให้ พระสวดทรงสรร
เสริญ ทักษิณบุคคลเหล่าใดมีอยู่ในโลกนี้ ทานที่ทลายให้แล้วในทักษิ
ณบุคคลเหล่านั้น ย่อมมีผลมากเหมือนพืชที่หว่านแล้วในนาดีจะนั้น .

จบ อังกรเปตวัตถุที่ ๙ .

๑๐ . อุตตรมาตเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของอุตตรมาตเปต

[๑๐๗] นางเปตมมีผิวพรรณน่าเกลียดน่ากลัว มีผมหยาบห้อยลงมาจตพื้นดิน
คลุมตัวด้วยผม เข้าไปหาภิกษุอยู่ในที่พักในกลางวันนั่งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ
คงคา ได้กล่าวกะภิกษุนั้นดังนี้ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ดิฉันตั้งแต่ตายมา
จากมนุษยโลก ยังไม่ได้บริโภคข้าวหรือดื่มน้ำเลย ตลอดเวลา ๕๕ ปี
แล้ว ขอท่านจงให้น้ำดื่มแก่ดิฉันผู้กระหายน้ำด้วยเถิด .

ภิกษุนั้นกล่าวว่า

แม่น้ำคงคามีน้ำเย็นใสสะอาด ไหลมาแต่ป่าหิมพานต์ ท่านจงดักเอาน้ำ
จากแม่น้ำคงคานั้นดื่มเถิด จะมาขอน้ำกะเราทำไม .

นางเปตมกล่าวว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ถ้าดิฉันดักน้ำในแม่น้ำคงคาตัวเองไซ้ร น้ำนั้นย่อมกลับ
กลายเป็นเลือดปรากฏแก่ดิฉัน เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงขอน้ำแก่ท่าน .

ภิกษุนั้นถามว่า

ท่านได้ทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา ใจ หรือ น้ำในแม่น้ำคงคาจึง
กลายเป็นเลือดปรากฏแก่ท่าน?

นางเปตมนั้นกล่าวว่า

ดิฉันมีบุตรคนหนึ่งชื่ออุตตระ เป็นอบาสกมีศรัทธา เขาได้ถวายจีวร
บิณฑบาต ที่นอน ที่นั่งและคิลานปัจจัย แก่สมณะทั้งหลายด้วยความ
ไม่พอใจของดิฉัน ดิฉันถูกความตระหนี่ครอบงำแล้ว ด่าเขาว่า เจ้าอุตตระ
เจ้าถวายจีวร บิณฑบาต ที่นอน ที่นั่งและคิลานปัจจัย แก่สมณะทั้งหลาย
ด้วยความไม่พอใจของเรา นั้น จงกลายเป็นเลือด ปรากฏแก่เจ้าใน
ปรโลก เพราะวิบากแห่งกรรมนั้น น้ำในแม่น้ำคงคาจึงกลายเป็นเลือด
ปรากฏแก่ดิฉัน .

จบ อุตตรมาตเปตวัตถุที่ ๑๐ .

๑๑ . สุตตเปตวัตถุ

ว่าด้วยคนไปอยู่กับเปรต

หญิงคนหนึ่งไปอยู่กับเวมานิกเปรตตลอด ๓๐๐ ปี เกิดความเบื่อหน่ายจึงกล่าว
กะเวมานิกเปรตนั้นว่า

[๑๐๘] เมื่อก่อน ฉันได้ถวายด้ายแก่พระปัจเจกพุทธเจ้าซึ่งเข้าไป ขอลึงเรือน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ของฉันท วิบากแห่งการถวายด้ายนั้น ฉันทจึงได้เสวยผลอันไพบลยอย่างนี้
ประการหนึ่ง ผ้ามากมายหลายโกฏีบึงเกิดแก่ฉันท วิมานของฉันทเคลื่อน
กล่นไปด้วยดอกไม้นารีณมย์ วิจิตรด้วยรูปภาพต่างๆ เปรียบพร้อม
ไปด้วยเทพบุตรเทพธิดาผู้เป็นบริวาร ฉันทเลือกใช้สอยนุ่งห่มตามชอบใจ
ถึงเพียงนี้ สรรพวัตถุอันปลื้มใจมากมายก็ไม่หมดสิ้นไป ฉันทได้รับความ
สุขความสำราญในวิมานนี้ เพราะอาศัยวิบากแห่งกรรมนั้น ฉันทกลับไป
สู่มนุษยโลกแล้ว จักทำบุญให้มากขึ้น ข้าแต่ลูกเจ้า ขอท่านจงนำฉันทไป
สู่ถิ่นมนุสย์เถิด .

เวมานิกเปรตนั้นกล่าวว่า

ท่านมาอยู่ในวิมานนี้ถึง ๓๐๐ ปี เป็นคนแก่เฒ่าแล้ว จักไปอยู่ใน
มนุษยโลกทำไม อนึ่ง ญาติของท่านตายไปหมดแล้ว ท่านไปจากเทวโลก
นี้สู่มนุษยโลกนั้นแล้ว จักกระทำอย่างไร?

หญิงนั้นกล่าวว่า

เมื่อฉันมาอยู่ในวิมานนี้ ๓๐๐ ปี ได้เสวยทิพย์สมบัติ และความสุขอิม
หน้าแล้ว ฉันทกลับไปสู่ถิ่นมนุสย์แล้ว จักทำบุญให้มากขึ้น ข้าแต่ลูกเจ้า
ขอท่านจงนำฉันไปส่งถิ่นมนุสย์เถิด .

เวมานิกเปรตนั้น จับหญิงนั้นที่แขน นำกลับไปสู่บ้านที่นางเกิด แล้วพูด
กะหญิงนั้นซึ่งกลับเป็นคนแก่ มีกำลังน้อยที่สุดว่า ท่านพึงบอกชนแม่
อื่นที่มาสู่ที่นี่ว่า ท่านทั้งหลายจงทำบุญเถิด ท่านทั้งหลายจะได้รับความสุข
เราได้เห็นเปรตทั้งหลาย ผู้ไม่ได้ทำความดีไว้เดือดร้อนอยู่ ฉันทใด มนุสย์
ทั้งหลายก็ฉันทนั้น ก็หมุ่สัตว์คือเทวดาและมนุษย์กระทำการม อันมีสุข
เป็นวิบากแล้ว ย่อมเป็นผู้ดำรงอยู่ในความสุข .

จบ สุตตเปตวัตถุที่ ๑๑ .

๑๒ . กรรมมณฑลเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของนางเวมานิกเปรต

พระเจ้าพาราณสีตรัสถามนางเวมานิกเปรตว่า

[๑๐๔] สละโภชณมิมิน้ำใสสะอาด มีบันไดทองค้ำลาดด้วยทรายทองโดยรอบ
ในสระนั้นมีกลิ่นหอมฟุ้งนารีณมย์ใจ คาดดินไปด้วยหมู่มัณนา มีกลิ่น
ต่างๆ หอมตลบไปด้วยลมร่ำเพยพัด คารดาด้วยบัวต่างๆ เคลื่อนกล่น
ด้วยบัวขาวมีกลิ่นหอมเจริญใจ อันลมร่ำเพยพัดฟุ้งจร เสียงระงมไปด้วย
หงส์และนกกระเรียน นกจักพรากมาร่ำร้องไพเราะจับใจ เคลื่อนกล่น
ไปด้วยฝูงนกต่างๆ ส่งเสียงร้องอยู่อิงมี มีหมู่รุกขชาติอันมีดอกและผล
นานาพรรณ ไม่มีเมืองใดในมนุษยเหมือนเมืองของท่านนี้ ปราสาทเป็น
อันมากของท่าน ล้วนแล้วด้วยทองคำและเงิน รุ่งเรืองงามสง่าไปทั่วทั้ง
๔ ทิศโดยรอบ นางทาสี ๕๐๐ คอยบำเรอท่านประดับด้วยกำไรทอง
นุ่งห่มผ้าทองคำบัลลังก์ของท่านมีมาก ซึ่งสำเร็จด้วยทองคำและเงิน ปลูก
ด้วยหนึ่งขมด และผ้าโกเชวอันบุคลลจัดแจงไว้แล้ว ท่านจะเข้านอน
บนบัลลังก์ใด ก็สำเร็จดังความปรารถนาทุกอย่าง เมื่อถึงเที่ยงคืน ท่าน
ลุกจากบัลลังก์นั้นลงไปสู่สวนใกล้สระโภชณมิมิน้ำใสสะอาด ยืนอยู่ที่ฝั่งสระนั้นอันมี
หญ้าเขียวอ่อน งดงาม ลำดับนั้น สุนัขหูดำนกขึ้นมาจากสระนั้น
กัดอวัยวะน้อยใหญ่ของท่านเมื่อใด ท่านถูกสุนัขกัดกินแล้วเหลือแต่
กระดูกเมื่อนั้น ท่านจึงลงสู่สระโภชณมิมิน้ำใสสะอาด ร่างกายก็กลับมีเหมือนเดิม
ภายหลังจากเวลาลงสู่สระโภชณมิมิน้ำใสสะอาด ท่านกลับมามีอวัยวะน้อยใหญ่เต็มบริบูรณ์
งดงามดูน่ารัก นุ่งห่มแล้ว มาสู่สำนักของเรา ท่านได้ทำการมชั่วอะไรไว้
ด้วยกาย วาจา ใจ หรือและเพราะวิบากแห่งกรรมอะไร สุนัขหูดำนก
จึงกัดกินอวัยวะน้อยใหญ่ของท่าน?

นางเวมานิกเปรตกราบทูลว่า

มีคฤหบดีคนหนึ่ง เป็นอภิสกผู้มั่งคั่ง อยูในเมืองกิมพิละ หม่อมฉัน
เป็นภรรยาของอภิสกนั้น เป็นคนทศิล ประพฤตินอกใจเขา เมื่อหม่อม
ฉันนอกใจเขาอย่างนั้น สามิหม่อมฉันจึงพูดว่า การที่เธอประพฤตินอก
ใจฉันนั้นเป็นการไม่เหมาะ ไม่สมควร และหม่อมฉันได้กล่าวมสาวาท-
สบถอย่างรุนแรงว่า ฉันไม่ได้ประพฤตินอกใจท่านด้วยกายหรือด้วยใจ
ถ้าฉันประพฤตินอกใจท่านด้วยกายหรือด้วยใจ ขอให้สุนัขหูดำนกตัวนี้
กัดกินอวัยวะน้อยใหญ่ของฉันเถิด วิบากแห่งกรรมอันลามก คือ การ
ประพฤตินอกใจสามี และมสาวาททั้งสอง อันหม่อมฉันได้เสวยแล้ว
ตลอด ๓๐๐ ปี เพราะกรรมอันลามกนั้น สุนัขหูดำนกกัดกินอวัยวะน้อย

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ใหญ่ของหม่อมฉัน ข้าแต่พระองค์ผู้ประเสริฐ พระองค์มีอุปการะแก่
หม่อมฉันมาก พระองค์เสด็จมาที่นี่ เพื่อประโยชน์แก่หม่อมฉัน หม่อมฉัน
พ้นดีแล้วจากสนิมธุวาน ไม่มีความโศก ไม่มีภัยแต่ที่ไหนๆ ขอเดชะ
หม่อมฉันขอถวายบังคมพระองค์ หม่อมฉันขอประณมอัญชลีวิงวอนว่า
ขอพระองค์จงเสวยกามสุขอันเป็นทิพย์ รื่นรมย์อยู่กับหม่อมฉันเถิด .

พระราชชาตรีว่า

กามสุขอันเป็นทิพย์เราเสวยแล้ว และรื่นรมย์แล้วกับท่าน ดูกรนางผู้
ประกอบด้วยความงาม เราขออ้อนวอนท่าน ขอท่านจงรีบนำฉันกลับ
เสียเถิด .

จบ กรรมมณฑลเปตวัตถุที่ ๑๒ .

๑๓ . อพพรเปตวัตถุ

ว่าด้วยดาบสถวายโอวาทแก่พระนางอพพรี

[๑๑๐] พระเจ้าพรหมทัตต์ผู้เป็นใหญ่ ได้เสวยราชสมบัติในแคว้นปัญจาลราช

พระองค์เสด็จสวรรคตโดยกาลอันล่วงไปแห่งวัน และราตรีทั้งหลาย
พระนางเจ้าอพพรีมเหสีเสด็จไปยังพระเมรุมาศ แล้วทรงกรรแสงอยู่
เมื่อพระนางไม่เห็นพระเจ้าพรหมทัตต์ ก็กรรแสงว่า พรหมทัตต์ๆ
ก็ดาบสผู้เป็นมนัสสมบุรุษด้วยจรรยาอัน ได้มาที่พระนางอพพรีประทับอยู่
นั้น ท่านได้ถามชนทั้งหลายที่มาประชุมกันในที่นั้นว่า นี่เป็นพระเมรุมาศ
ของใครมิกลีนหอมต่างๆ ฟุ้งตลบไป หญิงนี้เป็นภรรยาของใคร เมื่อไม่
เห็นพระเจ้าพรหมทัตต์ผู้เป็นใหญ่ ซึ่งเสด็จไปแล้วไกลจากโลกนี้ คร้า-
ครวญอยู่ว่า พรหมทัตต์ๆ ชนที่มาประชุมกันอยู่ในที่นั้น กล่าวตอบว่า
ข้าแต่ท่านผู้เจริญนี้เป็นพระเมรุมาศของพระเจ้าพรหมทัตต์ ข้าแต่ท่านผู้
นิรทุกข์ นี่เป็นพระเมรุมาศของพระเจ้าพรหมทัตต์ มิกลีนหอมฟุ้งตลบไป
หญิงนี้เป็นพระมเหสีของท่านเธอ เมื่อไม่เห็นพระเจ้าพรหมทัตต์พระราช-
สวามี ซึ่งเสด็จไปแล้วไกลจากโลกนี้ ทรงพระกรรแสงอยู่ว่า พรหมทัตต์ๆ

ดาบสจึงถามว่า

พระราชามีพระนามว่าพรหมทัตต์ ถูกเผาในป่าช้านี้ ๘๖,๐๐๐ พระองค์
แล้ว บรรดาพระเจ้าพรหมทัตต์เหล่านั้น พระนางทรงกรรแสงถึงพระเจ้า
พรหมทัตต์พระองค์ไหน?

พระนางอพพรีตรัสตอบว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ พระราชาพระองค์ใด เป็นพระราชโอรสของพระเจ้า-
จุฬณี ทรงเป็นใหญ่อยู่ในแคว้นปัญจาลราช ดินแดนเร้าโศกถึงพระราช
พระองค์นั้น ผู้เป็นพระราชสวามี ทรงประทานสิ่งของทีน่าใคร่ทุกอย่าง .

ดาบสกล่าวว่า

พระราชาทูกพระองค์ทรงพระนามว่า พรหมทัตต์เหมือนกันทั้งหมดเป็น
พระราชโอรสของพระเจ้าจุฬณี เป็นใหญ่อยู่ในแคว้นปัญจาลราช พระนาง
เป็นพระมเหสีของพระราชเหล่านั้น ทั้งหมดโดยลำดับกันมา เหตุไร
พระนางจึงเว้นพระราชองค์ก่อนๆ มาทรงกรรแสงถึงแต่พระราชองค์
หลังเล่า?

พระนางอพพรีตรัสตอบว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ดินันเกิดเป็นแต่หญิงตลอดกาลนานเท่านั้นหรือ
หรือเกิดเป็นบุรุษ ท่านพูดถึงการที่ดิฉันเป็นหญิงในสงสารเป็นอันมาก .

ดาบสตอบว่า

บางคราวพระนางเกิดเป็นหญิง บางคราวก็เกิดเป็นบุรุษ บางคราวก็เข้าถึง
กำเนิดปศุสัตว์ ที่สุดแห่งอรรถภาพทั้งหลายอันเป็นอดีต ย่อมไม่ปรากฏ
อย่างนี้ .

พระนางอพพรีตรัสว่า

ท่านดับความกระวนกระวายทั้งปวงของดิฉัน ผู้เราร้อนอยู่ให้หายเหมือน
บุคคลดับไฟที่ราดน้ำมันด้วยน้ำ ฉะนั้น ท่านได้บรรเทาความโศกถึง
พระสวามีของดิฉันผู้ถูกความโศกครอบงำแล้ว ถอนขึ้นแล้วหนอซึ่งลูกศร
คือความโศกอันเสียบแทงที่หทัยของดิฉัน ข้าแต่ท่านผู้เป็นเมฆามณี ดิฉัน
เป็นผู้มีลูกศรคือ ความโศกอันท่านถอนขึ้นได้แล้ว เป็นผู้เย็นสงบแล้ว
ดิฉันจะไม่เศร้าโศก ไม่ร้องไห้อีกเพราะได้ฟังคำของท่าน .

พระนางอพพรี ฟังคำสุภาษิตของดาบสผู้เป็นสมณะนั้นแล้ว ถือบาตร
และจีวรออกบวชเป็นบรรพชิต ครั้นออกบวชแล้วเจริญเมตตาจิต
เพื่อเข้าถึงพรหมโลก พระนางอพพรีนั้น เมื่อท่องเที่ยวไปสู่บ้านหนึ่ง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
จากบ้านหนึ่ง สุนิคมและราชธานีทั้งหลาย ได้เสด็จสวรรคตที่บ้านอรุเวลา
พระนางเบือนหน้าความเป็นหญิง เจริญเมตตาจิตเพื่อบังเกิดในพรหมโลก
จึงได้เป็นผู้เข้าถึงพรหมโลก .

จบ อพพรเปตวัตถุที่ ๑๓ .

รวมเรื่องที่มีในอพพรีวรรคนี้ คือ

๑. สังสารโมจกเปตวัตถุ ๒. สารีปตตเถรมาตเปตวัตถุ ๓. มัตตาเปตวัตถุ ๔.
นันทาเปตวัตถุ ๕. มัญญุกถลิลเปตวัตถุ ๖. กัณหาเปตวัตถุ ๗. ธนปาลเปตวัตถุ ๘. จุฬเสฏฐี
เปตวัตถุ ๙. อังกรเปตวัตถุ ๑๐. อุตตรมาตเปตวัตถุ ๑๑. สุตตเปตวัตถุ ๑๒. กรรณมณฑ-
*เปตวัตถุ ๑๓. อพพรเปตวัตถุ .

จบอพพรีวรรคที่ ๒ .

จุฬวรรคที่ ๓

๑. อภิขษมานเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของเปรตเปลือย

โกสิยมหาอำมาตย์ของพระเจ้าพิมพิสาร งามเปรตตนหนึ่งว่า

[๑๑๑] ดูกเปรต ท่านเป็นผู้เปลือยกาย มีร่างกายเป็นเปรตกึ่งหนึ่งทัดทรง

ดอกไม้ ตกแต่งร่างกาย เดิน ไปในน้ำอันไม่ขาดสายในแม่น้ำคงคานี้

ท่านจักไปไหน ที่อยู่ของท่านอยู่ที่ไหน?

เพื่อจะแสดงเนื้อความที่เปรตนั้น และโกสิยมหาอำมาตย์กล่าวแล้ว พระสังคีติกาจารย์
จึงกล่าวคาถาความว่า

เปรตนั้นกล่าวว่า ข้าพเจ้าจักไปยังบ้านจนทัญญูละ อันอยู่ในระหว่าง
แห่งवासกคามกับเมืองพาราณสี แต่บ้านนั้นอยู่ใกล้เมืองพาราณสี ก็มหา
อำมาตย์อันปรากฏชื่อว่าโกสิยะเห็นเปรตนั้นแล้ว ได้ให้ข้าสัตตและคู่
ผ้าสีเหลืองแก่เปรตนั้น เมื่อเรือหยุดเดิน ได้ให้ข้าสัตตและคู่ผ้าแก่
อุบาสกเมื่อคู่ผ้าอันโกสิยะอำมาตย์ให้ช่างกัลบกแล้ว ผ่านผ้าห่มก็ปรากฏ
แก่เปรตทันที ภายหลัง เปรตนั้นนุ่งห่มผ้าดีแล้ว ทัดทรงดอกไม้ตกแต่ง
ร่างกายด้วยอาภรณ์ ทักขิณายอมเข้าไปสำเร็จแก่เปรตนั้น ผูกแล้วใน
ที่นั้น เพราะฉะนั้น บัณฑิตผู้มีปัญญา พึงให้ทักขิณายอมๆ เพื่อ
อนุเคราะห์แก่เปรตทั้งหลาย เปรตเหล่านี้ บางพวกนุ่งผ้าชีรีขาดรุ่งริ่ง
บางพวกนุ่งห่ม หลีกไปสู่ทิศน้อยใหญ่เพื่อหาอาหาร บางพวกวิ่งไปแม่
ในที่ไกลไม่ได้แล้วกลับมา บางพวกสลบแล้วเพราะความหิวกระหาย
นอนกลิ้งไปบนพื้นดิน บางพวกล้มลงที่แผ่นดินในที่ตนวิ่งไปนั้นร้อง
ไห้รำไรว่า เมื่อก่อน เราทั้งหลายไม่ได้ทำกศลไว้จึงได้ถูกไฟคือความหิว
และความกระหายเผาอยู่ ดูกถูกไฟเผาแล้วในที่ร้อน เมื่อก่อน พวก
เรามีธรรมอันลามก เป็นหญิงแม่เรือนมารดาทารกในตระกูล เมื่อ
ไทยธรรมทั้งหลายมีอยู่ไม่กระทำพึงเกตุณ เออ ก็ข้าวและน้ำมีมาก แต่
เราไม่กระทำการแจกจ่ายให้ทาน และ ไม่ได้ให้อะไรในบรรพชิตทั้งหลาย
ผู้ปฏิบัติชอบ อยากทำแต่กรรมที่คนดีไม่พึงทำ เป็นคนเกียจคร้านใครแต่
ความสำราญและของที่อร่อย กินมาก ให้แต่เพียงโภชนะก้อนหนึ่ง
ดัดดัดพ้อปฏิภาณทักขิณายอม เรือน พวกทาสทาสและผ้าอาภรณ์ของ
เราเหล่านั้น ไม่สำเร็จประโยชน์แก่พวกเรา กลายเป็นของคนอื่นไป
หมด เรามีแต่ส่วนแห่งทุกข์ เราจุติจากเปรตนี้แล้ว จักไปเกิดในตระกูล
อันต่ำช้าเลวทราม คือ ตระกูลจกसान ตระกูลช่างรถ ตระกูลนายพราน
ตระกูลคนจันทาล ตระกูลคนกำพร้า ตระกูลช่างกัลบก นี่เป็นคติแห่ง
ความตระหนี่ ส่วนทายกทั้งหลายผู้มิเกลียดอันทำไว้แล้วในชาติก่อน
ปราศจากความตระหนี่ ย่อมยังสวรรค์ให้บริบูรณ์ และย่อมยังนันทวัน
ให้สว่างไสวรื่นรมย์แล้วในเวชยันตปราสาทสำเร็จความปรารถนา ครั้น
จุติจากเทวโลกแล้ว ย่อมเกิดในตระกูลสูง มีโภคะมาก คือ ในตระกูล
แห่งบุคคละมีเรือนยอดและปราสาทราชมณเฑียรมีบัลลังก์อันลาดแล้วด้วย
ผ้าโกเชาว์ มีเหล่าบุรุษและสตรีถือพัดอันประดับแล้วด้วยแววหางนกยูง
คอยพัดอยู่ในเวลาเป็นทารกก็นัดทรงดอกไม้ ตกแต่งร่างกาย หมู
ญาติและพี่เลี้ยงนานนมผลัดกันอุ้ม ไม่ต้องลงสู่พื้นดิน อันชนทั้งหลาย
ผู้ปรารถนาความสุขเข้าไปบำรุงอยู่ทั้งเช้าและเย็นตลอดชาติ ส่วนใหญ่
แห่งเทวดาชาวไตรทศเทพชื่อนั้นนันทวัน อันเป็นสถานไม่เศร้าโศก
นารื่นรมย์นี้ย่อมไม่มีแก่ชนทั้งหลายผู้ไม่ได้ทำบุญไว้ ย่อมมีแต่เฉพาะ
เหล่าชนผู้มีบุญอันทำไว้แล้วเท่านั้น ความสุขในโลกนี้และในปรโลก

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขททกนิกาเย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ย่อมไม่มีแก่เหล่าชนผู้ไม่ทำบุญ ความสุขในโลกนี้และโลกหน้า ย่อมมี
เฉพาะแก่เหล่าชนผู้ทำบุญไว้ ผู้ปรารถนาความเป็นสหายแห่งเทวดาชาว
ไตรทศเทพ พึงทำบุญกุศลไว้ให้มาก เพราะว่อบุคคลผู้ทำบุญไว้แล้ว
ย่อมบันเทิงใจอยู่ในสวรรค์เปรียบพร้อมไปด้วยโภคสมบัติ .

จบ อภิขขมานเปตวัตถุที่ ๑

๒. สานุวาสีเถรเปตวัตถุ

ว่าด้วยเปรตญาติพระสานุวาสีเถระ

[๑๑๒] พระเถระชาวภูทันทนครรูปหนึ่ง อยู่ที่ภูเขาสานุวาสี มีนามว่า โปฏฐ
ปาทะ เป็นสมณะผู้มีอินทรีย์ อโนบรมดีแล้ว มารดาบิดาและพี่ชายของ
ท่านเกิดในยมโลก เสวยทุกข์เวทนาเพราะทำกรรมลามก จึงไปจาก
โลกนี้สู่เปตโลก เปตเหล่านั้นถึงทุกคืน มีช่องปากเท่ารูเข็ม ลำบากยิ่ง
นัก เปลือยกายซบผอม มีความเกรงกลัวสะดุ้งหวาดเสียวมาก มีการ
งานทารุณ ไม่อาจแสดงตนแก่พระเถระ ได้ เปตผู้เป็นพี่ชายของท่าน
ตนเดียว เปลือยกายรีบไปนั่งคุกเข่าประนมมือแสดงตนแก่พระเถระ
พระเถระไม่ใส่ใจถึง เป็นผู้หนึ่งเดินเลยไป เปตนั้นจึงบอกให้พระเถระ
รู้ว่า ข้าพเจ้าพี่ชายของท่านไปแล้วสู่เปตโลก ข้าแต่ท่านผู้เจริญ มารดา
บิดาของท่านเกิดในยมโลกเสวยทุกข์ เพราะทำบาปกรรม จึงไปจาก
โลกนี้สู่เปตโลก เปตผู้เป็นมารดาบิดาของท่านทั้งสองนั้น มีช่องปาก
เท่ารูเข็ม ลำบากมาก เปลือยกาย ซบผอม มีความเกรงกลัวสะดุ้ง
หวาดเสียวมาก มีการงานทารุณ ไม่อาจแสดงตนแก่ท่าน ขอท่านจง
เป็นผู้มีความกรุณา อโนเคราะห์แก่มารดาบิดา จงให้ท่านแล้วอุทิศส่วน
กุศลไปให้พวกเรา พวกเราผู้มีการงานอันทารุณ จักยังอดสภาพให้
เป็นไปได้เพราะท่านอันท่านให้แล้ว พระเถระก็บังกลัษณ์อีก ๑๒ รูป
เที่ยวไปบิณฑบาตแล้ว กลับมาประชุมในที่เดียวกัน เพราะเหตุแห่ง
ภักติกิจ พระเถระจึงกล่าวกะภิกษุทั้งหมดนั้นว่า ขอท่านทั้งหลายจงให้
ภัตตาหารที่ท่านได้แล้วแก่ผมเถิด ผมจักทำสังฆทานเพื่ออุเคราะห์ญาติ
ทั้งหลาย ภิกษุเหล่านั้นจึงมอบถวายพระเถระ พระเถระนิมนต์สงฆ์
ถวายสังฆทานแล้วอุทิศส่วนกุศลไปให้มารดาบิดาและพี่ชาย ด้วยอุทิศ
เจตนาว่า ขอท่านจงสำเร็จแกญาติทั้งหลายของเรา ขอญาติทั้งหลาย
จงมีความสุขเกิด ในลำดับที่อุทิศให้ตนเอง โภชนะอันประณีต สมบูรณ์
มีแกงและกับหลายอย่าง เกิดขึ้นแก่เปตเหล่านั้น ภายหลัง เปต
ผู้เป็นพี่ชายมีผิวพรรณดี มีกำลัง มีความสุข ได้ไปแสดงตนแก่พระเถระ
แล้วกล่าวว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ โภชนะอันมากมายที่พวกข้าพเจ้าได้แล้ว
แต่ขอท่านจงดูข้าพเจ้าทั้งหลายยังเป็นคนเปลือยกายอยู่ ขอท่านจง
พยายามให้ข้าพเจ้าทั้งหลายได้ผ่านุ่งผ้าห่มด้วยเถิด พระเถระเลือกเก็บ
ผ้าจากกองหยากเยื่อเอามาทำจีวรแล้ว ถวายสงฆ์อันมาแล้วจากจาตุรทิศ
ครั้งถวายแล้วได้อุทิศส่วนกุศลให้มารดาบิดาและพี่ชาย ด้วยอุทิศเจตนา
ว่า ขอท่านจงสำเร็จแกญาติทั้งหลาย ขอพวกญาติของเราจงมีความสุข
เกิด ในลำดับแห่งการอุทิศตนเอง ผ้าทั้งหลายได้เกิดขึ้นแก่เปตเหล่านั้น
ภายหลัง เปตเหล่านั้นนุ่งห่มผ้าเรียบร้อยแล้วได้มาแสดงตนแก่
พระเถระกล่าวว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายมีผิวพรรณดี มีกำลัง
มีความสุข มีผ่านุ่งผ้าห่มมากกว่าผ้าที่มีในแคว้นของพระเจ้าันนทราช
ผ่านุ่งผ้าห่มทั้งหลายของพวกเรา ไพบูลย์และมีค่ามาก คือ ผ้าไหม ผ้า
ขนสัตว์ ผ้าเปลือกไม้ ผ้าฝ้าย ผ้าป่าน ผ้าน่ายเกมไหม ผ้าเหล่านั้น
แขวนอยู่ในอากาศ ข้าพเจ้าทั้งหลายเลือกนุ่งห่มแต่ผืนที่พอใจ (แต่ว่า
พวกข้าพเจ้ายังไม่มีบ้านเรือนอยู่) ขอท่านจงพยายามให้พวกข้าพเจ้าได้
บ้านเรือนเถิด พระเถระสร้างกุฏิอันมุงด้วยใบไม้ แล้วได้ถวายสงฆ์ซึ่ง
มาแต่จาตุรทิศแล้วได้อุทิศส่วนกุศลให้มารดาบิดาและพี่ชาย ด้วย
อุทิศเจตนาว่า ขอผลแห่งการถวายกุฏินี้ จงสำเร็จแก่พวกญาติของเรา
ขอพวกญาติของเราจงมีความสุขเกิด ในลำดับแห่งการอุทิศตนเอง เรือน
ทั้งหลาย คือ ปราสาทและเรือนอย่างอื่นๆ อันบุญกรรมกำหนด
แบ่งไว้เป็นส่วนๆ เกิดขึ้นแล้วแก่เปตเหล่านั้น เรือนของพวกเรา
ในเปตโลกนี้ ไม่เป็นเช่นกับเรือนในมนุษยโลก เรือนของพวกเราใน
เปตโลกนี้งามรุ่งเรืองสว่างไสวไปทั่วทั้ง ๘ ทิศ เหมือนเรือนในเทว
โลกแต่พวกเรายังไม่มีน้ำดื่ม ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอท่านจงพยายามให้
พวกข้าพเจ้าได้ตมน้ำด้วยเถิด พระเถระจึงตักน้ำเต็มธรรมากรก แล้ว

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ถวายสงฆ์ซึ่งมาแต่จตุรทิศ ครั้นแล้วได้อุทิศส่วนกุศลให้มารดาบิดาและ
พี่ชาย ด้วยอุทิศเจตนาวา ขอผลทานนี้จงสำเร็จแก่พวกญาติของเรา
ขอพวกญาติของเราจงมีความสุขเกิด ในลำดับแห่งการอุทิศนี้เอง น้ำ
ดื่มคือสระโบกขรณี กว้าง ๔ เหลี่ยม ลึก มีน้ำเย็น มีท่าราบเรียบดี
น้ำเย็นมีกลิ่นหอมหาที่เปรียบมิได้ ดารดาษด้วยกอบปทุมและอุบล เต็ม
ด้วยละอองเกสรบัวอันล้วนบานาริ ได้เกิดขึ้น เปรตเหล่านั้นอาบและ
ดื่มกินในสระนั้นแล้ว ไปแสดงตนแก่พระเถระแล้วกล่าวว่า ข้าแต่ท่าน
ผู้เจริญ น้ำดื่มของพวกข้าพเจ้ามากเพียงพอแล้ว บาปย่อมผลิตผลเป็น
ทุกข์แก่พวกข้าพเจ้า พวกข้าพเจ้าพากันเที่ยวไปลำบากในภูมิภาคอันมี
ก้อนกรวดและหน่อหญ้าคา ขอท่านพยายามให้พวกข้าพเจ้าได้ยานอย่าง
ใดอย่างหนึ่งเถิด พระเถระ ได้รองเท้าแล้ว ถวายสงฆ์ซึ่งมาแต่จตุรทิศ
ครั้นแล้วอุทิศส่วนกุศลให้มารดาบิดาและพี่ชาย ด้วยอุทิศเจตนาวา ขอ
ผลทานนี้จงสำเร็จแก่พวกญาติของเรา ขอพวกญาติของเราจงมีความสุข
เกิด ในลำดับแห่งการอุทิศนี้เอง เปรตทั้งหลายได้พากันมาแสดงตน
ให้ปรากฏด้วยรถ แล้วกล่าวว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ พวกข้าพเจ้าเป็นผู้อัน
ท่านอนุเคราะห์แล้ว ด้วยการให้ข้าว ผ่านุงผ้าห่ม เรือน น้ำดื่ม และ
ยาน เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าทั้งหลายจึงมาเพื่อจะไหว้ท่านผู้เป็นมุนีมี
ความกรุณาในโลก .

จบ สานุวาลีเถรเปตวัตถุที่ ๒ .

๓ . รกการีเปตวัตถุ

ว่าด้วยผลกรรมทำให้ได้อยู่ร่วมกับนางเวมานิกเปรต
มาณพคนหนึ่งภานางเวมานิกเปรตคนหนึ่งว่า

[๑๑๓] ดูรนางเทวีผู้มีอานุภาพมาก ท่านขึ้นสู่วิมานมีเสาเป็นวิการแก้วไพฑูรย์
งามผุดผ่อง มีรูปภาพอันวิจิตรต่างๆ อยู่ในวิมานนั้น ดูพระจันทร์
ในวันเพ็ญ งามโชติช่วงในท้องฟ้า ฉะนั้น อนึ่ง รัศมีของท่านมีสีดัง
ทองคำ ท่านมีรูปร่างอันอุดมงามดูน่าชมยิ่งนัก นั่งอยู่แต่ผู้เดียวบนบัลลังก์
อันประเสริฐมีค่ามาก สามิของท่านไม่มีหรือ ก็สระโบกขรณีของท่าน
เหล่านี้มีอยู่โดยรอบ มีกอบัวต่างๆ เป็นอันมาก มีบัวขาวมาก เคลื่อน
กล่นด้วยทรายทองโดยรอบ ในสระโบกขรณีนั้น หาเปือกตมและ
จอกแหนมิได้ มีหงส์นำดูน่าชมน่ารักนรมย์ใจเที่ยวเลาะเวียนไปในน้ำ
ทุกเมื่อ หงส์ทั้งปวงนั้นมีเสียงไพเราะพากันมาประชุมร่ำร้องอยู่ เสียง
ร่ำร้องแห่งหงส์ในสระโบกขรณีของท่าน มิได้ขาดเสียง ดูเสียง
กลอง ท่านมีขลุ่ยระนาด เรือง ลงนั่งอยู่ในเรือ ท่านมีคิ้วโก่งดำดี มีหน้า
ยิ้มแย้มพูดจาน่ารักใคร่ มีอวัยวะทั้งปวงงามรุ่งเรืองยิ่งนัก วิมานของ
ท่านนี้ปราศจากละอองธุลี ตั้งอยู่ที่ภาคพื้นอันราบเรียบ มีสวนนันทวัน
อันให้เกิดความยินดีเพลิดเพลินเจริญใจ ดูรการีผู้มีรูปร่างน่าดูน่าชม
เราปรารถนาเพื่อจะอยู่บันเทิงกับท่านในสวนนันทวันของท่านนี้ .

นางเวมานิกาเปรตกล่าวว่า

ท่านจงทำกรรมอันจะให้ท่านได้เสวยผลในวิมานของเรา และจิตของ
ท่านจงแนบมาในวิมานนี้ด้วย ท่านทำกรรมอันบันเทิงในที่นี้แล้วจักได้
อยู่ร่วมกับเราสมความประสงค์ มาณพนั้นรับคำนางเวมานิกเปรตนั้นแล้ว
จึงได้ทำกรรมอันเป็นกุศล อันส่งผลให้เกิดในวิมานนั้น ครั้นแล้วได้
เข้าถึงความเป็นสหายของนางเวมานิกเปรตนั้น .

จบ รกการีเปตวัตถุที่ ๓ .

จบ ภานวารที่ ๒ .

๔ . กุสเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของเปรต ๔ ตน

พระมหาโมคคัลลานเถระ ได้ถามบุพกรรมของเปรตทั้ง ๔ ด้วยคาถาว่า

[๑๑๔] ท่านทั้ง ๔ นี้ คนหนึ่งกอบเอาเกลบข้าวสาลีที่ไพลูกโซ่นไปขายใส่
ศีระขอตนเอง อีกคนหนึ่งทุบศีระของตนด้วยฆ้อนเหล็ก ส่วน
คนที่เปื้อนเหงื่อเอาเล็บจิกหลังกินเนื้อและเลือดของตนเอง ส่วนท่านกิน
คูอันเป็นของไม่สะอาดไม่น่าปรารถนา นี่เป็นวิบากแห่งกรรมอะไร?

ภรรยาของพ่อค้าโก่งตอบว่า

เมื่อชาติก่อน ผู้นี้เป็นบุตรของดิฉัน ได้ตีศีระของดิฉันผู้เป็นมารดา
ผู้นี้เป็นสามีของดิฉัน เป็นพ่อค้าโก่งข้าวเปลือกปนเกลบ ผู้นี้เป็นลูก
สะไภ้ของดิฉัน ลักกินเนื้อแล้วกลับหลอกลวงด้วยมุสาวาท ดิฉันเมื่อ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาลา
เกิดเป็นมนุษย์อยู่ในมนุษย์โลก เป็นหญิงแม่เรือน เป็นใหญ่กว่าสกุล
ทั้งปวง เมื่อสิ่งของมีอยู่ เหลือจากขอแล้ว เก็บซ่อนไว้เสีย ไม่ได้ให้
อะไรจากของที่มีอยู่ ปกปิดไว้ด้วยมุลาวาหา ของนี้ไม่มีในเรือนของเรา
ถ้าเราปกปิดของที่มีไว้ ขอคุณจงเป็นอาหารของเรา ภัตแห่งข้าวสาลีอัน
มีกลิ่นหอม ย่อมกลับกลายเป็นคูลเพราะวิบากแห่งกรรม คือ มุลาวา
ของดิฉัน ก็กรรมทั้งหลายไม่ไร้ผล กรรมนั้นย่อม ไม่สาบสูญ เพราะ
ฉะนั้นดิฉันจึงกินและดื่มแต่บุตรคูลอันมีกลิ่นเหม็น มีหนอน .

จบ กุสเปตวัตถุที่ ๔ .

๕ . กุมารเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของกุมารเปรต

เมื่อจะประกาศเนื้อความนั้น พระสังคีติกจารย์ได้กล่าวคาถา ๗ คาถา ความว่า

[๑๑๕] พระญาณของพระสุตตศาสนาสัจจจริย เป็นเหตุให้พระองค์ทรง

พยากรณ์บุคคลว่า บุคคลบางคนมีบุญมาก บางคนมีบุญน้อย ได้ถูก
ต้องกฤตผู้หนึ่งเมื่อยังเป็นเด็ก ถูกเขาทิ้งไว้ในป่าช้า เป็นอยู่ได้ด้วยน้ำ
นมจากนิ้วมือนวดตราตรึง ยักษ์และภูตปีศาจ หรือฝูงลิงใหญ่ ก็ไม่
เบียดเบียนเด็กผู้ที่มีบุญอื่น ได้ทำไว้แล้ว แม้สุนัขทั้งหลายก็พากันมาเลีย
เท้าทั้งสองของเด็กนี้ ผูกาและสุนัขจึงจอก ก็พากันมาเดินเวียนรักษา
ฝูงนกก็พากันมาคาบเอามลทินครกไปทิ้ง ส่วนฝูงกาพากันมานำเอาขี้ตา
ไปทิ้ง มนุษย์และอมนุษย์ใดๆ มิได้จัดแจงรักษาเด็กนี้ หรือใครๆ ที่
จะทำเมถุนพรหมผุกกาดให้เป็นยามิได้มี และไม่ได้ถือเอาการประกอบ
อุกฤษยามทั้ง ไม่ได้เรียรายซึ่งข้าวเปลือกทั้งปวง พระผู้มีพระภาคผู้อันเทวดา
และมนุษย์บูชาแล้ว มีพระปัญญากว้างขวาง ได้ทอดพระเนตรเห็นเด็ก
อันบุคคลนำมาทิ้งไว้ในป่าช้าในราตรี ผู้ถึงแล้วซึ่งความทุกข์อย่างยิ่งเช่น
นี้ เหมือนก้อนแห่งเนยใสหวนไหวอยู่ มีความสงสัยว่ารอดหรือไม่รอด
หนอ เหลืออยู่แต่สักว่าชีวิต ครั้นแล้วได้ทรงพยากรณ์ว่า เด็กคนนี้จะจัก
เป็นผู้มีตระกูลสูง มีโภคสมบัติในพระนครนี้ .

พวกราชบัณฑิตผู้อยู่ในที่ใกล้พระศาสดาทูลถามว่า

อะไรเป็นวัตรเป็นพรหมจรรย์ของเขา นี่เป็นวิบากแห่งวัตร

หรือพรหมจรรย์ที่เขาประพฤติแล้วเช่นไร เขาถึงความพินาศเช่นนี้แล้ว

จักเลยความสำเร็จเช่นนั้น เพราะกรรมอะไร?

พระผู้มีพระภาคทรงพยากรณ์ว่า

เมื่อก่อน มหาชนทำการบูชาอย่างโอฬารแก่ภิกษุสงฆ์ผู้มีพระพุทธเจ้าเป็น
เป็นประธาน เด็กนั้นมิได้มีจิตเอื้อเฟื้อในการบูชา ได้กล่าววาจาหยาบ
คายอันมิใช่สัตบุรุษ ภายหลังเด็กนั้นถามมารดาตักเตือนให้กลับความวิตก
อันลามกนั้นแล้ว กลับได้ปิดและความเลื่อมใส ได้บำรุงพระศากยวงศ์
ประทับอยู่ ณ วิหารเชตวัน ด้วยข้าวอายุ ๗ วัน ข้อนี้เป็นวัตรเป็น
พรหมจรรย์ของเขา นี่เป็นวิบากแห่งวัตรและพรหมจรรย์ที่เขาประพฤติ
แล้วนั้น เขาถึงความพินาศเช่นนี้แล้ว จักได้ความสำเร็จเช่นนั้น เขา
ตั้งอยู่ในมนุษย์โลกนี้สิ้นร้อยปี เป็นผู้พรั่งพร้อมด้วยกามคุณทั้งปวง
เมื่อตายไปจักเข้าถึงความเป็นสหายแห่งท้าววสวะ ในสัมปรายภพ .

จบ กุมารเปตวัตถุที่ ๕ .

๖ . เสรณีเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของเสเรณีเปรต

อุบาสกคนหนึ่งถามนางเปรตเสเรณีว่า

[๑๑๖] ท่านเปลือยกาย มีผิวพรรณน่าเกลียด ชุ่มผอม สะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น

ผอมยึ่งนักจนเห็นแต่ซี่โครง ท่านเป็นไครมายืนอยู่ที่นี้?

นางเปรตเสเรณีตอบว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ดิฉันเป็นเปรต ตกทุกข์ เกิดในยมโลก ทำกรรม

อันลามกไว้ จึงไปจากโลกนี้สู่เปตโลก .

อุบาสกถามว่า

ท่านทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา ใจ หรือเพราะวิบากแห่งกรรม

อะไร ท่านจึงไปจากโลกนี้สู่เปตโลก?

นางเปรตเสเรณีตอบว่า

เมื่อสมณพรหมทั้งหลายผู้เป็นที่พึ่งอันหาโทษมิได้ มีอยู่ ดิฉันถูกความ
ตระหนี่ครอบงำ จึงไม่สั่งสมบุญแม้เพียงกึ่งมาสก เมื่อไทยธรรมมีอยู่
ไม่ทำที่พึงเกตุ ดิฉันหิวน้ำเข้าไปใกล้แม่น้ำ แม่น้ำกลับว่างเปล่าไป

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรีคาถา
ในเวลา ร้อน ดินฉันเข้าไปสู่ร่มไม้ ร่มไม้กลับกลายเป็นแดดไป ทั้งลมก็
กลับกลายเป็นเปลวไฟเผาร่างกายของดิฉันฟุ้งไป ข้าแต่ท่านผู้เจริญ
ดิฉันควรจะเสวยทุกข์มีความกระหายเป็นต้น ตามที่กล่าวมาแล้วนี้ และ
ทุกข์อย่างอื่นอันชั่วช้าทารุณกว่านั้น ท่านไปถึงหัตถินนครแล้ว ขอช่วย
บอกแก่มารดาของดิฉันว่า เราเห็นธิดาของท่านตกทุกข์ เกิดในยมโลก
เขาไปจากโลกนี้สู่เปตโลก เพราะทำบาปกรรมไว้ ทรัพย์ของดิฉันมีอยู่
๔ แสน ดิฉันขอนำไว้ถวายใต้เตียง ไม่ได้บอกใครๆ ขอมารดาของดิฉัน
จงถือเอาทรัพย์จากที่ซ่อนไว้นั้น ให้ท่านบ้าง เลี้ยงชีวิตบ้าง ครั้นให้ท่าน
แล้ว ขอจงอุทิศส่วนบุญมาให้แก่ดิฉันบ้าง เมื่อนั้นจะมีความสุข สำเร็จ
ความประสงค์ทั้งปวง อุบาสกนั้นรับคำของนางเปตเสรีนแล้วกลับไปสู่
หัตถินนคร บอกแก่มารดาของนางว่า ข้าพเจ้าเห็นนางเสรีนธิดาของ
ท่าน เขตกทุกข์ เกิดในยมโลก เพราะได้ทำกรรมชั่วไว้ จึงไปจากโลกนี้
สู่เปตโลก นางได้สั่งฉันในที่นั้นว่า ท่านไปถึงหัตถินนครแล้ว จงบอก
แก่มารดาของดิฉันด้วยว่า ธิดาของท่านเราเห็นแล้ว ตกทุกข์ เกิดอยู่
ในยมโลก เพราะทำกรรมชั่วไว้จึงไปจากโลกนี้สู่เปตโลก ทรัพย์ของดิฉัน
มีอยู่ ๔ แสน ดิฉันขอนำไว้ถวายใต้เตียง ไม่ได้บอกใครๆ ขอมารดา
ของดิฉัน จงถือเอาทรัพย์จากที่ซ่อนนั้นมาให้ท่านบ้าง เลี้ยงชีวิตบ้าง
ครั้นให้ท่านแล้ว ขอจงอุทิศส่วนบุญไปให้แก่ดิฉัน เมื่อนั้น ดิฉันจักมี
ความสุขสำเร็จความประสงค์ทั้งปวง ก็มารดาของนางเปตเสรีนนั้น ถือ
เอาทรัพย์ที่นางเปตเสรีนซ่อนไว้นั้นมาให้ท่าน ครั้นแล้วอุทิศส่วนบุญ
ไปให้นางเปตเสรีน นางเปตเสรีนเป็นผู้มีความสุข แม้มารดาของนาง
ก็เป็นอยู่สบาย .

จบ เสรีนเปตวัตถุที่ ๖ .

๗. มิคลุตกเปตวัตถุที่ ๑

ว่าด้วยบุพกรรมของเปตพรานเนื้อที่ ๑

พระนารทเถระถามเปตตนหนึ่งว่า

[๑๑๗] ท่านเป็นคนหนุ่มแน่น ห่อหม้อมด้วยเทพบุตรและเทพธิดารุ่งเรืองอยู่ด้วย
กามคุณ อันให้เกิดความกำหนัดยินดีในราตรี เสวยทุกข์ในกลางวัน
ท่านได้ทำกรรมอะไรไว้ในชาติก่อน?

เปตนั้นตอบว่า

เมื่อก่อน กระผมเป็นพรานเนื้อ อยู่ที่ภูเขาเวทกตอันเป็นที่รื่นรมย์ ใกล้
กรุงราชคฤห์ เป็นผู้ฆ่ามือเปื้อนโลหิต เป็นคนหยาบช้าทารุณมีใจประ
ทุรร้ายในสัตว์เป็นอันมาก ผู้ไม่กระทำความโกรธเคือง ยินดีแต่ในการ
เบียดเบียนสัตว์อื่น เป็นผู้สำรวมแล้วด้วยกาย วาจา ใจ เป็นนิตย์
อุบาสกคนหนึ่งเป็นผู้เป็นสหายของกระผม เป็นคนใจดีมีศรัทธา ก็อุบาสก
คนนั้น เป็นคนเอ็นดูกระผม ห้ามกระผมอยู่เนื่องๆ ว่า อย่าทำบาปกรรม
เลย พ่อเอ๋ย อย่าไปทศตเลย ถ้าท่านปรารถนาความสุขในโลกหน้า
จงงดเว้นการฆ่าสัตว์ อันเป็นการไม่สำรวมเสียเถิด กระผมฟังคำของ
สหายผู้หวังดีมีความอนุเคราะห์ด้วยประโยชน์นั้นแล้ว ไม่ทำตามคำ
สั่งสอนทั้งสิ้น เพราะกระผมเป็นคน ไม่มีปัญญา ยินดีแล้วในบาปตลอด
กาลนาน สหายผู้มีปัญญาดีนั้น แนะนำกระผมให้ตั้งอยู่ในความสำรวม
ด้วยความอนุเคราะห์ว่า ถ้าท่านฆ่าสัตว์ในกลางวันส่วนกลางคืนจงงดเว้น
เสียกระผมจึงฆ่าสัตว์แต่เฉพาะกลางวัน กลางคืนเป็นผู้สำรวมงดเว้น
เพราะฉะนั้นกลางคืนกระผมจึงได้รับความสุข กลางวันได้เสวยทุกข์ ถูก
สนัชมุขกัดกิน คือ กลางคืนได้เสวยทิพย์สมบัติ ด้วยผลแห่งกุศลกรรม
นั้น ส่วนกลางวันฝูงสุนัขมีจิตเดือดดาล พากันห่อหม้อมกัดกินกระผม
รอบด้าน ก็ชนเหล่าใดผู้มีความเพียรเนื่องๆ บากบั่นมั่นในศาสนาของ
พระสุตต กระผมเข้าใจว่าชนเหล่านั้นจักได้บรรลุอมตบทอันปัจฉิมอะไรๆ
ปรุปร่งแต่ไม่ได้อย่างแน่นอน .

จบ มิคลุตกเปตวัตถุที่ ๗ .

๘. มิคลุตกเปตวัตถุที่ ๒

ว่าด้วยบุพกรรมของเปตพรานเนื้อที่ ๒

พระนารทเถระถามเปตตนหนึ่งว่า

[๑๑๘] ท่านรื่นรมย์อยู่ในเรือนยอดและปราสาท บนบัลลังก์อันปูลาดด้วยผ้าขน
สัตว์ ด้วยดนตรีเครื่อง ๕ อันบุคคลประโคมแล้ว ภายหลังเมื่อสิ้นราตรี
พระอาทิตย์ขึ้นแล้ว ท่านเข้าไปเสวยทุกข์เป็นอันมากอยู่ในป่าช้า ท่านทำ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
กรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา ใจหรือ เพราะวิบากแห่งกรรมอะไร
ท่านจึงได้เสวยทุกข์เช่นนี้?

เปตนั้นตอบว่า

เมื่อก่อน กระผมเป็นพรานเนื้อ อยู่ที่ภูเขาวงกตอันเป็นที่รื่นรมย์ ไกล
กรุงราชคฤห์เป็นคนหยาบช้ำทารุณ ไม่สำรวมกาย วาจา ใจ อุบาสก
คนหนึ่งผู้เป็นสหายของกระผมเป็นคนใจดีมีศรัทธา มีภิกษุผู้คุ้นเคยของ
เขาเป็นสาวกของพระโคตม ก็อุบาสกนั้นเอ็นดูกระผม ห้ามกระผม
เนื่องๆ ว่าอย่าทำบาปกรรมเลย พ่อเอ๋ย อย่าไปทุคติเลย ถ้าสหาย
ปรารถนาความสุขในโลกหน้า จงงดเว้นการฆ่าสัตว์อันเป็นการไม่สำรวม
เสียเถิด . . . กระผมเข้าใจว่า ชนเหล่านั้นจักได้บรรลอมตบทอันปัจจัย
อะไรๆ ประดังไม่ได้เป็นแน่ .

จบ มคฺลทกเปตวัตถุที่ ๘ .

๙ . กุฏวินิจจกเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของเปตผู้พิพากษาโกง

พระนารทเถระถามเปตตนหนึ่งว่า

[๑๑๙] ตัวท่านตัดทรงดอกไม้ ใส่ชฎา สวมกำไลทอง ลูบไล้ด้วยจรรยาจันทร์
มีสีหน้าผ่องใส จดงามดุจสีพระอาทิตย์ย้อยขึ้นมาจากอากาศ มีนางฟ้า
หมื่นหนึ่งเป็นบริวารบำรุงบำเรอท่าน นางฟ้าเหล่านั้นล้วนสวมกำไลทอง
นุ่งห่มผ้าอันฉลวยด้วยทองคำ ท่านเป็นผู้มีอานุภาพมาก มีรูปเป็นที่ให้
เกิดขนชูขึ้นแก่ผู้พบเห็น แต่ท่านจิกเนื้อที่หลังของตนกินเป็นอาหาร
ท่านได้ทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา ใจ หรือเพราะวิบากแห่งกรรม
อะไร ท่านจึงจิกเนื้อที่หลังของตนเองกินเป็นอาหาร?

เปตนั้นตอบว่า

กระผมได้ประพฤติดุจจริตด้วยการส่อเสียด พูดเท็จและหลอกลวง เพื่อ
ความฉิบหายเกิดขึ้นในมนุษยโลก กระผมไปแล้วสู่บริษัทในมนุษยโลกนั้น
เมื่อเวลาควรจะพูดความจริงปรากฏแล้ว ละเหตุละผลเสีย ประพฤติ
คล้อยตามอธรรม ผู้ใดประพฤติดุจจริตมีคำส่อเสียดเป็นต้น ผู้นั้นต้อง
จิกเนื้อที่หลังของตนกิน เหมือนกระผมจิกเนื้อที่หลังของตนกินในวันนี้
ฉะนั้น ข้าแต่พระนารท ทุกข์ที่กระผมได้รับอยู่นี้ท่านได้เห็นเอง
แล้ว ชนใดเป็นคนฉลาด มีความอนุเคราะห์ ชนเหล่านั้นพึงกล่าว
ตักเตือนว่า ท่านอย่าพูดส่อเสียด อย่าพูดเท็จ อย่าเป็นผู้มีเนื้อที่หลัง
ของตนเป็นอาหารเลย .

จบ กุฏวินิจจกเปตวัตถุที่ ๙ .

๑๐ . ธาตุวิวัณณเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของธาตุวิวัณณเปต

พระมหากัสสปเถระถามเปตตนหนึ่งว่า

[๑๒๐] ท่านยืนอยู่ในอากาศ มีกลิ่นเน่าเหม็นฟุ้งไปและหม่นนอนพากันบ่อน
พอนกินปาก อันมีกลิ่นเหม็นเน่าของท่าน เมื่อก่อนท่านทำกรรมอะไร
ไว้ เพราะการฟุ้งไปแห่งกลิ่นเหม็นนั้นนายนิรบาลถือเอาศาตรามาเฉือน
ปากของท่านเนื่องๆ รดท่านด้วยน้ำแสบแล้วเชือดเนื้อไปพลาง ท่านทำ
กรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา ใจหรือ เพราะวิบากแห่งกรรมอะไร
ท่านจึงได้ประสบความทุกข์อย่างนี้?

เปตนั้นตอบว่า

ข้าแต่ท่านผู้รทกข์ เมื่อก่อน กระผมเป็นอิสฺรชนอยู่ที่ภูเขาวงกตอัน
เป็นที่รื่นรมย์ ไกลกรุงราชคฤห์ เป็นผู้มั่งคั่งด้วยทรัพย์และข้าวเปลือก
มากมาย แต่กระผมได้ห้ามปรามภรรยาธิดา และลูกสะใภ้ของกระผม
ซึ่งพากันนำพวงมาลาดอกกอบลงและเครื่องลูบไล้อันหาค่ามิได้ ไปสู่สฤป
เพื่อบูชา บานนั้นกระผมได้ทำไว้แล้ว จึงได้เสวยทุกข์เวทนาเห็นประจักษ์
และจิกหมกไหม้อยู่ในนรกอันหยาบช้ำทารุณ ๘๖,๐๐๐ ปี เพราะติเตียน
การบูชาพระสฤป ก็เมื่อการบูชาและการฉลองพระสฤปของพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้า อันมหาชนให้เป็นไปอยู่ ชนเหล่าใดมาประกาศโทษ
แห่งการบูชาพระสฤปนั้น เหมือนกระผม ชนเหล่านั้นพึงหาเห็นจากบุญ
ของท่านจงดู ชนทั้งหลายซึ่งตัดทรงดอกไม้ตบแต่งร่างกายเหาะมาทาง
อากาศเหล่านั้นเป็นผู้มีศรัทธาเลื่อมใส เป็นผู้มั่งคั่งมียศเสวยอยู่ซึ่งวิบาก
แห่งการบูชาด้วยดอกไม้ ชนทั้งหลายผู้มีปัญญา ได้เห็นผลอันน่าอัศจรรย์
นำขนพองสยองเกล้าอันไม่เคยมีนั้นแล้ว ย่อมทำการนอบน้อมวันทาพระ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
มหามหานี้น กระผมไปจากเปตโลกนี้แล้ว ได้กำเนิดเป็นมนุษย์อีกเป็นผู้
ไม่ประมาท ทำการบูชาพระสกุปเนื่องๆ เป็นแน่แท้ .
จบ ชาติวิวิธณเปตวัตถุที่ ๑๐ .

รวมเรื่องที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. อภิขมาณเปตวัตถุ ๒. สานุาสีเถรเปตวัตถุ ๓. รกการเปตวัตถุ ๔. กุสเปตวัตถุ
๕. กุมารเปตวัตถุ ๖. เสรีนเปตวัตถุ ๗. มิคลทกเปตวัตถุที่ ๑๘. มิคลทกเปตวัตถุที่ ๒
๙. กุฏวินิจจกเปตวัตถุ ๑๐. ชาติวิวิธณเปตวัตถุ .
จบ จุฬวรรคที่ ๓ .

มหาวรรคที่ ๔ .

๑. อัมพลักขรเปตวัตถุ

ว่าด้วยพระเจ้าอัมพลักขรทรงสนทนากับเปรตเปลือย

[๑๒๑] มินครของชาววิชชีนครหนึ่งนามว่าเวสาลี ในนครเวสาลีนี้นมิกษัตริย์
ลิจฉริทรงพระนามว่าอัมพลักขร ได้ทอดพระเนตรเห็นเปรตตนหนึ่ง
ที่ภายนอกพระนคร มีพระประสงค์จะทรงทราบเหตุ จึงตรัสถามเปรต
นั้นในที่นั้นนั้นเองว่า การนอน การนั่ง การเดินไปเดินมา การลิ้ม
การดื่ม การเคี้ยว การนุ่งห่ม แม่หญิงบำเรอของบุคคลผู้ถูกเสียบไว้บน
หลาวนี้ ย่อมไม่มี ชนเหล่าใดผู้เป็นญาติ เป็นมิตรสหาย เคยเห็น
เคยฟังรวมกันมา เคยมีความเอ็นดูกรุณา ของบุคคลใดมียอยู่ในกาลก่อน
เดี๋ยวนี้ชนเหล่านั้นแม้จะเยียมเยียนบุคคลนั้นก็ไม่ได้ บุรุษนี้มีตนอันญาติ
เป็นต้นสละแล้ว มิตรสหายย่อม ไม่มีแก่บุคคลผู้ตกยาก พวกมิตรสหาย
ทราบว่ามีผู้ใดขาดแคลน ย่อมละทิ้งผู้นั้น และเห็นใครมั่งคั่งบริบูรณ์ก็พา
กันไปห้อมล้อม คนที่มั่งคั่งด้วยสมบัติ ย่อมมีมิตรสหายมาก ส่วน
บุคคลผู้เสื่อมจากทรัพย์สมบัติ เป็นผู้ผิดเคืองด้วยโรคะ ย่อมหามิตร
สหายยาก [นี้เป็นธรรมดาของโลก] บุรุษผู้ถูกหลาวเสียบนี้ มีร่างกาย
เปื้อนด้วยเลือดดำทะลุเป็นช่องๆ ชีวิตของบุรุษนี้จักดับ ไปในวันนี้พรุ่งนี้
เหมือนหยาดน้ำค้างอันติดอยู่บนปลายหญ้า ฉะนั้น เมื่อเป็นอย่างนี้
เพราะเหตุไร ท่านจึงพูดกะบุรุษผู้ถึงความลำบากอย่างยิ่ง นอนหงายอยู่
บนหลาว ไม่สะเดาเช่นนั้นว่า ดูกรบุรุษผู้เจริญ ขอท่านจงมีชีวิตอยู่เถิด การ
ที่มีชีวิตอยู่เท่านั้นเป็นของประเสริฐ .

เปรตนั้นกราบทูลว่า

ข้าแต่พระราชา บุรุษนี้เป็นสายโลหิตของข้าพระองค์ ข้าพระองค์ระลึกชาติ
ก่อนข้าพระองค์เห็นแล้วมีความกรุณาแก่เขาว่าขออย่าให้บุรุษผู้เลวทรามนี้
ไปตกนรกเลย ข้าแต่กษัตริย์ลิจฉริ บุรุษผู้ทำกรรมชั่วนี้ จุตจากอัตภาพนี้
แล้ว จักเข้าถึงนรกอันยัดเยียดไปด้วยสัตว์ผู้ทำบาป เป็นสถานร้ายกาจ
มีความร่าร้อนมาก เผ็ดร้อนให้เกิดความน่ากลัว หลาวนี้ประเสริฐกว่า
นรกนั้นตั้งหลายพันเท่า ขออย่าให้บุรุษนี้ไปตกนรกอันมีแต่ความทุกข์
โดยส่วนเดียว เผ็ดร้อน ให้เกิดความน่ากลัวมีความทุกข์กล้าแข่งอย่าง
เดียว บุรุษนี้ฟังคำของข้าพระองค์อย่างนี้แล้ว ประหนึ่งว่าข้าพระองค์
น้อมเข้าไปสู่ทุกข์ในนรกนั้น จะพึงสละชีวิตของตนเสีย เพราะฉะนั้น
ข้าพระองค์จะไม่พูดในทีใกล้เขา ด้วยหวังว่า ชีวิตของบุรุษนี้อาจได้ดับ
ไปเสียเพราะคำของข้าพระองค์เลย เพราะฉะนั้น ข้าพระองค์จึงพูดว่า
ขอท่านจงมีชีวิตอยู่เถิด การที่มีชีวิตอยู่เป็นของประเสริฐ .

เมื่อเปรตแสดงความประสงค์ของตนอย่างนี้แล้ว พระราชาทรงขอโอกาสเพื่อจะ
ตรัสถามความเป็นไปของนางเปรตนั้นอีก จึงได้ตรัสพระคานี้ความว่า

เรื่องของบุรุษนี้เรารู้แล้ว แต่เราปรารถนาจะถามท่านถึงเรื่องอื่น ถ้าท่าน
ให้โอกาสแก่เรา เราจะขอลาถามท่าน และท่านไม่ควรโกรธเรา .

เปรตนั้นกราบทูลว่า

ข้าพระองค์ได้ให้ปฏิญาณไว้ในกาลนั้นแน่นอนแล้ว การไม่บอกย่อมมีแก่
ผู้ไม่ลือลมไส บัดนี้ข้าพระองค์มีวาจาที่ควรเชื่อถือได้ แม้โดยพระองค์
จะไม่ทรงเลื่อมใส เพราะเหตุนี้ ขอเชิญพระองค์ตรัสถามข้าพระองค์
ตามพระประสงค์เถิด ข้าพระองค์จะกราบทูลตามที่สามารถจะกราบทูล
ได้ .

เมื่อเปรตให้โอกาสเช่นนั้นแล้ว พระเจ้าอัมพลักขรจึงตรัสถามว่า เราเห็น
สิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยจักขุ เราควรเชื่อสิ่งนั้นแม้ทั้งสิ้น ถ้าเราเห็นสิ่งนั้น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
แล้วไม่เชื่อ ก็ขอให้ลงโทษถอยศเราเถิดท่าน .

เปตนั้นทูลว่า

ขอสิ่งจัญญานของพระองค์นี้จึงมีแก่ข้าพระองค์ พระองค์ได้ทรงฟังธรรม
ที่ข้าพระองค์กล่าวแล้ว จงทรงได้ความเลื่อมใส ข้าพระองค์มีความ
ต้องการอย่างอื่น ไม่ได้มีจิตประทุษร้ายข้าพระองค์จะกราบทูลธรรมทั้งหมด
ที่ข้าพระองค์ได้สดับแล้วบ้าง หรือไม่สดับแล้วบ้าง แก่พระองค์ ตามที่
ข้าพระองค์รู้ .

พระเจ้าอัมพลักขะตรัสว่า

ท่านชี้มาชาวอันประดับประดาแล้ว เข้าไปยังสำนักของบุรุษที่ถูกเสียบ
หลาว ม้าขาวตัวนี้เป็นม้านาอัศจรรย์ นาคูนาชม นี่เป็นผลแห่งกรรม
อะไร?

เปตนั้นกราบทูลว่า

ที่กลางเมืองเวสาลีนั้น มีหลุมที่หนทางสิ้น ข้าพระองค์มีจิตเลื่อมใส
เอาศิระโคศิระหนึ่งวางทอดที่หลุมให้เป็นสะพาน ข้าพระองค์และ
บุคคลอื่นเหยียบบนศิระโคนนั้นเดินไปได้สะดวก ม้านี้เป็นม้านาอัศจรรย์
นาคูนาชม นี่เป็นผลแห่งกรรมนั้น .

พระเจ้าอัมพลักขะตรัสถามว่า

ท่านมีศรีมสวางไสว ไปทั่วทุกทิศ และมีกลิ่นหอมฟุ้งไป ท่านได้สำเร็จฤทธิ์
แห่งเวทดาเป็นผู้มีอำนาจมาก แต่ท่านเปลือยกาย นี่เป็นผลแห่งกรรม
อะไร?

เปตนั้นกราบทูลว่า

เมื่อก่อน ข้าพระองค์เป็นคนมักโกรธ แต่มีใจเลื่อมใสเป็นนิตย์ พุดกับ
คนทั้งหลายด้วยวาจาอ่อนหวาน ข้าพระองค์มีศรีมสวางไสวอยู่เนื่อง
นิตย์ นี่เป็นผลแห่งกรรมนั้น ข้าพระองค์เห็นยศ และชื่อเสียงของบุคคล
ผู้ตั้งอยู่ในธรรมมีจิตเลื่อมใสกล่าวสรรเสริญ ข้าพระองค์มักกลิ่นที่หอม
ฟุ้งไปเนื่องนิตย์ นี่เป็นผลแห่งกรรมนั้น เมื่อพวกสหายของข้าพระองค์
อาบน้ำที่ท่าหน้า ข้าพระองค์ลักเอาผ้าซอญไว้บนบกไม่มีความประสงค์จะ
ลักขโมยและไม่มีจิตคิดประทุษร้าย เพราะกรรมนั้น ข้าพระองค์จึงเป็นคน
เปลือยกายเป็นอยู่อย่างผิดเคือง .

พระเจ้าอัมพลักขะตรัสถามว่า

ผู้ใดทำบาปเล่นๆ นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวว่า ผู้นั้นได้รับผลกรรมเช่นนี้
ส่วนผู้ใดตั้งใจทำบาปจริงๆ นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวผลกรรมของผู้นั้นว่า
เป็นอย่างไร?

เปตนั้นกราบทูลว่า

มนุษย์เหล่าใดมีความดำริชั่วร้าย เป็นผู้เศร้าหมองด้วยกายและวาจา เมื่อ
ตายไป มนุษย์เหล่านั้นย่อมเข้าถึงนรกในสัมปรายภพโดยไม่ต้องสงสัย
ส่วนชนเหล่าอื่นปรารถนาสุคติยินดีในทาน มีอัธยาศัยสงเคราะห์
แล้ว เมื่อตายไปย่อมเข้าถึงสุคติในสัมปรายภพโดยไม่ต้องสงสัย .

เมื่อเปตนั้น ชี้แจงจำแนกผลกรรมแต่โดยย่ออย่างนี้ พระราชาไม่ทรงเชื่อ จึง
ตรัสถามเปตนั้นว่า

เราจะพึงรู้เรื่องนั้นได้อย่างไร นี่เป็นผลแห่งกรรมดีและกรรมชั่ว หรือ
เราจะพึงเห็นอย่างไร จึงจะเชื่อถือได้ หรือแม้ใครจะพึงทำให้เราเชื่อถือ
เรื่องนั้นได้?

เปตนั้นกราบทูลว่า

พระองค์ได้ทรงเห็นแล้วและได้ทรงสดับมาแล้ว ก็จงทรงเชื่อเถิดว่า นี่
เป็นผลแห่งกรรมดีและกรรมชั่ว เมื่อมีกรรมดีและกรรมชั่วทั้งสอง
ก็พึงมีสัตว์ไปสู่สุคติและทุกคติ ถ้าสัตว์ทั้งหลายในมนุษยโลกนี้ ไม่พึงทำ
กรรมดีและกรรมชั่ว สัตว์ผู้ไปสู่สุคติ ทุกคติ เลว และประณีต ก็ไม่มี
ในมนุษยโลกนี้ แต่เพราะสัตว์ทั้งหลาย ในมนุษยโลกทำกรรมดีและ
กรรมชั่วไว้ ฉะนั้น จึงไปสู่สุคติ ไปสู่ทุกคติ เลวบ้าง ประณีตบ้าง
นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าววิบากแห่งกรรมทั้งสองนั้นว่า เป็นที่ตั้งแห่งการ
เสวยสุขและทุกข์ เทวดาย่อมพากันห้อมล้อมพากัน ผู้ได้เสวยผล
อันเป็นสุข คนพาลผู้ไม่เห็นบาปและบุญทั้งสอง ย่อมเดือดร้อน
กรรมที่ข้าพระองค์เองทำไว้ในชาติก่อน ซึ่งจะเป็นเหตุให้ได้เครื่องนุ่งห่ม
เป็นต้นในบัดนี้ มิได้มีแก่ข้าพระองค์ และบุคคลผู้ที่ให้ผ้าถุงผ้าห่ม
ที่นอนที่นั้งข้าวและน้ำ แก่สมณพราหมณ์ทั้งหลายแล้วพึงอุทิศส่วนบุญมา

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ให้ข้าพระองค์มิได้มี เพราะเหตุนั้น ข้าพระองค์จึงเป็นคนเปลือยกาย
มีความเป็นอยู่อย่างผิดเคือง .

พระเจ้าอัมพลักขะตรัสถามว่า

คุกรักษ์ เหตุอะไร ที่จะทำให้ท่านได้เครื่องนุ่งห่มพึงมีอยู่หรือ ถ้าเหตุ
ที่ควรเชื่อพอจะพึงเป็นเหตุได้มีอยู่ ขอท่านจงบอกเหตุนั้นแก่เรา?

เปตนั้นกราบทูลว่า

ในเมืองเวสาลีนี้ มีภิกษุรูปหนึ่งนามว่ากัปปิตกะเป็นผู้ได้ฉานมัตถิลบริสุทธิ
เป็นพระอรหันต์ผู้หลุดพ้น มีอินทรีย์อันคมกรังแล้ว สारวมในพระ
ปาติโมกข์ เยือกเย็น บรรลุผลอันสูงสุด มีวาจาสะสลาย รู้ความ
ประสงค์ของผู้ขอ วาจาไพเราะ มีหน้าเบิกบาน เป็นผู้มาดีไปดี พุดจาได้ตอบดี
เป็นเนืองนิตย์ของโลก มีปากติดอยู่ด้วยเมตตา เป็นที่รักขิณียบุคคลของ
เทวดาและมนุษย์ สงบระงับ กำจัดมิถุนาวิตกได้ ไม่มีทุกข์ ไม่มีตัณหา
หลุดพ้นแล้ว ปราศจากลูกศร ไม่ถือเราถือเขา ไม่คดกายวาจาใจ
ไม่มีอุปธิ สิ้นกิเลสเป็นเครื่องเนิ่นช้าทั้งปวง ได้บรรลุวิชา ๓ มีความ
รุ่งเรือง ไม่มีชื่อเสียงปรากฏเพราะความเป็นผู้มีคุณวิเศษอันปกปิดไว้
แม้ใครๆ เห็นก็ไม่รู้ว่าเป็นคนดีในหมู่ชนชาววิชัย เขาพากันเรียกท่านว่า
มุนี รู้กันว่าท่านเป็นผู้ประเสริฐ หนักแน่น ไม่หวั่นไหว มีธรรมอันดีงาม
เที่ยวไปในโลก ถ้าพระองค์ทรงถวายผ้าคู่หนึ่งหรือสองคู่แก่ภิกษุนี้
แล้วทรงอุทิศส่วนกุศลให้ข้าพระองค์ เมื่อพระองค์ทรงถวายแล้ว และ
ท่านรับผ้านั้นแล้ว พระองค์ก็จะทรงเห็นข้าพระองค์นุ่งห่มผ้าเรียบร้อย .

พระเจ้าอัมพลักขะตรัสถามว่า

บัดนี้ สมณะนั้นอยู่ที่ประเทศไหน เราจักไปพบท่านที่ไหนใครจะพึง
แก้ไขความสงสัยสนทนากัน อันเป็นเล่ห์หนามแห่งความเห็นของเราได้
ในวันนี้?

เปตนั้นกราบทูลว่า

ท่านอยู่ที่เมืองกปิณjana มีหมู่เทวดาเป็นอันมากห้อมล้อม เป็นผู้มีนาม
จริงแท้ และเป็นผู้ไม่ประมาท แสดงธรรมมักภายในหมู่ของตน .

พระเจ้าอัมพลักขะตรัสว่า

เราจักไปแล้วจักทำตามที่ท่านสั่งนั้นเดี๋ยวนี้ จักให้สมณะนั้นนุ่งห่มผ้า
ขอท่านจงดูผ้าเหล่านั้น อันสมณะนั้นรับประเคนแล้ว และเราจักคอย
ดูท่านนุ่งห่มผ้าเป็นอันดี .

เปตนั้นกราบทูลว่า

ขอรับประธานพระวโรกาส ขอพระองค์อย่าเสด็จเข้าไปหาบรรพชิตใน
เวลาไม่ควร การเสด็จเข้าไปหาบรรพชิตในเวลาไม่ควรนี้ ไม่เป็นธรรม
นิยมที่ตักของกษัตริย์ลิจฉวีทั้งหลาย ก็เมื่อพระองค์เสด็จเข้าไปหาในเวลา
สมควร ก็จักทรงเห็นภิกษุนี้ผู้นั่งอยู่ในที่สงัดในที่นั้นเอง .
พระเจ้าลิจฉวีตรัสอย่างนั้นแล้ว ก็แวดล้อมด้วยหมู่ข้าราชการบริวาร เสด็จ
ไปในนครนั้น ครั้นเสด็จเข้าไปยังนครนั้นแล้ว จึงเสด็จเข้าไปยังที่ประทับ
ในนิเวสน์ของพระองค์ ทรงกระทำกิจของคฤหัสถ์ทั้งหลาย ทรงสร
สนาน และทรงดื่มน้ำแล้วได้เวลาอันควร จึงทรงเลือกผ้า ๘ คู่จากหีบ
รับสั่งให้หมู่ข้าราชการบริวารถือไป พระราชาครั้นเสด็จเข้าไปในประเทศนั้น
แล้ว ได้ทอดพระเนตรเห็นสมณะรูปหนึ่งผู้มีจิตสงบระงับกลับจากที่โคจร
เป็นผู้เยือกเย็นนั่งอยู่ที่โคนต้นไม้ ครั้นแล้วได้ตรัสถามสมณะนั้นถึงความ
เป็นผู้มีอาพาธน้อย การอยู่สำราญและตรัสบอกนามของพระองค์ให้
ทรงทราบ ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ โยมเป็นกษัตริย์ลิจฉวีอยู่ในเมืองเวสาลี
ชาวลิจฉวีเรียกโยมว่าอัมพลักขะ ขอท่านจงรับผ้า ๘ คู่นี้ของดิฉัน
โยมขอถวายท่าน โยมมาในที่นี้ด้วยความประสงค์เพียงเท่านั้น โยมมีความ
ปลื้มใจนัก .

พระเถระทูลถามว่า

สมณพราหมณ์ทั้งหลาย พากันละเว้นพระราชนิเวสน์ของมหาบพิตรแต่ที่
ไกลทีเดียว เพราะในพระราชนิเวสน์ของมหาบพิตร บาตรย่อมแตก
แม้สิ่งเล็กๆก็ถูกเขาดึง เมื่อก่อนสมณะทั้งหลายมีศีรษะห้อยลง ตกลงไป
จากเชิงเท้า มหาบพิตรได้เบียดเบียนบรรพชิตเช่นนี้ สมณะทั้งหลายเคย
ถูกมหาบพิตรทำการเบียดเบียนแล้ว มหาบพิตรไม่เคยพระราชทานแม้แต
น้ำมันสักหยดหนึ่งเลย ไม่ตรัสบอกทางให้คนหลงทาง ซึ่งเอาไม้เท้า
จากมือคนตาบอดเสียเอง มหาบพิตรเป็นคนตระหนี่ ไม่สારวมเช่นนี้

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
แต่บัดนี้ เพราะเหตุอะไร มหาบพิตรทรงเห็นผลอะไร จึงทรงจำแนกแจก
จ่ายกับอาตมภาพทั้งหลายเล่า?

พระราชดำรัสว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ โยมขอรับผิด โยมได้เบียดเบียนสมณะทั้งหลาย ดังคำ
ที่ท่านพูด ข้าแต่ท่านผู้เจริญ โยมมีความประสงค์จะล้อเล่น ไม่ได้มีจิต
ประทุษร้าย แต่กรรมอันชั่วช้านั้นโยมทำแล้ว เด็กหนุ่มเปลือยกาย มีโรคะ
น้อย ได้สั่งสมบาปเพื่อจะล้อเล่น จึงต้องสลายทุกข์ ก็ทุกข์อะไรเล่าที่
เป็นทุกข์กว่าความเปลือยกาย ย่อมมีแก่เปรตนั้น ข้าแต่ท่านผู้เจริญ
โยมเห็นเหตุอันน่าสังเวชและเศร้าหมองนั้นแล้วจึงให้ท่าน เพราะเหตุ
นั้นเป็นปัจจัย ขอท่านจงรับผ้า ๘ คู่นี้ ทักขิณาที่โยมถวายนี้ จงสำเร็จผล
แก่เปรตนั้น เพราะการให้ท่าน นักปราชญ์มีพระพุทธเจ้าเป็นต้น
สรรเสริญแล้วโดยมากแน่แท้.

พระเถรทูลว่า

อาตมภาพจะรับผ้า ๘ คู่ของมหาบพิตร ขอทักขิณาท่านเหล่านั้น จงสำเร็จ
ผลแก่เปรตนั้น ลำดับนั้น พระเจ้าลิจฉวีทรงชำระพระหัตถ์และพระบาท
แล้ว ทรงถวายผ้า ๘ คู่แก่พระเถร พอพระเถรรับประเคนผ้าเหล่านั้น
แล้ว พระราชาทรงเห็นเปรตนุ่งห่มผ้าเรียบร้อย ลูบไล้ด้วยจรุณจินท์
แดง มีผิวพรรณเปล่งปลั่งประดับประดา นุ่งผ้าดี ชี้อาอาชาไนย มีบริวาร
หอมล้อม สำเร็จมหิทธิฤทธิ์ของเทวดา ครั้นทรงเห็นเช่นนั้นแล้ว ทรง
ปลื้มพระทัย เกิดปีติปราโมทย์ มีพระทัยร่าเริงเบิกบาน พระเจ้าลิจฉวี
ได้ทรงเห็นกรรมและวิบากแห่งกรรม แจ้งประจักษ์ด้วยพระองค์เองแล้ว
จึงเสด็จเข้าไปใกล้ แล้วตรัสกะเปรตนั้นว่า เราจักให้ท่านเกษมณ-
พราหมณ์ทั้งหลาย เราควรให้ท่านทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ ดูกรเปรตท่านมี
อุปการะแก่เรามาก.

เปรตนั้นกราบทูลว่า

ข้าแต่กษัตริย์ลิจฉวี ก็พระองค์ได้พระราชทานเพื่อข้าพระองค์ส่วนหนึ่ง
แต่การพระราชทานนั้นมิได้ไ้ผล ข้าพระองค์เป็นเทวดา จักทำความเป็น
สหายกับพระองค์ผู้เป็นมนุษย์.

พระราชดำรัสว่า

ท่านเป็นคติ เป็นเผ่าพันธุ์ เป็นที่ยึดเหนี่ยว เป็นมิตร และเป็นเทวดา
ของเรา ดูกรเปรต เราขอทำอัญชลีท่าน ปราบปรามเพื่อจะเห็นท่านเมื่อนึก

เปรตกราบทูลว่า

ถ้าพระองค์จักเป็นผู้ไม่มีศรัทธา มีความตระหนี่ มีจิตไม่เลื่อมใส
พระองค์จักไม่ได้เห็นข้าพระองค์ และข้าพระองค์ก็จักไม่ได้เห็นไม่ได้
เจรจากะพระองค์อีก ถ้าพระองค์จะทรงเคารพธรรม ทรงยินดีในการ
บริจาคทาน ทรงสงเคราะห์ ทรงเป็นดังบ่อน้ำของสมณพราหมณ์ทั้งหลาย
ด้วยอาการอย่างนี้พระองค์ก็จักได้ทรงเห็นข้าพระองค์ และข้าพระองค์ก็จัก
ได้เห็น ได้เจรจากะพระองค์ ขอพระองค์โปรดทรงปล่อยบรุษนี้จากหลาว
โดยเร็วเถิด เพราะการปล่อยบรุษนี้ เราทั้งสองจักได้เป็นสหายกัน
ข้าพระองค์เข้าใจว่า เราทั้งสองจักได้เป็นสหายกันและกัน เพราะเหตุ
แห่งบรุษถูกหลาวเสียบ กับบรุษถูกหลาวเสียบนี้ อันพระองค์ทรงรีบ
ปล่อยแล้ว พึงเป็นผู้ประพฤดิธรรมโดยเคารพ พึงพ้นจากภพนั้นแน่นอน
พึงพ้นจากกรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งเวทนา พระองค์เสด็จเข้าไปหาที่ปิดก-
กัณษแล้ว ทรงจำแนกทานกับท่าน ในเวลาที่ควร จงเสด็จเข้าไปหาแล้ว
ตรัสถามด้วยพระองค์เอง ท่านจักกราบทูลเนื้อความนั้นแก่พระองค์
ก็พระองค์ทรงประสงค์บุญ มีจิตไม่ประทุษร้ายก็เชิญเสด็จเข้าไปหาภิกษุ
นั้นเถิด ท่านจักแสดงธรรมทั้งปวงที่ทรงสดับแล้ว และยังไม่ได้ทรงสดับ
แก่พระองค์ ตามความรู้เห็น พระองค์ได้ทรงฟังธรรมนั้นแล้วจักทรงเห็น
สุดติ.

พระเจ้ารหัส ทรงเจรจากำความเป็นสหายกับเทวดานั้นแล้วเสด็จไป
ส่วนเปรตนั้น ได้กล่าวกะบริษัทแห่งกษัตริย์ลิจฉวีทั้งหลาย พร้อมกับบุตร
ของตน ซึ่งนั่งประชุมกันอยู่ว่า ท่านผู้เจริญทั้งหลาย ขอจงฟังคำอย่างหนึ่ง
ของเรา เราจักเลือกพร จักได้ประโยชน์ บรุษที่ถูกเสียบหลาว มีกรรม
อันหยาบช้า มีอาชญาอันตั้งไว้แล้ว ถูกหลาวร้อยจะตายหรือไม่ตาย
ประมาณ ๒๐ ราตรีเท่านั้น เดียวนี้ เราจักปล่อยเขาตามความชอบใจของเรา
ขอหมั่นท่านจงอนุญาติ จงรีบปล่อยบรุษนั้นและบรุษอื่นที่พระราชารับสั่ง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ให้ลงอาชญาโดยเร็วเกิด ใครฟังบอกท่านผู้ทำกรรมอย่างนั้น ท่านรู้อย่างไร
จึงทำอย่างนั้น หมูท่านย่อมอนุญาตตามชอบใจ พระเจ้าลิจฉวีเสด็จเข้า
ไปสู่ประเทศนั้นแล้ว รับผิดชอบต่อผู้ถูกเสียบหลาวโดยเร็วและได้ตรัส
กะบรุษนั้นว่า อย่ากลัวเลยเพื่อนและรับสั่งให้หมอพยาบาล แล้วเสด็จ
เข้าไปหาที่ปิดกักขฬ แล้วทรงถวายทานกับท่านในเวลาอันควร มีพระ
ประสงค์จะทรงทราบเหตุ จึงเสด็จเข้าไปใกล้แล้วตรัสถามด้วยพระองค์
เองว่า บรุษผู้ถูกเสียบหลาว มีกรรมอันหยาบช้า มีอาชญาอันตั้งไว้แล้ว
ถูกหลาวร้อยจะตายหรือไม่ตายประมาณ ๒๐ ราตรีเท่านี้ ข้าแต่ท่านผู้เจริญ
เดี๋ยวนี้ ดิฉันปล่อยเขาไปแล้ว เขาไปบอกปรตนั้น เหตุอะไรๆ ที่จะ
ไม่ต้องไปสุนรกันนี้ ฟังมีหรือหนอ ถ้ามี ขอท่านโปรดบอกแก่ดิฉัน
ดิฉันรอฟังเหตุที่ควรเชื่อถือจากท่าน .

กัปปิตกิกษทุลว่า

ความพินาศแห่งกรรมเหล่านั้นย่อมไม่มี ความพินาศในโลกนี้เกิดขึ้น
เพราะความไม่รู้แจ้ง ถ้าเขาฟังเป็นผู้ไม่ประมาท ประพฤติธรรมทั้งหลาย
โดยเคารพตลอดคืนและวัน เขาฟังพ้นจากนรกนั้นได้แน่ กรรมอันเว้น
จากการให้ผลพึงมี .

พระราชดำรัสว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ผู้มีปัญญากว้างขวาง ประโยชน์ของบรุษผู้นี้ดิฉันรู้ทั่วถึง
แล้ว บัดนี้ ขอท่านอนุเคราะห์ให้ดิฉันบ้าง ขอท่านได้กล่าวตักเตือนพร่ำสอน
ดิฉัน โดยวิธีที่ดิฉันจะไม่ฟัง ไปสุนรด้วยเกิด .

กัปปิตกิกษทุลว่า

วันนี้ ขอมหาบพิตรทรงมีพระทัยเลื่อมใสถึงพระพุทธเจ้า พระธรรมและ
สงฆ์ เป็นสรณะ จงทรงสักขาบท ๕ อย่าให้ขาดและต่างพร้อย จงทรง
งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ยินดีด้วยพระมเหสีของพระองค์
ไม่ทรงพูดเท็จ ไม่ทรงดื่มมึนเมา และทรงสมาทานอุโบสถศีลอันประ-
กอบด้วยองค์ ๘ ประการอันประเสริฐ เป็นกุศล มีสุขเป็นกำไร จงทรง
พระราชทานจีวร บิณฑบาต ที่นอน ที่นั่ง คิลานปัจจัย ข้าว น้ำ ของกิน
ของเคี้ยว ผ้า เสนาสนะ ในภิกษุผู้มีจิตซื่อตรงทั้งหลาย บุญย่อมเจริญ
ทุกเมื่อ ทรงอภิสภาภิษทั้งหลายผู้สมบรูณ์ด้วยศีล ปราศจากราคะ เป็น
พหูสูต ให้มีมโนด้วยข้าวและน้ำ บุญย่อมเพิ่มพูนทุกเมื่อ เมื่อบุคคล
เป็นผู้ไม่ประมาท ประพฤติธรรมโดยเคารพตลอดคืนและวันอย่างนี้
ฟังพ้นจากนรกนั้น กรรมที่เว้นจากการให้ผลพึงมี .

พระราชดำรัสว่า

วันนี้ ดิฉันมีจิตเลื่อมใส ขอถึงพระพุทธเจ้าพระธรรมและพระสงฆ์
ว่าเป็นสรณะ ขอสมาทานสักขาบท ๕ ไม่ให้ขาดและต่างพร้อย ของด
เว้นจากการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ยินดีด้วยการยาของตน ไม่กล่าวเท็จ
ไม่ดื่มมึนเมา และจักสมาทานอุโบสถศีล อันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ
อันประเสริฐ เป็นกุศล มีสุขเป็นกำไร จักถวายจีวร บิณฑบาต ที่นอน
ที่นั่ง คิลานปัจจัย ข้าว น้ำ ของกิน ของเคี้ยว ผ้า และเสนาสนะ
แก่ภิกษุทั้งหลายผู้สมบรูณ์ด้วยศีล ปราศจากราคะ เป็นพหูสูต จักไม่
กำหนด ยินดีแล้วในศาสนาของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย .
พระเจ้าลิจฉวีทรงพระนามว่าอัมพลัษกะ ได้เป็นอุบาสกคนหนึ่งในเมือง
เวสาลี ทรงมีศรัทธามีพระหฤทัยอ่อนโยนทรงทำอุปัฏฐากแก่ภิกษุ ทรงบำรุง
สงฆ์ด้วยความเคารพ ในกาลนั้นบรุษผู้ถูกเสียบหลาว หายโรค เป็นสุข
สบายดี ได้เข้าถึงบรรพชา แม้ชนทั้งสองอาศัยกัปปิตกิกษผู้ประเสริฐ
ได้บรรลุสามัญผล การคบหาสัปปะรุษเช่นนี้ย่อมมีผลมากตั้งร้อยแก้ววิญญูชน
ผู้รู้แจ้ง บรุษผู้ถูกเสียบหลาวได้บรรลุผลอันยอดเยี่ยม ส่วนพระเจ้า
อัมพลัษกะ ได้บรรลุโสดาปัตติผล .

จบอัมพลัษกะเปตวัตถุที่ ๑

๒. เสริสสกะเปตวัตถุ

[๑๒๒] ขอท่านทั้งหลายจงฟังคำเจรจาของเทวดา และพวกพ้องคำ ฯลฯ (ฟังดูใน
เรื่องที่ ๑๐ แห่งสุตตนิคิตตาวรรคที่ ๗ ในวิมานวัตถุ)

จบ เสริสสกะเปตวัตถุที่ ๒

๓. นันทิกาเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของนางนันทิกาเปรต

[๑๒๓] มีพระราชอาชญาพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่าปิงกละเป็นใหญ่ในสุริยประเทศ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
เสด็จไปเฝ้าเจ้าพระโมริยะแล้ว กลับมาสวรรค์ประเทศ เสด็จมาถึงที่มี
เปือกตม ในเวลาเที่ยงซึ่งเป็นเวลาร้อนทอดพระเนตรเห็นทางอันรื่นรมย์
เป็นทางที่ปรตเนรมิตไว้ จึงตรัสบอกนายสารถิว่า ทางนี้น่ารื่นรมย์ เป็น
ทางปลอดภัย มีความสวัสดิ ไม่มีอุปัทวันตราย คุณนายสารถิ ท่านจง
ตรงไปทางนี้แหละ เมื่อเราไปโดยทางนี้ จักถึงเขตเมืองสุริยฐะเร็วทีเดียว
พระเจ้าสุริยฐะได้เสด็จไปโดยทางนั้น พร้อมด้วยจตุรงคเสนา บุรุษคน
หนึ่งสะดุ้งตกใจกลัว ได้กราบทูลพระเจ้าสุริยฐะว่า พวกเราเดินทางผิด
เป็นทางน้ำกลั้วขนพองสยองเกล้า เพราะทางปรากฏเฉพาะข้างหน้า
แต่ข้างหลังไม่ปรากฏ พวกเราเดินทางผิดเสียแล้ว พวกเราเห็นจะเดิน
มาใกล้สำนักพวกอมมนุษย์ กลืนอมมนุษย์ฟุ้งไป ข้าพระองค์ได้ยินเสียงอัน
พิลึกก่าสะพังกแล้ว พระเจ้าสุริยฐะทรงสดุ้งพระทัย ตรัสกะนายสารถิว่า
พวกเราเดินทางผิดเสียแล้ว เป็นทางน้ำกลั้วขนพองสยองเกล้า เพราะทาง
ปรากฏเฉพาะข้างหน้า แต่ข้างหลัง ไม่ปรากฏ พวกเราเดินทางผิด พวก
เราเห็นจะเดินมาใกล้สำนักพวกอมมนุษย์ กลืนอมมนุษย์ฟุ้งไป เราได้
ยินเสียงอันน่าสะพังกแล้ว แล้วเสด็จขึ้นสู่คอช้าง ทอดพระเนตรไปใน
ทิศทั้ง ๔ ได้ทรงเห็นต้นไทรต้นหนึ่ง มีร่มเงาชิดสนิท ขี้ขาวหอมดุจสี
เมฆมีสีและสีฐานคล้ายเมฆรับสั่งกะนายสารถิว่า ป่าใหญ่ขี้ขาวหอมดุจ
สีเมฆ มีสีและสีฐานคล้ายเมฆปรากฏอยู่นั้นใช่ไหม?

นายสารถิกราบทูลว่า

ข้าแต่พระมหาราชา นั้นเป็นต้นไทร มีร่มเงาชิดสนิท ขี้ขาวหอม มีสีและ
สีฐานคล้ายเมฆ .

พระเจ้าสุริยฐะเสด็จเข้าไปจนถึงต้นไทรใหญ่ที่ปรากฏอยู่ แล้วเสด็จลง
จากคอช้าง เสด็จเข้าไปสู่ต้นไทร ประทับนั่งที่โคนต้น พร้อมด้วยหมู่
อำมาตย์ราชบริพาร ได้ทอดพระเนตรเห็นขันน้ำมีน้ำเต็ม และขนมอัน
หวานอร่อย บุรุษมีเพศดังเทวดา ประดับด้วยสรรพากรณ เข้าไปเฝ้า
พระเจ้าสุริยฐะแล้วได้กราบทูลว่า ข้าแต่พระมหาราชา พระองค์เสด็จมา
ดีแล้วและพระองค์ไม่ได้เสด็จมาร้าย ข้าแต่พระองค์ผู้กำจัดศัตรู เชิญ
พระองค์เสวยน้ำและขนมเถิด พระเจ้าข้า .

พระเจ้าสุริยฐะพร้อมด้วยอำมาตย์และข้าราชการพากันดื่มน้ำและกิน
ขนมแล้ว จึงถามว่า ท่านเป็นเทวดา เป็นคนธรรพ์ หรือเป็นท้าว
สักกปรินทนะ พวกเราไม่รู้จักท่าน จึงถามว่า พวกเราพึงรู้จักท่าน
อย่างไร?

นันทิกาเปรตกราบทูลว่า

ข้าแต่พระมหาราชา ข้าพระองค์ไม่ใช่เทวดา ไม่ใช่คนธรรพ์ ไม่ใช่ท้าว
สักกปรินทนะ ข้าพระองค์เป็นเปรต จากประเทศสุริยฐะมาอยู่ที่นี่ .

พระราชาตรัสถามว่า

เมื่อก่อน ท่านอยู่ในประเทศสุริยฐะ มีปกติอย่างไร มีความประพฤติ
อย่างไร ท่านมีอานาภาอย่างนี้ เพราะพรหมจรรย์อะไร?

นันทิกาเปรตตอบว่า

ข้าแต่พระมหาราชาผู้กำจัดหมู่มัจจุร ผู้ผดุงรัฐให้เจริญ ขอพระองค์อำมาตย์
ราชบริพารและพราหมณ์ปโรหิต จงสดับฟัง ข้าแต่พระองค์ผู้ประเสริฐ
เมื่อก่อน ข้าแต่พระองค์เป็นบุรุษอยู่ในเมืองสุริยฐะ เป็นคนใจบาป เป็น
มิชฉาปฏิฐิ เป็นคนทุศีลตระหนี่ บริภาษสมณพราหมณ์ทั้งหลาย ห้าม
ปราชญ์หาชน ซึ่งพากันทำบุญให้ทาน ทำอันตรายแก่หมู่ชนเหล่าอื่นผู้กำลัง
ให้ทานได้ห้ามว่า ผลแห่งทาน ไม่มีผล ผลแห่งการสำรวม จักมีแต่ที่ไหนด
ใครๆ ผู้ชื่อว่า เป็นอาจารย์ไม่มี ใครจักฝึกฝนบุคคลผู้ไม่เคยฝึกฝนแล้วเล่า
สัตว์ทั้งหลายเป็นสัตว์เสมอกันทั้งสิ้น การเคารพอ่อนน้อมต่อผู้เจริญใน
ตระกูล จักมีแต่ที่ไหนด กำลังหรือความเพียรไม่มี ความพากเพียรของบุรุษ
จักมีแต่ที่ไหนด ผลทาน ไม่มี ทานและศีล ไม่ทำบุคคลผู้มีเวรให้หมดจดได้
สัตว์ย่อมได้ของที่ควรได้ สัตว์เมื่อจะได้สุขหรือทุกข์ ย่อมได้สุขหรือทุกข์
อันเกิดแต่ที่นอนมาเอง มารดา บิดา พี่ชาย น้องชาย ไม่มี โลกอื่น
จากโลกนี้ ก็ไม่มี ทานอันบุคคลให้แล้วย่อมไม่มีผล พลิกกรรม ไม่มีผล
แม้ทานอันบุคคลตั้งไว้ดีแล้วก็ไม่เป็นผล บุรุษใดฆ่าบุรุษอื่นและตัดศีรษะ
บุรุษอื่น จะจัดว่าบุรุษนั้นทำลายชีวิตของผู้อื่นหาไม่ได้ ไม่มีใครฆ่าใคร
เป็นแต่ศัตตราชฌายเข้าไปในระหว่างอันเป็นช่องกาย ๗ ช่องเท่านั้น ชีพ
ของสัตว์ทั้งหลายไม่ขาดสูญ ไม่แตกทำลาย บางคราวมี ๘ เหลี่ยม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา

บางคราวกลมเหมือนงบน้ำอ้อย บางคราวสูงตั้ง ๕๐๐ โยชน์ ใครเล่า
 สามารถตัดชีพให้ขาดได้ เหมือนหลอดด้ายอันบุคคลขีดไปแล้ว หลอด
 ด้ายนั้นอันด้ายพันอยู่ ย่อมกลิ้งไปได้ ฉันทใด ชีพนั้นก็ฉันทนั้น ย่อม
 แหวกหนีไปจากร่างได้ บุคคลผู้ออกจากบ้านนี้ไปเข้าบ้านอื่น ฉันทใด
 ชีพนั้นก็ออกจากร่างนี้แล้ว ไปเข้าร่างอื่นฉันทนั้นเหมือนกัน บุคคลออกจาก
 เรือนหลังนี้แล้ว ไปเข้าเรือนหลังอื่น ฉันทใด แม้ชีพนั้นก็ออกจากร่างนี้
 แล้วเข้าไปอาศัยร่างอื่นฉันทนั้นเหมือนกัน เมื่อสิ้นกำหนด ๘ ล้าน ๔ แสน
 มหาภิ สัตว์ทั้งหลายทั้งที่เป็นพาล ทั้งที่เป็นบัณฑิตจักยังสงสารให้สิ้น
 ไป แล้วจักทำที่สุดแห่งทุกข์ได้เอง สุขทุกข์เหมือนตักตวงได้ด้วย
 หนานและกะเข้า พระชินเจ้าย่อมรู้ทั่วถึงสุขทุกข์ทั้งปวง สัตว์นอกนี้
 ล้วนเป็นผู้มหลง เมื่อชาติก่อน ข้าพระองค์มีความเห็นอย่างหนึ่งได้
 เป็นคนหลงถูกโมหะครอบงำ เป็นมิจฉาทิฎฐิ ทูศีล ตระหนี่ บริภาษ
 สมณพราหมณ์ภายใน ๖ เดือน ข้าพระองค์จักทำกาลกิริยา จักตกไป
 นรกอันเผ็ดร้อน ร้ายกาจโดยส่วนเดียว นรคนนั้นมี ๔ เหลี่ยม ๔ ประตู
 จำแนกออกเป็นส่วนตัว ล้อมด้วยกำแพงเหล็กครอบด้วยแผ่นเหล็ก พื้น
 นรคนนั้นเป็นเหล็กแดงกลเป็นเปลวเพลิงโชติช่วง แผ่ไปร้อยโยชน์โดย
 รอบตั้งอยู่ทุกเมื่อ ล่วงไปแสนปี ในกาลนั้นข้าพระองค์จึงจะได้ยินเสียง
 ในนรคนว่า แนะเพื่อนยาก เมื่อพวกเราไหม้อยู่ในนรคนนี้ กาล
 ประมาณแสนปีล่วงไปแล้ว ข้าแต่พระมหาราชฯ แสนโกฏิเป็นกำหนด
 อายุของสัตว์ผู้หมกไหม้อยู่ในนรก คนทั้งหลายเป็นมิจฉาทิฎฐิ เป็นคน
 ทูศีล ตีเตียนพระอริยเจ้า ย่อมหมกไหม้อยู่ในนรกแสนโกฏิ ข้าพระ-
 องค์จักเสวยทุกข์เวทนาอยู่ในนรคนนั้นตลอดกาลนาน นี่เป็นผลแห่ง
 กรรมชั่วของข้าพระองค์ เพราะฉะนั้นข้าพระองค์จึงเศร้าโศกนัก ข้าแต่
 พระมหาราชฯผู้กำจัดศัตรู เป็นที่เจริญใจของชาวแวนแคว้น ขอพระองค์
 จงทรงสดับคำของข้าพระองค์ ขอความเจริญจงมีแด่พระองค์ ธิดาของ
 ข้าพระองค์ชื่ออุตตราทำแต่กรรมดี ยินดีแล้วในนิจศีลและอุโบสถศีล
 ยินดีในทานจำแนกแจกทาน รู้ความประสงค์ของผู้ขอ ปราศจากความ
 ตระหนี่ มีปกติทำไมให้ขาดในสิกขา เป็นสละใญ่อยู่ในตระกูลอื่น
 เป็นอุบาสิกาของพระศากยมนัสสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงศิริ ข้าแต่พระมหา
 ราชฯ ขอความเจริญจงมีแด่พระองค์ นางอุตตราได้เห็นภิกษุผู้สมบูรณ์
 ด้วยศีล เข้าไปบิณฑบาตในบ้าน มีกิจขุอันทอดลงแล้ว มีสติคุ้มครอง
 ทวาร สำรวมดีแล้ว เทียวไปตามลำดับตรอก เข้าไปสู่บ้านนั้น นายได้
 ถวายน้ำขันหนึ่งและขนมมีรสหวานอร่อย แล้วอุทิศส่วนกุศลให้ข้าพระ
 องค์ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอผลทานที่ดิฉันถวายนี้ จงพลันสำเร็จแก่
 บิดาของดิฉันที่ตายไปแล้วเกิด ในทันใดนั้น ผลแห่งทานก็บังเกิดมีแก่
 ข้าพระองค์ ข้าพระองค์มีความประสงค์สำเร็จได้ดังความปรารถนา บริโภค
 กามสุขเหมือนดังท้าวเวสสุวรรณมหาราช ข้าแต่พระมหาราชฯผู้กำจัดศัตรู
 เป็นที่เจริญใจของชาวแวนแคว้น ขอพระองค์จงทรงสดับคำของข้าพระ-
 องค์ พระพุทธเจ้าบัณฑิตกล่าว่า เป็นผู้เลิศกว่าโลกพร้อมทั้งเทวโลก
 ขอพระองค์พร้อมทั้งพระโอรสและพระอัคมเหสี จงถึงพระพุทธเจ้า
 พระองค์นั้นเป็นสรณะเถิด คนทั้งหลายย่อมบรรลอมตบด้วยมรรคอัน
 ประกอบด้วยองค์ ๘ ขอพระองค์พร้อมด้วยพระโอรสและพระอัคมเหสี
 จงถึงมรรคมีองค์ ๘ และอมตบเป็นสรณะเถิด พระอริยบุคคลผู้ปฏิบัติ
 อยู่ในมรรค ๔ จำพวก และผู้ตั้งอยู่ในผล ๔ จำพวกนี้เป็นพระสงฆ์
 ผู้ปฏิบัติชอบตรง ประกอบด้วยปัญญาและศีล ขอพระองค์พร้อมทั้ง
 พระโอรสและพระอัคมเหสี จงถึงพระสงฆ์นั้นเป็นสรณะเถิด ขอพระ-
 องค์จงรีบด่วนจากการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ทรมานสัตว์ด้วยพระมเหสีของ
 พระองค์ ไม่ตรัสเท็จ ไม่ทรงดื่มน้ำจัณฑ์เกิด .

พระราชชาตรีว่า

ดูกรเทวดา ท่านเป็นผู้ปรารถนาความเจริญแก่เรา ปรารถนาเกื้อกูลเรา
 เราจะทำตามคำของท่าน ท่านเป็นอาจารย์ของเรา เราจักเข้าถึงพระพุทธ-
 เจ้า พระธรรมและพระสงฆ์อันยอดเยี่ยมกว่าเทวดาและมนุษย์ว่าเป็น
 สรณะ เราจะรีบด่วนจากการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ จะยินดีด้วยพระมเหสี
 ของตน จะไม่พูดเท็จ ไม่ดื่มน้ำเมา เราจะคลายความเห็นอันชั่วช้า
 เหมือนไปรยเกรบลอยไปในลมอันแรง เหมือนทิ้งหญ้าและใบไม้ลอย
 ไปในแม่น้ำมีกระแสอันเชี่ยว จักเป็นผู้ยินดีแล้วในพระพุทธศาสนา

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขททกนิกาเย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
พระเจ้าสุริยวัชรินทร์เสด็จขึ้นแล้ว ทรงจดความเห็นอันชั่วช้า ทรงมอบน้อม
ต่อพระผู้มีพระภาค เสด็จขึ้นทรงรถพระที่นั่ง บ่ายพระพักตร์ไปทางทิศ
ปราจีน กลับคืนสู่พระนคร .

จบ นันทิกาเปตวัตถุที่ ๓ .

๔. เรวดีเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของนางเรวดีเปรต

[๑๒๔] บุรุษคนใช้ของพระยายมราช จะจับนางเรวดีโยนลงไปในอุสสทนรก
จึงได้กล่าวว่า แน่ะแม่เรวดีผู้มีธรรมอันแสนจะชั่วช้า จงลุกขึ้น ฯลฯ
(ฟังดูในเรื่องที่ ๒ แห่งมหาวรรคที่ ๕ ในวิมานวัตถุ) .

จบ เรวดีเปตวัตถุที่ ๔ .

๕. อุจฺจนเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของอุจฺจนเปรต

เปรตตนหนึ่งถามพระมหาโมคคัลลานเถระว่า

[๑๒๕] ไร้อภัยใหญ่ที่เกิดขึ้นแก่ข้าพเจ้า เป็นผลบุญไม่น้อย แต่เดี๋ยวนี้
ข้าพเจ้ากินอ้อยนั้น ไม่ได้ ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอท่านโปรดบอก นี่เป็น
ผลแห่งกรรมอะไร ข้าพเจ้าย่อมเดือดร้อนจะกัดกินพยายามตะเกียก
ตะกายเพื่อจะบริโภคสักหน่อยก็ไม่สมหวัง กำลังก็สิ้นลง บ่นเพื่อนัก
นี่เป็นผลแห่งกรรมอะไร อนึ่ง ข้าพเจ้าถูกความหิวและความกระหาย
เบียดเบียน แล้วหม่นลึบไปที่แผ่นดิน กลิ้งเกลือกไปมา ดูปลาตินรน
อยู่ในที่ร้อน เมื่อข้าพเจ้าร้องให้อยู่สัตว์ทั้งหลายยอมพากันมากินน้ำตา
ของข้าพเจ้า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอท่านโปรดบอก นี่เป็นผลแห่งกรรม
อะไร ข้าพเจ้าเป็นผู้หิวกระหายลำบาก ดิ้นรนไปว่า ย่อมไม่ประสบ
ความสุขที่น่ายินดี ข้าแต่ท่านผู้เจริญข้าพเจ้าขอถามเพื่อความนั้นกะท่าน
ข้าพเจ้าจะพึงบริโภคอ้อยได้อย่างไร?

พระมหาโมคคัลลานเถระกล่าวว่า

เมื่อชาติก่อน ท่านเกิดเป็นมนุษย์ ได้ทำกรรมไว้ด้วยตนเอง เราจะบอก
เพื่อความนั้นกะท่าน ขอท่านจงฟังแล้วจำเนื้อความข้อนั้นไว้ ท่านเดิน
กัดกินอ้อยไป และมีบุรุษคนหนึ่งเดินตามหลังท่านไป เขาหวังจะกิน
อ้อย จึงบอกแก่ท่าน ท่านก็ได้พูดอะไรๆ แก่เขา เขาจึงได้พูดวิงวอน
ท่านผู้ไม่พูดตอบว่า ขอท่านพึงให้อ้อยเถิด ท่านได้ให้อ้อยแก่บุรุษนั้น
โดยข้างหลัง นี่เป็นผลแห่งกรรมนั้น เชิญท่านฟังไปถือเอาอ้อยข้างหลัง
ซิ ครั้นถือเอาได้แล้ว จงกินให้อ้อมหน้าเถิด เพราะเหตุนี้แหละ ท่าน
จักเป็นผู้เบิกบานร่าเริงบันเทิงใจ เปรตนั้นได้ไปถือเอาโดยข้างหลัง
ครั้นแล้วจึงได้กินอ้อยนั้นจนอ้อมหน้า เพราะเหตุนี้แหละ เปรตนั้นได้เป็น
ผู้เบิกบานร่าเริงบันเทิงใจ .

จบ อุจฺจนเปตวัตถุ .

๖. กุมารเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของกุมารเปรต

[๑๒๖] ข้าพเจ้าได้สดับมาดังนี้ว่า มีพระกุมาร ๒ องค์เป็นพระราชโอรสอยู่ใน
พระนครสาวัตถี ข้างประเทศหิมพานต์ พระราชกุมารทั้ง ๒ องค์นั้นเป็น
ผู้มีวิมาในอารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัด ทรงเพลิดเพลินด้วยอำนาจ
ความยินดีในกาม ทรงติดอยู่ในความสุขปัจจุบัน ไม่ทรงเห็นสุขใน
อนาคต ครั้นจติจากความเป็นมนุษย์ไปจากโลกนี้สู่เปตโลกแล้ว เกิดเป็น
เปรต ไม่แสดงกายให้ปรากฏ ร้องประกาศกรรมชั่วของตนที่ได้กระทำไว้
ในกาลก่อนว่า เมื่อพระพักตร์ โณบคคผลมีอยู่เป็นอันมาก และไทยธรรม
อันหาเข้าไปตั้งไว้ก็มีอยู่ พวกเราไม่อาจทำบุญอันนำมาซึ่งความสุขต่อไป
แม้เล็กน้อย และทำตนให้มีความสุขได้ อะไรจะพึงลามกกว่ากามนั้น
พวกเราจติจากราชกุลแล้ว ไปบังเกิดในเปตวิสัย พรั่งพร้อมไปด้วยความ
หิวและความกระหาย เมื่อก่อน เคยเป็นเจ้าของในที่ใดในโลก ย่อม
ไม่ได้เป็นเจ้าของในที่นั้นอีก มนุษย์ทั้งหลายเจริญขึ้นแล้วเสื่อมลง ย่อม
ตายเพราะความหิวและความกระหาย นรชนรู้โทษอันเกิดด้วยอำนาจ
ความถือตัวว่าเป็นใหญ่อย่างนี้แล้ว ละความเมาในความเป็นใหญ่ได้แล้ว
พึงไปสู่สวรรค์ นรชนผู้มีปัญญาเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงสวรรค์ .

จบ กุมารเปตวัตถุที่ ๖ .

๗. ราชปุตตเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมเปรตราชบุตร

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขททกนิาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา

[๑๒๓] ผลแห่งกรรมทั้งหลาย ที่พระราชโอรสทำไว้ในชาติก่อนพึงย้ายี้หัวใจ

พระราชโอรสได้เสวยรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อันนารินรมย์
ใจ และการพ้อนรำขับร้อง ความยินดี ความสนุกสนานเป็นอันมาก
เสด็จเที่ยวไปในสวนแล้วเข้าไปสู่เมืองราชคฤห์ ได้ทรงเห็นพระปัจเจก-
พุทธเจ้านามว่าสุนัตตะ ผู้มีตนอันฝึกแล้วมีจิตตั้งมั่น มักน้อย สมบูรณ์
ด้วยhiri ยินดีในอาหารเฉพาะที่มีอยู่ในบาตร เสด็จลงจากคอกช้างแล้ว
ตรัสถามว่า ได้อะไรบ้าง พระผู้เป็นเจ้า แล้วทรงจับบาตรของพระปัจเจก-
พุทธเจ้ายกขึ้นสูง แล้วทูลลงที่พื้นดินให้แตก ทรงพระสรวล หลีกไป
หน้อยหนึ่ง ได้ตรัสกะพระปัจเจกพุทธเจ้า ผู้เล็ดอยู่ด้วยอำนาจความกรุณา
ว่า เราเป็นพระราชโอรสของพระเจ้ากิตติสสะ เนาะภิกษุ ท่านจักทำอะไร
เรา พระราชโอรสได้เสวยผลอันเผ็ดร้อนแห่งกรรมอันหยาบช้านั้นเปรียบ
พร้อมแล้วในนรก พระราชโอรสผู้เป็นพาลทำบาปหยาบซ้ำไว้ จึงได้
ประสบทุกข์อันกล้าแข็งอยู่ในนรก ๘๔,๐๐๐ ปี นอนหงายบ้าง นอน
คว่ำบ้าง นอนตะแคงซ้ายบ้าง นอนตะแคงขวาบ้าง ทำขึ้นข้างบนบ้าง
หมกหม้อยู่ในกาลนาน ทำบาปหยาบซ้ำไว้ จึงได้ประสบทุกข์อันกล้า
แข็งในนรกหลายหมื่นปีเป็นอันมาก บุคคลผู้มีการงานอันลามก พวกิน
ประทุษร้ายฤาษีผู้ไม่ประทุษร้ายต่อผู้ประทุษร้ายมีวัตรอันงาม ย่อมได้เสวย
ทุกข์อันเผ็ดร้อนอย่างยิ่งเห็นปานนี้แล เปตผู้เป็นพระราชบุตรเสวยทุกข์
เป็นอันมากในนรกนั้นสิ้นปีเป็นอันมาก จุตจากนรกแล้วมาเกิดเป็นเปรต
อดอยากอีก บุคคลผู้โหดอันเกิดเพราะอำนาจแห่งความมัวเมาในความ
เป็นใหญ่อย่างนี้แล้ว พึงละความมัวเมาในความเป็นใหญ่เสีย แล้วพึง
ประพฤติอ่อนน้อมต่อผู้เคารพอ่อนน้อม ผู้ใดมีความเคารพในพระพุทธเจ้า
พระธรรมและพระสงฆ์ ผู้นั้นอันบุคคลพึงสรรเสริญในปัจจุบัน ผู้นั้น
เป็นคนมีปัญญา เมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงสวรรค์ .

จบ ราชปุตตเปตวัตถุที่ ๓ .

๘. คุณขาทิกเปตวัตถุที่ ๑

ว่าด้วยบุพกรรมของเปรตกีนคฤที่ ๑

พระมหาโมคคัลลานเถระได้ถามเปรตตนหนึ่งว่า

[๑๒๔] ท่านเป็นใครหนอ โผล่ขึ้นจากหลุมคุกให้เราเห็นเช่นนั้น ท่านร้องครวญ
ครางอื้ออึงไปทำไมเล่า ท่านมีการงานอันลามกเป็นแน่?

เปรตนั้นตอบว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าเป็นเปรตเสวยทุกข์เกิดในยมโลก เพราะได้
ทำกรรมอันลามกไว้ จึงไปจากโลกนี้สู่เปตโลก .

พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า

ท่านทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา ใจหรือ เพราะผลแห่งกรรมอะไร
ท่านจึงได้ประสบทุกข์เช่นนี้?

เปรตนั้นตอบว่า

ชาติก่อน มีกษัตริย์หนึ่งเป็นเจ้าอาวาส อยู่ในอาวาสของข้าพเจ้า ท่านมี
ปกติริษยา ตระหนี่ตระกุล มีใจกระด้าง มักด่าบริภาษ ได้ยกโทษ
ภิกษุอาคันตุกะทั้งหลายที่เรือนของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าฟังคำของภิกษุนั้นแล้ว
ได้ด่าพวกภิกษุทั้งหลาย เพราะผลแห่งกรรมนั้น ข้าพเจ้าจึงไปจากโลกนี้
สู่เปตโลก .

พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า

ภิกษุที่เข้าไปสู่ตระกูลของท่าน ไม่ใช่มิตรแท้เป็นมิตรเทียม เป็นคน
ปัญญาทรม ทำลายชั้นธรรมาสน์ไปแล้ว ไปสู่คติไหนหนอ?

เปรตนั้นตอบว่า

ข้าพเจ้ายืนอยู่บนศีรษะของภิกษุผู้มีการงานอันลามกนั้น กุลปภิกษุไปเกิด
เป็นเปรตบริวารของข้าพเจ้า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ชนเหล่าอื่นถ้ายมูตรคุก
ลงในเวรนี้ มูตรคุคนั้นเป็นอาหารของข้าพเจ้าและข้าพเจ้ากินมูตรคุคนั้น
แล้ว ถ้ายมูตรคุกลีไต่ลงไป กุลปเปรตนั้นก็เลี้ยงชีพด้วยมูตรคุคนั้น .

จบ คุณขาทิกเปตวัตถุที่ ๘ .

๙. คุณขาทิกเปตวัตถุที่ ๒

ว่าด้วยบุพกรรมของเปรตกีนคฤที่ ๒

พระมหาโมคคัลลานเถระได้ถามเปรตตนหนึ่งว่า

[๑๒๕] ท่านเป็นใครหนอ โผล่ขึ้นมาจากหลุมคุกให้เราเห็นเช่นนั้น ท่านมาร้อง
ครวญครางอื้ออึงไปทำไมเล่า ท่านมีการงานอันลามกเป็นแน่?

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
นางเปรตนั้นตอบว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ดิฉันเป็นนางเปรตได้เสวยทุกข์ เกิดในยมโลก เพราะ
ได้กรรมชั่วไว้ จึงไปจากโลกนี้สู่เปตโลก .

(เหมือนข้อ ๑๒๘)

จบ กุชชาทิกเปตวัตถุที่ ๙ .

๑๐ . คณเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของนางเปรตผอม

พระมหาโมคคัลลานเถระได้ถามนางเปรตทั้งหลายว่า

[๑๓๐] ท่านทั้งหลายเปลือยกาย มีรูปร่างผิวพรรณน่าเกลียด ชุ่มผอมมีตัว
สะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น ผอมจนแลเห็นแต่ซี่โครงเช่นนี้ แน่ท่าน
ผู้เฒ่าทั้งหลาย ท่านทั้งหลายเป็นอะไรหนอ?

เปรตทั้งหลายตอบว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ พวกข้าพเจ้าเป็นเปรตเสวยทุกข์ เกิดในยมโลก เพราะ
ทำกรรมชั่วไว้ จึงไปจากมนุษยโลกมาสู่เปตโลก .

พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า

ท่านทั้งหลายทำกรรมชั่วอะไรด้วยกาย วาจา ใจหรือ เพราะผลแห่งกรรม
อะไร ท่านทั้งหลายจึง ไปจากมนุษยโลกสู่เปตโลก?

เปรตเหล่านั้นตอบว่า

เมื่อสมณพราหมณ์ทั้งหลายผู้เป็นที่พึ่ง อันหาโทษมิได้มีอยู่ ข้าพเจ้า
ทั้งหลายมิได้ก่อสร้างกุศลไว้แม้เพียงกึ่งมาสก เมื่อไทยธรรมมีอยู่ก็ไม่ได้
ทำที่พึ่งแก่ตน พวกข้าพเจ้าหิวน้ำ จึงเข้าไปใกล้แม่น้ำ แม่น้ำกลับกลายเป็น
วังเปล่าไป เมื่อเวลาร้อนข้าพเจ้าทั้งหลายเข้าไปสู่ร่มไม้ ร่มไม้กลับ
กลายเป็นแดดแผดเผาไป ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายควรที่จะ
เสวยทุกข์อันมีความกระหายเป็นต้นนี้ และทุกข์อย่างอื่นอันชั่วช้ากว่าทุกข์
นั้น อนึ่ง ข้าพเจ้าทั้งหลายเป็นผู้ถูกความหิวแผดเผาแล้ว อยากอาหาร
พากันไปสันทนหลายโยชน์ ก็ไม่ได้อาหารอะไรๆ เลย จึงพากันกลับ
มา ข้าพเจ้าทั้งหลายนี้หาบุญมิได้หนอ เมื่อมีความหิวโหยอดโรยมากขึ้น
ก็พากันล้มสลบลงที่พื้นดิน บางคราวก็ล้มนอนหงาย บางคราวก็ล้มคว่ำ
ดิ้นรนไปมา ก็ข้าพเจ้าเหล่านั้นสลบอยู่ที่พื้นดินที่ลุ่มอยู่นั่นเอง เอาศีรษะ
ชนหน้าอกกันและกัน ข้าพเจ้าเหล่านั้นหาบุญมิได้หนอ ข้าแต่ท่านผู้เจริญ
ข้าพเจ้าทั้งหลายควรที่จะเสวยทุกข์ อันมีความกระหายเป็นต้นนี้ และ
ทุกข์อย่างอื่นอันชั่วช้ากว่าทุกข์นั้น เพราะเมื่อไทยธรรมมีอยู่ ข้าพเจ้า
ทั้งหลายก็ไม่ได้ทำที่พึ่งแก่ตน ก็ข้าพเจ้าเหล่านั้นไปจากที่นี่ ได้กำเนิด
เป็นมนุษย์แล้ว จักเป็นผู้รู้ความประสงค์ของผู้ขอ สมบูรณ์ด้วยศีล
กระทำกุศลให้มาก .

จบ คณเปตวัตถุที่ ๑๐ .

๑๑ . ปาฏลีปัตตเปตวัตถุ

ว่าด้วยหญิงชาวเมืองปาฏลีบุตรสนทนากับนางเปรต

เวมานิกเปรตตนหนึ่งได้กล่าวกะหญิงมนุษย์คนหนึ่งว่า

[๑๓๑] สัตว์นรกบางพวกท่านก็เห็นแล้ว สัตว์เดียรัจฉาน เปรต อสูร มนุษย์
หรือเทวดาบางพวก ท่านก็เห็นแล้ว ผลกรรมของตนท่านก็เห็นประจักษ์
ด้วยตนเองแล้ว เราจักนำท่านไปส่งยังเมืองปาฏลีบุตร ท่านไปถึงเมือง
ปาฏลีบุตรแล้ว จงทำกรรมอันเป็นกุศลให้มาก .
เมื่อหญิงนั้นได้ฟังดังนั้นแล้ว มีความปลื้มใจ จึงกล่าวตอบว่า ข้าแต่
เทพเจ้าผู้อันบุคคลพึงบูชา ท่านปรารภความเจริญแก่ดิฉัน ปรารภนา
ประโยชน์เกื้อกูลแก่ดิฉัน ดิฉันจักทำตามคำของท่าน ท่านเป็นอาจารย์
ของดิฉัน สัตว์นรกบางพวก ดิฉันก็เห็นแล้ว สัตว์เดียรัจฉาน เปรต
อสูร มนุษย์หรือเทวดาบางพวก ดิฉันก็เห็นแล้ว ผลกรรมของตนดิฉัน
ก็ได้เห็นเองแล้ว ดิฉันจักทำบุญให้มาก .

จบ ปาฏลีปัตตเปตวัตถุที่ ๑๑

๑๒ . อัมพวนเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของเปรตเฝ้าสวนมะม่วง

พวกพ้อคำได้ถามเวมานิกเปรตตนหนึ่งว่า

[๑๓๒] สระโบกขรณีของท่านนี้น่ารื่นรมย์ดี มีพื้นราบเรียบ มีทำอันงดงาม
มีน้ำมาก ดารดาษไปด้วยปทุมชาติต่างๆ มีดอกอันบานดีเกสรอันกลั่น
ด้วยหมุกมร ท่านได้สระโบกขรณีอันเป็นที่พอใจนี้อย่างไร สวนมะม่วง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ของท่านนั้นน้ำรินรมย์ดีเลิศผลทุกฤดู มีดอกบานเป็นนิตย์นิรันดร์
เคลื่อนหล่นด้วยหม่อมร ท่านได้วิมานนี้อย่างไร?

เวมานิกเปรตนั้นตอบว่า

สระโบกขรณีมีร่มเงาอันเยือกเย็น น้ำรินรมย์ใจ ข้าพเจ้าได้ในที่นี้
เพราะท่านที่ริดาของข้าพเจ้าถวายมะม่วงสุก น้ำข้าวยาคุ แด่พระผู้มี
พระภาคและพระภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย .

เวมานิกเปรตนั้น ครั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว จึงนำพวกพ่อค้าไปดูทรัพย์ ๕๐๐ กหาปณะ
แล้วสั่งว่า พวกท่านจงถือเอาเป็นส่วนตัวกึ่งหนึ่งจากทรัพย์นี้ แล้วให้ริดาขอเราใช้หนี้ที่เราืมเขา
มากึ่งหนึ่งเถิด .

พวกพ่อค้ากลับมาถึงเมืองสาวัตถีแล้ว ได้บอกแก่ริดาของเปรตนั้น แล้วได้ให้ทรัพย์
ส่วนที่เปรตนั้นให้แถมแก่เพชฌิณนั้น นางได้ให้กหาปณะร้อยกหาปณะแก่เจ้าหนี้ แล้วให้ทรัพย์ที่
เหลือแก่สหายของบิดา ส่วนตนรับทำการใช้สอยกฏุมพินันอยู่ กฏุมพินันกลับคืนทรัพย์นั้นให้แก่
นาง แล้วยกนางให้เป็นภรรยาของบุตรชายคนหัวปี ต่อมาภายหลัง นางมีบุตรคนหนึ่ง
ได้กล่าวคาถาเป็นเชิงกล่อมบุตรว่า

ขอท่านทั้งหลาย จงดูผลแห่งทานที่จะพึงเห็นเอง และผลของความ
ขมใจ ความส่ำรวม เราเป็นทาสอยู่ในตระกูลของลูกเจ้า บัดนี้ มาเป็น
ลูกสะใภ้เป็นใหญ่ในเรือน .

ภายหลัง พระศาสดาทรงเห็นนางมีญาณแก่กล้าจึงทรงแผ่พระรัศมีไปแสดง
พระองค์ให้ปรากฏ ดุจประทับอยู่เฉพาะหน้าแล้วได้ตรัสพระคาถานี้ความว่า
ความประมาท ย่อมครอบงำบุคคลผู้ติดอยู่ในความยินดีในร้าย
ในความรักความชังในทุกข์และสุข .

จบ อัมพวนเปตวัตถุที่ ๑๒

๑๓ . อัครกษเปตวัตถุ

ว่าด้วยเทวดาเดือนอุบาสก

ภุมมเทวดาคนหนึ่งได้กล่าวเดือนอุบาสกคนหนึ่งว่า

[๑๓๓] บุคคลให้สิ่งใด สิ่งนั้นย่อมไม่มี แต่ผลอย่างอื่นที่น่าปรารถนา
น่าใฝ่ใฝ่มาก เพราะฉะนั้นท่านจงให้ทาน แล้วท่านจักพ้นจากทุกข์และ
ความฉิบหาย ทั้งจักได้ประสบสุขอันเป็นไปในปัจจุบันและสัมปรายภพ
เพราะท่านนั้น ขอท่านจงตื่นเถิด อย่าได้ประมาท .

จบ อัครกษเปตวัตถุที่ ๑๓ .

๑๔ . โภคสังหารเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของเปรตรวบรวมโภคะ

ในเวลารাত্রี หญิงเปรต ๔ คน ถูกทุกข์ครอบงำ จึงพากันร้องไห้รำพันด้วยเสียงดัง
อย่างน่ากลัวว่า

[๑๓๔] พวกเรารวบรวมโภคทรัพย์ไว้โดยชอบธรรมบ้าง โดยไม่ชอบธรรมบ้าง
แต่คนอื่นๆ พวกกันใช้สอยธรรมเหล่านั้น ส่วนพวกเรากลับมีส่วน
แห่งทุกข์ .

จบ โภคสังหารเปตวัตถุที่ ๑๔ .

๑๕ . เสฏฐิปุตตเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของเปรตเศรษฐีบุตร

พระศาสดาได้ตรัสพระคาถาที่เปรต ๔ คน ปรารถนาจะกล่าวคนละคาถาให้บริบูรณ์ว่า

[๑๓๕] เมื่อพวกเราพากันหมกหม้อยู่ในนรก ๖ หมื่นปีเต็มบริบูรณ์ โดย
ประการทั้งปวง เมื่อไรที่สดจักมี .

ที่สุดไม่มี ที่สุดจักมีแต่ที่ไหน ที่สุดย่อมไม่ปรากฏ แะท่านผู้เริ่ดทุก
เพราะเรากับท่านได้ทำบาปกรรมไว้ .

พวกเราเหล่าใดไม่ให้ของที่มีอยู่ พวกเราเหล่านั้นย่อมเป็นอยู่ลำบาก เมื่อ
ไทยธรรมมีอยู่ พวกเราไม่ได้ทำที่พึงแถมทน .

เรานั้นไปจากเขตโลกนี้ ได้กำเนิดเป็นมนุษย์แล้ว จักเป็นผู้รู้ความ
ประสงค์ สมบูรณ์ด้วยศีล ทำกุศลให้มากเป็นแน่ .

จบ เสฏฐิปุตตเปตวัตถุที่ ๑๕ .

๑๖ . สักกสิฏฐสหัสสเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของเปรตหกหมื่นหมื่น

วันหนึ่ง พระมหาโมคคัลลานเถระลงจากเขาคิชฌกูฏ ได้เห็นเปรตคนหนึ่ง จึงซักถาม
ด้วยคาถาว่า

[๑๓๖] ทำไมหนอ ท่านจึงวิ่งพล่านไปเหมือนคนบ้า เหมือนเนื้อผู้ระวางภัย
ท่านมาร้องอื้ออึงไปทำไม ท่านคงทำบาปกรรมไว้เป็นแน่?

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
เปตนั้นตอบว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าเป็นเปรตเสวยทุกข์ เกิดในยมโลก เพราะทำ
บาปกรรมไว้ จึงไปจากมนุษย์สู่เปตโลก ชื่อนเหล็ก ๖ หมิ่น ครบ
บริบูรณ์โดยประการทั้งปวง ตกใส่ศีรษะและตอยกระหม่อมของข้าพเจ้า .

พระเถระถามว่า

ท่านทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา ใจ หรือ เพราะผลแห่งกรรมอะไร
ท่านจึงไปจากมนุษย์โลกสู่เปตโลก อนึ่ง ชื่อนเหล็ก ๖ หมิ่น ครบ
บริบูรณ์โดยประการทั้งปวง ตกใส่ศีรษะและตอยศีรษะของท่าน เพราะ
ผลแห่งกรรมอะไร?

เปตนั้นตอบว่า

ครั้งนั้น ข้าพเจ้าได้เห็นพระปัจเจกพุทธเจ้าองค์หนึ่ง นามว่า สเนตตะ
มีอินทรีย์อันอบรมแล้ว ผู้หาภัยแต่ที่ไหนมิได้ นั่งเข้าฌานอยู่ที่โคนต้นไม้
ข้าพเจ้าได้ตอยศีรษะของท่านแตกด้วยการตีตีก่อนกรวด เพราะผลแห่ง
กรรมนั้น ข้าพเจ้าจึงได้ประสบทุกข์เช่นนี้ ชื่อนเหล็ก ๖ หมิ่น ครบ
บริบูรณ์ โดยประการทั้งปวง จึงตกลงใส่ศีรษะของข้าพเจ้า และตอย
ศีรษะของข้าพเจ้า .

พระเถระกล่าวว่า

แนะนำชั่ว ชื่อนเหล็ก ๖ หมิ่น ครบบริบูรณ์ โดยประการทั้งปวง
ตกลงใส่ศีรษะและตอยศีรษะของท่าน เพราะเหตุอันสมควรแก่ท่านแล้ว .
จบ สัฏฐิโกฏสหัสสเปตวัตถุที่ ๑๖ .

รวมเรื่องที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. อัมพลักขรเปตวัตถุ	๒. เสริสสกเปตวัตถุ
๓. นันทิกาเปตวัตถุ	๔. เรวดีเปตวัตถุ
๕. อจลเปตวัตถุ	๖. กุมารเปตวัตถุ
๗. ราชปุตตเปตวัตถุ	๘. กุณฑลิกเปตวัตถุที่ ๑
๙. กุณฑลิกเปตวัตถุที่ ๒	๑๐. คณเปตวัตถุ
๑๑. ปาฏลีปุตตเปตวัตถุ	๑๒. อัมพวนเปตวัตถุ
๑๓. อักขรขเปตวัตถุ	๑๔. โภคสังหารเปตวัตถุ
๑๕. เสฏฐิปุตตเปตวัตถุ	๑๖. สัฏฐิโกฏสหัสสเปตวัตถุ
- จบ มหาวรรคที่ ๔ .
เปตวัตถุจบบริบูรณ์

เถรคาถา

เถรคาถา เอกกนิบาต วรรคที่ ๑

ว่าด้วยคาถาสภาสิต ในเอกกนิบาต วรรคที่ ๑

[๑๓๓] ขอนานทั้งหลาย จงฟังคาถาอันน้อมเข้าไปสู่ประโยชน์ ของพระเถระ
ทั้งหลายผู้มีตนอันอบรมแล้ว บันลืออยู่ ดุจการบันลือแห่งสีหะทั้งหลาย
ซึ่งเป็นสัตว์ประเสริฐกว่าเหล่าสัตว์ผู้มีเขี้ยวทั้งหลาย ที่ใกล้ถ้าที่ภูเขา
ฉะนั้น ก็พระเถระเหล่านั้นมีชื่อ โคตร มีธรรมเป็นเครื่องอยู่ มีจิต
น้อมไปแล้ว ในธรรมตามที่ปรากฏแล้ว มีปัญญา เป็นผู้ไม่เกียจคร้าน
อยู่ในเสนาสนะอันสงัด มีป่า โคนไม้ และภูเขาเป็นต้นเนินๆ ได้
เห็นธรรมแจ่มแจ้ง และได้บรรลุนิพพานอันเป็นธรรมไม่แปรผัน เมื่อ
พิจารณาเห็นผลอันเป็นที่สุดกิจซึ่งตนทำเสร็จแล้ว จึงได้ภาสิตเนื้อความนี้ .

๑. สกุตเถรคาถา

สภาสิตเกี่ยวกับจิตหลุดพ้น

[๑๓๔] ได้ยินว่า ท่านพระสกุตเถระได้ภาสิตคาถานี้ไว้อย่างนี้ว่า ดุจรถ
กฏีของเรามาถึงแล้ว มีเครื่องป้องกันอันสบายมีดขัดดี ท่านจงตกลงมา
ตามสะดักเกิด จิตของเราตั้งมั่นดีแล้ว หลุดพ้นแล้วจากกิเลสทั้งปวง
เราเป็นผู้มีความเพียรอยู่ เชิญตกลงมาเกิดผ่น .

๒. มหาโกฏฐิตเถรคาถา

สภาสิตเกี่ยวกับความสงบ

[๑๓๕] ได้ยินว่า ท่านพระมหาโกฏฐิตเถระได้ภาสิตคาถานี้ไว้อย่างนี้ว่า บุคคล
ผู้สงบ จดเว้นจากการทำความชั่วพุดด้วยปัญญา ไม่ฟังชาน ย่อมกำจัดบาป
ธรรมทั้งหลาย เหมือนลมพัดใบไม้ให้ล่วงหล่นไป ฉะนั้น .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรีคาถา

๓. กังขาเรวตเถรคาถา

สุภาษิตเกี่ยวกับปัญญา

[๑๔๐] ได้ยินว่า ท่านพระกังขาเรวตเถระได้ภาษิตคาถานี้ไว้อย่างนี้ว่า ท่านจงดูปัญญานี้ ของพระตถาคตเจ้าทั้งหลายตั้งไฟอันรุ่งเรืองในเวลาพลบค่ำ พระตถาคตเหล่าใด ย่อมกำจัดความสงสัยของเวไนยสัตว์ทั้งหลาย ผู้มาเฝ้าถึงสำนักของพระองค์ พระตถาคตเหล่านั้น ย่อมชื่อว่าเป็นผู้แสงสว่าง เป็นผู้ให้ดวงตา.

๔. ปณณมันตานีปุตตเถรคาถา

สุภาษิตเกี่ยวกับการคบคนดี

[๑๔๑] ได้ยินว่า ท่านพระปณณมันตานีบุตรเถระได้ภาษิตคาถานี้ไว้อย่างนี้ว่า บุคคลควรสมาคมกับสัปปุรุษ ผู้เป็นบัณฑิตซึ่งแจ้งประโยชน์เท่านั้น เพราะวิธชนทั้งหลายเป็นผู้ไม่ประมาท เห็นประจักษ์ด้วยปัญญา ย่อมได้บรรลุลิขประโยชน์อย่างใหญ่ ประโยชน์อย่างลึกซึ้ง เห็นได้ยาก ละเอียดย สขุม.

๕. ทัพพเถรคาถา

สุภาษิตเกี่ยวกับการฝึกอบรม

[๑๔๒] ได้ยินว่า ท่านพระทัพพเถระได้ภาษิตคาถานี้ไว้อย่างนี้ว่า เมื่อก่อน พระทัพพมัลลบุตรองค์ใด เป็นผู้อื่นบุคคลอื่น ฝึกฝนได้โดยยาก แต่เดี๋ยวนี้พระทัพพมัลลบุตรองค์นั้น เป็นผู้อื่นพระศาสดาได้ทรงฝึกฝนด้วยการฝึกฝนด้วยมรรคอันประเสริฐ เป็นผู้สิ้นโศข ข้ามความสงสัยได้แล้ว เป็นผู้ชนะกิเลส ปราศจากความขลาด มีจิตตั้งมั่น ดับความเร่าร้อนได้แล้ว.

๖. สิตวนิยเถรคาถา

สุภาษิตเกี่ยวกับความสิ้นโศข

[๑๔๓] ได้ยินว่า ท่านพระสิตวนิยเถระได้ภาษิตคาถานี้ไว้อย่างนี้ว่า ภิกษุใดมาสู่ป่าสัตวันแล้ว ภิกษุนั้นเป็นผู้อยู่แต่ผู้เดียว สิ้นโศข มีจิตตั้งมั่น ชนะกิเลส ปราศจากชนลูกชนพอง มีปัญญารักษากายาคตาสติอยู่.

๗. ภัลลียเถรคาถา

สุภาษิตเกี่ยวกับผู้ชนะ

[๑๔๔] ได้ยินว่า ท่านพระภัลลียเถระได้ภาษิตคาถานี้ไว้อย่างนี้ว่า ผู้ใดกำจัดเสนาแห่งมัจจุราช เหมือนแห่งน้ำใหญ่ กำจัดสะพานไม้้ออันแสนจะทรุดโทรม ฉะนั้น ก็ผู้นั้นจัดว่าเป็นผู้ชนะมาร ปราศจากความหวาดกลัว มีตนอันฝึกฝนแล้วมีจิตตั้งมั่น ดับกิเลสและความเร่าร้อนได้แล้ว.

๘. วีรเถรคาถา

สุภาษิตเกี่ยวกับการชนะกิเลส

[๑๔๕] ได้ยินว่า ท่านพระวีรเถระได้ภาษิตคาถานี้ ในเวลาภรรยาเก่าไปเล่าโลมเพื่อให้สีก ว่า เมื่อก่อน ผู้ใดเป็นผู้อื่นบุคคลอื่นฝึกได้โดยยาก แต่เดี๋ยวนี้ผู้นั้นอันพระผู้มีพระภาคฝึกฝนได้ดีแล้ว เป็นนักปราชญ์มีความสิ้นโศข ข้ามความสงสัยได้แล้ว เป็นผู้ชนะกิเลสมาร ปราศจากชนลูกชนพอง ปราศจากความกำหนด มีจิตตั้งมั่น ดับกิเลสและความเร่าร้อนได้แล้ว.

๙. ปิลินทวัจณเถรคาถา

สุภาษิตเกี่ยวกับการฟังธรรม

[๑๔๖] ได้ยินว่า ท่านพระปิลินทวัจณเถระได้ภาษิตคาถานี้ไว้อย่างนี้ว่า การที่เรา มาสู่สำนักของพระศาสดานี้ เป็นการมาดีแล้ว ไม่ไร้ประโยชน์ การที่เราคิดไว้ว่าจักฟังธรรมในสำนักของพระผู้มีพระภาคแล้วจักบวช เป็นความคิดที่ไม่ไร้ประโยชน์ เพราะเมื่อพระผู้มีพระภาคทรงจำแนกธรรมทั้งหลายอยู่ เราได้บรรลุธรรมอันประเสริฐแล้ว.

๑๐. ปุณณมาสเถรคาถา

สุภาษิตเกี่ยวกับการไม่ติดในสิ่งทั้งปวง

[๑๔๗] ได้ยินว่า พระปุณณมาสเถระได้ภาษิตคาถานี้อย่างนี้ว่า ผู้ใดไม่ทะเยอทะยานในโลกนี้หรือโลกอื่น ผู้นั้นเป็นผู้จบไตรเพท เป็นผู้สิ้นโศข สำรวมแล้ว ไม่ติดอยู่ในธรรมทั้งปวง เป็นผู้รู้แจ้งซึ่งความเกิดขึ้นและความเสื่อมไปของโลก.

ในวรรคนี้รวมพระเถระได้ ๑๐ องค์ คือ

๑. พระสกุติเถระ ๒. พระมหาโกฏฐิตเถระ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
๓. พระกัณหาเรวตเถระ ๔. พระปณณมานตานีปัตตเถระ
๕. พระทัฬหเถระ ๖. พระสีตวันยเถระ
๗. พระกัลลียเถระ ๘. พระวีรเถระ
๙. พระปิลินทวิจณเถระ ๑๐. พระปณณมสเถระ.
จบ วรรคที่ ๑.

เถรคาถา เอกกนิบาต วรรคที่ ๒
ว่าด้วยสุภาสิต ในเอกกนิบาต วรรคที่ ๒
๑. จุฬวิจณเถรคาถา
สุภาสิตเกี่ยวกับความยินดีในธรรม
[๑๔๘] ภิกษุผู้มากไปด้วยความปราโมทย์ในธรรมอันพระพุทธรเจ้าทรงประกาศแล้ว
พึงบรรลุนิพพานเป็นธรรมเข้าไปสงบบระงับสังขาร เป็นสุข.
๒. มหาวิจณเถรคาถา
สุภาสิตเกี่ยวกับไตรสิกขา
[๑๔๙] ภิกษุผู้กำลังปัญญา สมบูรณ์ด้วยศีลและวัตร มีจิตตั้งมั่น ยินดีในฌาน
มีสติ บริโภคโภชนาตามมีตามได้ มีราคะ ไปปราศแล้ว พึงหวังได้ ซึ่ง
กาลปรินิพพานในศาสนานี้.
๓. วนวิจณเถรคาถา
สุภาสิตเกี่ยวกับบรมนิยสถาน
[๑๕๐] ภูเขาทั้งหลายอันล้วนแล้วด้วยหิน มีสีเขียวดั่งเมฆ ดุจจิเรกงามดี มี
ธารารวเรียงในสละอาด ดารดาษไปด้วยแมลงค่อมทอง ภูเขาเหล่า
นั้นย่อมทำให้เรารื่นรมย์ใจ.
๔. วนวิจณสามเณรคาถา
สุภาสิตเกี่ยวกับการอยู่ป่า
[๑๕๑] พระอุปัชฌาย์ของเราได้กล่าวกะเราว่า ดูกุลลิกะ เราจะไปจากที่นี่
กายของเราอยู่ในบ้าน แต่ใจของเราไปอยู่ในป่า แม่เรานอนอยู่ก็
จักไป ความเกี่ยวข้องกับด้วยหมู่ ย่อมไม่มีแก่ผู้รู้แจ้งชัด.
๕. กณฺหะธานเถรคาถา
สุภาสิตเกี่ยวกับการข้ามโอชะ
[๑๕๒] ภิกษุพึงตัดสังโยชน์เบื้องต่ำ ๕ พึงละสังโยชน์เบื้องบน ๕ พึงเจริญ
อินทรีย์ ๕ มีศรัทธาเป็นต้นให้ยิ่งขึ้นไป ภิกษุผู้ก้าวล่วงธรรมเป็น
เครื่องข้อง ๕ ประการได้แล้ว พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ข้ามโอชะ
ได้แล้ว.
๖. เพลิงภูตีสเถรคาถา
สุภาสิตเกี่ยวกับวันคืน
[๑๕๓] โคอาชาไนยผู้สามารถเทียมไถแล้ว ย่อมลากไถไปได้โดยไม่ลำบาก
ฉันใด เมื่อเราได้รับความสุขอันไม่เจือด้วยอาภิส คิณและวันทั้งหลาย
ย่อมผ่านพ้นเราไปโดยยาก ฉันนั้น.
๗. ทาสกเถรคาถา
สุภาสิตเกี่ยวกับความเกียจคร้าน
[๑๕๔] เมื่อใด บุคคลเป็นผู้ว่างเหวและกินมากมักนอนหลับลึกลับเกลือกไปมา
เมื่อนั้นเขาเป็นคนเขลา ย่อมเข้าห้องบ่อยๆ เหมือนสุกรใหญ่ที่เขา
ปรนปรีด้วยเหยื่อ ฉะนั้น.
๘. สิงคาลปีตาเถรคาถา
สุภาสิตเกี่ยวกับพุทธทายาท
[๑๕๕] ภิกษุผู้อยู่ในป่าเภสภพาวัน พิจารณาแผ่นดินนี้ด้วยความสำคัญว่า
กระดูกทั้งสิ้นเป็นอาภรณ์จักได้เป็นทายาทของพระพุทธรเจ้า เราเข้าใจว่า
จะละกามราคะได้โดยเร็วพลัน.
๙. กฬเถรคาถา
สุภาสิตเกี่ยวกับหน้าที่บัณฑิต
[๑๕๖] พวกคนไข่น้ำก็ไข่น้ำไป ช่างครกก็ตักลูกศร พวกช่างถากก็ถากไม้
พวกบัณฑิตผู้มีวัตรอันงาม ก็ฝึกฝนตน.
๑๐. อชิตเถรคาถา
สุภาสิตเกี่ยวกับความตาย
[๑๕๗] เราไม่มีความกลัวตาย ไม่มีความอาลัยในชีวิต จักเป็นผู้มีสติสัมป-
ชัญญะ ละทิ้งกายนี้ไป.

ในวรรคนี้รวมพระเถระได้ ๑๐ องค์ คือ

๑. พระจุฬารัตนเถระ	๒. พระมหาวิมลเถระ
๓. พระวันโวลเถระ	๔. พระสิวกเถระ
๕. พระกณฺหาณเถระ	๖. พระเพลฺลฐสฺสเถระ
๗. พระทาสกเถระ	๘. พระสิงคาลปิณฑเถระ
๙. พระกฬเถระ	๑๐. พระอชิตเถระ.

จบ ทุตติยวรรค.

เถรคาถา เอกกนิบาต วรรคที่ ๓

ว่าด้วยคาถาสภาสิต ในเอกกนิบาต วรรคที่ ๓

๑. นิโครธเถรคาถา

สภาสิตเกี่ยวกับทางดำเนินชีวิต

[๑๕๘] เราไม่กลัวภัย พระศาสดาของเราทั้งหลายเป็นผู้ฉลาดในธรรมอันไม่ตาย ภัยย่อมไม่ตั้งอยู่ในหนทางใด ภิกษุทั้งหลายย่อม ไปโดยหนทางนั้น.

๒. จิตตเถรคาถา

สภาสิตเกี่ยวกับผู้เจริญมาน

[๑๕๙] นางนงกยทั้งหลายมีชนเขี้ยว ขนคองาม หงอนงาม พากันร่ำร้อง อยู่ในป่าการวี นางนงกยเหล่านั้นพากันร่ำร้องในเวลามีลมหนาวเจือ ด้วยฝน ย่อมปลุกบุคลผู้เจริญมานซึ่งหลับอยู่ให้ตื่น.

๓. โคสาลเถรคาถา

สภาสิตเกี่ยวกับการเจริญวิเวก

[๑๖๐] เราฉันทามธุปายาสที่พุ่มกอไผ่แล้ว พิจารณาความเกิดและความเสื่อม ไปแห่งชั้นทั้งหลายด้วยความเคารพ จักกลับไปสู่สากนบรรพตที่เรา เคยอยู่มากแล้ว เจริญวิเวกต่อไป.

๔. สุตินธเถรคาถา

สภาสิตเกี่ยวกับการปฏิบัติตามคำสอน

[๑๖๑] ภิกษุบวชมายังไม่ทันครบพรรษา ได้เห็นธรรมเป็นธรรมดีงาม บรรล วิชา ๓ ได้ทำคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเสร็จแล้ว.

๕. นันทียเถรคาถา

สภาสิตเตือนมาร

[๑๖๒] จิตของภิกษุใดได้บรรลุผลญาณ สว่างรุ่งเรืองอยู่เป็นนิตย์ ท่านมา เบียดเบียนภิกษุนั้นเข้า จักได้รับทุกข์แน่นอน นะมาร.

๖. อภัยเถรคาถา

สภาสิตสรรเสริญพุทธภาษิต

[๑๖๓] เราได้ฟังพระวาจาอันเป็นสภาสิตของพระพุทธเจ้า ผู้เป็นเผ่าพันธุ์แห่ง พระอาทิตย์ จึงได้รู้แจ้งแทงตลอดซึ่งธรรมอันละเอียด เหมือน บุคคลยิงปลายขนทรายด้วยลูกศร ฉะนั้น.

๗. โลมสกังคิยเถรคาถา

สภาสิตเกี่ยวกับวิเวก

[๑๖๔] เราจักเอาอะระเหวกป่าหญ้าแพรก หญ้าคา หญ้าดอกเลา แฝก หญ้าปล้อง หญ้ามุงกระต่าย พอกพูนวิเวก.

๘. ชัมพูคามิกปัตตเถรคาถา

สภาสิตเกี่ยวกับศีล

[๑๖๕] ท่านเป็นผู้ชวนชวายเป็นเรื่องผ้าหรือไม่ ยินดีในเครื่องประดับหรือไม่ ท่านทำกลืนอันสำเร็จด้วยศีลฟังไปใช่ไหม? หมู่ชนนอกนี้ ไม่อาจ ทำกลืนให้สำเร็จด้วยศีลฟังไปได้.

๙. หาริตเถรคาถา

สภาสิตเกี่ยวกับการปรับตัว

[๑๖๖] แน่ท่านหาริตะ ท่านจงยกตนของท่านขึ้นจากความเกียจคร้าน เหมือนช่างศรยกลูกศรขึ้นดัด ฉะนั้น ท่านจงทำจิตให้ตรงแล้ว ทำลายอวิชชาเสีย.

๑๐. อุตติยเถรคาถา

สภาสิตเกี่ยวกับความไม่ประมาท

[๑๖๗] เมื่ออาพาธบังเกิดขึ้นแก่เรา สติก็เกิดขึ้นแก่เราว่า อาพาธเกิดขึ้นแก่ เราแล้ว เวลานี้เป็นเวลาที่เราไม่ควรประมาท.

ในวรรคนี้รวมพระเถระได้ ๑๐ องค์ คือ

๑. พระนิโครธเถระ	๒. พระจิตตเถระ
๓. พระโคธเถระ	๔. พระสุทินเถระ
๕. พระนันทิยเถระ	๖. พระอภัยเถระ
๗. พระโฆสกังคิยเถระ	๘. พระขัมพคามิกปุตตเถระ
๙. พระหาริตเถระ	๑๐. พระอุตตยเถระ .
- จบ ตติยวรรคที่ ๓ .

เถรคาถา เอกกนิบาต วรรคที่ ๔

ว่าด้วยคาถาสภาสิต ในเอกกนิบาต วรรคที่ ๔

๑. คหฤตริยเถรคาถา

สภาสิตเกี่ยวกับความอดทน

[๑๖๘] บุคคลถูกขยี้และเหลือบกัดแล้วในป่าใหญ่ พึงเป็นผู้มีสติอดทนต่อสัมผัสแห่งขยี้และเหลือบในป่าใหญ่นั้น เหมือนช้างอดทนต่อการถูกอาวุธในสงคราม ฉะนั้น .

๒. สุปปยเถรคาถา

สภาสิตเกี่ยวกับความเพียร

[๑๖๙] บุคคลผู้มีความเพียร ถึงจะแก่ แต่เผือกใสให้เร่าร้อน พึงบรรลุนิพพานอันไม่รู้จักแก่ ไม่มีอาภิส เป็นธรรมสงบอย่างยิ่ง เกษมจากโยคะอย่างยอดเยี่ยม .

๓. โสปากเถรคาถา

สภาสิตเกี่ยวกับเมตตา

[๑๗๐] บุคคลพึงมีเมตตาในคนเดียวยุเป็นผู้เป็นที่รัก จันใด ภิกษุพึงมีเมตตาในสัตว์ทั้งปวงในที่ทุกสถาน ฉะนั้น .

๔. โปสิยเถรคาถา

สภาสิตเกี่ยวกับการออกบวช

[๑๗๑] หลุมเหล่านี้ดีแต่เมื่อยังไม่เข้าไปใกล้ เมื่อเข้าไปใกล้ นำความฉิบหายมาให้ เป็นนิตย์ทีเดียว เราเดินออกจากปามาสบ้าน เข้าไปสู่เรือนแห่งญาติแล้ว ไม่ได้อำลาใครๆ ออกจากเรือนนั้นหนีมาแล้ว .

๕. สามัญญกานิเถรคาถา

สภาสิตเกี่ยวกับเกียรติยศ

[๑๗๒] บุคคลผู้ต้องการความสุข เมื่อประพฤดีให้สมควรแก่ความสุขนั้น ย่อมได้ความสุข ผู้ใดเจริญอริยมรรค อันประกอบด้วยองค์ ๘ เป็นทางตรง เพื่อมรรคล่อมตรธรรม ผู้นั้นย่อมได้ความสรรเสริญและเจริญด้วยยศ .

๖. กุมุปุตตเถรคาถา

สภาสิตเกี่ยวกับความดี

[๑๗๓] การฟัง เป็นความดี ความประพฤติมักน้อย เป็นความดี การอยู่โดยไม่มีความหวงเหวเป็นความดีทุกเมื่อ การถามสิ่งที่ประโยชน์เป็นความดี การทำตามโอวาทโดยเคารพ เป็นความดี ก็จะมีการฟังเป็นต้นนี้เป็นเครื่องสงบของผู้ไม่มีกังวล .

๗. กุมุปุตตเถรสหยเถรคาถา

สภาสิตเกี่ยวกับความเจริญมาน

[๑๗๔] ภิกษุทั้งหลาย ไม่สำรวมกาย วาจา ใจ พากันเที่ยวไปสู่ชนบทต่างๆ ทอดทิ้งสมาธิ การเที่ยวไปสู่แคว้นต่างๆ จักสำเร็จประโยชน์อะไรเล่า เพราะฉะนั้น ภิกษุพึงกำจัดความแข่งดี อย่าให้มิจฉาริตกและกิเลสมีตัณหาเป็นต้นครอบงำ พึงเจริญมาน .

๘. คัมปติเถรคาถา

สภาสิตเกี่ยวกับการพ้นกิเลส

[๑๗๕] เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย พากันนอบน้อมพระคัมปติ ผู้ห้ามเมื่อนำสรภให้หยุดไหลได้ด้วยฤทธิ์ ไม่ติดอยู่ในกิเลสและตัณหาใดๆ ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งอะไรทั้งสิ้น เป็นผู้ผ่านพ้นเครื่องข้องทั้งปวง เป็นมหา牟尼 ผู้ถึงฝั่งแห่งภพ .

๙. ติสสเถรคาถา

สภาสิตเกี่ยวกับสติ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
[๑๓๖] บุรุษถูกแทงด้วยหอก หรือถูกไฟไหม้ที่กระหม่อม แล้วรีบรักษา
ฉันใด ภิกษุพึงเป็นผู้มีสติเฝ้ารอบ เพื่อละความกำหนัดยินดีใน
กาม ฉะนั้น .

๑๐. วัฏฏมานเถรคาถา

สุภาษิตเกี่ยวกับสติ

[๑๓๗] บุรุษที่ถูกแทงด้วยหอก หรือถูกไฟไหม้ที่กระหม่อม แล้วรีบรักษา
ฉันใด ภิกษุพึงเป็นผู้มีสติเฝ้ารอบ เพื่อละความกำหนัดยินดีในภพ
ฉะนั้น .

ในวรรคนี้รวมพระเถระได้ ๑๐ องค์ คือ

๑. พระคหุติริยเถระ	๒. พระสปปิยเถระ
๓. พระโสปากเถระ	๔. พระโปสียเถระ
๕. พระสามัญญกานีเถระ	๖. พระกุมปาตตเถระ
๗. พระกุมปาตตเถรสหายกเถระ	๘. พระควัมปติเถระ
๙. พระติสสเถระ	๑๐. พระวัฏฏมานเถร .

จบ วรรคที่ ๔ .

เถรคาถา เอกกนิบาต วรรคที่ ๕
ว่าด้วยคาถาสุภาษิต ในเอกกนิบาต วรรคที่ ๕

๑. สิริวัฏฏเถรคาถา

[๑๓๘] สายฟ้าแลบส่องลอดเข้าไปตามช่องแห่งภูเขาเวการะ และภูเขาปัทมา
ฉันใด ภิกษุผู้เป็นบุตรแห่งพระพุทธเจ้าผู้คงที่ ไม่มีผู้เปรียบ
ปาน อยู่ในช่องแห่งภูเขาเจริญญาณอยู่ ฉะนั้น .

๒. ขทิวณียเถรคาถา

[๑๓๙] ดูกุสามเณริหลา อปหลา สีสปหลา ท่านทั้งสามเป็นผู้มีสติ
เฉพาะหน้าอยู่หรือ พระสารีบุตรผู้เป็นลุงของพวกท่าน มีปัญญา
ว่องไว หยั่งรู้เหตุผลได้โดยถูกต้องแม่นยำ เปรียบดั่งนายขมังธนู
ผู้ชำนาญยิงปลายขนทรายมาแล้ว .

๓. สมังคลเถรคาถา

[๑๔๐] เราพ้นดีแล้วๆ เราเป็นผู้พ้นดีแล้วจากความค่อมทั้ง ๓ คือ เราพ้น
แล้วจากการเกี่ยวข้าว จากการไถนา จากการถางหญ้า ถึงแม้ว่า
ก็มีการเกี่ยวหญ้าเป็นต้น จะอยู่ในที่ใกล้ๆ เรายืนเอง แต่ก็ไม่สม
ควรแก่เราทั้งนั้น ท่านจงเจริญญาณไปเกิดสมังคละ จงเจริญญาณไปเกิด
สมังคละ ท่านจงเป็นผู้ไม่ประมาทอยู่เกิดสมังคละ .

๔. สานเถรคาถา

[๑๔๑] คุณโยมจำ คนทั้งหลายเขาพากันร้องให้ถึงคนที่ตายแล้ว ร้องให้
ถึงคนที่ยังเป็นอยู่ แต่หายหน้าจากไป ส่วนฉันยังมีชีวิตอยู่
ทั้งปรากฏตัวอยู่ เหตุไรคุณโยมจึงมาร้องให้ถึงฉันเล่า?

๕. รมนิวิhariเถรคาถา

สุภาษิตเกี่ยวกับความพลาดพลั้ง

[๑๔๒] โคอาชาไนยผู้สมบุรณ์พลาดล้มแล้ว ย่อมกลับลุกขึ้นตั้งตัวได้ ฉันใด
ท่านทั้งหลายจงจำเราไว้ว่า เป็นสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ผู้สมบุรณ์ด้วยทัสสนะ ฉะนั้นเกิด .

๖. สมัทธิเถรคาถา

สุภาษิตเกี่ยวกับความไม่กลัวมาร

[๑๔๓] เราออกบวชเป็นบรรพชิตด้วยศรัทธา มีสติและปัญญาอันเจริญ มี
จิตตั้งมั่นดีแล้ว ดุกรมาร ถึงท่านจักบันดาลรูปต่างๆ ที่น่ากลัว
ให้เกิดขึ้น แต่ก็ไม่สามารถทำให้เราสะดุ้งกลัวได้เลย .

๗. อุชชยเถรคาถา

สุภาษิตเกี่ยวกับการพึงพระพรเจ้า

[๑๔๔] ข้าแต่พระพรเจ้าผู้แก่ว้าก้า ข้าพระองค์ขอนอบน้อมแด่พระองค์
พระองค์เป็นผู้หลุดพ้นแล้วจากสิ่งทั้งปวง เมื่อข้าพระองค์อยู่ในพระ
บัญญัติของพระองค์ จึงเป็นผู้ไม่มีอาสวะ อยู่เป็นสุขสำราญ .

๘. สัณฺขยเถรคาถา

สุภาษิตเกี่ยวกับการบวช

[๑๔๕] ตั้งแต่เราออกบวชเป็นบรรพชิต เราไม่รู้สึกละถึงความดำริอันไม่ประ-

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
เสรีรูปประกอบด้วยโทษเลย.

๙. รามณเยยกเถรคาถา

สุภาสิตเกี่ยวกับพลังจิต

[๑๘๖] ดูกุมาร บุคคลบางจำพวก ย่อมสะดุ้งกลัวเพราะเสียงคำรามของ
ท่าน และเสียงร้องคำรามแห่งเทวดา แต่จิตของเราไม่หวั่นไหว
เพราะเสียงเหล่านั้น เพราะจิตของเรายินดีในความเป็นผู้เดียว.

๑๐. วิมลเถรคาถา

สุภาสิตเกี่ยวกับสมาธิจิต

[๑๘๗] แผ่นดินชุ่มชื้นด้วยน้ำฝน ลมก็พัด สายฟ้าก็แลบไปในท้องฟ้า
วิตกทั้งหลายย่อมสงบไป จิตของเราตั้งมั่นแล้วเป็นอันดี.

ในวรรคนี้รวมพระเถระได้ ๑๐ องค์ คือ

๑. พระสิริวิฑฒเถระ	๒. พระขทิวรณิยเวตเถระ
๓. พระสมังกลเถระ	๔. พระसानเถระ
๕. พระรมณียวิหาริเถระ	๖. พระสมิทธิเถระ
๗. พระอุชชยเถระ	๘. พระสัญญาชยเถระ
๙. พระรามณเยยกเถระ	๑๐. พระวิมลเถระ.
- จบวรรคที่ ๕.

เถรคาถา เอกกนิบาต วรรคที่ ๖

ว่าด้วยคาถาสภาสิต ในเอกกนิบาต วรรคที่ ๖

๑. ไคริกเถรคาถา

[๑๘๘] ฝนตกลงมา มีเสียงไพเราะดังเสียงเพลงขับ กุฏิของเรามุงดีแล้ว มีประตู
หน้าต่างมิดชิดดี จิตของเราก็ต้งมั่นดีแล้ว ถ้าท่านปรารภนาจะตก ก็เชิญ
ตกลงมาเกิดฝน.

๒. สุพาหุเถรคาถา

[๑๘๙] ฝนตกลงมา มีเสียงไพเราะดังเสียงเพลงขับ กุฏิของเรามุงดีแล้ว มีประตู
หน้าต่างมิดชิดดี จิตของเราก็ต้งมั่นดีแล้ว ถ้าท่านปรารภนาจะตก ก็เชิญ
ตกลงมาเกิดฝน.

๓. วัลลียเถรคาถา

[๑๙๐] ฝนตกลงมา มีเสียงไพเราะดังเสียงเพลงขับ กุฏิของเรามุงดีแล้ว มีประตู
หน้าต่างมิดชิดดี เราเป็นผู้ไม่ประมาทอยู่ในกุฏินั้น ถ้าท่านปรารภนาจะตก
ก็เชิญตกลงมาเกิดฝน.

๔. อุตติยเถรคาถา

[๑๙๑] ฝนตกลงมา มีเสียงไพเราะดังเสียงเพลงขับ กุฏิของเรามุงดีแล้ว มีประตู
หน้าต่างมิดชิดดี เราผู้เดียวไม่มีเพื่อนอยู่ในกุฏินั้น ถ้าท่านปรารภนาจะ
ตก ก็เชิญตกลงมาเกิดฝน.

๕. อัญชนาวนียเถรคาถา

[๑๙๒] เราเข้าไปสู่ป่าอัญชนาวน ทำตั้งให้เป็นกุฏิแล้วได้บรรลวิชา ๓ เราได้
กระทำคำสอนของพระพุทธเจ้าเสร็จแล้ว.

๖. กุฏิวิหาริเถรคาถา

[๑๙๓] ใครนั่งอยู่ในกุฏิ ภิกษุผู้ปราศจากราคะ มีจิตตั้งมั่น อยู่ในกุฏิ ขอท่าน
จงรู้อย่างนี้เกิดอาวโส กุฏิที่ท่านทำไว้แล้ว ไม่ไร้ประโยชน์เลย.

๗. กุฏิวิหาริเถรคาถา

[๑๙๔] กุฏินี้เป็นกุฏิเก่า ท่านปรารภนากุฏิใหม่ ก็จงละความหวังในกุฏิใหม่เสีย
ดูกรภิกษุ กุฏิใหม่น่าทุกขมาให้.

๘. รมณียกุฏิกเถรคาถา

[๑๙๕] กุฏิของเราน่ารื่นรมย์บันเทิงใจ เป็นกุฏิที่หายากได้ด้วยศรัทธา ดูกรนารี
ทั้งหลาย เราไม่ต้องการด้วยกุมารทั้งหลาย ชนเหล่าใดมีความต้องการ
เธอทั้งหลายก็จงไปในสำนักของชนเหล่านั้นเถิด.

๙. โกสัลลวิหาริเถรคาถา

[๑๙๖] เราบวชแล้วด้วยศรัทธา เราทำกุฏิไว้ในป่า เราเป็นผู้ไม่ประมาท มีความ
เพียร มีสติสัมปชัญญะ.

๑๐. สิวลิเถรคาถา

[๑๙๗] เราเข้าไปสู่กุฏิเพื่อประโยชน์อันใด เมื่อเราแสวงหาวิชาและวิมุตติ ได้
ถอนขึ้นซึ่งมานานเสีย ความดำริของเราเหล่านั้นสำเร็จแล้ว.

ในวรรคนี้ รวมพระเถระได้ ๑๐ องค์ คือ

๑. พระโคธิกเถระ	๒. พระสุพาหุเถระ
๓. พระวลลียเถระ	๔. พระอุตตยเถระ
๕. พระอัญชนวนิยะเถระ	๖. พระกฏวิหารีเถระ
๗. พระกฏวิหารีเถระ	๘. พระรมณียกฏิกเถระ
๙. พระโกสัลลวิหารีเถระ	๑๐. พระสิวลีเถระ.

จบ วรรคที่ ๖.

เถรคาถา เอกกนิบาต วรรคที่ ๗

ว่าด้วยคาถาสภาสิต ในเอกกนิบาต วรรคที่ ๗

๑. วัปปเถรคาถา

สภาสิตว่าด้วยการเห็นและ ไม่เห็นอันธพาล

[๑๙๘] บุคคลผู้สมบุรณ์ด้วยทัสสนะ ย่อมเห็นคนอันธพาลผู้เห็นอยู่ด้วย ย่อมเห็นคนอันธพาลผู้ไม่เห็นอยู่ด้วย ส่วนคนอันธพาลผู้ไม่สมบุรณ์ด้วยทัสสนะ ย่อมไม่เห็นคนอันธพาลผู้ไม่เห็นและคนอันธพาลผู้เห็น.

๒. วิชชีปุตตกเถรคาถา

สภาสิตเกี่ยวกับการอยู่ป่า

[๑๙๙] เราอยู่ในป่าแต่ผู้เดียว เหมือนท่อนไม้ที่เขาทิ้งไว้ในป่า ชนเป็นอันมากพากันรักใคร่ต่อเรา เหมือนสัตว์นรกพากันรักใคร่ต่อบุคคลผู้ไปสู่สวรรค์ ฉะนั้น.

๓. ปิกขเถรคาถา

สภาสิตเกี่ยวกับสังสารวัฏ

[๒๐๐] เหยี่ยวทั้งหลายย่อมโฉบลง ขึ้นเนื้อหลุดจากปากของเหยี่ยวตัวหนึ่ง ตกลงพื้นดิน และเหยี่ยวอีกพวกหนึ่งมาคาบเอาไว้ อีก ฉนใด สัตว์ทั้งหลายผู้หมั่นเรียน ไปในสังสารก็ฉนนั้น จุตจากกฏลธรรมแล้วไปตกในนรกเป็นต้น ความสุขย่อมติดตามเราผู้สำเร็จกิจแล้ว ผู้ยินดีต่อนิพพานด้วยความสุข.

๔. วิมลโกณฑัญญเถรคาถา

สภาสิตเกี่ยวกับการทำลายกิเลส

[๒๐๑] ภิกษุเป็นบุตรของอัมพปาลี ที่หมู่ชนเรียกกันว่า ทุมะ เกิดเพราะพระเจ้าพิมพิสาร ท่านผู้เป็นบุตรของท่านผู้ทรงไว้ซึ่งจริงคือพระเจ้าแผ่นดิน ทำลายธงใหญ่ คือ กิเลสได้ด้วยปัญญาแล้ว.

๕. อุกเขปกฏวัจจเถรคาถา

สภาสิตเกี่ยวกับผู้สงบ

[๒๐๒] ภิกษุผู้สงบดีแล้ว มีความปราโมทย์อย่างยิ่ง ย่อมกล่าวพระพุทธรูปที่ ได้เล่าเรียนมาหลายปีในสำนักของอุกเขปกฏวัจจภิกษุ แก่ฤๅษีทั้งหลาย.

๖. เมธมยเถรคาถา

สภาสิตเกี่ยวกับการปฏิบัติตามคำสอน

[๒๐๓] พระมหาวิริเจ้าผู้ถึงฝั่งแห่งธรรมทั้งปวงได้สั่งสอนเรา เราฟังธรรมของพระองค์แล้ว ยินดียิ่งในสำนักของพระองค์ เราได้บรรลุวิชา ๓ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เรากระทำเสร็จแล้ว.

๗. เอกธรรมสวณียเถรคาถา

สภาสิตเกี่ยวกับการเผากิเลส

[๒๐๔] กิเลสทั้งหลายเราเผาแล้ว ภพทั้งปวงเราถอนขึ้นแล้ว ขาดสังสารของเราสิ้นไปแล้ว บัดนี้ภพใหม่มิได้มีต่อไป.

๘. เอกุทนิยเถรคาถา

สภาสิตเกี่ยวกับผู้ไม่มีความโศก

[๒๐๕] ความโศกทั้งหลายย่อมไม่มีแก่ภิกษุผู้มีจิตมั่น ไม่ประมาท เป็นมุนี ศึกษาในคลองแห่งโมโหย ผู้คงที่ ผู้สงบระงับ มีสติทุกเมื่อ.

๙. จันนเถรคาถา

สภาสิตสรรเสริญรสพระธรรม

[๒๐๖] เราฟังธรรมมีรสอันประเสริฐ ของพระผู้มีพระภาคผู้เป็นพระมหาสมณะ ได้ดำเนิน ไปสู่ทางอันพระพุทธเจ้าผู้มีญาณอันประเสริฐ กล่าว คือ ความเป็นผู้รู้ธรรมทั้งปวง ทรงแสดงไว้แล้ว เพื่อบรรลุอมตธรรม พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ทรงเป็นผู้ฉลาดในทางอันเกษมจากโยคะ.

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา

๑๐. ปุณณเถรคาถา

สุภาสิตสรรเสริญศีลและปัญญา

[๒๐๓] ในโลกนี้ ศีลเท่านั้นเป็นเลิศ แต่ผู้มีปัญญาเป็นผู้สูงสุด ความชนะย่อมมี เพราะศีลและปัญญา ทั้งในหมู่มนุษย์และหมู่เทวดา .

ในวรรคนี้ รวมพระเถระ ๑๐ องค์ คือ

๑. พระวัปปเถระ	๒. พระวัชชีปตตเถระ
๓. พระปัชฌเถระ	๔. พระวิมลโกณฑัญญเถระ
๕. พระอุชเชฏฐกัจจลเถระ	๖. พระเมฆียเถระ
๗. พระเอภธรรมสวณียเถระ	๘. พระเอภทานียเถระ
๙. พระฉินนเถระ	๑๐. พระปุณณเถระ .

จบ วรรคที่ ๗

เถรคาถา เอกกนิบาต วรรคที่ ๘

ว่าด้วยคาถาสภาสิต ในเอกกนิบาต วรรคที่ ๘

๑. วิจฺจปาลเถรคาถา

สุภาสิตเกี่ยวกับการบรรลุนิพพาน

[๒๐๔] พระโยคาวจรผู้มีปกติเห็นเนื้อความอันสุขุมและละเอียด ผู้มีปัญญา เจียบแหลม ผู้ประพடுத்தศีลของพระพุทธเจ้าโดยเอื้อเฟื้อ พึงได้บรรลุ นิพพานโดยไมยาก .

๒. อาตุมนเถรคาถา

สุภาสิตเกี่ยวกับการออกบวช

[๒๐๕] หน่อไม้มียอดอันงอกงาม เจริญด้วยกิ่งก้านโดยรอบ ย่อมเป็นของที่บุคคลขุดขึ้นได้โดยยาก ฉะนั้น เมื่อคุณแม่น้ำภรรยามาให้แก่ฉันแล้ว ถ้าฉันมีบุตรหรือธิดาขึ้น ก็ยากที่จะถอนตนขึ้นออกบวชได้ ฉะนั้น เพราะฉะนั้น ฉันจะบวชในบัดนี้ .

๓. มานวเถรคาถา

สุภาสิตเกี่ยวกับการออกบวช

[๒๐๖] ฉันเห็นคนแก่ คนเจ็บหนัก และคนที่ตายตามอายุขัยแล้ว จึงได้ ซึ่งกามารมณ์อันเป็นของร้อนรมย์ใจ แล้วออกบวชเป็นบรรพชิต .

๔. สยามนเถรคาถา

สุภาสิตเกี่ยวกับพระดี

[๒๐๗] ความพอใจในเบญจกามคุณ ความพยายาม ความง่วงเหงาหาวนอน ความฟุ้งซ่าน รำคาญใจ และความสงสัย ย่อมไม่มีแก่ภิกษุ โดยประการ ทั้งปวง .

๕. สสารทเถรคาถา

สุภาสิตเกี่ยวกับการพบเห็นคนดี

[๒๐๘] การเห็นสัตบุรุษทั้งหลายผู้เปรียบพร้อมด้วยศีลาทีคุณ ย่อมยังประโยชน์ ให้สำเร็จ เป็นเหตุตัดความสงสัยเสียได้ ทำความรู้ให้เจริญงอกงาม สัตบุรุษทั้งหลาย ย่อมกระทำพาลชนให้เป็นบัณฑิตได้ เพราะฉะนั้น การสมาคมกับสัตบุรุษ จึงยังประโยชน์ให้สำเร็จได้ .

๖. ปิยัญชนเถรคาถา

สุภาสิตเกี่ยวกับการเลือกทางที่ดี

[๒๐๙] เมื่อผู้อื่นยกตน ควรถ่อมตน เมื่อผู้อื่นตกต่ำ ควรยกตนขึ้น เมื่อผู้อื่นไม่ ประพฤติพรหมจรรย์ ควรประพฤติพรหมจรรย์ เมื่อผู้อื่นยินดีในกามคุณ ไม่ควรยินดีในกามคุณ .

๗. หัตถาโรหปตตเถรคาถา

สุภาสิตเกี่ยวกับการฝึกจิต

[๒๑๐] แต่ก่อน จิตนี้เคยจาริกไปในอารมณ์ต่างๆ ตามความปรารถนา ตามความต้องการ ตามความสบาย วันนี้ เราจักข่มจิตนั้นโดยอุบายอันชอบ เหมือนนายความขังผู้ฉลาด ข่มขี้ขังผู้ซบม่นไว้ได้ด้วยขอ ฉะนั้น .

๘. เมณฑสิรเถรคาถา

สุภาสิตเกี่ยวกับกองทุกข์

[๒๑๑] เมื่อเรายังมิได้ประสบญาณ ได้ท่องเที่ยวไปในสงสารสันชาติมิใช่น้อย เรานั้นเกิดมาแล้วในกองทุกข์ กำจัดกองทุกข์ได้แล้ว .

๙. รักขิตเถรคาถา

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
สุภาษิตเกี่ยวกับผู้เยือกเย็น
[๒๑๖] เราละระคะ ได้ทั้งหมดแล้ว ถอนโทสะได้หมดแล้ว เรามีโมหะทั้งปวงไป
ปราศแล้ว เป็นผู้เยือกเย็น ดับความร้อนได้แล้ว .

๑๐. อุดคเณรคาถา
สุภาษิตเกี่ยวกับการสิ้นกรรม
[๒๑๗] กรรมใดที่เราได้ทำไว้แล้ว น้อยหรือมากก็ตาม กรรมทั้งหมดนั้นสิ้นไป
แล้ว บัดนี้ การเกิดในภพใหม่ไม่มี .

ในวรรคนี้รวมพระเถระ ๑๐ องค์ คือ

๑. พระวัจนปาลเถระ	๒. พระอาตมเถระ
๓. พระมาณวเถระ	๔. พระสุยามนเถระ
๕. พระสสารทเถระ	๖. พระปิยัญชเถระ
๗. พระหัตถาโรปุตตเถระ	๘. พระเมณฑสิโรเถระ
๙. พระรักขิตเถระ	๑๐. พระอุดคเถระ .
- จบ วรรคที่ ๘ .

เถรคาถา เอกกนิบาต วรรคที่ ๙
ว่าด้วยคาถาสุภาษิต ในเอกกนิบาต วรรคที่ ๙

๑. สมัตถุตเถรคาถา
สุภาษิตเกี่ยวกับกรรม
[๒๑๘] บาปกรรมใดที่เราได้กระทำไว้แล้วในชาติอื่นๆ ในกาลก่อนเราจึงได้
เสวยผลของบาปกรรมนั้นในอัตภาพนี้เอง เรื่องบาปกรรมอื่นจะไม่มีอีก
ต่อไป .

๒. กัสสปเถรคาถา
สุภาษิตเกี่ยวกับการเลือกทิศทางที่ถูก
[๒๑๙] ทางทิศภาคใดๆ มีภักษาหาได้ง่าย มีความเกษม และไม่มีภัย เจ้าจงไป
ทางทิศภาคนั้นๆ เกิดลูกเอ๋ย ขออย่าให้เจ้าประสบความเศร้าโศกเสียใจ
เลย .

๓. สีหเถรคาถา
สุภาษิตเกี่ยวกับความไม่ประมาท
[๒๒๐] ดูกุสสีหะ ท่านจงอย่าประมาท อย่าเกียจคร้านทั้งกลางคืนและกลางวัน
จงอบรมกุศลธรรมให้เกิดขึ้น จงละฉันทระคะในอัตภาพเสียโดยเร็วพลัน
เถิด .

๔. นิตเถรคาถา
สุภาษิตเกี่ยวกับคนโง่
[๒๒๑] คนโง่เขลา มัวแต่นอนหลับตลอดทั้งคืนและคลุกคลีอยู่ในหมู่ชนตลอดวัน
ยังต่ำ เมื่อไรจึงทำที่สุดทุกข์ได้เล่า .

๕. สุนาคเถรคาถา
สุภาษิตเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม
[๒๒๒] ผู้ฉลาดในการถือเอา ซึ่งนิมิตแห่งภวานาจิตเสวยรสแห่งวิเวก พงษ์มาน
ฉลาดในการรักษากัมมัฏฐาน มีสติตั้งมั่น พึงบรรลุนิรามิสสุขอย่าง
แน่นอน .

๖. นาคิตเถรคาถา
สุภาษิตเกี่ยวกับทางไปนิพพาน
[๒๒๓] ในลัทธิแห่งเดียรถีย์ภายนอกพระศาสนานี้ ย่อมไม่มีทางไปสู่นิพพาน
เหมือนนอริยอัฏฐังคิกมรรคนี้เลย พระผู้มีพระภาคผู้เป็นบรมครู ทรงพร่ำ
สอนภิกษุสงฆ์ด้วยพระองค์เอง เหมือนดังทรงแสดงผลมะขามป้อมในฝ่า
พระหัตถ์ ฉะนั้น .

๗. ปวิภูฐเถรคาถา
สุภาษิตเกี่ยวกับการเห็นเบญจขันธ์
[๒๒๔] เราเห็นเบญจขันธ์ตามความจริงได้แล้ว ทำลายภพทั้งปวงได้แล้ว ชาติ
สังสารสิ้นแล้ว บัดนี้ ภพใหม่ไม่มี .

๘. อัสชุนคาถา
สุภาษิตเกี่ยวกับการยกคนพ้นกิเลส
[๒๒๕] เราอาจยกตนจากน้ำ คือ กิเลส ขึ้นบนบกคือนิพพานได้ เหมือนคนที่ถูก
ห่วงน้ำใหญ่พัดไปแล้ว ยกตนขึ้นจากน้ำจะนั้น เราแห่งตลอดสัจจะ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรีคาถา
ทั้งหลายแล้ว .

๙ . เทวสเถรคาถา

สุภาษิตเกี่ยวกับการพนิกเลส

[๒๒๖] กามราคะเพียงดังเปือกตม และฉันทราคะเพียงดังหล่ม เราข้ามพ้นแล้ว
เราเว้นที่ภฏฐิราคะเพียงดังบาดาลแล้ว เราพ้นจากโอชะและกิเลสเครื่อง
ร้อยกรอง ทั้งกำจัดมานะหมดสิ้นแล้ว .

๑๐ . สามิทัตเถรคาถา

สุภาษิตเกี่ยวกับการรู้เห็นเบญจขันธ์

[๒๒๗] เบญจขันธ์เรากำหนดรู้แล้ว ตัตรากขาดแล้ว ตั้งอยู่ ขาดิสงสารสิ้นแล้ว
บัดนี้ ภพใหม่ไม่มี .

ในวรรคนี้รวมพระเถระได้ ๑๐ องค์ คือ

๑ . พระสมัตถุตเถระ	๒ . พระกัสสปเถระ
๓ . พระสีหเถระ	๔ . พระนิตเถระ
๕ . พระสุนาณเถระ	๖ . พระนาคิตเถระ
๗ . พระปวิฏฐเถระ	๘ . พระอชชุนเถระ
๙ . พระเทวสเถระ	๑๐ . พระสามิทัตเถระ .
- จบ วรรคที่ ๙

เถรคาถา เอกกนิบาต วรรคที่ ๑๐

ว่าด้วยคาถาสุภาษิต ในเอกกนิบาต วรรคที่ ๑๐

๑ . ปริปณณกเถรคาถา

สุภาษิตสรรเสริญพระธรรม

[๒๒๘] สุตาโภชนมืรสตั้งร้อย ที่เราบริโภคในวันนี้ ก็ไม่เหมือนนมตะที่เราได้
บริโภค พระธรรมที่พระพุทธเจ้าผู้โคดม ทรงเห็นซึ่งธรรมหาประมาณมิได้
ทรงแสดงไว้แล้ว .

๒ . วิชยเถรคาถา

สุภาษิตสรรเสริญผู้สิ้นอาสวะ

[๒๒๙] ผู้ใดมีอาสวะสิ้นแล้ว ไม่ติดอยู่ในอาหารมีสัญญาตรีโมกข์และอนิมิตต-
วิโมกข์เป็นโคจร รอยเท้าของผู้นั้นรู้ได้ยาก เหมือนรอยเท้าของฝูงนก
ในอากาศ ฉะนั้น .

๓ . เอรกเถรคาถา

สุภาษิตว่าด้วยโทษของกาม

[๒๓๐] ดกรเอระกะ กามเป็นทุกข์ กามไม่เป็นสุขเลย ผู้ใดใคร่กามผู้นั้นชื่อว่า
ใคร่ทุกข์ ผู้ใดไม่ใคร่กาม ผู้นั้นชื่อว่าไม่ใคร่ทุกข์ .

๔ . เมตตชิเถรคาถา

สุภาษิตสรรเสริญพระพุทธองค์

[๒๓๑] ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคศาสดาทุกพระองค์ ผู้มีพระศิริพระองค์นั้น พระองค์
ผู้ถึงแล้วซึ่งธรรมอันสูงสุด ได้ทรงแสดงอัศจรรย์ธรรมนี้ด้วยดี .

๕ . จักขุปาลเถรคาถา

สุภาษิตเกี่ยวกับการไม่คบคนชั่ว

[๒๓๒] เราเป็นคนบอด มีนัยน์ตาอันโรคกำจัดแล้ว เดินทางไกลอยู่ เรายอมนอน
(ตาย) ณ ที่นี้ จักไม่ไปกับเพื่อนผู้ร่วมทางอันลามก .

๖ . ชันทสมณเถรคาถา

สุภาษิตสรรเสริญความเสียสละ

[๒๓๓] เพราะเสียสละดอกไม้เพียงดอกเดียว เราได้รับการบำเรออยู่ในสวรรค์
ถึง ๘๐ โกฏิปี ที่สุดได้บรรลุนิพพาน เพราะผลกรรมที่เหลือ .

๗ . ติสสเถรคาถา

สุภาษิตสรรเสริญบาตรดินเผา

[๒๓๔] เราได้สละภษาชนะทองคำ มีน้ำหนักประมาณ ๑๐๐ ปละ วิจิตรด้วยลวดลาย
ตั้งร้อยชนิด มาถือเอาบาตรดิน นี่เป็นการอภิเษกครั้งที่สองของเรา .

๘ . อภัยเถรคาถา

สุภาษิตชี้โทษรูปารมณ

[๒๓๕] เมื่อบุคคลได้เห็นรูปแล้ว มัวใส่ใจถึงอารมณ์เป็นที่รัก สติก็หลงลืม
ผู้ใดมีจิตกำหนดยินดีเสวยรูปารมณ รูปารมณก็ครอบงำผู้นั้น อาสวะ
ทั้งหลายย่อมเจริญแก่ผู้นั้น ผู้เข้าถึงซึ่งมูลแห่งภพ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิจารณ์-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา

๙. อุตติยเถรคาถา

สุภาษิตขีไทยสัททามณ

[๒๓๖] บุคคลได้สดับเสียงแล้ว มัวใส่ใจถึงอารมณ์เป็นที่รัก สดกัหลลิม
ผู้ใดมีจิตกำหนดยินดีเสวยสัททามณ สัททามณก็ครอบงำผู้นั้น อาสวะ
ทั้งหลายย่อมเจริญแก่ผู้นั้น ผู้เข้าถึงซึ่งสงสาร .

๑๐. เทวสเถรคาถา

สุภาษิตเกี่ยวกับความเพียรชอบ

[๒๓๗] ภิกษุผู้ถึงพร้อมด้วยความเพียรชอบ มีสติปัญฐานเป็นอารมณ์ ประดับ
ประดาด้วยดอกไม้ คือ ภูมิ จักเป็นผู้ไม่มีอาสวะปรินิพพาน .

ในวรรคนี้รวมพระเถระได้ ๑๐ องค์ คือ

๑. พระปริปนณเถระ	๒. พระวิชัยเถระ
๓. พระเอรเถระ	๔. พระเมตตขีเถระ
๕. พระจิกขุपालเถระ	๖. พระขันทสมณเถระ
๗. พระติสสเถระ	๘. พระอภัยเถระ
๙. พระอุตติยเถระ	๑๐. พระเทวสเถระ

จบ วรรคที่ ๑๐

เถรคาถา เอกกนิบาต วรรคที่ ๑๑

ว่าด้วยคาถาต่างๆ ในเอกกนิบาต วรรคที่ ๑๑

๑. เพลิงฐานิเถรคาถา

[๒๓๘] ท่านละความเป็นคฤหัสถ์มาแล้ว ยังไม่ทันสำเร็จกิจ เป็นผู้มิปากห่างไกล
เห็นแก่ต้องเป็นคนเกียจคร้าน เป็นคนโง่เขลา เข้าห้องบ่อยๆ เหมือน
สุกรตัวใหญ่ที่เขาปรนปรีด้วยเหยื่อ ฉะนั้น .

๒. เสดจณเถรคาถา

[๒๓๙] ขนทั้งหลายถูกมานะหลอกลวงแล้ว เสร้าหมองอยู่ในสังขารทั้งหลาย
ถูกความมีลาภและความเสื่อมลาภย่ำยีแล้ว ย่อมไม่ได้บรรลุสมาธิเลย .

๓. พันธเถรคาถา

[๒๔๐] เราไม่มีความต้องการด้วยลาภ คือ อามิสนั้นมีความสุขพอแล้ว เป็นผู้อ้อม
เอิบแล้วด้วยรสแห่งธรรม ครั้นได้ดื่มรสอันล้ำเลิศเช่นนี้แล้ว จะไม่
กระทำความสนทนากับด้วยรสอื่นอีก .

๔. ชิตกเถรคาถา

[๒๔๑] กายของเราเป็นกายเบาหนอ อันปิตุและสุขอย่างไพบูลย์ถูกต้องแล้ว
ย่อมเลื่อนลอยได้เหมือนนนที่ถูกลมพัดไป ฉะนั้น .

๕. มลิตวัมภเถรคาถา

[๒๔๒] เราเกิดความกระสันขึ้นในทีใด เราย่อมไม่อยู่ในที่นั้น แม้เราจะยินดี
อย่างนั้น ก็พึงหลีกเลี่ยง แต่เราเห็นว่า การอยู่ในทีใดจะไม่มีความ
เสื่อมเสีย เราก็พึงอยู่ในที่นั้น .

๖. สหมันตเถรคาถา

สุภาษิตขีลักษณะคนโง่และคนฉลาด

[๒๔๓] คนโง่เขลา มักเห็นเนื้อความอันมีความหมายตั้งร้อย ทรงไว้ซึ่งลักษณะ
ตั้งร้อย ว่ามีความหมายและลักษณะเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ส่วนคนฉลาด
ย่อมเห็นได้ตั้งร้อยอย่าง .

๗. ธรรมสังวรเถรคาถา

สุภาษิตเกี่ยวกับการบวช

[๒๔๔] เราได้พิจารณาแล้ว จึงออกบวชเป็นบรรพชิต เราได้บรรลุวิชา ๓ แล้ว
บำเพ็ญกิจในพระพุทธศาสนาเสร็จแล้ว .

๘. ธรรมสญฺปิตุเถรคาถา

สุภาษิตเกี่ยวกับการบวชเมื่อแก่

[๒๔๕] เรามียายุ ๑๒๐ ปี จึงออกบวชเป็นบรรพชิต ได้บรรลุวิชา ๓ แล้ว
บำเพ็ญกิจในพระพุทธศาสนาเสร็จแล้ว .

๙. สังฆรักขิตเถรคาถา

สุภาษิตขีโทษการไม่สังวร

[๒๔๖] ภิกษุผู้อยู่ในที่สงัดนี้ เห็นจะไม่คำนึงถึงคำสอนของพระศาสดา ผู้ทรง
อนุเคราะห์สัตว์โลกด้วยประโยชน์อย่างเยี่ยมเป็นแน่ จึงไม่สำรวมอินทรีย์
เหมือนแม่เนื้อลูกอ่อนในป่าฉะนั้น .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรีคาถา

๑๐. อสภเถรคาถา

สภายิตเกี่ยวกับอบรมจิต

[๒๔๗] พลุกษชาติทั้งหลายบนยอดเขา ที่ถูกน้ำฝนใหม่ตกรดแล้วย่อมมองงาม
จิตอันควรแก่ภavana ย่อมเกิดทวีขึ้นแก่เรา ผู้ชื่อว่าอสภะ ผู้ใคร่ต่อวิเวก
มีความสำคัญ ไปแล้วในป่า

ในวรรคนี้รวมพระเถระได้ ๑๐ องค์ คือ

๑. พระเพลลัญฐกานีเถระ	๒. พระเสตจจนเถระ
๓. พระพันธุเถระ	๔. พระชิตกเถระ
๕. พระมลิตวิมกเถระ	๖. พระสุหมันตเถระ
๗. พระธรรมสังวรเถระ	๘. พระธรรมสญฺปิเตเถระ
๙. พระสังฆรักขิตเถระ	๑๐. พระอสภเถระ.

จบ วรรคที่ ๑๑

เถรคาถา เอกกนิบาต วรรคที่ ๑๒

ว่าด้วยคาถาสภายิต ในเอกกนิบาต วรรคที่ ๑๒

๑. เซนต์เถรคาถา

สภายิตเกี่ยวกับความยาก

[๒๔๘] การบวชกระทำได้อย่างแท้ การอยู่ครองเรือนก็ยากแท้ ธรรมเป็นของลึก
การหาทรัพย์เป็นของยาก การเลี้ยงชีพของเราด้วยปัจจัย ๔ ตามมีตามได้
ก็เป็นของยาก ควรคิดถึงอนิจจตาเนืองๆ.

๒. วัจนโคตตเถรคาถา

สภายิตเกี่ยวกับฉลาดในอุบาย

[๒๔๙] เราเป็นผู้ได้ไตรวิชา มักเพ่งธรรมอันประณีต ฉลาดในอุบายสงบใจ
ได้บรรลุประโยชน์ของตน เสร็จกิจพระพุทธานุสาสนาแล้ว.

๓. วนวัจนเถรคาถา

สภายิตเกี่ยวกับการอยู่ป่า

[๒๕๐] ภูเขากว้างใหญ่ มีน้ำใสสะอาด เคลื่อนกล่นไปด้วยลึงและค่าง ดาดดินไป
ด้วยน้ำและสาหร่าย ย่อมทำใจของเราให้รื่นรมย์.

๔. อธิมุตตเถรคาถา

สภายิตชี้โทษความเกียจคร้าน

[๒๕๑] เมื่อชีวิตจะสิ้นไป ความเป็นสมณะที่ดีจกมีแก่ภิกษุเกียจคร้าน ผู้ติดอยู่
ในความสุขในร่างกายแต่ที่ไหน.

๕. มหานามเถรคาถา

สภายิตเตือนตน

[๒๕๒] ดูกรมหานาม ท่านนี้จะเสื่อมจากภูเขาชื่อเนสาทกะ ที่สะพรั่งไปด้วย
ต้นโมกมันและไม้อ้อยช้าง เป็นภูเขาที่สมบูรณ์ด้วยร่มเงาและน้ำเป็น
อันมากประดับด้วยต้นไม้อะเถวาลัยโดยรอบ.

๖. ปารายีเยเถรคาถา

สภายิตเกี่ยวกับการกำจัดกิเลส

[๒๕๓] เราละผัสสายตนะ ๖ ประการได้แล้ว เป็นผู้คุ้มครองทวารสำรวมด้วยดี
กำจัดเสียได้ซึ่งสรรพกิเลส อันเป็นมูลรากแห่งวิภูษุภย บรรลุความสิ้น
อาสวะแล้ว.

๗. ยสเถรคาถา

สภายิตเกี่ยวกับการทำกิจศาสนา

[๒๕๔] เราเป็นผู้ลุบไล้ดีแล้ว มีเครื่องนุ่งห่มอันงดงาม ประดับด้วยสรรพภารณ์
ได้บรรลุวิชา ๓ บำเพ็ญกิจพระพุทธานุสาสนาเสร็จแล้ว.

๘. กิมพิลเถรคาถา

สภายิตไม่ให้ลืมนตน

[๒๕๕] ร่ายย้อมลงไปในปล้น รูปที่มีอยู่โดยอาการนั้นย่อมปรากฏแก่เราเหมือนเป็น
อย่างอื่น เราระลึกถึงตนของเรา ผู้ไม่อยู่ปราศจากสติเหมือนของผู้อื่น.

๙. วัชชีปัตตเถรคาถา

สภายิตเตือนให้ปฏิบัติธรรม

[๒๕๖] ดูกรอานนทโคตมโคตร ท่านจงเข้าไปสู่ขุแห่งโคนไม้ จงหน่วงนิพพาน
ไว้ในหทัยแล้วจงเพ่งฌาน และอย่าประมาท การใส่ใจถึงประชุมชน จักทำ
ประโยชน์อะไรให้แก่ท่านได้.

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรีคาถา

๑๐. อิลีทิตตเถรคาถา

สภามิตถ์เกี่ยวกับการรู้เห็นเบญจขันธ์

[๒๕๓] เบญจขันธ์ข้าพระองค์กำหนดรู้แล้ว ตัณห์ราคะแล้ว ตั้งอยู่ ข้าพระองค์
บรรลุถึงความสิ้นทุกข์แล้ว บรรลุความสิ้นอาสวะแล้ว .

ในวรรคนี้รวมพระเถระได้ ๑๐ องค์ คือ

๑. พระเชนตเถระ	๒. พระวิจจโคตตเถระ
๓. พระวันวิจจเถระ	๔. พระอริมุตตเถระ
๕. พระมหานามเถระ	๖. พระปารายปริยเถระ
๗. พระยสเถระ	๘. พระกิมฬลเถระ
๙. พระวัชชีปัตตเถระ	๑๐. พระอิลีทิตตเถระ .

จบ วรรคที่ ๑๒

รวมหัวข้อที่มีในเอกกนิบาต

พระสังคีติกายจารย์ผู้หวังประโยชน์ส่วนใหญ่ ได้รวบรวมพระเถระผู้ทำกิจเสร็จแล้ว
หาอาสวะมิได้ มีจำนวน ๑๒๐ องค์ไว้ในเอกกนิบาต .

ทุกนิบาต

เถรคาถา ทุกนิบาต วรรคที่ ๑

ว่าด้วยคาถาสภามิตถ์ ในทุกนิบาต วรรคที่ ๑

๑. อุตตรเถรคาถา

สภามิตถ์โทษของภพ

[๒๕๔] ได้ยินว่า ท่านพระอุตตรเถระได้ภาสิตคาถาไว้ ๒ คาถาอย่างนี้ว่า ภพอะไร
ที่เที่ยงไม่มี แม้สังขารที่เที่ยงก็ไม่มี ขันธ์เหล่านั้นย่อมเวียนเกิดและ
เวียนดับไป เรารู้โทษอย่างนี้แล้ว จึงไม่มีความต้องการด้วยภพ เราสลัด
ตนออกจากกามทั้งปวง บรรลุถึงความสิ้นอาสวะแล้ว .

๒. ปิณโฑลภารทวาชเถรคาถา

สภามิตถ์ทางดำเนินชีวิตที่ถูก

[๒๕๕] ได้ยินว่า ท่านพระปิณโฑลภารทวาชเถระได้ภาสิตคาถาไว้ ๒ คาถาอย่างนี้ว่า
ชีวิตของเราเนี่ย ย่อมไม่เป็นไปโดยไม่สมควร อาหารไม่ได้ทำจิตให้สงบ
เราเห็นว่า ร่างกายจะดำรงอยู่ได้เพราะอาหาร จึงได้เที่ยวแสวงหาอาหาร
โดยทางที่ชอบ นักปราชญ์มีพระพุทธเจ้าเป็นต้น ได้กล่าวการไหว้
การบูชาในตระกูลทั้งหลายว่า เป็นเปือกตม เป็นลูกศรอันละเอียด
ถอนขึ้นได้ยาก สักการะอันบุรุษชั่วจะได้ยาก .

๓. วัลลียเถรคาถา

สภามิตถ์เกี่ยวกับการฝึกจิต

[๒๖๐] วานรเข้าไปอยู่ในกระท่อมมีประตู ๕ ประตู พยายามเวียนเข้าออกทาง
ประตูนั้นเนื่องๆ จงหยุดนิ่งนะเจ้าลิง อย่าวิ่งไปดังกาลก่อนเลย เราจับ
เจ้าไว้ได้ด้วยปัญญาแล้ว เจ้าจักไปไกลไม่ได้ละ .

๔. คังคาศรีเยรคาถา

สภามิตถ์สรรเสริญความสิ้นโคธะ

[๒๖๑] เราทำกระท่อมด้วยใบตาล ๓ ใบ ที่ริมฝั่งแม่น้ำคงคา บาตรของเราเหมือน
ดังหม้อสำหรับต้มน้ำรดศพ และจีวรของเราเป็นดังผ้าคลุมฝุ่น ในระหว่าง
๒ พรรษา เราพูดเพียงคำเดียวเท่านั้น ในภายในพรรษาที่ ๓ เราทำลาย
กองความมืด คืออวิชชาได้แล้ว .

๕. อชินเถรคาถา

สภามิตถ์ลักษณะคนพาล

[๒๖๒] ถึงแม้บุคคลจะมีวิชา ๓ ละมัจจุราชแล้วเป็นผู้หาอาสวะมิได้ คนพาล
ทั้งหลายผู้ไม่มีความรู้ ก็ย่อมดูหมิ่นบุคคลนั้นว่า เป็นผู้ไม่มีชื่อเสียง
ส่วนบุคคลใดในโลกนี้ เป็นผู้ได้ข้าวและน้ำ ถึงแม้ว่าบุคคลนั้นจะเป็น
คนชั่วช้าเลวทราม ก็เป็นที่สักการะนับถือของคนพาลทั้งหลาย .

๖. เมพชินเถรคาถา

สภามิตถ์สรรเสริญพระพุทธองค์

[๒๖๓] เมื่อใด เราได้ฟังธรรมของพระศาสดาผู้ทรงแสดงอยู่ เมื่อนั้นเราไม่รู้สีก
ความสงสัยในพระศาสดาผู้รู้ธรรมทั้งปวง ผู้อื่นใครๆ ชนะไม่ได้ ผู้นำหมู่
แกลัวกล้ำเป็นอันมาก ประเสริฐสุดกว่าสารทิทั้งหลาย หรือว่าความสงสัย
ในมักคปฏิปทา ย่อมไม่มีแก่เรา .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา

๗. รารเถรคาถา

สภายัตถ์เกี่ยวกับการอบรมจิตใจ

[๒๖๔] เรือนที่บุคคลมุ่งไม่ดี ฝนย่อมร้าวรดได้ จันใด จิตที่ไม่ได้อบรมแล้ว รากะ
ย่อมร้าวรดได้ จันนั้น เรือนที่มุงดีแล้วฝนย่อมร้าวรดไม่ได้ จันใด จิตที่
อบรมดีแล้ว รากะย่อมร้าวรด ไม่ได้ จันนั้น .

๘. สุรารเถรคาถา

สภายัตถ์เกี่ยวกับผู้ปฏิบัติถูกต้อง

[๒๖๕] ขาติของเราสิ้นแล้ว คำสั่งสอนของพระชินเจ้าเราอยู่จบแล้ว ข่าย คือ
ทิฏฐิและอริชาเราละได้แล้ว ตัณหาเครื่องนำไปสู่ภพเราถอนได้แล้ว
เราออกบวชเป็นบรรพชิตเพื่อประโยชน์ใด ประโยชน์นั้นเราได้บรรลุแล้ว
ความสิ้นสังโยชนทั้งปวงเราก็ได้บรรลุแล้ว .

๙. โคตมเถรคาถา

สภายัตถ์เตือนไม่ให้ติดกาม

[๒๖๖] มณีเหล่าใด ย่อมไม่พัวพันในหญิงทั้งหลาย มณีเหล่านั้นย่อมนอนหลับ
เป็นสุข สิ่งที่ได้ยากแสนยากในหญิงเหล่าใด หญิงเหล่านั้นอันบุคคล
ต้องรักษาทุกเมื่อแท้ ดุรกรรม เราประพฤติพรหมจรรย์เพื่อมาท่าน บัดนี้
เราไม่เป็นหนี้ท่านอีก บัดนี้ เราไปถึงนิพพานอันเป็นที่บุคคลไปแล้ว ไม่
เศร้าโศก .

๑๐. วสภเถรคาถา

สภายัตถ์ชี้โทษคนหลงโลก

[๒๖๗] บุคคลผู้หลงโลกย่อมฆ่าตนก่อน ภายหลังจึงฆ่าผู้อื่น บุคคลผู้หลงโลกนั้น
ย่อมฆ่าตนได้ง่ายดาย เหมือนนายพรานนกที่หาอูบายนาน และทำตน
ให้ได้รับความทุกข์ในอูบายนกมิฉะนั้น บุคคลผู้หลงโลกนั้นไม่ไช่พรหมณ์
เพียงแต่มีเพศเหมือนพรหมณ์ในภายนอกเท่านั้น เพราะพรหมณ์มีเพศ
อยู่ภายใน บาปกรรมทั้งหลายมีในบุคคลใด บุคคลนั้นเป็นคนต่ำ ดุร
ท้าวสุขุมมัตติ ของทรงทราบอย่างนี้ .

ในวรรคนี้รวมพระเถระได้ ๑๐ องค์ คือ

๑. พระอุตตเถระ	๒. พระปิณโฑลภารทวาชเถระ
๓. พระวัลลียเถระ	๔. พระกัณฐกัณฐิกเถระ
๕. พระอชินเถระ	๖. พระเมฬชินเถระ
๗. พระราธเถระ	๘. พระสุรารเถระ
๙. พระโคตมเถระ	๑๐. พระวสภเถระ ล้วนมีมหิทธิฤทธิ์ .

จบ วรรคที่ ๑

เถรคาถา ทุกนิบาต วรรคที่ ๒

ว่าด้วยกาลาสภายัตถ์ ในทุกนิบาต วรรคที่ ๒

๑. มหาจุณทเถรคาถา

สภายัตถ์สรรเสริญการฟัง

[๒๖๘] การฟังดีเป็นเหตุให้ฟังเจริญ การฟังเป็นเหตุให้เจริญปัญญา บุคคลจะรู้
ประโยชน์ก็เพราะปัญญา ประโยชน์ที่บุคคลรู้แล้ว ย่อมนำสมาธิให้
ภิกษุควรสอเสพเสนาสนะอันสงัด ควรประพฤติธรรมอันเป็นเหตุให้จิต
หลุดพ้นจากสังโยชน ถ้ายังไม่ได้ประสบความยินดีในเสนาสนะอันสงัด
และธรรมนั้น ก็ควรเป็นผู้มีสติรักษาตนอยู่ในหมู่มสงฆ์ .

๒. โชติทาสเถรคาถา

สภายัตถ์เกี่ยวกับกฎแห่งกรรม

[๒๖๙] ขนเหล่าใดแลพยายามในทางร้ายกาจ ย่อมเบียดเบียนมนุษย์ทั้งหลาย
ด้วยการกระทำอันเจือด้วยความผลุนผลันก็ดี ด้วยการกระทำมีความ
ประสงค์ต่างๆ กิตติ ขนเหล่านั้นกระทำทุกขให้แก่ผู้อื่น จันใด แม่ผู้อื่น
ก็ย่อมทำทุกขให้แก่ตน จันนั้น เพราะนรชนทำกรรมใดไว้ดีหรือชั่วก็ตาม
ย่อมเป็นผู้รับผลแห่งกรรมที่ตนทำไว้นั้นโดยแท้ .

๓. เหรัญญิกานิเถรคาถา

สภายัตถ์ชี้โทษคนพาล

[๒๗๐] วันและคืนย่อมล่วงไป ชีวิตย่อมดับไป อายุของสัตว์ทั้งหลายย่อมสิ้นไป
เหมือนน้ำในแม่น้ำน้อย ฉะนั้น เมื่อเป็นเช่นนั้น คนพาลทำบาปกรรมอยู่
ย่อมไม่รู้สีกตัว ต่อภายหลังเขาจึงได้รับทุกข์อันเผ็ดร้อน เพราะบาปกรรม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
นั้นมิวิบากเลวทราม.

๔. โสมมิตตเถรคาถา

สุภาษิตชี้โทษความเกียจคร้าน

[๒๓๑] เตาตบอดเกาะขอนไม้เล็กๆ จมลงไปในห้วงน้ำใหญ่ จันใด กุลบุตร
อาศัยคนเกียจคร้านดำรงชีพ ย่อมจมลงในสังสารวัฏ จันนั้น เพราะฉะนั้น
บุคคลพึงเว้นคนเกียจคร้านผู้มีความเพียรเลวทรามเสีย ควรอยู่ร่วมกับ
บัณฑิตทั้งหลายผู้สัจเป็นนริยะ มีใจเด็ดเดี่ยว ผู้เพ่งฉาน มีความเพียร
อันปรารถนาแล้วเป็นนิตย์.

๕. สัพพมิตตเถรคาถา

สุภาษิตเกี่ยวกับคน

[๒๓๒] คนเกี่ยวข้องกับคน คนยินดีกะคน คนถูกคนเบียดเบียน และคนเบียด-
เบียนคน ก็จักต้องการอะไรกับคนหรือกับสิ่งที่คนทำให้เกิดแล้วแก่คน
เล่า ควรละคนที่เบียดเบียนคนเป็นอันมากไปเสีย.

๖. มหากาลเถรคาถา

สุภาษิตชี้โทษอุปรี

[๒๓๓] หญิงชู้กาฬี มีร่างกายใหญ่ ดำดังกา หักขาซ้ายขวา แขนซ้ายแขนขวา
และทบศีรษะของชากศพ ให้มันสมองไหลออกดังหม้อทริแล้ววางไว้
ตามเดิม นั่งอยู่ ผู้ใดแลไม่รู้แจ้งเป็นคนขลาด ก่อให้เกิดกิเลส ผู้นั้น
ย่อมเข้าถึงทุกข์รำไป เพราะฉะนั้น บุคคลรู้ว่าอุปรีเป็นเหตุเกิดทุกข์
จึงไม่ควรก่อกิเลสให้เกิด เราอย่าถูกเขาทบศีรษะนอนอยู่อย่างนี้อีกต่อไป.

๗. ติสสเถรคาถา

สุภาษิตชี้โทษลากลักการะ

[๒๓๔] ภิกษุศีรษะโล้น ครองผ้าสังฆาฏิ ได้ข้าว น้ำ ผ้า และที่นอน ที่นั่ง
ย่อมชื่อว่าได้ข้าศึกไว้มาก ภิกษุรู้โทษในลากลักการะว่าเป็นภัยอย่างนี้แล้ว
ควรเป็นผู้มีลาภน้อย มีจิตไม่ชุ่มด้วยราคะ มีสติตั้งมั่นความยินดีในลาภ.

๘. กัมพิลเถรคาถา

สุภาษิตสรรเสริญการยินดีในธรรม

[๒๓๕] พระศาสดาทั้งหลายผู้เป็นสหายนในปาจิวันสังขยวัน ได้พากันละ
โรคะ ไม่น้อย มายินดีในการเที่ยวบิณฑบาต ปรารถนาความเพียร มีจิต
เด็ดเดี่ยว มีความบากบั่นมั่นเป็นนิตย์ ละความยินดีในโลก มายินดีอยู่
ในธรรม.

๙. นันทเถรคาถา

สุภาษิตชี้ทางปฏิบัติ

[๒๓๖] เรามัวแต่ประกอบการประดับตกแต่ง เพราะไม่มีโยนิโสมนสิการ มีใจ
ฟุ้งซ่าน กลีบกลอก ถูกกามราคะเบียดเบียน เราได้ปฏิบัติโดยอบายที่ชอบ
ตามที่พระพุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์พระอาทิตย์ จลادتโนบาย ได้ทรง
สั่งสอนแนะนำ แล้วถอนจิตจมลงในภพขึ้นได้.

๑๐. สิริมาเถรคาถา

สุภาษิตเกี่ยวกับการสรรเสริญและนินทา

[๒๓๗] ถัดนมิจิตไม่ตั้งมั่น ถึงชนเหล่าอื่นจะสรรเสริญ ชนเหล่าอื่นก็สรรเสริญ
เปล่า เพราะตนมีจิตไม่ตั้งมั่น ถัดนมิจิตตั้งมั่นดีแล้ว ถึงชนเหล่าอื่น
จะติเตียน ชนเหล่าอื่นก็ติเตียนเปล่า เพราะตนมีจิตตั้งมั่นดีแล้ว.

ในวรรคนี้รวมพระเถระได้ ๑๐ องค์ คือ

๑. พระมหาจุณเถระ	๒. พระโชติทาสเถระ
๓. พระเหรัญญิกานีเถระ	๔. พระโสมมิตตเถระ
๕. พระสัพพมิตตเถระ	๖. พระมหากาลเถระ
๗. พระติสสเถระ	๘. พระกัมพิลเถระ
๙. พระนันทเถระ	๑๐. พระสิริมาเถระ

จบ วรรคที่ ๒

เถรคาถา ทุกนิบาต วรรคที่ ๓

ว่าด้วยคาถาสุภาษิต ในทุกนิบาต วรรคที่ ๓

๑. อุตตรเถรคาถา

สุภาษิตชี้ผลการปฏิบัติธรรม

[๒๓๘] ชนทั้งหลายเรากำหนดรู้แล้ว ตัณหาเราถอนขึ้นแล้ว โพชนงค์เราเจริญ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
แล้ว ความสิ้นไปแห่งอาสวะเราบรรลุแล้ว ครั้นเรากำหนดรู้ขึ้น
ทั้งหลายแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะ จักนิพพาน .

๒. ภิกขุเถรคาถา

สุภาสิตชมปราสาททอง

[๒๓๙] พระเจ้าปณทะมีปราสาททอง กว้างโยชน์กึ่ง สูง ๒๕ โยชน์ มีชั้นพินขึ้น
ร้อยพื้น สลั่งสลอนไปด้วยธง แวดล้อมไปด้วยแก้วมณีมีสีเขียวเหลือง
ในปราสาทนั้น มีคนธรรพ์ประมาณ ๖ พัน แบ่งเป็น ๗ พวก พวกกัน
เพื่อนร่ายอยู่ .

๓. โสภิตเถรคาถา

สุภาสิตชี้ผลการปฏิบัติธรรม

[๒๔๐] เราเป็นภิกษุผู้มีสติ มีปัญญา ปรารถนาความเพียรเป็นกำลัง ระลึกชาติ
ก่อนได้ ๕๐๐ กัป ดูกินเดียว เราเจริญสติปัญญา ๔ โพชฌงค์ ๗
มรรค ๘ ระลึกชาติก่อนได้ ๕๐๐ กัป ดูกินเดียว .

๔. วลัยเถรคาถา

สุภาสิตเกี่ยวกับความเพียร

[๒๔๑] สิ่งใดอันบุคคลผู้มีความเพียรมั่นพึงทำ กิจใดอันบุคคลผู้ปรารถนาจะตรัสรู้
พึงทำ เราจักทำกิจนั้นๆ ไม่ให้ผิดพลาดตามคำพร่ำสอนของท่าน จงดู
ความเพียร ความบากบั่นของเรา อนึ่ง ขอท่านจงบอกหนทางอันหยั่งลงสู่
อมตมหานิพพานให้เรา เราจักรู้ด้วยปัญญา เหมือนกระแสน้ำแห่งแม่น้ำ
คงคาไหลไปสู่สาคร ฉะนั้น

๕. วิตโสกเถรคาถา

สุภาสิตเกี่ยวกับการดูตัวเอง

[๒๔๒] ช่างกลบกรเข้ามามาหาเราด้วยคิดว่า จักตัดผมของเรา เราจึงรับเอากระจก
จากช่างกลบกรนั้นมาส่องดูร่างกาย ร่างกายของเรานี้ได้ปรากฏเป็นของ
เปล่า ความมืด คือ อริชชาในกายอันเป็นต้นเหตุแห่งความมืดมน ได้หาย
หมดสิ้นไป ก็เลศดูผ้าสีขาวทั้งปวงเราตัดขาดแล้ว บัดนี้ ภพใหม่มิได้มี .

๖. ปุณณาสเถรคาถา

สุภาสิตเกี่ยวกับเว้นธรรม

[๒๔๓] เราละนิวรณ์ ๕ เพื่อบรรลุความเกษมจากโยคะ แล้วถือเอาเว้นธรรม
คือ ญาณทัสสนะของตน ส่องดูร่างกายนี้ทั่วทั้งหมดทั้งภายในภายนอก
ร่างกายของเราได้ ปรากฏเป็นของว่างเปล่าทั้งภายในและภายนอก .

๗. นันทกเถรคาถา

สุภาสิตเกี่ยวกับความพลาดพลั้ง

[๒๔๔] โศคาชาไนยที่ดี ถึงพลาดแล้วก็ตั้งตัวได้ ได้ความสังเวชอย่างยิ่งแล้ว
นำภาระต่อไป จันใด ท่านทั้งหลายจงทรงจำข้าพเจ้าไว้ว่า เป็นอาชาไนย
ผู้สมบูรณ์ด้วยทัสสนะ เป็นสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นบุตรผู้
เกิดแก่ฐานะแห่งพระพุทธเจ้า .

๘. ภารตเถรคาถา

สุภาสิตชี้ผลการบวช

[๒๔๕] มาเถิดนันทกะ เราจงพากันไปยังสำนักของพระอุปัชฌายะเถิด เราจัก
บันลือสีหนาท เฉพาะพระพักตร์ของพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ พระผู้มี-
พระภาคผู้เป็นมณี มีความเอ็นดูเราทรงให้บรรพชาเพื่อประโยชน์อันใด
ประโยชน์อันนั้นเราก็คได้บรรลุแล้ว ความสิ้นไปแห่งสังโยชนทั้งปวงเรา
ก็ได้รับบรรลุแล้ว .

๙. การทวาชเถรคาถา

สุภาสิตเกี่ยวกับความชนะ

[๒๔๖] วีรชนผู้มีปัญญา ชนะมารพร้อมทั้งพาทนะแล้ว ชื่อว่าผู้ชนะสงคราม
ยอมบันลือสีหนาท ดังราชสีห์ในถ้ำภูเขา ฉะนั้น เราได้ทำความคุ้นเคย
กับพระศาสดาแล้ว พระธรรมกับพระสงฆ์เราได้บูชาแล้ว และเราปลาบ-
ปลื้มใจ เพราะเห็นบุตรหมดอาสวกิเลสแล้ว .

๑๐. กัณ्हทินนเถรคาถา

สุภาสิตชี้ผลการปฏิบัติธรรม

[๒๔๗] สัปปุริสเราเข้าไปหาแล้ว ธรรมทั้งหลายเราฟังแล้วเนื่องนิยต์ ครั้นฟังธรรม
แล้ว จักดำเนินไปสู่ทางอันหยั่งลงสู่อมตธรรม เมื่อเรามีสติ กำจัดความ
กำหนดยินดีในภพได้แล้ว ความกำหนดยินดีในภพ ย่อมไม่มีแก่เราอีก
ไม่ได้มีแล้วในอดีต จักไม่มีในอนาคต ถึงแม้เดี๋ยวนี้ก็ไม่มีแก่เราเลย .

ในวรรคนี้รวมพระเถระได้ ๑๐ องค์ คือ

๑. พระอุตตรเถระ	๒. พระภัททสีเถระ
๓. พระโสภิตเถระ	๔. พระวิลลียเถระ
๕. พระวิตโสกเถระ	๖. พระปณณมสเถระ
๗. พระนันทกเถระ	๘. พระภารตเถระ
๙. พระภราวาชเถระ	๑๐. พระกัณหาทิเนเถระ .

จบ วรรคที่ ๓

เถรคาถา ทุกนิบาต วรรคที่ ๔

ว่าด้วยคาถาสภาสิต ในทุกนิบาต วรรคที่ ๔

๑. มิคสิรเถรคาถา

สภาสิตแสดงผลการบวช

[๒๔๘] เมื่อใด เราได้บวชในศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว หลุดพ้นจากกิเลส ได้บรรลุนิพพานอันผ่องแผ้วแล้ว ล่วงเสียซึ่งกามธาตุ เมื่อนั้นจิตของเราผู้เพ่งธรรมของพระผู้มีพระภาคผู้เป็นดังพรหม หลุดพ้นแล้วจากกิเลสทั้งปวง และมารู้ชัดว่า วิมุตติของเราไม่กำเริบ เพราะความสิ้นไปแห่งสังโยชนทั้งปวง .

๒. ลิวกเถรคาถา

สภาสิตเยยตัณหา

[๒๔๙] เรือนคืออภัพพที่เกิดในภพนั้นๆ บ่อยๆ เป็นของไม่เที่ยง เราแสวงหานายช่างคือตัณหาผู้สร้างเรือน เมื่อไม่พบ ได้ท่องเที่ยวไปสู่สงสารสิ้นชาติมิใช่น้อย การเกิดบ่อยๆ เป็นทุกข์รำไป ดูกรนายช่างผู้สร้างเรือนบัดนี้ เราพบท่านแล้ว ท่านจักไม่ต้องสร้างเรือนให้เราอีก ซี่โครงคือกิเลสของท่าน เราหักเสียหมดแล้ว และข้อฟ้าคืออวิชชาแห่งเรือนท่าน เราทำลายแล้ว จิตของเราไม่เกิดต่อไปเป็นธรรมดาแล้ว จักดับอยู่ในภพนี้เอง

๓. อุปวาณเถรคาถา

สภาสิตสรรเสริญพระพุทธองค์

[๒๕๐] ดูกรพราหมณ์ พระผู้มีพระภาคผู้เป็นพระอรหันต์ ผู้เสด็จไปดีแล้วในโลกเป็นมุนี ถูกกลุมเบียดเบียนแล้ว ถ้าท่านมีน้ำร้อน ของงกายแด่พระผู้มีพระภาคผู้เป็นมุนีเกิด พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นผู้อันบุคคลบูชาแล้ว กวาทวดาและพรหมทั้งหลาย แม้บุคคลควรบูชา อันบุคคลสักการะแล้ว กวาพระเจ้าพิมพิสารและพระเจ้าโกศล ผู้อันบุคคลพึงสักการะ อันบุคคลนอบน้อมแล้ว กวาเหล่าพระชินาสพที่บุคคลควรนอบน้อม เราปรารถนาจะนำน้ำร้อนไปถวายพระองค์ .

๔. อีสิตินเถรคาถา

สภาสิตชี้โทษของกาม

[๒๕๑] อุบาสกทั้งหลายผู้ทรงธรรมกล่าวว่า กามทั้งหลายไม่เที่ยง เราได้เห็นแล้ว อุบาสกเหล่านั้นเป็นผู้กำหนด รักใคร่ห่วงใยในแก้วมณี บุตรธิดา และภรรยา เราได้เห็นแล้ว เพราะอุบาสกเหล่านั้น ไม่รู้ธรรมในพระพุทธศาสนานั้นแน่แท้ แม้ถึงอย่างนั้นก็ไต่กล่าวว่า กามทั้งหลายไม่เที่ยง แต่กำลังญาณเพื่อจะตัดรากของอุบาสกเหล่านั้น ไม่มี เพราะฉะนั้น อุบาสกเหล่านั้นจึงติดอยู่ในบุตรภรรยาและในทรัพย์ .

๕. สัมพหุลกิจจานเถรคาถา

สภาสิตเกี่ยวกับผู้รักสงบ

[๒๕๒] ฝนก่อก ฟ่ำก็กระหึ่ม เราอยู่ในถ้ำอันน่ากลัวแต่คนเดียว เมื่อเราอยู่ในถ้ำอันน่ากลัวคนเดียว ความกลัว ความสะดุ้ง หวาดเสียว หรือขนลุกขนพองมิได้มีเลย การที่เราอยู่ในถ้ำอันน่ากลัวแต่ผู้เดียว ไม่มีความกลัวหรือสะดุ้งหวาดเสียวนี้ เป็นธรรมดาของเรา .

๖. ชิตณเถรคาถา

สภาสิตแสดงผลการอบรมจิต

[๒๕๓] จิตของใครตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว ดังภูเขา ไม่กำหนดแล้วในอารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ไม่ขัดเคืองในอารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งความขัดเคือง ผู้ใดอบรมจิตได้อย่างนี้ ทุกข์จักมาถึงผู้นั้นแต่ที่ไหน จิตของเราตั้งมั่นไม่หวั่นไหว ดังภูเขา จิตของเราไม่กำหนดแล้วในอารมณ์เป็นที่ตั้งแห่ง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ความกำหนด ไม่ขัดเคืองในอารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งความขัดเคือง เรอาบรม-
จิตได้แล้วอย่างนี้ ทุกขจักมาถึงเราแต่ที่ไหนๆ

๗. โสณไปปฏิริยปุตตเถรคาถา

สุภาษิตแสดงการไม่ยอมแพ้กิเลส

[๒๙๔] ราตรีอันประกอบด้วยฤกษ์มลินีเช่นนี้ ย่อมไม่เป็นราตรีเพื่อจะหลับ
โดยแท้ ราตรีเช่นนี้ ย่อมเป็นราตรีอันผู้รู้แจ้ง ประราธนาแล้วเพื่อประกอบ
ความเพียร.

ครั้นพระโสณะได้ฟังดังนั้นก็สลดใจ ยังหิริและโอตตปะให้เข้าไปตั้งไว้แล้ว อริขฐาน
อัปโกถาสักครุคงกระทำการกรรมในวิปัสสนา ได้กล่าวคาถาที่ ๒ นี้ว่า

ถ้าข้าพเจ้าเหยียบเรวผู้ตกลงจากคอกช้าง เราตายเสียในสงครามประเสริฐ-
กว่า แพ้แล้ว เป็นอยู่จะประเสริฐอะไร.

๘. นิสสเถรคาถา

สุภาษิตแสดงความมุ่งหมายของการบวช

[๒๙๕] วิญญูชนละเบญจกามคุณอันน่ารัก นารี نرمโยแล้ว ออกบวชด้วยศรัทธา
แล้วพึงทำที่สุดแห่งทุกข์ได้ เราไม่อยากตาย ไม่อยากมีชีวิตอยู่ และเรา
มีสติสัมปชัญญะรอเวลาอันควรเท่านั้น.

๙. อสภเถรคาถา

สุภาษิตเกี่ยวกับความฝัน

[๒๙๖] เราฝันว่าได้ห่มจีวรสีอ่อนเจริ่งบำ นังบนคอกช้าง เข้าไปบิณฑบาตยัง
หมู่บ้าน พอเข้าไปก็ถูกมหาชนพากันมารุมมุงดูอยู่ จึงลงจากคอกช้าง
กลับล้มตาคืนขึ้นแล้ว ครั้นนั้น ได้ความสลดใจว่า ความฝันนี้เราไม่มี
สติสัมปชัญญะนอนหลับฝันเห็นแล้ว ครั้นนั้น เราเป็นผู้กระด้างด้วยความ
มัวเมาเพราะชาติสกุล ได้ความสังเวชแล้ว ได้บรรลุความสิ้นอาสวะ.

๑๐. กัปปญฺเฐรคาถา

สุภาษิตเตือนตนมิให้วังเหงา

[๒๙๗] กัปปญฺเฐรภิกษุเกิดความวิตกผิดว่า เราจักนุ่งห่มผ้าผืนนี้แล้วจักเลี้ยงชีพ
ตามมีตามเกิด เมื่อนำใส่คือมตรธรรมของเรา มียุติเต็มเปี่ยมในหม้ออมตะ
เราเอาบาตรตักน้ำคือมตรธรรมใส่หม้ออมตะ เพื่อสั่งสมถนอมทั้งหลาย
ดูกรกัปปญฺเฐร ท่านอย่ามานั่งโง่งงอยู่ด้วยคิดว่า จักพึงธรรม เมื่อเรา
แสดงธรรมอยู่ในที่ใกล้หูของท่านเช่นนี้ ท่านอย่ามัวนั่งโง่งงอยู่ ดูกร
กัปปญฺเฐร ท่านนั่งโง่งงอยู่ในท่ามกลางสงฆ์เช่นนี้ ไม่รู้จักประมาณเลย.

ในวรรคนี้รวมพระเถระได้ ๑๐ องค์ คือ

๑. พระมิตฺติเถระ	๒. พระสิวกเถระ
๓. พระอุปาวณเถระ	๔. พระอิสิทินนเถระ
๕. พระสัมพลกัจจานเถระ	๖. พระชิตกเถระ
๗. พระโสณปฏิริยปุตตเถระ	๘. พระนิสสเถระ
๙. พระอสุภเถระ	๑๐. พระกัปปญฺเฐร.

จบ วรรคที่ ๔

เถรคาถา ทุกนิบาต วรรคที่ ๔

ว่าด้วยคาถาสุภาษิต ในทุกนิบาต วรรคที่ ๔

๑. กุมารกัสสปเถรคาถา

สุภาษิตสรรเสริญพระรัตนตรัย

[๒๙๘] น้าอัครจารย์หน่อ พระพุทธเจ้า พระธรรมและพระคุณสมบัติของพระศาสดา
ของเราทั้งหลาย ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยประพฤติพรหมจรรย์ของพระสาวกผู้จัก
ทำให้แจ้งซึ่งธรรมเช่นนี้ พระสาวกเหล่าใดเป็นผู้ยัง ไม่ปราศจากขั้นที่ ๕
ในอสังขยกับ พระกุมารกัสสปนี้เป็นรูปสุดท้าย แห่งพระสาวกเหล่านั้น
ร่างกายนี้มีในที่สุด สงสารคือการเกิดการตายมีในที่สุด บัดนี้ ภพใหม่
ไม่มี.

๒. ธรรมपालเถรคาถา

สุภาษิตแสดงชีวิตไม่ไร้ประโยชน์

[๒๙๙] ภิกษุหนุ่มรูปใดเล เพียรพยายามอยู่ในพระพุทธศาสนา ก็เมื่อสัตว์
ทั้งหลายนอกนี้พากันหลับแล้ว ภิกษุหนุ่มนั้นตื่นอยู่ ชีวิตของเธอไม่ไร้
ประโยชน์ เพราะฉะนั้น บุคคลผู้มีปัญญาระลึกถึงคำสอนของพระพุทธ-
เจ้าทั้งหลาย พึงประกอบศรัทธา ศีล ความเลื่อมใส และการเห็นธรรม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
เนื่องๆ เกิด

๓. พรหมาลีเถรคาถา

สุภาสิตสรรเสริญผู้สงบ

[๓๐๐] อินทรีย์ของใครถึงความสงบแล้ว เหมือนม้านายสารถึฝึกดีแล้ว แม้
เทวดาทั้งหลาย ย่อมรักใคร่ต่อผู้นั้น ผู้มีมานะอันละแล้ว ไม่มีอาสวะ
รู้คงที่ อินทรีย์ทั้งหลายของเราก็กถึงความสงบแล้ว เหมือนม้านายสารถึ
ฝึกดีแล้ว แม้เทวดาทั้งหลายก็พากันรักใคร่ต่อเรา ผู้มีมานะอันละแล้ว
ไม่มีอาสวะ เป็นผู้คงที่.

๔. โมฆราชเถรคาถา

สุภาสิตเกี่ยวกับกายเศร้าหมองใจผ่องใส

[๓๐๑] ดูกโมฆราช ภิกษุผู้มีผิวพรรณเศร้าหมอง แต่มีจิตผ่องใส ท่านเป็นผู้มีใจ
ตั้งมั่นเป็นเนติย จักทำอย่างไรตลอดราตรีแห่งเวลาหนาวเย็นเช่นนี้
ข้าพระองค์ได้ฟังมาว่า ประเทศมครล้วนแต่สมบรูณด้วยข้าวกล้ำ ข้าพระ-
องค์พึงคลุมกายด้วยฟางแล้วนอนให้เป็นสุข เหมือนคนเหล่าอื่นที่มีการ
เป็นอยู่เป็นสุข ฉะนั้น.

๕. วิสาขปัญจาลีปุตตเถรคาถา

สุภาสิตแสดงองค์คุณพระธรรมกถึก

[๓๐๒] พระธรรมกถึกประกอบด้วยองค์ดังนี้ คือ ไม่พึงยกตน ๑ ไม่ชมบุคคล
เหล่าอื่น ๑ ไม่พึงกระทบกระทั่งบุคคลเหล่าอื่น ๑ ไม่กล่าวคุณความดี
ของตนในที่ชุมนุมชนเพื่อมุ่งลาภผล ๑ ไม่มีจิตฟุ้งซ่าน กล่าวแต่พอ
ประมาณ มีวัตร ๑ ภิกษุผู้เป็นธรรมกถึก พึงเป็นผู้มีปกติเห็นเนื้อความ
อันสุขุมละเอียด มีปัญญาเฉลียวฉลาด ประพฤติอ่อนน้อม มีศีลตามเบี่ยง
อย่างของพระพุทธเจ้าฉันนี้ พึงได้นิพพานไม่ยากเลย.

๖. จูฬกเถรคาถา

สุภาสิตชมธรรมชาติและการปฏิบัติธรรม

[๓๐๓] นกยูงทั้งหลายมีหงอนงาม ปีกก็งาม มีสร้อยคอเขียวงาม ปากก็งาม
มีเสียงไพเราะ สงสัยรำร้องรื่นรมย์ใจ อนึ่ง แผ่นดินใหญ่นี้ มีหญ้า
เขียวขมูม งาม มีน้ำเอิบอาบทั่วไป ท้องฟ้าก็มีวิลาหกอันงาม ท่านก็มี
ใจเบิกบานควรแก่การงาน จงเพ่งฌานที่พระโยคาวจร ผู้มีใจดีเจริญแล้ว
มีความบากบั่นในพระพุทธศาสนาเป็นอันดี จงบรรลุธรรมอันสูงสุด
อันเป็นธรรมชาติผุดผ่อง ละเอียด เห็นได้ยาก เป็นธรรมไม่จืดแปรผัน.

๗. อนุปมเถรคาถา

สุภาสิตสอนใจ

[๓๐๔] จิตถึงความเพิลิตเพิลินเพราะธรรมใด ธรรมใดยกขึ้นสู่หลาว และจิตเป็น
ดังหลาว เป็นดังท่อนไม้ ขอท่านจงเว้นธรรมนั้นๆ ให้เด็ดขาด ดูกจิต
เรากล่าวธรรมนั้นว่าเป็นธรรมมีโทษ เรากล่าวธรรมนั้นว่า เป็นเครื่อง
ประทุษร้ายจิต พระศาสดาที่บุคคลได้ด้วยยาก ท่านก็ได้แล้ว ท่านอย่า
ชักชวนเราในทางฉิบหายเลย.

๘. วัชชิตเถรคาถา

สุภาสิตเกี่ยวกับการรู้ริยสัจ

[๓๐๕] เมื่อเรายังเป็นปุถุชนมีตนน้อย ไม่เห็นอริยสัจ จึงได้ท่องเที่ยววนเวียน
ไปมาอยู่ในคติทั้งหลาย ตลอดกาลนาน บัดนี้ เราเป็นผู้ไม่ประมาทแล้ว
กำจัดสงสารได้แล้ว คติทั้งปวงเราก็ตัดขาดแล้ว บัดนี้ ภพใหม่มิได้มี.

๙. สันธิเถรคาถา

สุภาสิตสรรเสริญอนิจจสัญญา

[๓๐๖] เราเป็นผู้มีสติ ได้อนิจจสัญญาอันสรวกด้วยพุทธานสติ อยู่ที่โคน
อัสสัถยพฤษกอันสว่างไสวไปด้วยแสงแห่งไฟและแก้วมณี และผ้ามีสี
เขียวงาม ความสิ้นอาสวะเราได้บรรลุแล้วเร็วพลัน เพราะสัญญาที่เรา
ได้แล้วในครั้งนั้นในกัปที่ ๓๑ แต่ภพที่กัปนี้ไป.

ในวาระนี้ รวมพระเถระได้ ๙ องค์ คือ

๑. พระกุมารกัสสปเถระ	๒. พระธรรมปาละเถระ
๓. พระพรหมาลีเถระ	๔. พระโมฆราชเถระ
๕. พระวิสาขปัญจาลีปุตตเถระ	๖. พระจูฬกเถระ
๗. พระอนุปมเถระ	๘. พระวัชชิตเถระ
๙. พระสันธิเถระ.	

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
จบ บรรคที่ ๕ .
ในทุกนิบาตนี้ รวมพระคาถาได้ ๙๘ คาถา และรวมพระเถระผู้ฉลาดในนัย
ผู้ภาษิตคาถาไว้ได้ ๔๙ องค์ .
จบ ทุกนิบาต .

เถรคาถา ติกนิบาต
ว่าด้วยคาถาสภาสิต ในติกนิบาต
๑. อังคณิกการทวาทเถรคาถา
สภาสิตซึ่งผลการเลือกทางที่ถูกต้อง
[๓๐๓] เมื่อเราแสวงหาความบริสุทธิ์โดยอุบายไม่สมควร ได้บูชาไฟอยู่ในป่า
เมื่อเราไม่รู้ทางแห่งความบริสุทธิ์ ได้บำเพ็ญตบะต่างๆ ความสุขนั้น
เราได้แล้วเพราะข้อปฏิบัติอันสบาย ขอตานจงดูความที่ธรรมเป็นธรรม
อันดีงาม วิชชา ๓ เราได้บรรลุแล้ว เราทำกิจพระพุทธานุสาสำเร็จแล้ว
เมื่อก่อนเราเป็นเผ่าพันธุ์แห่งพรหม แต่บัดนี้เราเป็นพราหมณ์ สำเร็จ
วิชชา ๓ ล้างบาปแล้ว เป็นผู้มีความสวัสดี รุจิรไตรเพท .

๒. ปัจจยเถรคาถา
สภาสิตซึ่งผลการทำจริง
[๓๐๔] เราบวชแล้วได้ ๕ วัน ยังเป็นเสขบุคคลอยู่ ยังไม่ได้บรรลุอรหัต
ความตั้งใจได้มีแล้วแก่เราผู้เข้าไปสู่วิหารว่า เมื่อเรายังถอนลูกศร คือ
ตัณหาขึ้นไปได้ เราจักไม่กิน จักไม่ดื่ม จักไม่ออกไปจากวิหาร จัก
ไม่เอนกายลงนอน เชิญท่านดูความเพียร ความบากบั่นของเราผู้ตั้งใจ
อธิษฐาน ความเพียรอย่างมั่นคงอยู่อย่างนี้ วิชชา ๓ เราได้บรรลุแล้ว
เราทำกิจพระพุทธานุสาสำเร็จแล้ว .

๓. พากุลเถรคาถา
สภาสิตสอนให้พูดจริงทำจริง
[๓๐๕] ผู้ใดปรารถนาจะทำการงานที่ทำก่อนในภายหลัง ผู้นั้นย่อมพลาดจาก
ฐานะอันนำมาซึ่งความสุข และย่อมเดือดร้อนในภายหลัง พึงทำอย่างใด
พึงพูดอย่างนั้น ไม่พึงทำอย่างใด ไม่พึงพูดอย่างนั้น บัณฑิตทั้งหลาย
ย่อมกำหนดรู้ว่า บุคคลผู้ไม่ทำ มีแต่พูดนั้นมีมาก นิพพานที่พระสัมมา-
สัมพุทธเจ้าทรงแสดงแล้ว เป็นสุขดีหนอ ไม่มีความโศก ปราศจาก
กิเลสฐลี้ ปลอดภัย โปร่ง เป็นที่ดับทุกข์ .

๔. ธนียเถรคาถา
สภาสิตสอนการเป็นสมณะ
[๓๐๖] ถ้าภิกษุมุ่งหวังในความเป็นสมณะ ปรารถนาจะเป็นอยู่สบาย ไม่ควร
ดูหมิ่นจิรว ข้าวและน้ำของสงฆ์ ถ้าภิกษุมุ่งหวังในความเป็นสมณะ
ปรารถนาจะเป็นอยู่สบาย พึงเสพที่นอน ที่นั่ง ตามมีตามได้ เหมือน
งูและหนูครุอยู่ ฉะนั้น ถ้าภิกษุมุ่งหวังในความเป็นสมณะ ปรารถนาจะ
เป็นผู้อยู่สบาย พึงยินดีด้วยปัจจัยตามมีตามได้ และพึงเจริญธรรมอย่าง
เอก คือความไม่ประมาท .

๕. มาตังคปุตตเถรคาถา
สภาสิตชี้โทษความเกียจคร้าน
[๓๐๗] ขณะที่หลายย่อมล้างพันบุคคล ผู้สละการงานโดยอ้างเลศว่า เวลานี้
หนาวนัก ร้อนนัก เย็นนัก ก็ผู้ใดเมื่อทำกิจของลูกผู้ชาย ไม่สำคัญ
ความหนาวและร้อนยิ่งไปกว่าหญ้า ผู้นั้นย่อมไม่เสื่อมจากความสุข เรา
จักแหวกหญ้าแพรก หญ้าคา หญ้าดอกเลา แฝก หญ้าปล้อง และ
หญ้ามุงกระต่ายด้วยอก พอกพูนวิเวก .

๖. ขุชชโสภิตเถรคาถา
สภาสิตชี้ทางแห่งความสุข
[๓๐๘] สมณะเหล่าใดเป็นผู้กล่าวธรรมอันวิจิตร เป็นพหูสูต มีปกติอยู่ใน
เมือปาฏลิบุตร ท่านขุชชโสภิตะซึ่งยืนอยู่ที่ประตูถ้ำนี้ เป็นสมณะผู้หนึ่ง
ในจำนวนสมณะเหล่านั้น สมณะเหล่าใดเป็นผู้กล่าวธรรมวิจิตร เป็น
พหูสูต มีปกติอยู่ในเมือปาฏลิบุตร ท่านผู้มาด้วยกำลังฤทธิ์ดังลมพัด
ยืนอยู่ที่ประตูถ้ำนี้ ก็เป็นสมณะผู้หนึ่งในจำนวนสมณะเหล่านั้น ขุชช-
โสภิตภิกษุนี้ ได้รับความสุขด้วยการประกอบดี การบูชาดี การชนะ
สงคราม และการประพฤติพรหมจรรย์เนื่องๆ .

๗. วารณเถรคาถา

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา

สภามิตสอนข้อควรรักษา

[๓๑๓] ในหม่มมนุษย์ นรชนใดเบียดเบียนสัตว์อื่น นรชนนั้นย่อมเสื่อมจากความสุขในโลกทั้งสอง คือ โลกนี้และโลกหน้า นรชนใดมีจิตประกอบด้วยเมตตา อนุเคราะห์แก่สัตว์ทั้งปวง นรชนผู้เช่นนั้น ย่อมได้ประสบบุญเป็นอันมาก ควรรักษาถ้อยคำสภามิต การเข้าไปนั่งใกล้สมณะ การอยู่แต่ผู้เดียวในที่อันสงัด และธรรมเครื่องสงบระงับจิต .

๘. ปัสสิเกธเถรคาถา

สภามิตชี้ผลการแนะนำให้คนทำดี

[๓๑๔] ก็บรรดาหม่มญาติผู้ไม่มีศรัทธา ถ้ามีคนมีศรัทธาแม่สักคนหนึ่งเป็นนักปราชญ์ ตั้งอยู่ในธรรม สมบูรณ์ด้วยศีล ย่อมเป็นประโยชน์แก่พวกพ้อง ญาติทั้งหลายอื่นเข้าพระองค์ชมเชยอนุเคราะห์ ตักเตือน ให้ทำสักการบูชาในภิกษุทั้งหลาย ด้วยความรักในญาติและเผ่าพันธุ์ ญาติเหล่านั้นหากาลล่วงไปแล้ว ได้รับความสุขในไตรปิฎก พืชาย น้อยชาย และมารดาของข้าพระองค์เป็นผู้พึงพร้อมด้วยกามคุณบันเทิงอยู่ .

๙. ยโสธเถรคาถา

สภามิตเกี่ยวกับการอยู่ผู้เดียว

[๓๑๕] นรชนผู้มีใจไม่ย่อท้อ เป็นผู้รู้จักประมาณในข้าวและน้ำ มีร่างกายชบพอม มีตัวสะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น เหมือนกับเถาวัลย์นาง ภิกษุถูกเหือบยงทั้งหลายกัดแล้วในป่าใหญ่ พึงเป็นผู้มีสติอดกลั้นในอันตรายเหล่านั้น เหมือนช้างในสงคราม ภิกษุอยู่ผู้เดียวย่อมเป็นเหมือนพรหมผู้อยู่ ๒ องค์เหมือนเทพเจ้า ผู้ที่อยู่ด้วยกันมากกว่า ๓ องค์ขึ้นไปเหมือนชาวบ้าน ย่อมมีความโกลาหลมากขึ้น เพราะฉะนั้น ภิกษุพึงเป็นผู้อยู่แต่ผู้เดียว .

๑๐. สาภิรมัตติยเถรคาถา

สภามิตสอนการพึงลำแข้งตนเอง

[๓๑๖] เมื่อก่อนท่านมีศรัทธา แต่บัดนี้ท่านไม่มีศรัทธา สิ่งใดที่เป็นของท่าน ขอสิ่งนั้นจงเป็นของท่านนั้นแหละ ทอริตของเราไม่มี เพราะศรัทธาไม่เที่ยงกลับกลอก ศรัทธานั้นเราเคยเห็นมาแล้ว คนทั้งหลายประเดี๋ยวรักประเดี๋ยวหน่าย ดูกรท่านผู้เป็นเมธี ท่านจะเอาชนะในคนเหล่านั้นได้อย่างไร บุคคลย่อมหุงอาหารไว้เพื่อนักปราชญ์ทุกๆ สกกล สกกลเล็กเล็กน้อย เราจักเที่ยวไปบิณฑบาต กำลังแข้งของเรายังมีอยู่ .

๑๑. อุบาลีเถรคาถา

สภามิตสอนพระบวชใหม่

[๓๑๗] ภิกษุผู้ออกบวชด้วยศรัทธา ยังเป็นผู้ใหม่ต่อการศึกษา พึงคบหากัลยาณมิตรผู้มีอาชีพรวิสุทธิ ไม่เกียจคร้าน ภิกษุผู้ออกบวชด้วยศรัทธา ยังเป็นผู้ใหม่ต่อการศึกษา พึงเป็นผู้ฉลาดอยู่ในสงฆ์ ศึกษาวินัยด้วยอำนาจการบำเพ็ญวัตรปฏิบัติให้บริบูรณ์ ภิกษุผู้ออกบวชด้วยศรัทธา ยังเป็นผู้ใหม่ต่อการศึกษา พึงเป็นผู้ฉลาดในสังคارและไมควรร ไม่ควรถูกตณฺหาครอบงำเที่ยวไป .

๑๒. อุตตรपालเถรคาถา

สภามิตสอนให้ละกาม

[๓๑๘] เบญจกามคุณอันทำให้ลุ่มหลง ได้ยังเราผู้เป็นบัณฑิต ผู้สามารถค้นคว้าประโยชน์ให้ตกอยู่ในโลก เราได้แล่นไปในวิสัยแห่งมาร ถูกลูกศร คือ ราคะเสียบอยู่ที่หทัย อย่างมั่นคง แต่สามารถเปลื้องตนออกจากบ่วงแห่งมัจจราชได้ เราจะกามทั้งปวงแล้ว ทำลายภพได้หมดแล้ว ขาดสังสารสินแล้ว บัดนี้ ภพใหม่ไม่มี .

๑๓. อภิภูตเถรคาถา

สภามิตชี้โทษการเกิด

[๓๑๙] ขอบรรดาญาติเท่าที่มาประชุมกัน ณ ที่นี้ทั้งหมดจงฟัง เราจักแสดงธรรมแก่ท่านทั้งหลาย การเกิดบ่อยๆ เป็นทุกข์ร้ายไป ท่านทั้งหลายจงปรารภความเพียร จงก้าวออกไป จงประกอบความเพียรในพระพุทธานุสาสนา จงกำจัดเสนาแห่งมัจจราชเสีย เหมือนกฤษชหักไม้ไผ่ ฉะนั้นผู้ใดจักเป็นผู้ไม่ประมาทอยู่ในธรรมวินัยนี้ ผู้นั้นจักละชาติสังสาร ทำให้สุดแห่งทุกข์ได้ .

๑๔. โคตมเถรคาถา

สภามิตสอนให้มุ่งสันติธรรม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขททกนิทาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
[๓๒๐] เมื่อเราท่องเที่ยวอยู่ในสงสาร ได้ไปสุนทรกบัง ไปสู่เปตโลกบ้าง ไปสู่กำเนิดสัตว์เดียรัจฉานอันเป็นทุกข์บ้าง เราได้เสวยทุกข์หลายอย่าง ตลอดกาลนาน เราได้อัฏฐภาพเป็นมนุษย์บ้าง ได้ไปสู่สวรรค์บ้างเป็น ครั้งคราว เราเกิดในรูปภพบ้าง ในอรูปภพบ้าง ในเนวสัญญานาสัญญี ภพบ้าง ภพทั้งหลายเรารู้แจ้งแล้วว่า ไม่มีแก่นสาร อันปัจฉิยปรังแต่ งขึ้น เป็นของแปรปรวนกลับกลอก ถึงความแตกหักทำลาย ไปทุกเมื่อ ครั้นเรารู้แจ้งภพนั้นอันเป็นของเกิดในตนทั้งสิ้นแล้ว เป็นผู้มัสติ ได้ บรรลุสันติธรรม .

๑๕. หาริตเถรคาถา

[๓๒๑] เหมือนข้อ ๓๐๙ .

๑๖. วิมลเถรคาถา

สุภาษิตสอนการคบมิตร

[๓๒๒] บุคคลปรารถนาความสุขอันแน่นอน พึงเว้นบาปมิตรแล้ว พึงคบหา กัลยาณมิตร และพึงตั้งอยู่ในโอวาทของกัลยาณมิตรนั้น เตาตาบอด เกาะขอนไม้เล็กๆ จมอยู่ในห้วงน้ำใหญ่ ฉันทิ กุลบุตรอาศัยคนเกียจ คร้านเป็นอยู่ ย่อมจมลงในสังสารวัฏ ฉันทิ เพราะฉะนั้น บุคคลพึง เว้นคนเกียจคร้าน มีความเพียรเลวทราม ควรอยู่ร่วมกับบัณฑิตทั้งหลาย ผู้สั่งเป็นอริยะ มีใจเด็ดเดี่ยว เพ่งมาน ปรารถนาความเพียรเป็นนิตย์ .

ในตักนิบาตนี้ รวมพระเถระได้ ๑๖ องค์ คือ

๑. พระอังกณิกการทวาทเถระ	๒. พระปัจฉิยเถระ
๓. พระพากุลเถระ	๔. พระธัญญเถระ
๕. พระมาตังคปุตตเถระ	๖. พระขุชโสภิตเถระ
๗. พระวารณเถระ	๘. พระปัสสิเถระ
๙. พระยโสธเถระ	๑๐. พระสาภิมัตตเถระ
๑๑. พระอุบาลีเถระ	๑๒. พระอุตตรปาลเถระ
๑๓. พระอภิกุตเถระ	๑๔. พระโคตมเถระ
๑๕. พระหาริตเถระ	๑๖. พระวิมลเถระ

เป็นคาถาที่ท่านรจนารวม ๔๘ คาถา ฉันทิแล .

จบ ตักนิบาต .

เถรคาถา จตกกนิบาต

ว่าด้วยคาถาสุภาษิต ในจตกกนิบาต

๑. นาคสมมัลเถรคาถา

สุภาษิตชี้โทษแห่งบ่วงมัจจุราช

[๓๒๓] เราเดินเข้าไปบิณฑบาตในพระนคร ได้เห็นหญิงพ่อนำคนหนึ่ง ตก แต่งร่างกายด้วยเครื่องอาภรณ์ นุ่งห่มผ้าสวยงาม ทัดทรงดอกไม้ ลูบ ไล้ด้วยกระแจะจันทร์ พ่อนำอยู่ในวงดนตรีที่ถนนหลวง ท่ามกลาง พระนคร เป็นดั่งบ่วงแห่งมัจจุราชอันธรรมชาติดักไว้ เพราะฉะนั้น การกระทำไว้ในใจโดยอุบายอันแยบคาย จึงบังเกิดขึ้นแก่เรา อาทินว- โทษปรากฏแก่เรา ความเบือนหน้าก็ตั้งลงมั่น ลำดับนั้นจิตของเราก็ หลุดพ้นจากสรรพกิเลส ขอท่านจงดูความที่แห่งธรรมเป็นธรรมอันดีเลิศ เราได้บรรลุวิชา ๓ แล้ว ได้ทำกิจพระพุทธศาสนาเสร็จแล้ว .

๒. ภคเถรคาถา

สุภาษิตสอนให้มีโยนิโสมนสิการ

[๓๒๔] ข้าพระองค์ถูกความง่วงเหงาหาวนอนครอบงำ ได้ออกไปจากวิหาร ขึ้นสู่ที่จกรม ล้มลงที่แผ่นดิน ณ ที่ใกล้บันได จกรมนั้นนั่นเอง ข้าพระองค์ลุ่มเนื้อลุ่มตัวแล้วขึ้นสู่ที่จกรมอีก เป็นผู้มิจิตตั้งมั่นแล้วใน ภายใน เติบงามจกรมอยู่ แต่นั้น การกระทำไว้ในใจโดยอุบายอันแยบ คาย ได้บังเกิดขึ้นแก่ข้าพระองค์ อาทินวโทษปรากฏแก่ข้าพระองค์ ความเบือนหน้าก็ตั้งลงมั่น ลำดับนั้น จิตของข้าพระองค์ก็หลุดพ้นจาก สรรพกิเลส ขอพระองค์ทรงทอดพระเนตรดูความที่แห่งธรรมเป็นธรรม อันดีเลิศ ข้าพระองค์ได้บรรลุวิชา ๓ แล้ว ได้ทำกิจพระพุทธศาสนา เสร็จแล้ว .

๓. สกยเถรคาถา

สุภาษิตชี้โทษการทะเลาะวิวาท

[๓๒๕] พวกอื่นวันบัณฑิตยอมไม่รู้สู้ว่า พวกเราที่ทะเลาะวิวาทกันนี้ จะ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
พากันยุบยับในท่ามกลางสงฆ์ พวกใดมารู้ชัดในท่ามกลางสงฆ์เห็นว่า
พวกเราพากันไปสู่ที่ใกล้มัจจุราข ความทะเลาะวิวาท ย่อมระงับไปได้
จากสำนักของพวกนั้นเมื่อใด เขาไม่ริษยธรรมอันเป็นอุบายระงับการทะเลาะ
วิวาทตามความเป็นจริง ประพุดตอยุดจ ไม่แกไม่ตาย เมื่อนั้น ความ
ทะเลาะวิวาทก็ไม่สงบลงได้ ก็ชนเหล่าใดมารู้แจ้งธรรมตามความเป็น
จริง เมื่อสัตว์ทั้งหลายพากันร่ำรอนอยู่ ชนเหล่านั้น ย่อมไม่ร่ำรอน
ความทะเลาะวิวาทของพวกเขา ย่อมระงับไปได้โดยส่วนเดียว การงาน
อย่างใดอย่างหนึ่งที่ย่อหย่อน วัตรอันเศร้าหมอง และพรหมจรรย์อัน
บุคคลพึงระลึกด้วยความสงสัย กรรม ๓ อย่างนั้น ย่อมไม่มีผลมาก
ผู้ใดไม่มีความเคารพในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ผู้นั้นย่อมเป็นผู้ห่าง
ไกลจากศีลธรรม เหมือนฟ้ากับดิน ฉะนั้น .

๔. นันทกเถรคาถา

สุภาสิตชีโทะแห่งบ่วงมาร

[๓๒๖] เราได้เตียนร่างกายอันเต็มไปด้วยของน่าเกลียด มีกลิ่นเหม็น เป็นฝัก
ฝ่ายแห่งมาร ช่มไปด้วยกิเลส มีช่อง ๔ ช่อง เป็นที่ไหลออกแห่งของ
ไม่สะอาดเป็นนิตย์ ท่านอย่าคิดถึงเรื่องเก่า อย่ามาเล่าโลมอริยสาวก
ผู้บรรลุอริยสังขารให้ยินดีด้วยอำนาจกิเลส เพราะอริยสาวกของ
พระตถาคตเหล่านั้น ย่อมไม่ยินดีในกามคุณแม้ในสวรรค์ จะป่วย
กล่าวไปไปถึงกามคุณอันเป็นของมนุษย์เล่า ก็ชนเหล่าใดแลเป็นคนพาล
มีปัญญาน่าทรม มีความคิดชั่ว ถูกโมหะหุ้มห่อไว้แล้ว ชนเหล่านั้น
จึงจะกำหนดยินดีในเครื่องผูกที่มารัดไว้ ชนเหล่าใดคลายราคะ โทสะ
และอวิชชาได้แล้ว ชนเหล่านั้นผู้คงที่ เป็นผู้ตัดเส้นด้ายคือตัณหา
เครื่องนำไปสู่ภพชาติแล้ว ไม่มีเครื่องผูกพัน ย่อมไม่กำหนดยินดีใน
บ่วงมารนั้น .

๕. ชัมพูเถรคาถา

สุภาสิตชีโทะการประพุดติรมาณตน

[๓๒๗] เราเอาธูลีและฝุ่นทาตัวอยู่ ๕๕ ปี บริโภคอาหารเดือนละครั้ง ถอน
ผมและหนวด ยืนอยู่ด้วยเท้าข้างเดียว งดเว้นการนั่ง กินดื่มน้ำ ไม่
ยินดีอาหารที่เขาเชื่อเชิญ เราได้ทำบาปกรรมอันเป็นเหตุให้ไปสู่ทุกข์เป็น
อันมากเช่นนั้น ถูกโอฆะใหญ่พัดไปอยู่ ได้ถึงพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง
ของท่านจงจตุสธกคณและความที่ธรรมเป็นธรรมอันดีเลิศ วิชชา ๓ เราได้
บรรลุแล้ว เราได้ทำกิจพระพุทธศาสนาเสร็จแล้ว .

๖. เสนกเถรคาถา

สุภาสิตสรรเสริญพระพุทธองค์

[๓๒๘] การที่เราได้มา ณ ที่ใกล้ทาคยาในเดือนผกคณมานี้ เป็นการมาดีแล้ว
หนอ เพราะได้เห็นพระผู้มีพระภาค ผู้ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง
ผู้แสดงธรรมอันสูงสุด มีพระรัศมีมาก เป็นพระคณาจารย์ ถึงความเป็น
ผู้เลิศ เป็นนายกวีเศษของมนุษย์โลก พร้อมทั้งเทวโลก ผู้ชนะมาร
ผู้มีการเห็นหาสิ่งจะเปรียบมิได้ มีอานุภาพมาก เป็นมหาวิบุลย์ผู้รุ่งเรือง
ใหญ่ ไม่มีอาสวะ สิ้นอาสวะทั้งปวง เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์
ไม่มีภัยแต่ที่ไหน พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ทรงปลดเปลื้องเรา
ผู้มีนามว่าเสนกะ ผู้เศร้าหมองมาแล้วนาน มีสันดานประกอบด้วยมัจฉา
ที่ปฏิริ จากกิเลสเครื่องร้อยรัดทั้งปวง .

๗. สัมภูตเถรคาถา

สุภาสิตชี้ลักษณะคนพาลและบัณฑิต

[๓๒๙] ผู้ใดรีบด่วนในเวลาทีควรช้า และช้าในเวลาทีควรรีบด่วน ผู้นั้นเป็น
พาล ย่อมประสบทุกข์ เพราะไม่จัดแจงโดยอุบายอันชอบ ประโยชน์
ของผู้นั้นย่อมเสื่อมไป เหมือนพระจันทร์ข้างแรม เขาย่อมถึงความ
เสื่อมยศ และแตกจากมิตรทั้งหลาย ผู้ใดช้าในเวลาทีควรช้า รีบด่วน
ในเวลาทีควรรีบด่วน ผู้นั้นเป็นบัณฑิตถึงความสุข เพราะได้จัดแจง
โดยอุบายอันชอบ ประโยชน์ของผู้นั้นย่อมบริบูรณ์ เหมือนพระจันทร์
ข้างขึ้น เขาย่อมได้ยศได้เกียรติคุณ และไม่แตกจากมิตรทั้งหลาย .

๘. ราหุลเถรคาถา

สุภาสิตแสดงคุณสมบัติ ๒ ประการ

[๓๓๐] ชนทั้งหลายย่อมรู้จักเราว่า พระราหุลผู้เจริญ สมบูรณ์ด้วยคุณสมบัติ
๒ ประการ คือ ขาดิสมบัตติ ๑ ปฏิบัติสมบัตติ ๑ เพราะเราเป็นโอรสของ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
พระพุทธเจ้า และเป็นผู้มีปัญญาเห็นธรรมทั้งหลาย อนึ่ง เพราะอาสวะ
ของเราสิ้นไปและภพใหม่ไม่มีต่อไป เราเป็นพระอรหันต์ เป็นพระทักขิ-
ไณยบุคคล มีวิชา ๓ เป็นผู้เห็นอภิสัมมัตถิ สัตว์ทั้งหลายเป็นดังคนตา
บอด เพราะเป็นผู้ไม่เห็นโทษในกาม ถูกขายคือค้นหาปกคลุมแล้ว ถูก
หลอกลวงคือค้นหาปกปิดแล้ว ถูกमारผูกแล้วด้วยเครื่องผูก คือความ
ประมาทเหมือนปลาในปากลอบ เราถอนกามนั้นขึ้นได้แล้ว ตัดเครื่อง
ผูกของมารได้แล้ว ถอนค้นหา พร้อมทั้งรากขึ้นแล้ว เป็นผู้มีความ
เยือกเย็นดับแล้ว .

๙. จันทนเถรคาถา

สุภาษิตสอนให้เห็นโทษสังขาร

[๓๓๑] ภรรยาผู้ปกคลุมด้วยเครื่องประดับล้วนแต่เป็นทอง ห้อมล้อมด้วยหมู่
ทาสี อัมมบุตรเข้ามาหาเรา ก็เวลาที่เราเห็นภรรยาผู้เป็นมารดาของบุตร
ของเรานั้นตบแต่งร่างกาย นุ่งห่มผ้าใหม่เดินมา เป็นดั่งบ่วงมัจจุราชดัก
ไว้ ความทำไว้ในใจโดยอุบายอันแยบคาย ก็เกิดขึ้นแก่เรา โทษแห่ง
สังขารทั้งหลายก็เกิดปรากฏแก่เรา ความเบื่อหน่ายก็ตั้งมั่น ลำดับนั้น
จิตของเราหลุดพ้นแล้วจากกิเลส ขอท่านจงดูความที่แห่งธรรมเป็นธรรม
ดีเลิศ วิชา ๓ เราได้บรรลุแล้ว เราได้ทำกิจพระพุทธศาสนาเสร็จแล้ว .

๑๐. ธรรมิกเถรคาถา

สุภาษิตชี้ผลต่างระหว่างธรรมและอธรรม

[๓๓๒] ธรรมแลย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม ธรรมอันบุคคลประพฤติดีแล้ว
ย่อมนำสุขมาให้ นี่เป็นอานิสงส์ในธรรมอันบุคคลประพฤติดีแล้ว ผู้
ประพฤติธรรมย่อมไม่ไปสู่ทุกข์ สภาพทั้งสองคือ ธรรมและอธรรม
ย่อมมีวิบากไม่เสมอกัน อธรรมย่อมนำไปสู่ทุกข์ ธรรมย่อมนำไปสู่
สุข เพราะฉะนั้นแหละ บุคคลเมื่อบรรเทาอยู่ด้วยการให้อิवाาทที่พระ
ตถาคตผู้ตรัสไว้แล้วอย่างนี้ ควรทำความพอใจในธรรมทั้งหลาย
เพราะสวาททั้งหลายของพระตถาคตผู้ประเสริฐ เป็นนักปราชญ์ ตั้ง
อยู่แล้วในธรรม นับถือธรรมว่าเป็นที่พึงอันประเสริฐสุด ย่อมนำตน
ให้พ้นจากทุกข์ได้ ผู้ใดกำจัดรากเหง้าแห่งหวั่นไหว ถอนขาย คือ ค้นหาได้แล้ว
ผู้นั้นเป็นผู้สิ้นสังสาร ไม่มีกิเลสเครื่องกังวลอีกเหมือนพระจันทร์ใน
วันเพ็ญปราศจากโทษ ฉะนั้น .

๑๑. สัปเปธคาถา

สุภาษิตชมธรรมชาติโดยธรรม

[๓๓๓] เมื่อใด นกยางทั้งหลายมีขนอันขาวสะอาด ถูกความกลัวต่อเมฆคุกคาม
แล้ว บรรดาจะหลบซ่อนอยู่ในรัง บินเข้าไปสู่รัง เมื่อนั้น แม่น้ำ
อชกรณีย่อมยังเราให้ยินดี เมื่อใดนกยางมีขนขาวสะอาดดี ถูกความ
กลัวต่อเมฆคุกคามแล้ว ไม่เห็นที่หลบหลีก จึงแสวงหาที่หลบหลีก
เมื่อนั้น แม่น้ำอชกรณีย่อมยังเราให้ยินดี ต้นหญ้าทั้งหลายทั้งสองข้าง
แห่งแม่น้ำอชกรณีย่อมยังเราให้ยินดี ทำฝั่งแม่น้ำข้างหลังแห่งถ้ำใหญ่ของเราให้งาม จะไม่
ยังสัตว์อะไรให้ยินดีในที่นั้น ได้เล่า กบทั้งหลายมีปัญญาน้อย พันตีแล้ว
จากหมู่แห่งมีพิษและงูไม่มีพิษ พวกมันร้องด้วยเสียงอันไพเราะ วันนี้เป็น
สมัยที่อยู่ปราศจากภูเขและแม่น้ำก็หาไม่ได้ แม่น้ำอชกรณีย่อมเป็นแม่น้ำ
ปลอดภัย เป็นแม่น้ำเกษมสำราญรื่นรมย์ดี .

๑๒. มหิตเถรคาถา

สุภาษิตชี้ผลการทำจริง

[๓๓๔] เรามีความต้องการเลี้ยงชีพ ได้บรรพชาอุปสมบทแล้ว ภายหลังกลับ
ได้ศรัทธา มีความเพียรบากบั่นมั่นคง โดยตั้งใจว่า ร่างกายของเรานี้จึง
แตกทำลายไป เนื้อหนังของเราพึงเหือดแห้งไป แข้งขาทั้งสองของเรา
จะหลุดจากที่ต่อแห่งเข้าทั้งสอง ตกลงไปที่พื้นดินก็ตามที เมื่อเรายังถอน
ลูกศรคือค้นหาไม่ได้ เราจักไม่กิน ไม่ดื่ม จักไม่ออกจากวิหาร และ
จักไม่เอนกายนอน ขอท่านจงดูความเพียรและความบากบั่นของเรา ผู้อยู่
ด้วยความตั้งใจอย่างนั้น เราได้บรรลุวิชา ๓ แล้ว ได้ทำกิจพระพุทธ
ศาสนาเสร็จแล้ว .

พระเถระที่กล่าวคาถาองค์ละ ๔ คาถา รวมเป็น ๕๒ คาถา รวมเป็นพระเถระ ๑๓
องค์ คือ

๑. พระนาคสมาลเถระ

๒. พระภุกเถระ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา

๓. พระสภียเถระ	๔. พระนันทกเถระ
๕. พระขัมพุกเถระ	๖. พระเสนกเถระ
๗. พระสัมภุตเถระ	๘. พระราหุลเถระ
๙. พระจันทนเถระ	๑๐. พระธรรมิกเถระ
๑๑. พระสัปปกเถระ	๑๒. พระมุตติเถระ .

จบ จตูกถนิบาตที่ ๔ .

เถรคาถา ปัญจกนิบาต
ว่าด้วยคาถาสภาสิต ในปัญจกนิบาต

๑. ราชทัตตเถรคาถา

สภาสิตสอนให้พิจารณาสังขาร

[๓๓๕] ภิกษุ ไปป่าช้าผิ ดิบ ได้เห็นซากศพหญิงคนหนึ่งซึ่งเขาทิ้งไว้ในป่าช้า มี
หมูนอนพอนกิดกินอยู่ ก็ธรรมดาคนที่ชอบสวຍชอบงามบางพวก ได้
เห็นซากศพอันเป็นของเลวทราม ย่อมเกลียด แต่ความกำหนดรักใคร่
ย่อมเกิดแก่เขา เขาเป็นเหมือนคนตาบอด เพราะไม่เห็นของไม่สะอาด
ที่ไหลออกจากทวารทั้ง ๔ ในซากศพนั้น ภายในเวลาหม้อข้าวสุกหนึ่ง
เราหลีกออกจากที่นั้น เรามีสติสัมปชัญญะ เข้าไปสู่ที่ควรแห่งหนึ่ง
ที่นั่นการกระทำไว้ในใจโดยอามยอันชอบจึงเกิดขึ้นแก่เรา โทษปรากฏ
แก่เรา ความเหนื่อยหน่ายก็ตั้งมั่น ลำดับนั้น จิตของเราก็หลุดพ้นจาก
กิเลส ขอท่านจงดูความที่ธรรมเป็นธรรมดีเลิศเกิด เพราะวิชา ๓ เรา
ได้บรรลุแล้ว เราได้ทำกิจพระพุทธานุสาสนาเสร็จแล้ว .

๒. สกุตเถรคาถา

สภาสิตสอนไม่ให้ดีแต่พูด

[๓๓๖] บุรุษผู้ประสงค์จะทำธุรกิจ เมื่อประกอบตนในกิจที่ไม่ควรประกอบ ถ้า
เมื่อขึ้นประพฤติ้อย่างนั้น ก็ไม่พึงได้สำเร็จผล การประกอบในกิจที่
ไม่ควรประกอบนั้น มีลักษณะบุญ ถ้าบุคคลใด ไม่ถอนความเป็นอยู่
อย่างลำบากแล้วมาสละธรรมอันเอกเสย บุคคลนั้นก็พึงเป็นดังคนกาลิ
ถ้าสละทิ้งคุณธรรมแม้ทั้งปวง ผู้นั้นก็พึงเป็นเหมือนคนตาบอด เพราะ
ไม่เห็นธรรมที่สงบและธรรมไม่สงบ บุคคลพึงทำอย่างใด พึงพูดอย่าง
นั้นแล ไม่พึงทำอย่างใด ไม่พึงพูดอย่างนั้น บัณฑิตทั้งหลายย่อม
กำหนดรู้ว่า บุคคลผู้ไม่ทำ ดีแต่พูดนั้นมีมาก ดอกไม้งาม มีสีแต่ไม่มี
กลิ่น ฉันใด วาจาอันเป็นสภาสิต ย่อมไม่มีผลแก่บุคคลผู้ไม่ทำอยู่
ก็ฉันนั้น ดอกไม้งาม มีสี มีกลิ่น ฉันใด วาจาอันเป็นสภาสิตย่อม
มีผลแก่บุคคลผู้ทำอยู่ ฉะนั้น .

๓. คิริมานันทเถรคาถา

สภาสิตเยยฟ้าท้าฝน

[๓๓๗] ฝนตกเสียงไพเราะเหมือนเพลงขับ กุฎีของเราเมื่อดีแล้ว มีประตู
หน้าต่างมิดชิดดี เราเป็นผู้สงบอยู่ในกุฎีนั้น ถ้าประสงค์จะตกก็ตกลงมา
เกิดฝน ฝนตกไพเราะเหมือนเพลงขับ กุฎีของเราเมื่อดีแล้ว มีประตูหน้า
ต่างมิดชิดดี เราเป็นผู้มีจิตสงบอยู่ในกุฎีนั้น ถ้าประสงค์จะตกก็ตกลงมา
เกิดฝน ฯลฯ เราเป็นผู้ปราศจากราคะ อยู่ในกุฎีนั้น ฯลฯ เราเป็นผู้
ปราศจากโทสะอยู่ในกุฎีนั้น ฯลฯ เราเป็นผู้ปราศจากโมหะอยู่ในกุฎีนั้น
ถ้าประสงค์จะตกก็ตกลงมาเกิดฝน .

๔. สมณเถรคาถา

สภาสิตแสดงผลการปฏิบัติธรรม

[๓๓๘] ท่านพระอุปัชฌายะปรารภธรรมใด ในบรรดาธรรมทั้งหลายเพื่อเรา
อนเระจะห้ เราผู้จ้องหวังอมตนิพพาน กิจที่ควรในธรรมนั้นเราทำเสร็จ
แล้ว ธรรมที่มีโทษที่อ้างว่าท่านกล่าวมาอย่างนี้ เราได้บรรลุแล้ว ทำให้
แจ้งแล้วด้วยตนเอง เรามีญาณอันบริสุทธิ์ หมดความสงสัย จึงได้
พยากรณ์ในสำนักของท่าน เรา รู้จักขั้นที่เคยอยู่อาศัยมาก่อน ทิพยจักข
เราได้ชำระแล้ว ประโยชน์ของตนเราได้บรรลุแล้ว คำสั่งสอนของพระ
พุทธเจ้าเราได้ทำแล้ว ศึกษา ๓ อันเราผู้ไม่ประมาท ได้ฟังดีแล้วใน
สำนักของท่าน อาสวะทั้งปวงของเราสิ้นแล้ว บัดนี้ ภพใหม่ไม่มี
ท่านเป็นผู้มีความเอ็นดู อนเระจะห้สั่งสอนเราด้วยวัตรอันประเสริฐ
โอวาทของท่าน ไม่ไร้ประโยชน์ เราได้ศึกษาอยู่ในสำนักของท่าน .

๕. วัฑฒเถรคาถา

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา

สุภาสิตสรรเสริญมารดา

[๓๓๙] โยมมารดาของเราดีแท้ เพราะได้แนะนำเราให้รู้สึกตัว เหมือนบุคคล
แห่งพาหนะด้วยประตัก ฉะนั้น เราได้ฟังคำของโยมมารดาที่พร่ำสอน
แล้วได้ปรารภความเพียร มีจิตตั้งมั่น ได้บรรลุโพธิญาณอย่างสูงสุด เรา
เป็นพระอรหันต์ควรแก่ทักษิณา มีวิชา ๓ ได้เห็นอมตธรรม ชะนะเสนา
แห่งมาร ไม่มีอาสวะอยู่ อาสวะของเราเหล่าใด ได้มีแล้วทั้งภายในทั้ง
ภายนอก อาสวะเหล่านั้นทั้งหมด เราตัดขาดแล้ว และไม่เกิดขึ้นอีก
ต่อไป โยมมารดาของเราเป็นผู้แก่ล้าแล้ว ได้กล่าวเนื้อความนี้กะเรา
แม้เมื่อเราผู้เป็นบุตรของท่านไม่มีกิเลส กิเลสอันเป็นดังหมู่มดในป่าของ
ท่านจะจะมีเป็นแน่ ทุกข์เราทำให้สิ้นสุดแล้ว อติภาพนี้มีในที่สุด
สงสาร คือความเกิดตายสิ้นแล้ว บัดนี้ ภพใหม่ ไม่มี .

๖. นทีกัลสเปเถรคาถา

สุภาสิตสรรเสริญพระพุทธองค์

[๓๔๐] พระพุทธเจ้าเสด็จมาสู่แม่น้ำเนรัญชรา เพื่อประโยชน์แก่เราหนอ
เพราะเราได้ฟังธรรมของพระองค์แล้ว ละมิจฉาภิภูมิจึงได้ เมื่อเราเป็น
ปุถุชนยังมีมดমনอยู่ สำคัญว่า การบูชาญานิเป็นความบริสุทธิ์ จึงได้
บูชาญานิสูงๆ ต่ำๆ และได้บูชาไฟ แล่น ไปสู่การถือถือญานิ ลุ่มหลง
ไปด้วยการเชื่อถือ เป็นคนตาบอดไม่รู้แจ้ง สำคัญความไม่บริสุทธิ์ว่าเป็น
ความบริสุทธิ์ บัดนี้ เราละมิจฉาภิภูมิจึงได้แล้ว ทำลายภพทั้งปวงหมดแล้ว
เราบูชาไฟ คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็นทักษิณบุคคล เราขอ
นมัสการพระตถาคต ความลุ่มหลงทั้งปวงเราละหมดแล้ว ตัณหาอันจะ
นำไปสู่ภพเราทำลายแล้วชาติสงสารสิ้นแล้ว บัดนี้ ภพใหม่มีได้มี .

๗. คยาก็สสเปเถรคาถา

สุภาสิตแสดงความเป็นพุทธทายาท

[๓๔๑] เราลงไปลอยบาปในแม่น้ำคยา ที่ทำคยาผัดคุ วันละ ๓ ครั้ง คือ เวลาเช้า
เวลาเที่ยง เวลาเย็น เพราะคิดเห็นว่า บาปใดที่เราทำไว้ในชาติก่อน
บัดนี้ เราจะลอยบาปนั้นในที่นี้ ความเห็นอย่างนี้ ได้มีแก่เราในกาลก่อน
บัดนี้ เราได้ฟังวาจาอันเป็นสุภาสิต เป็นบทอันประกอบด้วยเหตุผล
แล้วพิจารณาเห็นเนื้อความได้ถ่องแท้ตามความเป็นจริง โดยอภัยอัน
ชอบ จึงได้ล้างบาปทั้งปวง เป็นผู้ไม่มีมลทิน หมดจด สะอาด เป็น
ทายาทผู้บริสุทธิ์ของพระพุทธเจ้า เป็นบุตรผู้เกิดแต่พระอุทรของพระ
พุทธเจ้า เราได้หยั่งลงสู่กระแสน้ำ คือ มรรคอันมีองค์ ๘ ลอยบาป
ทั้งปวง แล้วเราได้บรรลุวิชา ๓ และได้ทำกิจพระพุทธศาสนาเสร็จแล้ว .

๘. วักกิลเถรคาถา

สุภาสิตปฏิญาณเป็นผู้ไม่เกียจคร้าน

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า

[๓๔๒] ดูกรภิกษุ เมื่อเธออยู่ในป่าใหญ่ซึ่งเป็นที่ปราศจากโคจร เป็นที่เคราห์มอง
ถูกโรคลมครอบงำ จักทำอย่างไร?

ท่านพระวักกิลเถรกราบทูลว่า

ข้าพพระองค์จะยังปีติและความสุขอันไพบลยให้แผ่ไปสู่ร่างกาย ครอบงำ
ปัจฉัยอันเคราห์มองอยู่ในป่าใหญ่ จักเจริญสติปัญญา ๔ อินทรีย์ ๕
พละ ๕ และโพชฌงค์ ๗ อยู่ในป่าใหญ่ เพราะได้เห็นภิกษุทั้งหลาย
ผู้ปรารภความเพียร มีใจเด็ดเดี่ยว มีความบากบั่นมั่นเป็นนิตย์ มีความ
พร้อมเพรียงกัน มีความเห็นร่วมกัน ข้าพพระองค์จึงจักอยู่ในป่าใหญ่
เมื่อข้าพพระองค์ระลึกถึงพระพุทธเจ้าผู้มีพระองค์อันฝึกแล้ว มีพระหฤทัย
ตั้งมั่น จึงเป็นผู้ไม่เกียจคร้านตลอดทั้งกลางคืนและกลางวันอยู่ในป่า
ใหญ่ .

๙. วิชิตเสนเถรคาถา

สุภาสิตเกี่ยวกับการฝึกจิต

[๓๔๓] เราจักระงับจิตนั้นไว้ เหมือนนายหัตถาจารย์ กักช้างไว้ที่ประตูนคร
ฉะนั้น เราจักไม่ประจบจิตไว้ในธรรมอันลามก จักไม่ยอมให้จิตตกลง
ไปสู่ชายแห่งกามอันเกิดในร่างกาย เจ้าถูกเรากักช้างไว้แล้ว จักไปตาม
ชอบใจไม่ได้ เหมือนช้างได้ช่องประต จะนั้น ดูกรจิตผู้ชั่วช้า บัดนี้
เจ้าจักขืนยืนตีในธรรมอันลามกเที่ยวไปเรื่อยๆ ดังก่อนมิได้ นายควาญ-
ช้างมีกำลังแข็งแรง ย่อมบังคับช้างที่จับได้ใหม่ ยังไม่ได้ฝึก ให้อยู่ใน
อำนาจด้วยขอ ฉันทิด เราจักบังคับเจ้าให้อยู่ในอำนาจ ฉันทัน นาย

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขททกนิทาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
สารถิผู้ฉลาดในการฝึกมาให้ดี เป็นผู้ประเสริฐ ย่อมฝึกมาให้รอบรู้ได้
ฉันใด เราจักฝึกเจ้าให้ตั้งอยู่ในพละ ๕ ฉันนั้น จักฝึกเจ้าไว้ด้วยสติ
จักฝึกจักบังคับเจ้าให้ทำธรรมาด้วยความเพียร เจ้าจักไม่ได้ไปไกลจาก
อารมณ์ภายในนี้ละนะจิต .

๑๐ . ยสทัตตเถรคาถา

สุภาสิตตำหนิคนปัญญาทึบ

[๓๔๔] คนมีปัญญาทึบ คิดจะยกโทษ ฟังคำสอนของท่านผู้ชนะมาร ย่อม
เป็นผู้ไกลจากศีลธรรม เหมือนฟากับดินจะนั้น คนมีปัญญาทึบ คิด
จะยกโทษ ฟังคำสอนของท่านผู้ชนะมาร ย่อมเสื่อมจากศีลธรรม
เหมือนพระจันทร์ข้างแรม จะนั้น คนมีปัญญาทึบ คิดจะยกโทษ ฟัง
คำสอนของท่านผู้ชนะมาร ย่อมเหี่ยวแห้งในศีลธรรม เหมือนปลาใน
น้ำน้อย จะนั้น คนมีปัญญาทึบ คิดจะยกโทษ ฟังคำสอนของท่าน
ผู้ชนะมาร ย่อมไม่จงกรมในศีลธรรม เหมือนพืชเน่าในไร่นา จะนั้น
ส่วนผู้ใดมีจิตอันเต็มครองแล้ว ฟังคำสอนของท่านผู้ชนะมาร ผู้นั้นทำ
อาสวะทั้งปวงให้สิ้นไป ทำให้แจ้งซึ่งธรรมอันไม่กำเริบ ฟังได้บรรลุ
ความสงบอย่างยอดเยี่ยม เป็นผู้ไม่มีอาสวะ ย่อมปรินิพพาน .

๑๑ . โสณกฏิกัณณเถรคาถา

สุภาสิตแสดงความภูมิใจในการเป็นพุทธสาวก

[๓๔๕] เราได้อุปสมบทแล้ว เป็นผู้หลุดพ้นจากกิเลส ไม่มีอาสวะ ได้เห็น
พระผู้มีพระภาค และได้อยู่ร่วมกับพระองค์ในวิหารเดียวกัน พระผู้มี-
พระภาคประทับอยู่ในที่แจ้งตลอดราตรีเป็นอันมากทีเดียว พระศาสดา
ผู้ฉลาดในธรรมเป็นเครื่องอยู่ ได้เสด็จเข้าไปสู่พระวิหาร เมื่อนั้น
พระโคตมทรงลาดผ้าสังฆาฏิแล้ว สำเร็จสหัสยา ทรงละความขลาด
กลัวเสียแล้ว เหมือนราชสีห์อยู่ในถ้ำภูเขา ลำดับนั้น ท่านโสณะผู้เป็น
สาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้กล่าววาจาไพเราะ ได้ภาษิตศีลธรรม
ในที่เฉพาะพระพักตร์ของพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ ท่านโสณะกำหนดรู้
เบญจขันธ์แล้ว อบรมอภิวรรคกัมมรรคอันประเสริฐ ฟังได้บรรลุความสงบ
อย่างยิ่ง จักเป็นผู้ไม่มีอาสวะ ปรินิพพาน .

๑๒ . โกสิยเถรคาถา

สุภาสิตยกย่องผู้เคารพครู

[๓๔๖] ผู้ใดเป็นริษชน เป็นผู้รู้ถ้อยคำของครูทั้งหลาย อยู่ในโอวาทของครูนั้น
และยังความเคารพให้เกิดในโอวาทของครูนั้น ผู้นั้นเชื่อว่าเป็นผู้มีภักดี
และเชื่อว่าเป็นบัณฑิตและฟังเป็นผู้วิเศษ เพราะรู้ธรรมทั้งหลาย อันตราย
อันร้ายแรงเกิดขึ้นแล้ว ไม่ครอบงำบุคคลใดผู้พิจารณาอยู่ บุคคลนั้น
ย่อมเชื่อว่ามีความกล้า เชื่อว่าเป็นบัณฑิต และฟังเป็นผู้วิเศษเพราะรู้ธรรม
ทั้งหลาย ผู้ใดเล็ดถ่มมันไม่หวั่นไหว เหมือนมหาสมุทร มีปัญญาลึกซึ่ง
เห็นเหตุผลอันละเอียด เชื่อว่าเป็นผู้ไม่อ่อนแอ ไม่คลอนแคลน เชื่อว่า
เป็นบัณฑิต และฟังเป็นผู้วิเศษเพราะรู้ธรรมทั้งหลาย ผู้ใดเป็นพหูสูตร
ทรงธรรมและประพฤติธรรมสมควรแก่ธรรม ผู้นั้นเชื่อว่าผู้คงที่ เป็น
บัณฑิตและฟังเป็นผู้วิเศษเพราะรู้ธรรมทั้งหลาย ผู้ใดรู้เนื้อความแห่ง
สุภาสิต ครั้นรู้แล้วทำตามที่ดี ผู้นั้นเชื่อว่าเป็นบัณฑิต อยู่ในอำนาจเหตุผล
และฟังเป็นผู้วิเศษเพราะรู้ธรรมทั้งหลาย .

พระเถระ ๑๒ รูป กล่าวคาถารูปละ ๕ คาถา รวมเป็น ๖๐ คาถา คือ

๑. พระราชทัตตเถระ	๒. พระสุภุตเถระ	๓. พระคิริमानนทเถระ
๔. พระสมณเถระ	๕. พระวัฑฒเถระ	๖. พระนทีกัสสปเถระ
๗. พระคยาภิสสปเถระ	๘. พระวักกเถระ	๙. พระวิขิตเถระ
๑๐. พระยสทัตตเถระ	๑๑. พระโสณกฏิกัณณเถระ	๑๒. พระโกสิยเถระ .

จบ ปิฎกนิบาต

เถรคาถา ฉัคนิบาต

ว่าด้วยคาถาสุภาสิต ในฉัคนิบาต

๑. อุรุเวลกัสสปเถรคาถา

สุภาสิตแสดงความภูมิใจที่ได้บวชในพระพุทธศาสนา

[๓๔๗] เรายังไม่เห็นปาฏิหาริย์ของพระโคตมผู้เรืองยศ เพียงใด เรายังเป็นคน
หลงโลกด้วยความริษยาและมานะ ไม่นอบน้อม เพียงนั้น พระผู้มีพระภาค

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ผู้เป็นสารถิของนรชน ทรงทราบความดำริของเรา ทรงตักเตือนเรา ลำดับ
นั้น ความสลดใจได้เกิดแก่เรา เกิดความอัสจรรยใจ ขนลุกชูชัน
ความสำเร็จอันเล็กน้อยของเราผู้เป็นชฎิล เคยมีอยู่เมื่อ ก่อนเราได้สละ
ความสำเร็จอันนั้นแล้ว บวชในศาสนาของพระชินเจ้า เมื่อก่อน เรา-
ยินดีการบูชาอัญมณี ห้อมล้อมด้วยกามารมณ์ ภายหลัง เราถอนราคะ โทสะ
และโมหะได้แล้ว เราอุปเพณีสวรรยาณ ชำระทิพยจักขุหมดจด เป็นผู้มี
ฤทธิ์ รู้จิตของผู้อื่น และบรรลุทิพโสตา อนึ่ง เราออกบวชเป็นบรรพชิต
เพื่อประโยชน์ใด ประโยชน์นั้นเราได้บรรลุแล้ว ความสิ้นไปแห่ง
สังโยชนทั้งปวงเราได้บรรลุแล้ว .

๒. เตกิจจกานิเถรคาถา

สุภาสิตได้มาร

มารกล่าวว่า

[๓๔๘] ข้าวเปลือกข้าวสาลีทั้งหลาย อันชนทั้งหลายชนมาจากลานไปไว้ในยัง
แล้ว ท่านไม่พึงได้ แม้ก่อนข้าว จักคิดว่า บัดนี้จักทำอย่างไร?

พระเถระกล่าวว่า

เราจักระลึกถึงพระพุทธรเจ้าผู้มีพระคุณประมาณมิได้ จักมีใจเลื่อมใส
เป็นผู้มีศีลระอันปิตักต้องแล้ว มีจิตเบิกบานแล้วเนื่องๆ เราจักระลึก
ถึงพระธรรม อันมีคุณหาประมาณมิได้ จักมีใจเลื่อมใส เป็นผู้มีศีลระ
อันปิตักต้องแล้ว มีจิตเบิกบานแล้วเนื่องๆ เราจักระลึกถึงพระสงฆ์
ผู้มีคุณหาประมาณมิได้ จักมีใจเลื่อมใส เป็นผู้มีศีลระอันปิตักต้องแล้ว
มีจิตเบิกบานแล้วเนื่องๆ .

มารกล่าวว่า

ท่านอยู่ในที่แจ้ง ถัดนี้เป็นถุดหนาว ท่านอย่าเป็นผู้ถูกความหนาวครอบงำ
ลำบากเลย นิมนต์ท่านเข้าไปสู่ที่อยู่ อันมีบานประตูและหน้าต่างมิดชิด
เถิด .

พระเถระกล่าวว่า

เราจักเจริญอัปปมัญญา ๔ และจักมีความสุขด้วยอัปปมัญญาเหล่านั้น
เราจักเป็นผู้ไม่หวั่นไหว ไม่ลำบากด้วยความหนาว .

๓. มหานาคเถรคาถา

สุภาสิตชี้โทษผู้ไม่มีความเคารพ

[๓๔๙] ผู้ใดไม่มีความเคารพ ในเพื่อนสพรหมจารีทั้งหลาย ผู้นั้นย่อมเสื่อมจาก
ศีลธรรม เหมือนปลาในน้ำน้อยจะนั้น ผู้ใดไม่มีความเคารพในเพื่อน
สพรหมจารีทั้งหลาย ผู้นั้นย่อมไม่องกามในศีลธรรม เหมือนพืชใน
ไร่นาจะนั้น ผู้ใดไม่มีความเคารพในเพื่อนสพรหมจารีทั้งหลาย ผู้นั้นเป็น
ผู้ไกลจากนิพพานในศาสนา ของพระผู้มีพระภาคผู้เป็นพระธรรมราชา
ผู้ใดมีความเคารพในเพื่อนสพรหมจารีทั้งหลาย ผู้นั้นย่อมไม่เสื่อมจาก
ศีลธรรม เหมือนปลาในน้ำมากจะนั้น ผู้ใดมีความเคารพในเพื่อนสพรหม
จารีทั้งหลาย ผู้นั้นย่อมองกามในศีลธรรม เหมือนพืชที่ดีในไร่นาจะนั้น
ผู้ใดมีความเคารพในเพื่อนสพรหมจารีทั้งหลาย ผู้นั้นย่อมอยู่ใกล้นิพพาน
ในศาสนาของพระผู้มีพระภาค ผู้เป็นพระธรรมราชา .

๔. กุลลเถรคาถา

สุภาสิตแสดงการพิจารณาสังขาร

[๓๕๐] เราผู้ชื่อว่ากุลละ ไปที่ป่าช้าผิติดิ ได้เห็นซากศพหญิงคนหนึ่ง เขาทิ้งไว้
ในป่าช้า มีหมุ่นอนพอนกัตอยู่ ดูกรกุลลภิกษุ ท่านจงดูร่างกายอัน
กระสับกระส่าย ไม่สะอาด เป็นของเปื่อยเน่า มีของโสโครกไหลเข้า
ไหลออกอยู่ อันหมุ่นคนพาลพากันชื่นชมนัก เราได้ถือเอาแวนธรรมแล้ว
ส่องดูร่างกายอันไร้ประโยชน์ ทั้งภายในและภายนอกนี้ สรรีเรา
ฉันใด ซากศพนั้นก็ฉันนั้น ซากศพนั้นฉันใด สรรีเรานั้นก็ฉันนั้น
ร่างกายเบื้องต่ำฉันใด ร่างกายเบื้องบนก็ฉันนั้น ร่างกายเบื้องบนฉันใด
ร่างกายเบื้องต่ำก็ฉันนั้น กลางวันฉันใด กลางคืนก็ฉันนั้น กลางคืน
ฉันใด กลางวันก็ฉันนั้น เมื่อก่อนฉันใด ภายหลังก็ฉันนั้น ภายหลัง
ฉันใด เมื่อก่อนก็ฉันนั้น ความยินดีด้วยดนตรีเครื่อง ๕ เช่นนั้น ย่อม
ไม่มีแก่เราผู้มีจิตแน่วแน่ พิจารณาเห็นธรรมแจ่มแจ้งโดยชอบ .

๕. มาลงกยปตตเถรคาถา

สุภาสิตสอนให้ละตัณหา

[๓๕๑] ตัณหาย่อมเจริญแก่สัตว์ผู้ประพฤติประมาท เหมือนเถาย่านทราย

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
เจริญอยู่ในป่าจะนั้น บุคคลผู้ตกอยู่ในอำนาจของตัณหา ย่อมเร่ร่อนไป
ในภพน้อยภพใหญ่ เหมือนวานรอยากได้ผลไม้ เร่ร่อนไปในป่าจะนั้น
ตัณหาอันชั่วช้า ชำนไปในโลก ครอบงำบุคคลใด ความโศกทั้งหลาย
ย่อมเจริญแก่บุคคลนั้น เหมือนหญ้าคมบางที่ถูกฝนตกเขยแล้วจะนั้น
ส่วนผู้ใดครอบงำตัณหาอันชั่วช้านี้ ซึ่งยากที่จะล่วงได้ในโลก ความโศก
ทั้งหลายย่อมตกไปจากบุคคลนั้น เหมือนหยาดน้ำตกไปจากในบัวจะนั้น
เพราะฉะนั้นเราขอเตือนท่านทั้งหลาย ขอความเจริญจงมีแก่ท่านทั้งหลาย
ที่มาประชุมกันอยู่ในสมาคมนี้ทั้งหมด ท่านทั้งหลายจงขุดรากแห่งตัณหา
จذبคคลผู้มีความต้องการด้วยแฝก ขุดแฝกอยู่จะนั้น มารอย่า ด้ระราน
ท่านทั้งหลายบ่อยๆ ดังกระแสน้ำพัดพานไม้อ้อจะนั้น ท่านทั้งหลายจง
ทำตามพระพุทธพจน์ ขณะอย่าได้ล่วงท่านทั้งหลาย ไปเสีย เพราะผู้มีขณะ
อันล่วงแล้ว ย่อมยึดยึดกันไปในนรกเศร้าโศกอยู่ ความประมาทจตุล
ฐลิเกิดขึ้นเพราะความประมาท ท่านทั้งหลายพึงถอนลูกศรอันเสียบอยู่ใน
หทัยของตน ด้วยความไม่ประมาทและด้วยวิชชาเกิด .

๖. สัปทาสเถรคาถา

สุภาษิตแสดงผลการเห็นโทษสังขาร

[๓๕๒] นับตั้งแต่เราบวชมาแล้วได้ ๒๕ ปี ยังไม่เคยได้รับความสงบใจ แม้ชั่ว
เวลาสั้นนิ้วมือเลย เราไม่ได้เอ่อก็คตกจิต ถูกกามราคะครอบงำแล้ว
ประคองแขนทั้งสองร้องไห้คร่ำครวญเข้าไปสู่ที่อยู่ด้วยคิดว่า จักนำศาตรา
มา ชีวิตของเราจะมีประโยชน์อะไรเล่า ก็คนอย่างเราจะละสิกขาเสีย
อย่างไรได้ ควรตายเสียเถิดคราวนี้ เราได้ฉวยเอามิดโกนขึ้นไปนอน
บนเตียง มิดโกนเล่มนั้นเรสบัดดีแล้ว สามารถจะตัดเส้นเอ็นให้ขาดได้
ขณะนั้น โยนิสมนสิการก็บังเกิดขึ้นแก่เรา โทษปรากฏแก่เรา ความ
เบื่อหน่ายในสังขารก็เกิดขึ้นแก่เรา เพราะความเบื่อหน่ายในสังขารนั้น
จิตของเราหลุดพ้นแล้ว ขอท่านจงดูความที่ธรรมเป็นธรรมดีเกิด วิชชา ๓
เราได้บรรลุแล้ว คำสอนของพระพุทธเจ้าเราได้ทำเสร็จแล้ว .

๗. กาคิยานเถรคาถา

สุภาษิตเตือนไม่ให้ประมาท

[๓๕๓] จงลุกขึ้นนั่งเกิดกาคิยานะ อย่ามัวนอนหลับอยู่เลย จงตื่นขึ้นเกิด อย่า
ให้มัจจุราชผู้เป็นพวกพ้องของคนประมาทชนะ ท่านผู้เกียจคร้านด้วย
อบายอันโง่งมเลย กำลังคลิ้นแห่งมหาสมุทร ย่อมครอบงำบุรุษผู้ไม่อาจ
ข้ามมหาสมุทรนั้นได้ แม้ฉันทิชาติและชราย่อมครอบงำท่านผู้ถูก
ความเกียจคร้านครอบงำแล้ว ฉันทินั้น ขอท่านจงทำเกาะ คือ อรหัตผล
แก่ตนเถิด เพราะที่พึงอย่างอื่นในโลกนี้และโลกหน้า ย่อมไม่มีแก่ท่าน
ก็พระศาสดาได้ทรงบอกทางนี้ อันล่วงพ้นจากเครื่องข้องและจากภัย
คือ ชราและชราแก่ท่านแล้ว ท่านอย่าเป็นผู้ประมาทตลอดยามตื่น
และยามหลับ จงพยายามทำความเพียรให้มันเกิด ท่านจงปลดเปลื้อง
เครื่องผูกทั้งหลายอันเป็นของเดิมเสีย จงใช้สอยผ้าสังฆาฏีและโกนศีรษะ
ด้วยมิดโกน ฉันทอาหารที่ขอเขามาได้ จงอย่าเห็นแก่การเล่นสนุกสนาน
อย่าเห็นแก่นอน จงหมั่นเพ่งดูธรรมเกิด กาคิยานะ จงเจริญมานะ จงชนะ
กิเลสเกิดกาคิยานะ ท่านจงเจลิยวลลาดในทางอันปลอดโปร่งจากโยคะ
จงบรรลุถึงความบริสุทธิ์อันยอดเยี่ยม จงดับเพลิงกิเลส ดังบุคคลดับไฟ
ด้วยน้ำ จะนั้น ประทีปทั้งสองแสง ถ้ามีแสงน้อย ย่อมดับไปด้วยลม
ดังเถารัลยเหี่ยวแห้ง ฉันทิชาติ ท่านก็จงเป็นผู้ไม่ถือมั่น กำจัดมารผู้มี
โคตรเสมอด้วยพระอินทร์ฉันทินั้นเกิด ก็เมื่อท่านกำจัดมารได้อย่างนี้แล้ว
เป็นผู้ปราศจากความกำหนัดพอใจในเวทนาทั้งหลาย เป็นผู้มีความเย็น
รอกอยเวลานิพพานของตน ในอัฐภาพนี้ทีเดียว .

๘. มิคชาลเถรคาถา

สุภาษิตสรรเสริญพระธรรม

[๓๕๔] ธรรมอันก้าวล่วงสังโยชน์ทั้งปวง เป็นธรรมยังวิญญูให้พินาศหมดสิ้น
เป็นเครื่องนำออกไปจากสงสาร เป็นเครื่องข้ามพ้นสงสาร ทำรากตัณหา
ให้เหี่ยวแห้ง อันพระพุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระอาทิตย์ ผู้มีพระจักร
ทรงแสดงดีแล้ว ทำลายกรรมกิเลสเครื่องก่อภพก่อชาติ อันมีรากเป็น
พิษแล้ว ทำให้เราถึงความดับสนิท ธรรมอันเป็นเครื่องกำจัดกรรมให้สิ้น
สุด อันพระพุทธเจ้าทรงแสดงแล้ว เพื่อทำลายรากเหง้าแห่งวิชชา
มารเพียงดังแก้ววชิระเป็นเครื่องยังวิญญูให้ตกไป ปรากฏแก่เราใน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
การกำหนดถือวิญญูณทั้งหลาย ธรรมเครื่องปราศจากเวทนา ปลอดเปลื้อง
อุปาทาน อันเป็นเครื่องพิจารณาเห็นภพจลหลวมถ่านเพลิงด้วยญาณ มีรส
มาก ลึกซึ้ง เป็นธรรมห้ามความแก่ความตายให้เกิดแก่เรา อริยมรรคอัน
ประกอบด้วยองค์ ๘ เป็นทางสงบทุกข์ ปลอดโปร่ง พระผู้มีพระภาคทรง
แสดงแล้ว ธรรมอันเป็นเครื่องเห็นโลกตามความเป็นจริง ให้ถึงความ
ปลอดโปร่งเป็นอันมาก เจริญในที่สุด พระพุทธเจ้าผู้มีพระจักขุ ทรงรู้
กรรมว่าเป็นกรรม ทรงรู้จักวิบากโดยความเป็นวิบาก แห่งธรรมอันอาศัย
กันและกันเกิดขึ้น ทรงแสดงดีแล้ว .

๙. เชนตปโรหิตปตตเถรคาถา

สุภาษิตแสดงการละมานะเพราะพบเห็นพระพุทธร่องค์

[๓๕๕] เราเป็นผู้เมาด้วยความเมาเพราะชาติสกุล ด้วยโภคะ และอิสริยยศ ด้วย
ทรวดทรง ผิวพรรณและรูปร่าง และเป็นผู้เมาแล้วด้วยความเมาอย่างอื่น
เราจึงไม่สำคัญใครๆ ว่าเสมอตน และยิ่งกว่าตน เราเป็นผู้มีกตสัน
อุตมานะ กำจัดแล้ว เป็นคนโง่เขลา เป็นผู้มีใจกระด้าง เป็นผู้ถือตัว
มีมานะกระด้าง ไม่เอื้อเฟื้อ จึงไม่กราบไหว้ใคร แม้เป็นมารดาหรือบิดา
แม่พี่ชายหรือพี่สาว และแม้สมณพราหมณ์เหล่าอื่นในโลกสมมติว่าเป็น
ครูบาอาจารย์ เราเห็นพระพุทธเจ้าผู้เป็นนายของโลก ผู้เลิศประเสริฐ
สูงส่งกว่าสารถีทั้งหลาย ผู้รุ่งเรืองดุจพระอาทิตย์ อันหมุกิษุสงฆ์ห้อม
ล้อมแล้ว จึงละทิ้งมานะและความมัวเมา มีใจผ่องใส ถวายบังคมพระองค์
ผู้สูงส่งกว่าสัตว์ทั้งหลาย ด้วยเศียรเกล้า การถือตัวว่าดีกว่าเขา ว่าเลว
กว่าเขา และว่าเสมอเขา เราละแล้ว ถอนขึ้นแล้วด้วยดี การถือตัวว่า
เป็นเราเป็นเขา เราตัดขาดแล้ว การถือตัวต่างๆ ทั้งหมด เรากำจัดแล้ว .

๑๐. สมนเถรคาถา

สุภาษิตแสดงผลการบรรลธรรม

[๓๕๖] เมื่อครั้งเราบวชใหม่ มีอายุได้ ๗ ปีแต่กำเนิด ได้ชนะพญานาคผู้มีฤทธิ์มาก
ด้วยฤทธิ์ ได้ตักน้ำจากสระใหญ่ ชื่อว่าโนดาตมาถวายพระอุปัชฌายะ
ลำดับนั้น พระศาสดาทอดพระเนตรเห็นเราแล้ว ตรัสว่า ดูกรสาริบุตร
เธอจงดูกุมารผู้ถือหมอน้ำมานี้ มีจิตตั้งมั่นดีแล้วในภายใน สามเณรนี้
เป็นผู้มีอิริยาบถงดงาม มีวัตรอันน่าเลื่อมใส เป็นศิษย์ของพระอนูรทะ
แก่กล้าด้วยฤทธิ์ เป็นผู้อันพระอนูรทะ ผู้เป็นบุรุษอาชาไนยฝึกให้รู้
ได้รวดเร็ว ผู้อันพระอนูรทะผู้เป็นคนดีฝึกให้ดีแล้ว เป็นผู้อันพระ-
อนูรทะผู้ทำกิจเสร็จแล้ว แนะนำแล้ว ให้ศึกษาแล้ว สมนสามเณรนั้น
ได้บรรลสันติธรรมอันยอดเยี่ยม ทำให้แจ้งซึ่งธรรมอันไม่กำเริบ ไม่
ปรารถนาจะอวดคุณวิเศษของตนแก่ใครๆ .

๑๑. นहतกมฺนีเถรคาถา

สุภาษิตแสดงความพอใจในการอยู่ป่า

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า

[๓๕๗] ดูกรภิกษุ เมื่อเธออยู่ในป่าใหญ่อันปราศจากโจร เป็นป่าเศร้าหมอง
ถูกโรคลมครอบงำ จักทำอย่างไร?

พระนहतกมฺนีกราบทูลว่า

ข้าพพระองค์จักยังปิติ และความสุขอันไพบลยให้แผ่ไปสู่ร่างกายครอบงำ
ปัจฉัยอันเศร้าหมองอยู่ในป่าใหญ่ และจักเจริญโพษฌงค์ ๗ อินทรีย์ ๕
พละ ๕ ถึงพร้อมด้วยสุขอันเกิดแต่ฌาน จักเป็นผู้หมดอาสวะอยู่
ข้าพพระองค์จักพิจารณาเนื่องๆ ซึ่งจิตอันบริสุทธิ์ หลุดพ้นแล้วจากกิเลส
ไม่ขุ่นมัว เป็นผู้หมดอาสวะอยู่ อาสวะทั้งปวงของข้าพพระองค์ ซึ่งมีอยู่
ทั้งภายในและภายนอก ข้าพพระองค์ถอนขึ้นแล้ว ไม่เกิดขึ้นอีกต่อไป
เบญจขันธ์ ข้าพพระองค์กำหนดรู้แล้ว มีรากอันขาดแล้ว ตั้งอยู่ ธรรม
อันเป็นที่สิ้นทุกข์ ข้าพพระองค์ได้บรรลแล้ว บัดนี้ ภพใหม่ไม่มี พระ-
เจ้าข้า .

๑๒. พรหมทัตตเถรคาถา

สุภาษิตสรรเสริญการชนะความโกรธ

[๓๕๘] ที่ไหนความโกรธจะพึงเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้ไม่โกรธ ผู้ฝึกตนแล้ว เลี้ยงชีพ
โดยชอบ ผู้หลุดพ้นแล้วเพราะรู้โดยชอบ ผู้สงบ ผู้คงที่ บุคคลโกรธตอบ
บุคคลผู้โกรธ จัดว่าเป็นคนเลวกว่าบุคคลผู้โกรธ เพราะความโกรธตอบ
นั้น บุคคลผู้ไม่โกรธตอบบุคคลผู้โกรธ ชื่อว่าชนะสงครามที่ชนะ ได้ยาก
บุคคลใดรู้ว่าบุคคลอื่นโกรธแล้ว มีสติสงบใจได้ บุคคลนั้นชื่อว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ประพจน์ประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย คือ แก่ตนและบุคคลอื่น ชนเหล่าใด
เป็นผู้ไม่ฉลาดในธรรม ชนเหล่านั้นย่อมสำคัญบุคคลผู้รักษาทั้งสองฝ่าย
คือ ตนและบุคคลอื่นว่า เป็นคนโง่เขลา ถ้าความโกรธเกิดขึ้น จงระลึก
ถึงพระโอวาทอันอุปมาด้วยเลื่อย ถ้าติณหาในรสเกิดขึ้น จงระลึกถึง
พระโอวาทอันอุปมาด้วยเนือบุตร ถ้าจิตของท่านแล่นไปในกามและภพ
ทั้งหลาย จงรีบขมเสียด้วยสติ เหมือนบุคคลห้ามโคที่ชอบกินข้าวกล้า
ฉะนั้น .

๑๓. สิริมณฑเถรคาถา

สภายิตสอนให้ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์

[๓๕๙] มุงบังไว้ฝนยิ่งร้าวรด เปิดไว้ฝนกลับไม่ร้าวรด เพราะฉะนั้นท่านทั้งหลาย
จงเปิดที่มุงบังเสียเถิด ฝนจักไม่ร้าวรดท่านด้วยอาการอย่างนี้ โลกถูก
มัจจุเฝ้าล้อม ถูกขรรคมล้อม ถูกศร คือ ตัณหาทิ่มแทง ถูกความ
ปรารถนาแผดเผาทุกเมื่อ โลกถูกมัจจุเฝ้าล้อม และถูกขรรคมล้อม ไม่มี
สิ่งใดต้านทานได้ ย่อมเดือดร้อนอยู่เป็นนิตย์ เหมือนคนกระทำความผิด
ได้รับอาชญาเดือดร้อนอยู่ฉะนั้น ชรา พยาธิและมรณะทั้ง ๓ เป็นดุจ-
กองไฟตามไหม้หมูสัตว์โลกนี้ สัตว์โลกเหล่านั้น ไม่มีกำลังต่อต้าน ไม่มี
กำลังจะหนีไปได้ ควรทำวันและคืนไม่ให้ไร้ประโยชน์ ด้วยมนสิการ
น้อยบ้าง มากบ้าง เพราะวันคืนล่วงไปๆ เทาใด ชีวิตของสัตว์ก็ล่วง
ไปเท่านั้น เวลาตายย่อมมรกรันเข้าไปใกล้บุคคลทุกอิริยาบถ คิน เติณ
ยินนัง หรืออนน เพราะฉะนั้น ท่านไม่ควรประมาทเวลา .

๑๔. สัพพกามเถรคาถา

สภายิตสอนการพิจารณาสังขาร

[๓๖๐] สัตว์สองเท้านี้เป็นสัตว์ไม่สะอาด มีกลิ่นเหม็นเต็มไปด้วยซากศพต่างๆ
มีของโสโครกไหลออกทั่วกาย ต้องบริหารอยู่เป็นนิตย์ เบญจกามคุณ
อันนารินรมย์ใจเหล่านี้ คือ รูป เสียง กลิ่น รส และโผฏฐัพพะ ที่มี
ปรากฏอยู่ในรูปร่างหญิง ย่อมล่อลวงปลุกชนให้ลำบาก เหมือนพรานเนื้อ
แอบดักเนื้อด้วยเครื่องดัก พรานเบ็ดจับปลาด้วยเบ็ด บุคคลจับวานร
ด้วยเครื่องล่อ ฉะนั้น ปลุกชนเหล่าใด มีจิตกำหนดเข้าไปส้องเสพหญิง
เหล่านั้น ปลุกชนเหล่านั้นย่อมยังสงสารอันน่ากลัวให้เจริญ ย่อมก่อภพ
ใหม่ขึ้นอีก ส่วนผู้ใดงดเว้นหญิงเหล่านั้นเหมือนบุคคลสลัดหัวงูด้วยเท้า
ผู้เป็นเป็นผู้มีสติระงับตัณหาอันชวนไปในโลกเสียได้ เราเห็นโทษในกาม
ทั้งหลาย เห็นการออกบรรพชาด้วยความเกษม สลัดตนจากกามทั้งปวง
แล้ว ได้บรรลุลความสิ้นอาสวะ .

ในวรรคนี้รวมคาถาได้ ๘๔ คาถา พระเถระที่ภายิตคาถา ๑๔ รูป คือ

๑. พระอุรุเวลกัสสปเถระ	๒. พระเตกกิจฉกานีเถระ
๓. พระมหานาคเถระ	๔. พระกุลลเถระ
๕. พระมาลunkyปุตตเถระ	๖. พระสัปปทาสเถระ
๗. พระกาติยานเถระ	๘. พระมคชาลเถระ
๙. พระเชนตปโรหิตปุตตเถระ	๑๐. พระสมณเถระ
๑๑. พระนฬาทกมณีเถระ	๑๒. พระพรหมทัตตเถระ
๑๓. พระสิริมณฑเถระ	๑๔. พระสัพพกามเถระ .

จบ จักกนิบาต .

เถรคาถา สัตตกนิบาต

ว่าด้วยคาถาสภายิต ในสัตตกนิบาต

๑. สุนทรสมุททเถรคาถา

คาถาสภายิตของพระสุนทรสมุทท

[๓๖๑] หญิงแพศยาผู้ประดับประดาร่างกาย นุ่งห่มผ้าไหมอันงามทัดทรงดอก
ไม้ ลูบไล้ด้วยเครื่องหอม เท้าย้อมด้วยสีแดง สวมรองเท้า
ทอง ยืนประคองอัญชุลีอยู่ข้างหน้า กล่าวเล่าโลมเราด้วยถ้อยคำ
อันอ่อนหวานว่า ท่านเป็นผู้บรรพชิตหนุ่ม ขอจงเชื่อฟังคำของดิฉัน ขอ
เชิญท่านสักการะมาบริโลกกามอันเป็นของมนุษย์เกิด ดิฉันจักมอบ
ทรัพย์สมบัติอันให้เกิดความปลื้มใจแก่ท่าน ดิฉันขอให้สัจปฏิญาณแก่
ท่านว่า ดิฉันจักเป็นภรรยา ปฏิบัติท่าน เหมือนพราหมณ์บูชาไฟฉะนั้น
เมื่อใดเราทั้งสองแก่เฒ่าจนถึงถือไม้เท้า เมื่อนั้น เราทั้งสองจึงค่อยบวช

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรีคาถา เราทั้งสองถือเอาชัยในโลกทั้งสองก่อนเกิด เราเห็นหญิงแพศยาคนนั้น ผู้ตบแต่งร่างกาย นุ่งห่มผ้าไหมอันงามดีมาทำอัญชลี พุดจาเล้าโลมเรา เหมือนกับบัวมัจฉาธุระอันธรรมาชาติดักไว้ ลำดับนั้น โยนิโสมนสิการบังเกิดขึ้นแก่เรา เราได้เห็นโทษของสังขารแล้ว เกิดความเบื่อหน่าย ลำดับนั้น จิตของเราก็หลุดพ้นจากกิเลส ขอท่านจงเห็นคุณวิเศษของพระธรรมอย่างนี้เกิด บัดนี้ เราได้บรรลุวิชา ๓ แล้ว ได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเสร็จแล้ว .

๒. ลกฺขณฺณเถรคาถา

คาถาสภาษิตของพระลกฺขณฺณเถระ

[๓๖๒] ภิกขุภิกษุอยู่ ณ อัมพปากรามอันสวยงามในชฎาแห่งป่า ได้ถอนตัณหา พร้อมทั้งรากขึ้นแล้ว เป็นผู้เจริญด้วยคุณมีศีลเป็นต้น เพ่งฌานอยู่ใน ไพรสนทนี กามโกติบุคคลบางพวกย่อมยินดีด้วยเสียงตะโพน เสียง พิณและบัณเฑาะว์ แต่ความยินดีของพวกเขาไม่ประเสริฐ ไม่ ประกอบด้วยประโยชน์ ส่วนเรายินดีแล้วในคำสอนของพระพุทธเจ้า อยู่ที่โคนไม้ ก็พระพุทธเจ้าได้ประทานพรแก่เรา เราได้รับพรนั้น แล้ว ถือเอากายคตาสติอันโลกทั้งปวงพึงเจริญเป็นนิตย์ ชนเหล่าใดถืออุปารังเราเป็นประมาณ และถือเสียงเราเป็นประมาณ ชน เหล่านั้นตกอยู่ในอำนาจจันทราคะ ย่อมไม่รู้จักเรา คนพาลถูก กิเลสกินไว้รอบด้าน ย่อมไม่รู้ทั้งภายใน ไม่เห็นทั้งภายนอกย่อม ลอยไปตามเสียง แม้บุคคลผู้เห็นผลภายนอก ไม่รู้ภายใน แต่ เห็นภายนอก ก็ลอยไปตามเสียง ส่วนผู้ใดมีความเห็น ไม่ถูกกิน ย่อมรู้ชัดทั้งภายใน ทั้งเห็นแจ้งภายนอก ผู้นั้นย่อมไม่ลอย ไป ตามเสียง .

๓. ภัทเทรคาถา

คาถาสภาษิตของพระภัทเทระ

[๓๖๓] เราเป็นบุตรคนเดียว จึงเป็นที่รักของมารดาบิดา เพราะเหตุว่า มารดาบิดาได้เรามาด้วยการประพศุติวัตร และการเช่นสรวงเป็นอัน มาก ก็มารดาและบิดาทั้งสองนั้น มุ่งหวังความเจริญ แสง หาประโยชน์เพื่ออนาคตแก่เรา จึงนำเรามาถวายแด่พระพุทธเจ้า แล้วทูลว่า บุตรของข้าพระองค์นี้เป็นสุขมาลชาติ เจริญด้วย ความสุข เป็นบุตรที่ข้าพระองค์ได้มาโดยยาก ข้าแต่พระองค์ผู้ เป็นนาคะของโลก ข้าพระองค์ทั้งสองขอกวายนุสรณ์ที่รักนี้ ให้ เป็นคนรับใช้สอยของพระองค์ผู้ทรงชนะกิเลสมาร ก็พระศาสดา ทรงรับเราแล้ว รับสั่งกะท่านพระอานนท์ว่า จงรีบให้เด็กคนนี้บรรพชา เกิด เพราะเด็กคนนี้จักเป็นผู้รอบรู้รวดเร็ว พระศาสดาผู้ทรงชนะ มาร รับสั่งให้พระอานนท์บรรพชาให้เราแล้วเสด็จเข้าสู่พระคันธกุฎี เมื่อพระอาทิตย์ยังไม่อัสดงคต จิตของเราก็พ้นจากอาสวะกิเลสทั้งปวง ภายหลัง พระศาสดาทรงออกจากสมาบัติแล้ว เสด็จออกจาก ที่เรือน รับสั่งกะเราว่า จงเป็นภิกษุมาเกิดภิกษุ การรับสั่ง เช่นนั้น เป็นการอุปสมบทของเรา เราเกิดมาได้ ๗ ปี ก็ได้ อุปสมบท ได้บรรลุวิชา ๓ นาคัจจรรย ความที่ธรรมเป็น ความดี

๔. โสปากเถรคาถา

คาถาสภาษิตของพระโสปากเถระ

[๓๖๔] เราได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้สูงสุดกว่านรชน เป็นบุรุษอุดมเสด็จจกรม อยู่ที่ร่มเงาหลังพระคันธกุฎี จึงเข้าไปเฝ้าถวายบังคม ณ ที่นั้น เราห่ม จีวรเจริ่งป่าข้างหนึ่ง ประนมมือเดินตามพระองค์ผู้ปราศจากกิเลสฐิติ ผู้สูงสุดกว่าสัตว์ทั้งปวง ลำดับนั้น พระองค์ได้ตรัสถามปัญหาเรา เรา เป็นผู้ฉลาด รอบรู้ปัญหาทั้งหลาย เป็นผู้ไม่มีความหวาดหวั่นและไม่กลัว ได้พยากรณ์แด่พระศาสดา เมื่อเราวิสันหาปัญหาแล้ว พระตถาคต ทรงอนุโมทนา ทรงทอดพระเนตรหมู่ภิกษุแล้ว ได้ตรัสเนื้อความนี้ว่า โสปากภิกษุนี้บริโศกจิรว บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัย ของชาวอังคะและชาวมคธเหล่าใด ก็เป็นลาภของชาวอังคะและชาวมคธ เหล่านั้น อนึ่ง ได้ตรัสว่า เป็นลาภของชาวอังคะและชาวมคธที่ได้ ต้อนรับและทำสามัคคีธรรม แก่โสปากภิกษุ ดุกรโสปากะ ตั้งแต่นั้น เป็นต้นไป ให้เธอเข้ามาหาเราได้ ดุกรโสปากะ การวิสันหาปัญหานี้

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิจารณ์-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
จึงเป็นการอุปสมบทของเธอ เรามีอายุ ได้ ๗ ปี แต่เกิดมา ก็ได้
อุปสมบทเป็นภิกษุ ทรงร่างกายอันมีในที่สุด นำอัครจริยจริง ความที่ธรรม
เป็นกรรมดี.

๕. สรรังเถรคาถา

คาถาสภาสิตของพระสรรังเถระ

[๓๖๕] เราหักแขนด้วยมือทั้งสองทำกระท่อมอยู่ เพราะฉะนั้น เราจึงมีชื่อ
โดยสมมติว่า สรรังกะ วันนี้เราไม่ควรหักแขน ด้วยมือทั้ง
สองอีก เพราะพระสมณโคตมผู้เรืองยศ ทรงบัญญัติสิกขาบทแก่
เราทั้งหลาย เมื่อก่อน เราผู้ชื่อว่า สรรังกะไม่เคย ได้เห็นโรคคือ
อุปาทานขันธ ๕ ครบบริบูรณ์ทั้งสิ้น โรคนั้น อันเราผู้ทำตามพระ
คำรัสของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ ได้เห็นแล้ว พระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่า พระวิปัสสี พระสิขี พระ
เวสสกุ พระกกุสันโธ พระโกนาคมน พระกัสสป ได้
เสด็จไปแล้วโดยทางใดแล พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่าโคตม
ก็ได้เสด็จไปแล้ว โดยทางนั้น พระพุทธเจ้า ๗ พระองค์นี้
ทรงปราศจากตัณหา ไม่ทรงถือมั่น ทรงหยั่งถึงความสิ้นกิเลส
เสด็จอุบัติแก่ โดยธรรมกาย ผู้คงที่ ทรงเอ็นดูอนุเคราะห์
สัตว์ทั้งหลาย ได้ทรงแสดงธรรม คือ อริยสัจ ๔ อันได้แก่ทุกข์
เหตุเกิดทุกข์ ความดับทุกข์ ทางเป็นที่สิ้นทุกข์ เป็นทาง
ไม่เป็นไปแห่งทุกข์ อันไม่มีที่สุดโนสงสาร เพราะกายนี้แตก และ
เพราะความสิ้นชีวิตนี้ การเกิดในภพใหม่อย่างอื่นมิได้มี เราเป็น
ผู้หลุดพ้นแล้วจากสรรพกิเลสและภพทั้งปวง.

พระเถระ ๕ องค์ ได้กล่าวคาถาองค์ละ ๗ คาถา รวมเป็น ๓๕ คาถาคือ

๑. พระสุนทรสมุทเทระ	๒. พระลกุณณภัททียเถระ
๓. พระภัทเทระ	๔. พระโสปากเถระ
๕. พระสรรังเถระ.	

จบ สัตตกนิบาต.

เถรคาถา อัญญกนิบาต

๑. มหากิจจานเถรคาถา

คาถาสภาสิตของพระมหากิจจานเถระ

[๓๖๖] ภิกษุ ไม่ควรทำงานให้มาก ควรหลีกเลี่ยงหมุ่ชน ไม่ควรชวน
ชวายเป็นภัยปัจจัยให้เกิด เพราะภิกษุใดเป็นผู้ติตรสอาหาร ภิกษุนั้นชื่อว่า
เป็นผู้ชวนชวายเป็นภัยปัจจัยให้เกิด และชื่อว่าละทิ้งประโยชน์อัน
จะนำความสุขมาให้ พระอริยะทั้งหลาย มีพระพุทธเจ้าเป็นต้น
กล่าวการให้ทานบูชาในสกุลทั้งหลายว่า เป็นเปลือกตม เป็นลูกศร
อันละเอียดถอนได้ยาก เพราะสักการะอันบริสุทธิ์ได้ยาก ภิกษุ
ไม่ควรแนะนำสัตว์อื่นให้ทำกรรมอันเป็นบาป และไม่พึงสอเสพ
กรรมนั้นด้วยตนเอง เพราะสัตว์มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ คนเราย่อม
ไม่เป็นโจรเพราะคำของบุคคลอื่น ไม่เป็นมุนีเพราะคำของบุคคลอื่น
บุคคลรู้จักตนเองว่าเป็นอย่างไร แม้เทพเจ้าทั้งหลายก็รู้จักบุคคลนั้น
ว่าเป็นอย่างนั้น ก็คนพวกอื่นย่อมไม่รู้สีกตัวว่า พวกเราที่สมาคมนี้
จักพากันยับยั้งในหมู่ชนพวกนั้น พวกใดมารู้สีกตัวว่า พวกเราจักพา
กันไปสู่ที่ไกลมีจราช ความทะเลาะวิวาท ย่อมระงับไปเพราะพวกนั้น
บุคคลผู้มีปัญญารู้ถึงจะสิ้นทุกข์ก็ยังเป็นอยู่ได้ ส่วนบุคคลถึงจะมีทุกข์
ก็เป็นอยู่ไม่ได้ เพราะ ไม่ได้ปัญญา บุคคลย่อมได้ยินเสียงทุกอย่างด้วยหู
ย่อมเห็นสิ่งทั้งปวงด้วยจักขุ แต่นักปราชญ์ย่อมไม่ควรละทิ้งสิ่งทั้งปวง
ที่ได้เห็น ได้ฟังมาแล้ว ผู้มีปัญญารู้ถึงมีตาดี ก็ทำเหมือนคนตาบอด
ถึงมีเหตุก็ทำเป็นดังคนหูหนวก ถึงมีปัญญาก็ทำดังคนใบ้ ถึงมีกำลังก็ทำ
เป็นดังคนทรพล แต่เมื่อประโยชน์เกิดขึ้น ถึงจะนอนอยู่ในเวลาใกล้ตาย
ก็ยังทำประโยชน์นั้นได้.

๒. สิงขริมิตตเถรคาถา

คาถาสภาสิตของพระสิริมิตตเถระ

[๓๖๗] ภิกษุใด ไม่มักโกรธ ไม่ผูกโกรธไว้ ไม่มีมายา ไม่สอเสียด
ภิกษุนั้นแลเป็นผู้คงที่ ด้วยข้อปฏิบัติตามที่กล่าวมาแล้วอย่างนี้ ภิกษุ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขททกนิกาเย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
นั้นยอมไม่เศร้าโศกในโลกเบื้องหน้า ภิกษุใดไม่มักโกรธ ไม่ผูก
โกรธไว้ ไม่มีมายา ไม่ส่อเสียด ภิกษุนั้นเป็นผู้มีทวารอัน
คุ้มครองแล้วทุกเมื่อ ด้วยข้อปฏิบัติตามที่กล่าวแล้วอย่างนี้ ภิกษุ
นั้นยอมไม่เศร้าโศกในโลกเบื้องหน้า ภิกษุใดไม่มักโกรธ ไม่ผูก
โกรธไว้ ไม่มีมายา ไม่ส่อเสียด มีศีลงาม ด้วยข้อปฏิบัติ
ตามที่กล่าวมาแล้วอย่างนี้ ภิกษุนั้นยอมไม่เศร้าโศกในโลกเบื้องหน้า
ภิกษุใดไม่มักโกรธ ไม่ผูกโกรธไว้ ไม่มีมายา ไม่ส่อเสียด มี
กัลยาณมิตร ด้วยข้อปฏิบัติตามที่กล่าวมาแล้วอย่างนี้ ภิกษุนั้น
ยอมไม่เศร้าโศกในโลกเบื้องหน้า ภิกษุใดไม่มักโกรธ ไม่ผูก
โกรธไว้ ไม่มีมายา ไม่ส่อเสียด มีปัญญางาม ด้วยข้อปฏิบัติ
ตามที่กล่าวมาแล้วอย่างนี้ ภิกษุนั้นยอมไม่เศร้าโศกในโลกเบื้องหน้า
ผู้ใดมีศรัทธาไม่หวั่นไหวในพระตถาคต ตั้งมั่นดีแล้ว มีศีลอันงาม
อันพระอริยใคร่แล้ว สรรเสริญแล้ว มีความเลื่อมใสในพระสงฆ์
และมีความเห็นตรง บัณฑิตทั้งหลายกล่าวผู้นั้นว่า เป็นผู้ไม่ขัดสน
ชีวิตของผู้หนึ่ง ไม่ไร้ประโยชน์ เพราะฉะนั้น นักปราชญ์เมื่อระลึกถึง
คำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ก็ควรประกอบศรัทธา ศีล ปสาทะ
และการเห็นธรรมเนื่องๆ เกิด .

๓. มหาปิ่นถกเถรคาถา

คาถาสภาษิตของพระมหาปิ่นถกเถระ

[๓๖๘] เมื่อใด เราได้เห็นพระศาสดาผู้ปลดปล่อยเป็นครั้งแรก เมื่อนั้น
ความสดใจได้เกิดมีแก่เรา เพราะ ได้เห็นพระศาสดาผู้อุดมบุรุษ ผู้ใด
นอบน้อมพระศาสดาผู้ทรงศิริ ที่พระบาทด้วยมือทั้งสอง ผู้นั้น
พึงทำพระศาสดาให้ทรงยินดีโปรดปราน ครั้นนั้น เราได้ละทิ้งบุตร
ภรรยา ทรัพย์ และธัญญาหาร ปลงผมและหนวดออกบวช
เป็นบรรพชิต เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยสิกขาสาทิพ สारวมดีแล้วใน
อินทรีย์ทั้งหลาย ถวายบังคมพระสัมพุทธเจ้า เป็นผู้ไม่พ่ายแพ้
ต่อมาร ครั้นนั้น ความตั้งใจปรารถนาสำเร็จแก่เรา เราไม่ได้
นั่งอยู่เปล่าแม้เพียงครู่เดียว ในเมื่อยังถอนลูกศรคือตัณหาขึ้นไม่ได้
ของจิตความเพียร ความบากบั่นของเราอยู่ด้วยความตั้งใจอย่างนั้น
เราได้บรรลุวิชา ๓ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเราได้ทำเสร็จแล้ว
เราระลึกชาติก่อนๆ ได้ ได้ชำระทิพยจักขุหมดจดแล้ว เป็น
พระอรหันต์ผู้ควรแก่ทักษิณา หลุดพ้นแล้ว ไม่มีอุปรี ต่อเมื่อ
ราตรีสิ้นไปแล้ว พระอาทิตย์ยอห์ขึ้นมา เราทำตณหาทั้งปวงให้เหือด
แห้งไป จึงเข้าไปสู่ภายในกุฎิ โดยบัลลังก์ .

พระเถระ ๓ องค์ ได้กล่าวคาถาไว้ในอัฐกนิบาตองค์ละ ๘ คาถา
รวมเป็น ๒๔ คาถา คือ

๑. พระมหากัจจายนเถระ
 ๒. พระสิริมิตตเถระ
 ๓. พระมหาปิ่นถกเถระ
- จบ อัฐกนิบาต .

เถรคาถา นวกนิบาต

๑. กุตเถรคาถา

คาถาสภาษิตของพระกุตเถระ

[๓๖๙] เมื่อใด บัณฑิตกำหนดรู้ทุกขในเบญจขันธ์ที่ปุถุชนทั้งหลายไม่รู้แจ้งว่า
ความแก่และความตายนี้เป็นทุกข แล้วจมอยู่ เป็นผู้มึสติเฟื่องพินิจอยู่
เมื่อนั้น ย่อมไม่ประสบความสำเร็จในเบญจขันธ์นั้น ยิ่งไปกว่าความยินดี
ในวิปัสสนาและในมรรคผล เมื่อใด บัณฑิตละตัณหาอันนำทุกข์มา
ให้ชานไปในอารมณ์ต่างๆ นำมาซึ่งทุกข์อันเกิดเพราะความต่อเนื่อง
แห่งธรรม เป็นเครื่องเน้นซ้ำ เป็นผู้มึสติเฟื่องพินิจอยู่ เมื่อนั้น ย่อม
ไม่ประสบความสำเร็จยิ่งไปกว่าการพิจารณาธรรมนั้น เมื่อใด บัณฑิตถูกต้อง
ทางอันสูงสุดเป็นทางปลอดโปร่ง ให้ถึงองค์ ๒ และองค์ ๔ เป็นที่ชำระ
กิเลสทั้งปวง ด้วยปัญญา มึสติเฟื่องพินิจอยู่ เมื่อนั้น ย่อมไม่ได้ประสบ
ความยินดียิ่งไปกว่าการเพ่งพินิจพิจารณานั้น เมื่อใด บัณฑิตเจริญ
สันตบถอันไม่ทำให้เศร้าโศก ปราศจากวลีอันปัจจัยอะไรๆ ประทุษ
ไม่ได้ ให้หมดจดจากกิเลสทั้งปวง เป็นเครื่องตัดกิเลสเครื่องผูกพัน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
คือสังโยชน เมื่อนั้น ย่อมไม่ได้ประสบความยินดียิ่งไปกว่าการเจริญ
สันตบถนั้น เมื่อใด กลอง คือ เมฆอันเคลื่อนกลืนด้วยสายฝน ย่อม
ถาวรระงอยอยู่ในอากาศ อันเป็นทางไปแห่งฝนก่อกองอยู่โดยรอบ และภิกษุ
ไปเพ่งพิจารณาธรรมอยู่ที่เรือนเขา เมื่อนั้น ย่อมไม่ได้ประสบความยินดี
อย่างอื่น ยิ่งไปกว่าการเพ่งธรรมนั้น เมื่อใด บัณเฑาะพิจิตเบิกบาน เนืองเพ่ง
พิจารณาธรรมอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำทั้งหลาย อันดารดาษไปด้วยดอกโกสุม
และดอกมะลิที่เกิดขึ้นในป่า อันวิจิตรงดงาม ย่อมไม่ได้ประสบ
ความยินดีอย่างอื่น ยิ่งไปกว่าการเนืองเพ่งพิจารณาธรรมนั้น เมื่อใด
มีฝนฟ้าร้องในเวลารাত্রี ฝนสัตว์ที่มีเขี้ยว ก็พากันยินดีอยู่ใน
ป่าใหญ่ และภิกษุไปเพ่งพิจารณาธรรมอยู่ที่เรือนเขา เมื่อนั้น ย่อม
ไม่ประสบความยินดีอย่างอื่น ยิ่งไปกว่าการพิจารณาธรรมนั้น เมื่อใด
ภิกษุกำจัดวิตกทั้งหลายของตน เข้าไปสู่ถ้ำภายในภูเขา ปราศจาก
ความกระวนกระวายใจ ปราศจากกิเลสอันตรึงใจ เพ่งพิจารณาธรรมอยู่
เมื่อนั้น ย่อมไม่ได้ประสบความยินดีอย่างอื่น ยิ่งไปกว่าการพิจารณา
ธรรมนั้น เมื่อใด ภิกษุมีความสุข ยังมลทินกิเลสอันตรึงจิตและความ
โศกให้พินาศ ไม่มีกลอนประตุ คือ อริชชา ไม่มีปา คือ ตัณหา
ปราศจากลูกศร คือ กิเลส เป็นผู้ทำอาสวะทั้งปวงให้สิ้นไป เพ่งพิจารณา
ธรรมอยู่ เมื่อนั้น ย่อมไม่ได้ประสบความยินดีอย่างอื่น ยิ่งไปกว่าการ
เพ่งพิจารณาธรรมนั้น .

พระกฤตเถระผู้เห็นธรรมโดยถ่องแท้ เป็นผู้เดียวจจนอเรศ ได้
ภาสิตคาถา ๙ คาถาในไว้ในนวกนิบาต ฉะนี้แล .

จบ นวกนิบาต .

เถรคาถา ทสกนิบาต

๑. กาฬทายีเถรคาถา

คาถาสภาสิตของพระกาฬทายี

[๓๗๐] ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ บัดนี้ หมูไม้ทั้งหลาย มีดอกและใบมีสีแดงดัง
ถ่านเพลิง ผลผลัดออกใบเกาล้างหล่นไป หมูไม้เหล่านั้นงามรุ่งเรือง
ดังเปลวเพลิง ข้าแต่พระองค์ผู้มีความเพียรใหญ่ เวลานี้เป็นเวลาสมควร
อนุเคราะห์หมู่มหาชน ข้าแต่พระองค์ผู้แก่กล้า หมูไม้ทั้งหลายมี
ดอกบานงามดี น้ำรินรมย์ใจส่งกลิ่นหอมฟุ้งตระหลบไปทั่วทิศโดยรอบ
ผลัดใบเก่า ผลดอกออกผล เวลานี้เป็นเวลาสมควรจะหลีกออกไป
จากที่นี่ ขอเชิญพระพิชิตมารเสด็จไปสู่กรุงกบิลพัสดุ์เถิด ข้าแต่พระองค์
ผู้เจริญ ถูคนี่ก็เป็นถู่ที่ไม่หนานัก ไม่ร้อนนัก เป็นถู่พอสบาย
ทั้งมรรคากิเลสดวง ขอพวกศากยะและโคลิยะทั้งหลาย จงได้เข้าเฝ้าพระ
องค์ที่แม่น้ำโรหิตอันมีหน้าในภายหลังเถิด ขาวนาโถนาด้วยความ
หวังผล หวานพีชด้วยความหวังผล พ่อค้าผู้เที่ยวหาทรัพย์ย่อมไปสู่
สมุทรด้วยความหวังทรัพย์ ข้าพระองค์อยู่ในที่นี้ ด้วยความหวังผล
อันใด ขอความหวังผลอันนั้นจงสำเร็จแก่ข้าพระองค์เถิด ขาวนาหวาน
พีชบ่อๆ ฝนตกบ่อๆ ขาวนาโถนาบ่อๆ แว่นแคว้นสมบูรณด้วย
ธัญญาหารบ่อๆ พวกยาจกเที่ยวขอบ่อๆ ผู้เป็นทนายรับดีให้บ่อๆ
ครั้นให้บ่อๆ แล้วย่อมเข้าถึงสวรรค์บ่อๆ บรรพบุรุษมีความเพียร มี
ปัญญากว้างขวาง เกิดในสกุลใด ย่อมยังสกุลนั้นให้บริสุทธิ์สะอาด
ตลอด ๓ ชั่วคน ข้าพระองค์ย่อมเข้าใจว่า พระองค์เป็นเทพเจ้าประเสริฐ
กว่าเทพเจ้าทั้งหลาย ย่อมทรงสามารถทำให้สกุลบริสุทธิ์ เพราะพระองค์
เกิดแล้วโดยอริยชาติ ได้สั่งนามว่าเป็นนักปราชญ์ สมเด็จพระบิดาของ
พระองค์ทรงแสงหาคุณอันยิ่งใหญ่ ทรงพระนามว่าสุทโธทนะ สมเด็จพระ
พระนางเจ้ามายาพระแม่เหล็กของพระเจ้าสุทโธทนะ เป็นพระพทธมารดา
ทรงบริหารพระองค์ผู้เป็นพระโพธิสัตว์มา ด้วยพระครุภักดิ์เสด็จสวรรคต
ไปบนเทวโยไนไตรทิพย์ สมเด็จพระนางเจ้ามายาเทวีนั่น ครั้นสวรรคต
จตุจากโลกนี้แล้ว ทรงพรั่งพร้อมด้วยกามคุณอันเป็นทิพย์ มีหมูนางฟ้า
หอมล้อม บันเทิงด้วยเบญจกามคุณ อาตมภาพเป็นบุตรของพระพุทธเจ้า
ผู้ไม่มีสิ่งใดจะย่ำยีได้ มีพระรัศมีแผ่จากพระกาย ไม่มีผู้จะเปรียบปาน
ผู้คงที่ ดูกรมหาบพิตร พระองค์เป็นโยมของพระบิดา ของโยมบิดา
แห่งอาตมภาพ ดูกรมหาบพิตร พระองค์เป็นพระโอรยาของอาตมภาพ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
โดยธรรม.

๒. เอกวิหาริยเถรคาถา

คาถาสภาษิตของพระเอกวิหาริยเถระ

[๓๓๑] ถ้าไม่มีผู้อื่นอยู่ข้างหน้าหรือข้างหลังเรา ความสบายใจอย่างยิ่งจะมี
แก่เราผู้อยู่ในป่าผู้เดียว ฉะนั้น เราผู้เดียวจัก ไปสู่ป่าอันพระพุทธรเจ้า
ทรงสรรเสริญว่า ความผาสุกย่อมมีแก่ภิกษุอยู่แต่ผู้เดียว มีใจเด็ดเดี่ยว
เราผู้เดียวเป็นผู้ชำนาญในสิ่งที่ประโยชน์ จักเข้าไปสู่ป่าใหญ่ อัน
ทำให้เกิดปิติแก่พระโยคาวจร นารินรมย์ เป็นที่อยู่ของหมู่ช้างตกมัน
โดยเร็วพลัน เราผู้เดียว จักอาบน้ำในชอกเขาอันเยือกเย็นในป่าอันเย็น
มีดอกไม้บานสะพรั่ง จักจงกรมให้เป็นที่น่าสนใจ เมื่อไรเราจึงจักได้
อยู่ในป่าใหญ่อันนารินรมย์แต่ผู้เดียว ไม่มีเพื่อนสอง จักเป็นผู้ทำกิจสำเร็จ
หาอาสวะมิได้ ขอความประสงค์ของเราผู้ปรารถนาจะทําย่างนี้จงสำเร็จ
เถิด เราจักยังความประสงค์ของเราให้สำเร็จจงได้ ผู้อื่นไม่อาจ
ทำผู้อื่นให้สำเร็จได้ เราจักผูกเถระ คือ ความเพียร จักเข้า
ไปสู่ป่าใหญ่ เรายังไม่บรรลุถึงความสิ้นอาสวะแล้ว จักไม่ออกไปจากป่า
นั้นเมื่อลมพัดเย็นมา กลิ่นดอกไม้ก็หอมฟุ้งมา เราจักนั่งอยู่บนยอดเขา
ท่าลายอริชชา เราจักได้รับความสุขรื่นรมย์อยู่ด้วยวิมุตติสุขในถ้ำที่เงื้อม
เขา ซึ่งธารดาษ ไปด้วยดอกโกสม มีภาคพื้นเยือกเย็น อันมีอยู่ใน
ป่าใหญ่เป็นแน่ เรามีความดำริอันเต็มเปี่ยม เหมือนพระจันทร์ในวัน
เพ็ญ เป็นผู้สิ้นอาสวะทั้งปวงแล้ว บัดนี้ ภพใหม่มิได้มี.

๓. มหากัปปินเถรคาถา

คาถาสภาษิตของพระมหากัปปินเถระ

[๓๓๒] ผู้ใดพิจารณาเห็นแจ้งหรือแสวงหาประโยชน์ ย่อมพิจารณาเห็นกิจ
ทั้งสอง คือ ที่เป็นประโยชน์และ ไม่เป็นประโยชน์ อันยังไม่มาถึง
ได้ก่อนอมิตรหรือศัตรูของผู้นั้น ซึ่งคอยแสวงหาช่องอยู่ไม่ทันเห็น ผู้นั้น
เรียกว่า ผู้มีปัญญา ผู้ใดเจริญอานาปานสติให้บริบูรณ์ด้วยดีแล้ว
อบรมแล้วโดยลำดับ ตามที่พระพุทธรเจ้าทรงแสดงไว้ ผู้นั้นย่อม
ยังโลกนี้ให้สว่างไสว เหมือนพระจันทร์เพ็ญออกจากกลีบเมฆฉะนั้น
จิตของเราผ่องใสแล้วหนอ อบรมดีแล้ว หาประมาณมิได้ เป็น
จิตประคองไว้แล้วเป็นนิตย์ ย่อมยังทิศทั้งปวงให้สว่างไสว บุคคล
ผู้มีปัญญากิจจะสิ้นทุกข์ ก็ยังมีชีวิตอยู่เป็นได้แน่แท้ ส่วนบุคคล
ผู้ไม่มีปัญญากิจจะมีทุกข์ก็เป็นอยู่ไม่ได้ ปัญญาเป็นเครื่องตัดสินสิ่ง
ที่ตนพึงมาแล้ว เป็นเครื่องเจริญชื่อเสียงและความสรรเสริญ นรชน
ในโลกนี้ ผู้ประกอบด้วยปัญญา แม้ในเวลาที่ดินตกทุกข์ ก็
ย่อมได้รับความสุข ธรรมนี้มีไซ้มีในวันนี้ ไม่ใช่นาอัครจรรย์
และไม่ไช้เคยมีมาแล้ว แต่ดูเหมือนเป็นของที่ไม่เคยมีในโลก ซึ่ง
เป็นที่เกิดที่ตาย เมื่อสัตว์เกิดมาแล้ว ก็มีความเป็นอยู่กับความ
ตายแน่แท้ สัตว์ที่เกิดมาแล้วๆ ในโลกนี้ ย่อมตายไปทั้งนั้น
เพราะสัตว์ทั้งหลายมีอย่างนี้เป็นธรรมดา ชีวิตอันใดเป็นประโยชน์
แก่บุรุษเหล่าอื่น ชีวิตอันนั้นย่อมไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้ตายไปแล้ว
อันการร้องไห้ถึงผู้ตายไปแล้ว ย่อมไม่ทำให้เกิดผล ไม่ทำให้
เกิดความสรรเสริญ สมณะและพรหมณ์ไม่สรรเสริญเลย การ
ร้องไห้ย่อมเบียดเบียนจักขุและร่างกาย ทำให้เสื่อมวาระณะ กำลัง
และความคิด คนทั้งหลายผู้เป็นข้าศึกย่อมมีจิตยินดี ส่วนชน
ผู้เป็นมิตรก็พลอยเป็นทุกข์ไปด้วย เพราะฉะนั้น บุคคลพึงปรารถนา
ท่านผู้เป็นนักปราชญ์ เป็นพหูสูต ให้อยู่ในสกุลของตน เพราะ
กิจทุกอย่างจะสำเร็จ ได้ ด้วยกำลังปัญญาของท่านที่เป็นนักปราชญ์
และเป็นพหูสูตเท่านั้น เหมือนบุคคลข้ามแม่น้ำอันเต็มฝั่ง ด้วยเรือ
ฉะนั้น.

๔. จุฬปินถกเถรคาถา

คาถาสภาษิตของพระจุฬปินถกเถระ

[๓๓๓] เมื่อก่อน ญาณเกิดเกิดแก่เราช้า เราจึงถูกดูหมิ่น และพี่
ชายจึงขับไล่เราว่า จงกลับไปเรือนเดี๋ยวนี้เถิด เราถูกพี่ชายขับไล่แล้ว
ไปยืนร้องไห้อยู่ที่ใกล้ขั้วประตูสังฆาราม เพราะยังมีความอาลัยในศาสนา
พระผู้มีพระภาคได้เสด็จมา ณ ที่นั้น ทรงลูบศีรษะเรา ทรงจับแขนเรา
พาเข้าไปสู่สังฆาราม พระศาสดาทรงอนุเคราะห์ ประทานผ้าเช็ดพระบาท

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ให้แก่เรา ตรัสว่า จงอธิษฐานผ้าสะอาดผืนนี้ให้ตั้งมั่นดีโดยมนสิการว่า
รไซหรณฺหา ผ้าสำหรับเช็ดธุลีฯ จงตั้งจิตให้มั่น นัง ฌ ที่ควรข้างหนึ่ง
เราฟังพระดำรัสของพระองค์แล้ว เกิดความยินดีในศาสนา ได้
บำเพ็ญสมาธิให้เกิดขึ้นเพื่อบรรลุประโยชน์อันสูงสุด เราระลึกถึงชาติ
ก่อนๆ ได้ ชำระทิพยจักขุให้หมดจดแล้ว ได้บรรลุวิชา ๓
คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เราได้ทำสำเร็จแล้ว พระจุฬินทร-
เถระได้เนรมิตตนขึ้นพื้นหนึ่ง นังอยู่ที่ชิวกัมพวันอันรื่นรมย์ จนถึง
เวลาเขามาบอกนิมนต์ ครั้งนั้น พระศาสดาทรงส่งทูตไปบอกเวลา
ภัตตาหารแก่เรา เมื่อทูตบอกเวลาภัตตาหารแล้ว เราได้เข้าไป
เฝ้าโดยอากาศ ถวายบังคมพระยุคลบาทของพระศาสดาแล้ว นัง
ฌ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ลำดับนั้น พระศาสดาทรงรับรองเราผู้
ถวายบังคมแล้วนังอยู่ เราเป็นผู้ควรบูชาของโลกทั้งปวง เป็นผู้
ควรรับของอันเขานำมาบูชา เป็นนาบุญแห่งหมู่มนุษย์ ได้รับ
ทักษิณาทานแล้ว .

๕. กิปปเถรคาถา

คาถาสภาสิตของพระกิปปเถระ

[๓๓๔] ร่างกายนี้ เต็มไปด้วยของอาภูลและของอันเป็นมลทินต่างๆ มี
หลุมคูใหญ่เป็นที่เกิด เป็นดงบ่อน้ำคร่ำอันมีมานมนาน เป็น
ดงฝีใหญ่ เป็นดงแผลใหญ่ เต็มไปด้วยหนองและเลือด เต็มไปด้วย
หลุมคู มีน้ำไหลออกเป็นนิตย์ มีของเน่าไหลออกทุกเมื่อ กายอัน
เปื่อยเน่านี้รัดด้วยเอ็นใหญ่ ๖๐ เส้น ฉาบหุ้มด้วยเครื่องฉาบหุ้ม คือ
เนื้อ หุ้มห่อด้วยเสื้อ คือ หนัง เป็นของหาประโยชน์มิได้
เป็นของสืบต่อเนื่องกันด้วยร่างกระดูก เกี่ยวร้อยด้วยด้าย คือเส้น
เอ็น เปลี่ยนอิริยาบถได้ เพราะยังมีเครื่องประกอบพร้อม นรชน
ผู้ยังคลุกคลีอยู่ในกามคุณ เป็นผู้ตระเตรียมไปสู่ความตายเป็นนิตย์ เป็น
ผู้ตั้งอยู่ในที่ใกล้มัจจุราช จักต้องทิ้งร่างกายไว้ในโลกนี้เอง กายนี้
เองวิเศษหุ้มห่อแล้ว ผูกมัดด้วยเครื่องผูก ๔ ประการ จมอยู่ใน
ในห้วงน้ำ คือ กิเลส ปกคลุมไว้ด้วยข่าย คือ กิเลสอันนอน
เนื่องอยู่ในสันดาน ประกอบแล้วในนิวรณ์ ๕ เพียบพร้อม
ด้วยวิตก ประกอบด้วยรากเหง้าแห่งภพ คือ ตัณหา ปก
ปิดด้วยเครื่องปกปิด คือ โมหะ หม่นไปอยู่ด้วยเครื่องหม่น คือ
กรรม ร่างกายนี้ย่อมมีสมบัติกับวิบัติเป็นคู่กัน มีความเป็นต่างๆ กัน
เป็นธรรมดา ปุถุชนคนอันธพาลเหล่าใด มายึดถือร่างกายนี้ว่าเป็น
ของเรา ย่อมยังส่งสารอันน่ากลัวให้เจริญ ปุถุชนเหล่านั้นย่อมถือเอา
ภพใหม่อีก กลบตรผู้เป็นบัณฑิตเหล่าใด ละเว้นร่างกายอันฉาบหุ้มแล้ว
ด้วยคุณ ตั้งบารมีผู้ประสงค์ความสขยามีชีวิตอยู่ เห็นอสรพิษแล้ว
หลีกหนีไปจะนั้น กลบตรเหล่านั้นละอริชชาอันเป็นรากเหง้าแห่งภพแล้ว
เป็นผู้ไม่มีอาสวะจักปรินิพพาน .

๖. อุปเสนวังคันทปุตตเถรคาถา

คาถาสภาสิตของพระอุปเสนวังคันทปุตตเถระ

[๓๓๕] ภิกษุสองเสพเสนาสนะอันสงัด ปราศจากเสียงอื้ออึง เป็นที่อยู่อาศัย
แห่งสัตว์ร้ายเพราะการหลีกออกเร้นเป็นเหตุ ภิกษุพึงเก็บผ้ามาจากกอง
หยากเยื่อ จากป่าช้า จากตรอกน้อยตรอกใหญ่ แล้วทำเป็นผ้าถุงห่ม
พึงทรงจีวรอันเศร้าหมอง ภิกษุควรทำให้ต่ำ คุ่มครองทวาร สำรวม
ดีแล้ว เทียวไปบิณฑบาต ตามลำดับตรอก คือ ตามลำดับสกุล ภิกษุ
พึงยินดีด้วยของๆ ตน แม้จะเป็นของเศร้าหมอง ไม่พึงปรารถนารส
อาหารอย่างอื่นมาก เพราะใจของบุคคลผู้ติดในรสอาหาร ย่อมไม่ยินดี
ในฉน ภิกษุควรเป็นผู้มีความปรารถนาล้น โสนโดย ชอบสงัด เป็น
มณี ไม่คลุกคลีด้วยพวกภฤหัสถ์ และพวกบรรพชิตทั้งสอง ภิกษุผู้
เป็นบัณฑิต ควรแสดงตนให้เป็นคนบ้าและคนโง่ ไม่ควรพูดมากใน
ท่ามกลางสงฆ์ ไม่ควรเข้าไปกล่าวหาใครๆ ควรละเว้นการเข้ากระทบ
กระทั่ง เป็นผู้สำรวมในพระปาติโมกข์ และพึงเป็นผู้รู้จักประมาณใน
โภชนะ เป็นผู้ฉลาดในการเกิดขึ้นแห่งจิต มีนิมิตอันถือเอาแล้ว
พึงประกอบสมณะและวิปัสสนาตามเวลาอันสมควรอยู่เนื่องๆ พึง
เป็นบัณฑิตผู้ถึงพร้อมด้วยความเพียรเป็นนิตย์ เป็นผู้ประกอบภาวนา
ทุกเมื่อ ด้วยความตั้งใจว่า ถ้ายังไม่ถึงที่สุดทุกข์ ไม่พึงถึง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิจารณ์-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ความวางใจ อาสวะทั้งปวงของภิกษุ ผู้ปรารถนาความบริสุทธิ์
เป็นอยู่อย่างนี้ ย่อมสิ้นไป และภิกษุนั้นย่อมบรรลุนิพพาน .

๗. โคตมเถรคาถา

คาถาสภาสิตของพระโคตมเถระ

[๓๗๖] บุคคลพึงรู้จักประโยชน์ของตน พึงตรวจตราดูคำสั่งสอนของพระ
ศาสดา และพึงตรวจตราสิ่งที่เหมาะสมแก่กุลบุตร ผู้เข้าถึงซึ่ง
ความเป็นสมณะในศาสนานี้ การมีมิตรดี การสมาทานสิกขา
ให้บริบูรณ์ การเชื่อฟังต่อครูทั้งหลาย ข้อนี้ล้วนแต่สมควรแก่
สมณะ ในศาสนานี้ ความเคารพในพระพุทธรูปเจ้า ความยำ
เกรงในพระธรรมและพระสงฆ์ตามความเป็นจริงข้อนี้ ล้วนสมควร
แก่สมณะ การประกอบในอาจารย์และโคจร อาชีพที่หมดจด อัน
บัณฑิตไม่ติเตียน การตั้งจิตไว้ชอบนี้ ล้วนแต่สมควรแก่สมณะ
จาริตศีลและวาริตศีล การเปลี่ยนอิริยาบถอันน่าเลื่อมใส และ
การประกอบในอธิจิต ก็ล้วนแต่สมควรแก่สมณะ เสนาสนะ
ป่าอันสงบ ปราศจากเสียงอึกทึก มณีพึงคบหา นี้เป็นของสม
ควรแก่สมณะ จตุปาริสุทธิศีล พาหุสัจจะ การเลือกเฟ้น
ธรรมตามความเป็นจริง การตรัสรู้หรือริยสัจ นี้ก็ล้วนแต่สมควร
แก่สมณะ ข้อที่บุคคลมาเจริญอนิจจังสัญญาในสังขารทั้งปวงว่า สังขาร
ทั้งปวงไม่เที่ยง เจริญอนัตตสัญญาว่า ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา
และเจริญสุกสัญญาว่า ภริยกายนี้ ไม่น่ายินดีในโลก นี้ก็ล้วนแต่
สมควรแก่สมณะ การที่บุคคลมาเจริญโพชฌงค์ ๗ อริยบท ๔
อินทรีย์ ๕ พละ ๕ และอริยมรรคมีองค์ ๘ ก็ล้วนสมควรแก่สมณะ
การที่บุคคลผู้เป็นมุนีมาละตัณหาทำลายอาสวะ พร้อมทั้งรากเหง้า เป็น
ผู้หลุดพ้นจากอาสวะกิเลสอยู่ ก็ล้วนแต่สมควรแก่สมณะ .

ในทสกนิบาตนี้ พระเถระ ๗ องค์ คือ พระกาฬทายีเถระ ๑
พระเอกวิหารียเถระ ๑ พระมหากัปปินเถระ ๑ พระจุฬินกเถระ ๑
พระกัปปเถระ ๑ พระอุปเสนวังคันทปุตตเถระ ๑ พระโคตมเถระ ๑
ได้แปลอุทานคาถาองค์ละ ๑๐ คาถา รวมเป็น ๗๐ คาถา ฉะนี้แล .
จบ ทสกนิบาต .

เถรคาถา เอกาทสกนิบาต

๑. สังกิจจเถรคาถา

คาถาสภาสิตของพระสังกิจจเถระ

อุบาสกคนหนึ่ง ได้วอนขอให้กิจจสามเณรอยู่ในวิหารแห่งหนึ่งด้วยคาถาว่า

[๓๗๗] ดูรพอสสามเณร จะมีประโยชน์อะไรในป่า ภูเขาชื่ออุชชหานะ เป็น
ที่ไม่สมชายในฤดูฝน เพราะฉะนั้น ภูเขาอุชชหานะจะมีประโยชน์
อะไรแก่ท่าน ลมหัวด้วนพัดมาอยู่ ท่านพอใจหรือ เพราะ
ความเจียบสัจด์เป็นที่ต้องการของผู้เจริญญาณ .

สังกิจจสามเณรตอบว่า

ลมหัวด้วนในฤดูฝนย่อมพัดผ่านเอาเวลาหกลไปฉับไฉน สัญญาอันประกอบ
ด้วยวิเวก ย่อมคร่าเอาจิตของอาตมามาสู่ความสัจด์ ก็ฉนั้นนัย กาย
คตาสติก็มีปฏิฐาน อันประกอบด้วยความคลายกำหนดในร่างกาย ย่อม
เกิดขึ้นแก่อาตมาทันที เหมือนก้านเป็นสัตว์เกิดแต่ฟองไขมีสีดำ
เที่ยวอาศัยอยู่ในป่าช้า ฉะนั้น บุคคลเหล่าอื่น ย่อมไม่รักษาบรรพชิต
และบรรพชิตก็ไม่รักษาคนเหล่าอื่น ภิกษุนั้นแลเป็นผู้ไม่หวังใยในกาม
ทั้งหลาย ย่อมอยู่เป็นสุข แสงศิลา ซึ่งมีน้ำใส ประกอบด้วยหมู่ชะนี
และค้างคาวดาดย ไปด้วยสาหร่าย ย่อมยังอาตมาให้อยินดี การที่อาตมาอยู่
ในเสนาสนะป่า คือ ขอกเขาและถ้ำอันเป็นที่สัจด์ เป็นที่ส้องเสพอาศัย
แห่งมวลมฤต ย่อมทำให้อาตมาอินดี อาตมาไม่เคยรู้สึกถึงความดำริอันไม่
ประเสริฐ ประกอบด้วยโทษเลย ว่า ขอสัตว์เหล่านั้นจงถูกเบียดเบียน จง
ถูกรุม่า จงได้รับทุกข์ อาตมาได้ทำความคั่นแค้นกับพระศาสดาแล้ว
คำสั่งสอนของพระพุทธรูปเจ้า อาตมาทำเสร็จแล้ว อาตมาปลงภาระอันหนัก
ลงแล้ว ถอนตัณหาเครื่องนำไปสู่ภพแล้ว บรรลุปัจจิมประโยชน์ที่กุลบุตร
ออกบวชเป็นบรรพชิตด้วยศรัทธาต้องการแล้ว ถึงความสิ้นไปแห่ง
สังโยชนทั้งปวงแล้ว อาตมาไม่ยินดีความตาย ไม่เพลิดเพลินความ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิจารณ์-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา เป็นอยู่ และรอเวลาอยู่ เหมือนลูกจ้างรอให้สิ้นเวลาทำงาน ฉะนั้น อาตมาไม่ยินดีความตาย ไม่เพลิดเพลินความเป็นอยู่ และเป็นผู้มี สติสัมปชัญญะ รอเวลาตายอยู่ ในเอกาทสนิบาตนี้ พระสังกัจจเอระองค์ เดียวเท่านั้น ผู้เสร็จกิจแล้ว หมดอสาจะ ได้ภาสิตคาถาไว้ ๑๑ คาถา ถ้วนฉะนี้แล .

จบ เอกาทสนิบาต

เถรคาถา ทวาทสนิบาต

๑. สิลวเถรคาถา

คาถาภาสิตของพระสิลวเถระ

[๓๓๘] ท่านทั้งหลายพึงศึกษาดีในศาสนานี้ ด้วยว่าศีลอันบุคคลศึกษาดีแล้ว สังสมดีแล้ว ย่อมนำมาสมบัติทั้งปวงมาให้ในโลกนี้ นักปราชญ์ เมื่อปรารถนาความสุข ๓ ประการ คือ ความสรรเสริญ ๑ การได้ ความปลื้มใจ ๑ ความบันเทิงในสวรรค์เมื่อละไปแล้ว ๑ พึง รักษาดี ด้วยว่าผู้มีศีล มีความสำรวม ย่อมได้มิตรมาก ส่วนผู้ทุศีลประพฤติดุศีลกรรมอันลามก ย่อมแตกจากมิตร นรชน ผู้ทุศีล ย่อมได้รับการติเตียนและความเสียชื่อเสียง ส่วนผู้มีศีล ย่อมได้รับการสรรเสริญและชื่อเสียงทุกเมื่อ ศีลเป็นเบื้องต้น เป็น ที่ตั้ง เป็นบ่อเกิดแห่งคุณความดีทั้งหลาย และเป็นประธาน แห่งธรรมทั้งปวง เพราะฉะนั้น พึงชำระศีลให้บริสุทธิ์ สังวร ศีลเป็นเครื่องกั้นความทุจริต ทำจิตให้ระงับ เป็นท่าทีหยั่งลง มหาสมุทร คือ นิพพานของพระพุทธเจ้าทั้งปวง เพราะฉะนั้น พึงชำระศีลให้บริสุทธิ์ ศีลเป็นกำลังหาเปรียบมิได้ เป็นอาวุธ อย่างสูงสุด เป็นอาการอันประเสริฐ เป็นเกราะอันน่าอัศจรรย์ ศีลเป็นสะพาน เป็นมหาอำนาจ เป็นกลิ่นหอมอย่างยอดเยี่ยม เป็น เครื่องลอบไล่อันประเสริฐ บุคคลผู้สมบรูณ์ด้วยศีล ย่อมหอมฟุ้งไปทั่ว ทุกทิศ ศีลเป็นกำลังอย่างเลิศ เป็นเสบียงเดินทางขึ้นเยี่ยม เป็น พาหนะอันประเสริฐยิ่งนัก เป็นเครื่องหอมฟุ้งไปทั่วทิศานุทิศ คนพาล ผู้มีจิตไม่ตั้งมั่นในศีล ย่อมได้รับการนินทาในเวลาที่มีชีวิตอยู่ในโลกนี้ เมื่อตายไปแล้ว ย่อมได้รับทุกข์ทรมานในอบายภูมิ ย่อมได้รับทุกข์ ทรมานในที่ต่ำ ไป ธีรชนผู้มีจิตตั้งมั่นด้วยดีในศีล ย่อมได้รับการ สรรเสริญในเวลาที่มีชีวิตอยู่ในโลกนี้ ครั้นตายไปแล้ว ก็ได้รับความสุข โสมนัสในสวรรค์ ย่อมรื่นเริงใจในที่ทุกสถานในโลกนี้ ศีลเท่านั้นเป็น ยอดและผู้มีปัญญาเป็นผู้สูงสุดในโลกนี้ ความชนะในมนุษย์โลกและ เทวโลก ย่อมมิได้เพราะศีลและปัญญา .

๒. สุนิตเถรคาถา

คาถาภาสิตของพระสุนิตเถระ

[๓๓๙] เราเกิดมาในสกุลต่ำ เป็นคนยากจน มีเครื่องบริโภคน้อย การงานของ เราเป็นการงานต่ำ เราเป็นคนเทวดอกไม้ เราถูกมนุษย์เกลียดชัง ดูหมิ่น และแข่งต่ำ เราถ่อมตนไหว้หมุ่ชนเป็นอันมาก ครั้งนั้น เราได้เห็น พระพุทธเจ้า ผู้เป็นมหาวิบุลย์ ห้อมล้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์ เสด็จ เข้าไปสู่พระนครอันอุดม ของชาวมคธเพื่อบิณฑบาต เราจึงวางกระเช้า ลงแล้วเข้าไปถวายบังคม พระองค์ผู้เป็นอุดมบุรุษได้ประทับยืนอยู่เพื่อ อนุเคราะห์เรา ครั้งนั้นเราได้ถวายบังคมพระยุคลบาทของพระศาสดาแล้ว ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วจึงทูลขอพรพหุจากพระองค์ผู้สูงสุด กว่าสัตว์ทั้งปวง ลำดับนั้น พระศาสดาผู้มีพระกรุณาอันเกราะห้สัตว์โลก ทั้งปวง ได้ตรัสเรียกเราว่า จงเป็นภิกษุมาเถิด พระดำรัสนั้นเป็น อุปสมบทของเรา เมื่อเราอุปสมบทแล้ว อยู่ในป่าแต่ผู้เดียว ไม่เกียจ คร้าน ได้ทำตามพระดำรัสของพระศาสดาผู้พิชิตมาร ที่ทรงสั่งสอนเรา ในราตรีปฐมยาม เราก็ระลึกถึงชาติก่อนๆ ได้ในมัชฌิมยาม ก็ได้ทักข- จักข ในปัจจุณิมยาม เราก็ทำลายกองแห่งความมืด คือ อวิชชาได้ ครั้น รุ่งราตรีพระอาทิตย์อุทัย เทพเจ้าเหล่าอินทร์และพรหมทั้งหลาย พากัน ประนมอัญชลินมัสการเราพร้อมกับกล่าวว่า ข้าแต่ท่านผู้เป็นบุรุษอาชา- ไนย ขอนอบน้อมต่อท่าน ข้าแต่ท่านผู้เป็นอุดมบุรุษ ขอนอบน้อมต่อ ท่าน ข้าแต่ท่านผู้เป็นวิบุลย์ ท่านเป็นผู้สิ้นอาสวะ เป็นทักขิโณบุคคล ลำดับนั้น พระศาสดาทอดพระเนตรเห็นเราห้อมล้อมด้วยหมู่เทพเจ้า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิจารณ์-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
จึงทรงยิ้มแย้ม แล้วได้ตรัสเนื้อความนี้ว่า บุคคลชื่อว่าปราชญ์เพราะคุณธรรม ๔ ประการ คือ ตบะ ๑ พรหมจรรย์ ๑ สัญญะ ๑
ทมะ ๑ ท่านผู้รู้ทั้งหลายกล่าวบุคคลผู้ประกอบด้วยคุณธรรม ๔ ประการ
มีตบะเป็นต้นนั้นว่า เป็นปราชญ์ผูุ้ดม .

ในทวารสกนิบาตนี้ พระเถระ ๒ รูป คือ พระสีลวเถระ ๑ พระสุนีต
เถระ ๑ ล้วนแต่มีมหิทธิฤทธิ์ ได้ภาสิตคาถารูปละ ๑๒ คาถา รวมเป็น
๒๔ คาถา ดังนี้ .

จบ ทวารสกนิบาต .

เถรคาถา เตรสกนิบาต

๑. โสณโกฬิสเถรคาถา

กาลาสภาสิตของพระโสณโกฬิสเถระ

[๓๘๐] ผู้ใดเป็นผู้สำเร็จความปรารถนา เป็นผู้สูงสุดในแว่นแคว้นของพระเจ้า
อังคะ วันนี้ ผู้ที่ฉันนามว่าโสณะ เป็นผู้เยี่ยมในธรรมทั้งหลาย
เป็นผู้ถึงฝั่งแห่งทุกข์ ภิกษุพึงตัดสังโยชน์เบื้องต่ำ ๕ พึงละสังโยชน์
เบื้องบน ๕ และพึงเจริญอินทรีย์ ๕ ให้ยิ่ง ภิกษุผู้ล่วงธรรมเป็น
เครื่องข้อง ๕ ท่านเรียกว่า ผู้ข้ามโอฆะได้แล้ว คือ สมาริ และ
ปัญญา ของภิกษุผู้มีมานะเพียงดั่งว่า ไม่อ้ออันยกขึ้นแล้ว ผู้ประมาท
ยินดีในอายตนะอันมีในภายนอก ย่อมไม่ถึงความบริบูรณ์ กิจใดที่
ควรทำ ภิกษุเหล่านั้นมาละทิ้งกิจอันนั้นเสีย แต่มาทำกิจที่ไม่ควรทำ
อาสวะทั้งหลายย่อมเจริญแก่ภิกษุเหล่านั้น ผู้มีมานะเพียงดั่งไม่อ้ออันยก
ขึ้นแล้ว เป็นผู้ประมาท ส่วนภิกษุเหล่าใดปรารภกายคตาสติด้วยดีเป็น
นิตย์ ภิกษุเหล่านั้นกระทำการที่ควรทำเนื่องนิตย์ ย่อมไม่เสพกรรมมิใช่
กิจอาสวะของภิกษุเหล่านั้นผู้มีสติสัมปชัญญะ ย่อมถึงความสิ้นสูญ เมื่อ
มีทางตรงพระพุทธเจ้าตรัสบอกไว้แล้ว ขอท่านทั้งหลายจงดำเนินไปเกิด
อย่าพากันกลับ จงตั้งเตือนตนด้วยตนเอง พึงน้อมตนเข้าไปสู่นิพพาน
เมื่อเราปรารภความเพียร พระศาสดาผู้มีพระจักษุยอดเยี่ยมในโลก ได้
ทรงแสดงธรรมอุปมาด้วยสายพินสอนเรา เราฟังพระดำรัสของพระองค์
แล้ว ยินดียอยู่ในพระศาสนา ยังสมถภาวนาให้เกิดขึ้น เพื่อบรรลุ
ประโยชน์อันสูงสุด เราบรรลุวิชา ๓ แล้ว คำสั่งสอนของพระพุทธ
เจ้าเราได้ทำเสร็จแล้ว จิตของเราผู้น้อมไปในเนกขัมมะ ในความวิเวก
แห่งจิต ในความไม่เบียดเบียน ในความสิ้นไปแห่งอุปาทาน ในความ
สิ้นตัณหาและในความไม่หลงใหลแห่งใจ ย่อมหลุดพ้นโดยชอบ เพราะ
เห็นความเกิดขึ้นแห่งอายตนะ การสั่งสมย่อมไม่มีแก่ภิกษุนั้น ผู้หลุด
พ้นแล้วโดยชอบ มีจิตสงบระงับเสร็จกิจแล้ว กิจอื่นที่จะพึงทำอีกไม่มี
ภูเขาล้วนเป็นแห่งทึบ ย่อมไม่สะท้อนด้วยลม ฉันท ๓ รูป เสีย
กลืน รส โผฏฐัพพะ และธรรมารมณ์ทั้งสิ้น ทั้งที่เป็นอริยารมณ์ และ
อนิยารมณ์ ย่อมไม่ทำจิตของบุคคลผู้คงที่ให้หวั่นไหวได้ ฉันทนั้น จิต
ของผู้คงที่นั้น เป็นจิตตั้งมั่นไม่หวั่นไหว ไม่เกาะเกี่ยวด้วยอารมณ์
อะไรๆ เพราะผู้คงที่นั้นพิจารณาเห็นความเสื่อมไปแห่งอารมณ์นั้น .

ในเตรสกนิบาตนี้ พระโสณโกฬิสเถระผู้มีมหิทธิฤทธิ์รูปเดียวเท่านั้น
ได้ภาสิตคาถาไว้ ๑๓ คาถา ดังนี้แล .

จบ เตรสกนิบาต

เถรคาถา จุทสกนิบาต

๑. เวตเถรคาถา

กาลาสภาสิตของพระเวตเถระ

[๓๘๑] นับแต่เราออกบวชเป็นบรรพชิตแล้ว ไม่รู้สึกถึงความดำริอันไม่ประเสริฐ
ประกอบด้วยโทษเลย ในระยะกาลนานที่เราบวชอยู่นี้ เราไม่รู้สึกถึง
ความดำริว่า ขอให้สัตว์เหล่านั้น จงถูกฆ่า ถูกเขาเบียดเบียน จงได้
รับทุกข์ เราารู้สึกแต่การเจริญเมตตาอันหาประมาณมิได้ อบรมสังสม
ดีแล้วโดยลำดับ ตามที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้แล้ว เราได้เป็นมิตร
เป็นสหายของสัตว์ทั้งปวง เป็นผู้อนุเคราะห์สัตว์ทั้งปวง ยินดีแล้วใน
การไม่เบียดเบียน เจริญเมตตาจิตอยู่ทุกเมื่อ เรายังจิตอันไม่องุ่นแง่น
ไม่กำเริบให้บังเหินอยู่ เจริญพรหมวิหารอันบุรุษผู้เลวทรามไม่ชองเสพ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
สาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้เข้าหัตถิยานอัน ไม่มีวิตกวิจารณ์
ประกอบด้วยความเป็นผู้หนึ่งเป็นนริยะ โดยแท้จริง ภูเขาศิลาล้วน ไม่หวั่น
ไหว ตั้งอยู่ที่ แม่น้ำจินได ภิกษุก็ฉันนั้น ย่อมไม่หวั่นไหวดุจบรรพต
เพราะสิ้นโมหะ ความชั่วไม่มีประมาณเท่าปลายขนทราย ย่อมปรากฏ
เหมือนประมาณท่าหมอกเมฆ แก่ท่านผู้ไม่มีกิเลสเครื่องยั่ววน ผู้แสวง
หาความสะอาดเป็นนิตย์ เมืองหน้าด่านเป็นเมืองอันเขาคุ่มครองแล้ว
ทั้งภายในและภายนอก จันได ท่านทั้งหลายจงค้ำครองตนฉันนั้นเกิด
ชนะอย่าได้ล่วงเลยท่านทั้งหลายไปเสีย เราไม่ยินดีต่อความตาย ไม่
ผลิตผลิตต่อความเป็นอยู่ แต่เรารอเวลาตาย เหมือนลูกจ้างคอยให้
หมดเวลาทำงานจะนั้น เราไม่ยินดีความตาย ไม่ผลิตผลิตความเป็น
อยู่ แต่เรามีสติสัมปชัญญะ รอท่าเวลาตาย พระศาสดาเราคุ้นเคยแล้ว
เราทำคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเสร็จแล้ว ปลงภาระอันหนักลงแล้ว
ถอนตัณหาเครื่องนำไปสู่ภพแล้ว ได้บรรลุถึงประโยชน์ที่กุลบุตรออกบวช
เป็นบรรพชิตต้องการแล้ว บรรลุถึงความสิ้นสิ่งโยชนทั้งปวง ท่านทั้งหลาย
จงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเกิด นี่เป็นคำสอนของเรา เรา
จักอำลาท่านทั้งหลายปริณิพพานในบัดนี้ เพราะเราเป็นผู้หลุดพ้นแล้ว
จากกิเลสทั้งปวง .

๒. โคทัตตเถรคาถา

คาถาสภาสิตของพระโคทัตตเถระ

[๓๔๒] โคอาชาไนยที่ดี อันเขาเทียมแล้วที่แอกเกวียน ย่อมอาจนำแอกเกวียน
ไปได้ ไม่ยอมต่อภาระอันหนัก ไม่ทอดทิ้งเกวียนอันเขาเทียมแล้ว
แม้จันได บุคคลเหล่าใดบริบูรณ์ด้วยปัญญา เหมือนมหาสมุทรอันเต็ม
ด้วยน้ำ บุคคลเหล่านั้นย่อมไม่ดูหมิ่นผู้อื่น จันนั้น ย่อมเป็นดังอริยธรรม
ของสัตว์ทั้งหลาย นรชนผู้ตกอยู่ในอำนาจของเวลา ตกอยู่ในอำนาจของ
ภพน้อยภพใหญ่ ย่อมเข้าถึงความทุกข์และต้องเศร้าโศก คนพาลไม่
พิจารณาเห็นตามความเป็นจริง ย่อมเดือดร้อนด้วยเหตุ ๒ อย่าง คือ
มีใจฟูขึ้นเพราะเหตุแห่งสุข ๑ มีใจพองเพราะเหตุแห่งทุกข์ ๑ ชน
เหล่าใดก้าวล่วงตัณหาเครื่องร้อยรัดในทกขเวทนา ในสุขเวทนา และ
ในอทุกขมสุขเวทนา ชนเหล่านั้นเป็นผู้ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวเหมือนเสา
เขื่อน เป็นผู้ไม่ฟูขึ้นและไม่พอง ชนเหล่านั้นย่อมไม่ติดอยู่ในโลก
ความเสื่อมลาภ ยศ ความเสื่อมยศ นินทา สรรเสริญ สุข และ
ทุกข์ทั้งหมด ดังหยาดน้ำไม่ติดอยู่บนใบบัว ฉะนั้น นักปราชญ์ทั้งหลาย
มีความสุขและได้ชัยชนะในที่ทุกแห่งไป การไม่ได้ลาภโดยชอบธรรมกับ
การได้ลาภโดยไม่ชอบธรรมทั้งสองอย่างนี้ การไม่ได้ลาภอันชอบธรรม
ประเสริฐกว่า การได้ลาภอันไม่ชอบธรรมจะประเสริฐอะไร คนไม่
มีความรู้ มียศ กับคนมีความรู้แต่ไม่มียศ คนมีความรู้ไม่มียศประเสริฐ
กว่า คนไม่มีความรู้มียศจะประเสริฐอะไร การสรรเสริญจากคนพาลกับ
การติเตียนจากนักปราชญ์ การติเตียนจากนักปราชญ์ประเสริฐกว่า การ
สรรเสริญจากคนพาลจะประเสริฐอะไร ความสุขอันเกิดจากกามคุณกับ
ความทุกข์อันเกิดจากวิเวก ความทุกข์อันเกิดจากวิเวกประเสริฐกว่า
ความสุขอันเกิดจากกามคุณจะประเสริฐอะไร ความเป็นอยู่โดยไม่ชอบ
ธรรมกับความตายโดยธรรม ความตายโดยธรรมประเสริฐกว่า ความเป็น
อยู่โดยไม่ชอบธรรมจะประเสริฐอะไร ชนเหล่าใดละกามและความ
โกรธได้แล้ว มีจิตสงบระงับเที่ยวไปในภพน้อยภพใหญ่ ไม่ติดอยู่ใน
โลก ชนเหล่านั้น ไม่มีความรักความชัง บุคคลเจริญโพชฌงค์ ๗ อินทรีย์ ๕
และพละ ๕ แล้วบรรลุถึงความสงบอันยอดเยี่ยม หอาสวะมิได้ ย่อม
ปริณิพพาน .

ในจุทสกนิบาตนี้ พระเถระ ๒ รูปผู้มีฤทธิ์มาก คือ พระเวตเถร ๑
พระโคทัตตเถระ ๑ ได้ภาสิตคาถารูปละ ๑๔ คาถา รวมเป็น ๒๘ คาถา
ดังนี้แล .

จบ จุทสกนิบาต .

เถรคาถา โสฬสกนิบาต

๑. อัญญาโกณฑัญญเถรคาถา

คาถาสภาสิตของพระอัญญาโกณฑัญญเถระ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขททกนิทาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรีคาถา
[๓๘๓] ท้าวสักกเทวราช เมื่อจะประกาศความเลื่อมใสของพระองค์ จึงตรัสพระคาถา

ที่ ๑ ว่า

ข้าพเจ้าได้ฟังธรรมมีรสอันประเสริฐ จึงเกิดความเลื่อมใสอย่างยิ่ง ธรรม
อันคลายความกำหนัด เพราะไม่ยึดถือมันโดยประการทั้งปวง พระผู้เป็น
เจ้าได้แสดงแล้ว-

ท้าวเธอตรัสชมเชยเทศนาของพระเถระดังนี้แล้ว ทรงนมัสการพระเถระ แล้วเสด็จ
กลับ ไปสู่ที่อยู่ของพระองค์ ภายหลังวันหนึ่ง พระเถระเห็นวารจิตของปุถุชนบางจำพวก ซึ่งถูก
มิจฉาวิตกครอบงำ และระลึกถึงคำสอนอันเป็นปฏิปักษ์ต่อมิจฉาวิตกนั้นแล้ว นึกถึงความที่คน
มีใจอันพรากแล้วจากการฟังทั้งปวง จึงได้ภาษิตคาถา ๒ คาถา อันแสดงซึ่งเนื้อความนั้นว่า

อารมณ์อันวิจิตรมีอยู่ในโลกเป็นอันมาก ชรอยจะย่ำยิบคลลผู้คิดถึง
อารมณ์ว่า งาม อันประกอบด้วยราคะในปฐพีผืนหนึ่ง ผืนตกลงมาใน
ฤดูฝน พึงระยับลึที่ถูกลมพัดไปได้ ฉะนั้น เมื่อใด พระอริยสาวก
พิจารณาเห็นด้วยปัญญา เมื่อนั้น ความดำริของพระอริยสาวกนั้นย่อม
ระยับไปฉนั้น เมื่อใด พระอริยสาวกพิจารณาเห็นด้วยปัญญาว่า สังขาร
ทั้งปวงไม่เที่ยง เมื่อนั้น พระอริยสาวกนั้นย่อมหน่ายในทุกข์ นี่เป็น
ทางแห่งความหมดจด เมื่อใด พระอริยสาวกพิจารณาเห็นด้วยปัญญาว่า
สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ เมื่อนั้น พระอริยสาวกนั้นย่อมหน่ายในทุกข์
นี่เป็นทางแห่งความหมดจด เมื่อใด พระอริยสาวกพิจารณาเห็นด้วย
ปัญญาว่า ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา เมื่อนั้นพระอริยสาวกนั้นย่อมหน่าย
ในทุกข์ นี่เป็นทางแห่งความหมดจด พระโกณฑัญญะเถระองค์ใดเป็นผู้
ตรัสรู้ตามพระพุทธรเจ้า เป็นผู้มีความบากบั่นอย่างแรงกล้า ละความเกิด
และความตายได้แล้ว เป็นผู้บริบูรณ์ด้วยพรหมจรรย์อันได้ด้วยยาก พระ
โกณฑัญญะเถระองค์นั้น ได้ตัดบ่วง คือ โธมะ ตาปตริงจิต ๑- อันมันคง
และกุษาที่ทำลายได้ยากแล้ว ๒- ข้ามไปถึงฝั่ง คือ นิพพาน เป็นผู้เพ่ง
ฉาน หลุดพ้นจากเครื่องผูกแห่งมาร .

ภายหลังวันหนึ่ง ท่านพระโกณฑัญญะได้เห็นภิกษุรูปหนึ่งซึ่งเป็นสัทธีริหาริกของท่าน
เป็นผู้เกียจคร้าน มีความเพียรทรมาน มีใจฟุ้งซ่าน มักใหญ่ใฝ่สูง เพราะการคบหาด้วยมิตร
ชั่วช้า จึงไปยังที่นั่นด้วยฤทธิ์ แล้วตักเตือนว่า ท่านอย่าทำอย่างนี้ต่อไป ขอท่านจงละมิตรชั่วช้า
เสียแล้วคบหากัลยาณมิตรทำสมณธรรมเถิด ภิกษุนั้นไม่เชื่อฟังคำของท่าน ท่านจึงเกิดความ
สลดใจ เมื่อจะตักเตือนข้อปฏิบัติอันผิด และสรรเสริญการปฏิบัติชอบและการอยู่สงัด ด้วย
ถ้อยคำอันเป็นบุคคลลัทธิฐาน จึงได้ภาษิตคาถานี้ใจความว่า

ภิกษุมีใจฟุ้งซ่าน กลับกลอก คบหาแต่มิตรที่เลวทราม ถูกคลื่นซัดให้
จมอยู่ในห้วงน้ำ คือ สงสาร ส่วนภิกษุมีใจไม่ฟุ้งซ่าน ไม่กลับกลอก
มีปัญญารักษาตัวรอด ส้ารวมอินทรีย์ คบหากัลยาณมิตร เป็นนักปราชญ์
พึงทำที่สุดแห่งทุกข์ได้ นครชนผู้ชอบมม มีตัวสะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็นดัง
เถาหยวนาง เป็นผู้รู้จักประมาณในข้าวและน้ำ มีใจไม่ย่อท้อ ถูกเหลือบ
ยุงทั้งหลายกัดอยู่ในป่าใหญ่ ย่อมเป็นผู้มีสติอดกลั้น ได้อยู่ในป่านั้น
เหมือนช้างที่อดทนต่อศาดราวุธในยุทธสงครามจะนั้น เราไม่ยินดีความ
ตาย ไม่ผลิตเพิลินความเป็นอยู่ เรารอเวลาตาย เหมือนลูกจ้างรอให้
หมดเวลาทำงาน ฉะนั้น เราไม่ยินดีความตาย ไม่ผลิตเพิลินความเป็น
อยู่ แต่เรามีสติสัมปชัญญะรอเวลาตาย พระศาสดาเราได้ค้นเคยแล้ว
เราทำคำสั่งสอนของพระพุทธรเจ้าเสร็จแล้ว ปลงภาระอันหนักลงแล้ว
ถอนตนหาเครื่องนำไปสู่ภพขึ้นแล้ว ได้บรรลุถึงประโยชน์ที่กลบตรทั้ง
หลายออกบวชเป็นบรรพชิตต้องการแล้ว เพราะฉะนั้น จะมีประโยชน์
อะไรด้วยสัทธีริหาริก ผู้ว่ายากแก่เรา .

๑๑. ความสงสัยและความโกรธความไม่พอใจ ๒. ความไม่รู้ในทุกข์เป็นต้น

๒. อุทายีเถรคาถา

คาถาสุภาษิตของพระอุทายีเถระ

[๓๘๔] เราเคยได้ฟังมาจากพระอรหันต์ทั้งหลายว่า มนุษย์ทั้งหลายย่อมมอบน้อม
บุคคลใด ผู้เกิดเป็นมนุษย์ เป็นพระพุทธรเจ้าผู้ตรัสรู้เอง มีตนอันได้
ฝึกฝนแล้ว มีจิตตั้งมั่น ดำเนินไปในทางของพรหม ยินดีในการสงบ
ระงับจิต ถึงฝั่งแห่งธรรมทั้งปวง แม้เทวดาทั้งหลายก็พากันมอบน้อม
บุคคลนั้น เทวดาและมนุษย์ย่อมมอบน้อมพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์
ใด ผู้กล่าวสั่งสอนทั้งปวง ออกจากป่า คือ กิลเลสมาสูนิพพาน
ออกจากกามมายินดีในเนกขัมมะ เหมือนทองคำอันพ้นแล้วจากหินจะนั้น
พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์นั้นแล เป็นนาครุ่งเรือง พ้นโลกนี้

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
กับทั้งเทวโลก เหมือนขุนเขาหิมวันต์รุ่งเรืองสว่างภูเขาเหล่าอื่นจะนั้น
เราจักแสดงช้างอันประเสริฐ ซึ่งเป็นช้างมีชื่อโดยแท้จริง เป็นเยี่ยมกว่า
บรรดาผู้มีชื่อว่าช้างทั้งหมด แก่ท่านทั้งหลาย เพราะผู้ใดไม่ทำบาป ผู้นั้น
ชื่อว่า นาค ความสงบเสงี่ยมและการ ไม่เบียดเบียน ๒ อย่างนี้ เป็น
เท้าหน้าทั้งสองของนาค สติสัมปชัญญะเป็นเท้าหลัง ช้างตัวประเสริฐ
ควรบูชา มีศรัทธาเป็นงวง มือเบกขาเป็นงาอันขาว มีสติเป็นคอ มี
ปัญญาเครื่องพิจารณาค้นคว้าธรรมเป็นศีรษะ มีธรรม คือ สัมมาวาจา
เป็นท้อง มีวิเวกเป็นหาง ช้างตัวประเสริฐ คือ พระพุทธเจ้านั้น เป็น
ผู้มีปกติเพ่งฌาน ยินดีในนิพพาน มีจิตตั้งมั่นดีแล้วในภายใน คือ เมื่อ
เดินก็มีจิตตั้งมั่น เมื่อยืนก็มีจิตตั้งมั่น นอนก็มีจิตตั้งมั่น แม้เมื่อนั่งก็มี
จิตตั้งมั่น เป็นผู้สำรวมในที่ทั้งปวง อันนี้เป็นคุณสมบัติของช้างผู้
ประเสริฐ คือ พระพุทธเจ้า ช้างตัวประเสริฐ คือ พระพุทธเจ้านั้น
บริโภคน้ำของอันหาโทษมิได้ ไม่บริโภคน้ำของที่มีโทษ ได้อาหารและเครื่อง
นุ่งห่มแล้ว ก็ไม่สังสมไว้ ตัดเครื่องเกาะเกี่ยวผูกพันน้อยใหญ่ทั้งสิ้น
ไม่มีความห่วงใยเลย เทียวไปในที่ทุกแห่ง เปรียบเหมือนดอกบัวขาบ
มีกลิ่นหอมหวานชวนให้รื่นรมย์ เกิดในน้ำ เจริญในน้ำ ย่อมไม่ติดอยู่
ด้วยน้ำ ฉะนั้น พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติแล้วในโลก อยู่ในโลกไม่ติดอยู่
ด้วยโลก เหมือนดอกปทุมไม่ติดอยู่ด้วยน้ำ ฉะนั้น ไฟกองใหญ่ลุกโชน
เมื่อหมดเชื้อก็ดับไป ก็เมื่อเถายังมีอยู่ เขาก็เรียกว่ากินน้ำ ไฟดับแล้ว
ฉะนั้น อุปมาอันทำให้รู้เนื้อความแจ่มแจ้งนี้ วิทยุชนทั้งหลายแสดงไว้
แล้ว ก็ฉนั้น มหานาถทั้งหลายจักรู้แจ้งนาค อันพระพุทธเจ้าทรงแสดง
แล้ว พุทธนาถเป็นผู้ปราศจาก รากะ โทสะ และโมหะ หมดอาสวะ
เมื่อละสรีระร่างกายนี้แล้ว ก็จักไม่มีอาสวะปรินิพพาน .

ในโสฬสกนิบาตนี้ พระเถระผู้มีมหิทธิฤทธิ์ ๒ รูป คือ พระโกณฑัญญะ-
เถระ กับ พระอชัฏเถระ ได้ภาสิตคาถาไว้องค์ละ ๑๖ คาถา รวมเป็น
๓๒ คาถา ฉะนี้แล .

จบ โสฬสกนิบาต .

เถรคาถา วิสตินิบาต

๑. อธิมุตตเถรคาถา

คาถาภาสิตของพระอธิมุตตเถระ

[๓๘๕] พระอธิมุตตเถระถูกพวกโจรจับไว้ มิได้มีความกลัวหวาดเสียว มีหน้าผองใส
เมื่อหัวหน้าโจรเห็นดังนั้น เกิดความอัศจรรย์ใจ จึงได้กล่าวคาถาสรรเสริญ ๒ คาถาว่า
เมื่อก่อน เราจะฆ่าสัตว์เหล่าใดเพื่อบูชายัญ หรือเพื่อทรัพย์ ความกลัว
ก็ย่อมเกิดแก่สัตว์เหล่านั้นทั้งสิ้น สัตว์เหล่านั้นย่อมพากันหวาดหวั่น
และบนเพ้อ แต่ความกลัวมิได้มีแก่ท่านเลย สีนัยของท่านผ่องใสยิ่ง
นัก เมื่อภัยใหญ่เห็นปานนี้ปรากฏแล้ว เหตุไรท่านจึงไม่คร่ำครวญเล่า .

พระเถระเมื่อจะแสดงธรรม โดยมุ่งการตอบคำถามของนายโจรนั้น จึงได้กล่าวคาถา
เหล่านี้ความว่า

ดูกรนายโจร ทุกข์ทางใจย่อมไม่มีแก่ผู้ไม่ห่วงใยในชีวิตร ความกลัวทั้ง
ปวงอันเราผู้สิ้นสังโยชนล่วงพ้นได้แล้ว เมื่อตณฺหาเครื่องนำไปสู่ภพสิ้น
ไปแล้ว ความกลัวตายในปัจจุบันมิได้มีด้วยประการใดประการหนึ่งเลย
ดูบุตรชไมกลัวความหนัก เพราะวางภาระแล้วจะนั้น พรหมจรรย์เรา
ประพฤติดีแล้ว แม้มรรคเราก็อบรมดีแล้ว เราไม่มีความกลัวตายเหมือน
บุคคลไม่กลัวโรคเพราะโรคสิ้นไปแล้วจะนั้น พรหมจรรย์เราประพฤติดี
แล้ว แม้มรรคเราก็อบรมดีแล้ว ภพทั้งหลายอันไม่น่ายินดีเราได้เห็นแล้ว
เหมือนบุคคลดื่มยาพิษแล้วตายทั้งจะนั้น บุคคลผู้ถึงฝั่งแห่งภพ ไม่มี
ความถือมั่น เสรีกิจแล้ว หมดอาสวะ ย่อมยินดีต่อความสิ้นอายุเหมือน
บุคคลพ้นแล้วจากการถูกประหารจะนั้น บุคคลผู้บรรลุลหรรณอันสูงสุด
แล้ว ไม่มีความต้องการอะไรในโลกทั้งหมด ย่อมไม่เศร้าโศกในเวลา
ตาย ดูบุคคลออกจากเรือนที่ถูกไฟไหม้จะนั้น สิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งมีอยู่
ในโลกนี้ก็ดี ภพที่สัตว์ย่อมได้ในโลกนี้ก็ดี พระพุทธเจ้าแสวงหาคุณ
อันใหญ่ยิ่งได้ตรัสไว้ว่า สิ่งทั้งหมดนี้ไม่เป็นอิสระ ผู้ใดรู้แจ้งธรรมข้อนั้น
เหมือนดังที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ ผู้นั้นย่อมไม่ยึดถือภพอะไร ดัง
บุคคลผู้ไม่จับก้อนเหล็กแดงอันร้อนโชน จะนั้น เราไม่มีความคิดว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา ได้เป็นมาแล้ว จักเป็นต่อไป จะไม่เป็น หรือสังขารจักดับหายไป จะคร่ำครวญไปทำไมในเพราะสังขารนั้นเล่า ดูกรนายโจร ความกลัว ย่อมไม่มีแก่ผู้พิจารณาเห็นตามความเป็นจริง ซึ่งความเกิดขึ้นแห่งธรรม อันบริสุทธิ์ และความสืบต่อแห่งสังขารอันบริสุทธิ์ เมื่อใดบุคคล พิจารณาเห็นโลกเสมอด้วยหย้าและไม้ด้วยปัญญา เมื่อนั้น บุคคลนั้น ย่อมไม่ยึดถือว่าเป็นของเรา ย่อมไม่เศร้าโศกกว่า ของเราไม่มี เราลัด กลุ้มด้วยสรีระ ไม่ต้องการด้วยภพ ร่างกายนี้จักแตกไป และจักไม่มี ร่างกายอื่น ถ้าท่านทั้งหลายปรารถนาจะทำกิจใดด้วยร่างกายของเรา ก็จง ทำกิจนั้นเถิด ความขัดเคืองและความรักใคร่ในสรีระนั้น จักไม่มีแก่เรา เพราะเหตุที่ท่านทั้งหลาย ทำกิจตามปรารถนาด้วยร่างกายของเรานั้น . โจรทั้งหลายได้ฟังคำของท่าน อันอัศจรรย์อันทำให้ชนลุกขุชฌันตังนั้น แล้ว จึงพากันวางศัตรารัฐ แล้วกล่าวตึงนี้ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ความ ไม่เศร้าโศกที่ท่านได้นี้ เพราะท่านได้ทำกรรมอะไรไว้ หรือใครเป็น อาจารย์ของท่าน หรือเพราะอาศัยคำสั่งสอนของใคร?

พระเถระได้ฟังดังนั้นแล้ว จึงได้กล่าวตอบว่า

พระศาสดาผู้เป็นสัพพัญญู รู้เห็นธรรมทั้งปวง ชนะหมุมารมีพระกรุณา ใหญ่ผู้รักษาพยาบาลชาวโลกทั้งปวง เป็นอาจารย์ของเรา ธรรมเครื่องให้ ถึงความสิ้นอาสวะอันยอดเยี่ยมนี้ พระองค์ทรงแสดงไว้แล้ว ความไม่ เศร้าโศก เราได้เพราะอาศัยคำสั่งสอนของพระองค์ พวกโจรพึงถ้อยคำ อันเป็นสภาวะของพระเถระผู้เป็นฤาษีแล้ว พากันวางศัตรารัฐและอาวุธ บางพวกก็งดเว้นจากโจรกรรม บางพวกก็ขอบรรพชา โจรเหล่านั้นครั้นได้ บรรพชาในศาสนาของพระสุคตแล้ว ได้เจริญโพชฌงค์และพลธรรมเป็น บัณฑิต มีจิตเพื่องฟูเบิกบาน มีอินทรีย์อันอบรมดีแล้ว ได้บรรลุสันตบพ คือ นิพพานอันหาปัจจัยปรุงแต่งมิได้ .

๒. ปาราสริยเถรคาถา

คาถาสภาสิตของพระปาราสริยเถระ

[๓๔๖] ความคิดได้มีแล้วแก่ภิกษุผู้ชื่อว่าปาราสริยะ ผู้เป็นสมณะนั่งอยู่แล้วแต่ ผู้เดียว มีจิตสงบสงัด เพ่งฌาน บุรุษพึงทำอะไรโดยลำดับ พึงประพฤติ วัตรอย่างไร ประพฤติมาอย่างไร จึงชื่อว่าเป็นผู้ทำกิจของตน และ ชื่อว่าไม่เบียดเบียนใครๆ อินทรีย์ทั้งหลายย่อมมีเพื่อประโยชน์และ ไม่ใช่ประโยชน์ แก่มนุษย์ทั้งหลาย อินทรีย์ที่ไม่รักษา ย่อมไม่เป็นไป เพื่อประโยชน์ อินทรีย์ที่รักษา ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์ บุรุษผู้รักษา และคุ้มครองอินทรีย์นั้นแล จึงชื่อว่าเป็นผู้กระทำกิจของตน และชื่อว่า ไม่เบียดเบียนใครๆ ถ้าผู้ใดไม่ห้ามจักชนทรีย์ อันไปอยู่ในรูปทั้งหลาย ไม่เห็นโทษผู้หนึ่งย่อมไม่พ้นจากทุกข์ได้เลย อนึ่ง ผู้ใดไม่ห้ามโสदनทรีย์ อันเป็นไปอยู่ในเสียงทั้งหลาย ไม่เห็นโทษ ผู้หนึ่งย่อมไม่พ้นจากทุกข์ได้ เลย ถ้าผู้ใดไม่เห็นอุบายเครื่องสลักออก ช่องเสฟในกลืน ผู้หนึ่งเป็น ผู้หมกมุ่นอยู่ในกลืนย่อมไม่พ้นไปจากทุกข์ ผู้ใดมีวแต่คำนึงถึงรสเปรี้ยว รสหวานและรสขมเป็นผู้กำหนดยินดีด้วยตัณหาในรส ไม่รู้สึกถึงความ คิดในใจอันเกิดขึ้นในขณะที่บรรพชาว่า จักทำที่สุดทุกข์ ผู้หนึ่งย่อมไม่พ้น ไปจากทุกข์ ผู้ใดมีนึกถึงโณฏฐัพพะอันสวยงาม ไม่ปฏิบัติ ยินดีแล้ว ผู้หนึ่งย่อมได้ประสบทุกข์มีประการต่างๆ อันมีราคะเป็นเหตุ ก็ผู้ใดไม่ อาจะรักษาใจจากธรรมเหล่านี้ ทุกข์อันเกิดจากกระแสอารมณ์ทั้ง ๕ นั้น ย่อมติดตามผู้หนึ่งไป เพราะการไม่รักษาใจนั้น ร่างกายนี้เต็มไปด้วยหนอง เลือดและซากศพเป็นอันมาก เป็นของอันน่าชังผู้ฉลาดทำไว้ เป็นของ เกลียเกลาริจตรงจางแต่ภายนอก ภายในเต็มไปด้วยของ ไม่สะอาด มี คุณเป็นต้น ดังสมุคฉะนั้น คนพาลย่อมไม่รู้สีกว่า ร่างกายนี้เป็นของ เฝือร้อน มีรสหวานเป็นที่ยินดี เกี่ยวพันด้วยความรัก เป็นทุกข์ เป็น ของฉาบไล่ไว้ด้วยสิ่งที่น่าชังใจ เหมือนมิดโกนอันทาแล้วด้วยน้ำผึ้ง ฉะนั้น บุคคลผู้กำหนดยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส และโณฏฐัพพะ ของหญิง ย่อมต้องประสบทุกข์มีประการต่างๆ กระแสตัณหาในหญิง ทั้งปวงย่อมไหลไปในทวารทั้ง ๕ ของบุรุษ ผู้ใดมีความเพียร อาจทำการ ป้องกันกระแสตัณหาเหล่านั้นได้ ผู้หนึ่งตั้งอยู่ในอรรถ ตั้งอยู่ในธรรม เป็นผู้ขยันมีปัญญาเครื่องพิจารณา ก็บุคคลควรเป็นผู้ยินดีทำกิจอันประ- กอบด้วยอรรถและธรรม การประกอบด้วยกามารมณ์ย่อมทำให้จมอยู่ใน โลกบุคคลพึงเว้นกิจอัน ไร้ประโยชน์เสีย เมื่อรู้ว่ สิ่งนั้นไม่ควรทำแล้ว

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
พึงเป็นผู้ไม่ประมาท มีปัญญาสอดส่องในสิ่งนั้น บุคคลพึงยึดเอาแต่กิจที่
ประกอบด้วยประโยชน์ และความยินดีอันประกอบด้วยธรรม แล้วพึง
ประพฤติ เพราะว่าความยินดีในธรรมนั้นแล เป็นความยินดีสูงสุด
ผู้ใดปรารถนาจะชิงเอาสิ่งของของผู้อื่นด้วยอุบายใหญ่หรือเล็ก ชำผู้อื่น
เบียดเบียนผู้อื่น ทำคนอื่นให้เศร้าโศก ฉกชิงเอาสิ่งของของคนอื่น
ด้วยความทารุณร้ายกาจ การกระทำของผู้นั้น เป็นการกระทำอาชัฏความ
ยินดีในการประกอบด้วยความฉิบหาย บุคคลผู้มีกำลัง เมื่อฝ่าไม้ ย่อม
ตอกล้มด้วยลิ้ม ฉันทใด ภิกษุผู้ฉลาดย่อมกำจัดอินทรีย์ ด้วยอินทรีย์
นั้นนั้น บุคคลผู้อบรมศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา กำจัด
อินทรีย์ ๕ ด้วยอินทรีย์ ๕ แล้ว เป็นพราหมณ์ผู้ไม่มีทุกข์ไป บุคคลนั้น
เป็นผู้ตั้งอยู่ในอรรถตั้งอยู่ในธรรม ทำตามคำสอนของพระพุทธเจ้า
ทั้งปวง โดยประการทั้งปวง ย่อมได้รับความสุข .

๓. เถลกานเณรคาถา

คาถาสภาสีตของพระเถลกานเณระ .

[๓๔๗] เรามีความเพียรคณัตถธรรมอยู่นาน ก็ไม่ได้ความสงบใจ จึงได้ถาม
สมณพราหมณ์ทั้งหลายว่า ใครหนอในโลกเป็นผู้ถึงฝั่งแล้ว ใครเล่า
เป็นผู้ได้รับบรรลธรรมอันหยั่งลงสู่สมุทร เราจักปฏิบัติธรรมของใคร ซึ่ง
เป็นเครื่องให้รู้แจ้งปรมาตม เราเป็นผู้มีความคด คือ กิเลสอันไปแล้วใน
ภายใน เหมือนปลาที่กินเหยื่อจะนั้น เราถูกผูกด้วยบ่วงใหญ่ คือ กิเลส
เหมือนท้าวเวปิตติอสูร ถูกผูกด้วยบ่วงของท้าวสักกะจะนั้น เรากระชาก
บ่วง คือ กิเลสนั้น ไม่หลุด จึง ไม่พ้น ไปจากความโศกและความรำไร
ใครในโลกจะช่วยให้เราผู้ถูกผูกแล้วให้หลุดพ้น ประกาศทางเป็นเครื่อง
ตรัสรู้ให้เรา เราจะรับสมณะหรือพราหมณ์ คนไหนไฉนเป็นผู้แสดงธรรม
อันกำจัดกิเลสได้จะปฏิบัติธรรมเครื่องนำไป ปราศจากขราและมรณะ
ของใคร จิตของเราถูกร้อยไว้ด้วยความลี้เลสงสัย ประกอบด้วยความ
แข่งดีเป็นกำลัง จนเฉียว ถึงความเป็นจิตกระด้างด้วยใจ เป็นเครื่อง
รองรับตัณหา สิ่งใดมีธนู คือ ตัณหาเป็นสมมุตฐานมีประเภท ๓๐ เป็น
ของมีอยู่ในโลก เป็นของหนัก ทำลายหทัยแล้วตั้งอยู่ ขอท่านจงดูสิ่ง
นั้นเกิด การ ไม่ละทิฐิน้อยๆ อันลูกศร คือ ความดำริผิดใจหาญ
แล้ว เราถูกยิงด้วยลูกศร คือ ทิฐินั้น หวันไหวอยู่ เหมือนใบไม้ที่
ถูกลมพัดจะนั้น กรรมอันลามก ตั้งขึ้นแล้วในภายในของเราย่อมพลัน
ให้ผล ภายในเนื่องด้วยสัมผัส ๖ เกิดแล้วในที่ใด ย่อมแล่นไปในที่นั้น
ทุกเมื่อ เราไม่เห็นหมอมือที่จะถอนลูกศรของเราได้เลย หมอไม่สามารถ
จะเยียวเรา ด้วยศาสตราอย่างอื่นต่างๆ ชนิด ใครไม่ต้องใช้ศาสตรา
ไม่ทำให้ร่างกายเราเป็นแผล ไม่เบียดเบียนร่างกายเราทั้งหมด จักถอน
ลูกศรอันเสียบอยู่ภายในหทัยของเราออกได้ ก็บุคคลผู้นั้นเป็นใหญ่ใน
ธรรม เป็นผู้ประเสริฐ ลอยโทษอันเป็นพิษเสียได้ ช่วยยกเราผู้ตกไป
ในห้วงน้ำ คือ สงสารอันลึกขึ้นสู่บกได้ เราเป็นผู้จมอยู่ในห้วงน้ำใหญ่
อันเป็นที่สุดแห่งธุลี เป็นห้วงน้ำลาดไปด้วยมายา วิชา ความแข่งดี
และความง่วงเหงาหาวนอน ไม่มีใครจะนำออกได้ ความดำริทั้งหลาย
อันอาศัยซึ่งราคะ เป็นเช่นกับห้วงน้ำใหญ่ มีเมฆ คือ อหังการจะเป็น
เสียงคำรน มีสังโยชน์เป็นฝน ย่อมนำบุคคลผู้มีความเห็นผิดไปสู่สมุท
คือ อบาย กระแสตัณหาทั้งหลายย่อมไหลไปในอารมณ์ทั้งปวง ตัณหา
เพียงดังเถาว์วัลย์เกิดขึ้นแล้วตั้งอยู่ ใครจะพึงกั้นกระแสตัณหาเหล่านั้นได้
ใครเล่าจะตัดตัณหา อันเป็นดังเถาว์วัลย์นั้นได้ ข้าแต่ท่านผู้เจริญทั้งหลาย
ขอท่านทั้งหลายจงทำฝั้งอันเป็นเครื่องกั้นกระแส ตัณหาเหล่านั้นเกิด
อย่าให้กระแสตัณหาอันเกิดแต่ใจ พัดท่านทั้งหลายไปเร็วพลัน ดัง-
กระแส น้ำ พัดต้นไม้อันตั้งอยู่ริมฝั่งจะนั้น พระศาสดาผู้มีอาวูธ คือ
ปัญญา ผู้อันหมุ่ภาวียาอาศัยแล้วเป็นที่พึ่งแก่เราผู้มีภัยเกิดแล้ว ผู้แสวงหา
พึ่ง คือ นิพพานจากที่มีไข้ฝั่ง พระองค์ได้ทรงประทานบันไดอันนาย
ช่างทำดีแล้วบริสุทธิทำด้วยไม้แก่น คือ ธรรม เป็นบันไดมั่นคงแก่เรา
ผู้ถูกระแสตัณหาพัดไปอยู่ และได้ตรัสเตือนเราว่า อย่ากลัวเลย
เราได้ขึ้นสู่ปราสาท คือ สติปัญฐานแล้ว พิจารณาเห็นหมูสัตว์ผู้ยินดี
ในร่างกายของตน ที่เราได้สำคัญในกาลก่อนโดยเป็นแก่นสาร ก็เมื่อใด
เราได้เห็นทางอันเป็นอุบายขึ้นสู่เรือ เมื่อนั้นเรจักไม่ยึดถือว่าเป็นตัวตน
ได้เห็นท่า คือ อริยมรรคอันอุดม พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงทางอันสูง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขททกนิกาเย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
สุดเพื่อไม่ให้บาปกรรมทั้งหลาย มีทิฏฐิและมานะเป็นต้น ซึ่งเป็นดัง
ลูกศรเกิดในตน เกิดแต่ตัณหาเครื่องนำไปสู่ภพ เป็นไปได้ พระพุทธ-
เจ้าทรงกำจัดโทษอันเป็นพิษได้ ทรงบรรเทากิเลสเครื่องร้อยกรองของเรา
อันนอนเนื่องอยู่ในสันดานอันตั้งอยู่แล้วในใจของเราตลอดกาลนาน .

๔. รัฐपालเถรคาถา

กาถาสภาสีตของพระรัฐपालเถระ .

[๓๔๘] เชิญดูอัฐภาพอันธรรมดาดกแต่งให้วิจิตร มีกายเป็นแผลอันกระดูก ๓๐๐
ท่อนยกขึ้นแล้ว กระสับกระส่าย คนพาลพากันตำริหังมาก อันไม่มี
ความยั่งยืนตั้งมั่น เชิญดูรูปอันปัจฉิมกระทำให้วิจิตรด้วยแก้วมณีและ
กฤษณพล หุ้มด้วยหนังมีร่างกระดูกอยู่ภายใน งามพร้อมไปด้วยผ้าต่างๆ
มีเท้าทั้งสองอันฉาบทาด้วยครั่งสด มีหน้าอันไล่ทาด้วยฝุ่น สามารถ
ทำให้คนพาลลุ่มหลงได้ แต่ไม่สามารถทำให้ผู้แสวงหาฝั่งโน้นลุ่มหลง
ผมทั้งหลาย อันบุคคลตบแต่งเป็นลอนคล้ายกระดานหมากรุก นัยนตา
ทั้งสองอันหยอดด้วยยาตา สามารถทำให้คนพาลลุ่มหลงได้ แต่ไม่
สามารถทำให้ผู้แสวงหาฝั่งโน้นลุ่มหลง กายอันเปื่อยเน่าอันบุคคลตบแต่ง
แล้วเหมือนกลองยาตาใหม่ๆ วิจิตรด้วยลวดลายต่างๆ สามารถทำให้
คนพาลลุ่มหลงได้ แต่ไม่สามารถทำให้ผู้แสวงหาฝั่งโน้นลุ่มหลง นาย-
พรานเนื้อดักบ่วงไว้ แต่เนื้อไม่ติดบ่วง เมื่อนายพรานเนื้อคร่ำครวญอยู่
พวกเนื้อพากันมากินเหยื่อแล้วหนีไป บ่วงของนายพรานขาดไปแล้ว
เนื้อไม่ติดบ่วง เมื่อนายพรานเนื้อคร่ำครวญอยู่ พวกเนื้อพากันมากินเหยื่อ
แล้วหนีไป เราเห็นหม่อมมนุษย์ที่มีทรัพย์ในโลกนี้ ได้ทรัพย์แล้วไม่ให้ทาน
เพราะความลุ่มหลง ได้ทรัพย์แล้วทำการสังสมไว้ และปรารถนาอยากได้
ยิ่งขึ้นไป พระราชาดกซึ่งชิงเอาแผ่นดินครอบครองแผ่นดินอันมีสาคร
เป็นที่สุด ตลอดฝั่งสมุทรข้างนี้แล้ว ไม่รู้จักอิ่ม ยังปรารถนาจัก
ครอบครองฝั่งสมุทรข้างโน้นอีกต่อไป พระราชาก็ดี มนุษย์เหล่าอื่นเป็น
อันมากก็ดี ผู้ยัง ไม่ปราศจากตัณหา ย่อมเข้าถึงความตาย ยังไม่เต็มความ
ประสงค์ ก็พากันละทิ้งร่างกายไป ความอึดด้วยกามทั้งหลาย ย่อม ไม่มี
ในโลกเลย หมูญาติพากันสยายผมร้องไห้คร่ำครวญถึงผู้หนึ่ง และพันว่า
ทำอะไรหนอ พวกญาติของเราจึงจะไม่ตาย ครั้นพวกญาติตายแล้ว ก็
เอาผ้าห่อนำไปเผาเสียที่เชิงตะกอน ผู้ที่ตายไปนั้นถูกเขาแทงด้วยหว่าน
เผาด้วยไฟ ละเมาะทั้งหลาย มีแต่ผ้าผืนเดียวติดตัวไป เมื่อบุคคลจะตาย
ย่อมไม่มีญาติหรือมิตรสหายช่วยต้านทานได้ พวกที่รับมรดกก็มาขนเอา
ทรัพย์ของผู้นั้นไป ส่วนสัตว์ที่ตายย่อมไปตามยถากรรม เมื่อตาย
ไม่มีทรัพย์สมบัติอะไรๆ คือ พวกบุตร ภริยา ทรัพย์ แวนแคว้น
สิ่งใดๆ จะติดตามไม่ได้เลย บุคคลจะได้อายุยืนเพราะทรัพย์ก็หาไม่ จะละ
ความแก่ไปแม้เพราะทรัพย์ก็หาไม่ นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวชีวิตนั้นแล
ว่าเป็นของน้อย ไม่ยั่งยืน มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ทั้งคนมั่งมี
และคนยากจน ย่อมถูกต้องผัสสะเหมือนกัน ทั้งคนพาลและคนฉลาด
ก็ต้องถูกต้องผัสสะเหมือนกันทั้งนั้น แต่คนพาลถูกอารมณ์ที่ไม่พอใจ
เบียดเบียน ย่อมอยู่เป็นทุกข์เพราะความเป็นพาล ส่วนนักปราชญ์อัน
ผัสสะถูกต้องแล้ว ย่อมไม่หวั่นไหว เพราะฉะนั้นและ ปัญญาจึงจัดว่า
ประเสริฐกว่าทรัพย์ เพราะปัญญาเป็นเหตุให้บรรลุนิพพาน แต่คนพาล
ไม่ปรารถนาจะบรรลุ พากันทำกรรมชั่วต่างๆ อยู่ในภพน้อยภพใหญ่
เพราะความหลง ผู้ใดทำกรรมชั่วแล้ว ผู้นั้นจะต้องเวียนตายเวียนเกิด
อยู่ในวัฏสงสารรำไป บุคคลผู้มีปัญญาน้อย เมื่อมาเชื่อต่อการทำของ
บุคคลผู้ทำความชื่อนั้น ก็จะต้องเวียนตายเวียนเกิดอยู่รำไปเหมือนกัน
โจรผู้มีธรรมอันชั่วช้า ถูกเขาจับได้พร้อมทั้งของกลางย่อมเดือดร้อน
เพราะกรรมของตน ฉนใด หมูสัตว์ผู้มีธรรมอันชั่วช้า ละไปแล้ว ย่อม
เดือดร้อนในปรโลกเพราะกรรมของตน ฉะนั้น กามทั้งหลายงามวิจิตร
มีรสอร่อย น่ารื่นรมย์ใจ ย่อมย่ำยีจิตด้วยรูปแปลกๆ ดุกลมหาบพิตร
เพราะอาตมภาพได้เห็นโทษในกามคุณทั้งหลาย จึงออกบวช สัตว์ทั้งหลาย
ทั้งหม่มทั้งแก่ ย่อมตกไปเพราะร่างกายแตก เหมือนผลไม้หล่น ฉะนั้น
ดุกลมหาบพิตร อาตมภาพเห็นความไม่เที่ยงแม้ข้อนี้ จึงออกบวชความ
เป็นสมณะอัน ไม่ผิดนั้นแล ประเสริฐ อาตมภาพออกบวชด้วยศรัทธา
เข้าถึงการปฏิบัติชอบในศาสนาของพระชินเจ้า บรรพชาของอาตมภาพ
ไม่มีโทษ อาตมภาพไม่เป็นหนี้บริโลกโกชนะ อาตมภาพเห็นกามทั้งหลาย

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
โดยเป็นของอันไฟติดทั่วแล้ว เห็นทองทั้งหลายโดยเป็นศาตรา เห็นทุกข
จำเดิมแต่ก้าวลงในครรภ์ เห็นภัยใหญ่ในนรก จึงออกบวช อาตมภาพ
เห็นโทษอย่างนี้แล้ว ได้ความสังเวชในกาลนั้น ในกาลนั้นอาตมภาพ
เป็นผู้ถูกลูกศร คือ ราคะเป็นต้นแทงแล้ว บัดนี้บรรลถึงความสิ้นอาสวะ
แล้ว พระศาสดาอันอาตมภาพคุ้นเคยแล้ว คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า
อาตมภาพทำสำเร็จแล้ว อาตมภาพได้ปลงภาระอันหนักลงแล้ว ถอน-
ตัณหาเครื่องนำไปสู่ภพขึ้นแล้ว บรรลถึงประโยชน์ ที่กุลบุตรออกบวช
เป็นบรรพชิตต้องการนั้นแล้ว บรรลถึงความสิ้นสังโยชน์ทั้งปวงแล้ว .

๕. มาลากยปุตตเถรคาถา

กาถาสภาชีวิตของพระมาลากยเถระ .

[๓๘๙] เมื่อบุคคลได้เห็นรูปแล้ว มัวใส่ใจถึงรูปนั้นว่าเป็นนิมิตที่น่ารัก สติก็
ลุ่มหลง เมื่อเป็นเช่นนั้น ผู้นั้นย่อมมีจิตกำหนดเพิลิตเพลินอยู่ ทั้งยึด
มั่นรูปนั้นด้วย เวทนามีไข่น้อยซึ่งมีรูปเป็นแดนเกิด ย่อมเจริญมากขึ้น
แก่ผู้นั้น อภิชฌาและวิหิงสาย่อมเบียดเบียนจิตของผู้นั้นให้เดือดร้อน
ความทุกข์ย่อมเป็นไปแก่ผู้นั้น ผู้มัวคำนึงถึงรูปอยู่อย่างนั้น พระผู้มีพระภาค
ตรัสผู้นั้นว่า เป็นผู้ห่างไกลนิพพาน เมื่อบุคคลได้ฟังเสียงแล้ว มัวใส่ใจ
ถึงเสียงนั้นว่าเป็นนิมิตที่น่ารัก สติก็ลุ่มหลง เมื่อเป็นเช่นนั้น ผู้นั้น
ย่อมมีจิตกำหนดเพิลิตเพลินอยู่ ทั้งยึดมั่นเสียงนั้นด้วย เวทนามีไข่น้อย
ซึ่งมีเสียงเป็นแดนเกิด ย่อมเจริญมากขึ้นแก่ผู้นั้น อภิชฌาและวิหิงสา
ย่อมเบียดเบียนจิตของผู้นั้นให้เดือดร้อน ความทุกข์ย่อมเป็นไปแก่ผู้นั้น
ผู้มัวคำนึงถึงเสียงอยู่อย่างนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสผู้นั้นว่า เป็นผู้ห่างไกล
นิพพาน เมื่อบุคคลได้ดมกลิ่นแล้ว มัวใส่ใจถึงกลิ่นนั้นว่าเป็นนิมิตที่
น่ารัก สติก็ลุ่มหลง เมื่อเป็นเช่นนั้นผู้นั้นย่อมมีจิตกำหนดเพิลิตเพลิน
อยู่ ทั้งยึดมั่นกลิ่นนั้น ด้วยเวทนามีไข่น้อยซึ่งมีกลิ่นเป็นแดนเกิด ย่อม
เจริญมากขึ้นแก่ผู้นั้น อภิชฌาและวิหิงสาย่อมเบียดเบียนจิตของผู้นั้น
ให้เดือดร้อน ความทุกข์ย่อมเป็นไปแก่ผู้นั้น ผู้มัวคำนึงถึงกลิ่นอยู่อย่าง
นั้น พระผู้มีพระภาคตรัสผู้นั้นว่า เป็นผู้ห่างไกลนิพพาน เมื่อบุคคลได้
ลิ้มรสแล้ว มัวใส่ใจถึงรสนั้นว่าเป็นนิมิตที่น่ารัก สติก็ลุ่มหลง เมื่อเป็น
เช่นนั้น ผู้นั้นย่อมมีจิตกำหนดเพิลิตเพลินอยู่ ทั้งยึดมั่นรสนั้นด้วย
เวทนามีไข่น้อยซึ่งมีรสเป็นแดนเกิด ย่อมเจริญมากขึ้นแก่ผู้นั้น อภิชฌา
และวิหิงสาย่อมเบียดเบียนจิตของผู้นั้นให้เดือดร้อน ความทุกข์ย่อม
เป็นไปแก่ผู้นั้น ผู้มัวคำนึงถึงรสอยู่อย่างนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสผู้นั้น
ว่า เป็นผู้ห่างไกลนิพพาน เมื่อบุคคลถูกต้องผัสสะแล้ว มัวใส่ใจถึง
ผัสสะนั้นว่าเป็นนิมิตที่น่ารัก เมื่อเป็นเช่นนั้น ผู้นั้นย่อมมีจิตกำหนด
เพิลิตเพลินอยู่ ทั้งยึดมั่นผัสสะนั้นด้วย เวทนามีไข่น้อยซึ่งมีผัสสะ
เป็นแดนเกิด ย่อมเจริญมากขึ้นแก่ผู้นั้น อภิชฌาและวิหิงสาย่อมเบียด-
เบียนจิตของผู้นั้นให้เดือดร้อน ความทุกข์ย่อมเป็นไปแก่ผู้นั้น ผู้มัว
คำนึงถึงผัสสะอยู่อย่างนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสผู้นั้นว่า เป็นผู้ห่างไกล
นิพพาน เมื่อบุคคลรู้ธรรมารมณแล้ว มัวใส่ใจถึงธรรมารมณนั้นว่าเป็น
มิตรที่น่ารัก สติก็ลุ่มหลง เมื่อเป็นเช่นนั้น ผู้นั้นย่อมมีจิตกำหนด
เพิลิตเพลินอยู่ ทั้งยึดมั่นธรรมารมณนั้นด้วย เวทนามีไข่น้อยซึ่งมีธรรมา-
รมณเป็นแดนเกิด ย่อมเจริญขึ้นมากแก่ผู้นั้น อภิชฌาและวิหิงสาย่อม
เบียดเบียนจิตของผู้นั้นให้เดือดร้อน ความทุกข์ย่อมเป็นไปแก่ผู้นั้น
ผู้มัวคำนึงถึงธรรมารมณอยู่อย่างนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสผู้นั้นว่า เป็น
ผู้ห่างไกลนิพพาน ส่วนผู้ใดเห็นรูปแล้วเป็นผู้มีสติเฉพาะหน้า ผู้นั้นไม่
กำหนดยินดีในรูป เป็นผู้มีจิตคลายกำหนดเสวยอารมณ์อยู่ ทั้งไม่ยึดมั่น
รูปนั้น ก็เลสชาติมีอภิชฌาเป็นต้น ย่อมไม่เป็นไปแก่พระโยคี ผู้พิจารณา
เห็นรูปโดยความเป็นของไม่เที่ยงเป็นต้น หรือแม้กิเลสทั้งปวงของ
พระโยคีผู้เสวยเวทนาอยู่ ย่อมสิ้นไป ก่อรากขึ้นไม่ได้ ฉันทิ ผู้นั้นมี
สติประพฤติดูอยู่ ก็ฉันทินั้น ทุกข์ย่อมไม่เป็นไปแก่ผู้นั้น ผู้ไม่คำนึงถึง
อย่างนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสผู้นั้นว่า มีในทีใกล้นิพพาน ผู้ใดได้ฟัง-
มีเสียงแล้วเป็นผู้มีสติเฉพาะหน้า ผู้นั้นไม่กำหนดยินดีในเสียง เป็นผู้
จิตคลายกำหนดเสวยอารมณ์ ทั้งไม่ยึดมั่นเสียงนั้น ก็เลสชาติมีอภิชฌา
เป็นต้น ย่อมไม่เป็นไปแก่พระโยคีผู้ได้ฟังเสียง โดยความเป็นของไม่
เที่ยงเป็นต้น ก็เลสทั้งปวงของพระโยคีผู้เสวยเวทนาอยู่ ย่อมสิ้นไป
ก่อกำเนิดขึ้นไม่ได้ ฉันทิ ผู้นั้นเป็นผู้มีสติประพฤติดูอยู่ ก็ฉันทินั้น ทุกข์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย ริมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ย่อมไม่เป็นไปแก่ผู้นั้น ผู้ไม่คำนึงถึงอย่างนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสผู้นั้น
ว่า มีในที่ใกล้นิพพาน ผู้ใดได้ตรมกลืนแล้ว เป็นผู้มัสติเฉพาะหน้า
ผู้นั้นไม่กำหนดยินดีในกลืน เป็นผู้มิจิตตกลายกำหนดเสวยอารมณ์อยู่
ทั้งไม่ยึดมั่นกลืนนั้น กิเลสชาติมอิกิขณาเป็นต้น ย่อมไม่เป็นไปแก่พระ
โยคีผู้ตรมกลืนโดยความเป็นของไม่เที่ยงเป็นต้น หรือแม้กิเลสทั้งปวง
ของพระโยคีผู้เสวยเวทนาอยู่ย่อมสิ้นไป กอรากขึ้นไม่ได้ จันใด ผู้นั้น
เป็นผู้มัสติประพตติอยู่ ก็จันนั้น ทุกขย่อมไม่เป็นไปแก่ผู้นั้น ผู้ไม่คำนึงถึง
อยู่อย่างนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสผู้นั้นว่า มีในที่ใกล้นิพพาน ผู้ใดได้
ลิ้มรสแล้ว เป็นผู้มัสติเฉพาะหน้า ผู้นั้นไม่กำหนดยินดีในรส เป็น
ผู้มิจิตตกลายกำหนดเสวยอารมณ์อยู่ ทั้งไม่ยึดมั่นรสนั้น กิเลสชาติมอ
ิกิขณาเป็นต้น ย่อมไม่เป็นไปแก่พระโยคีผู้ลิ้มรส โดยความเป็นของ
ไม่เที่ยงเป็นต้น กิเลสทั้งปวงของพระโยคีผู้เสวยเวทนาอยู่ย่อมสิ้นไป
กอรากขึ้นไม่ได้ จันใด ผู้นั้นเป็นผู้มัสติประพตติอยู่ ก็จันนั้น ทุกขย่อม
ไม่เป็นไปแก่ผู้นั้น ผู้ไม่คำนึงถึงอย่างนั้น ผู้ใดถูกต้องผัสสะแล้วเป็น
ผู้มัสติเฉพาะหน้า ผู้นั้นไม่กำหนดยินดีในผัสสะ เป็นผู้มิจิตตกลาย
กำหนดเสวยอารมณ์อยู่ ทั้งไม่ยึดมั่นผัสสะนั้น กิเลสชาติมอิกิขณา
เป็นต้น ย่อมไม่เป็นไปแก่พระโยคีผู้ถูกต้องผัสสะ โดยความเป็นของ
ไม่เที่ยงเป็นต้น กิเลสทั้งปวงของพระโยคีผู้เสวยเวทนาอยู่ย่อมสิ้นไป
กอรากขึ้นได้ จันใด ผู้นั้นเป็นผู้มัสติประพตติอยู่ ก็จันนั้น ทุกขย่อม
ไม่เป็นไปแก่ผู้นั้น ผู้ไม่คำนึงถึงอย่างนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสผู้นั้นว่า
มีในที่ใกล้นิพพาน ผู้ใดรู้แจ้งธรรมารมณ์แล้วเป็นผู้มัสติเฉพาะหน้า
ผู้นั้นไม่กำหนดยินดีในธรรมารมณ์ เป็นผู้มิจิตตกลายกำหนดเสวยอารมณ์
อยู่ ทั้งไม่ยึดมั่นธรรมารมณ์นั้น กิเลสชาติมอิกิขณาเป็นต้น ย่อมไม่
เป็นไปแก่พระโยคีผู้รู้แจ้งธรรมารมณ์ โดยความเป็นของไม่เที่ยงเป็นต้น
หรือแม้กิเลสทั้งปวง ของพระโยคีผู้เสวยเวทนาอยู่ย่อมสิ้นไป ไม่กอราก
ขึ้นได้ จันใด ผู้นั้นเป็นผู้มัสติประพตติอยู่ ก็จันนั้น ทุกขย่อมไม่เป็น
ไปแก่ผู้นั้น ผู้ไม่คำนึงถึงอย่างนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสผู้นั้นว่า มีในที่
ใกล้นิพพาน .

๖. เสดลเถรคาถา

คาถาสภาษิตของพระเสลเถระ

[๓๙๐] พระเสลเถระเมื่อครั้งยังเป็นพราหมณ์ได้กล่าวชมเชยพระผู้มีพระภาคด้วยคาถา ๖

คาถา ความว่า

ข้าแต่พระผู้มีพระภาค พระองค์ผู้ทรงมีพระวิริยภาพ มีพระสรีระกาย
สมบุรณ์ มีพระรัศมีงดงามชวนให้น่าดูยิ่งนัก พระฉวีวรรณก็เปล่งปลั่ง
ดังทองคำ พระเขี้ยวแก้วทั้งซ้ายขวาก็สุกใส ด้วยว่าลักษณะแห่งมหาบุรุษ
เหล่าใด ย่อมมีปรากฏแก่พระอริยเจ้า หรือพระบรมจักรพรรดิ ผู้เป็น
นระเกิดแล้วโดยชอบ ลักษณะแห่งมหาบุรุษเหล่านั้น ย่อมมีปรากฏใน
พระกายของพระองค์ครบทุกสิ่ง พระองค์มีดวงพระเนตรแจ่มใส พระ
พักตร์ผุดผ่อง พระวรกายทั้งสูงทั้งกว้างและตั้งตรง มีพระเดชรุ่งโรจน์
อยู่ในท่ามกลางแห่งหมู่พระสมณะ ปานดังดวงอาทิตย์ฉะนั้น พระองค์
ทรงเป็นภิกษุที่มีคุณสมบัติงดงามน่าชม มีพระฉวีวรรณผุดผ่องงดงามดัง
ทองคำ พระองค์ทรงสมบุรณ์ด้วยพระวรณะและพระลักษณะอันอุดมถึง
อย่างนี้ จะมัวมาเป็นสมณะอยู่ทำไมกัน พระองค์ควรจะเป็นพระราชา
หรือไม่ก็จักรพรรดิราชันย์ผู้ประเสริฐ ทรงปราบปรามไพรีชนะแล้วเสด็จ
ผ่านพิภพ เป็นบรมเอกราชในสากลชมพูทวีป มีสมุทสาครสี่เป็นขอบ
เขต ข้าแต่พระโคตม ขอเชิญพระองค์เสด็จขึ้นผ่านราชสมบัติ เป็นองค์
ราชาธิราชจอมมณเฑียรทั้งหลาย ตามพระราชประเพณีของกษัตริราช
โดยพระชาติที่ได้เสวยราชย์ อันมีหมู่เสวกามาตย์โดยเสด็จตามพระองค์
มาเกิด .

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ดูกรเสลพราหมณ์ เราเป็นพระราชาอยู่แล้ว คือ เป็นธรรมราชายอดเยี่ยม
เรายังจักรอันใดใดๆ ให้เป็นไปไม่ได้ให้เป็นไปโดยธรรม .

เสลพราหมณ์ได้กราบทูลด้วยคาถา ๒ คาถาว่า

ข้าแต่พระโคตม พระองค์ทรงปฏิญาณว่า เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
เป็นธรรมราชาผู้ยอดเยี่ยม ทั้งยังได้ตรัสยืนยันว่า จะทรงยังจักรให้เป็น
ไปโดยธรรม ใครหนอเป็นเสนาบดีของพระองค์ เป็นสาวกผู้ประพตติ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา ตามพระองค์ผู้เป็นศาสดา ใครจะประกาศธรรมจักรที่พระองค์ทรงประกาศ แล้วให้เป็นไปตามได้.

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ดูกรเสลพราหมณ์ สารีบุตรผู้นาตบตรของตถาคต จะประกาศธรรม-จักรอันยอดเยี่ยมที่เราประกาศแล้ว ดูกรพราหมณ์ เรารู้ซึ่งธรรมที่ควรรู้ ยิ่งแล้ว เจริญธรรมที่ควรเจริญแล้ว ละธรรมที่ควรละแล้ว เหตุนี้ เราจึงเป็นพระพุทเจ้า ดูกรพราหมณ์ ท่านจงนำความเคลือบแคลงในเรา ออกเสีย จงน้อมใจเชื่อเถิด เพราะการเห็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเองๆ ที่ปรากฏขึ้นในโลก เป็นการหาได้ยาก ดูกรพราหมณ์ เราเป็นพระพุทเจ้า เป็นหมอผ่าตัดลูกศร คือ กิเลสชั้นเยี่ยม เราเป็นผู้ประเสริฐดังพรหม ไม่มีผู้เสมอเหมือน เป็นผู้ย้ายมารและเสนามาร ทำให้หมูสัตว์ผู้มีไมมิตรทุกๆ จำพวกไว้ในอำนาจได้ เป็นผู้มีภัยแต่ที่ไหนๆ เบิกบานอยู่.

เสลพราหมณ์กราบทูลว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอเชิญพระองค์ทรงสดับคำของข้าพระองค์นี้ก่อน พระตถาคตผู้มีพระจักษุเป็นแพทย์ผ่าตัดลูกศร ทรงมีความเพียรยิ่งใหญ่ ได้ตรัสพระวาจาเหมือนราชสีห์บนลือสีหนาทในป่า ใครได้เห็นพระองค์ ผู้ประเสริฐดังพรหม ไม่มีใครเสมอเหมือน ทรงย้ายมารและเสนามาร ได้แล้ว จะไม่พึงเลื่อมใสเล่า แม้คนที่เกิดในเหล่ากอนดา ก็ยอม เลื่อมใส ผู้ใดปรารถนาจะตามฉันมา ก็เชิญตามมา หรือไม่ปรารถนา ก็จงกลับ ไปเถิด แต่ตัวฉันจะบวชในสำนักของพระพุทเจ้าผู้มีพระปัญญา อย่างประเสริฐนี้ละ.

พอเสลพราหมณ์ผู้อาจารย์พูดจบลง ทันใดนั้นเอง มาณพอันเตวาลิก ๓๐๐ คนเป็นผู้ มุ่งจะบวชเหมือนกัน จึงกล่าวคาถาว่า

ถ้าท่านอาจารย์ชอบใจคำสอน ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ แม้ข้าพเจ้า ทั้งหลายก็จะพากันบวชในสำนักของพระพุทเจ้า ผู้มีพระปัญญาอย่าง ประเสริฐ.

เสลพราหมณ์กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

ข้าแต่พระผู้มีพระภาค พราหมณ์ ๓๐๐ คนนี้ พากันประณมอัญชลีทูลขอ บรรพชาว่า ข้าพระองค์ทั้งหลายจักประพฤติพรหมจรรย์ในสำนักของพระ องค์ พระเจ้าข้า.

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ท่านทั้งหลายจงเป็นภิกษุมาเถิด พรหมจรรย์เรากล่าวดีแล้ว อันผู้บรรลจะ พึงเห็นเอง ไม่ประกอบด้วยกาล เพราะการบวชในศาสนานี้ ไม่ไร้ผล แก่บุคคลผู้ไม่ประมาทศึกษาอยู่.

ครั้นพระเสลเถระได้บรรลอรหัตแล้ว จึงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค เมื่อจะประกาศ อรหัตผลที่ตนได้บรรล จึงกล่าวคาถา ๔ คาถา ความว่า

ข้าแต่พระผู้มีพระภาคผู้มีพระจักษุ นับแต่วันที่ข้าพระองค์ทั้งหลายถึง สรณคมน์แล้วไปแล้วได้ ๗ วัน ครบ ๘ วันเข้าวันนี้ ข้าพระองค์ทั้งหลาย เป็นผู้มิอันหรืออันฝึกแล้ว ในศาสนาของพระองค์ พระองค์เป็นผู้ตื่น แล้วและยังทรงปลุกผู้อื่นให้ตื่นได้อีกด้วย พระองค์เป็นครูผู้สั่งสอนแก่ ทวยเทพเลมณษย์ทั้งหลาย เป็นจอมปราชญ์ ทรงครอบงำมารและ เสนามาร ทรงตัดถอนเสียได้แล้ว ทรงข้ามห้วงแห่งสังสารวัฏได้แล้ว ทรง ยังหมูสัตว์นี้ให้ข้ามห้วงแห่งสังสารวัฏได้ด้วย ทรงก้าวล่วงอุปรีได้แล้ว ทรงทำลายอาสวะทั้งหลายได้แล้ว ทรงเป็นผู้ไม่มีความยึดมั่น ทรงละ ความขลาดกลัวต่อภัยได้แล้ว เหมือนสีหราชผู้ไม่ครันคร้ามต่อหมูเนื้อ ฉะนั้น ข้าแต่พระองค์ผู้แก้แค้นแล้ว ภิกษุ ๓๐๐ รูปเหล่านี้ พากันมายุิน ประณมอัญชลีอยู่พร้อมหน้า ขอพระองค์โปรดทรงเหยียดฝ่าพระบาททั้งสองมาเถิด ภิกษุผู้ประเสริฐทั้งหลายจะขอถวายบังคมพระองค์ผู้เป็น ศาสดา.

๗. กัททียกาลิโคธาปตตเถรคาถา

คาถาสภาสิตของพระกัททียเถระ

[๓๙๑] ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อก่อนข้าพระองค์จะไปไหนก็ขึ้นคอช้างไป แม้ จะนั่งห่มผ้า ก็นั่งห่มแต่ผ้าที่ส่งมาจากแคว้นกาสิมิเนื้ออันละเอียด แม้ จะบริโภค ก็บริโภคแต่อาหารล้วนเป็นข้าวสาลี พร้อมด้วยเนื้ออัน สะอาดมิโอฆารส ถึงกระนั้น ความสุขนั้นก็หาได้ทำจิตของข้าพระองค์ ให้ยินดีเหมือนความสุขในวิเวกในบัดนี้ไม่ แต่เดี๋ยวนี้ ข้าพระองค์ผู้มี

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
 นามว่าภิกษุเป็นโอรสของพระนางกาลิโคธา เป็นผู้เจริญ ประกอบด้วย
 ความเพียร ยินดีต่ออาหารที่ได้มาด้วยการเที่ยวบิณฑบาต ไม่ถ่อมใน
 สิ่งใดๆ เฟื่องฟูอยู่ บัดนี้ ข้าพระองค์ผู้ชื่อว่าภิกษุ เป็นโอรสของ
 พระนางกาลิโคธาถือการนุ่งห่มผ้าบังสุกุลเป็นวัตร ประกอบด้วยความ
 เพียร ยินดีต่ออาหารที่ได้มาด้วยการบิณฑบาต ไม่ถ่อมในสิ่งใดๆ
 เฟื่องฟูอยู่ บัดนี้ ข้าพระองค์ถือการเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตร ประกอบ
 ด้วยความเพียร . . . บัดนี้ ข้าพระองค์ใช้แต่ผ้าไตรจีวรเป็นวัตร ประกอบ
 ด้วยความเพียร . . . บัดนี้ ข้าพระองค์ถือการเที่ยวบิณฑบาต ไปตามลำดับ
 ตรอกเป็นวัตร ประกอบด้วยความเพียร . . . บัดนี้ ข้าพระองค์ถือการนั่งบน
 อาสนะแห่งเดียวเป็นวัตร ประกอบด้วยความเพียร . . . บัดนี้ ข้าพระองค์
 ถือการฉันอาหารเฉพาะในบาตรเป็นวัตร ประกอบด้วยความเพียร . . . บัดนี้
 ข้าพระองค์ถือการฉันอาหารที่เขานำมาถวายภายหลังเป็นวัตร ประกอบ
 ด้วยความเพียร . . . บัดนี้ ข้าพระองค์ถือการอยู่ป่าเป็นวัตร ประกอบด้วย
 ความเพียร . . . บัดนี้ ข้าพระองค์ถือการอยู่โคนไม้เป็นวัตร ประกอบด้วย
 ความเพียร . . . บัดนี้ ข้าพระองค์ถือการอยู่ในที่แจ้งเป็นวัตร ประกอบด้วย
 ความเพียร . . . บัดนี้ ข้าพระองค์ถือการอยู่แต่ในป่าช้าเป็นวัตร ประกอบ
 ด้วยความเพียร . . . บัดนี้ ข้าพระองค์ถือการอยู่ในเสนาสนะตามที่ท่านจัด
 ให้ อย่างเป็นวัตร ประกอบด้วยความเพียร . . . บัดนี้ ข้าพระองค์ถือ
 การไม่นอนเป็นวัตร ประกอบด้วยความเพียร . . . บัดนี้ ข้าพระองค์ถือการ
 เป็นผู้มักน้อยเป็นวัตร ประกอบด้วยความเพียร . . . บัดนี้ ข้าพระองค์ถือ
 การเป็นผู้สันโดษเป็นวัตร ประกอบด้วยความเพียร . . . บัดนี้ ข้าพระองค์
 ถือการเป็นผู้ชอบสงัดเป็นวัตร ประกอบด้วยความเพียร . . . บัดนี้ ข้า-
 พระองค์ถือการไม่คลุกคลีด้วยหมู่คณะเป็นวัตร ประกอบด้วยความเพียร

. . . บัดนี้ ข้าพระองค์นามว่าภิกษุเป็นโอรสของพระนางกาลิโคธา เป็น
 ผู้ปรากรความเพียร ประกอบด้วยความเพียร ยินดีต่ออาหารที่ได้มาด้วย
 การเที่ยวบิณฑบาต ไม่ถ่อมในสิ่งใดๆ เฟื่องฟูอยู่ ข้าพระองค์ละทิ้ง
 เครื่องราชูปโภค คือ จานทองคำอันมีราคา ๑๐๐ ตำลึง ซึ่งประกอบ
 ไปด้วยพลวดย่างงดงาม วิจิตรไปด้วยภาพทั้งภายในและภายนอกนับ
 ได้ตั้ง ๑๐๐ มาใช้บาตรดินใบนี้ นี่เป็นการอภิเษกครั้งที่สอง แต่ก่อน
 ข้าพระองค์มีหมู่ทหารถือดาบรักษานบป้อมและกำแพง ที่ล้อมรอบซึ่งอาจ
 มองเห็นได้ไกล และที่ขุ้มประตูพระนครอย่างแน่นหนา ก็ยังมีความ
 หวาดเสียวอยู่เป็นนิตย์ บัดนี้ ข้าพระองค์ผู้มีชื่อว่าภิกษุ เป็นโอรส
 ของพระนางกาลิโคธาเป็นผู้เจริญ ไม่มีความสะดุ้งหวาดเสียว ละความ
 ขลาด กลัวภัยได้แล้ว มาหยั่งลงสู่ป่า เฟื่องฟูอยู่ ข้าพระองค์ตั้งมั่นอยู่
 ในศีลชั้นร่ำ เจริญสติปัญญา ได้บรรลุถึงความสิ้นไปแห่งสังโยชนทั้งปวง
 โดยลำดับ .

๘. องคุลิมาลเถรคาถา

คาถาสภาษิตของพระองค์สิมิลเถระ

[๓๙๒] พระองค์สิมิลเถระ สมัยเมื่อยังเป็นโจร ได้กล่าวคาถากราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

ดูกรรมคุณ ท่านสิกำลังเดินอยู่ กลับกล่าวว่า เราหยุดแล้ว ส่วน
 ข้าพเจ้าหยุดแล้ว ท่านกลับกล่าวว่าไม่หยุด ดูกรรมคุณ ข้าพเจ้าขอถาม
 ความข้อนี้กะท่าน ท่านกำลังเดินอยู่เพราะเหตุไร ท่านจึงกล่าวว่าหยุดแล้ว
 ข้าพเจ้าหยุดแล้ว ท่านกลับกล่าวว่าไม่หยุด?

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ดูกรรมคุณ เราวางอาชญาในสัตว์ทั้งปวงแล้ว ส่วนท่านยังไม่สำรวม
 ในสัตว์ทั้งหลาย ฉะนั้น เราจึงชื่อว่าหยุดแล้ว ส่วนท่านชื่อว่ายังไม่หยุด .

องคุลิมาลโจรกราบทูลว่า

พระองค์เป็นสมณะที่ชาวโลกกับทั้งเทวโลกบูชาด้วยเครื่องบูชามากมาย ผู้
 ทรงแสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ เฟื่องฟูเสด็จมาถึงป่าใหญ่เพื่อโปรดข้าพระองค์
 โดยกาลนานหนอ ข้าพระองค์ได้สดับพระคาถา ซึ่งประกอบด้วยเหตุผล
 ของพระองค์แล้ว จักละเลิกบาปกรรมตั้งพันเสีย .

พระสังคีตอาจารย์ได้กล่าวคาถาไว้ ๒ คาถา ความว่า

ครันองคุลิมาลโจรกราบทูลดังนี้แล้ว ก็โยนดาบและอาวุธทั้งหมดทิ้งลง
 ในหนองน้ำ บ่อน้ำและในเหว ได้ถวายบังคมพระยุคลบาทของพระสุคต-
 เจ้า แล้วทูลขอบรรพชาจะพระพุทธานุ ๓ ที่นั้นเอง ทันใดนั้นแล
 พระพุทธเจ้าประกอบไปด้วยพระมหากฤษณา ทรงแสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา เป็นศาสดาของโลกกับทั้งเทวโลก ได้ตรัสว่า จงเป็นภิกษุมาเถิด เถาเน่ ความเป็นภิกษุได้มีแก่องคฺคิมาลโจรนั้น ในขณะที่นั่นทีเดียว .

เมื่อท่านพระองคฺคิมาลได้บรรพชาอุปสมบทแล้ว ได้บรรลอรหัตแล้วเสวยวิมุตติสุขอยู่ เกิดปิติโสมนัส ได้กล่าวคาถาด้วยสามารถของท่านนี้ ความว่า

ผู้ใดเคยประมาทในตอนต้น ภายหลังเขาไม่ประมาท ผู้นั้นย่อมทำโลกนี้ ให้สว่างไสว เหมือนพระจันทร์พ้นแล้วจากหมอก ฉะนั้น บาปกรรมที่ ทำไว้แล้ว อันผู้ใดยอมปิดกั้นไว้ด้วยกุศล ผู้นั้นย่อมทำโลกนี้ให้สว่าง ไสว เหมือนพระจันทร์พ้นแล้วจากหมอก ฉะนั้น ภิกษุใดแล แม้จะ ยังหนุ่ม ประกอบความชวนชวายในพระพุทธศาสนา ภิกษุนั้น ย่อมทำ โลกนี้ให้สว่างไสว เหมือนพระจันทร์พ้นแล้วจากหมอก ฉะนั้น ก็ผู้ที่ เป็นข้าศึกต่อเรา ของพึงธรรมกถาที่เราได้ฟังแล้วในสำนักของพระ ศาสดา ของประกอบความชวนชวายในพระพุทธศาสนา ของคบหา กับมนุษย์ผู้เป็นสัตบุรุษ ซึ่งถือมั่นแต่ธรรมอย่างเดียว ก็ผู้ที่ เป็นข้าศึกต่อ เรา ขอเชิญพึงธรรมของท่านผู้กล่าวสรรเสริญความอดทน ผู้มีปกติ สรรเสริญความไม่พิโรธ ตามเวลาอันสมควร และของปฏิบัติตาม ธรรมอันสมควรแก่ธรรมนั้นเกิด ขออย่าเบียดเบียนเราและชาวประชา หรือว่าสัตว์อื่นใดเลย พึงบรรลุความสงบอย่างเยี่ยม และพึงรักษาสัตว์ ทั้งปวงให้เป็นเหมือนบุตรที่รักเกิด ก็ชวานาที่ต้องการนำยอมไขนํ้าไป ช่างศรยอมตัดลูกศร ช่าง ม้าย่อมถากไม้ บัณฑิตยอมฝึกตน คนบางพวก ฝึกช้างและม้าเป็นต้น ด้วยท่อนไม้บ้าง ด้วยขอบ้าง ด้วยแข้งบ้าง ส่วน เราเป็นผู้อันพระศาสดาผู้คงที่ทรงฝึกแล้ว โดยไม่ได้ทรงใช้อาญาและ ศาตรา เมื่อก่อนเรามีชื่อว่า อหิงสกะ ผู้ไม่เบียดเบียน แต่เรายัง เบียดเบียนผู้น้อย วันนี้เราเป็นผู้มีชื่อจริง ไม่เบียดเบียนใคร แต่ก่อน เราเป็นโจรลือชาทั่วไปว่า องคฺคิมาล ถูกห้วงน้ำใหญ่พัดไปจนได้มาพบ พระพุทธเจ้าผู้เป็นที่พึงเข้า ครั้นก่อน เรามีมือเปื้อนด้วยโลหิตลือชื่อไป ทกทิศทั่ว องคฺคิมาล แต่บัดนี้ องคฺคิมาลได้มาพบพระพุทธเจ้าผู้เป็นที่ พึ่งเข้าแล้ว ถอนต้นหาเครื่องนำไปสู่ภพน้อยภพใหญ่ขึ้นได้แล้ว เราได้ ทำกรรมเช่นนั้นอันเป็นเหตุให้ไปสู่ทุกคติเป็นอันมาก จึงต้องมารับผล กรรมที่ทำไว้ แต่บัดนี้เราบริโศโกโชนะโดยไม่เป็นหนี้ คนพาลผู้มี ปัญญาพราหมณ์ ย่อมประกอบตามความประมาท ส่วนนักปราชญ์ ย่อม รักษาความไม่ประมาทไว้ เหมือนทรัพย์อันประเสริฐสุด ฉะนั้น ท่าน ทั้งหลายอย่าประกอบตามความประมาท อย่าประกอบความสนิหสนม ด้วยความยินดีในกาม เพราะว่าผู้ไม่ประมาทเพ่งพินิจอยู่ ย่อมถึงความสุข อันไพบูลย์ การที่เรามาสู่สำนักของพระศาสดาเป็นการมาดีแล้ว มิใช่ว่า เป็นการมาไม่ดี การที่เราคิดจะบวชในสำนักของพระศาสดา นี้ ก็ไม่ใช่ เป็นความคิดที่เลวเลย เพราะเป็นการเข้าถึงธรรมอันประเสริฐ ในธรรม ทั้งหลายที่พระศาสดาทรงจำแนกดีแล้ว การที่เรามาสู่สำนักของพระ- ศาสดานี้ เป็นการมาดีแล้ว มิใช่ว่า เป็นการมาไม่ดี การที่เราคิดจะมาบวช ในสำนักของพระศาสดา นี้ ก็ไม่ใช่เป็นความคิดที่เลวเลย เพราะเราได้ บรรลุวิชา ๓ ตามลำดับ ได้ทำคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเสร็จแล้ว แต่ก่อนเราอยู่ในป่า โคนไม้ ภูเขา หรือในถ้ำทุกๆ แห่ง มีใจหวาด เสียวอยู่เป็นนิตย์ เราผู้นั้นพระศาสดาทรงอนุเคราะห์แล้วไม่ไปในบ่วง มาร จะยืนดินนั่งนอนก็เป็นสุข เมื่อก่อนเรามีเชื้อชาติเป็นพราหมณ์ มีครรภเป็นที่ถือปฏิสนธิบริสุทธิทั้ง ๒ ฝ่าย บัดนี้ เราเป็นโอรสของ พระสุตตาสดา ผู้เป็นธรรมราชา เราเป็นผู้ปราศจากต้นหาแล้ว ไม่ถือ มั่น คุ่มครองทวารสำรวมดีแล้ว เราตัดรากเงาของทุกข์ได้แล้ว บรรลु ถึงความสิ้นอาสวะแล้ว เรามีความคุ้นเคยกับพระศาสดา ทำคำสอนของ พระพุทธเจ้าเสร็จแล้ว ปลงภาระอันหนักลงแล้ว ถอนต้นหาเครื่องนำ ไปสู่ภพขึ้นแล้ว .

๙ . อนรุทธเถรคาถา

คาถาสภายิตของพระอนรุทธเถระ

[๓๙๓] พระอนรุทธะละพระชนกชนนี พระประยูรญาติ ละเบญจกามคุณได้แล้ว เพ่งมานอยู่ บุคคลผู้เพียบพร้อมด้วยการพ้อนรำขับร้อง มีดนตรีบรรเลง ปลุกให้รื่นเริงใจอยู่ทุกค่ำเช้า ก็ไม่บรรลถึงความบริสุทธิด้วยการพ้อนรำ ขับร้องนั้นได้ เพราะยังเป็นผู้ยินดีในกามคุณอันเป็นวิสัยแห่งมาร พระ- อนรุทธะก้าวล่วงเบญจกามคุณนั้นเสียแล้ว ยินดีในพระพุทธศาสนา

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา

ก้าวล่วงโอฆะทั้งปวงแล้ว เฟ่งผานอยู่ พระอนรุทธะได้ก้าวล่วงกามคุณ เหล่านี้ คือ รูป เสียง กลิ่น รส และโผฏฐัพพะ อันนารินรมย์ใจแล้ว เฟ่งผานอยู่ พระอนรุทธะเป็นนักปราชญ์ หาอาสวะมิได้ผู้เดียว ไม่มีเพื่อนสอง กลับจากบิณฑบาตแล้วเที่ยวแสวงหาผ้าบังสกุลอยู่ พระ-อนรุทธะเป็นนักปราชญ์มีปริชา หาอาสวะมิได้ เทียวเลือกหาเอาแต่ผ้าบัง-สกุล ครั้นได้มาแล้ว ก็มาซักย้อมเอาเองแล้วนุ่งห่ม บาปธรรมอันเศร้าหมอง เหล่านี้ ย่อมมีแก่ภิกษุผู้มักมาก ไม่สิ้นโดย ระคนด้วยหมู่มิจิตฟุ้งซ่าน อนึ่ง ภิกษุใดเป็นผู้มีสติ มักน้อย สิ้นโดย ไม่มีความขัดเคือง ยินดีในวิเวก ชอบสงัด ปราศจากความเพียรเป็นนิตย์ กุศลธรรมซึ่งเป็นฝ่ายให้ตรัสรู้เหล่านี้ ย่อมมีแก่ภิกษุนั้น ทั้งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงแสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ กิตติสสรรเสริญภิกษุนั้นว่า เป็นผู้หมดอาสวะ พระ-ศาสดาผู้ยอดเยี่ยมในโลก ทรงทราบความดำริของเราแล้ว เสด็จมาหาเรา ด้วยมโนมยทธิทางกาย เมื่อใด ความดำริได้มีแก่เรา เมื่อนั้น พระ-พุทธเจ้าทรงทราบความดำริของเราแล้ว ได้เสด็จเข้ามาหาเราด้วยพระฤทธิ์ แล้วทรงแสดงธรรมอันยิ่งแก่เรา พระพุทธเจ้าผู้ทรงยินดีในธรรมเครื่องไม่เนิ่นช้า ได้ทรงแสดงธรรมเครื่องไม่เนิ่นช้าแก่เรา เรารู้ทั่วถึงพระธรรมเทศนาของพระองค์แล้ว เป็นผู้ยินดีในพระศาสนา ปฏิบัติตามคำพร่ำสอนอยู่ เราบรรลุวิชา ๓ โดยลำดับ ได้ทำคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเสร็จแล้ว เราถือการไม่นอนเป็นวัตรมาเป็นเวลา ๕๕ ปี เรากำจัดความง่วงเหงาหาวนอนมาแล้วเป็นเวลา ๒๕ ปี ในเวลาที่เราผู้มีพระภาคจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน ภิกษุทั้งหลายถามเราว่า พระผู้มีพระภาคปรินิพพานแล้วหรือยัง เราได้ตอบว่า ลมหายใจออกและหายใจเข้ามิได้มีแก่พระผู้มีพระภาค ผู้มีพระหฤทัยตั้งมั่น คงที่ แต่พระองค์ยังไม่ปรินิพพานก่อน พระผู้มีพระภาคผู้มีพระจักขุ ผู้ไม่มีต้นหาเป็นเครื่องทำใจให้เหวี่ยงไหว ทรงทำนิพพานให้เป็นอารมณ์คือ เสด็จออกจากจตุตถ-ฉาน แล้วจึงจะเสด็จปรินิพพาน พระผู้มีพระภาคทรงอดกลั้นเวทนา ด้วยพระหฤทัยอันเบิกบาน ก็เมื่อพระผู้มีพระภาคผู้เป็นดวงประทีปของชาวโลกกับทั้งเทวโลก เสด็จดับขันธปรินิพพาน ความพันพิเศษแห่งพระ-หฤทัยได้มีขึ้นแล้ว บัดนี้ธรรมเหล่านี้อันมีสัมผัสเป็นที่ ๕ ของพระมหา มณีได้สิ้นสุดลงแล้ว ในเมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพานแล้ว จิตและเจตสิกธรรมเหล่านี้จักไม่มีอีกต่อไป

ดูกรเทวดา บัดนี้ การอยู่อีกต่อไปด้วยอำนาจการอุบัติในเทพนิกาย ย่อมไม่มี ขาดสังสารสิ้นไปแล้ว บัดนี้ การเกิดในภพใหม่มิได้มี ภิกษุใดรู้แจ้งมนุษย์โลก เทวโลก พร้อมทั้งพรหมโลกอันมีประเภทตั้งพัน ได้ในเวลาครู่เดียว ทั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญในคุณ คือ อิทธิฤทธิ์ และในจิตและอภิตของสัตว์ทั้งหลาย ภิกษุรูปนั้นย่อมเห็นเทพเจ้าทั้งหลายได้ตามความประสงค์ เมื่อก่อนเรามีนามว่าอันนภาระเป็นคนยากจน เทียวหารบ จำเลยเชิงชีพ ได้ถวายอาหารแด่พระอปริกฐปัจเจกพุทธเจ้าผู้เป็นสมณะ เรืองยศ เพราะบุญกรรมที่ได้ทำมาแล้ว เราจึงได้มาเกิดในศากยตระกูล พระประยูรญาติขนานนามให้เราว่า อนรุทธะ เป็นผู้เพียบพร้อมไปด้วยการพ้อนรำและขับร้อง มีเครื่องดนตรีบรรเลงปลุกให้รื่นเริงใจอยู่ทุกค่ำเช้า ต่อมา เราได้เห็นพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ไม่มีภัย แต่ที่ไหนๆ ได้ยังจิตให้เลื่อมใสในพระองค์ท่านแล้ว ออกบวชเป็นบรรพ-ชิต เราระลึกถึงชาติก่อนๆ ได้ เราได้เคยเป็นท้าวสักกรินทร์เทวราชอยู่ในดาวดึงส์เทพพิภพมาแล้ว เราได้ปราบปรามไพร่พ่ายแพ้แล้ว ขึ้นผ่านสมบัติเป็นพระเจ้าจักรพรรดิจอมมนุษย์นิกาย ในชมพูทวีปมีสมุทรสาครทั้ง ๔ เป็นขอบเขต ๗ ครั้ง ได้ปกครองปวงประชานิกรโดยธรรม ด้วยไม่ต้องใช้อาวุธหรือศาสตราใดๆ เราระลึกชาติหนหลังในคราวที่อยู่ในมนุษย์โลกได้ดังนี้ คือ เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๗ ชาติ เป็นพระอินทร์ ๗ ชาติ รวมการทองเที่ยวอยู่เป็น ๑๔ ชาติด้วยกัน ในเมื่อสมาริอันประกอบด้วยองค์ ๕ เป็นธรรมอันเอกปรากฏขึ้น ที่เราได้เพราะความสงบระงับกิเลส ทิพยจักขุของเราจึงบริสุทธิ์เราดำรงอยู่ในฉานอันประกอบด้วยองค์ ๕ ประการ รู้จิตและอภิต การมา การไป ความเป็นอย่างนี้และความเป็นอย่างอื่น ของสัตว์ทั้งหลาย เรามีความคุ้นเคยกับพระบรมศาสดามาแล้วเป็นอย่างดี เราได้ทำคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเสร็จแล้ว ปลงภาระอันหนักลงได้แล้ว ถอนต้นหาเครื่องนำไปสู่ภพขึ้นได้แล้ว

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
เป็นผู้ไม่มีอาสวะ จักนิพพานด้วยอนุปาทิเสสนิพพานธาตุ ภายใต้อุทุม
กอไม้ไผ่ใกล้บ้านเวฬุคามแห่งแคว้นวัชชี .

๑๐ . ปาราสริยเถรคาถา

คาถาสภาสิตของพระปาราสริยเถระ

[๓๙๔] พระปาราสริยเถระผู้เป็นสมณะ มีจิตแน่วแน่มั่นเป็นอารมณ์อันเดียว
ผู้สงบระงับ ขอบสัจ เจริญจนอยู่ในป่าใหญ่ ฤดูดอกไม้ผลิ ได้มี
ความคิดว่า ในเมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็นอุดมบุรุษ ทรงเป็นนาคะ
ของโลกยังทรงพระชนมชีพอยู่ ความประพฤติกิเลสทั้งหลายเป็น
อย่างหนึ่ง เมื่อพระองค์เสด็จปรินิพพานไปแล้ว เดียวนี้ปรากฏเป็น
อย่างหนึ่ง คือกิเลสทั้งหลายแต่ปางก่อน เป็นผู้สิ้นโดยด้วยปัจจัยตามมี
ตามได้ หนึ่งห่มผ้าเป็นปริณทล ก็เพียงเพื่อจะป้องกันความหนาวอัน
เกิดแต่ลม และปกปิดความละอายเท่านั้น กิเลสทั้งหลายแต่ปางก่อน
ขบฉันอาหารประณีตก็ตาม เสร้าหมองก็ตาม น้อยก็ตาม มากก็ตาม
ก็เพื่อยังอัตภาพให้เป็นไปเท่านั้น ไม่ติด ไม่พัวพันเลย กิเลสทั้งหลาย
แต่ปางก่อน (แม้จะถูกความเจ็บไข้ครอบงำ) ไม่ชวนชวหาภะสิช
ปัจจัยอันเป็นบริการแก่ชีวิต เหมือนการชวนชวหาภะสิชไปในแห่ง
อาสวะทั้งหลาย ท่านเหล่านั้นชวนชวหาภะสิชพอกพูนวิเวก มุ่งแต่เรื่องวิเวก
อยู่ในป่า โคนไม้ ชอกเขาและถ้ำเท่านั้น กิเลสทั้งหลายแต่ปางก่อน
เป็นผู้อ่อนน้อม มีศรัทธาตั้งมั่น เลี้ยงง่าย อ่อนโยน มีน้ำใจไม่
กระด้าง ไม่ปราศจากสติ ปากไม่ร้าย เปลี่ยนแปลงความคิดอันเป็น
ประโยชน์ของตนแลผู้อื่น เพราะเหตุนั้น กิเลสแต่ปางก่อน เป็นผู้มิชอบ
ปฏิบัติในการก้าวไปข้างหน้า ถอยกลับมาข้างหลัง การบริโภคปัจจัย
การสอเสพโจจร และมีอริยาบท ละมุนละไม ก่อให้เกิดความเลื่อมใส
เหมือนปากไม่ร้าย เปลี่ยนแปลงตามความคิดอันเป็นประโยชน์ของตน
และผู้อื่น เพราะเหตุนั้น กิเลสแต่ปางก่อน เป็นผู้มิชอบปฏิบัติในการ
ก้าวไปข้างหน้า ถอยกลับมาข้างหลัง การบริโภคปัจจัย การสอเสพ
โจจร และมีอริยาบทละมุนละไม ก่อให้เกิดความเลื่อมใส เหมือนสาย
น้ำมันเหลวไหลออกจากปากภาชนะ ไม่ขาดสาย ฉะนั้น บัดนี้ ท่าน
เหล่านั้น สิ้นอาสวะทั้งปวงแล้ว มักเจริญจนเป็นอันมาก ประกอบแล้ว
ด้วยฉันทาใหญ่เป็นพระเถระผู้คงที่พากันนิพพานไปเสียหมดแล้ว บัดนี้
ท่านเหล่านั้นเหลืออยู่น้อยเต็มที เพราะความสิ้นไปแห่งกุศลธรรมและ
ปัญญา คำสั่งสอนของพระชินสีห์ อันประกอบแล้วด้วยอาการอัน
ประเสริฐทุกอย่าง จะสิ้นไปในเวลาที่ควรจะทำให้ธรรมทั้งหลายอันลามก
และกิเลสทั้งหลายสงบไป กิเลสเหล่านี้ได้ปรารถนาความเพียรเพื่อความ
สงบ กิเลสเหล่านั้นเชื่อว่าเป็นผู้มีพระสัทธรรมที่เหลือเป็นข้อปฏิบัติ
กิเลสเหล่านั้นเจริญจนอกงามขึ้น ย่อมครอบงำคนพาลเป็นอันมากไว้ใน
อำนาจ ดังจะเล่นกับพวกคนพาล เหมือนปีศาจเข้าสิงคนทำให้เป็นบ้า
เพ้อคลั่งอยู่ ฉะนั้น นรชนเหล่านั้นถูกกิเลสครอบงำ ท่องเที่ยวไปมา
ในสงสารเพราะกิเลสเหล่านี้ ยึดถือในสิ่งที่ปรากฏว่าเป็นตัวตนเพราะกิเลส
เป็นเหตุ พากันละทิ้งพระสัทธรรมเสียทำการทะเลาะซึ่งกันและกัน ยึด
ถือตามความเห็นของตน สำคัญว่าสิ่งนี้เท่านั้นประเสริฐ นรชนทั้งหลายที่
ละทิ้งทรัพย์สมบัติ บุตรและภรรยา ออกบวชแล้วพากันทำกรรมที่ไม่
ควรทำ แม้เพราะเหตุแห่งรักษาอาหารเพียงทัพพีเดียว กิเลสทั้งหลายฉนั้น
กัดตอาหารเต็มอ้อมแล้ว ถึงเวลานอนก็นอนหงาย ตื่นแล้วก็กล่าวแต่
ถ้อยคำที่พระศาสดาทรงติเตียน กิเลสผู้มีจิตไม่สงบในภายใน พากัน
เรียนทำแต่ศิลปะที่ไม่ควรทำ มีการประดับประดาเป็นต้น ย่อมไม่หวัง
ประโยชน์ในทางบำเพ็ญสมณธรรมเสียเลย กิเลสทั้งหลายผู้มุ่งแต่สิ่งของ
ดี ๆ ให้มาก จึงนำเอาดินเหนียวบ้าง น้ำมันบ้าง จุลณเจิมบ้าง น้ำบ้าง
ที่นึ่งที่นอนบ้าง อาหารบ้าง ไม้สัฟีนบ้าง ผลมะขวิดบ้าง ดอกไม้บ้าง
ของคารวะบ้าง บิณฑบาตบ้าง ผลมะม่วงบ้าง ผลมะขามป้อมบ้าง
ไปให้แก่ภูกุสธทั้งหลาย กิเลสทั้งหลายพากันประกอบเกสรเหมือนพวก
หมอรรักษาโรค ทำกิจน้อยใหญ่อย่างภูกุสธตกแต่งร่างกายเหมือนหญิง
แพศยา ประพฤติตนเหมือนกษัตริย์ผู้เป็นใหญ่ บริโภคอำมรสด้วยอุบาย
เป็นอันมาก คือทำให้คนหลงเชื่อ หลอกลวง เป็นพยานโก่งตามโรง
ศาลใช้เล่ห์เหลี่ยมต่างๆ อย่างนักเลง กิเลสเหล่านั้น บริโภคอำมรสด้วย
การพูดเลียบเคียงเป็นอันมาก เทียวแสหาปัจจัยโดยใช้อุบายต่างๆ ล่อ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิจารณ์-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ลวงโดยปริยายเพียงเล็กน้อย รวบรวมทรัพย์ไว้เป็นอันมากเพราะเหตุ
แห่งอาชีพ ย่อมยังบริษัทให้บำเรอตนเพราะเหตุแห่งการงาน แต่มิให้
บำรุงโดยธรรม เทียวแสดงธรรมตามถิ่นต่างๆ เพราะเหตุแห่งลาภ มิใช่
เพราะมุ่งประโยชน์ ภิกษุเหล่านั้นทะเลาะวิวาทกันเพราะเหตุแห่งลาภ
สงฆ์ เป็นผู้เห็นห่างจากอริยสงฆ์ เลี่ยงชีวิตด้วยการอาศัยลาภของผู้อื่น
ไม่มีหิริ ไม่ละอาย จริงอย่างนั้น ภิกษุบางพวก ไม่ประพฤติตาม
สมณธรรมเสียเลย เป็นเพียงคนโล้น คลุมร่างไว้ด้วยผ้ากาสาพัสตร์
เท่านั้น ปรารถนาแต่การสรรเสริญถ่ายเดียว มุ่งหวังแต่ลาภและสักการะ
เมื่อธรรมเป็นเครื่องทำลายมีประการต่างๆ เป็นไปอยู่อย่างนี้ การบรรลุ
ธรรมที่ยังไม่ได้บรรลุ หรือการตามรักษารธรรมที่ได้บรรลุแล้ว ไม่ใช่ทำได้
ง่าย เหมือนเมื่อพระศาสดายังทรงพระชนม์อยู่ มุนีพึงตั้งสติเทียวไป
บ้านเหมือนกับบรุษผู้ไม่ได้สวมรองเท้า ตั้งสติเทียวไปในถิ่นที่มีหนาม
ฉะนั้น พระโยคีเมื่อตามระลึกถึงวิปัสสนาที่ปรารถนาแล้วในกาลก่อน
ไม่ทอดทิ้งวัตรสำหรับภวนาวีรเหล่านั้นเสีย ถึงเวลานี้จะเป็นเวลาสุดท้าย
ภายหลัง แต่ก็พึงบรรลุสมบัติได้ พระปารสริยเถระผู้เป็นสมณะมี
อินทรีย์อันอบรมแล้ว เป็นพราหมณ์ผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ มีภพ
ใหม่สิ้นไปแล้ว ครั้นกล่าววิธีปฏิบัติอย่างนี้แล้ว ปรีณิพพานใน
สาลวัน .

รวมพระเถระ

ในวิสตินิบาตนี้ พระเถระ ๑๐ รูปนี้ คือ พระอะธิมุตตเถระ ๑ พระ
ปารสริยเถระ ๑ พระเตลุลกานีเถระ ๑ พระฐูปาลเถระ ๑ พระมาลวงกย
ปุตตเถระ ๑ พระเสลเถระ ๑ พระภัททิยกาลิโคธาปุตตเถระ ๑ พระองค-
ลิมาลเถระ ๑ พระอนุรุธเถระ ๑ พระปารสริยเถระ ๑ ประกาศคาถาไว้ดี
เรียบร้อยแล้ว รวมคาถาได้ ๒๔๔ พระคาถา .

จบ วิสตินิบาต .

เถรคาถา ดึงสนิบาต

๑. ปัสสเถรคาถา

กาลาสภาษิตของพระปัสสเถระ

[๓๔๔] ภาษีมีชื่อตามโคตรว่า ปิณฑระ ได้เห็นภิกษุเป็นอันมาก ที่นำเลื่อมใส
มีตนอันอบรมแล้ว สรรวมด้วยดี จึงได้ถามพระปัสสเถระว่า ในอนาคต
ภิกษุทั้งหลายในศาสนานี้จักมีความพอใจอย่างไร มีความประสงค์อย่างไร
กระผมถามแล้วขอจงบอกความข้อนั้นแก่กระผมเถิด?

พระปัสสเถระจึงกล่าวตอบด้วยคาถาเหล่านี้ ความว่า

ดูกรปิณฑระฤาษี ขอเชิญฟังคำของอาตมา จงจำคำของอาตมาให้ดี
อาตมาจะบอกซึ่งข้อความที่ท่านถามถึงอนาคต คือในกาลข้างหน้า ภิกษุ
เป็นอันมากจักเป็นคนมักโกรธ มักผูกโกรธไว้ ลบหลู่คุณท่าน หัวดื้อ
โอ้อวด ริษยา มีวาตะต่างๆ กัน จักเป็นผู้มีมานะในธรรมที่ยังไม่รู้ทั่วถึง
คิดว่าตนในธรรมที่ลึกซึ้ง เป็นคนเบา ไม่เคารพธรรม ไม่มีความเคารพ
กันและกัน ในกาลข้างหน้า โทษเป็นอันมากจักเกิดขึ้นในหมู่มนุษย์โลก
ก็เพราะภิกษุทั้งหลายผู้ไร้ปัญญา จักทำธรรมที่พระศาสดาทรงแสดงแล้วนี้
ให้เศร้าหมอง ทั้งพวกภิกษุที่มีคุณอันแล้ว ไหวหระจัด แกล้วกล้า มี
กำลังมาก ปากกล้า ไม่ได้ศึกษาเล่าเรียน จักมีขึ้นในสังฆมณฑล
ภิกษุทั้งหลายในสังฆมณฑล แม้ที่มีคุณความดี มีไวยาจรโดยสมควรแก่
เนื้อความ มีความละเอียดรอบคอบ ไม่ต้องการอะไร ก็จักมีกำลังน้อย
ภิกษุทั้งหลายในอนาคตที่ทรมานปัญหา ก็จักพากันยินดีเงินทอง ไรนา
ที่ดิน แพะ แกะ และคนใช้หญิงชาย จักเป็นคนโง่เง่าแต่จะยกโทษ
ผู้อื่น ไม่ตำหนิผู้น้อยในศีล ถือตัว โหดร้าย เทียวยินดีแก่การทะเลาะ
วิวาท จักมีใจฟุ้งซ่าน นุ่งห่มแต่จีวรที่ย้อมสีเขียวแดง เป็นคนลวงโลก
กระด้าง เป็นผู้แสหาแต่ลาภผล เทียวชู้เขา คือมานะ ทำตนดังพระ
อริยเจ้าทองเทียวไปอยู่ เป็นผู้แต่งผมด้วยน้ำมัน ทำให้มีเส้นละเอียด
เหละเหละ ให้หายหยาบและทาดำ มีร่างกายคลุมด้วยจีวรที่ย้อมด้วยสี
งา สัตถุจรรไปตามตรอกน้อยใหญ่ จักพากันเกลียดชังผ้าอันย้อมด้วยน้ำ
ฝาดเป็นของไม่น่าเกลียด พระอริยเจ้าทั้งหลายผู้หลุดพ้นแล้วยินดียิ่งนัก
เป็นธงชัยของพระอรหันต์ พอใจแต่ในผ้าขาวๆ จักเป็นผู้มุ่งแต่ลาภผล

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา เป็นคนเกียจคร้าน มีความเพียรเลวทราม เห็นการอยู่ป่าอันสงัดเป็น ความลำบาก จักใคร่อยู่ในเสนาสนะที่ใกล้บ้าน ภิกษุเหล่าใดยินดีมีจลา- ชีพ จักได้ลาภเสมอๆ จักพากันประพฤติดังภิกษุเหล่านั้น (เที่ยวคบหา ราชสกุลเป็นต้นเพื่อให้เกิดลาภแก่ตน) ไม่สำรวมอินทรีย์ เทียวไป หนึ่ง ในอนาคตกาล ภิกษุทั้งหลายจะไม่บูชาพวกภิกษุที่มีลาภน้อย จัก ไม่สมคบภิกษุที่เป็นนักปราชญ์มีศีลเป็นที่รัก จักทรงผ้าสีแดง ที่ชนชาว มลัทธิชะชอบย้อมใช้ พากันตีเตียนผ้าอันเป็นธงชัยของตนเสีย บางพวก ก็นุ่งห่มผ้าสีขาวอันเป็นธงของพวกเดียรถีย์ หนึ่ง ในอนาคตกาล ภิกษุ เหล่านั้นจักไม่เคารพในผ้ากาสาละ จักไม่พิจารณาในอบายอันแยบคาย บริโภคผ้ากาสาละ เมื่อทุกข์ครอบงำ ถูกลูกศรแทงเข้าแล้ว ก็ไม่ พิจารณาโดยแยบคาย แสดงอาการยุ่งยากในใจออกมา มีแต่เสียงโอด ครวญอย่างใหญ่หลวง เปรียบเหมือนช้างงัดทนต์ ได้เห็นผ้ากาสาละ อันเป็นธงชัยของพระอรหันต์ ที่นายโสณุตระพราน นุ่งห่มไปในคราว นั้น ก็ไม่กล้าทำร้าย ได้กล่าวคาถาอันประกอบด้วยประโยชน์มากมาย ว่า ผู้ใดยังมีกิเลสจนน้ำผาด ปราศจากทมะและสังขะ จักนุ่งผ้ากาสาละ ผู้นั้นย่อมไม่ควรนุ่งห่มผ้ากาสาละ ส่วนผู้ใดคายกิเลสจนน้ำผาดออกแล้ว ตั้งมั่นอยู่ในศีลอย่างมั่นคง ประกอบด้วยทมะและสังขะ ผู้นั้นจึงสมควรจะ นุ่งห่มผ้ากาสาละโดยแท้ ผู้ใดมีศีลวิบัติ มีปัญญารวม ไม่สำรวมอินทรีย์ กระทำตามความใคร่อย่างเดียว มีจิตฟุ้งซ่าน ไม่ชวนชวายนในทางที่ควร ผู้นั้นไม่สมควรจะนุ่งห่มผ้ากาสาละ ส่วนผู้ใดสมบูรณ์ด้วยศีล ปราศจาก ราคะ มีใจตั้งมั่น มีความดำริในใจผ่องใส ผู้นั้นสมควรนุ่งห่มผ้ากาสาละ โดยแท้ ผู้ใดไม่มีศีล ผู้นั้นเป็นคนพาล มีจิตฟุ้งซ่าน มีมานะพว้างเหมือน ไม่อ้อ ย่อมสมควรจะนุ่งห่มแต่ผ้าขาวเท่านั้น จักควรนุ่งห่มผ้ากาสาละ อย่างไร หนึ่ง ภิกษุและภิกษุณีทั้งหลายในอนาคต จักเป็นผู้มีจิตใจชั่ว ร้าย ไม่เอื้อเฟื้อ จักชมเชยภิกษุทั้งหลายผู้คนที่ มีเมตตาคิด แม้ภิกษุ ทั้งหลายที่เป็นคนโง่เขลา มีปัญญารวม ไม่สำรวมอินทรีย์ กระทำ ตามความใคร่ ถึงพระเถระให้ศึกษาการใช้สอยผ้าจีวร ก็จักไม่เชื่อฟัง พวกภิกษุที่โง่เขลาเหล่านั้น อันพระเถระทั้งหลายให้การศึกษาแล้วเหมือน อย่างนั้น จักไม่เคารพกันและกัน ไม่เอื้อเฟื้อในพระอภิขณายาจารย์ จักเป็นเหมือนน้ำพิการไม่เอื้อเฟื้อนายสารถิ ฉะนั้น ในกาลภายหลังแต่ ตติยสังคายนา ภิกษุและภิกษุณีทั้งหลาย ในอนาคต จักปฏิบัติอย่างนี้ .

ครั้นพระปัสสเถระแสดงมหาภิกษุอันจะบังเกิดขึ้น ในกาลภายหลังอย่างนี้แล้ว เมื่อจะ ให้โอวาทภิกษุที่ประชุมกัน ณ ที่นั้นอีก จึงได้กล่าวคาถา ๓ คาถา ความว่า ภิกษุอย่างใหญ่หลวงที่จะทำอันตรายต่อข้อปฏิบัติ ย่อมมาในอนาคตอย่างนี้ ก่อน ขอท่านทั้งหลาย จงเป็นผู้ว่าง่าย จงพูดแต่ถ้อยคำที่สละสลวย มีความเคารพกันและกัน มีจิตเมตตากรุณาต่อกัน จงสำรวมในศีล ปราศจากความเพียร มีใจเด็ดเดี่ยวบากบั่นอย่างมั่นเป็นนิตย์ ขอท่าน ทั้งหลายจงเห็นความประมาท โดยความเป็นภัย และจงเห็นความไม่ ประมาทโดยความเป็นของปลอดภัย แล้วจงอบรมอัฐฐังคิกมรรค เมื่อ ทำได้ดังนี้แล้ว ย่อมจะบรรลุนิพพานอันเป็นทาง ไม่เกิดไม่ตาย .

๒. สารีปุตตเถรคาถา

คาถาสภาสิตของพระสารีบุตรเถระ

พระสารีบุตรเถระ ครั้นสำเร็จแห่งสาวกบารมีญาณ ดำรงอยู่ในตำแหน่งพระธรรมเสนาบติ อย่างนี้แล้ว เมื่อจะทำประโยชน์แก่หมู่สัตว์ วันหนึ่งเมื่อพยากรณ์หรือตัดสินโดยมุขะ คือ ประกาศความประพฤติดังตนแก่เพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย จึงได้กล่าวคาถาความว่า

[๓๙๖] ผู้ใดสมบูรณ์ด้วยศีล สงบระจับ มีสติ มีความดำริชอบ ไม่ประมาท

ยินดีแต่เฉพาะกรรมฐานภาวนาอันเป็นธรรมภายใน มีใจมั่นคงอย่างยิ่ง อยู่ผู้เดียว ยินดีด้วยปัจจัยตามมีตามได้ ปราชญ์ทั้งหลายเรียกผู้นั้นว่าภิกษุ ภิกษุเมื่อบริโภคอาหารจะเป็นของสดหรือของแห้งก็ตาม ไม่ควรติดใจจน เกินไป ควรเป็นผู้มีท้องโปร่ง มีอาหารพอประมาณ มีสติอยู่ การ บริโภคอาหารยังอีก ๔-๕ คำจะอิ่ม ควรงดเสีย แล้วดื่มน้ำเป็นการ สมควรเพื่ออยู่สบายของภิกษุผู้มีใจเด็ดเดี่ยว อนึ่งการนุ่งห่มจีวรอันเป็น กับปิยะ นับว่าเป็นประโยชน์ จิตว่าพอ เป็นการอยู่สบายของภิกษุผู้มีใจ เด็ดเดี่ยว การนั่งขัดสมาธินับว่าพอ เป็นการอยู่สบายของภิกษุ ผู้มีใจเด็ด เดี่ยว ภิกษุรูปใดพิจารณาเห็นสุข โดยความเป็นทุกข์ พิจารณาเห็น ทุกข์โดยความเป็นสุขควรปักอยู่ที่ว่าง ความถ้อยมั่นว่าเป็นตัวเป็นตนใน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
 อทุกขมสุขเวทนา ไม่ได้มีแก่ภิกษุนั้น จะพึงติดอยู่ในโลกอย่างใด
 ด้วยกิเลสอะไร ภิกษุผู้มีความปรารถนาลามกเกียจคร้าน มีความเพียร
 เลวทราม ได้สดับน้อย ไม่เอื้อเฟื้อ อย่าได้มาในสำนักของเราแม้ใน
 กาลไหนๆ เลย จะมีประโยชน์อะไรด้วยการให้อิवाทบุคคลเช่นนั้นใน
 หมู่สัตว์โลกนี้ อนึ่ง ขอให้ภิกษุผู้เป็นพหูสูต เป็นปราชญ์ตั้งมั่นอยู่ใน
 ศีล ประกอบใจให้สงบระงับเป็นเนืองนิตย์ จงมาประดิษฐานอยู่บน
 ศีรษะของเราเถิด ภิกษุใดประกอบด้วยธรรมเครื่องเนินเข้า ยินดีใน
 ธรรมเครื่องเนินเข้า ภิกษุนั้นย่อมผลาดนิพพานคั้นเป็นธรรมเกษมจาก
 โยคะอย่างยอดเยี่ยม ส่วนภิกษุใด ละธรรมเครื่องเนินเข้า ได้แล้ว ยินดี
 ในอริยมรรคอันเป็นทางไม่มีธรรมเครื่องเนินเข้า ภิกษุนั้น ย่อมบรรลุนิพพานอันเป็นธรรมเกษม จากโยคะอย่างยอดเยี่ยม พระอรหันต์ทั้งหลาย
 อยู่ในสถานที่ใด เป็นบ้านหรือป่าก็ตามที่นอนหรือที่ล้มก็ตาม
 สถานที่นั้นเป็นภุมิสถานที่นารินรมย์ คนผู้แสวงหากามย่อมไม่ยินดีใน
 ป่าอันนารินรมย์เช่นใด ท่านผู้ปราศจากความกำหนัด จักยินดีในป่าอัน
 นารินรมย์เช่นนั้น เพราะท่านเหล่านั้น ไม่เป็นผู้แสวงหากาม บุคคลควร
 เห็นท่านผู้มีปัญญาผู้โง่มีปกติกล่าวขมขี้ เหมือนผู้บอกขมทรพยาให้
 ควรคบกับคนเช่นนั้น เพราะว่าเมื่อคบกับบัณฑิตเช่นนั้น ย่อมมีแต่
 ความดีไม่มีชั่วเลย ปราชญ์ก็ควรอิवाทสิ่งสอน ควรห้ามผู้อื่นจากธรรม
 ที่มีโทษของสัตว์ประทุษ แต่บุคคลเห็นปานนั้น ย่อมเป็นที่รักใคร่ของสัตว์ประ
 ทุษเท่านั้น ไม่เป็นที่รักใคร่ของอสัตว์ประทุษ พระผู้มีพระภาคได้ตรัสรู้แล้ว
 มีพระจักษุ ทรงแสดงธรรมแก่ผู้อื่นอยู่ เมื่อพระองค์กำลังทรงแสดง
 ธรรมอยู่ เราผู้มุ่งประโยชน์ตั้งใจฟัง การตั้งใจฟัง ฟังของเรานั้น
 ไม่ไร้ประโยชน์ เราเป็นผู้หมดอาสวะ เป็นผู้หลุดพ้นพิเศษ เราไม่
 ได้ตั้งความปรารถนาเพื่ออุปเพนิวาสญาณ ทิพจักขุญาณ เจโตปริยญาณ
 อิทธิวิธี จุตูปาตญาณ ทิพโสตญาณ อันเป็นธาตุบริสุทธิ์ มาแต่ปางก่อน
 เลย แต่คุณธรรมของสาวกทั้งหมดได้มีขึ้นแก่เรา พร้อมกับการบรรลุมรรคผล
 เหมือนคุณธรรม คือ พระสัพพัญญุตญาณ ได้มีแก่พระพุทธเจ้า ฉะนั้น
 มีภิกษุคนหนึ่งมากล่าวว่า มีภิกษุหัวโล้นรูปหนึ่งชื่ออุปติสสะ เป็นพระเถระผู้
 อดด้วยปัญญา ห่มผ้าสังฆาฏินั่งเข้ามานอนอยู่ที่โคนไม้ สาวกของพระ
 สัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้กำลังเข้าสมาบัติอันไม่มีวิตกในขณะ ถูกยักยัด
 ศีรษะ ก็ยังประกอบด้วยธรรมคือความนิ่งอย่างประเสริฐ ภูเขา
 หินล้วนตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว ฉันทใด ภิกษุยอมไม่หวั่นไหวเหมือน
 ภูเขาเพราะสิ้นโมหะ ก็ฉันทนั้น ความซ้าซ้าเพียงเท่าปลายขนทราย ย่อม
 ปรากฏเหมือนเท่าก่อนเมฆที่ลอยอยู่บนท้องฟ้า แก่ภิกษุผู้ไม่มีกิเลส
 เครื่องยั่ววน แสวงหาความสะอาดเป็นนิตย์ เราไม่ยินดีต่อความตาย
 และชีวิต เราเป็นผู้มีสติสัมปชัญญะจักละทิ้งร่างกายนี้ไป ไม่ยินดีต่อ
 ความตายและชีวิต รอคอยเวลาตายอยู่ เหมือนลูกจ้ำรอให้หมดเวลา
 ทำงาน ฉะนั้น ความตายนี้มีแน่นอนในสองคราว คือ ในเวลาแก่
 หรือในเวลาหนุ่ม ที่จะไม่ตายเลยย่อมไม่มี เพราะฉะนั้น ท่านทั้งหลาย
 จงบำเพ็ญแต่สัมมาปฏิบัติเถิด ขอจงอย่าได้ปฏิบัติผิดพินาศเสียเลย
 ขณะอย่าได้ล่วงเลยท่านทั้งหลายไปเสีย เมืองที่ตั้งอยู่ชายแดน เขาคุ่ม
 ครองป้องกันดีทั้งภายนอกและภายในฉันทใด ท่านทั้งหลายก็จงคุ้มครอง
 ตนฉันทนั้นเถิด ขณะอย่าได้ล่วงเลยท่านทั้งหลายไปเสีย เพราะผู้มีขณะ
 อันล่วงเลยไปเสียแล้ว ต้องพากันไปเศร้าโศกยึดเยี่ยวอยู่ในนรก ภิกษุ
 ผู้สงบระงับ จดเว้นโทษเครื่องเศร้าหมองใจ ได้อย่างเด็ดขาด มีปกติพูด
 ด้วยปัญญา ไม่ฟุ้งซ่าน ย่อมกำจัดบาปธรรมได้เหมือนลมพัดใบไม้ล่วง
 หล่นไป ฉะนั้น ภิกษุผู้สงบระงับ จดเว้นจากโทษเครื่องเศร้าหมอง
 ใจ ได้อย่างเด็ดขาด มีปกติพูดด้วยปัญญา ไม่ฟุ้งซ่าน ได้ลอบบาปธรรม
 เสียได้ เหมือนลมพัดใบไม้ล่วงหล่นไป ฉะนั้น ภิกษุผู้สงบระงับละเว้น
 กองกิเลสและกองทุกข์ ที่เป็นเหตุทำให้เกิดความคับแค้น มีใจผ่องใส
 ไม่ขุ่นมัว มีศีลงาม เป็นนักปราชญ์ พึงทำที่สุดทุกข์ได้ บุคคลไม่ควร
 คุ่นเคย ในบุคคลบางพวกจะเป็นภุชงค์หรือบรรพชิตก็ตาม หรือเบื้องต้น
 เขาจะเป็นคนดี ตอนปลายเป็นคนไม่ดีก็ตาม นิราณ ๕ คือ กามฉันทะ ๑
 พยาบาท ๑ ถีนมิทธะ ๑ อหังการะ ๑ วิกิจจนา ๑ เป็นธรรมเครื่อง
 เศร้าหมองจิต สมาริของภิกษุผู้มีปกติชอบอยู่ด้วยความไม่ประมาท
 ไม่หวั่นไหวด้วยเหตุ ๒ ประการ คือ ด้วยมีผู้สัการะ ๑ ด้วยไม่มี

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ผู้สักการะ ๑ นักปราชญ์เรียกบุคคลผู้เพ่งธรรมอยู่เป็นปกติ พากเพียร
เป็นเนืองนิตย์ พิจารณาเห็นด้วยปัญญาสุขุม สิ้นความยึดถือและความ
ยินดีว่า เป็นสัตว์บุรุษ มหาสมุท ๑ แผ่นดิน ๑ ภูเขา ๑ และ
แม่มด ๑ ไม่ควรเปรียบเทียบความหลุดพ้นกิเลสอย่างประเสริฐของพระ
ศาสดาเลย พระเถระผู้ยังพระธรรมจักรอันพระศาสดาให้เป็นไปแล้ว
ให้เป็นไปตาม ผู้มีปัญญามาก มีจิตมั่นคง เป็นผู้เสมอด้วยแผ่นดินและ
ไฟย่อมไม่ยินดีอันร้าย ภิกษุผู้บรรลุปัญญาบารมีธรรมแล้ว มีปัญญา
เครื่องตรัสรู้มาก เป็นนักปราชญ์ผู้ใหญ่ ไม่ใช่เป็นคนเขลา ทั้งไม่เหมือน
คนเขลา เป็นผู้ดับความทุกข์ร้อน ได้ทุกเมื่อ ท่องเที่ยวไปอยู่ เรามีความคุ้น
เคยกับพระศาสดามาก เราทำคำสอนของพระพุทธเจ้าเสร็จแล้ว ปลง
ภาระหนักลงได้แล้ว ถอนค้นหาเครื่องนำไปสู่ภพแล้ว ท่านทั้งหลาย
จงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด นี่เป็นอนุศาสน์ของเรา เรา
พ้นจากกิเลสทั้งปวงแล้ว จักปรินิพพาน .

๓. อนันตเถรคาถา

คาถาสภาสิตของพระอนันตเถระ

[๓๙๓] บัณฑิต ไม่ควรทำตนให้เป็นมิตรสหายกับคนที่ชอบส่อเสียด มักโกรธ
ตระหนี่ และผู้ปรารถนาให้ผู้อื่นพินาศ เพราะการสมาคมกับคนชั่ว
เป็นความลามก แต่บัณฑิตควรทำตนให้เป็นมิตรสหายกับคนผู้มีศรัทธา
มีศีลน่ารัก มีปัญญา และเป็นคนได้สติเล่าเรียนมามาก เพราะการ
สมาคมกับคนดี ย่อมมีแต่ความเจริญอย่างเดียว เชิญดูร่างกายอันมี
กระดูก ๓๐๐ ท่อน ซึ่งมีเอ็นใหญ่ร้อยผูกขึ้นเป็นโครงตั้งไว้ อันบุญกรรม
ตกแต่งให้บริบูรณ์ มีแผลทั่วทุกแห่ง กระสับกระส่าย คนโง่เขลาพากัน
ตำริเป็นอันมาก ไม่มีความยั่งยืนตั้งมั่น พระอนันตเถระผู้โคตรโคตร
เป็นผู้ได้สติดีมามาก มีถ้อยคำไพเราะ เป็นผู้อุปฐากพระพุทธเจ้า
ปรนการลงแล้ว บรรลุอรหัต สำเร็จการนอน พระอนันตเถระสิ้นอาสวะ
แล้ว ปราศจากกิเลสเครื่องเกาะเกี่ยวแล้ว ล่วงธรรมเป็นเครื่องข้อง
แล้ว ดับสนิท ถึงฝั่งแห่งชาติและชรา ทรงไว้แต่ร่างกายอันมีในที่สุด
ธรรมทั้งหลายของพระพุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์แห่งพระอาทิตย์ ตั้งอยู่แล้ว
ในบุคคลใด บุคคลนั้น คือ พระอนันตเถระผู้โคตรโคตร ชื่อว่าย่อมตั้งอยู่
ในมรรคเป็นทางไปสู่นิพพาน พระอนันตเถระได้เรียนธรรมจาก
พระพุทธเจ้ามา ๘๒,๐๐๐ ธรรมชั้นนี้ ได้เรียนมาจากสำนักภิกษุผู้มีพระธรรม
เสนาบดีเป็นต้น ๒,๐๐๐ ธรรมชั้นนี้ จึงรวมเป็นที่คล่องปากขึ้นใจ
๘๔,๐๐๐ ธรรมชั้นนี้ คนที่เป็นชายมีการศึกษาเล่าเรียนมาน้อย ย่อม
แก่เปล่า เหมือนกับโคที่กำลังแต่เขาไม่ได้ใช้งาน ฉะนั้น เนื้อย่อม
เจริญแก่เขา ปัญญาไม่เจริญแก่เขา ผู้ใดเล่าเรียนมามาก ดูหมิ่นผู้ที่
ศึกษาเล่าเรียนมาน้อยด้วยการสับ แต่เขาไม่ได้ปฏิบัติตามที่เล่าเรียนมา
ย่อมปรากฏแก่เรา เหมือนคนตาบอดถือดวงไฟไป ฉะนั้น บุคคลควร
เข้าไปนั่งใกล้ผู้ที่ศึกษามาก แต่ไม่ควรทำสตะที่ตนได้มาให้พินาศ
เพราะสตะที่ตนได้มานั้น เป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ เพราะฉะนั้น
จึงควรเป็นผู้ทรงธรรม บุคคลผู้รู้อักษรทั้งเบื้องต้นและเบื้องปลาย รู้สรรพ
แห่งภษิต จลลิตในนิรุตติและบท ย่อมเล่าเรียนธรรมให้เป็นการเล่าเรียนดี
และพิจารณาเนื้อความ เป็นผู้กระทำความพอใจ ด้วยความอดทน
พยายามพิจารณา ตั้งความเพียรในเวลาพยายาม มีจิตตั้งมั่นด้วยดี
ในภายใน บุคคลควรคบหาท่านผู้เป็นพหูสูตร ทรงธรรม มีปัญญา เป็น
สาวกของพระพุทธเจ้า หวังการรู้แจ้ง ธรรมเช่นนั้นเกิด บุคคลผู้เป็น
พหูสูตร ทรงธรรม เป็นผู้รักษาคิลมิงพระธรรมแห่งพระพุทธเจ้า ผู้ทรง
แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ เป็นดวงตาของโลกทั่วไป ผู้ที่เป็นพหูสูตรนั้น
เป็นผู้อันมหาชนคารวบูชา ภิกษุมีธรรมเป็นที่ยินดี ยินดีแล้วในธรรม
คั่นคว่ำธรรม ระลึกถึงธรรม ย่อมไม่เสื่อมไปจากศีลธรรม เมื่อกายและ
ชีวิตของตนเสื่อมไป ภิกษุผู้หนักในความตระหนี่กาย ติดอยู่ด้วยความ
สุขทางร่างกาย ไม่ชวนชวายนบำเพ็ญเพียร ความผาสกทางสมณะจักมี
แต่ที่โหน ทิศทั้งหมดไม่ปรากฏ ธรรมทั้งหลายไม่แจ่มแจ้งแก่ข้าพเจ้า
ในเมื่อท่านธรรมเสนาบดีผู้เป็นกัลยาณมิตร นิพพานแล้ว โลกทั้งหมด
นี้ปรากฏเหมือนความมืดมน กายคตาสติย่อมนำมาซึ่งประโยชน์โดย
ส่วนเดียว ฉันทิ กัลยาณมิตรเช่นนั้น ย่อมไม่มีแก่ภิกษุผู้มีศรัทธา
ล่วงลับไปแล้ว มีพระศาสดานิพพานไปแล้ว ฉันทิ มิตรเก่าพากัน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ล่วงลับไปแล้ว จิตของเราไม่สมาคมด้วยมิตรใหม่ วันนี้เราจะเพ่งฌาน
อยู่คนเดียว เหมือนกับนกที่อยู่ในรังในฤดูฝน ฉะนั้น .

พระผู้มีพระภาคตรัสกะพระอนนทด้วยพระคาถา ๑ พระคาถา ความว่า
เธออย่าห้ามประชาชนเป็นอันมาก ที่พากันมาแต่ต่างประเทศ ในเมื่อ
ล่วงเวลาเทศนาเลย เพราะประชุมชนเหล่านั้นเป็นผู้มั่งจะฟังธรรม
จงเข้ามาหาเรา ได้ เวลานั้นเป็นเวลาที่จะเห็นเรา .

พระอนนทเถระจึงกล่าวเป็นคาถาต่อไปว่า

พระศาสดาผู้มีพระจักขุ ทรงประทานโอกาสให้ประชุมชนที่พากันมาแต่
ต่างประเทศ ในเมื่อล่วงเวลาเทศนา ไม่ทรงห้ามเมื่อเรายังเป็นพระเสข-
บุคคลอยู่ ๒๕ ปี กามสัญญาไม่เกิดขึ้นเลย เขยุดความที่ธรรมเป็นธรรมดี
เมื่อเรายังเป็นพระเสขบุคคลอยู่ ๒๕ ปี โทสสัญญาไม่เกิดขึ้นเลย เขยุด
ความที่ธรรมเป็นธรรมดี เราได้อุปฐากพระผู้มีพระภาคด้วยเมตตากายกรรม
เหมือนพระฉายาติดตามพระองค์อยู่ ๒๕ ปี เราอุปฐากพระผู้มีพระภาค
ด้วยเมตตาวจีกรรม เหมือนพระฉายาติดตามพระองค์อยู่ ๒๕ ปี เรา
อุปฐากพระผู้มีพระภาคด้วยเมตตา มโนกรรม เหมือนพระฉายาติดตาม
พระองค์อยู่ ๒๕ ปี เมื่อพระพุทธร่องค์เสด็จดำเนินไป เราก็ตัดตาม
ไปเบื้องพระปฤษฎางค์ของพระองค์ เมื่อพระองค์ทรงแสดงธรรมอยู่
ฌานเกิดขึ้นแก่เรา เราเป็นผู้มีกิจที่จะต้องทำ ยังเป็นพระเสขะ ยังไม่
บรรลอรหัต พระศาสดาพระองค์ใดเป็นผู้ทรงอนุเคราะห์เรา พระศาสดา
พระองค์นั้น ได้เสด็จปริณิพพานไปเสียก่อนแล้ว เมื่อพระสัมมา
สัมพุทธเจ้าผู้ถือความเป็นผู้ประเสริฐโดยอาการทั้งปวง เสด็จปริณิพพาน
แล้ว ครั้นนั้น ได้เกิดความหวาดเสียวและได้เกิดขนพองสยองเกล้า .

พระสังคีตกาจารย์เมื่อจะสรรเสริญพระอนนทเถระ ได้รจนาคาถา ๓ คาถา ความว่า
พระอนนทเถระเป็นพหูสูตร ทรงธรรม เป็นผู้รักษาคิลมหารธรรมของ
พระพุทธเจ้า ผู้ทรงแสวงหาพระคุณอันยิ่งใหญ่ เป็นดวงตาของโลก
ทั่วไป ปริณิพพานไปเสียแล้ว พระอนนทเถระเป็นพหูสูตร ทรงธรรม
เป็นผู้รักษาคิลมหารธรรม ของพระพุทธเจ้าผู้ทรงแสวงหาพระคุณอันยิ่งใหญ่
เป็นดวงตาของชาวโลกทั่วไป เป็นผู้กำจัดความมืดมนที่เป็นเหตุทำให้
ตั้งคนตาบอดได้แล้ว พระอนนทเถระเป็นผู้มีคติ มีสติและรู้ดี เป็นผู้
แสวงคุณ เป็นผู้ทรงจำพระสัทธรรมไว้ได้ เป็นบ่อเกิดแห่งรัตนะ .

พระอนนทเถระ ก่อนแต่นิพพานได้กล่าวคาถา ความว่า

เรามีความคุ้นเคยกับพระศาสดา เราทำคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเสด็จ
แล้ว ปลงภาระหนักลงแล้ว ถอนตัณหาเครื่องนำไปสู่กพได้แล้ว .

พระเถระ ๓ รูปนี้ คือ พระปัสสเถระ ๑ พระสารีบุตรเถระ ๑ พระอนนทเถระ ๑
ท่านนิพนธ์คาถาไว้ในดังสณนิบาตนั้น รวม ๑๐๔ คาถา ฉะนั้นแล .

จบ ดึงสณนิบาต

เถรคาถา จัดตาพิสณนิบาต

๑. มหาภิกขุสเปเถรคาถา

กาลาสภาษิตของพระมหาภิกขุสเปเถระ

[๓๙๔] ผู้มีปัญญาเห็นว่า ไม่ควรอยู่คลุกคลีด้วยหมู เพราะเป็นเหตุทำให้
ฟังชาน ได้สมาธิโดยยาก การสงเคราะห์ชนต่างๆ เป็นความลำบาก
ดังนี้ จึงไม่ชอบใจหมู่คณะ นักปราชญ์ไม่ควรเกี่ยวข้องกับตระกูล
ทั้งหลาย เพราะเป็นเหตุทำให้ฟังชาน ได้สมาธิโดยยาก ผู้ที่เกี่ยวข้อง
กับตระกูลนั้น ย่อมต้องชวนชวายในการเข้าไปสู่ตระกูล มักติด
รสอาหาร ย่อมละทิ้งประโยชน์อันจะนำความสุขมาให้ นักปราชญ์
ได้กล่าวการกราบไหว้และการบูชาในตระกูลทั้งหลาย ว่าเป็นเปือกตม
และเป็นลูกศรที่ละเอียดอ่อน ได้ยาก บุรุษผู้เลวทรามย่อมละสักการะได้
ยากยิ่ง เราละจากเสนาสนะแล้วก็เข้าไปบิณฑบาตยังนคร เราได้เข้าไป
หาบุรุษโรคเรื้อน ผู้กำลังบริโภคอาหารด้วยความอ่อนนุ่ม บุรุษโรคเรื้อน
นั้น ได้น้อมเข้าซึ่งคำข้าวด้วยมือโรคเรื้อน เมื่อเขาใส่คำข้าวลง นิ้วมือ
ของเขาก็ขาดตกลงในบาตรของเรานี้ เราอาศัยชวาคาเรื้อน ฉนั้นชวานั้น
อยู่ในเวลาที่กำลังฉนและฉนเสร็จแล้ว เราได้มีความเกลียดชังเลย
ภิกษุใดไม่ดูหมิ่นปัจจัยทั้งสี่ คือ อาหารบิณฑบาตที่จะพึงลบกขึ้นยืนรับ ๑
บังสกุลจิวร ๑ เสนาสนะคือโคนไม้ ๑ ยาดองด้วยน้ำมูตรเน่า ๑ ภิกษุ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา

นั้นแล สามารถจะอยู่ในจาตฤทศได้ในเวลาแก่ ภิกษุบางพวกเมื่อขึ้นเขาย่อมลำบาก แต่พระมหากัสสปะผู้เป็นทนายาสของพระพุทธเจ้า เป็นผู้มีสติสัมปชัญญะ แม้ในเวลาแก่เป็นผู้แข็งแรงด้วยกำลังแห่งฤทธิ์ ย่อมขึ้นไปได้ตามสบาย พระมหากัสสปะผู้หมดอุปาทาน ละความหวาดกลัวภัยได้แล้ว กลับจากบิณฑบาตแล้ว ขึ้นสู่ภูเขา เพ่งฌานอยู่ พระมหากัสสปะผู้หมดอุปาทานเมื่อสัตว์ทั้งหลายถูกไฟไหม้อยู่ เป็นผู้ดับไฟได้แล้ว กลับจากบิณฑบาตแล้ว ขึ้นสู่ภูเขา เพ่งฌานอยู่ พระมหากัสสปะผู้หมดอุปาทาน ทำกิจเสร็จแล้ว ไม่มีอาสวะ กลับจากบิณฑบาตแล้ว ขึ้นสู่ภูเขา เพ่งฌานอยู่ ภูมิภาคอันประกอบด้วยระเบียบแห่งต้นกุ่มทั้งหลาย น้ำรินรมย์ใจ กึกก้องด้วยเสียงช้างร้อง น้ำรินรมย์ ล้วนแล้วด้วยภูเขา ย่อมทำให้เรายินดี ภูเขาที่มีสีเขียวดงเมฆดงงาม มีธารน้ำเย็นใสสะอาด ดารดาษไปด้วยหญ้ามีสี เหมือนแมลงทับทิมทอง ย่อมยังเราให้รื่นรมย์ ภูเขาอันสูงตระหง่านแทบจดเมฆเขียวชะอุ่ม เปรียบปานดังปราสาท กึกก้องด้วยเสียงช้างร้อง น้ำรินรมย์นัก ย่อมยังเราให้ยินดี ภูเขาที่ฝนตกรดแล้ว มีพืชน้ำรินรมย์ เป็นที่อาศัยของเหล่าฤๅษี แข็งแข็งด้วยเสียงนกยูง ย่อมยังเราให้รื่นรมย์ สถานที่เหล่านั้นเหมาะสำหรับเราผู้ยินดีในการเพ่งฌาน มีใจเด็ดเดี่ยว มีสติ เหมาะสำหรับเราผู้ใคร่ประโยชน์ รักษาตนดีแล้ว ผู้เห็นภัยในวัฏสงสาร เหมาะสำหรับเราผู้ปรารถนาความผาสุก มีใจเด็ดเดี่ยว เหมาะสำหรับเราผู้ปรารถนา ประกอบความเพียร มีใจแน่วแน่ ศึกษาอยู่ ภูเขาที่มีสีดังดอกผักตบ ปกคลุมด้วยหมูเมฆบนท้องฟ้า เคลื่อนกล่นด้วยหมูนกต่างๆ ย่อมยังเราให้รื่นรมย์ ภูเขาอันไม่เคลื่อนกล่นด้วยผู้คน มีแต่หมูเนื้ออาศัย ดารดาษด้วยหมูนกต่างๆ ย่อมยังเราให้รื่นรมย์ ภูเขาที่มีน้ำใสสะอาด มีแผ่นหินเป็นแท่งทับ เคลื่อนกล่นด้วยค้างและมฤคชาติ ดารดาษไปด้วยสาหร่าย ย่อมยังเราให้รื่นรมย์ เราผู้มีจิตตั้งมั่น พิจารณาเห็นธรรมโดยชอบ ย่อมไม่มีความยินดีด้วยดนตรีเครื่อง ๕ เช่นนั้น ภิกษุไม่พึงทำการงานให้มากนัก พึงเว้นคนผู้มีไข้ภัยแล้งมิตรเสีย ไม่ควรชวนชวายุในลาภผล ท่านผู้ปฏิบัติเช่นนั้น ย่อมจะต้องชวนชวายุและติดในรสอาหาร ย่อมละทิ้งประโยชน์อันจะนำความสุขมาให้ ภิกษุไม่พึงทำการงานให้มากนัก พึงเว้นสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์เสีย เมื่อภิกษุชวนชวายุในการงานมาก ก็จะต้องเยียวร่างกายลำบาก ผู้มีร่างกายลำบากนั้น ย่อมไม่ได้ประสบความสำเร็จ ความสงบใจ ภิกษุไม่รู้สีกตนต์ด้วยเหตุสักว่าการท่องเที่ยวพรหมจรรย์ ย่อมท่องเที่ยวชวายุ สำคัญตนประเสริฐกว่าผู้อื่น ผู้ใดบิณฑบาตไม่ประเสริฐ เป็นพาล แต่สำคัญตนว่าประเสริฐกว่าเขาเสมอเขานักปราชญ์ทั้งหลายย่อมไม่สรรเสริญผู้นั้น ซึ่งเป็นผู้มีใจกระด้างเลย ผู้ใดไม่หวั่นไหวเพราะมานะ ๓ อย่าง คือ ว่าเป็นผู้ประเสริฐกว่าเขา ๑ เสมอเขา ๑ เลวกว่าเขา ๑ นักปราชญ์ทั้งหลาย ย่อมสรรเสริญผู้นั้นแหละว่า เป็นผู้มปัญญา มีวาจาจริง ตั้งมั่นดีแล้วในศีลทั้งหลาย และว่าประกอบด้วยความสงบใจ ภิกษุใดไม่มีความเคารพในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ภิกษุนั้นย่อมเป็นผู้เห็นห่างจากพระสัทธรรม เหมือนฟ้ากับดิน ฉะนั้น ภิกษุเหล่าใดเข้าไปตั้งหิริและโอตตปเป ไร่ชอบทุกเมื่อ มีพรหมจรรย์อันงอกงาม ภิกษุเหล่านั้นมีภพใหม่สิ้นแล้ว ภิกษุผู้ยังมีใจฟุ้งซ่าน กลับกลอกถึงจะมุ่งหม่นผ้าบังสุกุล ภิกษุนั้นย่อมไม่มั่งคั่งด้วยผ้าบังสุกุลนั้น เหมือนกับวานรคลมด้วยหนังราชสีห์ ฉะนั้น ส่วนภิกษุผู้มีใจไม่ฟุ้งซ่าน ไม่กลับกลอก มีปัญญา เครื่องรักษาตน สำรวมอินทรีย์ ย่อมมั่งคั่งเพราะผ้าบังสุกุล ดังราชสีห์ในถ้ำ ฉะนั้น เทพเจ้าผู้มีฤทธิ์ มีเกียรติยศเป็นอันมาก ประมาดหมิ่นและพรหมทั้งปวง ได้พากันมาขึ้นประนมอัญชลี นอบน้อมท่านพระธรรมเสนาบดีสารีบุตร ผู้มปัญญามาก ผู้มีฌานใหญ่ มีใจตั้งมั่น เปล่งวาจาว่า ข้าแต่ท่านบุรุษอาชาไนย ขอนอบน้อมแด่ท่าน ข้าแต่ท่านผู้เป็นอุดมบุรุษ ขอนอบน้อมแด่ท่าน ท่านย่อมเข้าฌานอยู่ เพราะอาศัยอารมณใด ข้าพเจ้าทั้งหลาย ย่อมรู้ไม่ถึงอารมณเหล่านั้นของท่าน นาคอจรายจึงหนอ วิสัยของท่านผู้รู้ทั้งหลาย ลึกซึ้งยิ่งนัก ข้าพเจ้าทั้งหลายผู้มาประชุมกันอยู่ ณ ที่นี้ นับว่าเป็นผู้เจียมแหลม คุณนายขมังธนู ก็ยังรู้ไม่ถึง ความยื้มแย้มได้ปรากฏมีแต่ท่านพระกปิณเฑระ เพราะได้เห็นท่านพระสารีบุตร ผู้ควรแก่สักการบูชา อันหมู่ทวยเทพบูชาอยู่ เช่นนั้น ในเวลานั้น ตลอดทั่วพุทธอาณาเขต ยกเว้นแต่สมเด็จพระ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
มหามณีวงศ์เถรคาถา เราเป็นผู้ประเสริฐสุดในทางอุดมคุณ ไม่มี
ใครเทียบเท่าเลย เราเป็นผู้คุ้นเคยกับพระบรมศาสดา เราทำคำสอนของ
พระพุทธเจ้าเสร็จแล้ว ปลงภาระอันหนักลงแล้ว ถอนค้นหาเครื่องนำ
ไปสู่ภพขึ้นได้แล้ว พระสมณโคดมผู้ทรงพระคุณหาปริมาณมิได้ มีพระทัย
น้อมไปในเนกขัมมะ ทรงสลัดภพทั้ง ๓ ออกได้แล้ว ย่อมไม่ทรง
ติดอยู่ด้วยจิรวินิบาตและเสนาสนะ เปรียบเหมือนบัวไม่ติดอยู่ด้วยน้ำ
ฉะนั้น พระองค์ทรงเป็นจอมนักปราชญ์ มีสติปัญญาเป็นพระศอ
มีศรัทธาเป็นพระอรหันต์ มีปัญญาเป็นพระเคียร ทรงพระปริชามาก
ทรงดับเสียแล้วซึ่งกิเลสแลกองทุกข์ตลอดกาลทุกเมื่อ .

ในจิตตาสนิบาตนี้ มีพระมหากัสสปเถระองค์เดียวเท่านั้น ได้ภาษิต
คาถาไว้ ๔๐ คาถา .

จิตตาสนิบาตจบบริบูรณ์ .

เถรคาถา ปัญญาสนิบาต

๑. ตาลปฏฺเถรคาถา

คาถาสภาสิตของพระตาลปฏฺเถระ

[๓๙๙] เมื่อไรหนอ เราจึงจักได้อยู่แต่ผู้เดียว ไม่มีค้นหาเป็นเพื่อนสอง ณ
ภูเขาและชอกเขา เมื่อไรหนอ เราจึงจักพิจารณาเห็นแจ้งภพทั้งปวง
โดยความเป็นของไม่เที่ยง ความตริกเช่นนี้ของเราจักสำเร็จเมื่อไรหนอ
เมื่อไรหนอ เราจึงจักได้เป็นนักปราชญ์ นุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์อัน
เศร้าหมอง ไม่มีความยึดมั่น ไม่มีความหวัง เป็นผู้มาราคะ โทสะ
และโมหะได้แล้ว เทียวไปตามป่าใหญ่อย่างสบาย ความตริกเช่นนี้
ของเราจักสำเร็จเมื่อไรหนอ เมื่อไรหนอ เราจึงจักได้เห็นแจ้งซึ่งร่างกายนี้
อันเป็นของไม่เที่ยง เป็นรังแห่งโรค คือความตาย ถูกความตายและความ
เสื่อมโทรมบีบคั้นแล้ว เป็นผู้ปราศจากภัย อาศัยอยู่ในป่าแต่ผู้เดียว
ความตริกเช่นนี้ของเราจักสำเร็จเมื่อไรหนอ เมื่อไรหนอ จักเราจึงได้ถือ
เอาซึ่งดาบอันคมกริบ คืออริยมรรคอันสำเร็จด้วยปัญญา แล้วตัดเสีย
ซึ่งลดาชาติ คือ ตัณหาอันก่อให้เกิดภัย นำมาซึ่งทุกข์ เป็นเหตุให้คิด
วนเวียนไปในอารมณ์ภายนอก ความตริกเช่นนี้ของเราจักสำเร็จเมื่อไรหนอ
เมื่อไรหนอ เราจึงจักได้ถือเอาซึ่งศาตราอันสำเร็จด้วยปัญญา มีเดชานุภาพ
มากของฤาษี คือ พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้าและพระอริยสาวก แล้ว
หักราญเสียซึ่งกิเลสมารพร้อมทั้งเสนาโดยเร็วพลัน เหนือเถรอาสน์มี
ลีลาตติงราชสีห์ ความตริกเช่นนี้ของเราจักสำเร็จเมื่อไรหนอ เมื่อไรหนอ
นักปราชญ์มีพระพุทธเจ้าเป็นต้น ผู้มีความหนักแน่นในธรรม ผู้คงที่มีปกติ
เห็นตามความเป็นจริง มีอินทรีย์อันชนะแล้ว จักเห็นว่าเราบำเพ็ญเพียร
ความตริกเช่นนี้ของเราจักสำเร็จเมื่อไรหนอ เมื่อไรหนอ ความเกียจคร้าน
ความเหียวระหายลม แดด เหลือบ ยุง และสัตว์เลื้อยคลานทั้งหลาย
จึงจักไม่เบียดเบียนเรา ตามชอกเขา ชอนั้นเป็นความประสงค์ของเรา
ความตริกเช่นนี้ของเราสำเร็จเมื่อไรหนอ เมื่อไรหนอ เราจึงจักเป็นผู้มี
จิตมั่นคง มีสติ ได้บรรลอรุณ ๔ ที่เห็นได้แสนยาก อันพระผู้มี
พระภาคผู้ทรงแสงหาคุณอันยิ่งใหญ่ทรงทราบแล้วด้วยปัญญา ความตริก
เช่นนี้ของเราจักสำเร็จเมื่อไรหนอ เมื่อไรหนอ เราจึงจักประกอบด้วย
ความสงบระงับ จากเครื่องเร้าร้อนใจในเพราะรูป เสียง กลิ่น รส
โผฏฐัพพะ และธรรมารมณ์ ที่เรายังไม่รู้เท่าถึง พิจารณาเห็นด้วยปัญญา
ความตริกเช่นนี้ของเราจักสำเร็จเมื่อไรหนอ เมื่อไรหนอ เราเมื่อถูก
ว่ากล่าวตีดั้นด้วยถ้อยคำชั่วหยาบแล้ว จักไม่เดือดร้อนใจเพราะถ้อยคำ
ชั่วหยาบนั้น อนึ่ง ถึงเขาจะสรรเสริญก็จักไม่ยินดี เพราะถ้อยคำ
เช่นนั้น ความตริกเช่นนี้ของเราจักสำเร็จเมื่อไรหนอ เมื่อไรหนอ
เราจึงจักพิจารณาเห็นสภาพภายใน กล่าวคือ เบญจขันธ์และรูปธรรม
เหล่าอื่น ที่ยังไม่รู้ทั่วถึง และสภาพภายนอก คือ ต้นไม้ หญ้า และ
และลดาชาติ ว่าเป็นสภาพเสมอกัน ความตริกเช่นนี้ของเราจักสำเร็จ
เมื่อไรหนอ เมื่อไรหนอ ฝนที่ตกในเวลาปัจจุสมัย จักตกกรต
เราผู้ห่มผ้ากาสาวพัสตร์ ผู้ปฏิบัติอยู่ในมคคปฏิบัติที่นักปราชญ์มี
พระพุทธเจ้าเป็นต้น ดำเนินไปแล้วด้วยน้ำใหม่อยู่ในป่า ความตริกเช่น
นี้ของเราจักสำเร็จเมื่อไรหนอ เมื่อไรหนอ เราจึงจักได้ฟังเสียงร่ำ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา

ร้องแห่งนกยูง และที่ชาชาติในป่าและชอกเขา ลุกขึ้นจากการนอน แล้ว พิจารณาธรรมโดยความ ไม่เที่ยงเพื่อบรรลุอมตธรรม ความตรึกเช่นนี้ของเราจักสำเร็จเมื่อไรหนอ เมื่อไรหนอ เราจึงจักข้ามพ้นแม่น้ำคงคา ยมนา สรัสสดี ที่ไหล ไปกระทั่งถึงบาดาล เป็นปากน้ำใหญ่นักล้นนัก ไปได้ด้วยฤทธิ์โดยไม่ติดขัด ความตรึกเช่นนี้ของเราจักสำเร็จเมื่อไรหนอ เมื่อไรหนอ เราจึงจักงดเว้นความเห็น ว่านิมิตงามทั้งปวงเสียโดยเด็ดขาด ขวนขวายอยู่ในฌาน แล้วทำลายความพอใจในกามคุณทั้งหลายเสียได้ เหมือนช้างทำลายเสาตลงและโซ่เหล็กแล้ว เทียวไปในสงคราม ฉะนั้น ความตรึกเช่นนี้ของเราจักสำเร็จเมื่อไรหนอ เมื่อไรหนอ เราจึงจักละความพอใจในกามคุณ ได้บรรลุคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ แล้วเกิดความยินดีเปรียบเหมือนลูกหน่ผู้ซัดสน เมื่อถูกเจ้าหน่บีบคั้นแล้ว แสงหาทรัพย์มาได้และชำระหนี้เสร็จแล้ว พึงดีใจ ฉะนั้น ความตรึกเช่นนี้ของเราจักสำเร็จเมื่อไรหนอ ดุรจิต ท่านได้อ่อนวอนเราเป็นเวลาหลายปีแล้ว ว่าท่าน ไม่สมควรอยู่ครองเรือนเลย บัดนี้เราก็ได้บวชสมประสงค์แล้ว เหตุไฉนท่านจึงละทิ้งสมณะวิปัสสนา มัวแต่เกียจคร้านอยู่เล่า ดุรจิต ท่านได้อ่อนวอนเรามาแล้วมิใช่หรือว่า ฟุ้งงมยมีขนปีกอันแพรวพราว และเสียงกึกก้องแห่งธารน้ำตกตามชอกเขา จักยังท่านผู้เพ่งฌานอยู่ในป่าให้พลัดพลิน เรายอมสละญาติและมิตรที่รักใคร่ในตระกูล สละความยินดีในการเล่นและกามคุณในโลก ได้หมดแล้ว ได้เข้าถึงป่าและบรรพชาเพศนี้แล้ว ดุรจิต ส่วนท่าน ไม่ยินดีต่อเราผู้ดำเนินตามเสียเลย เมื่อเราพิจารณาเห็นว่าจิตนี้เป็นของเรา มิใช่ของผู้อื่น จะประโยชน์อะไรด้วยการร้องให้รำพึงไร ในเวลาทำสงครามกับกิเลสมาร เพราะจิตทั้งหมดนี้เป็นธรรมชาติหวั่นไหว ดังนี้ จึงได้ออกบวช แสวงหาทางอื่น ไม่ตาย พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ประเสริฐกว่าสัตว์ทั้งหลาย ผู้เป็นจอมท้าวสักกเทวราช เป็นจอมสารถิณีคนระ ตรีสสุภายัต วัรวา จิตนี้กวัดแกว่งเช่นวานร ห้ามได้แสนยาก เพราะยังไม่ปราศจากความกำหนัด ปุถุชนทั้งหลายผู้ไม่รู้เท่าทัน พัวพันอยู่ในกามทั้งหลายอันล้วนแต่เป็นของงมงาย มีรสอร่อย นารี نرمโยใจ เขาเหล่านั้นเป็นผู้แสวงหาภพใหม่ กระทำแต่สิ่งไร้ประโยชน์ ชื่อว่าประสงค์ทุกข์ ย่อมถูกจิตนำไปสู่ทุกข์โดยแท้ ดุรจิต แต่ก่อนท่านเคยแนะนำเราไว้ว่า ท่านจงเป็นผู้แวดล้อมด้วยเสียงร่ำร้องแห่งนกยูง และนกกระเรียน อีกทั้งเสียงเห่ร้องและเสียงโคร่ร้องอยู่ในป่า ท่านจงสละความห่วงใยในร่างกาย อย่ามีความอาลัยเลย ดุรจิต แต่ก่อนท่านเคยแนะนำเราว่า จงอุตส่าห์เจริญฌาน อินทรีย์ พลละ โพชฌงค์ และสมาธิภาวนา จงบรรลุวิชา ๒ ในพระพุทธศาสนา ดุรจิต แต่ก่อนท่านเคยแนะนำเราว่า จงเจริญอุฏฐังคิกมรรคเพื่อบรรลุนิพพาน อันเป็นทางนำสัตว์ออกจากโลก ให้ถึงความสิ้นทุกข์ทั้งปวง เป็นเครื่องชำระล้างกิเลสทั้งปวง ดุรจิต แต่ก่อนท่านเคยแนะนำเราว่า จงพิจารณาเห็นเบญจขันธ์โดยอุบายอันแยบคายว่า เป็นทุกข์ จงละเหตุอันก่อให้เกิดทุกข์ จงทำที่สุดแห่งทุกข์ในอัฐภาพนี้เกิด ดุรจิต แต่ก่อนท่านเคยแนะนำเราว่า จงพิจารณาเบญจขันธ์โดยอุบายอันแยบคายว่า เป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นของว่างเปล่า หาตัวตนมิได้ เป็นของวิบัติและว่า เป็นผู้ฆ่า จงดับมโนวิจาร์ณเสียโดยแยบคายเกิด ดุรจิต แต่ก่อนท่านเคยแนะนำเราว่า จงปลงผมและหนวดแล้ว ถือเอาเพศสมณะมีรูปลักษณะอันแปลก ต้องถูกเขาสาบแช่ง ถือเอาบาตรเที่ยวภิกษาตามตระกูล จงประกอบตนอยู่ในคำสอนของพระบรมศาสดาผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่เกิด ดุรจิต แต่ก่อนท่านเคยแนะนำเราว่า จงสำรวมระวังเมื่อเวลาเทียว ไปบิณฑบาตตามระหว่างตรอก อย่ามีใจเกียจช่องในตระกูลและกามารมณ์ทั้งหลาย เหมือนพระจันทร์ในวันเพ็ญเว้นจากโทษฉะนั้น ดุรจิต แต่ก่อนท่านเคยแนะนำเราว่า จงยินดีในรุดงคคุณทั้ง ๕ ถืออยู่ในป่าเป็นวัตร ถือเทียวบิณฑบาตเป็นวัตร ถืออยู่ป่าช้าเป็นวัตร ถือนั่งห่มผ้าบังสุกุลเป็นวัตร ถือการไม่นอนเป็นวัตร ตลอดกาลทุกเมื่อเกิด บุคคลผู้ต้องการผลไม้ ปลุกต้นไม้ไว้แล้ว เก็บผลไม่ได้ ก็ประสงค์จะโค่นต้นไม้ นั้นเสีย ฉันทิด ดุร

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา

จิต ท่านแนะนำเราผู้ใดให้หันไหวในความไม่เที่ยง ท่านจงทำเราผู้นี้ให้เหมือนกับบุคคลผู้ปลุกต้นไม้ไว้จะนั้นเกิด ดุรจิตผู้หารูปมิได้ ไปได้ในที่ไกล เทียวไปแต่ผู้เดียว บัดนี้เรายังไม่ทำตามคำของท่านแล้ว เพราะว่ากามทั้งหลายล้วนเป็นทุกข์ มีผลเผ็ดร้อน เป็นภัยใหญ่หลวง เรายังมีใจมุ่งนิพพานเท่านั้น เราไม่ได้ออกบวชเพราะหมกมุ่น เพราะไม่มีความละอาย เพราะเหตุแห่งจิต เพราะเหตุแห่งการทำผิดต่อชาติ บ้านเมือง หรือเพราะเหตุแห่งอาชีพ ดุรจิต ท่านได้รับรองกับเราไว้ว่า จักอยู่ในอำนาจของเรามีไซ้หรือ ดุรจิต ท่านได้แนะนำเราไว้ในครั้งนั้นว่า ความเป็นผู้มักน้อย การละความลบลหุลุณท่าน และความสงบระงับทุกข์ สัตบุรุษทั้งหลายสรรเสริญ แต่บัดนี้ ท่านกลับเป็นผู้มีความมักมากขึ้น เราไม่อาจกลับไปสู่ตณหา ราคะ ความรัก ความชิง รูปอันสวยงาม สุขเวทนา และเบญจกามคุณ อันเป็นของชอบใจที่เราเคยเสียแล้วอีก ดุรจิต เราได้ปฏิบัติตามถ้อยคำของท่านในภพทั้งปวงแล้ว เราไม่ได้มีความขุ่นเคืองต่อท่านหลายชาติมาแล้ว เพราะความที่ท่านมีความกตัญญู จึงปรากฏมีอัตภาพนี้ขึ้นอีก ท่านทำให้เราต้องท่องเที่ยวไปในกองทุกข์มาช้านานแล้ว ดุรจิต ท่านทำให้เป็นพรหมณ์ก็มี เป็นพระราชามหากษัตริย์ก็มี เพราะอำนาจแห่งท่าน บางคราวเราเป็นแพทย์ เป็นศูทร เป็นเทพเจ้าก็มี เพราะอำนาจแห่งท่าน เพราะเหตุแห่งท่าน มีท่านเป็นมูลเหตุ เราเป็นนอสร บางคราวเป็นสัตว์นรก บางคราวเป็นสัตว์ดิรัจฉาน บางคราวเป็นเปรต ท่านได้ประทุษร้ายเรามาบ่อยๆ มีไซ้หรือ บัดนี้ เรายังไม่ให้คุณทำเหมือนกาลก่อนอีก ละ แม้เพียงครู่เดียว ท่านได้ล่อลวงเราเหมือนกับคนคนบ้าได้ทำความผิดให้แก่เรามาแล้วมีไซ้หรือ จิตนี้แต่ก่อนเคยเที่ยวจาริกไปในอารมณต่างๆ ตามความประสงค์ ตามความใคร่ ตามความสบาย วันนี้ เรายังข่มจิตนั้นไว้โดยอุบายอันชอบดั่งนายหัตถาจารย์ข่มช้างตัวตกมันไว้ด้วยขอ ฉะนั้น พระศาสดาของเราได้ทรงตั้งโลกนี้ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน ไม่เป็นแก่นสาร ดุรจิต ท่านจงพาเราย่ำหน้าไปในศาสนาของพระชินสีห์ จงพาเราข้ามจากห้วงใหญ่ที่ข้ามได้แสนยาก ดุรจิต เรือนคืออัตภาพของท่านนี้ ไม่เป็นเหมือนกาลก่อนเสียแล้ว เพราะเรายังไม่เป็นไปตามอำนาจของท่านอีกต่อไป เราได้บวชในศาสนาของพระพุทธเจ้าผู้แสวงหาประโยชน์อันยิ่งใหญ่แล้ว สมณะทั้งหลายผู้ทรงความพิณาศไม่เป็นเช่นเรา ภูเขา มหาสมุทร แม่น้ำคงคาเป็นต้น แผ่นดิน ทิศใหญ่สี่ ทิศน้อยสี่ ทิศเบื้องบน ทิศเบื้องต่ำ และภพสาม ล้วนเป็นสภาพไม่เที่ยง มีแต่ถูกเบียดเบียนอยู่เสมอ ดุรจิต ท่านจะไป ณ ที่ไหนเล่าจึงจะมีความสุขรื่นรมย์ ดุรจิต เบื้องหน้าแต่จิตของเราตั้งมั่นแล้ว ท่านจักทำอะไรแก่เราได้ เราไม่เป็นไปตามอำนาจของท่านแล้ว บุคคลไม่ควรถูกต้องไถ่สองปาก คือร่างกายอันเต็มไปด้วยของไม่สะอาด มีช่อง ๙ แห่ง เป็นที่ไหลออก น้ำดีเตียน ท่านผู้ไปสู่เรือนคือถ้าที่เสื่อม ภูเขาอันสวยงามตามธรรมชาติ เป็นที่อาศัยอยู่แห่งสัตว์ป่า คือ หมูและกวาง และในป่าที่ฝนตกใหม่ๆ จักได้รับความรื่นรมย์ใจ ณ ที่นั้น ผู่นกยูง มีขนที่คอเขียว มีหงอนและปีกงาม ลำแพนหางมีแวววิจิตรนัก สง่าเนืองก้องกังวาล ไพเราะจับใจ จักยังท่านผู้บำเพ็ญมานอยู่ในป่าให้รำเริงได้ เมื่อฝนตกหนักอย่างอกยาวประมาณ ๔ นิ้ว ท้องฟ้างามแจ่มใส ไม่มีเมฆปกคลุม เมื่อท่านทำตนให้เสมอด้วยไม้แล้ว นอนอยู่เหนือหญ้าระหว่างภูเขานั้น จะรู้สึกอ่อนนุ่มดั่งสำลี เราจักกระทำให้เหมือนผู้ใหญ่จะยินดีด้วยปัจจัยตามมีตามได้ บุคคลผู้ไม่เกียจคร้าน ย่อมกระทำให้จิตของตนให้ควรแก่การงาน ฉันทใด เราจักกระทำจิต ฉันทนั้น เหมือนบุคคลเลื่อนกลุสเฒ่าไว้ ฉะนั้นเรายังทำให้เหมือนผู้ใหญ่ จักยินดีด้วยปัจจัยตามมีตามได้ จักนำท่านไปสู่อำนาจของเราด้วยความเพียรเหมือนนายหัตถาจารย์ผู้ฉลาด นำช้างที่ซบมันไปสู่อำนาจของตนด้วยขอ ฉะนั้นเราย่อมสามารถที่จะดำเนินตามหนทางอันเกษมสุข ซึ่งเป็นทางอันบุคคลผู้ตามรักษจิต ได้ดำเนินมาแล้วทุกสมัย ด้วยหทัยอันเที่ยงตรงที่ท่านฝึกฝนไว้ดีแล้ว มันคงแล้ว เปรียบเหมือนนายหัตถาจารย์ สามารถจะดำเนินไปตามภูมิสถานทีปลอดภัย ด้วยม้าที่ฝึกดีแล้ว ฉะนั้น เรายังผูกจิตไว้ในอารมณ์ คือ กรรมฐานด้วยกำลังภาวนา เหมือนนายหัตถาจารย์ มัดช้างไว้ที่เสาตลึงด้วยเชือกอันมันคง ฉะนั้น จิตที่เราคุมครองดีแล้ว อบรมดีแล้ว

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ด้วยสติ จักเป็นจิตอันดีตนหาเป็นต้น ไม่อาศัยในภพทั้งปวง ท่านจงตัด
ทางดำเนินที่ผิดเสียด้วยปัญญา ขมใจให้ดำเนินไปในทางที่ถูกด้วย
ความเพียร ได้เห็นแจ้งทั้งความเกิดขึ้นและความเสื่อมไป แล้วจัก
ได้เป็นทายาทของพระพุทธเจ้า ผู้มีกแสดงธรรมอันประเสริฐ ดุจการจัด
ท่านได้นำเอาให้เป็นไปตามอำนาจของความเข้าใจผิด ๔ ประการ เหมือน
บุคคลจูงเด็กชาวบ้านวิ่งวนไป ฉะนั้น ท่านควรคบหาพระสัมมาสัม-
พุทธเจ้า ผู้ตัดเครื่องเกาะเกี่ยวและเครื่องผูกเสียได้ เพียบพร้อมด้วย
พระมหากุศล เป็นจอมปราชญ์มีไซหรือ มฤคชาติเข้าไปยังภูเขาอันน่า
รื่นรมย์ ประกอบด้วยน้ำและดอกไม้ เทียวไปในป่าอันงดงามตามลำพัง
ใจ ฉันท ดุจการจัด ท่านก็จักรื่นรมย์อยู่ในภูเขาที่ไม่เคลื่อนไหวคล่อง ด้วย
ผู้คนตามลำพังใจ ฉันทนั้น เมื่อท่านไม่ยินดีอยู่ที่ภูเขานั้น ท่านก็จักต้อง
เสื่อมโดยไม่ต้องสงสัย ดุจการจัด หญิงชายเหล่าใดประพฤติตามความ
พอใจ ตามอำนาจของท่านแล้วเสวยความสุขได้อันอาศัยเบญจกามคุณ
หญิงชายเหล่านั้นชื่อว่า เป็นผู้โง่เขลา ตกอยู่ในอำนาจของมาร เป็นผู้
ผลิตเพลินอยู่ในภพน้อย ภพใหญ่ และชื่อว่าเป็นสาวกของท่าน .

จบ ตาลปฏฺเฐรคาถา

พระตาลปฏฺเฐรองค์เดียวเท่านั้น ได้ภาษิตคาถาไว้ในปัญญาสนิบาตนี้
รวมเป็นคาถา ๕๕ คาถา ฉะนี้แล .

ปัญญาสนิบาต จบบริบูรณ์ .

เถรคาถา สัฏฐิกนิบาต

๑. มหาโมคคัลลานเถรคาถา

คาถาสภาษิตของพระมหาโมคคัลลานเถระ

[๔๐๐] พระมหาโมคคัลลานเถระ ได้ภาษิตคาถา ๔ คาถาเบื้องต้น ความว่า
ภิกษุผู้ถือการอยู่ป่าเป็นวัตร ถือการเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตร ยินดี
เฉพาะอาหารที่มีอยู่ในบาตรอันเนื่องแต่การแสวงหา มีจิตใจมั่นคงด้วย
ดีในภายใน พึงทำลายเสนาแห่งพระยามัจจราชเสียได้ ภิกษุผู้ถือ
การอยู่ในป่าเป็นวัตร ถือการเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตร ยินดีเฉพาะ
อาหารที่มีอยู่ในบาตรอันเนื่องแต่การเสาะแสวงหา พึงกำจัดเสนาแห่ง
พระยามัจจราชเสียได้ เหมือนกฤษทุรทำลายเรือนไม้ฉ้อ ฉะนั้น ภิกษุ
ผู้ถือการอยู่โคนต้นไม้เป็นวัตร มีความพากเพียรเป็นนิตย์ ยินดี
เฉพาะอาหารในบาตรอันเนื่องแต่การแสวงหา มีจิตใจมั่นคงด้วยดี พึง
ทำลายเสนาแห่งพระยามัจจราชเสียได้ ภิกษุทั้งหลายผู้ถือการอยู่โคน
ไม้เป็นวัตร มีความพากเพียรเป็นนิตย์ ยินดีเฉพาะอาหารในบาตร
อันเนื่องแต่การแสวงหา พึงกำจัดเสนาแห่งพระยามัจจราชเสียได้ เหมือน
ช้างกฤษทุรทำลายเรือนไม้ฉ้อ ฉะนั้น .

อีก ๔ คาถาต่อไป ท่านพระมหาโมคคัลลานเถระได้ภาษิตไว้ ด้วยอำนาจ
สอนหญิงแพทยาซึ่งมาเล่าโลมท่านว่า

เราตีเตียนกระท่อม คือสรีระร่างอันสำเร็จด้วยโครงกระดูก อันฉาบทา
ด้วยเนื้อ ร้อยรัดด้วยเส้นเอ็น เต็มไปด้วยของไม่สะอาด มีกลิ่นเหม็น
น่าเกลียด ที่คนทั่วไปเข้าไปหาว่าเป็นของผู้อื่นและเป็นของตน ในร่างกาย
ของเธอเช่นกับถุ้งอันเต็มไปด้วยมูล มีหนึ่งหุ้มห่อปกปิดไว้เหมือนนาง-
ปีศาจ มีฝีที่อก มีช่องเก่าช่องเป็นที่ไหลออกเนื่องนิตย์ ภิกษุควรละเว้น
สรีระของเธออันมีช่องเก่าช่อง เต็มไปด้วยกลิ่นเหม็น ดังชายหนุ่มผู้ชอบ
สะอาด หลีกเลียงบุตรคูไปจนห่างไกล ฉะนั้น หากว่าคนพึงรู้จักสรีระ
ของเธอเช่นเดียวกับฉันรู้จัก ก็จักพากันหลบลึงเธอไปเสียห่างไกล
เหมือนบุคคลผู้ชอบสะอาดเห็นหลุมคูในฤดูฝนแล้ว หลีกเลียงไปเสีย
ห่างไกล ฉะนั้น .

เมื่อหญิงแพทยาคนนั้น ได้ฟังดังนี้แล้ว ก็เกิดความสลดใจ จึงตอบพระเถระเป็นคาถา
ความว่า

ข้าแต่สมณะผู้มีความเพียรมาก ท่านพูดอย่างไรก็เป็นจริงอย่างนั้น แต่คน
บางจำพวกยังจมอยู่ในร่างกายอันนี้ เหมือนกับโคเฒ่าที่จมอยู่ในตม
ฉะนั้น .

พระมหาโมคคัลลานเถระเมื่อจะชี้แจงให้นางรู้ว่า การประพฤติตามใจชอบเช่นนี้ไม่มี
ประโยชน์ มีแต่ นำโทษมาให้โดยถ่ายเดียว จึงกล่าวเป็นคาถา ๒ คาถาความว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ผู้ใดประสงค์ยอมอากาศด้วยขม้น หรือด้วยน้ำย้อมอย่างอื่น การกระทำ
ของผู้นั้นก็ลำบากเปล่าๆ จิตของเรานั้นก็เสมอกับอากาศ เป็นจิตตั้งมั่น
ด้วยดีในภายใน เพราะฉะนั้น เธออย่ามาหวังความรักที่มีอยู่ในดวงจิต
อันลามกของเธอจากฉันเลย เหมือนตัวแมลงกลาเข้าสู่กองไฟย่อมถึงความ
พินาศ ฉะนั้น เธอจงดูร่างกายอันกระดูก ๓๐๐ ท่อนยกขึ้นตั้งไว้ มีแผล
ทั่วๆ ไป อันบุญกรรมกระทำให้อริจิตร์ กระสับกระส่าย พวกคนพาลพา
กันตำราโดยมาก ไม่มีความยั่งยืนมั่นคงอยู่เลยนี้เกิด .

พระมหาโมคคัลลานะ บรรณการนิพพานของพระสารีบุตรเถระเป็นเหตุจึงกล่าวคาถา
ขึ้น ๔ คาถาความว่า

เมื่อท่านพระสารีบุตรเถระ ผู้เพียบพร้อมไปด้วยอุฏฐานะ เป็นอันมาก
มีศีลสังวรเป็นต้น นิพพานไปแล้ว ก็เกิดเหตุน่าสะพึงกลัว ขนพอง
สยองเกล้า สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ มีความเกิดขึ้นและความเสื่อม
ไปเป็นธรรมดา เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป ความที่สังขารเหล่านั้นสงบระงับ
เป็นสุข ขนเหล่านี้พิจารณาเห็นเบญจขันธ์ โดยความเป็นของแปรปรวน
และโดยไม่ใช่ตัวตน ขนเหล่านั้น ชื่อว่าแห่งตลอดธรรมอันละเอียด
เหมือนนายขมังธนูยิงชนทรายจามรีถูกด้วยลูกศร ฉะนั้น อนึ่ง ขนผู้ม
ีความเพียรเหล่านี้ พิจารณาเห็นสังขารทั้งหลายโดยความเป็นของแปร-
ปรวนและโดยไม่ใช่ตัวตน ขนผู้มีความเพียรเหล่านั้น ชื่อว่าแห่งตลอด
ธรรมอันละเอียด เหมือนนายขมังธนูยิงชนทรายจามรีถูกด้วยลูกศร ฉะนั้น .

พระมหาโมคคัลลานะ บรรณการพระติสสเถระ จึงกล่าวเป็นคาถาหนึ่งคาถาความว่า
ภิกษุผู้มีสติ ควรรับละเว้นความพอใจรักใคร่ในกามารมณ์เสีย เหมือน
บุคคลรีบถอนหอกออกจากตน และเหมือนบุคคลรีบดับไฟซึ่งไหม้อยู่
บนศีรษะตน ฉะนั้น ภิกษุผู้มีสติควรรับละเว้นความกำหนัดในกมลเสีย
เหมือนบุคคลรีบถอนหอกออกจากกายตน และเหมือนบุคคลที่รีบดับไฟ
ซึ่งไหม้อยู่บนศีรษะตน ฉะนั้น เราเป็นผู้อันพระผู้มีพระภาคซึ่งได้ทรงอบรม
พระองค์มาแล้วผู้ทรงไว้ซึ่งพระสรีระอันมีในที่สุดทรงตกเดือนแล้ว จึงทำ
ปราสาทของนางวิสาขาให้การมารดาให้วันไหวด้วยปลายนิ้วเท้า บุคคล
ปรารภความเพียรอันยอหยอนแล้วพึงบรรลุนิพพาน อันเป็นเหตุปลด-
เปลื้อง กิเลส เครื่อง ร้อยกรอง ทั้งปวงด้วยกำลังความเพียร อันน้อยก็หาไม่
แต่พึงบรรลได้ด้วยความเพียรชอบ ๕ ประการ ก็ภิกษุหนุ่มนี้ นับว่าเป็น
บุรุษผู้สูงสุดขณะมารพร้อมทั้งพาหนะแล้ว ทรงร่างกายอันมีในที่สุด
สายฟ้าทั้งหลายฟาดลงไปตามช่องภูเขาเวภารบรรพต และภูเขาปัณฑว-
บรรพต ส่วนอาตมาเป็นบุตรของพระพุทธเจ้า ผู้ไม่มีใครเปรียบ ผู้คงที่
ได้เข้าไปสู่ช่องภูเขาเจริณฺณานอยู่ อาตมาเป็นผู้สงบระงับ ยินดีแต่ใน
ธรรมอันเป็นเครื่องเข้าไปสงบระงับ อยู่แต่ในเสนาสนะอันสงัด เป็นมุนี
เป็นทายาทของพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ เป็นผู้อันท้าวมหาพรหมพร้อมทั้ง
เทวดากราบไหว้ ดุรพราหมณ์ ท่านจงไหว้พระกัณฐปผู้สงบระงับ
ผู้ยินดีแต่ในธรรมอันสงบ อยู่ในเสนาสนะอันสงัด เป็นมุนี เป็นทายาท
แห่งพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐที่สุด อนึ่ง ในหมู่มนุษย์ทั้งปวง ผู้ใดเป็น
กษัตริย์หรือเป็นพราหมณ์สืบวงศ์ตระกูลมาเป็นลำดับๆ ตั้ง ๑๐๐ ชาติ
ถึงพร้อมด้วยไตรเทพ ถึงแม้จะเป็นผู้เลาเรียนมนต์ เป็นผู้ถึงฝั่งแห่ง
เวทนา ๓ การกราบไหว้ผู้นั้นแม้บ่อยๆ ย่อมไม่ถึงเสีย ๑๖ อันจำแนก
ออก ๑๖ ครั้ง ของบุญที่ไหว้พระกัณฐปนี้เพียงครั้งเดียวเลย ภิกษุใดเวลา
เช้าเข้าวัดโมกข์ ๘ โดยยอนโลมและปฏิโลม ออกจากสมาบัตินั้นแล้วเที่ยว
ไปบิณฑบาต ดุรพราหมณ์ ท่านอย่ากรณภิกษุเช่นนั้นเลย อย่าได้
ทำลายตนเสียเลย ท่านจงยังใจให้เลื่อมใสในพระอรหันต์ผู้คงที่ที่เกิด
จรรีประณมอัญชลีไหว้เกิด ศีรษะของท่านอย่าแตกไปเสียเลย , พระ-
โปฏิสละไม่เห็นพระสัทธรรม เพราะเป็นผู้ถูกอริชาหุมห่อไว้แล้ว เดินไป
สู่ทางผิดซึ่งเป็นทางคดไม่ควรเดิน พระโปฏิสละหมกมุ่นอยู่ในสังขาร
ติดอยู่ในลาภและสักการะ ดังตัวหนอนที่ติดอยู่ในคูก จึงเป็นผู้ไม่มีแก่น-
สาร อนึ่ง เชิญท่านมาดู ท่านพระสารีบุตรผู้เพียบพร้อมไปด้วยคุณ
ที่นาคุณงาม ผู้พ้นแล้วจากกิเลสด้วยสมาธิและปัญญา มีจิตตั้งมั่นใน
ภายใน เป็นผู้ปราศจากลูกศร สิ้นสังโยชน์ บรรลุนิพพาน ๓ ละมัจจราชเสียได้
เป็นพระทักขิณียบุคคล ผู้เป็นนาบุญอันยอดเยี่ยมของมนุษยทั้งหลาย
เทวดาเป็นอันมากที่มีฤทธิ์เดชเรื่องยศศักดิ์นับจำนวนหมื่น พร้อมด้วย
พรหมชั้นพรหมปโรหิต ได้พากันมาประณมอัญชลีนมัสการพระโมคคัล-

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
 ลานเถระ โดยกล่าวว่า ข้าแต่ท่านผู้เป็นบุรุษผู้อาชาไนย ขอนอบน้อม
 แต่ท่าน ข้าแต่ท่านผู้เป็นบุรุษอุดม ขอนอบน้อมแต่ท่าน ข้าแต่ท่านผู้ Nir-
 ทุกข พระคุณเจ้ามีอัสสวะทั้งหลายสิ้นไป เป็นทักขิณเณยบุคคล พระโมค-
 คัลลานเถระ เป็นผู้นมมนุษย์และเทวดาบูชาแล้ว เป็นผู้เกิดโดยอริยชาติ
 ครอบงำความตายได้แล้ว ไม่ติดอยู่ในสังขาร เหมือนดอกบัวไม่ติดอยู่ด้วย
 น้ำ ฉะนั้น พระโมคคัลลานเถระรู้แจ้งโลก ได้ตั้งพื้นเพียงครูเดียวเสมอด้วย
 ท้าวมหาพรหม เป็นผู้ชำนาญในคุณ คืออิทธิฤทธิ์ ในจิตและอุบัติของ
 สัตว์ ย่อมเห็นเทวดาทั้งหลายในกาลอันสมควร ภิกษุใดทรงคุณธรรม
 ขึ้นสูงด้วยปัญญา คีล และอุปสมะ ภิกษุนั้นคือพระสารีบุตร เป็นผู้สูงสุด
 อย่างยิ่ง แต่เราเป็นผู้ฉลาดในวิธีแสดงฤทธิ์ต่างๆ เป็นผู้ถึงความชำนาญ
 ในฤทธิ์พึงเนรมิตอัธภาพชั่วขณะเดียว ได้ตั้งแสนโกฏิ เราชื่อว่าโมคคัล-
 ลานะ โดยโคตร เป็นผู้ชำนาญในสมาธิและวิชา ถึงที่สุดแห่งบารมี
 เป็นปราชญ์ในศาสนาของพระพุทธเจ้าผู้อันตันทหาไม่อาศัย มีอินทรี
 มั่นคง ได้ตัดเครื่องจองจำคือกิเลสทั้งสิ้นเสียอย่างเด็ดขาด เหมือนกับ
 ฤษฏราชที่ตัดปลอกที่ทำด้วยเถาห้วดวนให้ขาดกระเด็นไป ฉะนั้น เราคณ
 เเคยกกับพระศาสดา ฯลฯ ถอนตันทหาเครื่องนำ ไปสู่ภพขึ้นได้แล้ว เราบรรลุ
 ถึงประโยชน์ที่กุลบุตรผู้ออกบวชเป็นบรรพชิตต้องการนั้นแล้ว บรรลุถึง
 ความสิ้นสังโยชน์ทั้งปวงแล้ว มารผู้มักประทุษร้าย เบียดเบียนพระสาวก
 นามว่าวิธูระและพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงนามว่ากุกสันธะ แล้วหมกไหม้
 อยู่ในนรกใด นรคนั้นเป็นเช่นไร คือ เป็นนรกที่มีขอเหล็กตั้งร้อย และ
 เป็นที่ทำให้เกิดทุกข์เวทนาเฉพาะตนทุกแห่ง มารผู้มักประทุษร้าย เบียด
 เบียดพระสาวกนามว่าวิธูระ และพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงนามว่ากุก-
 สันธะ หมกไหม้อยู่ในนรกใด นรคนั้นเป็นเช่นนี้ ภิกษุใดเป็นสาวกแห่ง
 พระพุทธเจ้า รู้กรรมและผลกรรมโดยประจักษ์ ดูกรมารผู้มีธรรมดำ
 ท่านเบียดเบียนภิกษุนั้นเข้า ก็จะต้องประสบทุกข์เป็นแน่แท้ วิมาน
 ทั้งหลายลอยอยู่ท่ามกลางมหาสมุทร ตั้งอยู่ตลอดกัป มีสีเหมือนแก้ว
 ไพฑูรย์ เป็นวิมานงดงาม มีรัศมีพล่งออกเหมือนเปลวไฟผุดผ่อง มีหมู่
 นางอัปสรผู้มีผิวพรรณแตกต่างกันเป็นอันมากพ้อนรำ ภิกษุใดเป็นสาวก
 แห่งพระพุทธเจ้า รู้กรรมและผลกรรมโดยประจักษ์ ดูกรมารผู้มีธรรมดำ
 ท่านเบียดเบียนภิกษุรูปนั้นเข้า ก็จะต้องประสบทุกข์เป็นแน่แท้ ภิกษุ
 รูปใดที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ไปแล้ว ภิกษุสงฆ์เป็นอันมากก็เห็นอยู่ ได้ทำ
 ปราสาทของนางวิสาขาให้การมารดา ให้หวั่นไหวได้ด้วยปลายนิ้วเท้า
 ภิกษุใดเป็นสาวกแห่งพระพุทธเจ้า รู้กรรมและผลแห่งกรรมโดยประจักษ์
 ดูกรมารผู้มีธรรมดำ ท่านเบียดเบียนภิกษุรูปนั้นเข้า ก็จะต้องประสบทุกข์
 เป็นแน่แท้ ภิกษุใดมีอิทธิพลอันกล้าแข็ง ทำเวทย์นตปราสาทให้หวั่นไหว
 ได้ด้วยปลายนิ้วเท้า และยังเทพเจ้าทั้งหลายให้สลดใจ ภิกษุใดเป็น
 สาวกแห่งพระพุทธเจ้า รู้กรรมและผลกรรมโดยประจักษ์ ดูกรมารผู้มี-
 ธรรมดำ ท่านเบียดเบียนภิกษุรูปนั้นเข้า ก็จะต้องประสบทุกข์เป็นแน่แท้
 ภิกษุใดไต่ถามท้าวสักกเทวราชที่เวทย์นตปราสาทว่า มหาบพิตรทรงทราบ
 ริมตออันเป็นที่สันตันทหาบ้างหรือ ขอถวายพระพร ท้าวสักกเทวราชถูก
 ถ้ามปัญหาแล้ว ทรงพยากรณ์ตามแนวเทศนาที่พระศาสดาทรงแสดงแล้ว
 แก่ภิกษุนั้น ภิกษุใดเป็นสาวกแห่งพระพุทธเจ้ารู้กรรมและผลกรรมโดย-
 ประจักษ์ ดูกรมารผู้มีธรรมดำ ท่านเบียดเบียนภิกษุนั้นเข้า ก็จะต้อง
 ประสบทุกข์เป็นแน่แท้ ภิกษุใดสอบถามท้าวมหาพรหมว่า ดูกรอาวุโส
 แม้วันนี้ท่านยังมีความเห็นผิดอยู่เหมือนเมื่อก่อนว่า สุธรรมสภานี้มีอยู่
 บนพรหมโลกเท่านั้น ที่ดาวดึงส์พิภพ ไม่มีหรือ หรือว่าท่านยังมีความเห็น
 ผิดอยู่เหมือนก่อน คือ ท่านยังเห็นอยู่ว่า บนพรหมโลกมีแสงสว่างพวยพุ่ง
 ออกได้เองหรือ ครั้นท้าวมหาพรหมถูกถามปัญหาแล้ว ได้พยากรณ์ตาม
 ความเป็นจริงแก่ภิกษุนั้นว่า ข้าแต่พระคุณเจ้าผู้ Nir ทุกข ข้าพเจ้าไม่ได้
 เห็นผิดเหมือนเมื่อก่อน คือ ไม่ได้เห็นว่า บนพรหมโลกมีรัศมีพวยพุ่ง
 ออกไปได้เอง ทุกวันนี้ข้าพเจ้าจะตั้งคำพูดที่ว่ามานั้นเสียได้ กลับมี
 ความเห็นว่าไม่เที่ยง ภิกษุใดเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า รู้กรรมและผล-
 กรรมโดยประจักษ์ ดูกรมารผู้มีธรรมดำ ท่านเบียดเบียนภิกษุนั้นเข้า
 ก็จะต้องประสบทุกข์เป็นแน่แท้ ภิกษุใดแสดงยอดเยี่ยมเขาสิ้นเรวราช
 ขมพุทรีป และปพพิเททรีป ให้หมู่มนุษย์ชาวอมรโคยานทรีปและชาว
 อุตตรกฐทรีปเห็นกันด้วยวิโมกข์ ภิกษุใดเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
รู้กรรมและผลกรรมโดยประจักษ์ ดุรณมารผู้มีธรรมดำ ท่านเบียดเบียน
ภิกษุรูปนั้นเข้า ก็ต้องประสบทุกข์เป็นแน่แท้ ไฟไม่ได้ตั้งใจว่าเราจะ
ไหม้คนพาลเลย แต่คนพาลรีบเข้าไปหาไฟอันลุกโพล่งให้ไหม้ตนเอง
นั่นใด ดุรณมาร ท่านประทุษร้ายพระตถาคตนั้นแล้ว ก็จักเผาตนเอง
เหมือนกับคนพาลถูกไฟไหม้ ฉะนั้น เณรมารผู้ชาติชั่ว ตัวท่านเป็นมาร
คอยแต่ประทุษร้ายพระตถาคตพระองค์นั้น ก็ต้องพบแต่สิ่งซึ่งมิใช่บุญ
หรือท่านเข้าใจว่า บาปไม่ให้ผลแก่เรา เณรมารผู้มุ่งแต่ความตาย
เพราะท่านได้ทำบาปมาโดยส่วนเดียว จะต้องเข้าถึงทุกข์ตลอดกาลนาน
ท่านจงอย่าคิดร้ายต่อพระพุทธเจ้า และภิกษุทั้งหลาย ผู้สาวกของ
พระพุทธเจ้าอีกต่อไปเลย พระมหาโมคคัลลานเถระได้คุกคามมารที่ป่า
เกสกพาววันดังนี้แล้ว ลำดับนั้น มารนั้นเสียใจจึงได้หายไป ณ ที่นั้น
นั่นเอง .

ได้ทราบวาท่านพระมหาโมคคัลลานเถระได้ภาษิตคาถาทิ้งหมดด้วยประการฉะนี้แล .

ในสังยุตตินิบาตปรากฏว่า พระมหาโมคคัลลานเถระผู้มีฤทธิ์มากองค์เดียว
เท่านั้น ได้ภาษิตคาถาเหล่านั้นไว้ ๖๘ คาถา .

จบ สังยุตตินิบาต .

เถรคาถา มหานิบาต

๑. วังคีสเถรคาถา

คาถาสภาษิตของพระวังคีสเถระ

พระวังคีสเถระ เมื่อบวชแล้วใหม่ๆ ได้เห็นสตรีหลายคนล้วนแต่แต่งตัวเสียงดงาม
พากันไปริหาร ก็เกิดความกำหนัดยินดี เมื่อบรรเทาความกำหนัดยินดีได้แล้ว จึงได้กล่าวคาถา ๙
คาถาสอนตนเอง ความว่า

[๔๐๑] ความตรึกทั้งหลาย กับความคั่นอย่างเอวทรมเหล่านี้ได้เข้าครอบงำ

เราผู้ออกบวชเป็นบรรพชิต เหมือนกับบุตรของคณสูงศักดิ์ซึ่งมีธรมมาก
ทั้งได้ศึกษาวิชาธนศิลป์มาอย่างเชี่ยวชาญ ยิ่งลูกธรมารอบๆ ตัวเหล่าศัตรู
ผู้หลบลี้หนีไม่ทันตั้งพันลูก ฉะนั้น ถึงแม้หญิงจะมากมายยิ่งกว่านี้ ก็จัก
ทำการเบียดเบียนเราไม่ได้ เพราะเราได้ตั้งอยู่ในธรรมเสียแล้ว ด้วยว่า
เราได้สดับทางอันเป็นที่ให้ถึงนิพพานของพระพุทธเจ้า ผู้เป็นเผ่าพันธุ์แห่ง
พระอาทิตย์ครั้งเดียว ใจของเราก็มั่นในทางนั้นแน่นอน ดุรณมารผู้ชั่วร้าย
ถ้าท่านยังเข้ามากรณเราผู้เป็นอยู่อย่างนี้ ท่านก็จะไม่ได้เห็นทางของเรา
ตามที่เรากำหนดให้ท่านเห็นความจริง ภิกษุควรละความไม่ยินดี ความยินดี
และความตรึกอันเกี่ยวกับบุตรและภรรยาเป็นต้นเสียทั้งหมดแล้ว ไม่ควร
จะทำตมหาดังป้าชู้ในที่ไหนๆ อีก เพราะไม่มีตมหาดังป้าชู้ รูปอย่างใด
อย่างหนึ่งซึ่งอาศัยแผ่นดินกิตติ อยู่ในอากาศกิตติ และมีอยู่ได้แผ่นดินกิตติ
เป็นของไม่เที่ยงล้วนแต่คร่ำคร่ำไปทั้งนั้น ผู้ที่แทงตลอดอย่างนี้แล้วย่อม
เป็นผู้หลุดพ้น ปุถุชนทั้งหลายหมกมุ่นพัวพันอยู่ในรูปที่ได้เห็น เสียงที่ได้
ฟัง กลิ่นที่มากกระทบ และอารมณ์ที่ได้ทราบ ภิกษุควรเป็นผู้ไม่หวั่นไหว
กำจัดความพอใจในเบญจกามคุณเหล่านี้เสีย เพราะผู้ใดไม่ติดอยู่ในกาม-
คุณเหล่านี้ บัณฑิตทั้งหลายกล่าวว่าผู้นั้นเป็นมณี มีจลาติภูมิซึ่งอาศัย
ทิฐิ ๖๘ ประการ เป็นไปกับด้วยความตรึก ตั้งลงมั่นในสิ่งอันไม่เป็น
ธรรม ในความเป็นปุถุชนในกาลไหนๆ ผู้ใดไม่เป็นไปในอำนาจของ
กิเลสทั้งไม่กล่าวถ้อยคำหยาบคาย ผู้นั้นชื่อว่าเป็นภิกษุ ภิกษุผู้เป็นบัณฑิต
มีใจมั่นคงมานมนานแล้ว ไม่หลงโลก มีปัญญารักษาตน ไม่มีความทะเยอ
ทะยาน เป็นมณี ได้บรรลุสันติบทแล้ว หวังคอยเวลาเฉพาะปรินิพพาน .

เมื่อพระวังคีสเถระกำจัดมานะที่เป็นไปแก่ตนได้แล้ว เพราะอาศัยคุณสมบัติ คือ ความ
ไหวพริบของตน จึงได้กล่าวคาถา ๙ คาถาต่อไปอีก ความว่า

ดูกรท่านผู้สาวกของพระโคตม ท่านจงละทิ้งความเย่อหยิ่งเสีย จงละทิ้ง
ทางแห่งความเย่อหยิ่งให้หมดเสียด้วย เพราะผู้หมกมุ่นอยู่ในทางแห่ง
ความเย่อหยิ่งจะต้องเดือดร้อนอยู่ตลอดกาลช้านาน หมูสัตว์ผู้ยังมีความ
ลบหลู่คุณท่านถูกมานะกำจัดแล้ว ไปตกนรก ชุมชนคนกิเลสหนา ถูก
ความทะนงตัวกำจัดแล้ว พากันตกนรกต้องเศร้าโศกอยู่ตลอดในกาลนาน
กาลบางครั้งภิกษุปฏิบัติชอบแล้วขณะกิเลสด้วยมรรคจึงไม่ต้องเศร้าโศกยัง
กลับได้เกียรติคุณ และความสุข บัณฑิตทั้งหลายเรียกภิกษุผู้ปฏิบัติชอบ
อย่างนั้นว่า เป็นผู้เห็นธรรม เพราะเหตุนี้ ภิกษุในศาสนานี้ไม่ควรมี

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขททกนิกาเย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
กิเลสเครื่องตรึงใจ ความมีแต่ความเพียรชอบ ละนิวรณ์แล้วเป็นผู้บริสุทธิ์
และละมานะโดยไม่เหลือแล้ว เป็นผู้สงบระงับ บรรลุที่สุดแห่งวิชาได้
ข้าพเจ้าเร้าร้อนเพราะกามราคะ และจิตใจของข้าพเจ้าก็เร้าร้อนเพราะกาม
ราคะเหมือนกัน ดูกุรุษผู้สาวกของพระโคตม ขอพระคุณจงกรุณาบอก
ธรรมเครื่องดับความเร้าร้อนด้วยเถิด .

ท่านพระอานนท์เถระกล่าวคาถา ความว่า

จิตของท่านเร้าร้อนก็เพราะความสำคัญผิด เพราะฉะนั้น ท่านจงละทิ้งนิมิต
อันงามซึ่งประกอบด้วยราคะเสีย ท่านจงอบรมจิตให้มีอารมณ์อันเดียว
ตั้งมั่นเด็ดเดี่ยว ด้วยการพิจารณาสิ่งทั้งปวงว่าเป็นของ ไม่สวยงาม จง
อบรมกายกตาสติ จงเป็นผู้มากไปด้วยความเบื่อหน่าย ท่านจงเจริญ
อนิมิตตานุปัสสนา การนึกถึงกิเลสเป็นเครื่องหมาย จงตัดถอนเสีย
คือมานะเสีย แต่นั่นท่านจักเป็นผู้สงบระงับเทียวไป เพราะละมานะเสียได้ .

คราวหนึ่งพระวังคีสเถระ เกิดความปลาบปลื้มใจในสุภาษิตสูตรที่พระผู้มีพระภาคทรง
แสดงไว้แล้ว จึงกราบทูลขึ้นในที่เฉพาะพระพักตร์ด้วยคาถา ๔ คาถา ความว่า
บุคคลควรพูดแต่วาจาที่ไม่ยังตนให้เดือดร้อนเท่านั้น อนึ่ง วาจาใดที่ไม่
เบียดเบียนคนอื่น วาจานั้นแลเป็นวาจาสุภาษิต บุคคลควรพูดแต่วาจา
ที่น่ายกใคร ทั้งเป็นวาจาที่ทำให้เร้าใจได้ ไม่พึงยึดถือวาจาชั่วช้าของคนอื่น
พึงกล่าวแต่วาจาอันเป็นที่รัก คำสัตย์แลเป็นวาจาไม่ตาย ธรรมนี้เป็น
ของเก่า สัตบุรุษทั้งหลายตั้งอยู่แล้วในคำสัตย์ ทั้งที่เป็นอรรถเป็นธรรม
พระพุทธรูปเจ้าตรัสพระวาจาใด เป็นพระวาจาปลอดภัย พระวาจานั้นเป็นไป
เพื่อบรรลุนิพพาน เพื่อทำซึ่งที่สุดแห่งทุกข์ พระวาจานั้นแลเป็นวาจา
สูงสุดกว่าวาจาทั้งหลาย .

ครั้งหนึ่ง พระวังคีสเถระกล่าวคาถา ๓ คาถา ด้วยอำนาจสรรเสริญพระสารีปุตตเถระ
ความว่า

ท่านพระสารีบุตรมีปัญญาสุขุม เป็นนักปราชญ์ เป็นผู้ฉลาดในทางและ
มีวิชาทาง มีปัญญามากแสดงธรรมแก่ภิกษุทั้งหลายย่อบ้าง พิศดารบ้าง
เสียงของท่านผู้กำลังแสดงธรรมอยู่ไพเราะ เหมือนกับเสียงนกกลาภา
มีปฏิภาณปรากฏรวดเร็ว เหมือนกับคลื่นในมหาสมุทร เมื่อท่านแสดง
ธรรมด้วยเสียงอันน่ายินดี นาสดับฟัง ไพเราะจับใจ ภิกษุทั้งหลาย
ได้ฟังคำอันไพเราะ ก็มีใจเร้าใจเบิกบาน พากันตั้งใจฟัง .

ในวันเทศนาพระสูตรเนื่องในวันปวารณา ครั้งหนึ่ง พระวังคีสเถระเห็นพระบรมศาสดา
ซึ่งกำลังประทับอยู่ มีภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ห้อมล้อม จึงกล่าวคาถาชมเชยพระองค์ขึ้น ๔ คาถา
ความว่า

ในวัน ๑๕ คำ เป็นวันปวารณาปริสฺสฺหิ วันนี้มีภิกษุประมาณ ๕๐๐ รูปมา
ประชุมกัน ล้วนแต่เป็นผู้ตัดเครื่องเกาะเกี่ยวผูกพันเสียได้สิ้น ไม่มี
ความทุกข์ สิ้นภพสิ้นชาติแล้ว เป็นผู้แสวงหาคุณธรรมอันประเสริฐ
ทั้งนั้น พระเจ้าจักรพรรดิมีหมู่อำมาตย์ห้อมล้อม เสด็จเลียบแผ่นดินอัน
ไพศาล มีมหาสมุทรเป็นอาณาเขตนี้ไปรอบๆ ได้ ฉันทิ พระสาวก
ทั้งหลายผู้มีวิชา ๓ ละมัจฉราชได้แล้ว พากันเข้าไปห้อมล้อมพระผู้มี-
พระภาคผู้ทรงชนะสงครามแล้ว ผู้นำพวกขึ้นเยี่ยม ฉันทิ พระสาวก
ทั้งหมดล้วนแต่เป็นพุทธชินโนรส ก็ในพระสาวกเหล่านี้ ไม่มีความว่าง
เปล่าจากคุณธรรมเลย ข้าพระองค์ขอถวายบังคมพระองค์ผู้เป็นเผ่าพันธุ์
แห่งพระอาทิตย์ ผู้ทรงประหาณลูกศร คือตนหาได้แล้ว .

ครั้งหนึ่ง ท่านพระวังคีสเถระได้กล่าวคาถา ๔ คาถา ชมเชยพระผู้มีพระภาค ซึ่งกำลัง
ทรงแสดงธรรมอันเกี่ยวกับเรื่องนิทานแก่ภิกษุทั้งหลาย ความว่า

ภิกษุมากกว่าพัน ได้เข้าไปเฝ้าพระสุตเจ้าผู้กำลังทรงแสดงธรรมอัน
ปราศจากอวลี คือนิพพานอันไม่มีภัยแต่ที่ใดๆ ภิกษุทั้งหลายก็พากัน
ตั้งใจฟังธรรมอันไพบลูย์ ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงแล้ว พระ-
สัมมาสัมพุทธเจ้าอันมีภิกษุสงฆ์ห้อมล้อม เป็นสง่างามแท้หนอ พระผู้มี
พระภาคทรงพระนามว่านาคะ ผู้ประเสริฐ ทรงเป็นพระฤาษีสูงสุดกว่า
บรรดาฤาษี คือพระสาวกและพระปัจเจกพุทธเจ้า ทรงไปรยฝนอมฤตธรรม
รดพระสาวกทั้งหลาย คล้ายกับฝนหาใหญ่ ฉะนั้น ข้าแต่พระมหาวิระเจ้า
พระวังคีสสาวกของพระองค์ออกจากที่พักกลางวัน มาถวายบังคมพระ-
ยุคลบาทของพระองค์อยู่ ด้วยประสงค์จะเฝ้าพระองค์ .

คราวหนึ่ง พระผู้มีพระภาคทรงสดับภิกษุทั้งหลายสนทนากันว่า พระวังคีสไม่ตั้งใจจะ
ศึกษาเล่าเรียน พระองค์จึงตรัสพระคาถา ๔ พระคาถา ความว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
พระวังคีสะครอบงำทางผัดแห่งกิเลสमारได้แล้ว ทั้งทำลายกิเลสเครื่อง
ตรึงใจได้สิ้นแล้ว จึงเที่ยวไปอยู่ เธอทั้งหลายจงดูพระวังคีสะผู้ปลด
ปล่อยเครื่องผูกเสียแล้ว ผู้อันตณห์มานะทิฏฐิไม่อิงแอบเลย ทั้ง
จำแนกธรรมเป็นส่วนๆ ได้ด้วยนั้น เป็นตัวอย่างเกิด อันที่จริง พระ-
วังคีสะได้บอกทางไว้หลายประการ เพื่อให้ข้ามห้วงน้ำคือกามเป็นต้นเสีย
ก็ในเมื่อพระวังคีสะได้บอกทางอันไม่ตายนั้นไว้ให้แล้ว ภิกษุทั้งหลายที่
ได้ฟังแล้ว ก็ควรเป็นผู้ตั้งอยู่ในความเป็นผู้เห็นธรรม ไม่มัวนอนแ้งนอน
แกล่นในธรรม พระวังคีสะเป็นผู้ทำแสงสว่างให้เกิดขึ้น เหนือตลอด
แล้วซึ่งธรรมฐิติทั้งปวง แสดงธรรมอันเลิศตามกาลเวลาได้อย่างจับพลัด
เพราะรู้มาเอง และทำให้แจ้งมาเอง เมื่อพระวังคีสะแสดงธรรมด้วยดี
แล้วอย่างนี้ จะประมาทอะไรต่อธรรมของท่านผู้รู้แจ้งเล่า เพราะเหตุนี้
แหละ ภิกษุพึงเป็นผู้ไม่ประมาทในคำสอนของพระผู้มีพระภาคพระองค์
นั้น ตั้งใจศึกษาไตรสิกขาด้วยปฏิบัติ อันเลิศในกาลทุกเมื่อเกิด .

ครั้งหนึ่ง ท่านพระวังคีสะเถรกล่าวคาถาชมเชยท่านพระอัญญาโกณฑัญญะ ๓ คาถา ความว่า
พระอัญญาโกณฑัญญะเถระ เป็นผู้ตรัสรู้ตามพระพุทเจ้า มีความเพียร
อย่างแก่กล้า ได้วิเวกอันเป็นธรรมเครื่องอยู่เป็นสุขเป็นนิตย์ สิ่งใดที่
พระสาวกผู้กระทำให้ตามคำสอนของพระศาสดา พึงบรรลุ สิ่งนั้นทั้งหมด
ท่านพระอัญญาโกณฑัญญะผู้ไม่ประมาทศึกษาอยู่ ก็บรรลุตามได้แล้ว
ท่านพระอัญญาโกณฑัญญะมีอานุภาพมาก มีวิชา ๓ ฉลาดในการรู้
จิตของผู้อื่น เป็นทนายของพระพุทเจ้า ได้มาถวายบังคมพระยุคลบาท
ของพระบรมศาสดาอยู่ .

ครั้งหนึ่ง พระวังคีสะเถระ เมื่อจะกล่าวชมเชยพระผู้มีพระภาคและพระเถระทั้งหลาย
มีพระมหาโมคคัลลานเถระเป็นต้น จึงได้กล่าวคาถา ๓ คาถา ความว่า
เชิญท่านดูพระพุทเจ้าผู้เป็นจอมปราชญ์ เสด็จถึงฝั่งแห่งความทุกข์ กำลัง
ประทับอยู่เหนือยอดเขากาลสิลาแห่งอิสสิคิลบรรพต มีหมู่พระสาวกผู้มี
วิชา ๓ ละมั่งจรัสได้แล่นนั่งเฝ้าอยู่ พระมหาโมคคัลลานเถระผู้เรือง
อิทธิฤทธิ์มาก ตามพิจารณาจิตของภิกษุผู้มหาขันธสพเหล่านั้นอยู่ ท่านก็
กำหนดได้ว่าเป็นดวงจิตที่หลุดพ้นแล้ว ไม่มีอุปธิ ด้วยใจของท่าน
ด้วยประการฉะนี้ ภิกษุทั้งหลายจึงได้พากันห้อมล้อมพระผู้มีพระภาค
พระนามว่าโคดม ผู้ทรงสมบุรณ์ด้วยพระคุณธรรม ทุกอย่าง ทรงเป็นจอม
ปราชญ์ เสด็จถึงฝั่งแห่งทุกข์ ทรงเต็มเปี่ยมด้วยพระอาการเป็นอันมาก .

คราวหนึ่ง ท่านพระวังคีสะเถรกล่าวคาถาสรรเสริญพระผู้มีพระภาค ซึ่งกำลัง
ประทับอยู่ในทามกลางสงฆ์หมู่ใหญ่ เทวดาและนาคนับจำนวนพัน ที่ริมสระโบกขรณี
ชื่อคคควา ใกล้เมืองจำปา ๑ คาถา ความว่า

ข้าแต่พระมหาโมคคัลลาน์ อังคิรส พระองค์ไพโรจน์ลวงโลกนี้กับทั้งเทวโลกทั้ง
หมดด้วยพระยศเหมือนกับพระจันทร์ และพระอาทิตย์ที่ปราศจากมลทิน
สว่างจ้าอยู่บนท้องฟ้าอันปราศจากเมฆหมอก ฉะนั้น .

คราวหนึ่ง ท่านพระวังคีสะเถรพิจารณาข้อปฏิบัติที่ตนได้บรรลุแล้ว เมื่อจะประกาศ
คุณของตน จึงกล่าวคาถาขึ้น ๑๐ คาถา ความว่า

เมื่อก่อนข้าพระองค์มีผู้เคารพในเวลาไปบ้านโน้นเมืองนี้ แต่เดี๋ยวนี้ ข้า-
พระองค์ ได้เห็นพระสัมพุทเจ้าผู้ถึงฝั่งแห่งธรรมทั้งปวง พระองค์ผู้เป็น
มหายาน เสด็จถึงฝั่งแห่งทุกข์ ได้ทรงแสดงธรรมแก่ข้าพระองค์ ข้าพระ
องค์ได้ฟังธรรมแล้ว เกิดความเลื่อมใส เกิดศรัทธา ข้าพระองค์ได้ฟัง
พระดำรัสของพระองค์แล้ว จึงรู้แจ้งขั้นนี้ อายตนะ และธาตุแจ่มแจ้ง
แล้ว ได้ออกบวชเป็นบรรพชิต พระตถาคตเจ้าทั้งหลายเสด็จอุบัติขึ้นมา
เพื่อประโยชน์แก่สตรีและบุรุษ ผู้กระทำให้ตามคำสั่งสอนของพระองค์เป็น
อันมากหนอ พระองค์ผู้เป็นมุนีได้ทรงบรรลุโพธิญาณ เพื่อประโยชน์
แก่ภิกษุและภิกษุณีซึ่งได้บรรลุสัมมัตตนิยามหนอ พระพุทเจ้าผู้เป็นเผ่า
พันธุ์ แห่งพระอาทิตย์ มีพระจักขุทรงแสดงอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ เหตุ
เกิดทุกข์ ความดับทุกข์ และอริยมรรคประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ
อันให้ถึงความสงบระงับทุกข์ เพื่อทรงอนุเคราะห์แก่สัตว์ทั้งหลาย
อริยสัจธรรมเหล่านี้ พระองค์ทรงแสดงไว้แล้วอย่างไร ข้าพระองค์ก็เห็น
อย่างนั้น มิได้เห็นผิดเพี้ยนไปอย่างอื่น ข้าพระองค์บรรลุประโยชน์ของ
ตนแล้ว ทำคำสั่งสอนของพระพุทเจ้าเสร็จแล้ว การที่ข้าพระองค์ได้มา
ในสำนักของพระองค์เป็นการมาดีของข้าพระองค์หนอ เพราะข้าพระองค์
ได้เข้าถึงธรรมอันประเสริฐ ในบรรดาธรรมที่พระองค์ทรงจำแนกไว้ดีแล้ว

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ข้าพระองค์ได้บรรลุถึงความสูงสุดแห่งอภิญญาแล้ว มีโสตธาตุอันหมดจด
มีวิชา ๓ ถึงความเป็นผู้มีอิทธิฤทธิ์ทางใจ เป็นผู้ฉลาดในการกำหนดรู้
จิตของผู้อื่น .

ครั้งหนึ่ง ท่านพระวัชิสเถระนึกถึงพระนิโครธกัปปเถระ ผู้เป็นพระอุปัชฌาย์ของตน
มรณภาพแล้วว่า จาได้สำเร็จนิพพานหรือไม่ จึงกราบทูลถามพระบรมศาสดาด้วยคาถา ๑๒ คาถา
ความว่า

ข้าพระองค์ขอทูลถามพระศาสดา ผู้มีพระปัญญาไม่ทราบว่ ภิกษุรูปใดมีใจ
ไม่ถูกมานะทำให้เร้าร้อน เป็นผู้เรียงยศ ตัดความสงสัยในธรรมที่ตน
เห็นมาได้แล้ว ได้มรณภาพลงที่อศลาพัริหาร ข้าแต่พระผู้มีพระภาค
ภิกษุรูปนั้นเป็นพราหมณ์มาแต่กำเนิด มีนามตามที่พระองค์ทรงประทาน
ตั้งให้ว่า พระนิโครธกัปปเถระ ผู้มุ่งแต่ทางเครื่องหลุดพ้น ปราศจากความ
เพียร เห็นธรรมอันมั่นคง กำลังถวายบังคมพระองค์อยู่ ข้าแต่พระองค์
ผู้ศากยะทรงมีพระจักษุรอบคอบ แม้ข้าพระองค์ทั้งหมดปราศจากจะทราบ
พระสาวกองค์นั้น โสตรของข้าพระองค์ทั้งหลาย เตรียมพร้อมที่จะฟัง
พระดำรัสตอบ พระองค์มิใช่หรือที่เป็นพระศาสดา ซึ่งจะหาศาสดาอื่น
เทียมเท่ามิได้ของพระเถระรูปนั้น ข้าแต่พระองค์ผู้มีพระปัญญากว้างขวาง
ขอพระองค์ ทรงตัดความเคลือบแคลงสงสัยของข้าพระองค์ทั้งหลายเกิด
และขอได้โปรดตรัสบอกพระนิโครธกัปปเถระผู้ปรินิพพานไปแล้ว แก่ข้า-
พระองค์ด้วย พระองค์ทรงทราบมาแล้ว ข้าแต่พระองค์ผู้มีพระจักษุรอบ
คอบ ขอพระองค์โปรดตรัสบอก ในท่ามกลางแห่งข้าพระองค์ทั้งหลาย
เกิด เหมือนท้าวสักกเทวราชผู้มีพระเนตรตั้งพื้น ตรัสบอกแก่เทวดาทั้ง
หลาย ฉะนั้น คันธชาติชนิดใดชนิดหนึ่งในโลกนี้ที่เป็นทางก่อให้เกิด
ความหลงลืม เป็นฝ่ายแห่งความไม่รู้ เป็นมูลฐานแห่งความเคลือบแคลง
สงสัย คันธชาติเหล่านั้นมิได้มีมาถึง พระตถาคตเจ้าผู้มีพระจักษุมีพระ-
คุณยิ่งกว่านรชนทั้งหลายนี้เลย ก็ถ้าพระผู้มีพระภาคจะเป็นบุรุษชนิดที่
ทรงถือเอาแต่เพียงพระกำเนิดมาเท่านั้น ไชว์ ก็จะไม่ฟังทรงประหลาดก็เลย
ทั้งหลายได้ คล้ายกับลมที่ล่าเหยียดมาครั้งเดียว ไม่อาจทำลายกลุ่มเมฆ
หมอกที่หนาได้ ฉะนั้น โลกทั้งปวงที่มีติดอยู่แล้ว ก็ยังขำมืดหนึกลง
ถึงจะมีแสงสว่างบ้าง ก็ไม่สุกใสได้ นักปราชญ์ทั้งหลายเป็นผู้กระทำแสง
สว่างให้เกิดขึ้น ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงปรีชา เหตุฉนั้น ข้าพระองค์จึงขอเข้า
ถึงพระองค์ ผู้ที่ข้าพระองค์เข้าใจว่าทรงทำแสงสว่างให้เกิดขึ้นได้เอง
เช่นนั้นเป็นแน่แท้ ผู้เห็นแจ้ง ทรงรอบรู้สรรพธรรมตามความเป็นจริง
ได้ ขอเชิญพระองค์โปรดทรงประกาศพระนิโครธกัปปเถระ ผู้อุปัชฌายะ
ของข้าพระองค์ที่ปรินิพพานไปแล้ว ให้ปรากฏในบริษัทด้วยเถิด พระผู้มี
พระภาค เมื่อทรงเปล่งพระดำรัส ก็ทรงเปล่งด้วยพระกระแสเสียงกังวาน
ที่เกิดแต่พระนาสิก ซึ่งนับเข้าในมหาบุรุษลักษณะด้วยประการหนึ่ง อัน
พระบุญญาธิการตบแต่งมาดี ทั้งเปล่งได้อย่างรวดเร็วและแผ่วเบาเป็น
ระเบียบ เหมือนกับพระยาหงส์ทองที่กลับมาจากท้องเที่ยวหาเหยื่อ พบ
ราวไพรไถลสระน้ำ ก็ขยอป้องปีกทั้งสองขึ้นส่งเสียงร้องอยู่ค่อยๆ ด้วย
จะงอยปากอันแดง ฉะนั้น ข้าพระองค์ทั้งหมดตั้งใจตรงกำลังจะฟัง
พระดำรัสของพระองค์อยู่ ข้าพระองค์จักเผยการเกิด และการตายที่
ข้าพระองค์ละมาได้หมดสิ้นแล้ว จักแสดงบาปกรรมทั้งหมดที่เป็นเครื่อง
ก่อกำจัด เพราะผู้กระทำตามความพอใจของตน ๓ จำพวกมีปฏิชนเป็นต้น
ไม่อาจเพื่อจะรู้ธรรมที่ตนปราศนาหรือแสดงได้ ส่วนผู้กระทำความ
ไตรตรองพิจารณาตามเหตุผลของตถาคตเจ้าทั้งหลาย สามารถจะรู้ธรรม
ที่ตนปราศนาทั้งแสดงได้ พระดำรัสของพระองค์นี้เป็นไวยากรณ์อัน
สมบูรณ์ พระองค์ตรัสไว้แล้วด้วยพระปัญญาที่ตรงๆ โดยไม่มีการ
เสียดสีใครเลย การถวายบังคมครั้งนี้เป็นครั้งสุดท้าย อันข้าพระองค์
ถวายบังคมดีแล้ว ข้าแต่พระองค์ผู้มีพระปัญญาไม่ทราบ พระองค์ทรง
ทราบแล้วจะทรงหลงลืมไปก็หาไม่ได้ ข้าแต่พระองค์ผู้มีพระวิริยะอันไม่ต่ำ
ทราม พระองค์ตรัสรู้ธรรมอันประเสริฐกว่าโลกียธรรมมาแล้ว ก็
ทรงทราบพระญยธรรมทุกอย่างได้อย่าง ไม่ผิดพลาด ข้าพระองค์หวัง
เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งพระดำรัสของพระองค์เหมือนกับคนที่มิร้างอันชุ่มเหงื่อ
ครวณน้ำร้อน ปราศรณาน้ำเย็น ฉะนั้น ขอพระองค์ทรงยังฝน คือ
พระธรรมเทศนาที่ข้าพระองค์เคยฟังมาแล้วให้ตกลงเกิด พระเจ้าข้า ท่าน
นิโครธกัปปะได้ประพฤติพรมจรรย์ เพื่อประโยชน์ใด ประโยชน์ของ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรีคาถา
ท่านนั้นเป็นประโยชน์ไม่เปล่าแลหรือ ท่านนิพพานด้วยอนุปาทิเสส
นิพพานแล้ว ท่านเป็นพระเสขะยังมีเบญจขันธ์เหลืออยู่ หรือว่าท่านเป็น
พระอเสขะผู้หลุดพ้นแล้ว ข้าพระองค์ขอฟังพระดำรัสที่ข้าพระองค์มุ่ง
หวังนั้น พระเจ้าข้า .

เมื่อพระผู้มีพระภาคจะทรงพยากรณ์จึงตรัสพระคาถา ๑ พระคาถา ความว่า
พระนิโครธก็ปะได้ตัดขาด ซึ่งความทะยานอยากในนามและรูปนี้ กับ
ทั้งกระแสนแห่งตัณหาอันนอนเนื่องอยู่ในสันดานมาช้านานแล้ว ชำพพื้น
ชาติและมรณะได้หมดสิ้นแล้ว พระผู้มีพระภาคผู้ประเสริฐสุดด้วยพระ-
จักษุทั้ง ๕ ได้ตรัสพระดำรัสเพียงเท่านี้ .

เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสตอบอย่างนี้แล้ว ท่านพระวังคีสเถระ ก็ชื่นชมยินดีพระพุทธร-
* ภาษิตเป็นอยางยิ่ง จึงได้กราบทูลด้วยอวสานคาถา ๓ คาถา ความว่า
ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นพระฤาษีเยี่ยมกว่าฤาษีทั้งหลาย ข้าพระองค์นี้ได้ฟัง
พระดำรัสของพระองค์แล้วก็เลื่อมใส ทราบว่าคำถามที่ข้าพระองค์ทูลถาม
แล้ว ไม่ไร้ประโยชน์ พระองค์ไม่หลอกลวงข้าพระองค์ ข้าพระองค์
เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า มีปกติกล่าวอย่างใด ทำอย่างนั้น ได้ตัด
ขายคือตัณหาอันกว้างขวาง มั่นคง ของพระยามัจจุราชผู้เจ้าเล่ห์มาก ได้
เด็ดขาด ข้าแต่พระผู้มีพระภาค ท่านพระนิโครธก็ปะเถระก็ปะปายนโคตร
ได้เห็นมูลเหตุแห่งอุปาทาน ชำบวามารที่ข้ามได้แสนยากไปได้แล้ว
หนอ ข้าแต่พระองค์ผู้สูงสุดกว่าบรรดาสรรพสัตว์ ข้าพระองค์ขอนมัสการ
ท่านพระนิโครธก็ปะเถระผู้เป็นวิสุทธิเทพ ล่วงเสียซึ่งเทพดา อนุชาต-
บุตรของพระองค์ มีความเพียรมาก เป็นผู้ประเสริฐ ทั้งเป็นโอรสของ
พระองค์ผู้ประเสริฐ .
ได้ทราบแล้ว ท่านพระวังคีสเถระ ได้ภาษิตคาถาทั้งหมดนี้ ด้วยประการ
ฉะนี้แล .

จบ มหานิบาต

ในมหานิบาตนี้ ปรากฏว่าพระวังคีสเถระผู้มีเขี้ยวเล็บแหลมมองค์เดียว
ไม่มีรูปอื่น ได้ภาษิตคาถาไว้ ๓๑ คาถา พระเถระ ๒๖๔ รูป ผู้พระ-
พุทธบุตร ไม่มีอาสวะ บรรลุนิพพานอันเป็นแดนเกษมแล้ว พวก
กัน บันลือสิ่งหนาทประกาศคาถาไว้รวม ๑๓๖๐ คาถาแล้ว ก็พากันนิพพานไป
เหมือนกองไฟที่สิ้นเชื้อแล้วดับไป ฉะนี้แล .

จบ เถรคาถา

เถรีคาถา เอกกนิบาต
ว่าด้วยคาถาสภาษิต ในเอกกนิบาต

๑. เถรีคาถา

สภาษิตสอนการนุ่งหม

[๔๐๒] ได้ยินว่าภิกษุณีเถรีรูปหนึ่งผู้ไม่ปรากฏชื่อ ได้ภาษิตคาถาไว้ว่า
ดูกรพระเถรี ท่านจงทำไตรจีวรด้วยท่อนผ้า แล้วนุ่งให้สบายเกิด
เพราะว่าระคะของท่านสงบระงับแล้ว คุณน้ำผัดองอันแห่งในหม้อ
ฉะนั้น .

๒. มุตตาเถรีคาถา

พระพุทธโอรสสอนนางมุตตาเถรี

[๔๐๓] ได้ยินว่าพระผู้มีพระภาค ทรงกล่าวสอนนางมุตตาสิกขมานาเนื่องๆ ด้วยพระคาถา
นี้ อย่างนี้ว่า

ดูกรนางมุตตา เธอจงเปลื้องจิตจากกิเลสเครื่องประกอบทั้งหลาย ดูจ
พระจันทร์ถูกรากุญแจแล้วพ้นจากเครื่องเศร้าหมอง ฉะนั้น เธอมีจิตหลุด
พ้นแล้ว จงไม่มีหนี้บริโลกก่อนข้าเกิด .

๓. ปณณาเถรีคาถา

พระพุทธโอรสสอนนางปณณาเถรี

[๔๐๔] ดูกรนางปณณา เธอจงบริบูรณ์ด้วยธรรมทั้งหลาย เหมือนพระจันทร์
ในวันเพ็ญ ฉะนั้น เธอจงทำลายกองแห่งความมืดด้วยปัญญาอันบริบูรณ์
เกิด .

๔. ดิสสาเถรี

พระพุทธโอรสสอนนางดิสสาเถรี

[๔๐๕] ดูกรนางดิสสา เธอจงศึกษาในไตรสิกขา กิเลสเครื่องประกอบทั้งหลาย

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
อย่าครอบงำเธอเลย เธอจะเป็นผู้ไม่เกาะเกี่ยวด้วยโยคะทั้งปวง ไม่มี
อาสวะ เทียวไปในโลกเกิด .

๕. อัญญตราตีสสาเถรคาถา

พระพุทโธวาทสอนนางตีสสาเถรี

[๔๐๖] ดูกนางตีสสา เธอจงประกอบด้วยธรรมทั้งหลาย ขณะอย่าได้ก้าวล่วง
เธอไปเสีย เพราะว่าชนทั้งหลายผู้มีขณะอันก้าวล่วงแล้ว ย่อมพากันไป
ยึดยึดในนรกเศร้าโศกอยู่ .

๖. วีราเถรคาถา

พระพุทโธวาทสอนนางวีราเถรี

[๔๐๗] ดูกนางวีรา เธอจงถูกต้องนิโรธอันเป็นที่สงบระงับสัญญาเป็นสุข เธอ
จงทำนิพพานอันยอดเยี่ยมตลอดไปรงจากโยคะให้สำเร็จเกิด .

๗. อัญญตราวีราเถรคาถา

พระพุทโธวาทสอนนางวีราเถรี

[๔๐๘] นางวีรากษุณีผู้มีอินทรีย์อันอบรมแล้ว ด้วยธรรมทั้งหลายอันเป็นเครื่อง
ทรง เธอจงชนะมารพร้อมด้วยพาหนะแล้วทรงไว้ซึ่งกายอันมีในที่สุดเกิด .

๘. มิตตาเถรคาถา

พระพุทโธวาทสอนนางมิตตาเถรี

[๔๐๙] ดูกนางมิตตา เธอบวชแล้วด้วยศรัทธา จงเป็นผู้ยินดีแล้วในกัลยาณมิตร
จงอบรมกุศลทั้งหลายให้เจริญ เพื่อบรรลุลหรรณอันเป็นแดนเกษมจาก
โยคะ .

๙. ภัทราเถรคาถา

พระพุทโธวาทสอนนางภัทราเถรี

[๔๑๐] ดูกนางภัทรา เธอบวชแล้วด้วยศรัทธา จงเป็นผู้ยินดีแล้วในธรรมอัน
เจริญ จงอบรมกุศลทั้งหลายให้เจริญ เพื่อบรรลุลหรรณอันเกษมจากโยคะ
อย่างยอดเยี่ยม .

๑๐. อุปสมาเถรคาถา

พระพุทโธวาทสอนนางอุปสมาเถรี

[๔๑๑] ดูกนางอุปสมา เธอจงข้ามโอชะอันเป็นบ่วงมารที่ข้ามได้แสนยาก เธอ
จงชนะมารพร้อมด้วยพาหนะ ทรงไว้ซึ่งกายอันมีในที่สุด .

๑๑. มุตตาเถรคาถา

สุภาษิตแสดงความหลุดพ้น

[๔๑๒] เราผู้ชื่อว่ามุตตาเป็นผู้หลุดพ้นแล้วด้วยดี ด้วยการหลุดพ้นจากความค่อม
๓ อย่าง คือ ค่อมเพราะครก ๑ ค่อมเพราะสาก ๑ ค่อมเพราะสามิ ๑
และเป็นผู้หลุดพ้นแล้วจากความเกิดและความตาย ถอนค้นหาเครื่อง
นำไปสู่ภพขึ้นได้แล้ว .

๑๒. ธรรมทินนาเถรคาถา

สุภาษิตแสดงการบรรลุนิพพาน

[๔๑๓] เราเป็นผู้มีจันทะอันเกิดแล้ว มีที่สุดอันมิใช่วิสัย เป็นผู้ถูกต้องแล้วซึ่ง
นิพพานด้วยใจ และไม่มีจิตปฏิพัทธ์ในกามทั้งหลาย บัณฑิตย่อมเรียกว่า
มีกระแสในเบื้องต้น .

๑๓. วิสาขาเถรคาถา

สุภาษิตชวนประพุดิธรรม

[๔๑๔] ท่านทั้งหลาย จงทำตามคำสั่งสอนของพระพุทโธเจ้า ที่บุคคลทำแล้วไม่
เดือดร้อนในภายหลัง ขอท่านทั้งหลายรีบล้างเท้าทั้งสองแล้วนั่ง ณ ที่
ควรเกิด .

๑๔. สมมนาเถรคาถา

สุภาษิตสอนการพิจารณาธาตุ

[๔๑๕] ท่านจงพิจารณาเห็นธาตุทั้งหลายโดยความเป็นทุกข์แล้ว อย่าเข้าถึง
ความเกิดอีกเลย ท่านคลายความพอใจในภพแล้ว จักเป็นผู้สงบระงับ
เทียวไป .

๑๕. อุตตราเถรคาถา

สุภาษิตสอนการสังวร

[๔๑๖] เราเป็นผู้สำรวมแล้วด้วยกาย วาจา และใจ ถอนค้นหาขึ้นพร้อมทั้งราก
แล้ว เป็นผู้มีความเย็นใจดับสนิทแล้ว .

๑๖. สมนวฐฒปีพพชิตาเถรคาถา

สุภาษิตสอนการนุ่งห่ม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรีคาถา
[๔๑๓] ดุรณางสมณานุจาริณ ทานจงทำ ไตรจีวรด้วยท่อนผ้า นุ่งห่มแล้วนอนให้
สบายเถิด เพราะราคะของท่านสงบระงับแล้ว ท่านเป็นผู้มีความเย็นใจ
ดับสนิทแล้ว .

๑๓. ธรรมาเถรีคาถา

สุภาสิตสอนการพิจารณากาย

[๔๑๔] เราเป็นคนทุพพลภาพ มีกายอันสิ้นเทา ถือไม้เท้าเที่ยวไปเพื่อบิณฑบาต
ได้ล้มลงที่แผ่นดินตรงนั้นเอง ที่นั่นจิตของเราหลุดพ้นแล้ว เพราะ
พิจารณาเห็นโทษในกาย .

๑๔. สังฆาเถรีคาถา

สุภาสิตแสดงผลการออกบวช

[๔๑๕] เราละเรือนและละบุตร ทั้งสัตว์ของเลี้ยงอันเป็นที่รักออกบวชแล้ว ละ
ราคะ โทสะ และคลายอริชชาแล้ว ถอนตัณหาพร้อมทั้งราก เป็นผู้
สงบระงับดับแล้ว .

จบ เอกกนิบาต

เถรีคาถา ทุกนิบาต

ว่าด้วยคาถาสภาสิต ในทุกนิบาต

๑. นันทาเถรีคาถา

พระพุทโธวาทสอนนางนันทาเถรี

[๔๒๐] ได้ทราบว่ พระผู้มีพระภาคได้ตรัสสอนนางนันทาลิกขมานาเนื่องๆ ด้วยพระ
คาถาเหล่านี้ อย่างนี้ว่า

ดุรณางนันทา เธอจงพิจารณาอัฐภาพอันกระดุก ๓๐๐ ท่อนยกขึ้นแล้ว
อันกระสับกระส่าย ไม่สะอาด เป็นของเปื้อยเน่า จงอบรมจิตให้ตั้งมั่น
มีอารมณ์เดียว ด้วยอสุภภาวนา อนึ่ง เธอจงอบรมจิตให้หามิติดมิตได้
และบรรเทาซึ่งอนิสัย คือมานะ เพราะการละมานะเสียได้ แต่นั่นจัก
เป็นผู้สงบเที่ยวไป .

๒. ชันดาเถรีคาถา

สุภาสิตแสดงผลการเจริญโพชฌงค์

[๔๒๑] โพชฌงค์ ๗ ประการนี้ อันเป็นหนทางแห่งการบรรลุนิพพาน เราเจริญ
แล้วทั้งหมด ตามที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้แล้ว พระผู้มีพระภาค
พระองค์นั้นเราเห็นแล้ว เพราะฉะนั้น อัฐภาพร่างกายของเรานี้มีในที่สุด
ชาติสังสารสิ้นแล้ว บัดนี้ การเกิดอีกไม่มี .

๓. อัญญตราเถรีภิกขุณีคาถา

สุภาสิตแสดงการมีความสุข

[๔๒๒] เราพ้นแล้วพ้นแล้วด้วยดี เป็นผู้พ้นดีแล้วจากสาก จากสามิ ผู้หา
ความละเอียดมิได้ ซึ่งเราไม่ชอบใจ จากการทำรมของสามิที่เราไม่ชอบใจ
จากหม้อข้าว จากความขัดสน เราได้ตัดราคะ และโทสะขาดแล้ว เรา
เข้าไปอาศัยโคนไม้ เฟงฉานอยู่โดยความสุขว่า สุขหนอ .

๔. อัชฌกาสีเถรีคาถา

สุภาสิตแสดงการปฏิบัติตามคำสอน

[๔๒๓] กาสีชนบทมีประมาณเท่าใด ส่วนของเราได้มีแล้วประมาณเท่านั้น
ขานินคมกำหนดราคา แคว้นกาสีไว้แล้ว ตั้งราคาเราไว้ครึ่งราคาแคว้นกาสี
ภายหลังเราเบือนายในรูป เบือนายจึงคลายกำหนด ไม่พึงเล่นไปสู่
ชาติสังสารอีกบ่อยๆ วิชชา ๓ เราทำให้แจ้งแล้ว คำสั่งสอนของ
พระพุทธเจ้าเราก็อำเร็จแล้ว .

๕. จิตตาเถรีคาถา

สุภาสิตแสดงถึงพลังจิต

[๔๒๔] เราเป็นผู้มีร่างกายผอม ทุพพลภาพหนักเพราะความไข้ ถือไม้เท้าไปใน
ที่ไหนๆ ก็จริง ถึงอย่างนั้น เรายังขึ้นภูเขาได้ วางผ้าสังฆาฏิ และคว่ำ
บาตร แล้วนั่งบนภูเขา ทำลายกองแห่งความมืด ช่มตนไว้ .

๖. เมตติกาเถรีคาถา

สุภาสิตแสดงถึงพลังจิต

[๔๒๕] เราเป็นผู้ถึงแล้วซึ่งทุกข์ มีกำลังน้อย ผ่านพ้นความเป็นสาวไปแล้ว
ถือไม้เท้าไปในที่ไหนๆ ก็จริง ถึงอย่างนั้น เรายังขึ้นภูเขาได้ วางผ้า
สังฆาฏิและคว่ำบาตร แล้วนั่งบนภูเขา ที่นั่นจิตของเราหลุดพ้นแล้ว
วิชชา ๓ เราได้บรรลุแล้ว คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเราก็อำเร็จแล้ว .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรีคาถา

๗. มิตตาเถรีคาถา

สภามิตตาประกาศไม่ปรารภนาเทพนิกาย

[๔๒๖] เราปรารภนาเทพนิกายขึ้นจากตมมหาราช จึงเข้าจำอุโบสถอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ ตลอดวัน ๑๔ คำ ๑๔ คำ ๘ คำ แห่งปิกษ และตลอดปฏิกิริยาปิกษ วันนั้นเรามีการบริโภคภัตตาหารครั้งเดียว มีศีระไลน์ ห่มผ้าสังฆาฏิบวชแล้ว เรากำจัดความกระวนกระวาย ในหฤทัยเสียได้ไม่ปรารภนาเทพนิกายอีก .

๘. อภยมาตาเถรีคาถา

สภามิตตสอนให้พิจารณากายของตน

[๔๒๗] ข้าแต่แม่ ท่านจงพิจารณากายอันนี้อันไม่สะอาดเปื่อยเน่า มีกลิ่นเหม็น เบื้องต้นตั้งแต่ปลายเท้าขึ้นไป เบื้องต่ำตั้งแต่ปลายผมลงมา เราได้พิจารณาอยู่อย่างนี้ ถอนราคะทั้งปวงได้แล้ว ตัดความเร่าร้อนขาดแล้ว เป็นผู้มึนใจเย็น ดับสนิทแล้ว .

๙. อภยเถรีคาถา

สภามิตตสอนมิให้ติดกาย

[๔๒๘] ดูรพระอภยเถรี ปุถุชนทั้งหลายเป็นผู้ข้องอยู่ในกายใด กายนั้นเป็นของไม่เที่ยง เพราะมีอันแตกไปเป็นสภาพ เรามีสติรู้สึกตัวอยู่ว่า เราอันทุกข์มากมายถูกต้องแล้ว จักละทิ้งร่างกายนี้ไว้ เราผู้ยินดีแล้วในความไม่ประมาท บรรลุความสิ้นตัณหาแล้ว ได้ทำคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเสร็จแล้ว .

๑๐. สามาเถรีคาถา

สภามิตตชี้ผลการอยู่ในโอวาท

[๔๒๙] เรามีปกติไม่ยังใจให้อยู่ในอำนาจ จึงไม่ได้ความสงบใจ ต้องออกไปจากวิหาร ๔ ครั้ง ๕ ครั้ง จำเดิมแต่เราได้รับโอวาทในสำนักพระอนนทเถระ เป็นวันที่ ๘ ตณหาอันเราก่อนขึ้นแล้ว เราเป็นผู้อันทุกข์เป็นอันมาก ถูกต้องแล้ว ยินดีแล้วในความไม่ประมาท บรรลุความสิ้นตัณหาแล้ว ได้ทำคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเสร็จแล้ว .

จบ ทุกนิบาต .

เถรีคาถา ตักนิบาต

ว่าด้วยคาถาสภามิตต ในตักนิบาต

๑. อัญญุตราสามาเถรีคาถา

สภามิตตชี้ผลการระลึกถึงคำสอน

[๔๓๐] ตั้งแต่เราบวชแล้วตลอดเวลา ๒๕ ปี เราไม่รู้สึกรู้ว่าได้รับความสงบจิตในกาลไหนๆ เลย เรามีปกติไม่ยังจิตให้เป็นไปในอำนาจ จึงไม่ได้ความสงบใจ เราระลึกถึงคำสอนแห่งพระชินเจ้าแล้ว ยังความสังเวชให้เกิดขึ้น เราผู้อันทุกข์เป็นอันมากถูกต้องแล้ว ยินดีในความไม่ประมาท บรรลุความสิ้นตัณหาแล้ว ได้ทำคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเสร็จแล้ว ตั้งแต่เราทำตณหาให้เหือดแห้งไปแล้ว วันนี้เป็นวันที่ ๗ .

๒. อุตตมาเถรีคาถา

สภามิตตชี้ผลการฟังธรรม

[๔๓๑] เรามีปกติไม่ยังจิตให้อยู่ในอำนาจ จึงไม่ได้ความสงบจิต ออกไปจากวิหารสี่ห้าครั้ง เราเข้าไปหาพระภิกษุณีผู้มีวาจาอันเราฟังเชื่อถือได้ พระภิกษุณีนั้นได้แสดงธรรม คือ ชันธ์ อายตนะ และธาตุ แก่เรา เราฟังธรรมของท่านแล้ว ปฏิบัติตามโอวาทที่ท่านพร่ำสอน เป็นผู้เฝ้าอ้อมด้วยสุขอันเกิดจากปีติ นั่งอยู่โดยบัลลังก์อันเดียวตลอด ๗ วัน เราทำลายกองแห่งความมืดแล้ว จึงเหยียดเท้าออกในวันที่ ๘ .

๓. อัญญุตราอุตตมาเถรีคาถา

สภามิตตแสดงผลการเจริญโพชฌงค์ ๗

[๔๓๒] โพชฌงค์ ๗ ประการนี้ เป็นหนทางแห่งการบรรลุนิพพาน เราเจริญแล้วทั้งหมด ตามที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแล้ว เรามีปกติได้สัพพัญญุตสมาบัติและอนิมิตตสมาบัติตามปรารภนา เราเป็นริดาผู้เกิดแต่พระอรุณของพระพุทธเจ้า ยินดีแล้วในนิพพานทุกเมื่อ กามทั้งปวงทั้งเป็นของทิพย์และเป็นของมนุษย์ เราก็ตัดขาดแล้ว ขาดสังสารสิ้นแล้ว บัดนี้ ภพใหม่มิได้มี .

๔. ทนถิกาเถรีคาถา

สภามิตตแสดงการเอาอย่างที่ดี

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา

[๔๓๓] เราออกจากที่พักในกลางวันบนภูเขาจิฆณกุฏ ได้เห็นช้างลงสู่แม่น้ำ แล้วขึ้นจากแม่น้ำนั้น ที่ฝั่งแม่น้ำจันทราภาดา นายหัตถาจารย์ถือขอแล้ว ให้สัญญาว่า จงเหยียดเท้าออก ช้างเหยียดเท้าออกแล้ว นายหัตถาจารย์ จึงขึ้นช้างนั้น เราเห็นช้างนั้นผู้ไม่เคยได้รับการฝึก ครั้นนายหัตถาจารย์ ฝึกแล้ว เป็นสัตว์ตกอยู่ในอำนาจของมนุษย์ทั้งหลาย ภายหลังแต่การเห็น ช้างนั้นแล้ว เราจึงไปสุป่า ยังจิตให้เป็นสมาธิ เพราะกิริยานั้นเป็นเหตุ .

๕. อุพพิริเถรคาถา

สุภาสิตประกาศตนถึงไตรสรณคมน์

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า

[๔๓๔] ดูรณางอุพพิริ ท่านคว่ำครวญอยู่ในป่าว่า "ลูกข้าวย่อย" ดังนี้ ท่าน จงรู้สึกตนก่อนเกิด บรรดาธิดาของท่านที่มีชื่อเหมือนกันว่าข้าว ถูกเผา อยู่ในป่าช้าใหญ่นี้ประมาณ ๘๔ , ๐๐๐ คน ท่านจะเศร้าโศกถึงธิดาคนไหน?

นางอุพพิริทูลว่า

ลูกศรคือความโศก เป็นของเห็นได้ยาก เสียบอยู่แล้วในหทัย หม่อมฉันถอนขึ้นได้แล้ว หม่อมฉันบรรเทาความเศร้าโศกถึงธิดาของหม่อมฉัน ผู้ถูกความโศกครอบงำได้แล้ว วันนี้ หม่อมฉันถอนลูกศรคือความโศก ขึ้นแล้ว . หมัดความอยาก ดับรอบแล้ว เข้าถึงแล้วซึ่งพระพุทธเจ้า ผู้เป็นนักปราชญ์ กับทั้งพระธรรมและพระภิกษุสงฆ์ ว่าเป็นสรณะ

๖. สุกกาเถรคาถา

สุภาสิตชวนดื่มธรรมรส

[๔๓๕] พวกมนุษย์ในเมืองราชคฤห์เหล่านี้ ทำอะไรกัน มัวดื่มน้ำผึ้ง ดัดนิ้วมืออยู่ ไม่เข้าไปหาพระสุกกาเถร ผู้แสดงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าอยู่ เล่า ส่วนชนเหล่าผู้มีปัญญา ย่อมดื่มธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า นั้น เป็นธรรมไม่น่ากลับหลัง เป็นธรรมเครื่องทำบุคคลผู้ฟังให้ชุ่มชื่น มีโอชะดุจบุคคลผู้เดินทางไกล ดื่มน้ำอันไหลมาจากชอกเขา ฉะนั้น พระสุกกาเถรมีธรรมอันบริสุทธิ ปราศจากราคะ มิจิตตังมั่น ชนะมารพร้อมทั้งพาหะ ทรงไว้ซึ่งร่างกายอันมีในที่สุด .

๗. เสลาเถรคาถา

สุภาสิตได้มาร

มารกล่าวกะพระเสลาเถรว่า

[๔๓๖] นิพพานอันเป็นที่สลัดออกไม่มีในโลก ท่านจักทำประโยชน์อะไรได้ ด้วยวิเวกเล่า จงบริโภคความยินดีในกามทั้งหลายเถิด ท่านอย่าได้เป็นผู้มีความเดือดร้อนในภายหลังเลย .

พระเสลาเถรกล่าวว่า

กามทั้งหลายมีอุปมาดังหอกและหลาว ครอบงำขันธทั้งหลายไว้ ท่านกล่าวถึงความยินดีในกามชนิดใด เดียวนี้ ความยินดีในกามชนิดนั้นของเรา ไม่มีแล้ว เรากำจัดความเพลิดเพลินในสิ่งทั้งปวงแล้ว ทำลายกองแห่งความมืดได้แล้ว ดูกรมารผู้ชั่วช้า ท่านจงรู้อย่างนี้ ตัวท่านเป็นผู้อันเรากำลังจัดแล้ว

๘. โสมาเถรคาถา

สุภาสิตได้มาร

มารกล่าวว่า

[๔๓๗] ฐานะอันประเสริฐกล่าวคือ อรหัต อันภายในทั้งหลายพึงบรรลุ บุคคล เหล่าอื่นให้สำเร็จได้โดยยาก ท่านเป็นหญิงมีปัญญาเพียง ๒ องค์ก็เท่านั้น ไม่สามารถจะบรรลุฐานะอันประเสริฐนั้นได้ .

พระโสมาเถรกล่าวว่า

เมื่อจิตตั้งมั่นดีแล้ว เมื่อญาณเป็น ไปอยู่ และเมื่อเราเห็นแจ้งธรรมโดยชอบ ความเป็นหญิงจะพึงทำอะไรเราได้ เรากำจัดความเพลิดเพลินในสิ่งทั้งปวงได้แล้ว ทำลายกองแห่งความมืดแล้ว ดูกรมารผู้มีบาป ท่าน จงรู้อย่างนี้ ท่านเป็นผู้อันเรากำลังจัดเสียแล้ว .

จบ ตักกนิบาต .

เถรคาถา จตุกกนิบาต
ว่าด้วยคาถาสุภาสิต ในจตุกกนิบาต
ภัททกาปิลาณีเถรคาถา
สุภาสิตแสดงเหตุออกบวช

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรีคาถา

[๔๓๘] พระมหาภิกษุสละท่านเป็นโอรสของพระพุทธเจ้า เป็นทายาทของพระ-
พุทธเจ้า เป็นผู้มั่งคั่งมั่งมีแล้ว รู้ระลึกถึงชาติก่อนๆ ได้ เห็น
สวรรค์และอบาย อนึ่ง ท่านบรรลอรหัตต์ อันเป็นความสิ้นไปแห่งชาติ
เป็นผู้เสร็จกิจแล้วเพราะรู้ยิ่ง เป็นมุนี เป็นพราหมณ์ผู้มีวิชา ๓ ด้วยวิชา
๓ เหล่านี้ นางภัททกาปิลาณีเป็นผู้มีวิชา ๓ เหมือนพระมหาภิกษุสละ เป็น
ผู้ละมัจฉะมารพร้อมทั้งพาหนะแล้ว ย่อมทรงไว้ซึ่งร่างกายอันมีในที่สุด
เราทั้งสองบวชแล้วเพราะเห็นโทษในโลก เราทั้งสองนั้นเป็นผู้มีอาสวะ
สิ้นแล้ว มีอินทรีย์อันฝึกแล้ว เป็นผู้มีความเย็นใจ ดับสนิทแล้ว .

จบ จตูกถนิบาต .

เถรีคาถา ปัญจกนิบาต

ว่าด้วยคาถาสภาสิต ในปัญจกนิบาต

๑. อัญญตราภิกษุณีเถรีคาถา

สภาสิตซึ่งผลการฟังธรรม

[๔๓๙] ตั้งแต่เราบวชมาตลอด ๒๕ ปี ยังไม่ประสบความสำเร็จสงบจิต แม้ชั่วเวลา
ลัดนิ้วมือหนึ่งเลย เราไม่ได้ความสำเร็จ มีจิตขมแล้วด้วยกามราคะ
ประคองแขนทั้งสองคว่ำครวญเดินเข้าไปสู่วิหาร เราได้เข้าไปหาพระ-
ภิกษุณีผู้ที่เราควรเชื่อถือ พระภิกษุณีนั้นได้แสดงธรรม คือขันธ อยาตนะ
และธาตุแก่เรา เราฟังธรรมของภิกษุณีนั้นแล้ว เข้าไปนั่ง ณ ที่ควรแห่ง
หนึ่ง ย่อมรู้ระลึกชาติก่อนๆ ได้ ทิพยจักขุเราชำระให้หมดจดแล้ว
เจโตปริยญาณและโสตธาตุเราชำระให้หมดจดแล้ว แม้ฤทธิ์เราก็ทำให้
แจ้งแล้ว เราได้บรรลธรรมเป็นที่สิ้นอาสวะแล้ว ทำให้แจ้งอภิญญา ๖
แล้ว ทำคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเสร็จแล้ว .

๒. วิมลปรณคณิกาเถรีคาถา

สภาสิตซึ่งโทษความสวय

[๔๔๐] เราเป็นผู้มาแล้วด้วยผิวพรรณ รูปสมบัติ ความสวยงาม บริวารสมบัติ
และความเป็นสาว มีจิตกระด้าง ดุหมั่นหญิงอื่นๆ ประดับร่างกายงดงาม
วิจิตร สำหรับลงบรุษผู้โง่เขลา ได้ยินอยู่ที่ประตูบ้านหญิงแพศยา ดุจ
นายพรานที่คอยดักเนื้อ ฉะนั้น เราได้แสดงเครื่องประดับต่างๆ และ
อวัยวะที่ควรปกปิดเป็นอันมากให้ปรากฏแก่บรุษ กระทำมายาหลายอย่าง
ให้ชายเป็นอันมากยินดี วันนั้นเรามีศีรษะโล้น หม้อผ้าสังฆาฏิเทียว
บิณฑบาต แล้วมานั่งที่โคนต้นไม้ เป็นผู้ไถ่อดอันไม่มีวิตก เราตัด
เครื่องเกาะเกี่ยว ทั้งที่เป็นของทิพย์ทั้งที่เป็นของมนุษย์ได้ทั้งหมด และ
ทำอาสวะทั้งปวงให้สิ้นไป เป็นผู้มั่งคั่งใจเยือกเย็น ดับสนิทแล้ว .

๓. สีหาเถรีคาถา

สภาสิตซึ่งโทษกามราคะ

[๔๔๑] เมื่อก่อนเราเป็นผู้ถูกกามราคะเบียดเบียน มีจิตฟุ้งซ่าน จึงทำจิตให้อยู
ในอำนาจไม่ได้ เพราะ ไม่มนสิการโดยอุบายอันแยบคาย เป็นผู้อันกิเลส
ทั้งหลายกลุ่มรวมแล้ว มีปกติเป็นไปตามความเข้าใจในกามคุณว่าเป็นสุข
ตกอยู่ในอำนาจแห่งจิตอันสัมปยุตด้วยราคะ จึงไม่ได้ความสงบแห่งจิต
เราจึงเป็นผู้พอมเหลือ มีผิวพรรณไม่ผ่องใสอยู่ตลอด ๗ ปี เราเป็นผู้
อันทุกข์ครอบงำแล้ว ไม่ได้ความสบายใจทั้งกลางวันกลางคืน เพราะ
เหตุนี้ เราจึงถือเอาเชือกเข้าไปสูรราวป่า ด้วยคิดว่า จะผูกคอตายเสียใน
ที่นี่ ดีกว่าที่จะกลับไปสู่ความเป็นทุกข์สักอีก พอเราทำบ่วงให้มันคง
ผูกที่กิ่งไม้แล้ว สวมบ่วงที่คอ ในทันใดนั้น จิตของเราก็หลุดพ้นจาก
อาสวะกิเลสทั้งหลาย .

๔. นันทาเถรีคาถา

สภาสิตสอนตน

[๔๔๒] ดูกรนางนันทา ท่านจงดูร่างกายอันกระสับกระส่าย ไม่สะอาด
เปื่อยเน่า จงอบรมจิตให้ตั้งมั่นด้วยดี มีอารมณ์เป็นหนึ่งด้วยอสุกสัญญา
ร่างกายนี้ฉันใด ร่างกายของท่านก็ฉันนั้น ร่างกายของท่านนั้นฉันใด
ร่างกายนี้ก็ฉันนั้น ร่างกายเป็นของเปื่อยเน่า มีกลิ่นเหม็นฟุ้งไป อัน
พวกชนพาลปรารถนาทำกันยิ่งนัก เมื่อท่านพิจารณาร่างกายนี้ อย่างนี้ ไม่
เกียจคร้านทั้งกลางวันกลางคืน แท่งตลอดแล้ว จักเห็นด้วยปัญญาของ
ตนได้ เมื่อเราเป็นผู้ไม่ประมาท ค้นคว้าอยู่โดยอุบายอันแยบคาย จึง
เห็นกายนี้ทั้งภายในและภายนอกตามความเป็นจริง ที่นั่นเราจึงเบื่อหน่าย

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรีคาถา
ในกายและคลายความกำหนัดในภายใน เป็นผู้ไม่ประมาท ไม่เกาะเกี่ยว
ในสิ่งอะไร เป็นผู้สงบระงับดับสนิทแล้ว .

๕. นันทตราเถรีคาถา

สุภาษิตชี้โทษการถือผิด

[๔๔๓] เมื่อก่อนเราไหว้ไฟ พระจันทร์ พระอาทิตย์และเทวดา ไปสู่น้ำ
แล้วลงดำน้ำ เราสมาทานวัตรเป็นอันมาก โจนีระเสียครั้งหนึ่ง นอน
แผ่นดิน ไม่กินข้าวในกลางคืน แต่ยินดีในการประดับตกแต่ง บำรุง
ร่างกายนี้ ด้วยกายอาบน้ำ และนวดพินิจดี เป็นผู้ถูกถามราคะครอบ
แล้ว ต่อมาเราได้ศรัทธาในพระศาสนา ออกบวชเป็นบรรพชิต เรา
พิจารณาเห็นกายตามความเป็นจริงแล้ว จึงถอนกามราคะเสียได้ ตัดภพ
ความอยาก และความปรารถนาทั้งปวง ไม่เกาะเกี่ยวด้วยกิเลสเครื่อง
ประกอบทุกอย่าง บรรลุถึงความสงบใจแล้ว .

๖. มิตตกาเลเถรีคาถา

สุภาษิตชี้โทษการติดลากลักการะ

[๔๔๔] เราออกบวชเป็นบรรพชิตด้วยศรัทธา แต่เป็นรูขานชายในลาภลัก-
การะ ประพฤติพรหมจรรย์ด้วยการมุงลาก เป็นเหตุละประโยชน์อันเยี่ยม
แล้ว ถือเอาประโยชน์อันเลว เราตกอยู่ในอำนาจของกิเลส ไม่ยินดี
ประโยชน์ของความเป็นสมณะ เมื่อเรานั่งในที่อยู่ ได้เกิดความสังเวช
ว่า เราเป็นผู้เดินทางผิดเสียแล้ว จึงตกอยู่ในอำนาจของตัณหา ชีวิต
ของเราเป็นของน้อย ถูกขราและพยายาย้อยเป็นนิตย์ กายนี้ย่อมทำลาย
ไปก่อน เวลานี้เราไม่ควรประมาท เมื่อเราพิจารณาเห็นความเกิดขึ้น
และความเสื่อม ไปของขันธทั้งหลาย ตามความเป็นจริง จึงมีจิตหลุดพ้น
จากภพ ๓ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเราทำเสร็จแล้ว .

๗. สกลาเถรีคาถา

สุภาษิตชี้ผลการฟังธรรม

[๔๔๕] เมื่อเรายังอยู่ในเรือน ได้ฟังธรรมของภิกษุรูปหนึ่ง ได้เห็นนิพพาน
อันเป็นธรรมปราศจากธุลี เป็นทางเครื่องถึงความสุข ไม่จุติต่อไป
เราจึงละบุตร ธิดา ทรัพย์ และธัญชาติ โจนีระออกบวชเป็นบรรพชิต
เราศึกษาทางสงบใจอยู่ เจริญมรรคขั้นสูง จึงละราคะ โสสะ และ
อาสวะทั้งหลายอันกล้าแข่งกว่าราคะโสสะนั้นได้ เราอุปสมบทเป็น
ภิกษุณีแล้ว ระลึกถึงชาติก่อนได้ ชำระทิพยจักขุให้บริสุทธิ์หมดมลทิน
อบรมแล้วด้วยดี เราเห็นสังขารทั้งหลาย โดยความเป็นอนัตตา เป็น
ของเกิดแต่เหตุ มีอันทรุดโทรมไปเป็นสภาพ แล้วละอาสวะทั้งปวง
เป็นผู้มีความเย็นใจ ดับสนิทแล้ว .

๘. โสณาเถรีคาถา

สุภาษิตแสดงผลการฟังธรรม

[๔๔๖] ในรูปกายนี้ เราลดบุตร ๑๐ คน ต่อมาเป็นคนขราทุพพลภาพ จึง
เข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ภิกษุณีนั่นแสดงธรรม คือ ขันธ อายตนะ
และธาตุแก่เรา เราฟังธรรมของภิกษุณีนั่นแล้ว โจนีระออกบวช เมื่อ
เราศึกษาอยู่ ได้ชำระทิพยจักขุให้บริสุทธิ์แล้ว รู้ระลึกชาติก่อนๆ ได้
อนึ่ง เราเป็นผู้มีจิตตั้งมั่น มีอารมณ์เป็นหนึ่ง เจริญอนิมิตสมาธิเป็น
ผู้มีวิโมกข์เกิดแล้ว ในลำดับแห่งมรรคอันเลิศ เป็นผู้ดับแล้วโดยหาเชื้อ
มิได้ ขันธ ๕ ที่เรากำหนดรู้ มีรากขาดแล้วตั้งอยู่ สิ่งที่ยังคงอยู่ก็ยังมี
อยู่ในกายที่คร่ำคร่าเลวทราม บัดนี้ ภพใหม่ไม่มี .

๙. กัททาภณฑลาเถรีคาถา

สุภาษิตแสดงโทษการถือผิด

[๔๔๗] เมื่อก่อนเราต้องถอนนม อมขี้ฟัน นุ่งห่มผ้าผืนเดียวเที่ยวไป เรา
สำคัญในสิ่งที่ไม่มิโทษว่า มิโทษ และเห็นสิ่งที่มีโทษว่า ไม่มีโทษ
ออกจากที่พักในกลางวัน ได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้ปราศจากธุลี มีพระภิกษุ
สงฆ์หอมล้อม ที่ภูเขาคิชฌกูฏ จึงคุกเข่าลงถวายบังคมประนมอัญชลี
เฉพาะพระพักตร์ พระองค์ตรัสว่า มาเถิดนางกัททา เท่านั้นเราก็คือ
อันได้อุปสมบทแล้ว เราเป็นผู้ไม่มีหนี้สิน บริโภคก้อนข้าวของชาว
แวนแคว้น เที่ยวไปในแคว้นอังคะ มคร วัชชี กาสีและโกศล ๕๐ ปี
อุบาสกผู้มีปัญญา ได้ถวายจีวรแก่เราผู้ชื่อว่ากัททา ผู้พ้นแล้วจากกิเลส
เครื่องร้อยกองทั้งปวง ได้ประสพบุญเป็นอันมาก .

๑๐. ปฏาจาราเถรีคาถา

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
สุภาสิตแสดงผลการทำสมาธิ

[๔๔๘] มาณพทั้งหลายโกณด้วยโก หวานพิชลงบนแผ่นดิน หาทริพย์เลี้ยง
บุตรภรรยา เราเป็นผู้สมบุรณด้วยศีล ทำตามคำสั่งสอนของพระศาสดา
ไม่เกียจคร้าน ไม่มีใจฟุ้งซ่าน เหตุไรจึงจะไม่บรรลุนิพพาน เราล้างเท้า
เห็นน้ำล้างเท้าไหลมาแต่ที่ตอนสุทิลม กระทำให้เป็นนิมิต แต่นั้นทำ
จิตให้เป็นสมาธิ เหมือนม้าอาชาไนยที่ดี อันนายสารถิฝึกแล้วโดยง่าย
จะนั้น ลำดับนั้น เราถือประทีปเข้าไปยังวิหารตรวจดูที่นอนแล้วขึ้น
บนเตียง ลำดับนั้น เราจับเข็มหมุด ใส่ลง พอไฟดับความหลุดพ้นแห่ง
ใจได้มีแล้ว .

๑๑. ดึงสมัตตาเถรคาถา

สุภาสิตแสดงผลการเชื่อฟังคำสอน

[๔๔๙] พระเถรประมาณ ๓๐ รูปนี้ ได้พยากรณ์หรือให้ผลในสำนักพระปฏาจารย์
เถรอย่างนี้ว่า

มาณพทั้งหลายถือเอาซากข้อมข้าว แสงหาทริพย์มาเลี้ยงบุตรภรรยา
ท่านทั้งหลายจงทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธรเจ้า ที่กระทำแล้วไม่เดือด
ร้อนในภายหลัง ท่านทั้งหลายจงรีบล้างเท้าแล้วนั่ง ณ ที่ควรข้างหนึ่ง จง
ประกอบความสงบใจ ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธรเจ้า ภิกษุทั้งหลาย
ได้ฟังคำสั่งสอนของพระปฏาจารย์เถรนั้นแล้ว ล้างเท้าเข้าไปนั่ง ณ ที่ควร
ข้างหนึ่ง ได้ประกอบความสงบใจ กระทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธร-
เจ้า ในยามต้นแห่งราตรี พวกกันระลึกชาติก่อนได้ ในมัชฌิมยาม ได้
บรรลุทิพย์จักขุ ในปัจฉิมยาม ได้ทำลายกองแห่งความมืด พระภิกษุ
เหล่านั้นพากันลุกขึ้นไปกราบเท้าพระปฏาจารย์เถร แล้วกล่าวว่า คำสั่ง
สอนของท่าน พวกเราได้กระทำแล้ว เทวดาขึ้นดาวดึงส์พากันห้อมล้อม
พระอินทร์ผู้ชนะสงคราม จันใด พวกเราจักพากันล้อมท่านอยู่ จินนั้น
เพราะพวกเราเป็นผู้ได้วิชา ๓ เป็นผู้ไม่มีอาสวะ .

๑๒. จันทาเถรคาถา

สุภาสิตแสดงผลการเชื่อฟังคำสอน

[๔๕๐] เมื่อก่อนเราเป็นคนเขี้ยวใจ เป็นหญิงหม้ายไม่มีบุตร ปราศจากญาติ
และมิตร ไม่ได้ประสบความสำเร็จด้วยอาหารและผ้าถุงห่ม เราถือ
ภาชนะดินและไม้เท้าเที่ยวไปขอทานตามสกุลน้อยใหญ่ ถูกความหนาว
ร้อนเบียดเบียนอยู่ตลอด ๗ ปี ต่อมาภายหลัง เราได้พบพระปฏาจารย์
ภิกษุณี ผู้ได้ข้าวและน้ำเป็นปกติ จึงเข้าไปหาท่านแล้วขอบรรพชาอยู่ใน
สำนักท่าน ท่านให้เราบวชด้วยความอนุเคราะห์ ต่อมาท่านกล่าวสอน
เรา แนะนำเราให้ประกอบในปฏิปทาอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เราฟัง
คำของท่านแล้ว ได้ทำตามท่านสอน โอวาทของท่านไม่เป็นโมฆะ เพราะ
เราได้บรรลุวิชา ๓ เป็นผู้ไม่มีอาสวะ .

จบ ปัญจกนิบาต .

เถรคาถา จักกนิบาต

ว่าด้วยคาถาสภาสิต ในจักกนิบาต

๑. ปัญจस्ताปฏาจารย์เถรคาถา

สุภาสิตระจับโคก

พระปฏาจารย์เถรแสดงธรรมด้วยคาถา ความว่า

[๔๕๑] ท่านไม่รู้ทางของผู้ใดซึ่งมาแล้วหรือไปแล้ว แต่ท่านก็ยังร้องให้ถึงคนนั้น
ซึ่งมาแล้วจากไหนว่า บุตรของเราๆ ถึงท่านจะรู้จักทางของเขาผู้มาแล้ว
หรือไปแล้วก็ไม่ควรเศร้าโศกถึงเขาเลย เพราะสัตว์ทั้งหลายมีอย่างนี้เป็น
ธรรมดา เมื่อเขามาจากปรโลก ใครๆ ไม่ได้ต้อนรับเลย เขาก็มาแล้ว
เมื่อเขาจะไปจากมนุษยโลก ใครๆ ก็ไม่ได้อนุญาตให้ไป เขามาจากไหน
ก็ไม่ว่า พักอยู่ที่นี้ ๒-๓ วันแล้วไปก็ดี มาจากที่นั่นก็ดี ไปจากที่นั่นสู่
ที่อื่นก็ดี เขาจะไปแล้วจักท่องเที่ยวไปโดยรูปมนุษย มาอย่างไรก็ไป
อย่างนั้น การรำไรรู้ในการไปของสัตว์นั้นจะเป็นประโยชน์อะไร .

พระภิกษุณี ๕๐๐ รูปกล่าวว่า

ท่านได้ช่วยถอนขึ้นซึ่งลูกศร ที่บุคคลเห็นได้ยาก อันเสียบแทงอยู่ใน
หทัยของเราแล้ว เมื่อเราถูกความโศกถึงบุตรครอบงำ ท่านได้บรรเทาเสีย
แล้ววันนี้ เรามีลูกศร อันถอนขึ้นแล้ว หหมดความหิว ดับรอบแล้ว
เขาขอถึงพระพุทธรเจ้าผู้เป็นนักปราชญ์ กับทั้งพระธรรมและภิกษุสงฆ์
ว่าเป็นสรณะ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
๒. วาลิฏฐิเถรคาถา

สุภาสิตดับความฟุ้งซ่าน

[๔๕๒] เราอดอดเพราะความโศกถึงบุตร มีจิตฟุ้งซ่าน ไม่มีความรู้สึก เปลือย
กายและสลายผมร่วงให้เที่ยวไปในที่ต่างๆ เราได้เที่ยวไปในถนน กอง-
หยากเยื่อ ในป่าช้า ในตรอกใหญ่ และตรอกน้อย อดๆ อายากๆ
ตลอด ๓ ปี ภายหลัง ได้พบพระสุคตผู้ฝึกบุคคลที่ยังไม่ได้ฝึกตน ตรัสรู้
ด้วยพระองค์เอง หากมีได้ กำลังเสด็จไปสู่พระนครมิถิลา กลับได้สติ
แล้วเข้าไปถวายบังคม พระองค์ได้ทรงแสดงธรรมแก่เรา ด้วยความ
อนุเคราะห์ เราฟังธรรมของพระองค์แล้ว ออกบวชเป็นบรรพชิต
เพียรพยายามในคำสั่งสอนของพระองค์ ได้ทำให้แจ้งซึ่งธรรมอันปลอดโปร่ง
เราตัดความโศกทั้งปวง ได้แล้ว ละความโศกอันมีอรรถผลเป็นที่สุดได้
แล้ว เพราะเรากำหนดรู้ที่ตั้งและเหตุเกิดแห่งความโศกทั้งหลาย .

๓. เขมาเถรคาถา

สุภาสิตได้มาร

มารกล่าวว่า

[๔๕๓] ดุรณางเขมา เธอกำลังเป็นสาว มีรูปงาม แม้เราก็คงเป็นหนุ่มรุ่นๆ
จงมารินรมย์ด้วยดนตรีเครื่อง ๕ ด้วยกันเถิด .

พระเขมาเถรกล่าวว่า

เราอดอดระอาด้วยกายอันเปื่อยเน่ากระสับกระส่าย มีความแตกพังไป
เป็นธรรมดาได้อยู่ เราก่อนกามตัณหาขึ้นได้แล้ว กามทั้งหลาย มีอุปมา
ด้วยหอกและหลาว ครบกำขึ้นทั้งหลาวไว้ บัดนี้ ความยินดีในกามที่
ทวนพุดถึง ไม่มีแก่เราแล้ว เรากำจัดความเพลิดเพลน ในสิ่งทั้งปวงแล้ว
ทำลายกองแห่งความมืดแล้ว ดุรณามารในบาป ท่านจงรู้อย่างนี้ ดุรณามาร
ตัวท่านเรากำจัดแล้ว คนพาลไม่รู้ตามความเป็นจริง พวกกันไหว่ดาว
นักชู้ตริ บูชาไฟอยู่ในป่า ย่อมสำคัญว่าเป็นความบริสุทธิ์ ส่วนเราแล
ไหว่แต่พระสัมพุทธเจ้าผู้เป็นอุดมบุรุษ จึงพ้นแล้วจากทุกขทั้งปวง เป็น
ผู้ทำตามคำสั่งสอนของพระศาสดา .

๔. สุขาทาเถรคาถา

สุภาสิต ชี้นำการฟังธรรม

[๔๕๔] เมื่อเราเป็นเมรवास ได้ตกแต่งร่างกาย นุ่งห่มผ้าอันงาม ทัดทรงดอกไม้
ลูปโลด้วยจรรณจินท์ ปกคลุมด้วยอาภรณ์ทั้งปวง ห้อมล้อมด้วยหมู่นาง
ทาสี ให้หมู่นางทาสีถือเอาข้าวน้ำ ของเคี้ยว ของบริโภคไม่น้อย
ออกจากเรือน ไปสู่อุทยาน รื่นรมย์ชมเชยเล่นอยู่ในสวนนั้นแล้ว มาสู่
เรือนของตน เข้าสู่ที่พักวิหาร ในป่าอัญชนวันใกล้เมืองสาเกต ได้พบ
พระพุทธรูปเจ้าผู้เป็นแสงสว่างของโลกแล้ว เข้าไปถวายบังคม พระองค์
ผู้มีพระจักขุได้ทรงแสดงธรรมแก่เราด้วยความทรงอนุเคราะห์ และเรา
ได้ฟังพระธรรมของพระองค์ผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่แล้ว ได้ตรัสรู้ของ
จริง ได้บรรลุธรรมอันปราศจากธุลีในทีนั้นนั่นเอง เราได้รู้แจ้ง
พระสัทธรรมแล้ว ได้บรรพชาในพระธรรมวินัย ได้บรรลุวิชชา ๓ แล้ว
คำสั่งสอนของพระพุทธรูปเจ้าไม่เปล่าจากประโยชน์ .

๕. อโนปมาเถรคาถา

สุภาสิตชี้นำการฟังธรรม

[๔๕๕] เราเกิดแล้วในสกุลสูง อันมีเครื่องปลื้มใจมาก มีทรัพย์มากสมบูรณ์ด้วย
ผิวพรรณสัณฐาน เป็นธิดาของเมษิเศรษฐี เป็นผู้อันพระราชบุตรปรารถนา
พวกเศรษฐีบุตรพากันมุ่งหวัง อิศรชนมีพระราชบุตรเป็นต้น พวกกันส่งทูต
ไปขอกะบิดาของเราว่า ขอจงให้นางอโนปมาแก่เรา นางอโนปมาธิดา
ของท่านนั้นมีน้ำหนักรู้เท่าใด เราจักให้เงินและทองมีน้ำหนัก ๘ เท่าของ
น้ำหนักนั้น เรานั้นได้เห็นพระพุทธรูปประเสริฐที่สุดในโลก ไม่มีผู้อื่น
ยิ่งไปกว่า ได้ถวายบังคมพระยศบาทของพระองค์แล้ว เข้าไปนั่ง ณ ที่
ควรส่วนข้างหนึ่ง พระองค์ได้ทรงแสดงธรรมแก่เราด้วยความทรง
อนุเคราะห์ เรานั่งอยู่ที่อาสนะนั้นบรรลุผลที่ ๓ ครั้นแล้ว ได้ไถนผม
ออกบวชในพระธรรมวินัย ตั้งแต่ต้นหาอันเราให้เหือดแห้งแล้ว ถึงวันนี้
เป็นวันที่ ๗ .

๖. มหาปชาบดีโคตมีเถรคาถา

สุภาสิตสรรเสริญพระพุทธรูป

[๔๕๖] ข้าแต่พระพุทธรูปเจ้าผู้แก้วกัณฐ์ ผู้สูงสุดกว่าสัตว์ทั้งปวง หม่อมฉันขอ-

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
นอนน้อมแด่พระองค์ ซึ่งทรงช่วยปลดปล่อยหม่อมฉัน และชนอื่นเป็นอัน
มากให้พ้นจากทุกข์ หม่อมฉันกำหนดรู้ทุกข์ทั้งปวงแล้ว เฝ้าต้อนหาอัน
เป็นเหตุแห่งทุกข์ให้เหือดแห้งแล้ว ได้เจริญมรรคอันประกอบด้วยองค์
๘ แล้ว ได้บรรลุนิโรธแล้ว ชนทั้งหลายเป็นมารดา เป็นบุตร เป็นริดา
เป็นพี่ชายน้องชาย เป็นญาติายายกินในชาติก่อน หม่อมฉันไม่รู้ตาม
ความเป็นจริง ไม่ประสอริยสัจ ๔ จึงได้ท่องเที่ยวไปในภพน้อยใหญ่
ก็หม่อมฉันได้เห็นพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นแล้ว อตภาพนี้มีในที่สุด
ชาติสงสารสิ้นไปแล้ว บัดนี้ ภพใหม่มิได้มี ขอพระองค์ทรงทอดพระ-
เนตรพระสาวกทั้งหลายผู้ปรารถนาความเพียร มีใจเด็ดเดี่ยวมีความบากบั่น
มั่นคงเป็นนิตย์ มีความพร้อมเพรียงกัน การกระทำโลกุตตรธรรมให้
ประจักษ์แก่ตนอย่างนี้ เป็นการถวายบังคมต่อพระพุทธเจ้าทั้งหลาย
พระนางเจ้ามหาผาณิตได้ประสูติพระโศตมมา เพื่อประโยชน์แก่ชน
เป็นอันมากหนอ เพราะพระองค์ได้บรรเทาทุกข์ของชนทั้งหลาย
ผู้อันพยาริและมรณะทมิฬแห่งแล้ว .

๗. คุดตาเถรคาถา

พระพุทธโฆษาเถื่อนนางคุดตาเถรี

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

[๔๕๓] ดุรณางคุดตา การที่ท่านละบุตร หมูญาติและกองแห่งโภคะอันเป็นที่รัก
แล้ว ออกบวชเพื่อประโยชน์แก่निพพานใด ท่านจงพอกพูนนิพพานนั้น
เนื่องๆ เกิด ท่านอย่าตกอยู่ในอำนาจของจิต สัตว์ทั้งหลายผู้ไม่รู้แจ้ง
ถูกจิตหลอกลวงแล้ว ยินดีในสิ่งอันเป็นวิสัยของมาร ย่อมพากัน
ท่องเที่ยวไปสู่ชาติสงสารมิใช่น้อย ดุรณางคิกษุณี ท่านจงละขาดซึ่ง
สังโยชนอันเป็นส่วนเบี่ยงต่ำเหล่านี้ คือกามฉันทะ ๑ พยาบาท ๑ สัก-
กายทิฏฐิ ๑ วิกิจจนา ๑ สลิลพตปรามาสอันเป็นข้อที่ห้า ๑ แล้วอย่ากลับ
มาสู่กามภพอีก ท่านจงละเว้นราคะ มานะ อวิชชา อุทธัจจะ และตัด
สังโยชนทั้งหลายแล้ว จักทำที่สุดแห่งทุกข์ได้ ท่านยังชาติสงสารให้
สิ้นไปแล้ว กำหนดรู้ภพใหม่ หหมดความทะยานอยาก จักเป็นผู้สงบ
ระจับ ทิเวยวไปในปัจจุบัน .

๘. วิชยาเถรคาถา

สุภาสิตีผลการฟังธรรม

[๔๕๔] เรายังจิตให้อยู่ในอำนาจไม่ได้ จึงไม่ได้ความสงบใจ ออกจากที่อยู่ไป
ภายนอก ๔-๕ ครั้ง ภายหลังเข้าไปหาพระเขมาภิกษุณีได้ถามโดยเคารพ
ท่านได้แสดงธรรม คือ ธาตุ อายตนะ อริยสัจ ๔ อินทรีย์ พละ โพชฌงค์
และอัฐธังคิกมรรค แก่เรา เพื่อการบรรลุประโยชน์อันสูงสุด เราได้
ฟังคำของท่านแล้ว กระทำตามคำพราสสอน ในปฐมยามแห่งราตรีนั้น
ก็ระลึกถึงชาติก่อนได้ ในมัชฌิมยามแห่งราตรี เราชำระทิพยจักขให้
หมดจด ในปัจฉิมยามแห่งราตรี เราทำลายกองแห่งความมืดได้ ก็ใน
กาลนั้น เรามีความสุขอันเกิดแต่เปิดเผยไปทั่วกายอยู่ในวันที่ครบ ๗
เราทำลายกองแห่งความมืดได้แล้ว จึงเหยยอดเท้าออก .

จบ จักกนิบาต .

เถรคาถา สัตตกนิบาต

ว่าด้วยคาถาสภาสิต ในสัตตกนิบาต

๑. อุตตราเถรคาถา

คาถาสภาสิตของนางอุตตราเถรี

พระปฏาจารย์เถรกล่าวว่า

[๔๕๕] มาณพทั้งหลายพากันถือสากร้อมข้าวอยู่ ย่อมหาทรัพย์มาเลี้ยงดูบุตร
ภรรยาฉันใด ท่านทั้งหลายก็ฉันนั้น จงบำเพ็ญเพียรในคำสั่งสอนของ
พระพุทธเจ้า ที่เป็นเหตุให้ผู้ทำไม่เดือดร้อนในภายหลัง ท่านทั้งหลาย
จงรีบล้างเท้าแล้วนั่ง ณ ที่ควรข้างหนึ่ง จงเข้าไปตั้งจิตไว้ให้มีอารมณ์
เดียวตั้งมั่นด้วยดีแล้ว พิจารณาสังขารทั้งหลายโดยความเป็นของแปร-
ปรวน และโดยความเป็นของไม่ชัถน .

พระอุตตราเถรกล่าวว่า

เราได้ฟังคำพราสสอนของพระปฏาจารย์เถรนั้นแล้ว ล้างเท้าเข้าไปนั่ง ณ
ที่ควรแห่งหนึ่ง ในปฐมยามแห่งราตรี เราก็ระลึกชาติก่อนได้ ในมัชฌิม
ยามแห่งราตรี ได้ชำระทิพยจักขให้หมดจด ในปัจฉิมยามแห่งราตรี

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรีคาถา
ได้ทำลายกองแห่งความมืดได้แล้ว เราได้บรรลุวิชา ๓ จึงลงจากอาสนะ
ในภายหลังเราได้ทำตามคำพร่ำสอนของท่านแล้ว ดิฉันเป็นผู้มีวิชา ๓
ไม่มีอาสวะ จักห้อมล้อมท่านอยู่ ดุจเทวดาชาวดาวดึงส์ พากันห้อมล้อม
ท้าวสักกะผู้ชนะสงครามมาแล้ว ฉะนั้น .

๒. จาลาเถรีคาถา

คาถาสภาษิตของนางจาลาเถรี

พระจาลาเถรีกล่าว

[๔๖๐] เราเป็นภิกษุณีผู้มีอินทรีย์อันเจริญแล้ว เข้าไปตั้งสติไว้มั่น ได้แทงตลอด
สันตบหัตถ์เป็นเครื่องเข้าไปประจักษ์สังขารเป็นสุข .

มารกล่าวว่า

ท่านเป็นผู้มีศีระโสน์ ปรากฏเหมือนสมณะ เจาะจงใครหนอ ท่านไม่
ชอบใจในลัทธิเดียรทียแล้ว ยังจักมาหลงประพฤติดังผิดนี้อยู่ทำไม .

พระจาลาเถรีกล่าวว่า

เดียรทียเหล่าใด ผู้มีลัทธิเป็นภายนอกจากศาสนานี้ เป็นผู้เข้าไปอาศัย
ทฤษฎีทั้งหลาย เดียรทียเหล่านั้นย่อมไม่รู้แจ้งธรรม ไม่เป็นผู้ฉลาดในธรรม
ส่วนพระพุทธเจ้าผู้เสด็จอุบัติในสกุลศากยะ ไม่มีผู้ใดเปรียบปาน พระ-
องค์ได้ทรงแสดงธรรมอันเป็นอุบายล่วงเสียซึ่งทฤษฎีทั้งหลาย คือ ทุกข์
เหตุให้เกิดทุกข์ ความดับทุกข์และอริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ เป็น
ทางดำเนินให้ถึงความดับทุกข์แก่เรา เราได้ฟังคำสั่งสอนของพระองค์
แล้วยืนต้อยในพระศาสนา เราได้บรรลุวิชา ๓ แล้ว คำสั่งสอนของ
พระพุทธเจ้าได้ทำเสร็จแล้ว เรากำจัดความเพิลิตเพลินในสิ่งทั้งปวงได้
แล้ว ทำลายกองแห่งความมืดแล้ว ดุจมารผู้โง่บาป ท่านจงรู้อย่างนี้เกิด
ตัวท่านเรากำจัดได้แล้ว .

๓. อุปจาลาเถรีคาถา

คาถาสภาษิตของนางอุปจาลาเถรี

พระอุปจาลาเถรีกล่าวว่า

[๔๖๑] เราเป็นภิกษุณีผู้มีสติ มีจักขุ มีอินทรีย์อันอบรมแล้ว แทงตลอดสันตบ-
หัตถ์อันอุดมบุรุษแล้ว .

มารกล่าวว่า

เหตุไฉนหนอท่านจึงไม่ชอบความเกิด เพราะธรรมดาผู้เกิดย่อมบริโภ-
กามทั้งหลาย เชิญท่านบริโภคความยินดีในกามทั้งหลายเถิด อย่าได้เป็น
ผู้มีความเดือดร้อนในภายหลังเลย

พระอุปจาลาเถรีกล่าวว่า

เพราะความตายย่อมมีแก่ผู้เกิด ไม่มีแก่ผู้ไม่เกิด การถูกตัดมือและเท้า
การถูกฆ่าและถูกจองจำย่อมมีแก่ผู้เกิด ไม่มีแก่ผู้ไม่เกิด ผู้เกิดแล้วย่อม
ได้ประสบทุกข์ ผู้ไม่เกิดย่อมไม่ประสบ พระสัมพุทธเจ้าผู้เสด็จอุบัติใน
สกุลศากยะ ไม่มีผู้ใดเปรียบปาน พระองค์ได้ทรงแสดงธรรมอันเป็น
อุบายล่วงเสียซึ่งทฤษฎีทั้งหลาย คือ ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ความดับ-
ทุกข์ อริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ เป็นทางดำเนินให้ถึงความ
ดับทุกข์แก่เรา เราได้ฟังคำสั่งสอนของพระองค์แล้ว ยืนต้อยในพระ-
ศาสนา เราได้บรรลุวิชา ๓ แล้ว คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเราได้ทำ
เสร็จแล้ว เรากำจัดความเพิลิตเพลินในสิ่งทั้งปวงได้แล้ว ทำลาย
กองแห่งความมืดแล้ว ดุจมารผู้โง่บาป ท่านจงรู้อย่างนี้เกิด ตัวท่าน
เรากำจัดได้แล้ว .

จบ สัตตกนิบาต .

เถรีคาถา อัฐกนิบาต

ว่าด้วยคาถาสภาษิต ในอัฐกนิบาต

๑. สีสุปจาลาเถรีคาถา

คาถาสภาษิตของนางสีสุปจาลาเถรี

พระสีสุปจาลาเถรีกล่าวว่า

[๔๖๒] เราเป็นภิกษุณีผู้สมบูรณ์ด้วยศีล สำรวมดีแล้วในอินทรีย์ทั้งหลาย ได้
บรรลุสันตบหัตถ์อันชื่นใจ มีโอชารส .

มารกล่าวว่า

ท่านจงตั้งจิตปรารถนาเพื่อจะเกิดไว้ในหมู่เทวดาชั้นดาวดึงส์ ขึ้นยามา
ชั้นดุสิต ขึ้นนิมมานรดี และชั้นสวรรค์ ที่ท่านเคยอยู่มาแล้วในก่อนเกิด .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
พระสิสุปจาลาเถรตอบว่า

เทวดาชั้นดาวดึงส์ ขึ้นยามา ขึ้นดุสิต ขึ้นนิมมานรดี ขึ้นวสวัตตี
พากันไปจากภพเข้าสู่ภพตลอดทุกๆ กาล ติดอยู่ในร่างกายของตน มี
ปกติเดือดร้อนเพราะความเกิด และความตาย ไม่ล่วงพ้นร่างกายของ
ตนไปได้ โลกทั้งปวงถูกไฟไหม้ลุ่มกรุงโรจนโชติช่วง โลกทั้งปวงหวั่น-
ไหวแล้ว พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงธรรม อันเป็นธรรมไม่หวั่นไหว ใครๆ
ก็ยังไม่ได้ เป็นธรรมอันปลุชนเสพ ไม่ได้แก่เรา ใจของเรายินดีแล้วใน
ธรรมนั้น เราได้ฟังคำสั่งสอนของพระองค์แล้ว ยินดียิ่งในพระศาสนา
วิชา ๓ เราได้บรรลุแล้ว คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเราได้ทำเสร็จแล้ว
เรากำจัดความเพิลดเพลิน ในสิ่งทั้งปวงได้แล้ว ทำลายกองแห่งความมืด
ได้แล้ว ดุรมารผู้โง่บาป ท่านจงรู้อย่างนี้เถิด ตัวท่านเรากำจัดได้แล้ว .
จบ อฏฐกนิบาต .

เถรคาถา นวกนิบาต
ว่าด้วยคาถาสภาสิต ในนวกนิบาต
วิทมมาตาเถรคาถา
คาถาสภาสิตของนางวิทมมาตาเถร
พระวิทมมาตาเถร เมื่อจะกล่าวตักเตือนพระวิทมเถระ ได้ภาษิตคาถาเหล่านี้ความว่า
[๔๖๓] ดุรทธานวิทมะผู้เป็นบุตร ก็เลสดจหมไม่ในปายาได้มีแก่ท่านในโลก
ในกาลไหนๆ เลย ท่านอย่าเป็นผู้มีส่วนแห่งทุกข์รำไปเลย ดุรทธาน
วิทมะ มนัทั้งหลายเป็นผู้ไม่หวั่นไหว ตัดความสงสัยเสียได้ เป็นผู้มีความ
เยือกเย็นถึงความฝึกฝนแล้ว ไม่มีอาสวะ ย่อมอยู่เป็นสุข ดุร
ทธานวิทมะ ท่านพึงเพิ่มพูนมรรคอันถำเหมายเหล่านั้นสั่งสมแล้ว เพื่อการ
บรรลุพระอรหันะ เพื่อการทำให้สุดแห่งทุกข์ .
พระวิทมเถระกล่าวว่า
ข้าแต่มารดาผู้มีความแกล้วกล้า มารดาอย่ามกล่าวนี้อความนี้ แก่ฉัน
ฉันเข้าใจว่า ปาคือความรักในฉันย่อมไม่มีแก่ท่าน .

พระเถรตอบว่า
ดุรทธานวิทมะ สังฆารอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นสังฆารเลวอกกฤษฏ์ และ
ปานกลาง ย่อมไม่มีแก่เราแม้แต่น้อย แม้ป่าเพียงเล็กน้อย ในสังฆาร
เหล่านั้นย่อมไม่มีแก่เรา เพราะอาสวะทั้งปวงของเราผู้ไม่ประมาทแล้ว
เพ่งอยู่ สิ้นไปแล้ว วิชา ๓ เราได้บรรลุแล้ว คำสั่งสอนของพระพุทธ-
เจ้าเราได้ทำเสร็จแล้ว .

พระวิทมเถระกล่าวว่า
มารดาของเรา เทเราด้วยปฏิกอันใหญ่หนอ มารดาของเราได้กล่าวคาถา
อันประกอบด้วยประโยชน์อย่างยิ่ง เหมือนคนเพื่อนแคะเหง้าแก่กันจะนั้น
เราได้ฟังคำพร่ำสอนของมารดาแล้ว เราได้ยังธรรมสังเวชาให้เกิดขึ้น
เมื่อบรรลุธรรมปลอดโปร่งจากโยคะ เราเป็นผู้อันมารดาตักเตือนแล้วมีใจ
สงบไปแล้วเพื่อความเพียร ไม่เกียจคร้านตลอดทั้งกลางวันและกลางคืน
ได้บรรลุสันติอันสูงสุด .
จบ นวกนิบาต .

เถรคาถา เอกาทสกนิบาต
ว่าด้วยคาถาสภาสิต ในเอกาทสกนิบาต
กิสาโคตมีเถรคาถา
คาถาสภาสิตของนางกิสาโคตมีเถร
[๔๖๔] นักปราชญ์กล่าวสรรเสริญ ความเป็นผู้มีกัลยาณมิตรไว้เฉพาะในโลกว่า
บุคคลผู้คบกัลยาณมิตร ถึงแม้จะเป็นพาลก็พึงเป็นบัณฑิตได้บ้าง ควร
คบสัตบุรุษ เพราะปัญญาย่อมเจริญแก่บุคคลผู้คบสัตบุรุษโดยแท้ คน
ทุกคนมีกษัตริย์เป็นต้น เมื่อคบสัตบุรุษทั้งหลาย พึงพ้นจากทุกข์แม้
ทั้งปวงได้ และพึงรู้แจ้งอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ ๑ เหตุให้เกิดทุกข์ ๑
ความดับทุกข์ ๑ อฏฐังคิกมรรค ๑ พระพุทธเจ้าผู้เป็นสารถิ ฝึกบุรุษผู้
ควรฝึก ได้ตรัสไว้ว่า ความเป็นหญิง เป็นเหตุนำมาซึ่งทุกข์ เพราะว่า
การอยู่ร่วมกับหญิงร่วมสามีกันก็ดี การคลอดบุตรก็มี เป็นทุกข์ทั้งนั้น
หญิงบางพวกคลอดบุตรครั้งแรก ออกลิ้นทุกข์อันเกิดขึ้นเพราะการคลอด
บุตรไม่ไหวจึงตัดคอตนเองเสียก็มี พวกหญิงที่เจริญด้วยความสุขพากัน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เกร-เกริกาลา
กนิยาพิชกัมมี้ เด็กตายในครรภ์กัมมี้ คนทั้งสองคือเด็กอยู่ในครรภ์และ
มารดาผู้มีครรภ์ ย่อมได้รับความพินาศ เราเดินทางในเวลาจวนคลอด
ได้เห็นสามิตายแล้ว ยังไม่ทันถึงเรือนของตน ก็คลอดบุตรกลางทาง
บุตรทั้งสองคนก็ตาย และสามิตายในหนทาง มารดาบิดาและพี่ชาย
ของเราผู้กำพร้า อัมเขเผ่ายอยู่บนเชิงตะคอนเดียวกัน เมื่อสิ้นสกุลแล้ว
เป็นกำพร้า ท่านแสวงทุกข์ หาประมาณมิได้ ก็น้ำตาของท่านไหลออก
แล้ว หลายพันชาติ เราเห็นท่านและเนื่อบุตรของท่าน อันสัตว์มีสุข
เป็นต้นก็ตกใจแล้ว ที่กลางป่าช้า เรามีวงศ์สกุลอันฉิบหายแล้ว เป็นผู้อัน
ชนทั้งปวงติเตียน สามิตายแล้ว ได้บรรลุมตธรรม อริยมรรคอัน
ประกอบด้วยองค์ ๘ เป็นที่ไปถึงอมตธรรม เราได้เจริญแล้ว แม้นิพพาน
เราก็ได้ทำให้แจ้งแล้ว เราได้เห็นแฉ้วธรรมแล้ว เราเป็นผู้มีลูกศรอันตัด
แล้ว ประการลงแล้ว กิจที่ควรทำเราได้ทำเสร็จแล้ว พระกสิโคตม
เกรีเป็นผู้มีจิตหลุดพ้นดีแล้ว ได้กล่าวเนื้อความนี้ ดังนี้แล .

จบ เอกาทสกนิบาต .

เกริกาลา ทวาทสกนิบาต
ว่าด้วยคาถาสภาษิตในทวาทสกนิบาต
อุบลวันณาเกริกาลา

คาถาสภาษิตของนางอุบลวันณาเกรี

[๔๖๕] เราทั้งสอง คือ มารดาและธิดา เป็นหญิงร่วมสามีกัน ความสลดใจจนพอง
สยองเกล้ากัน ไม่เคยมิได้บังเกิดแก่เรา นาคีเตียนนิก กามทั้งหลายเป็น
ของไม่สะอาด มีกลิ่นเหม็น มีหนามเป็นอันมาก เพราะเป็นที่ทำให้เรา
ทั้งสอง คือ มารดาและธิดาร่วมสามีเดียวกันได้ เราเห็นโทษในกาม
ทั้งหลาย เห็นการออกจากกามโดยความปลอดโปร่ง เราจึงออกบวชใน
ธรรมวินัยในกรุงราชคฤห์ เราระลึกถึงชาติก่อนๆ ได้พิชจักษุเจโตปริย-
ญาณและโสดาต เราชำระให้หมดจดแล้ว แม้นกฐีเราก็กทำให้แจ้งแล้ว
ความสิ้นอาสวะเราบรรลแล้ว อภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งแล้ว คำสั่งสอน
ของพระพุทธเจ้าเราได้ทำเสร็จแล้ว ในเวลาที่พระพุทธเจ้าจะทรงกระทำ
ยมกปาฏิหาริย์ เราได้เนรมิตรถอันเทียมด้วยม้า ๔ ตัวด้วยฤทธิ์ เข้าไป
ถวายบังคมพระบาทของพระพุทธเจ้าผู้มีศิริ เป็นที่พึงของสัตว์โลกแล้ว
ได้ประดิษฐานอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง .

มารกล่าวว่า

ท่านผู้เดียวเข้าไปอาศัยป่าไม้งรัง อันมีดอกบานสะพรั่งตลอดยอด ยืนอยู่
ที่โคน ท่านไม่มีใครเป็นเพื่อนสอง ท่านไม่กลัวความพาลของนักเลง
ทั้งหลายหรือ .

พระอุบลวันณาเกรีกล่าวว่า

ถึงจะมีพวกนักเลงตั้งร้อยตั้งพันเช่นนี้ มาห้อมล้อม แม้เพียงชนของเรา
ก็ไม่พึงหวั่นไหวสิ้นสะเทือน ดูกรมาร ท่านผู้เดียวจักทำอะไรเราได้เล่า
เรานั้นจักหายไป ณ บัดนี้ก็ได้หรือจะเข้าไปในท้องท่านก็ได้ จะยืนอยู่ใน
ระหว่างคิ้วท่านก็ได้ ท่านจักไม่เห็นเรายืนอยู่ เราเป็นผู้ชำนาญในทางจิต
อบรมอิทธิบาทดีแล้ว ได้กระทำให้แจ้งอภิญญา ๖ คำสั่งสอนของพระ-
พุทธเจ้าเราได้ทำเสร็จแล้ว กามทั้งหลายเปรียบดังหอกและหลาว เป็น
ของครอบงำขันธ์ทั้งหลายไว้ บัดนี้ความยินดีในกามที่ท่านพูดถึงนั้น
ไม่มีแก่เรา เรากำจัดความเพลิดเพลินในสิ่งทั้งปวงได้แล้ว ทำลายกอง
แห่งความมืดแล้ว ดูกรมาร ท่านจงรู้อย่างนี้เถิด ถึงตัวท่านเราก็กำจัด
เสียแล้ว .

จบ ทวาทสกนิบาต .

เกริกาลา โสฬสกนิบาต
ว่าด้วยคาถาสภาษิตในโสฬสกนิบาต
ปณณิกาเกริกาลา

คาถาสภาษิตของนางปณณิกาเกรี

พระปณณิกาเกรีกล่าวว่า

[๔๖๖] เราเป็นหญิงตักน้ำ กลัวต่อภัย คืออาญาของนาย และถูกภัย คือ วาจา
และโทษของนายบีบคั้นแล้ว จึงลงตักน้ำในฤดูหนาวทุกเมื่อ ดูกร
พราหมณ์ ท่านกลัวต่อใครเล่าจึงลงตักน้ำทุกเมื่อ ท่านมีตัวอันสิ้นเทา

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
เสวยทุกข์ คือความหนาวอันร้ายกาจ .

พราหมณ์กล่าวว่า

ดูกรนางปณณิกาผู้เจริญ ก็เมื่อท่านรู้ยวว่าเราผู้ทำซึ่งกุศลกรรมอันห้ามซึ่ง
บาปกรรม จะสอบถามเราทำไม ก็ผู้ใดเป็นคนแก่หรือคนหนุ่มทำบาป
กรรมไว้ แม้ผู้นั้นก็ยอมพ้นจากบาปกรรมได้ด้วยการอาบน้ำ .

พระปณณิกาเถรกล่าวว่า

ก็ใครหนอบอกความนี้แก่ท่านผู้ไม่รู้ เขาก็ไม่รู้เหมือนกัน ก็เมื่อบุคคลจะ
พ้นจากบาปกรรมได้เพราะการอาบน้ำ กบ เต่า นาค จระเข้ และสัตว์
เหล่าอื่นที่เี่ยวไปในแม่น้ำ ก็จักพากันไปสู่สวรรค์แน่นอน พวกคนฆ่า
เนื้อทรายเป็นชีวิต คนฆ่าสุกร พวกชาวประมง พวกพรานเนื้อ พวกโจร
พวกนายเพชรฆาต และคนที่มีการมอันเป็นบาปเหล่าอื่น แม้คนเหล่านั้น
ก็พึงพ้นจากบาปกรรมเพราะการอาบน้ำ ถ้าแม่น้ำเหล่านี้ พึงนำบาปที่ท่าน
ทำไว้แล้วในกาลก่อนไปได้ไซ้ร้ แม่น้ำเหล่านี้ก็พึงนำบุญมาให้ท่านบ้าง
เพราะเหตุนี้ ท่านพึงเป็นผู้เห็นห่างจากพระศาสนา ดูกรพราหมณ์
ท่านกลัวต่อบาปกรรมอันใด จึงลงอาบน้ำทุกเมื่อ ท่านอย่าได้ทำบาปกรรม
อันนั้นเลย ความหนาวอย่าได้เบียดเบียนผิวของท่าน .

พราหมณ์กล่าวว่า

ท่านนำข้าพเจ้าผู้เดินทางผิดไปสู่สุริยมรรค ดูกรนางปณณิกาผู้เจริญ
ข้าพเจ้าขอถวายผ้าสาฎกสำหรับสร้งน่านี้แก่ท่าน .

พระปณณิกาเถรกล่าวว่า

ผ้าสาฎกจะเป็นของท่านตามเดิมเถิด เราไม่ประสงค์ผ้าสาฎก ถ้าท่านกลัว
ต่อทุกข์ ถ้าท่านเกลียดทุกข์ ท่านอย่าทำกรรมอันเป็นบาปทั้งในที่แจ้ง
หรือในที่ลับ ก็ถ้าท่านจักทำหรือกำลังทำกรรมอันเป็นบาปไซ้ร้ แม้ท่าน
จะเหาะหนีไปในอากาศ ก็จักไม่พ้นทุกข์ได้เลย ถ้าท่านกลัวต่อทุกข์
ถ้าท่านไม่ชอบทุกข์ จงเข้าถึงพระพุทธเจ้ากับทั้งพระธรรมและพระสงฆ์
ผู้คงที่เป็นสรณะ จงสมาทานศีลทั้งหลาย สรณคณนและการสมาทานศีล
ของท่าน จักเป็นไปเพื่อความพ้นจากทุกข์ .

พราหมณ์กล่าวว่า

เมื่อก่อนเราเป็นเผ่าพันธ์แห่งพรหม วันนี้เราได้เป็นพราหมณ์จริงๆ เรา
เป็นผู้มีวิชา ๓ สมบูรณ์ด้วยเวท มีความสวัสดี มีบาปอันล้างแล้ว .
จบ โสฬสกนิบาต .

๑. เถรคาถา วิสตินิบาต

ว่าด้วยคาถาสภาษิต ในวิสตินิบาต

อัมพาลีเถรคาถา

คาถาสภาษิตของนางอัมพาลีเถรี

[๔๖๓] เมื่อก่อน ผมของเรามีสีดำ คล้ายกับสีปีกแมลงภู่ มีปลายงอน เดียวนี้

กลายเป็นขนป้อเพราะชรา พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสจริง เป็นคำ
แท้ไม่กลับกลายเป็นอย่างอื่น เมื่อก่อนผมของเรามีกลิ่นหอม ดุจอบ
ด้วยดอกมะลิเป็นต้น เติมด้วยดอกไม้ เดียวนี้มีกลิ่นเหมือนขนกระต่าย
เพราะชรา พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสจริง เป็นคำจริงแท้ไม่กลับ
กลายเป็นอย่างอื่น เมื่อก่อน ผมของเรามีปลายอันงาม วิจิตรด้วยหวี
และเครื่องปักผมเหมือนป่าไม้อันปลูกเป็นแถวงามสะพรั่ง เดียวนี้กลายเป็น
ผมโกร๋นในที่นั้นๆ พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสจริง เป็นคำจริง
แท้ไม่กลับกลายเป็นอย่างอื่น เมื่อก่อน ผมของเราประดับด้วยมวยผม
อันงดงาม ดังประดับด้วยทองคำอันละเอียด มีกลิ่นหอม เดียวนี้ ล้วน
ตลอดหัวเพราะชรา พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสจริง เป็นคำจริง
แท้ไม่กลับกลายเป็นอย่างอื่น เมื่อก่อนผมของเรางดงามคล้ายรอยเขียน
อันนายช่างเขียนดีแล้ว เดียวนี้ กลายเป็นผมคดเคี้ยวเหมือนเถาวัลย์
เพราะชรา พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสจริง เป็นคำจริงแท้ไม่กลับ
กลายเป็นอย่างอื่น เมื่อก่อนผมของเราดำขลับ เหมือนนิลมนั้รุ่งเรือง
งาม เดียวนี้ถูกชราขจัดแล้วไม่งามเลย พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัส
จริง เป็นคำจริงแท้ไม่กลับกลายเป็นอย่างอื่น เมื่อเวลาเรายังรุ่นสาว
ผมของเราไต่งาม เหมือนเกลียวหรรดล เดียวนี้ กลับห่อเหี่ยวไป
เหมือนจมนหายเข้าไปในสระเพราะชรา พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัส
จริง เป็นคำจริงแท้ไม่กลับกลายเป็นอย่างอื่น เมื่อก่อนผมของเรางดงาม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิจารณ์-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา เหมือนดั่งมูทที่สำเร็จเรียบร้อยดี เดียวนี้กลับหย่อนยานเหมือนเอา เถรวลัยห้อยไว้เพราะชรา พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสจริง เป็นคำจริงแท้ไม่กลับกลายเป็นอย่างอื่น เมื่อก่อน ฟันของเราขาวงามดี เหมือนสีดอทะมิลตูม เดียวนี้กลายเป็นฟันหักและมีสีเหลืองเพราะชรา พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสจริง เป็นคำจริงแท้ไม่กลับกลายเป็น อย่างอื่น เมื่อก่อน เราพูดเสียงไพเราะเหมือนเสียงนกทูเหว่า อันมี ปกติเที่ยวไปในไพรสนที่รำร่อนอยู่ในป่าใหญ่ฉะนั้น เดียวนี้คำพูด ของเราพลาดไปทุกๆ คำเพราะชรา พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสจริง เป็นคำจริงแท้ไม่กลับกลายเป็นอย่างอื่น เมื่อก่อน คอของเรางดงาม กลมเกลี้ยงเหมือนสังข์ที่ขัดดีแล้ว เดียวนี้ย่นเพราะชรา พระดำรัสของ พระพุทธเจ้าผู้ตรัสจริง เป็นคำจริงแท้ไม่กลับกลายเป็นอย่างอื่น เมื่อก่อน แขนทั้งสองของเรางดงามเปรียบดังกลอนเหล็กอันกลมฉะนั้น เดียวนี้ ลิบคดดุจฝักแคฝอยเพราะชรา พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสจริง เป็นคำจริงแท้ไม่กลับกลายเป็นอย่างอื่น เมื่อก่อน มือทั้งสองของเรา ประดับด้วยแหวนทองคำงดงาม เดียวนี้เป็นเหมือนเหง้ามันเพราะชรา พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสจริง เป็นคำจริงแท้ไม่กลับกลายเป็น อย่างอื่น เมื่อก่อน ถิ่นทั้งคู่ของเราเต่งตึงกลมกลิ้งชิดสนิทกัน และมี ปลายงอนขึ้นงดงาม เดียวนี้กลับหย่อนเหมือนผลน้ำเต้าเพราะชรา พระ ดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสจริง เป็นคำจริงแท้ไม่กลับกลายเป็นอย่างอื่น เมื่อก่อน กายของเราเกลี้ยงเกลา งดงาม เหมือนแผ่นทองที่ขัดดีแล้ว เดียวนี้สะเกปรังไปด้วยเส้นเอ็นอันละเอียดเพราะชรา พระดำรัสของพระ- พุทธเจ้าผู้ตรัสจริง เป็นคำจริงแท้ไม่กลับกลายเป็นอย่างอื่น เมื่อก่อน ขาอ่อนทั้งสองของเรางดงามเปรียบเหมือนนางข้าง เดียวนี้เป็นปมเป็นปม เหมือนข้อไม้ไผ่เพราะชรา พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสจริง เป็นคำจริงแท้ไม่กลับกลายเป็นอย่างอื่น เมื่อก่อน แข้งทั้งสองของเรา ประดับ ด้วยกำไลทองคำอันเกลี้ยงเกลางดงาม เดียวนี้กลับเหี่ยวแห้งเหมือนต้นงา เพราะชรา พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสจริง เป็นคำจริงแท้ไม่กลับ- กลายเป็นอย่างอื่น เมื่อก่อน เท้าทั้งสองของเรางดงามอุปมาเช่นกับ ปยุ่นเพราะความที่เท้าอ่อนนุ่ม เดียวนี้กลับแตกเป็นร้าวรอยงุ้มดังเถา- วลัยเพราะชรา พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสจริง เป็นคำจริงแท้ไม่ กลับกลายเป็นอย่างอื่น ร่างกายของเรานี้เนื่องด้วยความหย่อน เป็นที่อยู่ แห่งทุกข์มาก เป็นสภาพตกไปจากเครื่องอุปได้ เป็นเครื่องอันคร่ำคร่า พระดำรัสของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสจริง เป็นคำจริงแท้ไม่กลับกลายเป็น อย่างอื่น .

๒. โรหิณีเถรคาถา

คาถาสภาสิตของนางโรหิณีเถรี

บิดาถามเราว่า

[๔๖๘] ดูกุมารโหรินผู้เจริญ เจ้าเห็นสมณะนี้ว่าเป็นสมณะ รู้สึกว่าเป็นสมณะ สรรเสริญสมณะทั้งหลาย เจ้าเห็นจักเป็นสมณะเป็นแน่แท้ เจ้าได้ถวาย ข้าวน้ำอันไพบลูย์แก่สมณะทั้งหลาย ดูกุมารโหริน บัดนี้ เราจักขอกถาม เจ้า เพราะเหตุไร สมณะทั้งหลายจึงเป็นที่รักของเจ้า สมณะล้วนแต่ เป็นผู้ไม่ใคร่ต่อการทำงาน เกียจคร้าน อาศัยสิ่งของของคนอื่นให้เลี้ยงชีวิต เป็นผู้มีความหวังอาหารและเครื่องนุ่งห่มเป็นต้น แต่คนอื่นใคร่ต่ออาหาร อันอร่อยดี เพราะเหตุไร สมณะทั้งหลาย จึงเป็นที่รักของข้าพเจ้า?

เราตอบท่านว่า

ข้าแต่คุณพ่อ คุณพ่อกำลังถึงคุณความดีของสมณะทั้งหลายมานานแล้ว ดิฉันจักชี้แจงคุณความดี คือ ปัญญา ศีล และความบากบั่นของ สมณะเหล่านั้นให้ทราบ สมณะทั้งหลายเป็นผู้ไม่ใคร่ต่อการทำงาน ไม่เกียจ คร้าน ทำแต่การงานงานประเสริฐสุด ย่อมละระคะและโทษได้ เพราะ เหตุนั้นสมณะทั้งหลายจึงเป็นที่รักของดิฉัน สมณะทั้งหลายย่อมกำจัด รากเหง้าทั้ง ๓ ของบาป มีปกติทำแต่กรรมอันสะอาด ละบาปกรรมทั้งปวง ได้แล้ว เพราะเหตุนั้น สมณะทั้งหลายจึงเป็นที่รักของดิฉัน กายกรรม วชิกรรม และมโนกรรมของสมณะเหล่านั้น ล้วนแต่สะอาด เพราะเหตุ นั้น สมณะทั้งหลายจึงเป็นที่รักของดิฉัน สมณะทั้งหลายล้วนแต่ปราศ- จากมลทิน เหมือนสังข์ที่เขาขัดดีแล้ว เป็นผู้บริสุทธิ์ทั้งภายในและ ภายนอก บริบูรณ์ด้วยธรรมขาว เพราะเหตุนั้นสมณะทั้งหลายจึงเป็นที่รัก

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เกร-เอรีคาถา
ของดิฉัน สมณะทั้งหลายเป็นพหูสูตรทรงธรรม เป็นผู้ประเสริฐเลื่องชีวิต
โดยชอบธรรม แสดงอรรถและธรรมให้ฟัง เพราะเหตุนั้น สมณะทั้งหลาย
จึงเป็นที่รักของดิฉัน สมณะทั้งหลายเป็นพหูสูตรทรงธรรมเป็นผู้ประเสริฐ
เลื่องชีวิตโดยชอบธรรม มีจิตแน่วเป็นอารมณ์เดียว มีสติ เพราะเหตุนั้น
สมณะทั้งหลายจึงเป็นที่รักของดิฉัน สมณะทั้งหลายเป็นผู้ไปไกล มีสติ
พูดพอประมาณ ไม่ฟุ้งซ่าน รู้ทั่วถึงที่สุดแห่งทุกข์ เพราะเหตุนี้สมณะ
ทั้งหลายจึงเป็นที่รักของดิฉัน สมณะทั้งหลายหลีกไปจากบ้านใด ย่อมไม่
กังวลถึงสัตว์หรือสิ่งขารอะไรในบ้านนั้น เป็นผู้ไม่มีความห่วงใยหลีกไป
เพราะเหตุนี้ สมณะทั้งหลายจึงเป็นที่รักของดิฉัน สมณะทั้งหลายย่อม
ไม่เก็บสะสมข้าวไว้ในฉาง ไม่สะสมไว้ในหม้อ ไม่สะสมไว้ในกระเช้า
เที่ยวแสวงหาแต่อาหารที่สำเร็จแล้ว เพราะเหตุนี้ สมณะทั้งหลายจึงเป็น
ที่รักของดิฉัน สมณะทั้งหลายท่านไม่รับเงินไม่รับทอง ไม่รับรูปียะ
เยียวยาอิตถาพด้วยอาหารอันเกิดขึ้นเฉพาะหน้า เพราะเหตุนี้ สมณะ
ทั้งหลายจึงเป็นที่รักของดิฉัน สมณะทั้งหลายออกบวชจากตระกูลต่างๆ
กัน และจากชนบทต่างๆ กัน แต่ย่อมรักใคร่กันและกันดี เพราะเหตุนี้
สมณะทั้งหลายจึงเป็นที่รักของดิฉัน .

บิดากล่าวกะเราต่อไปว่า

ดูกรลูกโรหิณผู้เจริญ เจ้าเกิดในตระกูลของเราเพื่อประโยชน์แก่เราหนอ
เพราะเจ้าเป็นผู้มีศรัทธา และมีความเคารพอย่างแรงกล้าในพระพุทธเจ้า
พระธรรม และพระสงฆ์ และเจ้าย่อมรู้จักพระสงฆ์ว่าเป็นเขตบุญอัน
ยอดเยี่ยมของโลก ขอให้สมณะเหล่านั้นรับทักษิณาทานของเราบ้าง
เพราะไทยธรรมที่เราตั้งไว้แล้วในสมณะเหล่านั้น จักมีผลไพบูลย์แก่เรา .

เรากล่าวกะบิดาอย่างนี้ว่า

ถ้าคุณพ่อกลัวต่อทุกข์ ถ้าคุณพ่อเกลียดทุกข์ จงเข้าถึงพระพุทธเจ้ากับทั้ง
พระธรรมและพระสงฆ์ผู้คงที่ว่าเป็นสมณะ จงสมาทานศีล ด้วยว่า
สรณคมนั้น และการสมาทานศีล จักเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่คุณพ่อ .

บิดาได้กล่าวกะเราว่า

พอจะเข้าถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ผู้คงที่ว่าเป็นสมณะ
และจะสมาทานศีล เพราะสรณคมนั้นและการสมาทานศีลนั้น จักเป็นไป
เพื่อประโยชน์แก่เรา เมื่อก่อนเราเป็นเผ่าพันธุ์แห่งพรหม แต่เดี๋ยวนี้เรา
เป็นพราหมณ์แล้ว เราเป็นผู้มีวิชา ๓ มีความสวัสดีถึงฝั่งแห่งเวท และ
เป็นผู้ล้างบาปได้แล้ว .

๓. จาปาเอรีคาถา

คาถาสภาษิตของนางจาปาเอรี

ท่านอุปกะกล่าวว่า

[๔๖๙] เมื่อก่อนเราถือไม้เท้า เดียวนี้เราเป็นพราหมณ์ เราไม่อาจออกจากเปือกตม
อันร้ายกาจข้ามไปยังฝั่งโน้นด้วยความหวังได้ เมื่อก่อนนางจาปาดูหมิ่นเรา
ว่า เป็นผู้มัวเมา ได้ปลอมบุตรเยาะเย้ยเรา เราจึงตัดเครื่องผูกของนาง
จาปาแล้วออกบวช .

เรากล่าวว่า

ข้าแต่ท่านมหาวิระ ขอท่านจงอย่าโกรธเราเลย ข้าแต่ท่านมหามณี ขอท่าน
จงอย่าโกรธเราเลย เพราะว่าผู้ที่ถูกความโกรธครอบงำย่อมไม่มีความ
บริสุทธิ์ตบะจักมีมาแต่ไหน ก็เราจักหลีกไปสู่บ้านนาลา ใครในที่นี้จักไป
ยังบ้านนาลาบ้าง ขนทั้งหลายย่อมผูกสมณะ ผู้เลี้ยงชีพโดยชอบธรรม
ไว้ด้วยมารยาตหญิง ดูกรท่านกาฬะท่านจงกลับมาเถิด จงมาบริโภคน้ำอมฤต
เหมือนในกาลก่อน เราและพวกญาติของเราทั้งหมดจักยอมอยู่ใต้อำนาจ
ของท่าน .

ท่านอุปกะกล่าวว่า

ดูกรนางจาปา เจ้าพูดคำเช่นใด คำเช่นนั้นจะพึงเป็นถ้อยคำที่ดียิ่งแก่บุรุษ
ผู้ที่รักเจ้า ยิ่งไปกว่าที่เจ้าพูดถึง ๔ เท่าทีเดียว .

เรากล่าวว่า

ดูกรท่านกาฬะ เพราะเหตุไร ท่านจึงละทิ้งเราผู้มีรูปงามผู้เป็นจุดต้นต้นหา
มิดอกบานสะพรั่งตั้งอยู่บนยอดเขา เป็นดั่งต้นการะเกดมิดอกอันบาน
และเป็นจุดต้นแคล้อยภายในทวีป ผู้มีร่างกายรูปไล่ด้วยจรรณจินต์แดง
นุ่งห่มผ้าแคว้นกาสีมีค่าอันสูง เป็นผู้สมบุรณ์ไปเสียแล้ว .

ท่านอุปกะกล่าวว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรีคาถา
พรานนกปรารถนาตามเบียดเบียนนก ฉันทะ เจ้าจิกตามเบียดเบียนเราด้วย
รูปร่างอื่นมีการตบแต่งต่างๆ ฉันทะหาได้ไม่ .

เรากล่าวว่า

ดูกรท่านกาฬะ ก็ผล คือบุตรของเรานี้ ท่านเป็นผู้ทำให้เกิดขึ้นแล้ว ไฉน
ท่านจึงมาละทิ้งเราซึ่งเป็นผู้มีบุตร ไปเสียเล่า .

ท่านอุปกะกล่าวว่า

ท่านผู้มีปัญญาทั้งหลาย ผู้เป็นมหาวิบุรุษ ย่อมละบุตร ละญาติ ละทรัพย์
ตัดเครื่องผูกพันเสียแล้วออกบวช เหมือนช้างสลัดเครื่องผูก ไป ฉะนั้น .

เรากล่าวว่า

บัดนี้ เราพึงเอาท่อนไม้หรือมิดทูปหรือเงื่อนไขบุตรของท่านนี้ให้จมลงใน
แผ่นดิน ท่านจักไม่เศร้าโศกถึงบุตรหรือ?

ท่านอุปกะกล่าวว่า

ดูกรนางชีวกะ ผู้มีบุตรอื่นทำแล้ว ถ้าแม่เจ้าจิกทั้งบุตรให้สุนัขจึงออก
กินเป็นอาหาร เจ้าจิกยังเราให้กลับคืนมาอีกไม่ได้ .

เรากล่าวว่า

เอาเถะท่านกาฬะผู้เจริญ บัดนี้ ท่านจักไปไหน คือจักไปสูบ้าน นิคม
นคร ราชธานีไหน?

ท่านอุปกะกล่าวว่า

เมื่อก่อนเราเคยเป็นเจ้าหมู่เจ้าคณะ ไม่ใช่สมณะ แต่ถือตัวว่าเป็นสมณะ
ได้เที่ยวไปตามบ้านทุกๆ บ้าน ทุกนคร ทุกราชธานีน้อยใหญ่ บัดนี้
พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าพระองค์นี้ประทับอยู่ ณ ที่ใกล้แม่น้ำเนรัญชรา
ทรงแสดงธรรมแก่หมู่สัตว์เพื่อให้ละทุกข์ทั้งปวง เราได้ไป ณ สำนัก
ของพระองค์ พระองค์ก็จักเป็นศาสดาของเรา .

เรากล่าวว่า

บัดนี้ ขอท่านจงกราบทุกการกราบไหว้ของฉันทะ กะพระพุทธรูปที่เป็นที่พึง
ของสัตว์โลก ผู้ยอดเยี่ยม พึงทำประทักษิณ ๓ รอบ แล้วอุทิศส่วนบุญมา
ให้ฉันทะ .

ท่านอุปกะกล่าวว่า

ดูกรนางจาปา ตามที่เจ้าพูดเราทำได้ บัดนี้เราจักกราบทุกการกราบไหว้
ของเจ้ากะพระพุทธรูปที่เป็นที่พึง ของสัตว์โลก ผู้ยอดเยี่ยม และจักทำ
ประทักษิณสิ้น ๓ รอบแล้วอุทิศส่วนบุญมาให้เจ้า .

ก็ลำดับนั้น ท่านกาฬะ ได้หลีกไปถึงแม่น้ำเนรัญชรา ท่านได้พบพระสัม-
พุทธเจ้ากำลังทรงแสดงอมตบท คือ ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ความดับทุกข์
และอริยมรรคมีองค์ ๘ อันเป็นทางดำเนินถึงความสงบทุกข์ ถวายบังคม
พระยศบาทของพระพุทธรูปแล้ว ทำประทักษิณ ๓ รอบ อุทิศส่วนบุญ
ไปให้นางจาปาแล้วออกบวชในพระธรรมวินัย ได้บรรลุวิชา ๓ ทำตาม
คำสอนของพระพุทธรูปสำเร็จแล้ว .

สุนทรีเถรีคาถา

คาถาสภาสิตของนางสุนทรีเถรี

[๔๓๐] สขัตพรหมณ์ผู้บิดา เมื่อจะถามถึงเหตุแห่งการบรรเทาความเศร้าโศก จึงกล่าว

คาถาถามว่า

ดูกรแม่สุนทรีผู้เจริญ เมื่อก่อนท่านเคียวกินบุตรทั้งหลายที่ตายแล้วเป็น
อันมาก ท่านเดือดร้อนอย่างยิ่งทั้งกลางวันและกลางคืน ดูกรนางพรหมณ์
ผู้เป็นเหล่ากออาสวภูโคตร วันนี้ท่านได้เคียวกินบุตรรวมทั้งหมด ๗ คน
เพราะเหตุไรจึงไม่เดือดร้อนเล่า .

พระสุนทรีเถรีกล่าวว่า

ดูกรพรหมณ์ ในเวลาที่ล่วงมาแล้ว บุตรและหมู่ญาติของเราหลายร้อย
อันเราและท่านได้กินแล้ว เรานั้นได้รู้นิพพานอันเป็นธรรมเครื่องสลัด
ออกซึ่งชาติและมารณะ จึงไม่เศร้าโศก ไม่ร้องไห้ และไม่เดือดร้อน .

พรหมณ์กล่าวว่า

ดูกรนางวาสฏฐี วาจาที่ท่านพูดนี้เป็นวาจาที่น่าอัศจรรย์หนอ ท่านรู้ธรรม
ของใคร จึงกล่าววาจาเช่นนี้ได้?

พระสุนทรีเถรีกล่าวว่า

ดูกรพรหมณ์ พระสัมพุทธเจ้าเสด็จมาถึงเมืองมิลินท ทรงแสดงธรรม
แก่หมู่สัตว์เพื่อให้ละทุกข์ทั้งปวง ดูกรพรหมณ์ เราฟังธรรมอันหา
อุปภิเลสมิได้ ของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นแล้วเป็น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขททกนิกาเย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ผู้มีศีลธรรมอันรู้แจ้งแล้ว ณ ที่นั้น จึงบรรเทาความเศร้าโศกถึงบุตร
เสียได้ .

แม้เราก็จักไปสู่เมืองมิลลาล้าง ถึงอย่างไร พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น
ก็คงเปลื้องเราจากสรรพทุกข์ได้เป็นแน่ พราหมณ์ได้พบพระพุทธเจ้า
ผู้หลุดพ้นแล้ว ไม่มีอุปธิเลส พระพุทธเจ้าเป็นมุนี ผู้ถึงฝั่งแห่งทุกข์
ทรงแสดงธรรม คือ ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ความกำเริบทุกข์ และ
อริยมรรคประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ อันเป็นทางดำเนินถึงความดับ-
ทุกข์ พราหมณ์เมื่อพระศีลธรรมอันรู้แจ้งแล้ว ณ สำนักพระพุทธเจ้านั้น
พอใจการออกบวช พอบวชแล้วได้ ๓ ราตรี ก็ได้บรรลวิชา ๓ มานี้เกิด
นายสารถิ ไปเกิด เรามอบภณีนีให้ท่าน ขอท่านจงบอกพราหมณ์ว่าเรา
สบายดี แต่เดี๋ยวนี้พราหมณ์ได้บวชแล้วได้ ๓ ราตรี ก็ได้บรรลวิชา ๓
ลำดับนั้น นายสารถิได้พารถ และกหาปณะพินหนึ่ง ไปมอบให้นางพราหมณ์
และได้บอกนางพราหมณ์ว่า พราหมณ์สบายดีแต่เดี๋ยวนี้บวชเสียแล้ว
พอบวชแล้วได้ ๓ ราตรี ก็บรรลวิชา ๓ .

นางพราหมณ์กล่าวว่า

คุณนายสารถิ เราให้รถม้านี้กับกหาปณะพินหนึ่งและบาตรอันเต็มแล้ว
แก่ท่าน เพราะได้ฟังว่าพราหมณ์ได้บรรลวิชา ๓ .

เมื่อนางพราหมณ์ให้รางวัลอย่างนี้ นายสารถิไม่รับ กลับกล่าวว่า

คุณนางพราหมณ์ รถม้าและกหาปณะพินหนึ่ง ขอจงเป็นของท่านตามเดิม
เถิด แม้ข้าพเจ้าก็จักออกบวชในสำนักของพระพุทธเจ้า ผู้มีพระปัญญา
อันประเสริฐ .

ก็เมื่อนายสารถิออกบวชแล้ว นางพราหมณ์เรียกนางสุนทรีธิดาของตนมาแล้ว ได้กล่าว
คาถาใจความว่า

ลูกสุนทรี บิดาของเจ้าจะช้าง โค ม้า แก้วมณี แก้วกุนทล และ
เครื่องอุปการณแห่งเรือนเป็นอันมากนี้ออกบวชแล้ว เจ้าจงบริโภคนก
เหล่านี้เถิด เพราะว่าเจ้าเป็นทายาทในสกุลนี้ .

นางสุนทรีฟังคำมารดาแล้ว เมื่อจะประกาศความตั้งใจในการออกบวชของตน จึงกล่าว
คาถาใจความว่า

บิดาของดิฉันถูกความเศร้าโศกถึงบุตรครอบงำจึงจะช้าง โค ม้า
แก้วมณี แก้วกุนทล และเครื่องอุปการณแห่งเรือนอันรื่นรมย์นี้แล้ว
ออกบวช ดิฉันผู้ถูกความเศร้าโศกถึงพี่ชายครอบงำแล้ว จักออกบวชบ้าง .
ลำดับนั้น มารดาเมื่อจะชักนำนางสุนทรีในทางเนกขัมมะจึงได้กล่าวคาถาใจความว่า
ลูกสุนทรี ขอความดำริในการออกบวชของเจ้าจงสำเร็จตามที่เจ้าปรารถนา
เถิด เจ้าจงบริโภคนกก่อนข้าอันต้องยืนรับ จงมีการเที่ยวแสวงหา จงเป็น
ผู้มุ่งหม่ผ้าบังสุกุลจีวรและจงเป็นผู้ไม่มีอาสวะในโลกหน้า .

นางสุนทรีกล่าวกับนางภิกษุณีผู้เป็นอุปัชฌายะว่า

ข้าแต่แม่เจ้า ดิฉันศึกษาอยู่ ได้ชำระทิพยจักขุให้หมดจดแล้ว รู้ระลึกถึง
ขันธที่เคยอยู่มาแล้วก่อนๆ ได้ ข้าแต่แม่เจ้าผู้มียศอันดีงาม เป็นผู้งาม
ในหมู่พระเถร วิชา ๓ ดิฉันได้บรรลแล้ว คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า
ดิฉันได้ทำเสร็จแล้ว เพราะอาศัยท่าน ข้าแต่ท่านแม่ ดิฉันปรารถนาจะ
ไปยังนครสาวัตถี ขอท่านแม่จงอนุญาตให้ดิฉันไปเถิด ดิฉันจักบันลือ
สีหนาทในสำนักของพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด .

พระสุนทรีไปถึงพระนครสาวัตถีแล้ว เข้าไปยังพระวิหารได้เห็นพระศาสดาประทับนั่งอยู่
จึงกล่าวคาถาใจความว่า

คุณแม่สุนทรี ท่านจงดูพระศาสดาผู้มีพระวรณะดจทองคำ มีพระ-
ฉวีวรรณเหลืองดั่งทองคำ ทรงฝึกคนที่ผู้อื่นฝึกไม่ได้ ผู้ตรัสรู้ด้วย
พระองค์เอง ผู้ไม่มีภัยแต่ที่ไหนๆ ขอพระองค์ทรงทอดพระเนตรนาง
สุนทรีผู้หลุดพ้นแล้ว ไม่มีอุปธิเลส ปราศจากราคะ ผู้ไม่เกาะเกี่ยว
ไม่มีอาสวะ เสร็จกิจแล้วมาเฝ้าอยู่ ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า นางสุนทรี
สาวิกาของพระองค์ ออกจากพระนครพาราณสีมาสู่สำนักของพระองค์
แล้ว ถวายบังคมพระยุคลบาทอยู่ พระองค์เป็นพระพุทธเจ้า พระองค์
เป็นพระศาสดา ของหม่อมฉัน ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นพราหมณ์ หม่อม
ฉันเป็นธิดาผู้ซึ่งเกิดแต่พระอุระ แต่พระโอฐของพระองค์ เป็นผู้ทำกิจ
เสร็จแล้ว ไม่มีอาสวะ .

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

คุณนางสุนทรีผู้เจริญ การที่เธอมานี้ ถือว่าเป็นการมาดีแล้ว เธอมาแต่

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขททกนิกาเย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรีคาถา
ที่ใกล้เคียงเหมือนมาใกล้ เพราะว่า ผู้ที่มีอินทรีย์อันฝึกแล้ว ปราศจากความ
กำหนัด ไม่เกาะเกี่ยว ทำกิจเสร็จแล้ว ไม่มีอาสวะ ย่อมมาไหว้ทำ
ของพระศาสดาอย่างนี้.

๕. สภากัมมารธิตาเถรีคาถา

คาถาสภากัมมารธิตาเถรี

[๔๓๑] เมื่อก่อนเรายังเป็นสาว นุ่งห่มผ้าสะอาด ได้ฟังธรรมในสำนักพระศาสดา
การตรัสรู้ร้อยสิ่งจึงได้มีแก่เราผู้ไม่ประมาท เพราะเหตุนั้น เราจึงละความ
ยินดีอันแรงกล้าในกามทั้งปวง เห็นภัยในกายของตน (อุปาทานชั้นที่ ๕)
จึงปรารภณานิพพานเครื่องออกจากกิเลส เราละหมัญญาติ ทาส กรรมกร
บ้าน ไรนาเป็นอันมาก อันเป็นเครื่องรื่นเริงบันเทิงใจ และทรัพย์สินสมบัติ
ไม่น้อย ออกบวช ก็การที่เราออกบวชในพระสัทธรรมอันพระสัมมา
สัมพุทธเจ้า ทรงประกาศดีแล้วด้วยศรัทธาอย่างนี้ จะกลับมาสู่กามทั้ง
หลายอันเราตัดได้แล้วนั้น ไม่สมควรเลย เพราะเราปรารภณาคือความเป็น
ผู้ไม่มีห้วงใย ผู้ใดละทองคำและเงินแล้ว ยังกลับมาจับทองคำและเงิน
นั้นอีก โฉนดผู้หนึ่งจะพึงเงยหน้า ในระหว่างบั้นทิตทั้งหลายได้เล่า เพราะ
เงินหรือทองคำ ย่อมไม่มีเพื่อความสงบใจแก่บุคคลนั้น เงินและ
ทองคำนั้น เป็นของไม่สมควรแก่สมณะ ไม่เป็นอริยทรัพย์ แท้จริง
ทองคำและเงินนี้ เป็นเหตุให้เกิดความโลภ นำมาซึ่งความมัวเมา ให้
เกิดความลุ่มหลง เป็นเครื่องให้กำหนดพัวพัน มีความระแวง มีความ
คับแค้นเป็นอันมาก และ ไม่มีความยั่งยืนมั่นคง ก็คนทั้งหลายผู้ยินดี
ในทรัพย์นั้น ชื่อว่าเป็นผู้ประมาท มีใจเศร้าหมอง ต่างผิดใจต่อกันและ
กัน กระทำความบาดหมาง ทะเลาะวิวาทกันเป็นอันมาก การฆ่ากัน
การถูกจองจำ การถูกลงโทษมีการตัดมือและเท้าเป็นต้น ความเสื่อมเสีย
ความเศร้าโศกเศร้า ความฉิบหายวอดวายเป็นอันมาก ย่อมปรากฏ แก่
บุคคลผู้ติดเนื่องอยู่ในกามทั้งหลาย ท่านทั้งหลายเป็นญาติของเรา แต่
เหตุไฉนจึงมาทำเป็นเหมือนศัตรู ชักชวนเราในกามทั้งหลายเล่า ท่าน
ทั้งหลายจงรู้เถิดว่า เรามีปกติเห็นภัยในกามทั้งหลายบวชแล้ว อาสวะ
ทั้งหลาย ย่อมไม่สิ้นไปเพราะเงินและทอง กามทั้งหลาย เป็นศัตรู
เป็นพัวพัน เป็นข้าศึก เป็นดงลูกศรและเครื่องจองจำ ท่านทั้งหลายเป็น
ญาติของเรา แต่เหตุไฉนจึงมาทำเป็นเหมือนศัตรูชักชวนเรา ในกามทั้ง
หลายเล่า ท่านทั้งหลายจงรู้เถิดว่า เราบวชแล้ว มีศีระโสดน ครองผ้า
สังฆาฏิ ก้อนข้าวของชาวแวนแคว้นอันจักต้องยอมรับ การเที่ยวแสวงหา
และผ้าบังสุกุล สมควรแก่เรา เพราะเป็นเครื่องอาศัยของบรรพชิต
กามทั้งหลายทั้งที่เป็นของทิพย์ทั้งที่เป็นของมนุษย์ อันท่านผู้แสวงหาคุณ
อันยิ่งใหญ่มีพระพุทธเจ้าเป็นต้นเคยเสียแล้ว ท่านเหล่านั้นมีใจน้อมไป
แล้วในสถานที่อันปลอดโปร่ง ได้บรรลุความสุขอันไม่หวั่นไหว เราอย่า
ได้สมาคมด้วยกามทั้งหลาย อันไม่มีที่ต้านทานเลย เพราะกามทั้งหลาย
เป็นเหมือนข้าศึก เป็นดงพิษเขมชาติ อุปมาด้วยกองไฟ เป็นทุกข์
กามนี้เป็นของไม่บริสุทธิ์ มีภัย เป็นไปกับด้วยความคับแค้น เป็น
สิ้นหนาม เป็นเหตุให้กำหนัด ไม่เรียบร้อย มีกังวลมาก เป็นทาง
แห่งความลุ่มหลงใหญ่ เป็นเหตุให้ขัดข้อง และเป็นของน่ากลัวพิลึก
เปรียบด้วยห้วงเหว ปุถุชนผู้โง่เขลามืดมนเหล่าใด ย่อมพลัดพลินต่อ
กามเหล่านั้น ปุถุชนเหล่านั้นเป็นอันมาก ช้องอยู่แล้วด้วยเครื่องข้อง
คือกาม ก็ไม่รู้สึกลงในโลก ย่อมไม่รู้จักความสิ้นสุดแห่งความเกิดและ
ความตาย มนุษย์เป็นอันมากแลพากันดำเนินไปตามทางเป็นที่ไปสู่ทุกข์
นำโรครามาให้เกิดขึ้น ล้วนแต่มีกามเป็นเหตุให้เกิดข้าศึกศัตรู เตือดร้อน
นำมาซึ่งความเศร้าหมอง เป็นเหยื่อในโลก เป็นเครื่องจองจำ เกี้ยว
เนื่องด้วยความตาย กามทั้งหลายเป็นเหตุ ให้บ้า ให้บั่นเพื่อ ให้จิต
มัวเมา เป็นของอันมารดักไว้เพื่อความพินาศ ของหมูสัตว์เร็วพลัน
กามทั้งหลายมีโทษหาที่สุดไม่ได้ มีทุกข์มาก มีพิษมาก มีความพอใจ
น้อย เป็นบ่อเกิดแห่งการรบราฆ่าฟันกัน เป็นเหตุให้ธรรมฝ่ายขาวเหือด
แห้งไป เราจะความพินาศอันมีกามเป็นเหตุเช่นนั้นแล้ว จักไม่กลับมา
บริโภคกามนั้นอีก เพราะว่าจำเดิมแต่บวชแล้ว เรายินดีอย่างยิ่ง ใน
นิพพานทุกเมื่อ เราหวังความเยือกเย็น จึงทำสงครามต่อกามทั้งหลาย
เป็นผู้ไม่ประมาท ยินดีแล้วในนิพพานเป็นที่สิ้นไปแห่งสังโยชน์ เราจะ
เดินไปตามอริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ อันเป็นทางไม่มี

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
ทำลายไปเป็นธรรมดาเน้อ อะไรเล่าที่ท่านเข้าใจว่าเป็นแก่นสาร ท่านเห็น
สิ่งใดแล้ว มีความพอใจในสิ่งนั้น ขอจงบอกแก่เรา .

นักเลงนั้นกล่าวว่า

นัยน์ตาทั้งสองของท่านเหมือนนัยน์ตาลูกเนื้อ และเหมือนนัยน์ตานาง
กัณฐีที่เที่ยวไปภายในภูเขา ความรักของเราเกิดขึ้นอย่างแรงกล้า เพราะ
เห็นดวงตาทั้งคู่ของท่าน กามคุณย่อมเจริญแก่เราโดยยิ่ง เพราะเห็นหน้า
และนัยน์ตาของท่านซึ่งเปรียบปานดังดอกบัว ปราศจากมลทิน งามดัง
แผ่นทองคำ แฉะนองหญิงผู้มีนัยน์ตาบริสุทธิ์ทั้งยาวทั้งกว้าง แม้เราจัก
ไปไกลสักเท่าไร ก็จักไม่นึกถึงอะไรๆ อย่างอื่น จักนึกถึงดวงตาทั้งคู่
ของท่านเท่านั้น นอนรักผู้มีดวงตาดังกัณฐี สิ่งอื่นอันเป็นที่รักยิ่งไปกว่า
ดวงตาของน้องมิได้มีแก่เราเลย .

พระสุภาเถรตอบว่า

ท่านปรารถนาเราผู้เป็นธิดาของพระพุทธเจ้า ชื่อว่าปรารถนาจะดำเนินไป
โดยทางผิด ชื่อว่าแสวงหาดวงจันทร์มาเป็นของเล่น ปรารถนาจะโคดขึ้น
ภูเขาสิเนรุ บัดนี้ ความกำหนดในอารมณ์ใด อารมณ์นั้น ไม่มีแก่เราใน
โลกพร้อมทั้งเทวโลก เราทราบวาทสภานำารัณมย์แม้ทุกชนิดไม่มีแก่
เรา และเรากำจัดเสียได้แล้วพร้อมทั้งรากด้วยมรรคญาณ สภานำารัณมย์
เป็นเหมือนนกที่งูไปในหลุมถ่านเพลิง เหมือนนกที่มียาพิษ เรา
ทำให้พินาศแล้วแต่ยอด เราเห็นว่าสภานำารัณมย์แม้ทุกชนิดมิได้
มีแก่เรา และเรากำจัดเสียแล้วพร้อมทั้งรากด้วยมรรคญาณ เบญจขันธ์นี้
อันหญิงใด ไม่พิจารณาแล้ว หรือไม่ได้รับคำสั่งสอนของพระศาสดา ท่าน
จงเล่าโสมหญิงเช่นนั้น ท่านมาเล่าโสมเราผู้รู้ตามเป็นจริงนี้ ย่อมจะ
ลำบากเปล่า เพราะวาทสภานำารัณมย์นั้นคงดีแล้ว ในการดำ การไหว้ และ
ในสันทกข ท่านจงรู้วาทธรรมอันปัจฉิมปรุงแต่งเป็นของไม่งาม ใจของ
เราไม่ติดอยู่ในอารมณ์ทั้งปวงเลย เราเป็นสาวิกาของพระสุตเจ้า เป็นผู้
ดำเนินไปสู่निพพานด้วยญาณกล่าว คือ อริยสัจจกัมมรต มัลลสูตรอันก่อน
ขึ้นได้แล้ว ไม่มีอาสวะ ยืนอยู่ในเรือนว่างเปล่า กิริยาภาพทำด้วยใบ
ลานหรือท่อนไม้ที่บุคคลทำในังคฆา ผูกด้วยเชือกหรือเอาไม้ตอกตะปู
ติดไว้โดยอาการต่างๆ ทำให้เหมือนกับจะพ่อน้ำได้ เราเคยได้เห็นมา
แล้ว เมื่อแก่เชือกและถอนตะปูออกจากรูปนั้น และแยกออกจากกัน
แล้ว โดยทำให้เป็นแผ่นๆ เรียงรายไว้ เมื่อทำรูปนั้นโดยเป็นชิ้นๆ
อย่างนี้ไม่พึงได้ชื่อว่ารูป เมื่อเป็นอย่างนั้น บุคคลพึงตั้งความสำคัญใจ
ไว้ในรูปนั้น จะเป็นประโยชน์อะไร ร่างกายนี้ก็เหมือนรูปไม้จะนั้น
เว้นจากธรรมมีธาตุ ๔ เป็นต้นเหล่านั้นแล้ว ย่อมเป็นไปไม่ได้ เว้นจาก
ธรรมมีธาตุ ๔ เป็นต้นแล้ว ย่อมเป็นไปไม่ได้ บุคคลพึงตั้งความสำคัญใจ
ไว้ในร่างกายนั้น จะเป็นประโยชน์อะไร เหมือนบุคคลได้เห็นรูปภาพ
อันนายช่างผู้ฉลาดวาดเขียนไว้ที่ฝาด้วยหรรดาลจะนั้น ปัญญาสำหรับ
มนุษย์ของท่านหาประโยชน์มิได้ เพราะท่านมีความเห็นวิปริตในร่างกาย
นั้น แฉะท่านผู้บอด ท่านเข้าไปยึดถืออรรถภาพอันว่างเปล่า เป็นเหมือน
พยับแดดที่ปรากฏอยู่ข้างหน้า และเหมือนดังต้นไม้อ่อนที่ปรากฏใน
ความฝัน เป็นดังเช่นรูปยนต์ที่คนเล่นกล แสดงแล้วในท่ามกลางแห่ง
ชน ดวงตาเป็นดังฟองน้ำ ปรากฏเหมือนโพรง ไม่มีฟองน้ำตั้งอยู่กลางตา
เป็นของมีชีตาและน้ำตา เกิดเป็นต่อมต่างๆ มีสีต่างๆ กัน .
พระสุภาเถรผู้มีดวงตางาม มีใจไม่ข้องอยู่ในอารมณ์ไหนๆ ได้ควักดวงตา
ออกจากเบ้าตา แล้วส่งให้นักเลงนั้นพร้อมกับกล่าวว่าเชิญท่านเอาดวงตา
นั้นไปเกิดเราให้ดวงตานั่นแก่ท่าน .
ในทันใดนั้น ความกำหนดในนัยน์ตาของนักเลงนั้นได้หายไปแล้ว นัก
เลงนั้นได้ขอให้พระเถรนั้นอดโทษด้วยคำว่า ข้าแต่ท่านผู้ประพฤติ
พรหมจรรย์ ขอความสวัสดีพึงมีแก่ท่าน การประพฤตินาจารย์เช่นนี้
จักไม่มีอีกต่อไป .

พระสุภาเถรกล่าวว่า

ท่านกระทบกระทั้งชนเช่นนี้ เหมือนกอดไฟอันลุกโผลง ฉะนั้น .

นักเลงกล่าวว่า

เราดจ้อบสรพิษ ขอความสวัสดีพึงมีแก่เราทั้งหลายบ้าง ขอท่านจงอด
โทษให้เราทั้งหลายเถิด .

ก็พระภิกษุณีนั่น พ้นจากนักเลงนั้นแล้ว ได้ไปสู่สำนักของพระพุทธเจ้า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรีคาถา
ผู้ประเสริฐ ได้ชมเชยบุญลักษณะอันประเสริฐ จักได้เกิดมีขึ้นเหมือน
เดิม .

จบ ดึงสนิบาท

เถรีคาถา จัดตาฬิสนิบาท
ว่าด้วยคาถาสภาสิต ในจัดตฬิสนิบาท
อิสิทาสีเถรีคาถา

คาถาสภาสิตของนางอิสิทาสี-โพธิเถรี

[๔๓๓] ภิกษุณี ๒ รูปผู้ทรงคุณธรรม เป็นกุลธิดาในศากยสกุล ในนคร
อันมีชื่อว่าโกสม คือ เมืองปาทลิบุตร เดียวนี้ จักเป็นมณฑลแห่ง
แผ่นดิน ในภิกษุณี ๒ รูปนั้น รูปหนึ่งชื่ออิสิทาสี รูปหนึ่งชื่อโพธิ
เป็นผู้สมบุรณ์ด้วยศีล ยินดีในการเพ่งฌาน เป็นพหูสูต เป็นผู้
กำจัดกิเลสได้แล้ว ภิกษุณีทั้ง ๒ รูปนั้น ไปเที่ยวบิณฑบาตกลับมา
แล้ว ทำภติกิเลสเสร็จล้างบาตรแล้ว นั่งพักสบายอยู่ในที่อันสงัด ได้
ไต่ถามและแก้ไขต่อกันอย่างนี้ .

พระโพธิเถรีว่า

ข้าแต่พระแม่เจ้าอิสิทาสี พระแม่เจ้าเป็นที่น่าเลื่อมใสอยู่ แม้วัยของท่าน
ก็ยังไม่เลื่อม ก็พระแม่เจ้าเห็นโทษอะไรจึงประกอบเนกขัมมะ?
พระอิสิทาสีนั่นเป็นผู้ฉลาดในการแสดงธรรมในฐานะแห่งบุญ เมื่อถูก
ถามอย่างนี้ จึงได้กล่าวตอบอย่างนี้ว่า ข้าแต่พระแม่เจ้าโพธิ ขอพระ-
แม่เจ้าจงฟังตามเรื่องที่ฉันบวชแล้ว .

ต่อไปนี้เป็นคำวิสนา

โยมบิดาของดิฉันอยู่ในบุรีอันประเสริฐชื่อว่าอชเชนี เป็นเศรษฐีผู้ส้ารวม
แล้วด้วยศีล ดิฉันเป็นธิดาผู้เดียวของท่าน ซึ่งเป็นที่รักที่ขบใจและเป็น
ผู้อันท่านเอ็นดู ในเวลาที่ดินเจริญวัยแล้ว เศรษฐีผู้มีรัตนะมาก เป็นสกุล
อันอุดมคนหนึ่งในเมืองสาเกต มาขอดิฉันเป็นสะใภ้ โยมบิดาได้ให้
ดิฉันเป็นสะใภ้ของเศรษฐีนั้น ดิฉันได้ไปสู่สำนักมารดาและบิดาของสามี
ทำการอุปถัมภ์ด้วยเศียรเกล้า ไหว้เท้าท่านทั้ง ๒ ทุกเช้าเย็น ท่านทั้ง ๒
สอนดิฉันอย่างไร ดิฉันก็ทำอย่างนั้น พี่หญิงน้องหญิง พี่ชายน้องชายหรือ
บ่าวไพร่ของสามีดิฉัน ไม่ว่าคนใด ดิฉันเห็นแล้วแม้ครั้งเดียว ก็มีความ
ยำเกรงให้อาสนะ ดิฉันต้อนรับด้วยข้าวน้ำและของเคี้ยว ซึ่งเป็นของที่
เขาจัดหาไว้ที่เรือน และสิ่งใดควรแก่ผู้ใด ก็ให้สิ่งนั้นแก่ผู้นั้น ดิฉัน
ลุกขึ้นแต่เช้าเข้าไปยังเรือนสามี ล้างมือล้างเท้าที่ธรณีประตูแล้ว ประนม
มือเข้าไปกราบสามี จัดหาหริ เครื่องผัดหน้า ยาหยอดตา แวนสองหน้า
มาตบแต่งสามีเสียเองเหมือนสาวใช้ ดิฉันหุงข้าวต้มแกงเอง ล้างภาชนะ
เอง มารดาบารุงบำเรอบุตรน้อยคนเดียว ฉันใด ดิฉันก็บารุงสามี
ฉันนั้น ดิฉันมีความจงรักภักดี มีวัตรอันยอดเยี่ยม ทำการงานอันหญิงพึง
ทำทุกอย่าง ไม่มีความถือเนื้อถือตัว ขยันไม่เกียจคร้าน สมบุรณ์ด้วย
ศีลอย่างนี้ สามีก็ยกไกรร สามีของดิฉันพูดกะมารดาของเขาว่า ฉันจัก
ลาไป จักไม่อยู่ร่วมกับนางอิสิทาสี ฉันไม่ควรอยู่ร่วมในเรือนหลัง
เดียวกับนางอิสิทาสี .

มารดาบิดาของเขาจึงห้ามว่า

ลูกเอ๋ย เจ้าอย่าพูดอย่างนั้นเลย นางอิสิทาสีเป็นบัณฑิตฉลาดรอบคอบ
ขยันไม่เกียจคร้าน ไฉนจึงไม่ชอบใจเจ้าล่ะลูก .

นางอิสิทาสีไม่ได้เบียดเบียนอะไรฉันเลย แต่ว่าฉัน ไม่อยากอยู่ร่วมกับ
นางอิสิทาสีเท่านั้น ฉันไม่อยากเห็น ไม่ต้องการ ฉันจักลาบิดามารดา
ไปละ .

และบิดาของสามีของดิฉันฟังคำของเขาแล้ว ได้ถามดิฉันว่า เจ้าทำผิด
อย่างไร สามีของเจ้าจักละทิ้งเจ้าเช่นนี้ เจ้าจงบอกสิ่งที่เจ้าได้ทำตามจริงเถิด .

ดิฉันตอบว่า

ดิฉันไม่ได้ทำผิดอะไร ทั้งไม่ได้ทำให้เขาเดือดร้อนอะไร และไม่ได้
ดูหมิ่นอะไร ดิฉันจักออกจากกล่าวคำชั่วหยาบอะไร อันเป็นเหตุให้สามี
โกรธดิฉันได้เล่า มารดาและบิดาแห่งสามีเสียใจ ถูกทักขุครอบงำแล้ว
เหมือนกัน แต่หวังจักรักษาบุตรไว้ จึงได้นำดิฉันกลับไปสงัดให้โยม
บิดาของดิฉันที่เรือน ดิฉันเป็นหญิงหม้ายมีรูปสวยเที่ยวไป ภายหลัง
โยมบิดาของดิฉัน ได้ยกดิฉันให้แก่กุลบุตรผู้มีทรัพย์สมบัติน้อยกว่าสามี

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขททกนิกาย ริมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา

เกาครั้งหนึ่ง โดยสินสอดครึ่งหนึ่ง ต่อกับสินสอดที่เศรษฐีคนเก่าได้มัน
 ดินน์ ดินน์อยู่ที่เรือนของสามีนคนที่สองนั้นเดือนหนึ่ง ต่อมาเขาได้ขับ
 ดินน์ผู้บ่าวบ่าวเรออยู่ต่งนางทาสี ประพุดตีตัวมีศีลจากเรือนเขาอีก
 โยมบิดาของดินน์บอกกะบรูษคนหนึ่งเป็นผู้ฝึกจิตแห่งชนเหล่าอื่น มีกาย
 และวาจาอันฝึกแล้ว เทียวขอทานอยู่ว่า เจ้าจงทิ้งผ้าชีริ้วและหม้อเสีย
 จงมาเป็นลูกเขยเราเถิด เขาอยู่กับดินน์ได้ครึ่งเดือน ก็บอกโยมบิดาของ
 ดินน์ว่า ท่านจงให้ผ้าชีริ้ว หม้อ และกระเบื้องขอทานแก่ข้าพเจ้า
 ข้าพเจ้าจะไปเทียวขอทานอีก ลำดับนั้น โยมบิดามารดาไปกับพวกหมู่ญาติ
 ของดินน์ทั้งหมดพากันถามคนขอทานนั้นว่า สิ่งใดที่เจ้าทำไม่สำเร็จใน
 ที่นี้ ขอเจ้าจงรีบบอกเรารู้ เราจักทำสิ่งนั้นๆ ให้เจ้า เมื่อโยมบิดา
 มารดาและพวกญาติของดินน์พูดอย่างนี้แล้ว คนขอทานนั้นจึงตอบว่า
 เราอาจทำตัวของเราให้เป็นไทยโดยแท้ แต่ข้าพเจ้าไม่ต้องการอยู่ร่วม
 เรือนหลังเดียวกับนางอิสทาสีได้ โยมบิดาของดินน์ปล่อยให้เขาไป
 ดินน์ผู้เดียวคิดว่า จักลาโยมมารดา โยมบิดาไปตาย หรือไปบวชดีกว่า
 ลำดับนั้น พระแม่เจ้า ชินทัตตาผู้ทรงไว้ซึ่งวินัย เป็นพหูสูต มีศีล
 สมบูรณ์ มาเทียวบิณฑบาตที่สกุลโยมบิดาของดินน์ ดินน์เห็นท่าน
 จึงลุกไปจัดอาสนะของดินน์ถวายท่าน และเมื่อท่านนั่งเสร็จแล้ว ดินน์
 กราบเท้าและถวายโภชนาหารแก่ท่าน ดินน์เลี้ยงดูท่านด้วย ข้าว น้ำ
 ของเคี้ยว และสิ่งที่จัดไว้ในเรือนให้อิ่มหนำแล้ว จึงกราบเรียนว่า
 พระแม่เจ้า ดินน์ปรารถนาจะบวช ลำดับนั้น โยมบิดาบอกกะดินน์ว่า
 ลูกเอ๋ย ขอเจ้าจงอยู่ประพฤติดุจรในเรือนนี้เถิด และเจ้าจงเลี้ยงดู
 สมณะพราหมณ์ทั้งหลายด้วยข้าวน้ำเถิด ครั้นนั้น ดินน์ประนมอัญชลี
 ร้องให้ พุดกะโยมบิดาว่า ขอคุณพ่อจงอนุญาตลูกเถิด ลูกจักยังกรรมที่
 ทำมาแล้วให้พินาศ โยมบิดาพุดกะดินน์ว่า ขอเจ้าจงบรรลุปริญาณ
 แลธรรมอันประเสริฐ และจงได้นิพพานที่พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐกว่า
 สัตว์ทรงทำให้แจ้งแล้ว ดินน์ไหวโยมบิดามารดาและพวกญาติทั้งปวง
 แล้วออกบวชได้ ๗ วัน ก็ได้บรรลุนิพพาน ๓ ดินน์ระลึกชาติหนหลัง
 ของตนได้ ๗ ชาติ วิชาแห่งกรรมอันชั่วช้าใด ซึ่งเป็นผลให้เกิดความ
 ไม่พอใจแก่สามี ดินน์จะบอกวิบากแห่งกรรมนั้นแก่ท่าน ขอท่านจง
 มีใจเป็นหนึ่งแน่อนฟังวิบากแห่งกรรมนั้นเถิด เมื่อก่อนดินน์เป็นนาย
 ช่างทอง มีทรัพย์มาก อยู่ในนครเอรกกัจจะ เป็นคนมัวเมาเพราะความ
 มัวเมาด้วยความเป็นหนุ่ม ได้คบชู้ภรรยาของบุคคลอื่น ดินน์จติจากชาติ
 นั้นแล้ว ต้องหมกหม้อยู่ในรกตลอดกาลนาน ครั้นพ้นจากรกนั้นแล้ว
 เกิดในท้องแห่งนางวานร พอลอดได้ ๗ วัน วานรใหญ่ที่เป็นนายฝูง
 ก็กัดอวัยวะสืบพันธุ์ของดินน์เสีย นี่เป็นผลกรรมของดินน์ที่ได้คบชู้
 ภรรยาของชายอื่น ดินน์ทำกาลละจติจากกำเนิดวานรนั้นแล้ว เกิดในท้อง
 นางแพะตาบอดทั้งขาทั้งสองในแคว้นสินธุ อยู่มาได้ ๑๒ ปี ก็ถูกเด็กตัด
 อวัยวะสืบพันธุ์เสีย ต่อมาเป็นโรคถูกหมูหนอนฟอนที่อวัยวะสืบพันธุ์ นี่
 เพราะโทษที่ดินน์คบชู้ภรรยาของชายอื่น ดินน์จติจากกำเนิดแพะนั้นแล้ว
 เกิดในท้องแม่โคของพ่อค้าคนหนึ่ง เป็นลูกโคมีขนแดงเหมือนสีครึ่ง
 เมื่อล่วงได้ ๑๒ เดือน ก็ถูกตอน ดินน์ถูกเขาใช้เทียมไถและเข็นเกวียน
 ต่อมาเป็นโคตาบอด เป็นโคกระจอก เป็นโคชีโรค นี่เพราะโทษที่ดินน์
 คบชู้ภรรยาของชายอื่น ดินน์จติจากกำเนิดโคนั้นแล้ว เกิดในเรือนของ
 นางทาสีในถนน จะเป็นหญิงก็ไม่ไซ เป็นชายก็ไม่เชิง นี่เพราะโทษที่
 ดินน์คบชู้กับภรรยาของชายอื่น ดินน์มีอายุได้ ๓๐ ปี ก็ถึงแก่กรรม
 แล้วมาเกิดเป็นลูกหญิงในสกุลช่างสานเสื่อ เป็นสกุลขัดสน มีทรัพย์
 น้อย ถูกแต่เจ้านั้นรุมทวงอยู่เป็นนิตย์ ต่อมาเมื่อหนี้เจริญมากขึ้น
 พ่อค้าเกวียนคนหนึ่งมารีบทรัพย์สมบัติแล้ว จดเอาดินน์ลงจากเรือนแห่ง
 สกุล ภายหลังที่ดินน์มีอายุครบ ๑๖ ปี บตรของพ่อค้าเกวียนนั้นมีชื่อว่า
 คิริทาส ได้เห็นดินน์เป็นสาวกำลังรุ่น มีจิตปฏิพัทธ์รักใคร่ขอไปเป็นภรรยา
 แต่นายคิริทาสนั้นมีภรรยาอื่นอีกคนหนึ่ง ซึ่งเป็นคนมีศีลทรงคุณสมบัติ
 ทั้งมียศ รักใคร่สามีเป็นอย่างดียิ่ง ดินน์บังคับนายคิริทาสให้ขับไล่
 ภรรยาของตน สามีกทุกคนได้หย่าร้างดินน์ผู้บ่าวอยู่เหมือนนางทาสีไป
 นี่ผลกรรมที่ขับไล่ภรรยาของชายอื่น และการบังคับสามีให้ขับไล่ภรรยา
 ตน ที่สุดแห่งบาปกรรมนั้นดินน์ทำเสร็จแล้ว .

จบ จัตตาศิสนิบาต

เถรีคาถา มหานิบาต
ว่าด้วยคาถาสภาสิต ในมหานิบาต
สุเมธาเถรีคาถา

คาถาสภาสิตของนางสุเมธาเถรี

[๔๓๔] เราเป็นธิดาของพระอัครมเหสีแห่งพระเจ้าโกญจะ ในนครมันดาวดี
ชื่อว่าสุเมธา เป็นผู้อันพระอริยเจ้าทั้งหลายผู้กระทำตามคำสั่งสอนให้
เลื่อมใสแล้ว เป็นผู้มั่งคั่ง มีถ้อยคำไพเราะ เป็นพหูสูตร ได้รับแนะนำ
ดีแล้วในพระพุทธศาสนา เข้าไปเฝ้าพระชนกและพระชนนี แล้วกราบ
ทูลว่า ขอพระชนกพระชนนีทั้งสองโปรดฟังคำของหม่อมฉัน หม่อมฉัน
ยินดีในนิพพาน เพราะวาทพ ถึงแม้เป็นทิพย์ก็เป็นของไม่ยั่งยืน จะป่วย
กล่าวไปไปถึงกามทั้งหลายอันเป็นของเปล่า มีความยินดีน้อยมีความ
คับแค้นมาก กามทั้งหลายเผ็ดร้อนเปรียบด้วยยอสรพิษ เป็นที่ทำให้
คนพาลหลงหมกมุ่นอยู่ คนพาลเหล่านั้นต้องถึงทุกข์ เดือดร้อน
ยึดเย็ดอยู่ในนรกตลอดกาลนาน และเป็นเหตุทำให้คนพาลผู้มีความรู้
ชั่ว ไม่สำรวมด้วยกาย วาจาและใจ ทำความชั่วต่างๆ ย่อมเศร้าโศก
ในอบาย ในกาลทุกเมื่อ เป็นเหตุทำให้คนพาล ผู้มีปัญญาทึบ ไม่มี
ความคิด ยินดีแล้วในทุกข์และเหตุให้เกิดทุกข์ ไม่รู้จักธรรมอันพระอริยเจ้า
แสดงอยู่ ทั้งไม่รู้จักริยสัจ ข้ำแต่เสด็จแม่ คนเหล่านี้ไม่รู้จักริยสัจจะ
อันพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐทรงแสดงแล้ว พวกเขารื่นชมภพ ปรรณนา
การเกิดในเทวดา ชนเหล่านั้นมีอยู่เป็นอันมากในโลกนี้ การเกิดแม่
ในพวกทิพย์ในภพอื่นไม่เที่ยง ก็เป็นของไม่ยั่งยืนและพวกคนโง่เขลา
ย่อมไม่สะดุ้งกลัวต่อการเกิดราไป พวกเขายังประสพวิบาก ๔ คติ ๒
ในกาลทุกเมื่อ และการบวชของคนที่ยึดอยู่ในวิบาตทั้งหลาย ย่อม
ไม่มีในนรก ขอพระชนกชนนีทั้งสองทรงโปรดอนุญาตให้หม่อมฉันบวช
ในพระศาสนาของพระศตพลเถิด หม่อมฉันจักเป็นผู้มีความขวนขวาย
น้อย พยายามเพื่อละการเกิดการตาย จะเป็นประโยชน์อะไรด้วยภพ
อันพวกคนพาลพากันเพลิดเพลิน เป็นโทษทางกาย ไม่เป็นแก่นสาร
ขอพระชนกชนนี ทรงโปรดอนุญาตเถิด หม่อมฉันจะบวชเพื่อดับตัณหา
ในภพ การเสด็จอภิตแห่งพระพุทธเจ้าทั้งหลาย หม่อมฉันไม่ได้พบแล้ว
ขณะอันเป็นขณะ ไม่ควร หม่อมฉันก็ได้แล้ว หม่อมฉันไม่พึงประทุษร้าย
ศีลและพรหมจรรย์ตลอดชีวิต เมื่อนางสุเมธาราชกัญญากราบทูลอย่างนี้
ลำดับนั้น พระชนกชนนีได้ตรัสกะนางสุเมธาราชกัญญาว่า มารดาบิดา
เป็นเหตุให้ถึงจะตกอยู่ในอำนาจของความตาย ก็จักไม่ยอมละทิ้งมารดา
เป็นทุกข์ร้องไห้ และบิดาก็เป็นทุกข์ ถูกความโศกครอบงำแล้วเหมือนกัน
พยายามปลอบโยนนางสุเมธาซึ่งฟูบอยู่ที่แผ่นดินที่พื้นปราสาทว่า ลูกขึ้น
เถิดลูกรัก จะเศร้าโศกไปทำไม มารดาบิดาได้ยกเจ้าให้พระนครวารณวดี
แล้ว คือ ได้ยกเจ้าให้พระเจ้าอนิกรัตต์ผู้มีรูปงาม เจ้าจักเป็นพระ
อัครมเหสีของพระเจ้าอนิกรัตต์ ลูกรักเอ๋ย ศีลพรหมจรรย์และการบวช
กระทำได้ยาก อำนาจในแว่นแคว้นของพระเจ้าอนิกรัตต์ ทรัพย์สิน ความ
เป็นอิสสระ โภคะ ความสุขถึงสกุลนี้และสกุลของพระราชสามิทั้งหมด
ลูกปรรณนาแล้ว ก็จักอยู่ในเงื้อมมือของลูก แม่ลูกก็ยังเป็นสาว จงบริโภค
กามทั้งหลาย เพราะเหตุนี้มารดาบิดาจึงขอร้องไว้ ขอลูกจงอยู่เถิด
ลำดับนั้น นางสุเมธาราชกัญญาจึงกราบทูลพระชนกชนนีว่า อำนาจ
เป็นต้นเช่นนี้ของของอย่ามีเลย เพราะภพไม่เป็นแก่นสาร หม่อมฉันจัก
บวช หรือถ้าทรงขอร้องไว้ก็จักตายเท่านั้น หม่อมฉันรู้ยั่ว ร่างกายนี้
เป็นของเปื่อยเน่าไม่สะอาด มีกลิ่นเหม็นฟุ้งไป เป็นของน่ากลัว ตัว
เป็นดุจกระสอบหนังอันเต็มด้วยซากศพ เต็มด้วยของไม่สะอาด ไหล
ออกมาอยู่เนืองๆ เหมือนอะไร หม่อมฉันรู้ว่า ร่างกายนี้เป็นดุจ
ซากศพอันปฏิภูลอย่างยิ่ง ฉาบทาไว้ด้วยเนื้อและเลือด เป็นที่อยู่แห่ง
หมู่นอน เป็นเหยื่อเลือด พระชนกชนนีจะยกให้ใครทำไม กายนี้
ไม่นานนัก มีวิญญาณไปปราศจากแล้ว อันหมู่ญาติเกลียดอยู่ ย่อมทั้ง
ถมปาข้า เหมือนท่อนไม้จะนั้น มารดาบิดาของตนยังเกลียด พวกเขานำ
เขาซากศพนั้นไปทิ้งให้เป็นเหยื่อของสัตว์อื่นในป่าช้า แล้วกลับไปอาบน้ำ
จะกล่าวไปไปถึงประชุมชนทั่วไป ชนทั้งหลายยินดีแล้วในกายอัน
เปื่อยเน่า เป็นซากศพ ไม่มีแก่นสาร อันมีกระดูกมีเอ็นเป็นเครื่อง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
 ผุกระด เต็มด้วยน้ำลาย น้ำตาและเหงื่อไหล ผู้ใดมาแยกกายนั้นทำให้
 เห็นทั้งภายในและภายนอก ผู้นั้นไม่อาจทนต่อกลิ่นกายได้ แม้มารดา
 ของตนก็พึงเกลียด บัณฑิตทั้งหลายกล่าวไว้โดยอุบายอันแยบคายว่า
 ชันธุ ธาตุและอายตนะ อันปัจฉิมปรุงแต่ง มีชาติเป็นมูลเหตุ
 เป็นทุกข์ไม่น่าชอบใจ เพราะเหตุไรหม่อมฉันจะพึงปรารถนาพระดำรัส
 ที่ขอร้องเล่า หอก ๓๐๐ เล่มอันลับแล้วใหม่ๆ พึงตกลงในกายทุกวันๆ
 ความกระทบกระทั่ง แม้เป็น ไปสิ้นร้อยปียิ่งประเสริฐกว่า ฉันใด
 ความสิ้น ไปแห่งทุกข์พึงมี ฉันนั้น ผู้ใดเป็นผู้รู้แจ้งพระดำรัสของพระ
 ศาสตรา โดยนัยตามที่กล่าวแล้ว พึงประสบความกระทบกระทั่ง แม้
 ความสิ้นทุกข์ของผู้นั้นพึงประเสริฐยิ่ง และสงสารของคนพาลเหล่านั้น
 ผู้ถูกขรา พยาธิและมรณะเบียดเบียนบ่อยๆ เป็นของยาว ความ
 คับแค้นอันหาประมาณมิได้ บัณฑิตแสดงไว้ในเทวดา หม่อมมนุษย์
 กำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน อสุรกาย เปต นรก ในนรกมีทุกข์เป็นอันมาก
 ความต้านทานในหมู่วิเศษทั้งหลายไม่มีแก่สัตว์ผู้ไปแล้วในวิบาต ผู้
 เสร้าหมอง สุขอันจากสุข คือ นิพพานไม่มี ผู้ใดชวนชวายนในคำสั่งสอน
 ของพระศาสดา เป็นผู้มีความชวนชวายน้อย พยายามเพื่อละความเกิด
 และตาย ผู้นั้นชื่อว่าบรรลุนิพพาน ข้าแต่เสด็จพ่อ วันนี้ หม่อมฉัน
 จักออกบวชแน่นอน จะมีประโยชน์อะไรด้วยโรคสมบัติอันหาสาระมิได้
 กามทั้งหลายอันเสมอด้วยอาเจียน หม่อมฉันเบื่อหน่ายแล้ว กระทำให้
 เป็นดังตาลยอดด้วน นางสุมธราชธิดากราบทูลแด่พระชนกอย่างนี้ และ
 นางสุมธราชธิดานั้น อันพระชนกชนนีประทานให้แก่พระเจ้าอนิกรัตต์
 ใด พระเจ้าอนิกรัตต์นั้นแวดล้อมด้วยคนหนุ่มๆ ตรีเตรียมมาแล้ว
 เมื่อกาลจวนเข้ามาแล้ว ลำดับนั้น นางสุมธราชกัญญา ได้ทรงสดับว่า
 พระเจ้าอนิกรัตต์เสด็จมา จึงเอาพระขรรค์ตัดพระเศียรอันดั่งสนธิท อ่อน
 สลาย งดงาม ปิดปราสาทแล้วเข้าปฐมฌาน นางสุมธราชกัญญาเข้า
 สมาบัติเจริญอนิจจสัญญาอยู่ในปราสาทนั้นนั่นเอง และพระเจ้าอนิกรัตต์
 ได้เสด็จมาถึงพระนคร และนางสุมธราชกัญญากำลังมนสิการถึงอนิจจ-
 สัญญาอยู่ พระเจ้าอนิกรัตต์มีพระองค์อันประดับด้วยแก้วมณีและทองคำ
 ได้รับเสด็จขึ้นสู่ปราสาท ทรงทำอัญชลีอ้อนวอนนางสุมธราชกัญญา
 ว่า อานาจ ทรัพย์ อสิริยศ โภคะ ความสุข ในราชสมบัติ
 หม่อมฉันขอมอบให้พระน้องนาง พระน้องนางยังเป็นสาว ขอจงบริโภค
 กามสุขเกิด กามสุขเป็นของหาได้ยากในโลก ราชสมบัติหม่อมฉัน
 ยอมสละให้น้องนาง ขอพระน้องนาง จงบริโภคโภคะทั้งหลาย จงให้
 ทานเกิด อย่าทรงโหม่นสเลศ พระชนกชนนีของพระน้องนางทรงเป็น
 ทุกข์ นางสุมธราชกัญญาผู้ไม่มีความต้องการด้วยกามทั้งหลาย ปราศ-
 จากโมหะ กราบทูลพระเจ้าอนิกรัตต์ว่า พระองค์อย่าทรงพลัดเพลิน
 ในกาม จงทรงเห็นโทษในกามทั้งหลาย พระเจ้าฉันธาดผู้เป็นใหญ่ใน
 ทวีปทั้ง ๔ เป็นผู้เลิศกว่าบุคคลผู้บริโภคกามทั้งหลาย ยังไม่ทรงอ้อมด้วยกาม
 ทั้งหลาย ก็สวรคตไป ความปรารถนาของท้าวเธอก็ยังไม่ทันบริบูรณ์
 เลย เทวดาผู้เป็นเจ้าแห่งฝน พึงบันดาลรัตนะ ๗ ประการให้ตกโดยรอบ
 ทวีปทั้ง ๑๐ ทิศ ความอ้อมด้วยกามทั้งหลายมิได้มี นรชนทั้งหลายผู้ไม่อ้อม
 ด้วยกามพากันตายไปหมด กามทั้งหลาย เปรียบด้วยดาบและหลาว
 เหมือนห้วงเหว เปรียบดังคบเพลิงเผาอยู่เนื่องๆ เหมือนร่างกระดูก
 กามทั้งหลายเป็นของไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน มีทุกข์มาก เหมือนงูที่มีพิษ
 มาก เหมือนก้อนเหล็กอันไฟติดทั่ว เป็นรากเหง้าแห่งทุกข์ มีทุกข์
 เป็นผล กามทั้งหลายเปรียบเหมือนผลไม้อันเป็นพิษ เหมือนชิ้นเนื้อ
 นำมาซึ่งทุกข์ กามทั้งหลายเปรียบเหมือนความฝันเป็นของหลอกลวง
 เหมือนของที่นิยมเข้ามา เปรียบด้วยหอกและหลาว เป็นโรค เป็น
 ดังหัวผี เป็นความทุกข์ยาก เป็นความลำบาก เช่นดังหลุมถ่านเพลิง
 เป็นรากเหง้าแห่งความทุกข์เป็นภัย เป็นนายเพชฌฆาต กามทั้งหลาย
 บัณฑิตกล่าวว่ามิทุกข์มาก มีอันตรายมากอย่างนี้ เชิญพระองค์เสด็จ
 กลับเสียเถิด หม่อมฉันไม่มีความคุ้นเคยในสมบัติของตนเลย เมื่อไฟ
 ไหม้อยู่ที่ศีรษะของตน ผู้อื่นจักช่วยทำประโยชน์อะไรให้หม่อมฉัน เมื่อ
 ขราและมรณะติดตามแล้ว ควรจะพยายามเพื่อทำลายขราและมรณะนั้น
 นางสุมธราชกัญญา ทอดพระเนตรเห็นพระชนกชนนีและพระเจ้า
 อนิกรัตต์เสด็จมายัง ไม่ทันถึง ประตูปิด ประตูบังร้องให้อยู่ที่แผ่นดิน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิจารณ์-เปตวัตถุ เถร-เถรคาถา
จึงได้กราบทูลว่า สงสารของคนพาลทั้งหลายผู้ร้องให้ถึงมารดา บิดา
พี่ชาย น้องชาย และตนเองซึ่งตายแล้วในสงสาร เป็นสภาพยาว
ขอพระองค์ทรงระลึกถึงน้ำตา น้ำนม เลือด และกองกระดูก ของ
สัตว์ทั้งหลายผู้ท่องเที่ยวอยู่ ไปมา เพราะความที่สงสารมีที่สุดอันบุคคล
ไม่ได้ ขอจงทรงนึกถึงมหาสมุทรทั้ง ๔ ที่พระพุทธเจ้าทั้งหลายทรงโน้ม
เข้าไปเปรียบในน้ำตา น้ำนม และเลือด จงทรงนึกถึงกองกระดูกของ
คนหนึ่งในกัปคนหนึ่งเท่าภูเขาวินบลบรรพต จงทรงนึกถึงแผ่นดินใหญ่
คือ ชมพูทวีป ที่พระพุทธเจ้าทรงเปรียบด้วยมารดาบิดาของบุคคลผู้
ท่องเที่ยวอยู่ในสงสาร แผ่นดินใหญ่เมื่อแบ่งออกเป็นก้อนกลมๆ
เท่าเมล็ดพุทรา ยังไม่เพียงพอในมารดาบิดาเลย จงทรงนึกถึงหญ้า ไม้
กิ่งไม้และใบไม้ ที่พระพุทธเจ้าทั้งหลายทรงเปรียบด้วยมารดาบิดาของ
บุคคล ผู้ท่องเที่ยวอยู่ในสงสาร เพราะสงสารมีที่สุดอันรู้ไม่ได้ หญ้า
ไม้ กิ่งไม้และใบไม้ขึ้นหนึ่งประมาณเท่า ๔ นิ้ว ยังไม่เพียงพอในบิดา
ทั้งหลายเลย และขึ้นหนึ่งมีประมาณเท่านั้น ยังไม่เพียงพอใน ปุ ยา ตา
ยาย ทรงนึกถึงเตาตาบอด และช่องแอ่งอันหม่นวน ไปในทิศบูรพา
และทางอื่นๆ อีก ในมหาสมุทร มาสวาศีระะเตาตาบอดตัวนั้น ข้อนี้
อุปมาดังการได้ธิดาภาพเป็นมณเฑียรทรงนึกถึงรูปแห่งโทษ คือการอันหา
สาระมิได้ เปรียบเหมือนก้อนฟองน้ำ จงทรงพิจารณาเห็นชั้นร้นทั้งหลาย
อันไม่เที่ยง จงทรงคำนึงถึงนรกอันมีความคับแค้นมาก จงทรงนึกถึง
สัตว์ทั้งหลายผู้พอกพูนปาช้าย่อยๆ ในชาติหนึ่งๆ จงทรงนึกถึงภัย
อันเกิดแต่ท้อง จงทรงนึกถึงอริยสัจ ๔ เมื่อมตมหานิพพานมียุ
จะมีประโยชน์อะไรด้วยของเผ็ดร้อน ๕ ประการ ที่พระองค์ทรงดื่มแล้ว
เพราะว่าความยินดีในกามทั้งปวง มีความเผ็ดร้อน ๕ ประการอีก เมื่อ
มตมหานิพพานมียุ พระองค์จะต้องการอะไร ด้วยกามทั้งหลายอัน
เป็นเหตุให้เร่าร้อนแล้ว เพราะความยินดีในกามทั้งปวง อันไฟ ๑๑
กองให้รุ่งเรืองแล้ว ให้เดือดพล่านแล้ว ให้กำเริบแล้ว ให้ร้อนพร้อม
แล้ว เมื่อการออกจากกามอันไม่มีข้าศึกมียุ โฉนพระองค์จึงทรงต้องการ
ด้วยกามทั้งหลายอันมีข้าศึกมากแล้ว กามทั้งหลายมีข้าศึกมาก ทั่วไปด้วย
พระราชชา ไฟ โจร น้ำและบุคคลอื่นไม่เป็นที่รัก เมื่อความพ้นมียุ
โฉนพระองค์จึงต้องการด้วยกามทั้งหลายอันเป็นเหตุให้ถูกฆ่าถูกจำจองแล้ว
เพราะว่าการถูกฆ่าและถูกจำจองก็เพราะกามทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลายได้
เสวยทุกข์ต่างๆ เพราะความใคร่ในกาม คบเพลิงหญ้าอันไฟติดโซน
ย่อมไหม้คนผู้ถืออยู่และไม้ทั้ง เพราะกามทั้งหลายเปรียบดังคบเพลิง
ย่อมไหม้คนผู้ที่ไม่ละ พระองค์อย่าทรงละสุขอัน ไพบูลย์ เพราะเหตุ
แห่งกามสุขอันเล็กน้อยเลย พระองค์อย่าทรงเป็นเหมือนปลากลิ่นกิน
เบ็ด แล้วเดือดร้อนในภายหลัง พระองค์อย่าหม่นไปผิด เพราะกาม
ทั้งหลาย ดังสุนัขอันถูกเขาล่ามโซ่ไว้เลย สัตว์ทั้งหลายผู้มีความอยาก
เพราะกามจัด บริโภคกามนั้น เหมือนเสือปลากุความหิวครอบงำ
ได้สุนัขแล้ว ถึงความพินาศฉิบหาย ฉะนั้น พระองค์ทรงประกอบด้วย
กาม จักต้องทรงเสวยทุกข์ หาประมาณมิได้ และโถมันสแห่งจิตเป็น
เป็นอันมาก จงทรงสละกามทั้งหลายอันไม่ยั่งยืนเสียเถิด เมื่อ
นิพพานอันเป็นธรรมไม่แก่มียุ โฉนพระองค์จึงต้องการด้วยกาม
ทั้งหลายที่มีความแก่แล้ว เพราะการเกิดทุกข์ชาติในภพทั้งปวง ประกอบ
ด้วยความตายและพยาธิ นิพพานนี้ไม่แก่ ไม่ตาย เป็นทางดำเนินถึง
ความไม่แก่ ไม่ตาย ไม่มีความเศร้าโศก ไม่คับแคบเพราะข้าศึก ไม่มี
ความพลั้งพลาด ไม่มีภัย ไม่มีความเดือดร้อน มตนิพพานนี้ อันพระ
อริยเจ้าเป็นอันมากได้บรรลุมาแล้ว และอมตนิพพานนี้ อันบุคคลผู้
พยายามโดยอุบายอันแยบคายจะพึงได้แม้ในวันนี้ แต่บุคคลผู้ไม่พยายาม
ไม่อาจจะได้แม้ในกาลไหนๆ นางสมณธรรมาภิกษุญญาตรัสอย่างนี้ เมื่อ
ไม่ได้ความยินดีในสังขาร เมื่อจะทรงยังพระเจ้าอนิกรัตต์ให้ทรงยินยอม
จึงทรงโยนผมที่ทรงตัดแล้วด้วยพระขรรค์ไปที่พื้นดิน พระเจ้าอนิกรัตต์
เสด็จลุกขึ้นประคองอัญชลี ทูลขอพระบิดาของนางสมณธรรมาภิกษุญญา
นั้นว่า ขอจงทรงโปรดปล่อยให้นางสมณธรรมาภิกษุญญา นางจะเป็นผู้เห็น
วิโมกข์และสัจจะ ก็นางสมณธรรมาภิกษุญญา อันพระชนกชนนีทรงปล่อย
แล้ว เป็นผู้กลัวต่อกภัย คือความโสกออกบวชแล้ว เมื่อศึกษาอยู่ ได้
กระทำให้แจ้ง ซึ่งอภิกษุญา ๖ กระทำให้แจ้งซึ่งผลอันเลิศ คืออรหัตผล

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ สุตตันตปิฎกที่ ๑๘ ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรีคาถา
นิพพานของนางสมณราชกัญญา เป็นธรรมนำอัครราชย์ ไม่เคยมี
เมื่อจะแสดงวิธีตามทีตนได้ประพฤติก่อนในปัพเพนิวาสนาณ พระสมณธา
เถรีจึงพยากรณ์ในเวลาปรีนิพพานว่า เมื่อพระผู้มีพระภาคพระนามว่า
โกนาत्मน์ เสด็จอุบัติแล้วในโลก เมื่อสังฆารามตั้งลงใหม่ ๆ ข้าพเจ้า
เป็นหญิง ๓ คน เป็นสหายกัน (คือนางธัญชานิ นางเขมา และ
ข้าพเจ้า) ได้ถวายอารามให้เป็นที่อยู่ของสงฆ์ ข้าพเจ้าทั้ง ๓ ได้อุบัติ
ในเทวโลก ๑๐ ครั้ง ๑๐๐ ครั้ง ๑,๐๐๐ ครั้ง และ ๑๐,๐๐๐ ครั้ง ไม่
ต้องพูดถึงการเกิดในหมู่มนุษย์ ข้าพเจ้าทั้ง ๓ เป็นผู้มียุติคุณในเทวโลก
ทั้งหลาย ไม่ต้องกล่าวถึงความเป็นผู้มีมียุติคุณในหมู่มนุษย์ ข้าพเจ้า
ได้เป็นพระมเหสีนารีรัตนของพระเจ้าจักรพรรดิผู้มีรัตน ๗ ประการ การ
ที่เราสร้างอารามถวายให้เป็นที่อยู่ของสงฆ์ ในการแห่พระพุทธรเจ้า
พระนามว่าโกนาत्मน์นั้นเป็นเหตุ เป็นแดนเกิดแห่งทิพยสมบัติตามที่
กล่าวมาแล้ว ทั้งเป็นรากเหง้า เป็นเหตุให้อวดทนในคำสั่งสอน เป็นเหตุ
ให้ตั้งลงมั่นครั้งแรกในพระศาสนา และเป็นที่สดลั่นแห่งความเพียรของ
ข้าพเจ้าผู้ยินดีแล้วในธรรม บุคคลเหล่าใดยอมเชื่อพระดำรัสของพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าผู้มีปัญญา ไม่ตำหนิ บุคคลเหล่านั้นย่อมกล่าวอย่างนี้
ยอมเบือนหน้าในภพ ครั้นเบือนหน้าแล้ว ย่อมคลายกำหนด .

จบ มหานิบาต

ในเถรีคาถานี้ รวมเป็นคาถา ๕๔๐ คาถา พระเถรี ๑๗ รูปนั้น ล้วนแต่
เป็นผู้สิ้นอาสวะ .

เถรีคาถาจบบริบูรณ์ .
